

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

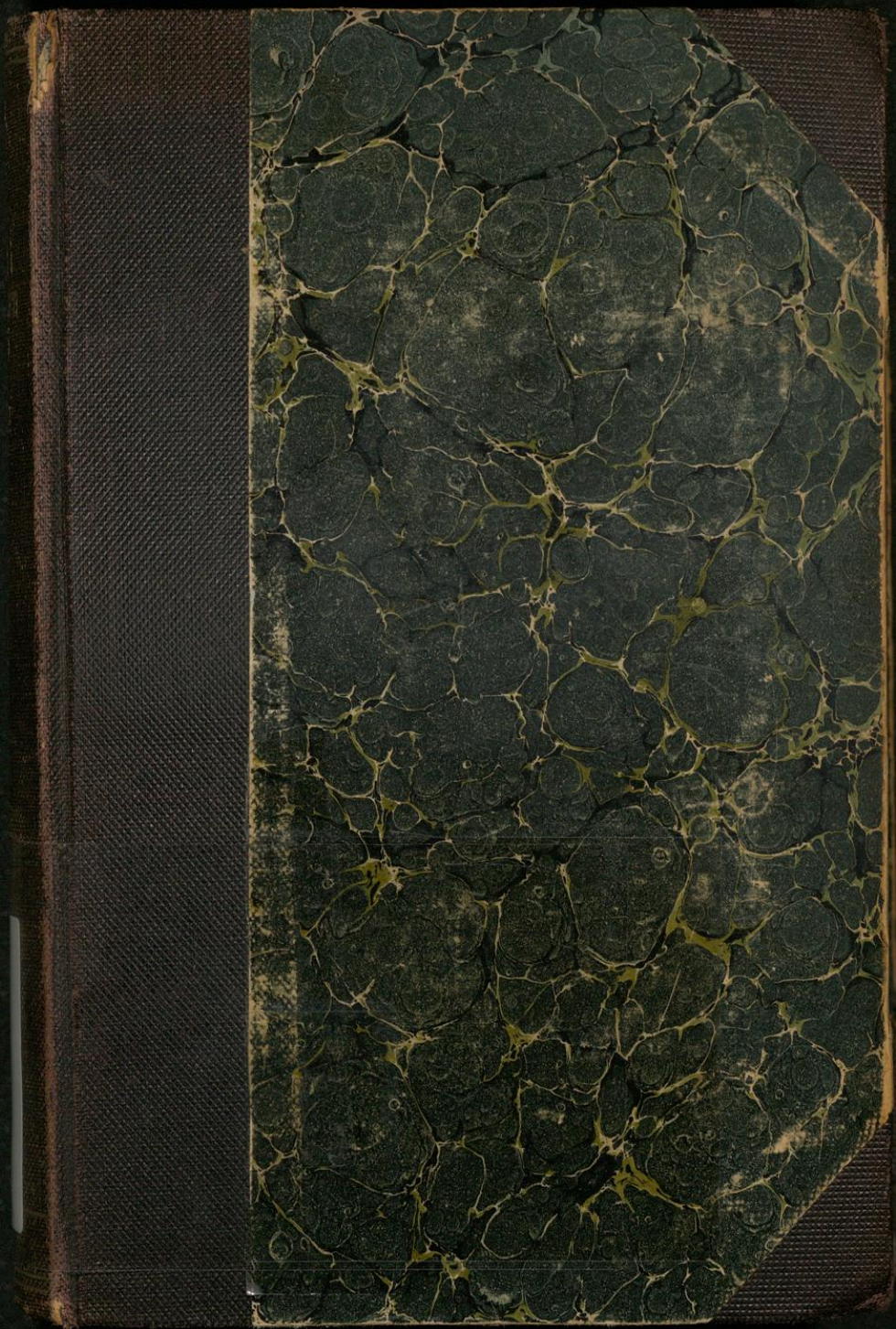
Donatus, Aelius

Lipsiae, 1905

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1583](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1583)

Ad. 1

Hec. 187

Phor. 3643

Jachmann
1907

Dieses Buch stammt aus der
Bibliothek Günther Jachmann
Notizen und Randbemerkungen
dürfen nicht verändert oder
entfernt werden!

UB Wuppertal

10 GVKT1830-2

SCRIPT

CO

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

AELI DONATI
QVOD FERTVR
COMMENTVM TERENTI

ACCEDVNT

EVGRAPHI COMMENTVM
ET
SCHOLIA BEMBINA

RECENSVIT

PAVLVS WESSNER

VOLVMEN II

MCMV
LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

BIBLIOTHECA SCRIPTORUM GRAECORUM ET ROMANORUM TEUBNERIANA.

	geh.	geb.		geh.	geb.
	M. 2.	M. 2.		M. 2.	M. 2.
Aelianus ed. Hercher. 2 voll.	12.20	13.20	Benedicti regula ed. Wölflin.	1.60	2.—
— varia historia.	1.50	1.90	Boetius de inst. arithm. ed. Friedlein	5.10	5.60
Aeschines ed. Franke.	— .90	1.30	— de consolatione ed. Peiper	2.70	—
— ed. Blass	2.40	2.80	— comm. in libr. Aristotelis <i>æti</i>	—	—
— Ed. mai. o. Ind. Aeschin.	8.—	8.60	<i>ἰσχυρισμῶν</i> ed. Meiser. 2 voll.	8.70	9.70
[—] Ind. Aeschin. comp. Preuss.	6.40	—	Bucolici Graeci ed. Ahrens. Ed. II	— .60	1.—
Aeschyl. tragoediae ed. Weil	2.—	2.50	Caesar ed. Dinter. Ed. II min.	1.50	2.10
— Singulae tragoediae	— .40	— .70	— bell. Gall. Ed. II min.	— .75	1.10
[—] Schol. in Pers. ed. Dahnhardt	3.60	4.20	— bell. civile. Ed. II min.	— .60	— .90
Alciphronis rhetoris ed. Schepers	3.20	3.60	— ed. Kübler. bell. Gall. Ed. min.	— .75	1.10
Alexander Lycop. ed. Brinkmann	1.—	1.25	— Ed. maior	1.20	1.60
Ammianus M. ed. Gardthausen. 2 voll.	7.20	8.40	— bell. civ. Ed. min.	— .60	— .90
Anacreon ed. Rose. Ed. II	1.—	1.40	— Ed. maior	— .90	1.30
Andocides ed. Blass. Ed. II	1.20	1.60	— b. Alex., b. Afr. Ed. mai.	1.—	1.40
Anna Comnena ed. Reiferscheid. 2vll.	7.50	8.60	— Ed. min.	— .60	1.—
Anthimus ed. Rose	1.—	1.25	— b. Hisp. Fragm. Indices	1.50	1.90
Anthologia Gr. ed. Stadtmüller. I	6.—	6.60	Callinici vita S. Hypatii	3.—	3.40
— II, 1	8.—	8.60	Calpurnii Flacci declamationes	—	—
— Lat. I, 1 ed. Riese. Ed. II	4.—	4.60	— ed. Lehnert	1.40	1.80
— II ed. Bucheler. 2 fasc.	9.20	10.35	Cassius Felix ed. Rose	3.—	3.40
Antiphon ed. Blass	2.10	2.50	Cato ed. Keil	1.—	1.40
Antoninus ed. Stieh	2.40	2.80	Catullus ed. Müller.	— .45	— .75
Apollonius Perg. ed. Heiberg. 2 voll.	9.—	10.—	—, Tibull., Propert. ed. Müller	2.70	3.20
Apollonius Rhodius ed. Merkel	1.50	1.90	Cebētis tabula ed. Praechter	— .60	— .90
Appianus ed. Mendelssohn. 2 voll.	9.—	10.—	Chronica min. ed. Frick. 2 voll. Vol. I	6.80	7.40
Apulei metamorph. ed. v. d. Vliet	3.—	3.50	Cicero ed. Müller. 5 partes (= 11 voll.	—	—
— Apologia, Florida ed. v. d. Vliet	4.—	4.50	— = 37 fasc.). Pars I—IV	23.85	29.—
— Platonii i. rec. Helm. II, 1	2.40	2.80	— oratt. sel. ed. Müller. 2 partes	1.50	2.20
Archimedes ed. Heiberg. 3 voll.	18.—	19.80	— edd. Eberhard-Hirschfelder	2.—	2.50
Aristaeus epist. ed. Wendland	4.—	4.50	— epistolae ed. Wesenberg. 2 voll.	6.—	7.20
Aristophanes ed. Bergk. 2 voll. Ed. II	4.—	5.—	— sel. ed. Dietsch. 2 partes	2.50	3.40
— Singulae comœdiae	— .60	— .90	Claudiani carmina ed. Koch	3.60	4.20
Aristoteles, de partibus animal.	—	—	Cleomedes ed. Ziegler	2.70	3.20
— ed. Langkavel	2.70	3.10	Commodianus ed. Ludwig. 2 voll.	2.70	3.50
— de parte poetica ed. Christ	— .60	— .90	[Constantinus] Inc. I. de C. Magno	—	—
— physica ed. Prantl	1.50	1.90	— ed. Heydenreich	— .60	— .90
— ethica Eudemia ed. Susemihl	1.80	2.10	Cornelius Nepos ed. Fleckeisen	— .30	— .60
— Nicomachea ed. Susemihl	—	—	Curtius Rufus ed. Vogel	1.50	1.90
Ed. II cur. Apell	2.40	2.80	Damasus ed. Ihm	2.40	2.80
— de coelo, al. ed. Prantl	1.80	2.20	Demetrius Cydonius ed. Deckelmann	1.—	1.40
— de coloribus, al. ed. Prantl	— .60	— .90	Demosthenes edd. Dindorf-Blass.	—	—
— politica ed. Susemihl. Ed. III	2.40	2.80	— 3 voll. (= 6 partes). Ed. IV min.	4.50	6.—
— magna moralia ed. Susemihl	1.20	1.60	— 3 voll. Ed. IV maior.	7.20	9.—
— de anima libri III ed. Biehl	1.20	1.60	Dietsch ed. Meister	1.50	2.—
— ars rhetorica ed. Römer. Ed. II	3.60	4.—	Didymi de Demosthene commenta	—	—
— metaphysica ed. Christ	2.40	2.80	— rec. Diels et Schubart	1.20	1.50
— fragmenta ed. Rose	4.50	5.—	Dinarchus ed. Blass	1.—	1.40
— oeconomica ed. Susemihl	1.50	1.90	Dio Cassius ed. Meib. 5 vll. Vol. I. II	10.80	12.—
— de plantis ed. Apell	3.—	3.40	Dio Chrysost. ed. Dindorf. Vol. II	2.70	—
— <i>ῥητ.</i> 1799. ed. Blass. Ed. III	1.80	2.40	Diodorus ed. Vogel. 5 voll. Vol. I—III	18.—	19.80
— parva naturalia ed. Biehl	1.80	2.10	Dionysius Halic. ed. Jacoby. Vol. I—III	12.—	13.80
Arriani expeditio Alex. ed. Abicht	1.50	2.—	— opusc. rhet. edd. Usener et Rader-	—	—
— scripta minora ed. Eberhard	1.80	2.20	— macher. Vol. I	6.—	6.60
Athenaeus ed. Kaibel. 3 voll.	17.10	18.90	— Vol. II. I	7.—	7.60
Augustini de civ. dei ed. Dombart.	—	—	Diophantus ed. Tannery. 2 voll.	10.—	11.—
— Ed. II. 2 voll.	7.20	8.40	Donatus ed. Wessner. Vol. I	10.—	10.80
— confessorium II. XIII ed. Knöll	2.70	3.20	— Vol. II	12.—	12.80
Aulularia ed. Peiper	1.50	2.—	Epic. Gr. fragm. ed. Kinkel. I	3.—	3.50
Ausonius ed. Peiper	8.—	8.60	Epic. poes. Gr. ludib. corpuse. I	—	—
Autolykus ed. Hultsch	3.60	4.—	— edd. Brandt et Wachsmuth. 2 voll.	6.—	7.—
Avienii Aratea ed. Breyzig	1.—	1.40	Epictetus ed. Schenkl. Ed. minor	6.—	6.60
Babrius ed. Schneidewin	— .60	1.—	— Ed. maior	10.—	10.80
— ed. Crusius. Ed. maior	8.40	9.—	Euclidis Elementa ed. Heiberg. 5 vll.	24.60	27.40
— Ed. minor	4.—	4.60	— Data ed. Menge. Optica ed. Heiberg	10.—	11.20
Bacchylidis carmina ed. Blass. Ed. III	2.60	3.—	— Suppl. ed. Curtze	6.—	6.60

ANA.
geh.
M. 3
2.—
5.60
9.70
1.—
2.10
1.10
—90
1.10
1.60
—90
1.30
1.40
1.—
1.90
3.40
1.80
3.40
1.40
—75
3.20
—90
7.40
29.—
2.20
2.50
7.20
3.40
4.20
3.20
3.50
—90
—60
1.90
2.80
1.40
6.—
9.—
2.—
1.50
1.40
12.—
19.80
13.80
6.60
7.60
1.—
0.80
2.80
3.50
7.—
6.60
0.80
27.40
1.20
6.60

AELI DONATI
QVOD FERTVR
COMMENTVM TERENTI

ACCEDVNT

EVGRAPHI COMMENTVM

ET

SCHOLIA BEMBINA

RECENSVIT

PAVLVS WESSNER

VOLVMEN II

Universitätsbibliothek Wuppertal

W00156522

MCMV

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

10

GVJPO 1030-2

10
GVJPO 1030-2

8⁴\$. 25 271

LIPSIÆ: TYPIS B. G. TEVBNERI.

Com
vol. I p.
Sabbadin
addidit
nuper re
collation
sica' XI
Ambrosi
opuscula
'per D
scriptur
persua
ille m
archieps
obiit.
antea
vitam t
caput
Ambrosi
nullo m
constat
rei vel
sine ull
scriptas
ex alio
time acc

Praefatio.

Commenti Donatei libris manuscriptis, quos in praef. vol. I p. VII—XXIV descripsi atque percensui, Remigius Sabbadini, vir doctissimus deque Donato optime meritus, addidit fragmentum in thesauris Ambrosianae bibliothecae nuper repertum eiusque cum accurata descriptione edidit collationem integram in 'Studi italiani di filologia classica' XI (1903) 185—199. Exstat autem in codice Ambrosiano L 53 sup. chartaceo, qui varia complectitur opuscula; ibi sine titulo — quae in margine leguntur 'per Donatum', manus recens addidit — fol. 92 sqq. scriptum est a librario, quem Francogallum fuisse sibi persuasit Sabbadini, saec. XV in.: pertinebat enim codex ille miscellaneus ad bibliothecam Francisci Pizzolpassi archiepiscopi Mediolanensis, qui a. 1443 diem supremum obiit. Iam si quaerimus, quae ratio intercedat inter libros antea notos et novum fragmentum, quo praeter Terenti vitam tractatusque de comoedia praefationis in Andriam caput I solum contineri dolemus, primum apparet codicem Ambrosianum, quem Sabbadinum secutus littera *S* signabo, nullo modo esse coniunctum cum libris deterioribus, quos constat Italorum operam plus minus esse expertos: cuius rei vel illud est documento, quod continet voces Graecas sine ullo dubio ex eodem quo reliqua archetypo descriptas, quae in recentioribus codicibus aut omissae aut ex alio libro vetustiore suppletæ sunt. Immo quam proxime accedit ad libros melioris vel optimae notæ, *AV¹TC*

dico, neque tamen cum uno alterove eorum tantam habet cognationem, ut aut ex ipso aut ex eodem fonte derivari possit. Nam si Sabbadini collationem perlustramus, codicem *S* modo cum Parisino *A* consentire modo ad librorum *TCV* fidem propius accedere facile intellegimus, ita ut fragmentum Ambrosianum medium quendam inter illos locum obtinere videatur. Quod quo melius cognoscatur, paucas lectiones hic subscribam ad vitam Suetonianam et Euanthii tractatum pertinentes: conferas velim vol. I

- p. 3, 5 inter finem *AS* : in fine *TV*
 3, 11 c. Ielio *A* : cum Ielio *TVS*
 3, 14 tradat *AS* : tradit *TV*
 4, 1 laudes fucosas *AS* : fucosas laudes *TV*
 4, 10 nihil illi *AS* : nihil ei *TV*
 4, 16 dictum est *TS*, dictus est *V* : om. *A*
 5, 2 inuitavit *AS* : inuitatus *TV*
 5, 6 denominatione *AS* : de enumeratione *TV*
 5, 15 refutare *AS* : se tutare *TV*²
 7, 10 qui *A* : quia *TVS*
 7, 17 dicit *TVS* : om. *A*
 8, 5 sarcinarum *AS* : satirarum *TV*
 8, 17 non *AV*²*S* : om. *TV*¹
 9, 7 item *AS* : om. *TV*
 9, 18 in actione *AS* : natione *TV*
 10, 2 populis retentibus *AS* : populis recensentibus *TV*
 13, 16 uel ΔFYΔΘΩ *A*, uel agaelo *S* : om. *TCV*
 uicinorum *A* : uicinorumue *TCVS*
 14, 1 praesidi *TCVS* : om. *A*
 14, 6 a poetis *AS* : a potis *TCV*
 14, 10 priorū *A* : om. *TCVS*
 15, 1 ad *A* : om. *TCVS*
 15, 11 nunc operis instantes *A*, operis nunc instantis *S* :
 operisue instantis *TCV*
 16, 3 distributum *A* : distributa *TCVS*
 16, 11 nunc ficta poenitus *A*, nunc penitus ficta *S* : non
 penitus ficta *TC*, penitus non ficta *V*
 16, 15 caueret culpam *A* : cauerit culpam *VS*, cauerit
 culpa *TC*
 16, 18 componeret *A* : poneret *TCVS*
 18, 11 cantores *AS* : actores *TCV*
 19, 7 egerunt *A* : om. *TCVS*
 20, 1 inuenimus *A* : inueniemus *TCVS*
 20, 4 uilitatem *AS* : om. *TCVS*

- p. 20, 9 non aut *A* : om. *TCVS*
 20, 10 quodque *A* : tum quod *TCVS*
 20, 20 adhulesscentes *A* : adulescentulos *TCVS*
 21, 20 suarum fabularum *A* : fabularum suarum *TCVS*.

Haec sufficiant. Videmus igitur codicem *S* neque ad Moguntinum archetypum librorum *TC* neque ad Vaticani *V* fontem, sed ad librum quendam redire, ex quo et *TC* et *V* aliis intercedentibus originem duxerunt. Fuit autem ille codex quem dico necessitudine quadam coniunctus cum Parisino *A* ita quidem, ut et in rectis et in falsis cum eo saepius consentiret; nonnullis autem locis illum superiorem fuisse libro omnium qui aetatem tulerunt vetustissimo docent hae lectiones:

- p. 5, 14 eamque *S* (*Schopen*) : namque *A*, eandemque *TV*
 7, 4 popillio *S* (*Muretus*) : popillo *A*, pompilio *TV*
 7, 15 in nauim *S* (*Schoett*) : nauem *A*, nauim *TV*
 14, 19 condam . . . legem *S* (quandam . . . legem *Schopen*) :
 quadam (quedam *TC*) . . . lege *ATCV*
 16, 1 reperta *S* (*ed. princ.*) : repetita *ATCV*
 16, 4 actu *S* (*Schopen*) : actū *A*, acta *V¹C²*, om. *TC¹*
 27, 5 Πρωτος λογος ο προ του <δεσματος> λογος : lacuna
 in *C* (quam explevit Rabbow sic ο προ του δεσ-
 ματος λογος), om. *ATV*; in *A* propter ομοιοτέλευ-
 τον 'λογος . . . λογος' etiam antecedentia uel — elo-
 cutio omissa sunt.

Itaque fragmentum Ambrosianum non solum ad textus historiam quam dicunt melius cognoscendam non nihil valet, sed etiam aliquot emendationes virorum doctorum optime comprobant; quo magis dolendum est satis exiguum tantummodo commenti partem in *S* esse servatam. Mediolanensem codicem ab homine Francogallo scriptum esse suo iure statuit Sabbadini, unde colligi potest ipsum exemplar, ex quo *S* transcriptus est, tunc temporis in Gallia fuisse. Quodsi idem v. d. coniecit Ambrosianum fragmentum ad vetustum Stephani exemplar manuscriptum redire, hanc quidem coniecturam in transitu commemorasse satis habeo, cum de illius codicis indole atque natura parum nobis constet (cf. vol. I p. XVI); hoc vero non

praetermittendum mihi videtur praeter Stephani librum et codicis *S* archetypum ad Galliam pertinere codicem Parisinum *A*, codicem Cuiacii, codicem Carnotensem (cf. etiam quae P. Lejay in 'Revue critique' 1903 p. 168 sqq. de librorum *B* et *V* origine exposuit nec non quam ipse vol. I p. XXVII de Moguntino codice coniecturam protuli): quae si respicimus, haud scio an merito Gallia vocetur patria commenti Donatei. Simul fieri non potest, quin nobis in mentem veniat illius epistulae, qua Servatus Lupus Ferrariensis a Benedicto III petivit, ut Donati commentum in Galliam mitteretur (v. vol. I p. VII testim. 10).

Quod attinet ad codices a me in usum vocatos, iam ex tabula quam vol. I p. XLIII proposui satis apparet, quantopere in hac commenti parte bonorum librorum subsidio destituti simus. Nam cum *A* ad Ad. I 1, 40 deficiat, *B* praeter commentum ad Hec. III 4, 16 — V 2, 8 nihil contineat, *V* vero inde a medio Adelphorum commento fere totus in deteriorum librorum partes transierit, codex Oxoniensis *C* solus est, cui fidem habere possimus; hunc autem saepe miserrime esse corruptum et Dziatzko olim monuit et cuiusvis fere paginae adnotatio critica ostendit. Quare veniam spero me impetraturum, quod saepius quam antea factum est coniecturis vel alienis vel meis indulsi, ne haec editio crucibus obsita quasi coemeterii speciem praeberet. In Phormionis commento, ubi ad *C* accedit Riccardianus *R* eiusdem ni fallor prosapiae, passim adscripsi lectiones codicis *O*, quod post ea quae de huius libri origine vol. I p. XXVI sqq. disputavi pluribus probandum non existimem.

Scholia quae pertinent ad Phormionis act. II sc. III in libris melioris notae distributa esse in duos ordines, quorum alter alterum excipit, iam pridem post Sabbadinum monui vol. I p. XI—XV; XXII: quos ordines iuxta ponendos curavi, ne quis scholia ad eundem versum spectantia diversissimis locis conquirere cogeretur. Sed cum altera adnotationum series a scholio ad v. 5 capiat initium, manifestum est compilatorem eius quod ad nos

pervenit co
consuetudin
iniret. At
Terentius
esse con
procedat
Verumtamen
ordo inter
series inter
et si non
buas, cum
cf. 211 2 2

Iam
mira qua
is scholia
est alter
tantum
item res
et 73—
ordinis
cum sch
riorem
B 35—
videantur

Sed
intricata
firmandam
turus, ubi
in Mnes
nostri org
Ne ta
appendice
singulis
quod saepi
editionibus
velim nova
Continetur

pervenit commenti priora ad hanc scaenam scholia ex consuetudine sua composuisse, priusquam novam rationem iniret. Atque Rabbow quidem (De Donati commento in Terentium p. 331) usque ad v. 7 ordines contaminatos esse contendit ea de causa, quod in altera serie (B) sic procedat ordo scholiorum: 5¹. 2³. 6. 7¹. 5⁴. 9¹. 7². 8. 9². Verumtamen cum scholiis 3⁶ et 3⁷ post 4⁵ collocatis iustus ordo interrumpatur, iam hinc duae illae adnotationum series inter se discedere videntur; etenim quod scholia 5⁴ et 9¹ non suo loco leguntur, huic rei nolim nimium tribuas, cum alibi quoque tale quid factum cognoscatur, cf. 21¹. 2³. 22¹. 21⁴. 5. 6. 7. 22². 23¹. 2.

Iam si totam hanc commenti partem perlustramus, mira quaedam res animaduertitur: usque ad v. 30 enim is scholiorum ordo, quem nota B signavi, longe amplior est altero, at inde a v. 31 usque ad v. 59 paucissima tantum huius ordinis exstant scholia, plurima ordinis A; item res se habet in sequentibus, nisi quod ad vv. 61—66 et 73—79 par fere est numerus scholiorum utriusque ordinis. Hinc nascitur suspicio scholia B 5¹—30 una cum scholiis A 31—90 ad unum eundemque fontem uberiorem esse referenda, cum scholia A 3⁶—30 et scholia B 35—93 ad alterum commentum satis exile pertinere videantur.

Sed cum intra fines huius praefationis res admodum intricata expediri non possit, hic subsistam quae ad confirmandam sententiam in promptu sunt alio loco expositurus, ubi simul rationem ducam eorum quae H. T. Karsten in *Mnemos.* XXXII 209—251; 287—322 de commenti nostri origine protulit.

Ne tamen omnia in posterum differre viderer, in appendice hic illic data occasione paucis exposui, quid de singulis scholiis eorumque auctoribus sentirem. Ibidem quod saepius ad Eugraphi adnotationes relegaris, quae in editionibus Westerhovii et Klotzii desiderantur, expectes velim novam editionem, quam mox prodituram spero. Continebit autem volumen tertium praeter Eugraphi com-

mentum et scholia Bembina indices auctorum, rerum, vocabulorum nec non catalogum dissertationum, quae vel in adnotatione critica vel in appendice adferuntur.

Sed priusquam finem praefandi faciam, viris doctissimis Georgio Goetz et Friderico Schoell, qui ne in hoc quidem volumine edendo mihi unquam defuerunt operaeque partem haud minimam ea qua insignes sunt liberalitate susceperunt, gratias agam et maximas et debitas.

Ser. Halis Saxonum Id. Nov. a. MCMIV.

P. W.

COM

Dental

erum,
e vel

rtissi-
i hoc
erae-
erali-
s.

Donati
Commentum Adelphorum

A = cod. Paris. lat. 7920 s. XI (—I 1, 40).
C = cod. Oxon. Bodleian. Canon. lat. 95 s. XV.
V = cod. Vatic. Regin. lat. 1496 s. XV (*litterae inclinatae* =
man. 2 in ras.; v. praef. vol. I p. XI).

D = cod. Dresd. Dc. 132 s. XV.
L = cod. Leid. Voss. lat. Q. 24 s. XV.
P = cod. Paris. lat. 7921 s. XV (—III 4, 34).
dett. = *DLP vel (inde ab III 4, 34) DL*.
M = cod. Cesen. Malatest. XXII. 11. V s. XV (*man. 4 Graeca suppl.*).

cod. Cuiacii } *v. praef. vol. I p. XVI—XVII.*
cod. Hulsii }

ed. pr. = editio princeps Veneta s. a. (Vindelini Spirensis).
Calph. = " Calphurnii Taruisiana 1477.
Steph. = " Rob. Stephani Parisina 1536.
Lindenbr. = " Frid. Lindenbrogii Francofurt. 1623.
Westerh. = " A. H. Westerhovii Hagana 1726.
Klotz = " R. Klotzii Lipsiensis 1840.

W. = Wessner.

**** lacunam significat.

ADELPHOE

PRAEFATIO

I.

STORAX NON REDIIIT HAC NOCTE A CENA AESCHINVS.
1 Haec fabula palliata Adelphoe, ut ipsum indicat nomen,
et plurali numero, cum sit una, et genere masculino, cum
sit comoedia, et Graeca lingua, cum sit Latina, censetur.
potuit eam Terentius 'Fratres' dicere, sed et Graeci no- 5
minis euphoniā perderet et praeterea togata uideretur.
ad summam non statim intellegeretur Menandri esse, quod
Terentius inprimis cupit scire lectorem, minus existimans
laudis propria scribere quam Graeca transferre. est igitur
Menandri et a fratrum facto, quibus argumentum nititur, 10
nomen accepit.

2 huius tota actio cum sit mixta ex utroque genere,
ut fere Terentianae omnes praeter Heautontimorumenon,
tamen maiore ex parte motoria est; nam statarios locos
perpaucos habet. 15

3 prodest autem et delectat actu et stilo.

4 in hac primae partes sunt ut quidam putant De-

1 *paragraphi in primis praefationum capitibus sibi invicem
respondent* | achinus A || 2 pallita A | ADELFE in mg. A, adelphi
V, om. C | et dett., ut ACV || 3 una om. C | masculino ge-
nere C | cum sit — 5 Terentius in mg. V¹ || 4 comedia ex -dio
corr. A || 5 terentiis A | sed et] si C || 6 cogata A, togata
V || 9 proprias AV, -iam C; corr. ed. pr. || 10 a fratrum V,
afri non (corr. in mg. Daniel) A || 12 accio A | cum] quam
V | permixta V | ex] ea A || 13 fere] sunt V | hec utontimo-
rumeñ A || 14 maiori CV | iocos in locos corr. V || 16 et 1.
om. AC | actū A

meae, ut quidam Syri. quodsi est, ut primas Syrus habeat, erunt secundae Demeae, tertiae Micionis et sic deinceps. quamquam etiam sunt, qui putant primas Micioni dandas, secundas Syro, tertias Demeae. nam quod ait Terentius (*prol.* 23) 'senes qui primi uenient', non ad partes, quas 5 dicimus, sed ad ordinem pertinet exeuntium personarum.

4* hoc etiam ut cetera huiusmodi poemata quinque actus habeat necesse est choris diuisos a Graecis poetis. quos etsi retinendi causa inconditi spectatoris minime distinguunt Latini comici metuentes scilicet, ne quis fasti- 10 diosus finito actu uelut admonitus abeundi reliquae comoediae fiat contemptor et surgat, tamen a doctis ueteribus discreti atque disiuncti sunt, ut mox aperiemus post argumenti narrationem (*c. III.*) p. 8, 20

5 in hac prologus aliquanto lenior inducitur; magis 15 etiam in se purgando quam in aduersariis laedendis est occupatus. *πρότασις* turbulenta est, *ἐπίτασις* clamosa, *καταστροφή* lenior. quarum partium rationem diligentius in principio proposuimus, cum de comoedia quaedam dicere- mus (*cf. Euanth. IV 5; De com. VII.*) 20

6 haec sane acta est ludis scaenicis funebribus L. Aemili Pauli agentibus L. Ambiuio et L. <Minucio Prothymo>, qui cum suis gregibus etiam tum personati agebant.

modulata est autem tibiis dextris, id est Lydiis, ob 25

1 primus *A*, pri *C* || 2 sic *om. AC* || 4 deme *A* || 6 pertinent *A* || 8 habeant *AC* | choris *V* | diuisis et quod *codd.*, corr. *Steph.* || 9 causa <iam> *codd.*, corr. *Reiff.* | spectoris *A*, spectatores *V* | distinguunt *codd.* || 12 et surgat *om. C* || 13 aperiremus post argumentum (*corr. Daniel*) *A* || 14 enarrationem *V* || 15 hoc *A* | lenior *ex -uior corr. V* | <qui> magis *C* || 16 aduersariis *A* || 17 protasis (*proth- C*) *codd.* | est turbulenta *C* | epitasis (*epith- C*) *codd.* | catastrofe *A*, -phe *V*, -phos *C* || 18 in principio diligentius *C* || 19 dicere *A* || 21 acta *om. C* | cenicis *A* | l. aemilii *V*, l. emilii *C*, laemili *A* || 22 ambinio *C*, albinio *V* | Minucio Prothymo *suppl. Wilmanns: ***** V, om. AC* || 23 gredibus *A* | etiam] et *C* || 25 dextris *A* | lidiis *V*, bidiis *A*, ludis *C*

seriam grauitatem, qua fere in omnibus comoediis utitur hic poeta,

7 saepe tamen mutatis per scaenam modis cantata, quod significat titulus scaenae habens subiectas personis litteras M·M·C.; item deuertia ab histrionibus crebro pronuntiata sunt, quae significantur D· et V· litteris secundum personarum nomina scriptis in eo loco, ubi incipit scaena.

8 adnotandum sane, quod haec fabula προτατικὸν πρόσωπον non habeat, hoc est personam, quae ad argumentum nihil attineat quaeque sit adsumpta extrinsecus, ut est in Andria Sosia.

8* hanc dicunt ex Terentianis secundo loco actam etiam tum rudi nomine poetae itaque sic pronuntiatam 'Adelphoe Terenti', non 'Terenti Adelphoe', quod adhuc magis de fabulae nomine poeta quam de poetae nomine fabula commendabatur.

9 in hac spectatur, quid intersit inter rusticam uitam et urbanam, mitem et asperam, caelibis et mariti, ueri patris et per adoptionem facti. quibus propositis ad exemplum imitanda perinde fugiendaque Terentius monstrans artificis poetae per totam fabulam obtinet laudem.

1 utimur C, utitur (ante comoediis) V || 3 modis per scenam C | cantata] cantica mutauit V (sim. dett.) || 4 significant A | scaenae om. C | personas C, (ante corr.) V || 5 deuertia A, -bia V || 6 significatur A, -cant C | D·7·V· A, D· & M· V, d· et ·uj· C || 7 in eo] meo AC | ubi in ras. A || 9 ΠΡΟΤΑΤΙΚΟΝ ΠΕΡΟΣΩΠΟΝ· A, cum **** V, ***** C || 11 pertineat C | adsumpta] adsunt ita A | intrinsecus C || 14 nominis A || 15 adelphoe A, -phoe V, -phe C || 16 poetae A | de 2. om. AV || 17 fabula om. C | commendatur C || 18 et urbanam uitam C || 19 mitem et Steph.: item AV, et inter C | <et> celebrem C | //mariti //ueri V || 20 patris et per] patri super C, (corr. Daniel) A, ^{et} patris per V | adoptionem CV || 21 uitanda codd., corr. Scheidemantel | quae fugienda C || 22 artificis A | optinet AC

II.

1 Ex duobus Atticis fratribus alter quidem Demea nomine rus coluit, uxorem duxit, suscepit filios duos, Aeschinum et Ctesiphonem. at alter Micio nomine uxorem ducere et filios creare noluit: adoptauit sibi filium fratris Aeschinum atque ita indulgenter eduxit a paruulo, ut effuse luxuriatus adulescens ad postremum ciuem Atticam uirginem uitaret captus amore eius. quo facto etiam cum matre puellae pepigit eiusdem nuptias, quam uitauit. cumque rem gestam ad patris, a quo adoptatus fuerat, conscientiam iam iamque perlaturus esset, precibus Ctesiphonis fratris sui, qui apud durum patrem atque agrestem Demeam parcius atque artius haberetur, impulsus est, ut eidem a lenone raperet meretricem. quo facto multiplici errore completur fabula: nam et Demea cum hoc ipso, id est cum Micione, litigabat tamquam cum eo, qui corruptus perit adulescentem adoptatum in mores perditos, nesciens suum sibi filium Ctesiphonem esse corruptum, eluditurque a Syro et Micione per totam fabulam; et mater puellae iam decimo mense post raptum uirginis et exactis a puero mensibus <Aeschinum> credit sibi ipsi rapuisse meretricem: quae perturbatio cito in tranquillum redacta est.

1 <ARGVMENTVM ADELFORV> Ex A | quid ÷ A | nomine demea C || 2 filios suscepit C || 3 tesiphonem et aeschinum V | ote sifonem A | at] et V | ducere] dux C || 4 p̄ cret C || 5 echinum A | ita] adeo V | indulgentē A || 6 ciuem] cui. ē. A || 7 cum om. V || 8 matri V | tutauit A | cūquē A || 9 optatus A | conscientia A || 10 prolaturus V | at esi f̄ patris sui A || 11 fratrem A, patris C | demeam atque agrestem C || 12 p̄rtius A || 13 idem V | rapperet A || 14 repletur C | et] a A | id est om. AV || 15 corrupit A || 16 adoptauit C | immores A || 17 sibi suum C | <ēē> etesiphonem A, <et> tesiphonem V | eluditur .Q. Aa Syro et mytione A || 18 matrem C, (ex corr.) V || 19 mense A | et exactis — redacta est C, in mg. V, om. A | et — mensibus om. Steph. | a puero <concepto> Schoell; fort. ad pariendum, cf. III 4, 33 || 20 Aeschinum add. Steph. | ipse V

nam re comperta de uitio uirginis Micio dat [†]amab[†]
Aeschino, quam concupiuerat, eiusque matrem ipse accipit.
deprehenso uero Ctesiphone in amore meretricis primo
irascitur, post lenitur atque eius habendae <dat> licentiam
Demea.

5

III.

1 Primus actus haec continet: Micionis solius primo
uerba (sc. 1), post eiusdem et Demeae iurgium (sc. 2).

2 secundus actus haec continet: lenonis alteram rixam
aduersus Aeschinum pro puella (sc. 1), eiusdem apud Sy-
rum querelas (sc. 2), laetitiam Ctesiphonis ob possessionem 10
amicae (sc. 3) et eiusdem gratiarum actionem apud Aeschi-
num (sc. 4).

3 tertius actus haec continet: trepidationem Sostratae
matris et Cantharae nutricis ob parturientem Pamphilam
uitiatam ab Aeschino (sc. 1), Getam nuntiantem dominae 15
per errorem, quod sibi rapuerit Aeschinus meretricem (sc. 2),
reditum in scaenam Demeae eiusdemque cum Syro ludi-
ficante eum sermocinationem (sc. 3), Hegionis interuentum
et querelam apud eundem Demeam de facto Aeschini (sc. 4)
et consolationem Sostratae (sc. 5).

20

4 quartus actus haec continet: Ctesiphonis cum Syro
conloquium de inlusione Demeae (sc. 1) eiusdemque in

1 rē comperta <est> A | datam ab AC, dat eam V (dat
ciuem dett.); fort. dat amanti (amabili Schoell) || 2 esohine A |
maiores ipsa A || 4 irascitur <demea (in mg. m. 2 = dett.)> V |
dat add. W. || 5 Demea W.: demeā AC, praebet in ras. V²

(= dett.) || 6 primā V || 8 actus om. C || 9 ēchinā A¹ | syrā
querellas A || 10 aetesifonis A | possessionem Reiff.: sessionem
(cess- V) codd. || 11 gratiarum eiusdem V || 13 sostrate ma-
tris A, matris sostrate C || 14 cantare A | partuentem pamphi-
lum A || 15 domino V || 16 rapuerat C || 17 <et> eiusdem-
que (—que V) ACV || 18 semocinatione A | heginis A, hegionis
(post interuentu) C || 19 et om. C | querellam (sic et p. 8 l. 3)
eschinis A || 20 consolatione codd., corr. Rabbow | sostracte A ||
22 de inlusione Reiff.: deinde lusio (iuso A) AV, per eundem
luso C

scaenam interuentum atque secundam frustrationem per Syrum factam (sc. 2), Micionis cum Hegione sermonem (sc. 3), querelam Aeschini de rebus suis (sc. 4) eiusdemque cum Micione patre facetissimam disceptationem (sc. 5), Demeae reditum in scaenam ex errore, in quem eum coniecerat Syrus (sc. 6), et renouatum cum fratre eiusdem iurgium (sc. 7), processionem in scaenam temulenti Syri (V sc. 1).

5 quintus actus haec continet:prehensionem Ctesiphonis cum meretrice (sc. 2), tertium cum Micione iurgium Demeae (sc. 3) eiusdemque pristinae uitae correptionem (sc. 4), et per eum multa in comoedia noua, hoc est blandimentum circa Aeschinum et adfabilitatem erga Geta-
tam, conciliationem <Sostratae, liberationem> Syri et uxoris eius et ueniam circa Ctesiphonem permissionemque habendae meretricis (sc. 5—9).

6 Seruatur autem per totam fabulam mitis Micio, saeuus Demea, leno auarus, callidus Syrus, timidus Ctesipho, liberalis Aeschinus, puidae mulieres, grauis Hegio.

7 In diuidendis actibus fabulae identidem meminermus, primo paginarum dinumerationem neque Graecos neque Latinos seruasse, cum eius distributio eiusmodi rationem habeat, ut ubi attentior spectator esse potuerit, longior actus sit, ubi fastidiosior, breuior atque contractior; deinde etiam illud, in eundem actum posse conici et tres et quattuor scaenas introeuntium et exeuntium personarum.

1 secundum frustratione A | per om. C || 2 egione A || 4 dissertationem ACV, corr. dett. || 5 scaena A | syrus coniecerat C || 6 sed (sscr. et) V | renouatum in ras. A¹ || 7 amulenti A || 9 actus om. A | hoc A || 10 tertium] ter A, et V cum om. C | uirginem AC || 13 blandimenta chechinum A effabilitatem circa C || 14 Sostratae, liberationem add. Reiff. || 15 -que om. C || 16 meretricis om. ACV¹ || 17 mitis om. A || 18 ethesifo A || 19 grauis om. C | egio A || 20 diuidendis P: uidendis AC, edendis V | meminermus A || 22 huiusmodi C, eius A | rationem C || 23 habeant A || 25 etiam] et C | eunde A | conici et tres] conueteres A, conici eum C

8 Facta autem haec una est de duabus fabulis, Adelphis Menandri et Conmorientibus Diphili. *cf. Hauck. prol. 17*

PROLOGVS.

- 1 1 1 POSTQVAM POETA S. S. S. 'postquam' pro quoniam, cuius reciprocum quoniam pro postquam. Plautus in Aulularia (*prol. 9*) 'is quoniam moritur — ita audio ingenio fuit'. 2 POSTQVAM SENSIT pro postquam sensisset. 3 SCRIPTVRAM SVAM indifferenter omnis qui aliquid scriberet scriptor a ueteribus dicebatur.
- 2 2 1 AB INQVIS inimicis, ut (*Verg. Aen. VIII 292*) 'fatis Iunonis iniquae'. 2 OBSERVARI observatio et ad 10 honorem refertur, ut (*Verg. Geo. IV 210—12*) 'praeterea regem non sic Aegyptus et i. L. n. p. P. a. M. H. o.' sed nunc 'observari' captari significat. 3 OBSERVARI et honorari et captari et audiri significat, ut Plautus (*Amph. I 3, 9*) 'observatote ut blande palpetur mulieri'. 4 OB- 15 SERVARI ET <AD.> RAPERE IN PEIOREM PARTEM varietas per genera uerborum est: utrique sententiae apte iungimus 'scripturam suam'.
- 3 3 RAPERE IN PEIOREM PARTEM uitio dare, uituperare.
- 4 4 1 INDICIO DE SE mire expressit simplicitatem uera 20 dicturi, cum indicaturum de se dixit, non narraturum. 2 Et INDICIO DE SE IPSE ERIT pro index erit.

1 adelfos menandro et conuenientibus A || 2 difili A, difficilis *rell.* || 3 postquam et 4 pro postquam *om. C* || 4 in aul. *sser. V*, in fabulā (*in mg. Aulularia Daniel*) A || 5 <et> is V, si C, ** A | quoniam (*in mg. suppl. Daniel*) **** A || 6 SENSIT] S. A || 7 SCRIPTVRAM SVAM] S. S. A | indifferenter A || 8 scribere A || 10 observatio *om. V* | et *om. C* || 11 praeterea] obseruat V || 12 et — o.] *** C | L.] I. A || 13 et honorare A, et honorari (*post captari*) C || 14 audire A || 15 obseruat orate (-re C) ut (et C) *codd.* || 16 impeioirem A; sic et 19 || 17 est *om. C* | abte A || 18 <indicio> suam C || 20 inditio A; sic et 22 | DE SE *om. C* || 22 IPSE *om. C* | proinde exerit *codd.*

3 INDICIO DE SE IPSE indicat is, qui de se uolens et de aliis aliquid prodit, confitetur, qui de se tantum et qui inuitus. 4 VOS ERITIS IUDICES bene, quia apud iudices indicium profitentur, qui accusatorem adiuuant.

5 5 LAVDIN AN VITIO medium non fecit, ut appareat, si 5 crimen non sit, laudem esse debere.

6 6 SYNAPOTHNESCONTES DIPHILI COMOEDIA EST nec numeri nec genera respicienda sunt contra sententiam remque ipsam.

7 7 EAM COMMORIENTES PLAVTVS FECIT FABVLAM ut apud 10 Graecos *δραμα*, sic apud Latinos generaliter fabula dicitur, cuius species sunt tragoedia, comoedia, togata, tabernaria, praetexta, crepidata, Atellana, *μῦθος*, Rinthonica.

8 8 1 IN GRAECA Diphili scilicet. 2 ADVLESCENS EST ut si diceret: est quidam adulescens qui lenoni eripit. 15

9 9 IN PRIMA FABVLA pro in prima parte, ut dicimus 'primis digitis'; non enim et secunda aut tertia fabula.

10 10 1 RELIQUIT INTEGRVM cum alia transferret.

2 SYMPSIT SIBI libere tulit, hoc est non furatus est, ut (*Verg. Aen. V 533*) 'sume, pater'. 20

11 11 1 IN ADELPHOS Latine declinavit. 2 VERBVM DE

1 IPSE *om.* V | qui] quod C || 2 qui] quod C, et V || 3 inuitus <est> V || 4 inditium *ex iud. corr.* A¹ | profitetur et adiuuat C | accusationem V || 5 fecit non C, *infert* V | sic A || 6 debere esse CV || 7 Syna pothnes conthes di fili A, sinaphotnis**** filii C, Syrapothens cūm thestiphili V | est comoe-

dia C || 10 platus A¹ | et C || 11 dragma sic apud A, damasi (daam- V) caput CV | latino CV | genere V || 13 trepidata C, (in crep- corr.) V, *repidata A | atellana A, attellana CV | *μῦθος* W. (mimus *Reuens*): mictos (-toe C) ACV¹; mirtos V² (dett.), *μῦθος* Steph. | ritmo ||||| A, rithmomica C, rithonica V || 14 diffili C, difficili A, -lis V || 15 quidem V || 16 pro] hoc est in ras. V² | in in ras. V², ut A (corr. Daniel) | prima parte in ras. V², prima re (corr. Daniel) A, prima pro C | diuidimus A || 17 <in> primis in ras. V² | digitis in ras. V², diligitis A | non enim aut et aut in ras. V² | fabula <est> CV || 18 reliquid A | aliam V || 20 sume V, senex A

4 Losky RhM
53, 364 S.

100 H 24
83

VERBO EX
esse subla
TULIT
Graeco
12 12
13 13
14 14
15 15
16 16
17 17
18 18
19 19
20 20
21 21
22 22
23 23
24 24
25 25
26 26
27 27
28 28
29 29
30 30
31 31
32 32
33 33
34 34
35 35
36 36
37 37
38 38
39 39
40 40
41 41
42 42
43 43
44 44
45 45
46 46
47 47
48 48
49 49
50 50
51 51
52 52
53 53
54 54
55 55
56 56
57 57
58 58
59 59
60 60
61 61
62 62
63 63
64 64
65 65
66 66
67 67
68 68
69 69
70 70
71 71
72 72
73 73
74 74
75 75
76 76
77 77
78 78
79 79
80 80
81 81
82 82
83 83
84 84
85 85
86 86
87 87
88 88
89 89
90 90
91 91
92 92
93 93
94 94
95 95
96 96
97 97
98 98
99 99
100 100

VERBO EXPRESSVM EXTVLIT hic approbatur uere de Graeco esse sublatum, non de Plauto, ut dicit aduersarius. 3 EXTULIT mire non dixit 'transtulit' sed 'extulit', ut ornasse Graeca uideatur Latino stilo.

12 12 1 EAM NOS ACTVRI Adelfhos scilicet. 2 NOVAM 5 ueterem Graecam intellegimus.

13 13 1 FVRTVMNE FACTVM hoc est 'uitio duci'. 2 AN LOCVM REPREHENSVM hoc est 'laudi duci'.

14 14 1 NEGLEGENTIA EST Plauti scilicet, cuius 'aemulari exoptat negligentiam' (*Andr. prol. 20*). 2 REPREHENSVM 10 retentum, resumptum.

15 15 1 NAM QUOD ISTI DICVNT 'nam' incipiendi uim habet modo, ut (*Plaut. Mil. glor. I 1, 5*) 'nam ego hanc machaeram me cons. u.' 2 HOMINES NOBILES Scipionem Africanum significat et Laelium Sapientem et Furium 15 Philum.

16 16 1 EVM ADIUTARE legitur et 'adiuuare'. Pacuuius in Chryse (*Ribb. trag.³ p. 101*) 'adiutamini'. 2 ASSIDVE- 20 QUE VNA SCRIBERE non sic dicit aduersarius, uerum hic oratorie crimen non tangit.

19 19 QVI VOBIS VNIVERSIS ET POPVLO uniuersos qui in cauea sunt dicit, populum qui etiam praeter theatrum, id est uniuersam urbem.

1 hic *W.*: haec *codd.* | approbatur *A.*, approbatio *CV* | uero *A* || 2 ut dixit *C* || 4 grecam *C* || 5 scilicet *A* || 6 intelligemus *C.* (*ex corr.*) *V* || 7 duci <h> *A.*, *om. C* || 8 deprehensum *A* | laudi /// *A.*, plauti *C* | duci *om. C* || 9 negligentia *A* | plautis *A.*, -tus *CV* | emulare *C.*, (*corr. Daniel*) *A* || 10 exoptant *A.*, exoptat <nunc> *V* | negligentia *C.*, -tia *V* || 11 retentum *V*¹, -sum *A.*, retortum *CV*² | resumptum *om. C* || 13 habet /// (& *eras.*) *A.*, habet <et> *C* | iam (*corr. Daniel*) *A* || 14 maceram mea eorū. (*con. C.*, dico *V*) s. (*sed V*) ut (*u. C*) *codd.* | me | mihi *Plaut.* || 15 signat *V.*, *om. C* | lenium *A* || 16 pilum *CV*, pirum *A* || 17 heum *A* | adiuuare *C* | lege *codd.*, *corr. ed. pr.* | adiuuare *V.*, -tare *C.*; -ri *Ritschl* || 18 crise *A.*, chrise *V.*, chrese *C* | adiutamini *Non. 74, 1*: adiuta mihi (*me V*) *codd.* || 20 non pangit (*corr. Daniel*) *A.*, impingit *C.*, (*add. carpit*) *V* || 21 uniuersos *W.*: uniuersis *codd.* | quia (*corr. Daniel*) *A* || 22 etiam qui *C*

20 20 IN BELLO Scipionis, IN OTIO Furii Philii, IN NEGOTIO Laelii Sapientis.

24 24 1 IN AGENDO PARTEM OSTENDENT σχῆμα ὑπεξαίρεσις: hic enim iam non senes accipiendi, sed et ceterae personae. 2 Aut ipsi senes in statario caractere partem aperient, in motorio partem ostendent. nam duo agendi sunt principales modi, motorius et statarius, ex quibus ille tertius nascitur, qui dicitur mixtus. 3 AEQVANIMITAS fauor et propitius animus. et deest 'uestra'.

I.

1.

v. app. p. 487 26 1 1 STORAX nomina personarum, in comoediis dumtaxat, habere debent rationem et etymologiam. etenim absurdum est comicum, <cum> apte argumenta confingat, uel nomen personae incongruum dare uel officium, quod sit a nomine diuersum. hinc seruus fidelis Parmeno, infidelis Syrus uel Geta, miles Thraso uel Polemon, iuuenis Pamphilus, matrona Myrrina et puer uel ab odore Storax uel a ludo et gesticulatione Scirtus et item similia. in quibus summum poetae uitium est, siquid e contrario re-

1 pili *codd.* || 3 partē *ex -ci corr. A¹*, partim *C* | ostendunt *AC*, -dent *V* | EXHMΔΔΤΟΧΙΕΡΗCIC *A*, ***** *CV*; *corr. W.* || 4 iam non *dett.*, iam uero *C*, essent *V*, **** *A* | senex *A* || 5 Aut ipsi *W.*: haud ipsi *cod. Cuiac.*, hanc ipsi *C*, audisse *A*, sed ipsi *in ras. V²* | caractere *C*, *in ras. V²* | ductore *A* || 6 motorio *V*, *om. A* || 8 iste *V* | mictos <uel> *C*, myrtos *V* || 9 et deest *om. C* | uestra] *** *A*, *om. C* || 11 exoemologian *A*, etimologiam (ethim- *C*) *CV* || 12 cum *W.*: quod *V*, *om. rell.* | aperte *codd.*, *corr. Bentley* | confringat *AC*, -gere *V*; confingere *D* (*ed. pr.*) || 13 uel *om. A* | quid *A* || 14 a] * *A* | 15 Syrus] rursus *A*, uel syrus *V* | uel *om. A* | <uel> miles *V* | traso *codd.* | polemon *A* || 16 mirrena *A* | uel *om. C* || 17 uel] et *C*, (*in ras.*) *V²* | a ludo *in ras. V²*, aliqđ *A* | cirtus *A*, (*in cyrius corr.*) *V*, arcus *C*; *corr. Bentley* | in *om. C* || 18 initium *A* | e contrario] a caractere *Teuber*

NEGOTIO

ἐπιτάλῃ

ceterae

ere par-

agendi

ex qui-

AEQVA-

ra'.

s dum-10

etenim

mfingat,

quod

no, in-

ueniens 15

Storax

lia. in

rio re-

| osten-

* CV;

** A |

ipsi C,

V² dū-

uel > C,

11 ex-

um W.:

rat AC,

|| 14 a |

> miles

om. C ||

| cirtus

om. C ||

pugnans contrarium diuersumque protulerit, nisi per ἀντι-
 φρασιν ioculariter nomen imponit, ut Misargyrides in Plauto
 (Most. III 1, 41) dicitur trapezita. et fere apud alios hoc
 modo poetas nomina componuntur per ἀντιφρασιν descri-
 bentia quod designant. 2 STORAX primae partes, sicut 5
 in prologo (v. 23) ipse promisit, a senibus aguntur, quo-
 rum contentione ad argumentum relata uita aspera cum
 leni et pater comis cum seuerissimo comparatur. 3 STORAX
 Storacem uocauit, non Aeschinum: cur igitur tacente puero
 hoc absentem Aeschinum credit? quia seruuli adolescen- 10
 tibus praestolantur, ut in Andria (I 1, 56—57) 'obser-
 uabam mane illorum seruulos uenientis aut abeuntis'. sed
 quia fieri poterat, ut domino absente adesset Storax, com-
 modissime adiecit 'neque seruulorum quisquam qui ad-
 uersum ierant'. 4 STORAX NON REDIIIT HAC NOCTE A CENA 15
 AESCHINVS hoc alii interrogatiue, alii pronuntiatue pro-
 ferunt; sed magis pronuntiatue dicendum.

- 27 2 1 NEQVE SERVVLORVM praeter Storacem, quem ab-
 esse non respondendo intelleximus. 2 QVI ADVERSVM pro-
 prie locutus est, nam aduersitores dicuntur. 3 IERANT 20
 'ierant' producta <I> pronuntiandum, quod nos addita V
 'iuerant' dicimus. tale est illud Vergilii (Aen. II 25) 'nos
 abiisse rati et uento petiisse Mycenae'.

1 contrarium *del. Ritschl* | ἀντιφράσιον A, antiphra-
 sion C, antiphrasim V || 3 rapezita AC || 4 poetas W.:

^a poetis A, a poetis CV; etiam poetas Teuber | <i> nomina
 V | ἀντιφράσιν A, antiphrasim C, antiphrasin (ex corr.) V |

describenda *codd.*, corr. Teuber || 5 designat Aⁿ, -nat CV |
 sicut *dett.*, sic (sit A) aut ACV || 7 contentio (-mptio C) ACV,
 corr. *dett.* | collata V | aspera *om. C* || 8 cōmis A || 9 storacem
 A || 10 hoc <est> *codd.*, corr. W. | eschinum absentem quia
 credit <quod> C || 11 obseruaba A || 12 uenientes et abeuntes
 C || 14 quispiam V || 15 a chena A, *om. C* || 16 achinus A |
 pronuntiatue et 17 sed magis *om. C* || 18 <se> seruulorum A |
 propter AV | storacem A || 19 intellegimus C || 20 aduersa-
 tores CV || 21 ierant *om. C* | producte CV | I *add. Steph.* |
 pronuntiando *codd.*, corr. Umpfenb. || 22 iuerunt A, (in -ant
 corr.) C | illud Vir. C, *om. AV* || 23 abiisse et petiisse AV; at
 cf. Serv. Aen. II 497 | micenas AC, mec- V

568

- 28 3 1 PROPECTO HOC VERE DICVNT absolute: non addidit, qui. 2 SI ABSIS VSPIAM abundat 'uspian' aut deest 'profectus' aut quid tale. 3 AVT IBI 'uspian'; significat enim, scilicet 'uspian', et in loco et ad locum.
- 4 SI ABSIS VSPIAM AVT IBI SI CESSES 'si absis' ad parentes 5 propitios, 'si cesses' ad uxorem iratam refert.
- 30 5 1 IN <TE> desertorem. 2 VXOR subaudiendum et hic 'irata', <ut sit: irata> UXOR. 3 ET QVAE IN ANIMO omne, quod sentimus, aut cogitamus aut dicimus, et utrumque pro oratione est; sed illa ἐνδιάθετος, quae in 10 cogitatione est, haec προφορικὸς λόγος dicitur, quae in uerbis est constituta. Vergilius (*Aen. II 124—25*) 'et mihi iam multi crudele caneabant artificis scelus et taciti uentura uidebant', et ipse alibi (*Phorm. prol. 12*) 'nunc si quis est, qui hoc dicat aut sic cogitet'. 15
- 31 6 QVAM ILLA QVAE PARENTES erudite: non addidit in quem dicat, quia scit nomina uxoris et parentum τῶν παρὸς τι esse.
- 32 7 VXOR SI CESSES quare non 'si absis'? an quia iustius cessanti quam absenti suscensem an quia irata uxor, 20 si cesses?
- 33 8 1 AVT TE[TE] AMARE COGITAT ἐφεξήγησις cum ἐξεργασίᾳ. 2 AVT TE[TE] AMARE COGITAT AVT minus pec-
- 1 non] nam *V* || 2 qui *om. V* | absens *AC*; sic et 5 | abundat (*in ras. m. 1*) postiam *A*, uspiam abundat <plura> *V* || 3 quod *A*, pro quid *C* | ibi] tibi *ACV* || 4 scilicet enim *C* | et *om. C* || 5 ibi] ubi *AC*, (*ante corr.*) *V* | sic esses *AC* || 6 si hi cesses (*hi del. Daniel*) *A*, si esses hic *A* || 7 te *add. W.* | et *W.*: est *AV*, *om. C* || 8 hic *Klotz*: dic *AC*, dicit *V* | ut — irata *add. W.*; UXOR DICIT subaud. est 'irata' <et ad 'irata'> 'uxor' *Schoell* || 10 ille *ACV*, *corr. dett.* | ἐνδιάθετος *A*, ἐνθυμητικός *M*⁴, ***** *CV* | quae — haec *om. C* | ἡε προφορικὸς λόγος *A*, hoc προφορικὸς λόγος *M*⁴, ***** hic *V*, ***** *C* || 12 uirginis *A* || 13 tacti *A* || 14 ipso alibi *A*, ipse alibi *V* || 16 non] nam *A* || 17 τῶν προκτι *A*, ***** *CV* || 19 sic esses *AV* || 20 cessanti *V*, cessa (-e *A*) uti *AC* | qua *A* | succensem *CV* | an *V*, et *AC* | irata *V*, inita *A* || 22 tete *AC*, te *V* (*cum Ter.*) | ἐφεξήγησις *Cūēξερ-Γακία* *A*, ephexegesis *V*, *om. C* || 23 AVT—COGITAT *om. C* | tete *A*, te *V* (*Ter.*) | amare *ex -ri corr. A*¹

cati est amori proprio cedere quam alieno amori obsequi
nulla re impellente, sine uxore potare aut uelle delicias.

3 Ergo αὐξῆσις est, nisi forte τῷ ἰδιωτισμῷ hoc puta-
mus dictum. 4 AVT TE AMARE COGITAT AVT TETE AMARI
cum duo proposuerit, alterum sumpsit. nam cum dixisset
(v. 5) 'quae in te uxor dicit et quae in animo cogitat',
intulit 'aut te amare cogitat' et 'ego quia non rediit
filius quae cogito'. 5 AVT TE AMARE COGITAT AVT TETE
AMARI quia 'te amare' ἀμφιβόλως dixerat, cito intulit quod
certum est 'aut tete amari'; et quia illud 'te' dixerat, 10
hoc geminauit et 'tete' dixit tamquam significantius.

6 ATQVE ANIMO OBSEQUI ἐπαναφορά.

35 10 1 EGO QVIA NON REDII FILIVS plus est quod dixit
'ego' quam si diceret 'parentes' (cf. v. 6). 2 QVAE CO-
GITO QVIBVS et hoc sic pronuntiandum est, ut horrere 15
uideatur ipse cogitationem suam. 3 EGO QVIA NON RE-
DII FILIVS ἀνακόλουθον: non enim dicit 'pater'.

36 11 1 QVIBVS NVNC SOLLICITOR hoc est: quam malis
et non, ut uxor, bonis. 2 NE AVT ILLE ALSERIT uide
quam teneri sit amoris hic timor, in iuvene praesertim. 20

37 12 1 AVT VSPIAM 'uspian' et in loco et ad locum
significat (cf. ad v. 3). 2 CECIDERIT AC PRAEFREGERIT
iungendum, ut non solum 'ceciderit' sed etiam 'prae-
fegerit' aliquid: haec sunt, quae sibi euenire nemo uelit.

1 amari A | obsequi (-qui V)] tēpus add. A; fort. te ipsum ||
2 re <non> V || 3 ΔΥΞΗCIC A, auxesis CV | τῷ ἰδιωτισμῷ A,
τῷ ἰδιωτισμῷ M⁴, l' ***** hoc C, ***** V || 4 TE] re A |
TETE] te V | cum — 10 illud te partim in ras., partim in mg.
V² || 5 pposuerit A | cum om. AC || 6 in te in ras. V², uite
A | dicit om. V || 7 intulit — COGITAT om. C | redit A || 8 ego
cogit/// V | TETE] te V || 9 amare ex -ri corr. A¹ | Δ.Μ.ΦΙΒΟ-
Λ.ΩC A, ἀμφιβολος M⁴, ***** C, om. V || 10 est om. C |
te dixerat] edixerat A, dix- C || 11 tete] e A, om. C | dix A ||
12 ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ A, ἐπαναφορά M⁴, ***** CV || 14 ego
om. V | parentes <autem> AC, pater V (dett.) || 15 sic
om. C || 17 ΔΝΔΚΟΛΟΡΘΟΝ. A, anacoliton C, ἀνακόλουτον
V² | dicit] .i. A, ut C || 19 ut om. C || 21 uspian om. A | et 1.
om. V || 22 ac] ut C, aut V || 23 iungendum — praefregerit
om. V || 24 nemo euenire uelit C

36 11 3 NE AVT ILLE ALSERIT AVT VSPIAM nimium tenere amat, qui et haec in iuvene pertimescit, quae circa infantulos cauere solent.

38 13 QVEMQVAMNE HOMINEM sic dicimus de ea re, quam miramur fere ab omnibus fieri.

39 14 QVAM IPSE EST SIBI tamquam duo sint. sed licet hoc poetae comico.

40 15 1 ATQVE EX ME HIC NATVS NON EST quasi dicat: ex me non est et sic afficior; quid paterer, si genuissem?

2 Et <ἐμφατικώτερον> 'ex me natus' dixit, quam si 10 diceret 'meus natus'. 3 SED EX FRATRE id est: non omnino alienus est. 4 IS ADEO transitus ad argumentum subtilissimus. 5 ADEO aut abundat aut nimium significat, ut in Eunucho (I 2, 124) 'adulescentem adeo nobilem'.

42 17 1 EGO HANC CLEMENTEM VITAM VRBANAM ὁρθὴ διήγησις διὰ τὰς πτώσεις. 2 CLEMENTEM VITAM figurate ipsam uitam <dicat> elementem, quae clementes facit. clemens autem est, qui colit mentem. 3 ATQVE OTIVM deest 'urbanum'.

43 18 1 SECVTVS SVM bene 'secutus' quasi magistram recte beateque uiuendi. 2 ET QVOD FORTVNATVM ISTI PVNTANT Romani scilicet, qui caelibem quasi caelitem dicunt, et item Graeci, apud quos sunt huiusmodi sententiae 'Πάμφιλος ἔχει τιὼν πολουμένων' et alibi 'γάμει'

1 temere A || 2 et hoc V | in iuene A | circa — cauere bis A || 4 re om. C || 5 ferre A || 8 EX ME] meus C || 9 et] sed C | adficior A | quam V | pater codd., corr. Steph. || 10 ἐμφατικώτερον W.: non codd. | dixit W.: sit AC V | quasi diceret V || 12 omnino om. V || 13 subtilismus A | aut I.] ut C, autem V ||

16 ΟΡΘΗΛΙΝΓΗCICΑΙΔΓΔC ΠΙΤΩCIC A, ***** V, om. C || 17 figura codd., corr. W. | ipsam uitam Westerh.: ipsam tam C (cod. Hulsii), ipsatā A, ipsa uitam V || 18 dicit add. W.; dicimus post clementem in ras. add. V² (= dett.) | que clementes et -mens autem in ras. A¹ || 19 ATQVE] et V || 22 bene recteque C || 23 scilicet om. A V || 24 sententia et τὰ φίλδοC (Πάμφιλος Dziatzko) ΕΧΟΙΝΩΝ ΠΩΛΟΥΜΕΝΟΝ. (ἔχει?; ποὺν ἀπολούμενον Auratus; v. append.) ΤΑΛΙΒΙ ΓΑΜΕΙ ΠΑΜΦΙΛΟC ΓΑΜΕΙΤΩ

Com. ad Steph.
296. III 462k

Πάμφιλος· γαμεῖτω· καὶ γὰρ ἡδέκησέ με'. 3 FORTVNATVM
ISTI PVTANT utique uxorem non ducere. dicit autem
Romanis id uideri, quos spectatores habet. Menander
'[†]τωμανκαριαημ[†] γυναικ' οὐ λαμβάνω'. 4 ET QVOD FOR-
TVNATVM ISTI PVTANT quidam putant sic pronuntiandum 5
'et quod fortunatum isti putant uxorem', et haec bona et
concinnata locutio est. 5 Et 'putant' bene dicit is, cui
displicet aliena sententia. 'isti' autem id est: hi qui a
me dissentiunt.

44 19 VXOREM NVMQVAM HABVI si 'non habeo' dixisset, 10
poterat uideri habuisse.

45 20 1 RVRI AGERE VITAM 'contra haec omnia': suffe-
cerat breuitas, sed subiungit fratris descriptionem, ut uerbis
ipsis malam uitae condicionem ostendat. 2 SEMPER PARCE
AC DVITER 'semper' licet incertam distinctionem habeat, 15 *special lectio*
tamen recte additum est, quia uel 'ruri agere' uoluptatis *rem Chorizii,*
est uel 'parce ac duriter se habere' uirtutis. 3 Sed *v. Kueff.*
'semper' ad uictum, 'parce' autem ad seruandum, 'duriter'
ad laborem referendum est. 4 RVRI AGERE SEMPER PARCE
AC DVITER SE HABERE uariavit, ut in Andria (I 1, 47). 20

46 21 1 VXOREM DVXIT recte dicit, non 'ducere': semel
enim hoc fecit Demea. 2 VXOREM DVXIT uarie per
modos. 3 VXOREM DVXIT adiua pronuntiatione, ne sin-

ΚΑΤΑ≡ΠΙΔΗΔΙΚΗCEN ΜΕ. (corr. Bentley) A, sententia (-tiae
V) ***** me (om. V) CV || 2 utique — quos peccatores
(sic) in ras. A¹ | dicunt V || 3 romanus id <est> A | quod V ||
4 ΤΩ (ἐγὼ Nencini) ΜΑΝΚΑΡΙΑΗΜΥ (μακαρίζοι' οὐ Nenc.) ΠΙ-
ΝΕΚΑ ΟΡΑ· ΔΜΒΑΝΩ (corr. Bentley; γ. λαμβάνων <ἐτι> Nenc.)
A, ***** CV | ET om. CV || 5 PVTANT — isti om. V ||
7 concinnata CV, -cumata A; concinna L (edd.) | dicit is V,
dictis A || 8 aut AC | id est hii A, om. C | a om. C || 12 suf-
ficierat A || 15 habet^a A¹ || 16 uel ruri V, puri A || 17 sed V,
sed A, om. C | Sed <ad (del. V)> AV || 18 ad uictum Schoell:
ad uitium C, ad uitium V, & uitium A; ad uitam Bentley |
parte A || 20 SE | sed A | ut | et A, (ante corr.) V || 21 dic AC,
dicitur (post non) V, duxit dett. || 22 hoc enim V || 23 modos
<discurrit> uxorem duxit in ras. V² | adiuvande C, -dum V |
pronuntiatione <est> C

gula †utrūnā secuta uideantur; nam sic in fine fabulae ait Demea (V 4, 13—14) 'duxi uxorem: quam ibi miseriam uidi! nati filii: alia cura'.

47 22 1 INDE EGO HVNC MAIOREM mire 'inde' subiungit, cum personam praetulerit. sic alibi (Eun. I 2, 34—35) 5 'e praedonibus, unde emerat, se audisse abreptam e Sunio'. 2 INDE EGO HVNC 'inde' pro ex quibus. et 'mihi' abundat. 3 Et bene 'hunc' dixit, quia de ipso loquebatur.

48 23 1 EDVXI A PARVULO quod nos educare dicimus, 10 educere ueteres dixerunt, ut (Verg. Aen. VI 765) 'educet siluis regem regumque parentem'. 2 HABVI AMAVI PRO MEQ quaeritur quid sit 'habui', et cum multa dicantur, hoc solum uerum est: 'habui' credidi, duxi, existimaui, ut alibi (Andr. IV 5, 14) 'semper eius dicta est haec atque 15 habita est soror', et Cicero (in Verr. II, II 35, 87) 'ita habeantur itaque dicantur'. 3 Ergo 'pro meo' bis subaudiendum est: 'habui pro meo' et 'amaui pro meo'.

49 24 1 IN EO ME OBLECTO SOLVM ID EST CARVM MIHI 20 absolute utrumque, et 'in eo' et 'solum'. — 2 IN EO quasi in ea re. — plus autem significat quam si diceret 'solus is est carus mihi'. 3 IN EO ME OBLECTO noue 'in eo me oblecto' pro 'eo me oblecto'.

50 25 1 FACIO SEDVLO secus a dolo, id est sine dolo et 25 impense. 2 ILLE VT ITEM <CONTRA ME> HABEAT 'item'

1 utrū nā feci ita A, utri an secuta C, utrinque assecuta V; fort. ut r(es) una secuta u., cf. V 4, 13 (ut . . multa uideantur) | agit A, (ante corr.) V || 4 inde mire V || 5 pertulerit A, prot- C || 6 e] et A, ex V | temerat A | ex simio A, ex (a C) sūmo CV || 12 parente A || 16 abita A | est om. CV | et om. C | Cicero Klotz: sic codd. || 17 ita<que> habeantur (uide- V) codd.; fore uideantur Cic. | itaque] atque V, et C | habeantur V || 18 est om. V | pro meo habui C | et om. V || 19 in eo <est> A || 22 in aere A || 23 solus is] soluis A, solus V | carus est V | noue <dixit> C (dett.), solum V || 24 pro — oblecto om. C || 25 dolo id] doled A || 26 HABEAT] faciat codd.

similiter.
'ut illa illa
26
delicta.
51
AGERE
pator est
est quod
quae de ius
necesse est.
mire ostend
uandum.
52 27
alii adulte
53 28
peccata ab
uide quam
54 29
rebus uiuit
55 30
suenenit
56 31
57 32
tulit, lib
TATE arg
regendi su
autem bon

2 ut] et
om. C |
iure A |
est codd.,
sumum W
olum V, cl
et Qui corr.
sentit A |
uinitur] C |
inuenenit ad
A,
22 schol. 22,
15 legendi A

similiter, 'contra' uicissim. Plautus (*Mil. glor. II 1, 23*)
'ut illa illum contra: qui est amor cultu optimus'.

- 51 **26** 1 DO PRAETERMITTO 'do' sumptum, 'praetermitto'
delicta. 2 NON NECESSE HABEO OMNIA PRO MEO IVRE
AGERE etsi licet, non necesse est patrem saeuire, quia 5
pater est. 3 Inter ius et aequitatem hoc interest: ius
est quod omnia recta et inflexibilia exigit, aequitas est
quae de iure multum remittit. ergo sensus hic est: non
necesse est, etiamsi licet, saeuum esse patrem. 4 Et
mire ostendit ius suum nisi necessitate non esse ser- 10
uandum.

- 52 **27** POSTREMO ALII CLANCVLVM non alii patres, sed
alii adulescentes clanculum patres suos.

- 53 **28** 1 QVAE FERT ADVLESCENTIA statim addidit ueniam,
peccata ab adulescentibus ad aetatem remouendo. 2 Et 15
uide quam breuiter, quam pudice, quam ignoscenter!

- 54 **29** EA NE ME CELET CONSVFECCI FILIVM tribus enim
rebus uiuitur: natura, consuetudine, ratione.

- 55 **30** NAM QVI MENTIRI AVT FALLERE INSVVERIT <'in-
sueuerit'> separatim subaudiendum πρὸς τὸ 'mentiri'. 20

- 56 **31** CETEROS quia iam excepit patrem.

- 57 **32** 1 PVDORE ET LIBERALITATE 'pudore' ad filios ret-
tulit, 'liberalitate' ad parentes. 2 PVDORE ET LIBERALI-
TATE argumentum a coniugatis: liberalitate, inquit,
regendi sunt, propter quod liberi dicuntur. 'liberalitate' 25
autem bonitate dicit.

2 ut] et Plaut. | amorē A, amoris in ras. V² | cultor AV,
om. C || 5 et scilicet non (non se- V) codd., corr. Steph. | se-
iure A || 8 hic sensus (est om.) C | non licet etiamsi necesse
est codd., corr. Steph. || 9 patrem esse V, esse A || 10 suum
sumum Westerh. | non si necessitate non A || 13 <alii> clan-
culum V, clanculum <non alii patres seruandum> C || 14 Quē
ex Qui corr. A | statim post ueniam C || 15 ad] ob V || 16 igno-
scētē A || 17 scelet A || 18 rebus A, modis (in ras.) V², (post
uiuitur) C | natione A || 19 insueuerit <patrem> V, om. C |
insueuerit add. W. || 20 subaudiendum] est add. V² | ΤΙΠΟΤΟ
A, ***** CV || 21 decepit (ex acc- corr.) V, -perit C ||
22 schol. 32, 1 om. AV¹ | et] ac V² || 24 inquit] quid A ||
25 legendi. ACV¹, corr. V² || 26 bonitatem AV

- 58 **33** RETINERE SATIVS ESSE PVTO bene 'retinere' a uitiis, quia uitia filios tenent, quos retinent patres, a uitiis scilicet. nam retinet, qui aduersum aliquem tenet.
- 59 **34** 1 HAEC FRATRI MECVM NON CONVENIUNT noua locutio. 2 *Et* NON CONVENIUNT pro: non congruunt, ac per hoc: in his ego et frater dissentimus ac dissimiles sumus.
- 60 **35** 1 VENIT AD ME SAEPE CLAMITANS et importunitatem ostendit odiosam 'uenit ad me' dicendo et inconditam assiduitatem addendo 'saepe'. 2 *Et* congrue, postquam 'saepe' dixit, adiecit aptius uerbum non dicens 'clamans' sed 'clamitans'. 3 QUID AGIS MICIO reminiscere lectionem et inuenies huiusmodi interrogationem uel inuentionis principio conuenire uel obiurgationis.
- 61 **36** 1 CVR PERDIS ADVLESCENTEM NOBIS ἡδυνᾷς additum 'nobis', ut alibi (*III* 4, 30—31) 'psalterium nobis, si dis placet, parauit'. 2 CVR AMAT CVR POTAT uide quemadmodum ut durum obiurgatorem ostendat Demeam, cum ab eo ea dicantur in crimen uocari, quae aut aetatis sunt, ut 'cur amat?', aut naturae, ut 'cur potat?', aut pietatis, ut 'cur tu his rebus sumptum suggeris' etc. 3 CVR AMAT CVR POTAT 'cur amat' ad illud refert, quod ait supra (*v.* 26) '[do] praetermitto' — nam 'praetermitto' delicta intelleximus ex amore —, 'cur potat' ad illud reuocamus, quod ait 'do' sumptum.
- 63 **38** NIMIUM INEPTVS ES utrumque dure, et 'nimium' et 'ineptus es'.

1. SATIVS — retinere *om.* A || 2 quia in quae *corr.*, uitia *om.* V | retinente A || 3 retinent AV | aduersus C || 6 ergo C, (*r del. m. rec.*) A, <et> ego V | ac] et V || 9 uenit *om.* C | inconditam V, incongruitatem C || 11 artius V | non dicens uerbum C || 13 inuentionis V, inuentionis C || 14 principium AV || 15 ἡδυνᾷς A, et recte C, recte et ethicos (*s. v. add.*) V || 16 nobis additum C | ut <aut> V, ait A | prosalteriam A | si displicet CV | parauit *om.* C || 17 potatur A || 20 aut 1.] an C | aut 2.] an C || 21 ut *om.* AV | sumitum A | etc. *om.* V || 22 cur amat *om.* C | refertur V, (*ante corr.*) C || 23 do *secl. W.* praetermitte 1. (*corr. Daniel*) A || 24 reuocamus] referunt C || 26 ineptum AC | est CV, quis A | et 2. *om.* C || 27 est CV

- 64 39 PRAETER AEQVVMQVE ET BONVM potuit et non addi
'praeter aequumque et bonum'.
- 65 40 1 ET ERRAT LONGE melius est 'longe' simpliciter
accipere, ut locale sit, quam ualde. 2 MEA QVIDEM
SENTENTIA modeste additum 'mea' quidem sententia, ne
quis hoc pro praecepto dici existimet.
- 66 41 1 QVI IMPERIVM CREDAT utrum quilibet an Demea?
2 GRAVIUS ESSE AVT <S.> 'gravius' ad uim, 'stabilius' ad
tempus refertur.
- 67 42 1 VI QVOD FIT id est 'metu' ac 'malo' (cf. v. 33
et 44). 2 VI QVOD FIT QVAM ILLVD QVOD AMICITIA <A.>
illud 'fit' quod 'ui', hoc 'adiungitur' quod 'amicitia'.
- 68 43 1 MEA SIC EST RATIO ET SIC ANIMVM I. M. 'mea
sic est ratio' ad superiora pertinet confirmanda, 'et sic
animus induco meum' ad ea pertinet, quae dicturus est. 15
2 MEA SIC EST RATIO iterum modeste et ἰδιωτικῶς.
3 ET SIC ANIMVM INDVCO MEVM senilis μαργολογία.
- 69 44 1 MALO COACTVS duo dicit: et 'malo' et 'coactus'.
2 QVI SVVM OFFICIVM <FACIT> ὁ τὸ καθήκον ποιῶν, id
est qui recte facit. 'officium' autem dicitur quasi effi-
cium ab efficiendo quod unicuique personae congruat. 20
- 70 45 1 DVM ID RESCITVM IRI 'quod facit' scilicet.
2 TANTISPER quasi tantumper et paulisper quasi pau-
lumper ut parumper dictum. 3 TANTISPER CAVET

1 -QVE om. V | potuit — bonum om. V || 2 prater aeum-
que A | et om. C || 3 ET om. A | est om. C | longe] longe add.
A, qui add. V || 4 accipiunt codd., corr. Westerh. || 5 sententia
A | additum mea] hic desinit cod. A || 6 pro om. C || 7 credet
C | cuilibet an demae codd., corr. W. || 8 AVT] et V || 12 hic
V | iungitur C || 13 I. M. om. C | mea om. V || 14 est om. C ||
16 ἰδιωτικῶς Steph.: **** CV; ἡθικῶς Lindenbr. || 17 ma-
crologia codd. || 18 et 2. om. C || 19 officium suum C | ὁ — ποιῶν
Steph.: τὸ καθήκον πρόπον M⁴, **** CV || 20 effcium]
off- C || 22 id] illud V | crescatum (pro rescituri) C || 23 quasi
per tantum C, pro quasi tantum V; corr. Steph. | paulumper
ut] per paulum ita C || 24 parumper <quasi parum> dictum^{est}
(sscr. m. 2) V | CAVET om. C

'peccare' subaudiendum, nam totum ἔλλειπτικῶς et obscure dictum est. 4 *Et* bene 'cauet' dicit quasi malo.

- 71 46 1 SI SPERAT FORE CLAM iterum 'quod facit' subaudiendum. 2 RVRSVS AD INGENIVM REDIT mire non intulit 'cauet', sed 'ad ingenium redit'. 3 *Et* 'rursum' 5 est retro uersum, ut prorsum porro uersum.

- 72 47 1 ILLE QVEM BENEFICIO ADIVNGAS non 'beneficio adiunctus', ut supra (v. 44) 'malo coactus'. 2 ILLE QVEM BENEFICIO ADIVNGAS καλῶς ἀντέθηκεν, nam ille 'malo' hic 'beneficio', ille 'coactus' hic 'adiunctus', ille 'dum id 10 rescitum iri credit, tantisper cauet' hic 'praesens absens-que idem erit'. 3 *Et* τὸ 'praesens' et 'absens' non ad locum aliquem sed ad custodem monitoremque rettulit.

4 ILLE QVEM BENEFICIO contra illud quod ait 'malo coactus'. 5 EX ANIMO FACIT 'officium' scilicet. 15

- 73 48 1 STYDET PAR REFERRE id est bene(ficium). 2 PRAESENS ABSENSQUE IDEM ERIT contra illud 'si sperat fore clam, rursus ad ingenium redit'.

- 74 49 1 HOC PATRIVM EST POTIVS superius a re tractum est, hoc iam a persona ducitur argumentum. 2 CONSVE- 20 FACERE non 'cogere' sed 'consuefacere'.

- 75 50 QVAM ALIENO METV uide quemadmodum suam indulgentiam ad effectum reuocat optimae disciplinae.

- 76 51 1 HOC PATER AC DOMINVS a differentia personarum et officiorum. 2 INTEREST differentia est. 25 3 HOC QVI NEQVIT longe melius 'nequit' quam si diceret 'non uult'.

1 ellipticos V, **** C || 2 est ante 1 et V, om. C | dicitur V | malo. si] malos C, malo V || 3 iterum quod] quidem C || 6 porro Westerh. (cf. Eun. II 3, 15): prius codd. || 7 ADIVNGAS — adiunctus] iniung. C | non <de> V; non dicit Steph. || 9 καλῶς ἀντέθηκεν, nam W. (cf. Andr. I, 1, 3): ΚΑΔΑΝΤΕΘΗΚΗΝΑΝ Lindenbr. (ex cod. Cuiac.), ***** CV || 10 id om. V || 11 <et> hic CV || 12 to CV || 13 retulit monitorem-que C || 16 est om. C | beneficium W. (cf. v. 47): bene codd.; bene facere Steph. || 23 ad effectum W: ^{ad} factum V, affectum C, eff. dett. | reuocat C || 24 ac] et C || 25 est om. C

- 77 **52** 1 FATEATUR NESCIRE SE IMPERARE LIBERIS hoc est: indicat se melius consulere et uolentem hoc exercere.
 2 NESCIRE SE IMPERARE LIBERIS oratorie, quasi artis sit indulgentissime agere. 3 IMPERARE modo non ad superbiam sed ad regendum referendum est. 4 NESCIRE IMPERARE LIBERIS deest 'se'.
 78 **53** 1 SED ESTNE HIC IPSE DE QVO κατ' οἰκονομίαν superuenit de quo sermo est, ut factis dicta ostendantur.
 2 ET CERTE IS EST bene nunc confirmat ipsum esse, cum propior est, utpote senili nec in longum prospiciente 10 conspectu.
 79 **54** 1 NESCIO QUID TRISTEM VIDEO orationis apparatus ex uultu ostenditur, ut (*Verg. Aen. VII 291—92*) 'stetit acri fixa dolore, tunc quassans caput hanc effundit pectore uocem'. 2 Et NESCIO QUID deest 'propter', ut sit: propter 15 nescio quid. 3 CREDO IAM UT SOLET causa, cur illum frater aequo animo ferat: 'ut solet' inquit.
 80 **55** SALVVM TE ADVENIRE DEMEA GAUDEMVVS ut asperior ostendatur Demea, etiam salutatur ab eo, quem obiurgaturus est. 20

2.

- 81 **1** 1 HEM OPPORTVNE TE IPSVM QVAERITO in hoc actu diuersi homines, diuersi patres, diuersa studia proponuntur: hic lenis hic amarus, hic facetus hic impolitus, hic facilis hic pertinax et difficilis in delictis. 2 HEM OPPORTVNE TE IPSVM QVAERITO melius quam Menander, quod 25

begehrte sich hier auf die Angabe v. d. des Menand. Paros über den Anfang des Act. Vita Ter. p. 5, 44 ff.?
 1 est del. Steph. || 5 est referendum C || 6 LIBERIS om. C ||
 7 κατ' οἰκονομίαν M⁴ (κατ' οἰκ- Steph.), ***** C, *** de- *des vorangeh.*
 mea V || 10 cum propior est V, cum propiorem C | ut puta *de edow*
 C | senilem V | prospicientem CV, corr. Steph. || 11 conspectum *Grabner, Nees*
 V, om. C; corr. Steph. || 13 ostendit CV¹, corr. V² || 14 effudit *Joh. 1834*
 C, (ex corr.) V | hanc ... uocem] haec ... dicta Verg. || 15 propter 2. (post nescio V)] pro C || 19 demea ostendatur *29, nach Mith.*
 C || 22 diuersi patres post studia C || 23 hic avarus <et> V, *heilg vom*
 om. C | politus CV¹ *Nonsini p. 129, 1, der das für in-*
diskutabel hält.

(Terentius) hic illum ad iurgium promptiorem quam resalutantem facit.

82 2 1 QUID TRISTIS ES bene interrogat: potuit enim non iratus frater quaerere. 2 VBI NOBIS AESCHINVS SIET quasi quaedam causa tristiciae est.

83 3 DIXIN HOC FORE 'credo, iam ut solet iurgabit' (I 1, 54).

84 4 1 QUID ILLE FECERIT animaduertendum, ut interrogatus interroget more indignantium, quod ideo facit, quod uidet Micionem eo uultu interrogare, ut uideatur minus reprehendere culpam Aeschini. 2 QVEM NEQVE PVDET QVICQVAM NEC METVIT QVEMQVAM uarie per casus. 3 QVEM NEQVE PVDET QVICQVAM contra illud, quod alibi (IV 5, 9) pater dicit 'erubuit: salua res est'. 4 QVEM NEQVE PVDET QVICQVAM magno ordine accusauit: non, inquit, pudore mouetur patris, non metu parentum, non timore legum.

5 Ergo gradatim αἰσχρολογία oratoria processit.

86 6 1 TENERE SE VLLAM bene 'tenere', quia 'legem'. et est αἰσχρολογία oratoria. 2 NAM ILLA QVAE ANTEHAC omnis accusatio duo tempora recipit: praeteritum ab ante gestis et praesens ab his quae obiciuntur. ergo utrumque mira breuitate perstrinxit.

87 7 1 MODO QUID DESIGNAVIT designare est rem nouam facere in utramque partem, et bonam et malam. nam et designatores dicti, qui ludis funebribus praesunt, credo ob eam causam, quod ipsis ludis multa fiant noua et spectanda, simul etiam ut turbae retineantur, quae fiunt

1 hic] sc. Terentius | prouocantem ex pro more corr. V | quam] non C | <ad> resalutantem faciat V || 4 fratrem Bentley || 5 est om. C || 8 ut om. C || 9 interrogat C || 10 ut om. C || 12 QVICQVAM om. C | neque V | quemquam metuit C || 13 illud id V || 16 patrum C (dett.) || 17 αἰσχρολογία M⁴ (Steph.), *** CV | oratorie CV², corr. Steph. || 18 lege C || 19 αἰσχρολογία Steph.: ***** CV | omnis <mira> C; o. nimirum? || 22 perstrinxit] hic Lindenbr. nescio unde add. omitto παρόληψις || 23 nouam rem C || 27 et spectanda V, expect- C | etiam ut] etiam C, ut iam in ras. V² | turba retineatur (-netur C) CV², corr. W. | fiunt V¹, fuunt V², fuit C

aut in spectaculis aut in litibus. 2 MODO QUID DESIGNAVIT puto ego designationem contractionem aut conductionem populi in unum intellegi — hoc enim contingit ei, qui aliquo flagitio populi in se oculos et ora convertit et spectaculo est vulgo —, quod designatores ludis funebribus multitudinem retinent. 3 DESIGNAVIT apud veteres hoc verbum duas res significabat: etenim prae et recte facta designata dicebantur. 4 QVIDNAM ID EST et hoc contentiose interrogat Micio.

88 8 1 FORES EFFREGIT haec singula magna uociferatione inferenda sunt; stomachatur enim aduersus male interrogantem. 2 FORES EFFREGIT ATQVE IN AEDES totum quidem unum crimen est: rapuit meretricem; sed uide, qua pompa, qua uociferatione dilatatur accusatio de moribus Demeae nihil non in maius efferentis. 15

89 9 1 ALIENAS singula considerata sunt. 2 Et bene 'alienas' dicit quia 'lenonis' si diceret, parua res erat.

3 IPSVM DOMINVM iterum suppressa est infamis persona.

4 ATQVE <OMNEM FAMILIAM> 'familiam' pro seruis lenonis aut meretricibus dicit. 20

90 10 1 MULCTAVIT laceravit, mutilavit, molliuit atque dissoluit. unde Mulciber quasi Multiber a multando.

2 VSQVE AD MORTEM magna inuidia caedis mortis mentione, quae tamen nulli accidit. 3 ERIPVIT MULIEREM QVAM AMABAT omnia magno colore et accusatorie dicta sunt et hoc maxime, quod 'lenonem' et 'meretricem' non

1 in litibus (sscr. m. 2) <***> V || 2 <ergo> ego V | aut om. CV¹ || 7 hoc uerbum apud ueteres C | signavit C || 9 hoc] etiam add. V, ē add. C | contentiose dett., contemptiose C, in ras. V² (Bentley) || 10 EFFREGIT — singula om. C || 11 enim om. C || 15 Demeae] de <eschini (in mg. m. 2)> V | non] nisi in ras. V² | in in ras. V² | et ferentis C || 17 dicit aliena C || 19 ATQVE] aut CV¹ | <familiam omnem f. m. aut> familia V², familia C || 21 multavit C; mulcavit cod. Cuiac. | <et> laceravit multavit C || 22 quasi multiber a multando V, a multando quasi multiber C (mulciber dett.); corr. Westerh. cum ed. pr. || 25 calore C | accusatorie dett., in -ris corr. V, accusato C || 26 et 1.] uel ex V (ex dett.) | et 2. in ras. V² (dett.), om. C

- dixit, contentus facti atrocitate personarumque uilitatem reticens. 4 ERIPVIT MYLIEREM non 'abduxit' sed 'eripuit'.
- 91 **11** CLAMANT a iudicato ex auctoritate rumoris.
- 92 **12** HOC ADVENIENTI QVOD MIHI MICIO DIXERE omnibus displicet, multi et accusant; nec tamen lenonis querelae 5 fit mentio oratorie. 'hoc' autem uel articulus uel aduerbium loci est.
- 93 **13** 1 IN ORE EST OMNI POPVLO Sallustius (*Hist. I fr. 59 M.*) 'in ore gentibus agens'. 2 POPVLO ciuitati.
- 94 **14** 1 SI CONFERENDUM EXEMPLVM EST tamquam non 10 sit conferendum. 2 NON FRATREM VIDET REI DARE OPERAM satis comice hoc infertur legentibus argumentum, nam magis in culpa est ille ipse, quem laudat.
- 95 **15** 1 REI DARE OPERAM non amori, RVRI ESSE non in urbe, PARCV M non prodigum, SOBRIV M non insanum. 15 2 PARCV M AC SOBRIV M contra illud (*I 1, 36—37*) 'cur amat? cur potat?' 3 REI DARE OPERAM quam facete poeta haec omnia falsa ex contrario facit Demeam credere!
- 96 **16** 1 NVLLVM HVIVS SIMILE FACTVM hac comparatione Micio tangitur, quasi ipsius culpa sit, non fratris. 2 NVL- 20 LVM HVIVS SIMILE <f.> hoc cum admiratione indignantis est pronuntiandum et ardentibus in Micionem oculis; et subaudiendum est 'esse' aut 'inueniri'. 3 HAEC CVM ILLI MICIO DICO TIBI DICO 'illi' pro in illum et 'tibi' pro in te. 25
- 97 **17** 1 TV ILLVM CORRVMPI SINIS deest 'nam', sed feruentius *ἐσυνδέρως* dicitur. 2 Et hoc 'tibi' et 'tu' pro-

1 atrocitate facti *C* | personarumque *dett.*: personarum *V*, personeque *C* || 2 mulierem eripuit *C* || 3 a iudicato] de ad-iudicato *C* | ex *V*, et *C* || 4 hic *V* | aduenientis *CV* | dicere *C*; diceret <quasi dicat> *dett.* || 5 et multi *C* (*dett.*) || 6 oratorie] uide oratorem *C* (*dett.*); recte? | uel *1. om.* *C* || 15 prodicum non parcum *C* | non *om.* *C* || 17 REI] ruri *CV* || 18 falsa *om.* *C* | ex] et *C* (et ex *dett.*) || 19 hac comparatione *W.*: hac (hoc *V*) cum admiratione *codd.*; aberravit librarius ad prox. schol. || 20 non fratris] fratris natura *C* || 23 est *om.* *V* || 24 illum pro illum (*om.* in) *C* | et *dett.*: uel *C*, *om.* *V* | tibi pro *om.* *C* || 27 *ἐσυνδέρως* *Steph.*: asindetón (-thón *C*) *codd.*

nuntiandum est intento digito et infestis in Micionem oculis; nam hoc agi stomacho aduersum dissimulatores solet. 3 TV ILLVM CORRUMPI SINIS mitius modo dixit 'sinis corrumpi', mox uehementius dicet (*III* 3, 28) 'an laudi putat fore, si perdiderit gnatum?' 5

98 18 HOMINE IMPERITO NVMQVAM QVICQVAM INIVSTIVS miro stomacho apud ipsum de ipso tamquam de altero loquitur.

99 19 1 NIHIL RECTVM PVTAT proprie 'putat', nam hoc uerbum imperitorum est. 2 Ordo est: qui nihil rectum putat nisi quod ipse fecit. 10

100 20 1 QVORSVM ISTVC <deest 'pertinet'> aut 'dicis'.

99 19 3 QVI NISI QVOD IPSE FECIT N. R. P. *ιδιωτολογία*: hoc enim proprium rusticorum atque imperitorum.

100 20 2 QVIA TV DEMEA id est homo imperitus. 3 QVIA TV DEMEA <HAEC> MALE IVDICAS pari uirtute haec leniter 15 dicta sunt, qua superiora uehementer.

101 21 1 NON EST FLAGITIVM non peccatum negat esse, sed flagitium non esse contendit, et ideo subindignanter pronuntiandum est. 2 Vt si dicat: scortari quidem adulescentulum delictum est, sed non est flagitium, ut 20 ueniae locus non tam in facto quam in persona sit constitutus. 3 NON EST FLAGITIVM MIHI CREDE ADVLESCENTVLVM SCORTARI mire respondit et oratorie ad haec, quae inuidiose dicta sunt. nam quod ait ille 'eripuit mulierem quam amabat', hic 'scortari' dicit, quod 'irruit in aedes 25 alienas' quasi ex uino furens, 'potare', quod cum aliis

1 in digito intentis C || 2 nam oculis C | aduersus V || 3 SINIS om. C || 5 natum CV || 7 de altero (*sic et cod. Cuiac.*) apud alterum V || 8 <quod> nihil V | non C || 9 est 2. om. V (*dett.*) || 10 fecit *dett.*: fecit V, facit C || 11 QVORSVM — 12 FECIT V (*Steph.*), om. C (*dett.*) | deest pertinet *Steph.*, om. V || 12 QVI] qm V, om. *Steph.* | N. R. P.] quicquam rectum putat V, et est *dett.*, om. C (*Steph.*) | *ιδιωτολογία* M¹, *διωτολογία* Pith. ex cod. Cuiac., ***** C (*dett.*), om. V; *αὐθάρεια* *Steph.* || 13 enim] est V || 14 <hoc> idē V || 15 HAEC (hec vel nec *dett.*) om. CV || 16 quam C || 18 non om. C || 20 non est] non C | ut] et V (*dett.*) || 21 sit W.: est V (*dett.*), om. C || 25 scortum *codd.*, corr. W. | dicit et in om. C

grauē propositum est, hoc solum dicendo leuē reddidit, id est 'fores effringere'. 4 MIHI CREDE quasi imperito dicit 'mihi crede', non enim 'me intellege'. quod imitatus Cicero sic Caecilium exagitat (*divin. in Caecil. 12, 39*) 'magna sunt ea quae dico, mihi crede: noli haec contemnere'; 5 hic enim et auctoritas dicentis et contemptus ostenditur audientis.

102 22 NEQVE POTARE NON EST NEQVE FORES EFFRINGERE
HAEC SI NEQVE EGO NEQVE TV FECIMVS quia dixit (*v. 19*)
'qui nisi quod ipse fecit nihil rectum putat'. 10

104 24 NON SIT EGESTAS NON UOLUNTAS prohibuit sed necessitas, et ideo nulla laus.

105 25 QVOD TVM FECISTI INOPIA nota 'fecisti' in eo quod significat non fecisti.

106 26 1 INIVRVM EST quia 'nihil quicquam iniustius 15
homine imperito' (*v. 18*). 2 VNDE ID FIERET 'fieret' producta prima syllaba. Ennius (*Ann. I fr. 17 M. = v. 15 V.*²)
'memini me fieri pauum'.

107 27 ET TV ILLVM TVM SI ESSES HOMO multum progressus est accusans accusantem. 20

106 26 3 NAM SI ESSET VNDE <ID> FIERET non necessario consequens, sed probabiliter admittitur, <ut> apud oratores (*cf. Cic. de inv. I 28, 43 sq.*); non enim omnis, qui habet unde faciat, continuo etiam facit.

109 29 1 EXSPECTATVM odiosum et molestae uitae. nam 25
filiis parentes aut amabiles sunt aut expectati: amabiles boni, expectati mali, quorum mors in dies singulos expectanda et exoptanda sit. 2 Nam expecta-

1 est graue propositum C | edidit C || 2 dicit] ac V ||
3 sic cicero C || 4 caelium *codd.* || 9 hoc V || 10 qui] quia C |
fecit V || 11 siid C, siuit V; *cf. Andr. I 2, 17* || 12 id C ||
13 tum V | fecisti *om. C* || 14 sufficiat C || 16 id *om. V* | FIERET
fieret *Steph.*: fieri (*a add. C*) fieri *codd.* || 17 prima *om. C* ||
18 me (*om. C*) minime *codd.* | paruū C, prauū V; *cf. Andr. II 5, 18* || 20 accusantem accusans C || 21 fieri *codd.* | non
<regit> V || 22 ut *add. Hartman* || 23 omnes enim C || 24 etiam
om. C || 28 et exoptanda *om. V* | exoptamus C

mus ante diem, speramus ad diem; unde audior intellegitur ille qui exspectat, quam ille qui sperat.

3 EIECISSET FORAS non dixit 'amisisset', sed ut quiddam abiciendum 'eiecisset'. 4 QVAM VBI TE EXSPECTATVM eo rem perduxit, ut ipse uideatur magis consulere disciplinae 5 quam Demea.

110 30 1 ALIENIORE AETATE POST FACERET TAMEN ἀνακόλουθον: deest enim 'quamuis'. 2 Et 'faceret' ultimum magnam uim habet: nihil prodesset, insuper obesset retinere ab istis filium iuuenem. 3 Et 'alieniore' pro 10 aliena dicens comparatium gradum pro positio posuit.

111 31 1 PRO IUPPITER quia 'pro Iuppiter' tragica exclamatio est, bene tamquam ipse se reprehenderet Demea adiecit 'tu homo rediges me ad insaniam'. 2 Et 'tu homo' dicens negat illi familiaritatem. 15

112 32 NON EST FLAGITIVM FACERE HAEC moraliter indignatio expressa est isdem uerbis quae frater dixerat (v. 21) repetitis.

113 33 NE ME OBTUNDAS ne me saepe et moleste interpellas. nam obtundere est saepe aliquid odiose repetere. 20

114 34 TVVM FILIVM DEDISTI ADOPTANDVM <M.> argumentatio per ἐπαγωγήν, quae inductio ab oratoribus (cf. Cic. de inv. I 31, 51) dicitur, cum per interrogationem peruenimus ad id quod uolumus concludendum.

115 35 1 IS MEVS EST FACTVS sic progreditur, quasi confessionis genus sit aduersarium tacuisse. 2 SI QUID PECCAT DEMEA conclusio dubiae rei a non dubiis sumpta.

1 audior V, auditor C || 2 ille 1. om. V | quam om. V¹ ||

3 amisisse^t (sser. m. 2) V | sed om. C | quidam C, -em V, corr. Steph. || 4 eiecisset om. V || 5 magis uideatur C || 7 anacoliton C, anacholiton V || 8 Et om. C || 9 prodest C || 10 Et om. C | alieniori C || 12 exclamatio est dett., exclamatione C, -tio V || 13 reprehenderit V || 14 redigis V || 17 eisdem V, i. C || 20 odiose om. C || 21 Tum C | argumenta C || 22 eparochen C, ***** V¹ (interrogationes crebras suppl. V²), corr. ed. pr. | iniudicio C || 25 sic progreditur post 26 tacuisse C || 26 demea peccat C || 27 a om. C

- 3 SI QUID PECCAT DEMA τῷ ἰδιωτισμῷ interposuit
'Demea' et repetitum 'peccat'.
- 116 36 1 EGO ILLI MAXIMAM PARTEM FERAM errant qui 'illi'
putant esse pronomen, cum sit aduerbium loci, ut (*Verg.*
Aen. II 548—49) 'illi mea tristitia facta degeneremque 5
Neoptolomum narrare memento'. 'illi' ergo: ibi, ubi ille
peccat. quare quidam etiam LI syllabam discretionis causa,
ut locum significet, corripiunt. 2 Et 'maximam partem'
optime dicit: non enim 'uniuersam', quia non solus pater
Aeschini est, sed 'maximam', quia hic magis est, cuius 10
filius esse coepit per adoptionem. 3 FERAM sustinebo,
tolerabo.
- 117 37 1 OLET VNGVENTA non dixit 'unguitur', ne haec
exercitationis palaestricae, non luxuriae dicerentur. 2 OB-
SONAT POTAT OLET VNGVENTA a summo ad imum propo- 15
sita soluuntur. 3 Et mira uarietas 'olet unguenta', ne
diceret 'obsonat, potat, unguitur'.
- 118 38 1 AMAT πρὸς τὸ 'cur amat' (*I 1, 36*). 2 DVM
ERIT COMMODVM 'dare' scilicet.
- 119 39 1 VBI NON ERIT non 'argentum' scilicet sed 'com- 20
modum dare' subaudiendum est. 2 FORTASSE EXCLVDE-
TVR FORAS hoc ita intulit, quasi dicat, nihil sibi deperisse,
si forte ad amicam gratis fuerit admissus. 3 Et totum
hoc τῷ ἐξουθενισμῷ legendum est. 4 <Et> mire 'for-
tasse' dicit ut pater indulgens et credens adolescentem 25
etiam amari ab amica posse; non enim affirmavit, ut di-
ceret 'excludetur foras'.

1 τῷ ἰδιωτισμῷ Steph.: ***** CV || 2 et om. C || 3 errant]
sunt C || 6 ibi ubi] ubi ibi V || 7 quidam V, quendam C ||
8 //ut V, aut C | corripunt sser. V, om. C || 9 uniuersa codd.,
corr. ed. pr. || 10 maxima codd., corr. Steph. || 11 cepit esse C |
adoptionem cod. Cuiac. (cf. *Ad. praef. I 9*), adoptionem rell. ||
13 non — VNGVENTA om. C || 14 ex se rotationis V || 16 <olet>
ne C || 17 unguenta C || 18 πρὸς τὸ M⁴ (Steph.): ***** CV | DVM]
cum C || 20 non om. C | argumentum C, (ante corr.) V | scilicet
om. C || 22 deperire V || 23 fuerit gratius C || 24 τῷ ἐξουθενισμῷ
Steph.: ***** V, om. C | legendum est om. C | Et add. dett. ||
26 posse om. C

- 120 40 FORES EFFREGIT RESTITVENTVR peruenit ad prae-
sens crimen: illa enim ante acta fuerant.
- 121 41 RESARCIETVR 're' abundat.
- 122 42 1 ET VNDE HAEC FIAN'T iterum subaudiendum 'est'.
2 ET ADHVC NON MOLESTA SVNT quia 'non est flagi- 5
tium adulescentulum scortari' (v. 21).
- 125 45 PATER ESSE DISCE AB ALIIS superbum fuerat 'a
me' dicere; melius ergo 'ab aliis' dictum est.
- 126 46 1 NATVRA TV ILLI PATER ES urbane Micio: plus
enim ad laudem ualet consilium quam natura. et simul 10
ostendit poeta uerbis Micionis, qui a natura et affectu sit
pater, nullum patrem esse sapientem, eum uero posse sine
perturbatione perfrui his quos amat, quem patrem esse
consilium fecerit, non natura, hoc est qui filium adopta-
uerit. 2 Et mire cum naturam singulariter dixerit, 15
pluraliter intulit consilia sua.
- 127 47 1 TV CONSVLIS QVICQVAM apertior contumelia, et
ideo sequitur denuntiatio discedendi. 2 TV CONSVLIS
QVICQVAM quia praedixit 'consiliis ego pater sum', a con-
iugatis argumentatus respondit 'tu consulis quicquam?', 20
quia a consulendo consilia dicuntur et consultores.
3 SI PERGIS ABIERO ut (*Verg. Aen. II 719—20*) 'donec
me flumine uiuo abluero'. 4 SI PERGIS ABIERO ἀρχαῖσμός
pro 'abibo'. 5 Et hoc gestu abeuntis uel abituri pro-
nuntiatur. 25
- 128 48 1 SICINE AGIS recte, quia iam abibat: quasi reuo-
cantis correptio est. 2 AN EGO TOTIENS hoc conuersum

1 peruenit *ex reu. corr.* V² || 2 enim illa C | fuerunt C ||
3 resarciuntur V || 4 HAEC *om.* V | fieri *codd.* || 6 adulescentem
C || 7 ALIIS] illis *vel* eis *codd. Ter.* || 9 Micio] consiliis sub-
iunxit in *mg. add.* V² (= *dett.*) || 11 uerbis V, -ba C | quia
al'. qui a C, qui non V (= *dett.*) | et] sed in *ras.* V² (*dett.*) |
sit in *ras.* V²; (in sic *corr.*) C || 12 pater in *ras.* V² | <ergo>
nullum C | cum non posse C, cum non possit V (*dett.*), *corr.*
Steph. || 14 fecerat C | filium *om.* C | adoptauit C || 15 tu na-
tura C || 16 consiliis ego V (= *dett.*) || 19 dixit C || 21 quia
dett., qui V, *om.* C | diceretur et consulto C || 22 ut — ABIERO
om. V || 23 archaismos V², ***** CV¹ || 27 correctio V

intellegas dicere. 3 AVDIAM deest 'te', sed durum fuit.

4 Et hoc est 'obtundere' (cf. v. 33).

129 49 CVRAE EST MIHI Aeschinus scilicet.

130 50 CVREMVS AEQVAM VTERQVE proprie 'uterque' et
'aequam' quasi particeps fratris. 5

131 51 PROPEMODVM nisi addidisset 'propemodum', falsa
videretur esse sententia.

132 52 AH MICIO religiose commotus est. ac ueluti incu-
satio est perfidiae, et ideo exclamat dolens et transit in
iracundiam concessionemque, quae ἐπιτροπή dicitur. 10

133 53 1 MIHI SIC VIDETVR rationabiliter non 'sic est'
dixit, sed 'sic uidetur': non uult enim uerum esse. 2 QUID
ISTIC deest 'loquor' aut 'resisto', nam proprie significatio
est de sententia sua decedentis.

134 54 1 PROFVNDAT PERDAT ἐπιτροπή figura. Vergilius 15
(Aen. IV 381) 'i, sequere Italiam uentis, pete regna per
undas'. 2 PROFVNDAT PERDAT haec sic pronuntianda
sunt, ut ostendatur gestu nolle quod loquitur.

135 55 1 SI VERBYM VNVM POSTHAC ἐπισιώσεις: deest
'tibi fecero' aut tale quid. 2 RVRSVM <D. I.> quasi: cur 20
rursum irascersis?

136 56 1 AN NON CREDIS 'irasci' scilicet. 2 REPETON
QVEM DEDI minus erat, si 'Aeschinum' diceret; plus est
'quem dedi'. 3 REPETON QVEM DEDI rusticani stomachi
est repetere semper uerba, quae inuitus audierit. 25

137 57 1 AEGRE EST quasi dictum sit: quid ergo loqueris?
quod 'aegre est'; cur aegre est? quia 'alienus non sum'.

4 utramque C | <et> utramque C || 8 incursatione (om.
est) C || 9 id C | <et> dolens C || 10 -que om. V, quae om. C |
ἐπιτροπή Steph.: ***** CV || 13 istuc codd.; at cf. Eun. I
2, 91; II 3, 97 || 14 sua om. V || 15 ἐπιτροπή M⁴ (Steph.):
***** CV || 18 ostendar C | gestum <nullo> C || 19 VNVM
ullum V | ἐπισιώσεις M⁴ (-σεις Steph.): ***** CV ||
20 quod V | cur rursum W.: curans V, rursum curans C
21 irascersis om. V || 22 scilicet irasci C | repetam V; sic et 24
24 rustici V || 25 audient C || 27 quod V, quē C; quia Steph.
cur aegre est dett., curae grex V, om. C

2 <Mire 'alienus non sum'>, quasi timeat iam dicere 'pater sum'. 3 ALIENVS NON SVM satis cum stomacho: si patrem iam me esse non licet, 'alienus non sum'.

- 139 59 1 ISTE TVVS memoriter 'iste tuus' ad illud quod dixerat (v. 35) 'meus est factus'. 2 ISTE TVVS IPSE 5 SENTIET quantus sis quantumque eum ames, hoc est decipiatur per indulgentiam tuam. 3 IPSE SENTIET sentire multi pro malo posuerunt, ut ipse alibi (*Heaut. III 1, 45—47*) 'sit rogas? sensi. nam unam ei cenam atque eius comitibus dedi'. 4 ISTE TVVS IPSE SENTIET POSTERIUS 10 NOLO IN ILLVM <g.> scilicet quam hoc. 5 NOLO IN I. <g.> nec enim Demea satis hoc graue existimat dictum in eum, qui non prouideat in futurum, et <tacet> aptius, quia pater est.

- 141 61 1 NEQVE NIHIL ... NON NIHIL *λὀτῆς* figura est conueniens placidissimo seni, qui in reprehendendo adulescente 15 moderatur. 2 NEQVE NIHIL apparet Terentium fauere lenissimis patribus, unde subiecit etiam rationem facti Micioni seni. 3 NEQVE OMNIA HAEC SVNT QVAE DICIT TAMEN bene a Micione hoc dicitur, quia indulgentioris est plura scire et supra (*I 1, 29*) dixit 'ea ne me celet consuefecit 20 filium'. 4 *Et* hic sensus est: nec contemnenda sunt quae dicit nec omnia dicit tamen, hoc est: non haec sola sunt quae dicit, sed alia multa sunt. et ordo: neque tamen.

- 142 62 1 NON NIHIL MOLESTA placidissime 'neque nihil' (v. 61) dixit et 'non nihil' maluit repetere quam uehe- 25

1 Mire — sum *add. dett.* || 3 si — sum *om. C* || 6 sentiat *C* | sit *C* | est *dett.*, et *C*, ^{est} ut *V* || 8 posuere *C* || 9 sit] sic *CV* || 10 ipse] iste *C* | postremo malo scilicet in illum *C* || 11 NOLO IN I. G. *W.*: enim *codd.* || 12 nec enim *Schoell.* hoc enim *CV* | demea <hic> *V* || 13 quia *C* | in *om. C* | tacet *add. W.* | aptius *W.*: artius *V.*, arctius *C* || 14 non nihil <et nihil> *V* | *λὀτῆς W.*: nota *codd.*; cf. 62, 1 altera 2. || 15 moderatus (est *add. V* = *dett.*) *codd.*, corr. *W.* || 17 subiecit *C* | Micioni *om. V* || 19 quia] quasi *C* | est in *ras. V², om. C* || 20 scire in *ras. V²* || 22 hoc est] hec esse *C* | non — dicit *om. C* || 23 sed] et *C* | sunt alia multa *C* | tamen neque *V* || 24 NON NIHIL *om. C* | <neque> placidissimae *C* | nihil *om. C* || 25 et non] neque *C*

menter iracundiam demonstrare. est enim altera λιτότης.

2 NON NIHIL MOLESTA HAEC SVNT MIHI optime poeta Micionem commotum fecit, ne si omnino immobilis esset, non indulgere adoptiuo filio, sed omnino eum non curare uideretur. ergo sic in eo seruat placidum animum, ut 5 tamen retineat patris affectum.

143 63 1 ILLI Demeae scilicet. 2 Aut: illic, ubi Demea litigabat.

142 62 3 SED OSTENDERE ME AEGRE constat ergo 'aegre pati'; nam aliter non erat parens. 10

143 63 3 NAM ITA EST HOMO moraliter 'homo' dixit: sic enim de his dicimus, quos parce reprehendimus; ut alibi (III 3, 77) 'ut homo est, ita morem geras'.

144 64 CVM PLACO id est: cum uolo placare.

145 65 VERVM SI AVGEAM argumentum a contrario, nam 15 'placare' contrarium est irritantibus augmentibusque iracundiam.

146 66 AVT ETIAM SI ADIVTOR EIVS SIM IRACVNDIAE σύλ-λημψις, nam a genetiuo casu accusatiuus assumptus est.

147 67 ETSI AESCHINVS NONNVLLAM IN HAC RE rursus λιτό-20 της, ut sit mitis reprehensio et hoc ipso grauis. nam 'etsi' et 'nonnullam' magis temperamento sunt posita.

149 69 1 QVAM HIC NON AMAVIT MERETRICEM AVT CUI NON DEDIT ἡθως ὑπερβολῆς 'quam non' et 'cui non'; ea tamen haec sunt, ut non graui sono accusationis proferantur, sed 25

1 demonstret C | est] et V | λιτότης Gerstenberg coll. Eugr.: μείωσις M⁴, ἀποσιωπήσις V², ***** C; διπλότης Steph. || 2 hac molesta V || 4 indulgeret C || 5 seruat] sc. poeta || 7 ille demea V | aut in haud corr. C¹ | ubi om. C || 10 nam] non C | erans C || 11 NAM] non C || 12 quos om. V¹ || 14 placeo C | placere CV; ut terruit terentius add. V || 15 a dett.

(cf. Andr. I 1, 115), e CV || 16 placere V, placere C | irritandi C | -que om. CV¹ || 18 sim eius V | σύλληψις Steph.: ***** C, ut sit mitis reprehensio (cf. schol. prox.) V || 19 sumptus C || 20 hac om. V | λιτότης] ait *** C, ***** V; διπλότης Steph. || 21 grauius V || 22 et om. C | non nulla CV, corr. dett. | agris C | posita om. V || 24 ἡθως ὑπερβολῆς M⁴ (Steph.): ***** hic (om. V) CV || 25 sunt] ita C | sed] haec C

solam reprehensionem contineant; 'aliquid' uero ad mino-
randum est. quod addidit 'meretricem', ostendatur <securi-
tas> Micionis hoc solum adhuc scientis et nihil de uitiatâ
uirgine. 2 QVAM HIC NON AMAVIT MERETRICEM et hoc
cum uenia et defensione, nam colere meretricem flagitium 5
<non> est. simul etiam uitiatâe uirginis adhuc ignarus
ostenditur Micio. 3 NON DEDIT ALIQUID 'aliquid' dicendo
praetermisit uel mercedem uel numerum.

150 70 CREDO IAM OMNIVM TAEDEBAT *παρένθεσις πρώτη*:
etenim addimus ad ea, quae apud nos parum certa sunt, 10
aut 'credo' aut 'puto'.

151 71 DIXIT VELLE VXOREM mirum est apud Terentium,
cur etiam per nescias personas indicet argumenta. nam
cum Micio nesciat amari ab Aeschino ciuem uirginem,
tamen dicit 'credo iam omnium taedebat' et 'dixit [se] 15
uelle uxorem ducere'. sic ex parte magna ostendit nescius
argumentum ideo, quia ueri simile est amantissimum
Aeschini Micionem omnes scire affectus adulescentis et
consuetudines. et apparet praeterea conatum ex parte
fateri uitiatum amore Aeschinum et pudore impeditum 20
tantum hoc dixisse quod honeste potuit, uelle se uxo-
rem ducere, quam uellet, tacuisse confusum.

152 72 1 SPERABAM IAM DEFERVISSE ADVLESCENTIAM recte

1 solum *in -am corr. V* | continent *codd., corr. Steph.* | ad
mirandum *codd., corr. Rabbow* || 2 addit <ut> *C* | <ut> osten-
dat *V (dett.)* | securitas *add. Schoell.* || 5 tollere *C, (ante corr.) V* |
et ante meretricem *add. V, et post mer. add. C* | non (*ante*
flag. (*add. dett.* || 8 meretricem *codd., corr. Rabbow* | munera Goetz ||

9 tedebit *V* | parêthesis *pthô C, parenthesis puto V (dett.), corr.*
Lindenbr. || 10 ad *om. C* || 11 aut 2. *Steph.*: ut *CV* | pote *V* ||
12 dixit ante 11 ut puto *C* || 13 cur (*in ras. V²*) | cum *Steph.* |

scias *codd., corr. Steph.* | inducât *V* || 14 sciat *codd., corr. Steph.* |
amari — 15 taedebit (*sic in mg. V²*; cf. ad p. 37 l. 3 || 15 <cum>
dicit *C* || 16 uxorem uelle *V* | sic *om. CV¹* | magna parte *C* |
tendit nescium *codd., corr. Steph.* || 17 ideo | .i. *C* || 18 adu-
lescentis *om. C* || 19 coactum <eum> *V* || 21 dixisse *om. C* ||
22 ducere] dixisse *** (*in mg. dixisse malens m. 2*) *V* | uelle

C || 23 deseruisse *C, defer isse (corr. m. 2) V*

'sperabam' et 'gaudebam': sic enim dicimus, cum errasse nos cernimus. 2 *Et* mire non dixit 'sperabam illum iam correctum', sed mitis senex totum aetati attribuit, nihil filio. 3 DEFERVISSE ADVLESCENTIAM seruat propositum circa aetatis ueniam. [4 DEFERVISSE quasi decessum a feruore tenuisse. 5 Legitur et 'deseruisse'.]

- 153 73 1 ECCE AVTEM DE INTEGRO NISI QVICQVID EST ἀποσιώπησις prima, quia non uult credere. 2 NISI QVICQVID EST deest 'quia', ut sit: nisi quia. est etenim sensus: nisi quia non temere credo et uolo scire quicquid est. 10

II.

1.

- 155 1 1 OBSECO POPVLARES popularitas in omnis rei consortium sumitur; nunc autem 'populares' ciues dicit. et hoc est quod ueteres quiritari dicebant: quiritres clamare. 2 OBSECO POPVLARES FERTE MISERO ATQVE INNOCENTI AVXILIVM hic exemplum est contumeliosi per potentiam diuitis et in perniciem suam pauperis contumacis. 15

- 156 2 1 SVBVENITE INOPI uide quam posteriora uehementiora sunt ad incendendum populum: primo miserum, post innocentem, ad ultimum inopem posuit, et primo 20 'ferre auxilium', post 'subuenite'. 2 *Et* totum hoc principium a beniuolentia sumitur, quae comparatur ex inuidia potentiae Aeschini; nam contraria uult intellegi esse in Aeschino.

1 et *del.* et pro *sscr.* V | dicimus *dett.*, dicitur C, (*sscr.* m. 2) V | cum <quem (*sscr.* m. 2 = *dett.*)> V || 4 *deseruisse* C, *deferbis* V || 5 DEFERVISSE — *deseruisse om.* CV¹, *add.* in *mg.* V² (= *dett.*); *secl. ut suspecta* W. | *decessum dett.*, *deorsum* V² || 6 *deseruisse* lectio *cod.* Ter. V || 7 quodquid C || 8 ἀποσιώπησις V² (*Steph.*), ***** C | quia non uult <temere> credere *Hahn*, qui haec ad uolo scire refert | *quicquid* quod C || 9 sit *om.* V¹ || 10 est *om.* C || 13 est *sscr.* V² | conclamari (*mitari* V) *codd.*, *corr.* *Steph.*

- 155 1 3 MISERO ATQVE INNOCENTI AVXILIVM SVBVENITE <I>
tria sunt: miser, innocens, inops.
- 156 2 3 OTIOSE NVNCIAM 'otiose' secure, nam nisi qui
securus est non est otiosus. 4 ILICO modo locum, non
tempus significat. 5 OTIOSE NVNC IAM ILICO HIC CON- 5
SISTE simul imperavit modum, tempus, locum, factum:
modum 'otiose', tempus 'nunc', locum 'hic', factum 'con-
siste'; nam 'iam' et 'ilico' alterum tempori adiungitur,
alterum loco. 6 Et consistere est audacter et con-
stanter stare, ut (*Verg. Aen. V 426*) 'constitit in digitos 10
extemplo arrectus uterque'.
- 158 4 1 ISTAM INVITIS OMNIBVS deest 'abducam'. 2 EGO
ISTAM INVITIS OMNIBVS bona ἔλλειψις: nemo enim plene
loquitur, qui luctatur.
- 159 5 1 QVAMQVAM SCELESTVS [TAMEN] NON COMMITTET 15
ἀνακόλουθον primum, nam cum praeposuisset 'quamquam',
non subiecit 'tamen'.
- 157 3 NVMQVAM pro non. Vergilius (*Aen. II 670*) 'num-
quam omnes hodie moriemur inulti'.
- 159 5 2 ITERVM VT VAPVLET uiuaciter poeta priorem litem 20
sustulit dicendo 'iterum', ut non eadem lis esset, de qua
supra (*I 2, 9*) questus est Demea, sed instaurata nosca-
tur. 3 COMMITTET perficiet; sed hoc proprie de illicitis
et puniendis facinoribus dicimus. simul hic ostendit co-
micus adulescens caedem se lenoni inuitum intulisse et id 25
fecisse et facere lenonis culpa, non sua.

1 ATQVE om. C || 3 OTIOSE om. V | NUNCIAM] hic add. V¹
'amari — tedeat' = I 2, 71 || 4 OTIOSUS non est C || 5 HIC
CONSISTE om. C || 6 locum tempus C | factum <non est factum>
C || 7 hinc C || 8 iam om. C || 9 Et W.: ad C (at dett.), om. V ||
13 eclipsis C, elipsis V | plene ex -num corr. V || 15 com-
mittat V, -itur C || 16 ἀνακόλουθον V², **** C | proposuisset
C, ex corr. V² || 18 Vergilius om. C || 20 uiuaciter in ras. V²;
minaciter ed. pr. | litem in ras. V², tē C || 22 noscatur Teuber:
nascatur (nasc- V) codd. || 25 caedem W.: cedere (ced- V)
codd. | inuitum <se noxam> intulisse in ras. V² (= dett.) ||
26 facere et <id> fecisse C

161 7 1 LENO SVM 'leno' terribiliter pronuntiandum, quasi dicat 'cui supplex eris'; sed ex argumento est, quod contemnit Aeschinus lenonis minas, utpote qui iam uxorem decreuerit ducere. 2 SCIO hic sic respondit, quasi in lenone minutio capitis tantum consisteret. 3 FIDE QVIS- 5 QVAM OPTIMA fides in concipiendis comminationibus denuntiatio comminantis est.

163 9 1 HVIVS NON FACIAM figurate 'quod te purges, huius non faciam'. — 2 Ergo 'quod te purges' id est: purgationem tuam. — 'huius' autem δεικτικόν: aut enim stipulam aut floccum mouerat aut summum digitum. 3 EGO MEVM IVS PERSEQVAR hoc est lenonum. 4 MEVM IVS meam libertatem. 5 MEVM IVS meam uindictam, nam ut illa iniuria (v. 8) est, quae fit innoxio, ita ius uindicta illa, quae redditur reo. 6 PERSEQVAR ulciscar. Cicero (divin. 15 in Caccil. 16, 53) 'tu, dum tuas iniurias per te — id quod non potes — persequi conaris'. 7 HVIVS NON FACIAM Cicero (in Verr. II, II 50, 124) 'ne tantulum quidem commotus est'.

164 10 1 NEQVE TV VERBIS SOLVES VMQVAM QVOD MIHI RE 20 MALE FECERIS γνομικῶς. 2 Et SOLVES lues, persolues, id est satisfacies ac te purgabis. 3 RE MALE FECERIS acuendum est 're' et significanter proferendum: ibi enim sententia est. 4 Et plus dixit 'male feceris' quam 'iniuriam feceris'.

165 11 1 NOVI EGO VESTRA HAEC ἔλλειψις, deest enim 25

1 leno om. V | pronuntiandum <est> C | quasi <qui> C (dett.) || 2 sed et argumentum est V || 3 minas lenonis C | quia C || 4 decreuerat C, -uit V, corr. W. || 5 munitio C, imminutionem V || 6 OPTIMA fides] fide optima C | <dicat nam> denuntiatio comminationis V || 8 figurate — faciam om. C || 10 δεικτικόν] **** est cum CV¹; δεικτικόν suppl. V² | aut enim Steph.: autem codd. || 12 ius meum C || 15 reddatur C || 17 potest (fieri add. C) codd. | conaris prosequi C || 18 nec C | tantillum ex -ulum V² || 21 γνομικῶς W. (cf. schol. 10, 3 'sententia'): νομικῶς M⁴ (Steph.), **** CV || 23 significatiū C | enim <eadem> CV² || 24 est sententia C || 26 elipsis deest V², ē *** deest C

'uerba'. 2 IVS IVRANDVM DABITVR hoc est: iurabimus te indignum esse, cui iniuria fiat huiusmodi. 3 Aut separatim 'iusiurandum dabitur' et separatim 'te esse indignum iniuria hac'. 4 *Et* sic melius: uerba enim satisfaciunt, cum res colligitur in generalibus causis. nam saepe irae ac lites sunt iureiurando terminatae.

166 12 INDIGNVM INIVRIA HAC comice 'indignum ... indignis'.

167 13 1 ABI PRAE STRENVE aut 'abi prae' prior abi, praei, ut (*Andr. I 1, 144*) 'i prae, sequor', aut 'praestrenue', 10 ut (*Verg. Aen. XI 213*) 'praediuitis urbe Latini'. 2 ABI PRAE STRENVE magna contemptio minarum lenonis, non respondisse Aeschinum ad ea quae dixit. 3 CETERVM HOC NIHIL FACIS 'nihil' pro non. 4 Legitur et 'nihili'.

168 14 AT ENIM NON SINAM 'enim' inceptiua particula apud ueteres fuit, sed et conuenit perturbato.

169 15 1 NIMIVM ISTVC ABISTI quasi ex contumacia lenonis appareat, quam multum abierit. 2 PROPTER HVNC iuxta hunc, ut Vergilius (*Geo. III 13—14*). 'templum de marmore ponam propter aquam'. 3 EM SIC VOLO mire comicus ex alterius uerbis quid faciat alter ostendit.

171 17 1 QVIN PVGNVS CONTINVO 'pugnus' a pugna dicitur. 2 An ab illo pugna? 3 PVGNVS CONTINVO id est uestigium litigantis.

172 18 1 ISTVC VOLO EXPERIRI expresse ostendit pauperioris loquacem contumaciam usque ad periculum caedis.

2 ISTVC VOLO EXPERIRI hoc illo dicente seruus lenonem uerberat. 3 EM SERVA nescias cui hoc dicat Aeschinus, utrum lenoni an seruo; sed seruo magis.

3 et om. C | te om. V || 4 et sic ex si corr. V² | enim om. V || 5 res om. CV¹ || 6 iure iurando sunt C || 9 abi 2. om. V || 10 praei aut V, prae aut C || 11 ut om. V || 12 STRENVE hic repet. CV 'aut abi prae prior' = schol. 13, 1 | minarum (post lenonis) C, minarum (sser. inuitu) V || 14 facit C, (ante corr.) V | et nichili C, om. V || 15 AT ENIM] scholiasta legit in suo ENIM; cf. Phorm. V 8, 90 || 16 perturbatio C, -ioni dett. || 20 hem codd. || 22 <an> pugnus <sit> dictus an ... CONTINVO in mg. V² (= dett.) || 23 PVGNVS et id om. C || 28 Hem V, Huc C

173 19 1 GEMINABIT NISI CAVES hoc comminantis est, non iubentis ferire; sed quia longe stat Parmeno, 'gemina' putauit dictum. 2 Et GEMINABIT plagam. 3 GEMINABIT NISI CAVES non singularem pugnum et unum dabit, sed geminatos duplicatosque numero inferet. 4 EI MISERO 5 m. leno depulsatur.

174 20 1 NON INNVERAM conuenienter poeta audidiorem maleficiendi inducit seruum, cum supra (cf. ad v. 5) dominum inuitum ostenderit cogi ad inferendam iniuriam. 2 IN ISTAM PARTEM POTIVS PECCATO ut uerberes non iussus 10 potius quam iussus non uerberes.

175 21 1 NVNC IAM duae partes istae sunt. 2 <I> NUNC IAM bene 'iam', quia sero et post plagas. 3 Et utrum hoc lenoni, ut abeat, an puellae, ut introeat, dicitur? sed facilius, si lenoni intellegas dici, quasi hoc factum sit 15 quod uoluerit et quasi uenerit, ut uapulet. 4 Et IAM tarditatis incusatio est, ut Vergilius (Aen. XII 179) 'iam melior, iam diua parens'. 5 REGNUMNE AESCHINE inuidiosa moraliter exclamatio et ardentior ob plagas. 6 REGNUMNE AE. H. T. P. bene 'hic', id est Athenis, ubi 20 grauius crimen est dominari uelle. nam tyranni semper ibi oppressi sunt et maxime proxime.

176 22 1 SI POSSIDEREM ἡθικὴν εἰσωνεῖα contemnens inuidiam. 2 ORNATVS ESSES EX TVIS VIRTVTIBVS cito ostendit, quantum a se longe sit regnum, qui dixit ornari 25 potuisse hunc lenonem ex uirtutibus suis. 3 <EX TVIS

1 caueas C || 3 <subaudiendum est (scr. m. 2 = dett.)> plagam V || 4 singulariter C || 5 geminatis CV | duplicatisque V | inferet om. C | hey C, hei V | MISERO m.] miseriam V, misero (in -ri corr.) at C || 6 depulsat C || 7 conuenienter om. V | audaciorem V || 8 seruum] Parmenonem ante maleficiendi C (dett.) || 9 cogit ostendit C || 12 IAM om. C || 16 et iam <etiam> V, et iam <est aut> C || 18 parens] precor Verg. || 19 ob] ad C || 20 h. ae. t. p. V || 21 dominare C || 22 sunt oppressi C | sunt — maxime in ras. V² | proxime (sic et cod. Huls.)] proximi in ras. V² (dett.) || 23 ἡθικὴν εἰσωνεῖα M⁴ (Steph.), ***** CV || 24 ornatus ex tuis u. e. V || 25 diceret C (dett.) || 26 EX TVIS VIRTVTIBVS add. Steph.

v. app. p. 491

VIRTVTIBVS
dicebant
tribus
177 2
est dicit
beatur
uult a
enim dicit
quod ign
178 24
'etigisse
179 25
est quam
qua ego
additum
dedi
TIRI MA
tuam,
4 Et
rump
180 26
inste
dicat
181 2
tur a
2
ipse] se
sim
10 p
(dett.)
13 est p
simul V
18 tibi
20 hoc
seruum
25 a lau
necesse

VIRTVTIBVS> sic ueteres per ironiam uirtutes pro flagitiis dicebant. Lucilius (*libr. inc. fr. 108 M.*) 'animo ac uirtutibus'.

- 177 23 1 QUID TIBI REI MECVM EST hoc quia uerberatus est dicit, ut quid tibi debeo?, non quia sibi nihil de-
beatur. 2 NIHIL facete, quia et ipse abstulit et nihil uult a se repeti. 3 QUID NOSTIN QVI SIEM proprie: sic enim dicit, qui nihil quicquam debet: non me nouit, non quod ignoretur, sed quod in iure non cernatur.
- 178 24 SI ATTIGISSES FERRES I. plus dixit 'attigisses' quam
'tetigisses'; est enim multo minus quam tangere.
- 179 25 1 QVI TIBI MAGIS LICET haec non tam ratiocinatio est quam exclamatio per dolorem. 2 MEAM HABERE PRO QVA EGO A. D. 'meam' suffecerat, sed magna moralitate additum est ad uociferationem 'pro qua <ego> argentum
dedi'. simul etiam ostendit leno quid repetat. 3 QVI TIBI MAGIS LICET si mihi, inquit, non licet attingere tuam, cur tibi licet meam non tangere, sed habere?
4 Et HABERE utrum domi in consuetudine an cor-
rumpere hoc <est> stuprare intelligemus? 20
- 180 26 ANTE AEDES NON FECISSE non erat, quod ad haec iuste responderet, et ideo sic respondet, ut 'conuicium' dicat, quod diuersum est.
- 181 27 1 LORIS LIBER lora apud ueteres laura diceban-
tur a lauro triumphorum, sub qua necesse erat captiuos 25

2 Lucilius — ac *in ras.* V² || 5 nihil sibi C || 6 NIHIL — ipse] sed quia ipse *in ras.* V² || 7 siem C (*dett.*), s. *** V; sim *Ter.* || 8 qui *dett.*, quia C, quod V | non 2. et 9 sed *om.* C || 10 FERRES I.] f. si. V, ferres C | attigisses quam tetigisses V (*dett.*), attigisses C || 11 minus multo V || 12 qvi] quia C || 13 est *post* exclamatio C || 14 EGO *om.* V | A. D. *om.* C || 16 etiam simul V | qvi] quid V, quia C || 17 LICET] sed C, tibi magis V || 18 tibi *om.* V¹ || 19 an *Steph.*: est C, ^{et} est (*sser. m. 2*) V || 20 hoc est W.: hoc C, an *in ras.* V² | intelligimus C || 23 diuersum Leo (*cf. Lact. Plac. ad Stat. Theb. II 417*): uerum *codd.* || 25 a laura *codd.*, *corr. Steph.* | triumphorum C, re cōformi V | ^{mos} necesse *cod. Cuiac.*, <mos> necesse C, ~~necesse~~ V (*mos dett.*)

vinciri ducique per pompam ideo, ut condicionis reminiscantur, loris caeduntur mancipia. 2 Nam mancipia dicuntur, quod manu capta sunt, serui quod seruati sunt, cum eos occidi oporteret iure belli. unde Vergilius sic inducit captium rogantem (*Aen. X 524—25*) 'per patrios m., p. s. s. I. t. p., h. a. s. n. p.'

183 29 1 HICINE LIBERTATEM Athenis scilicet. 2 O HOMINEM IMPVRVM sic ueteres impurum generaliter pro improbo ponebant, ut in eadem hac fabula (*III 3, 6*) 'persuasit ille impurus, sat scio'. 3 AEQVAM OMNIBVS quasi 10 dicat: ubi non est quomodo Aeschinus loquitur. 4 Et bene 'omnibus', <ut> ne lenones quidem uideantur excepti.

185 31 MITTE ISTA ATQVE AD REM REDI superbe adulescens non putat lenoni se esse purgandum. 'ad rem' autem ad negotium, de quo agitur, dicit. 15

186 32 1 QVAM REM quam abduxisti? res enim intellegitur pecunia uel id, pro quo pecunia danda est. 2 QVO REDEAM ad quam euertisti domum? quia 'fores effregit atque in aedes irruit alienas' (*I 2, 8—9*). 3 ID QVOD AD TE ATTINET quod tibi prodest et commodum est. 20

187 33 1 CVPIO ille 'uis' dixit, hic 'cupio'. 2 AEQVI MODO ALIQVID 'dicas' subauditur. 3 VAH LENO nomen sacrilegum, nomen iniustum: iniquitatem agitat, iustitiae patrocinator! totum hoc εἰρωνικῶς pronuntiandum est.

188 34 LENO SVM figura συγχώρησις. 25

189 35 ORTA INIVRIA 'orta' coepta.

190 36 1 ILLVC QVAESO REDI QVO COEPISTI figurate, rectum enim erat, 'unde coepisti', nisi forte pronomem est modo

1 inducique V || 2 Nam mancipia om. C || 3 sint C | reseruati C || 6 h. — p. om. C || 7 hinc C | scilicet athenis C || 8 impurum om. V || 11 quomodo Rabbow: quando codd. || 12 omnes V | ut add. ed. pr. | nec C || 13 istec C || 14 <maleficiū (sscr. m. 2 = dett.)> non V | lenoni se W.: lenonis codd. || 16 REM] redeam C | ^{ad} ducti C | intellegitur pecunia] uel pecunia dicitur C; recte? || 20 est om. C || 22 subauditur om. C || 24 hoc totum C | ἰρωνικῶς V², **** C || 25 συγχώρησις Steph.: enopitice V, ***** C || 27 enim rectum C || 28 forte <quo (sscr. m. 2 = dett.)> V

accipiendum 'quo', ut sit: a quo. 2 *Et* bene memor est dixisse Aeschinum (*v.* 31) 'mitte ista atque ad rem redi'.

- 191 37 1 QVAE RES TIBI VERTAT MALE adicit contumeliam, quasi et hoc multum sit et inimicum. 2 Vertumnus dicitur deus, qui rebus ad opinata se uertentibus praeest. 5 saepe autem male cedit, quod bonum putatur, et hoc est male uertisse; ut ille gladius, qui muneri datus ad-miniculum fuit reginae pereuntis, de quo Vergilius (*Aen.* IV 646—47) 'ensemque recludit Dardanium, non hos quaesitum munus in usus'. 10

- 192 38 1 QUID SI TIBI EGO ILLAM NOLO VENDERE haec maioris sunt stomachi et ideo stultiora; nam quod iam amisit, uenditurum se negat. 2 *Et* 'quid si nolo' noue dictum. 3 *Et* τῷ ἰδιωτισμῷ 'quid si nolo cogis me?' potest autem dici: quid enim, si nolo? cogis me? 15

- 193 39 1 MINIME εἰσὶν ἐλεῖν. 2 NAMQVE ID METVI εἰσὶν ἐλεῖν contumacis et ridicula in eo, qui iam amisit id, de quo dicit se cogi non posse.

- 194 40 NAM EGO LIBERALI ILLAM ordo est: liberali causa manu adsero. et sunt iuris uerba, a quibus etiam adser-20 tores dicuntur iudices alienae libertatis, ut et causa ipsa liberalis dicitur, quae actionem in se continet libertatis.

- 196 42 1 PRO SVPREME IVPPITER haec allocutio ad hoc inducta est, ut ex uerbis lenonis appareat, quam facile mitis 25 fieri possit et quiduis libenter accipere. 2 PRO SVPREME

1 quo ut *W.*: quod *CV*¹, ut *V*² (*dett.*) || 2 istec *V* || 3 MALE | *v. praef. vol. I p. XIV* | adicit *Steph.*: abicit *CV*¹, obicit *V*² (*dett.*) || 4 et inimicum *dett.*, in inimicum *V*, inimicum *C*; et iniquum? || 5 ad optata? *cf. IV* 7, 10 | se uertentibus *Westerh. (cf. IV* 7, 10): reuertentibus (*renit- C*) *codd.* || 6 cedit *om. C* || 8 pereunt *Steph.* || 13 *Et* | est *CV*¹, est et *V*² || 14 τῷ ἰδιωτισμῷ *Steph.*: ***** *codd.* | coges *ex -is corr. V*² || 16 MINIME *om. V*¹ | yronia *V*, ***** *C* | yronia *V*, iponici *C* || 17 contumax *V* (*dett.*) | qui *W.*: quia *codd.* || 18 dixit se *V*, se dixit *C* || 19 est *om. V* || 20 manum *CV* | a *om. C* | etiam *om. V*¹ || 21 ut | nam *V* (*dett.*) || 22 quae | et *C* | continet in se *V* || 25 apparet *C*

IUPPITER 'supremum' summum nunc dicit — *ab eo quod est superum et superius, fit supremum* —, ut Vergilius (*Aen. VII 220—21*) 'rex ipse Iouis de gente suprema: T. Ae. t. n. a. l. m.' etsi non abhorret a persona et plebei et lenonis et uim passi Iouem ipsum conuicio prosequi, 5 ut cotidie uidemus ab hominibus eius loci et ordinis fieri.

197 43 1 MINIME MIROR QVI INSANIRE OCCIPIVNT EX INIVRIA
sensus hic est: insanos fieri per iniuriam plerosque mirabar, sed iam non miror, postquam ego ipse per iniuriam, quam sum passus, insanire compellor adeo, ut exclamem 10 'pro Iuppiter!' 2 *Et simul animaduerte uigilantem poetam, ubicumque in comoedia uocem tragicam extulerit, statim personam insanam dicere. sic et supra (I 2, 31) 'pro Iuppiter, tu homo adigis me ad insaniam!'*

198 44 1 ME INVITO ABDUXIT MEAM honestiori personae 15
haec querela sufficeret 'abduxit meam', at leno bene addidit 'me inuito': nam abducuntur meretrices et cum uoluntate lenonum. 2 *Et decora locutio per ἔλλειψιν 'me inuito abduxit <meam>': non enim addidit 'puellam' aut quid tale.* 20

200 46 TANTIDEM EMPTAM POSTVLAT <S. T.> legitur 'tantidem emptam postulat sibi darier'.
unmetr.

199 45 1 HOMINI MISERO secundum illud Menandri ταιγο-
στηποιων τοι γοερατοτον γρωνον οικετην λαβων. 2 HOMINI
MISERO PLUS QVINGENTOS COLAPHOS contumeliosa caedes 25
'colaphos' et indigna lenoni, qui et 'infregit', ut illudens

1 summum *om. V* | dicitur *C* | ab eo *om. V* || 2 et et ut *om. C* || 4 T. — m. *om. C* | horret *in -es corr. V* || 5 Iouem *V*, et *** uessem *C* | persequi *V* (*dett.*) || 6 ab omnibus et ordinibus *codd., corr. Steph.* || 7 QVI | quia *C* || 11 aduerte *V* (*dett.*) || 12 <ut> ubicumque *C* (*dett.*) | uocem *om. C* || 14 adiges *V* || 15 inuito <et eius> *C* | honestioris (*sic et C; corr. Steph.*) — meam *in mg. V*² || 16 at | sed *V* (*dett.*) || 18 locutio <est (*add. m. 2 = dett.*)> *V* | per eclipsim *C*, per elipsim *V*² || 19 meam *add. W.* || 21 legitur — postulat *om. C* | tandem *V*, *corr. dett.* || 22 darier *V*, datur *C* || 23 ΔΙΓΟCΤΗΠΟΙΩΝΤΟΙΓΟΕΡΠΙΔΟΤΟΝΓΡΩΝΟΝΟΙΚΕΤΗΝΑΔΒΩΝ *Lindendr. (ex cod. Cuiac. ut vid.)*, ***** *CV*; ad v. 44 refert Nencini || 26 digna *C* | infregit] *subaud. ait*

hoc fecisse Aeschinus uideatur, cum sonitu se delectat. 'infregit' autem inlisit, inflixit. 3 HOMINI MISERO PLVS QVINGENTOS COLAPHOS flebiliter pronuntiandum: hoc enim exprimitur incusare eum in alieno facto fortunam suam.

4 Et uide, quantum distet hoc ab illo, quod supra dicebat (v. 18) 'ipsum istuc uolo experiri': hoc quia solus est, illud quia cum aduersario.

201 47 BENE PROMERVIT 'bene' multum; 'promeruit' adiuuit, profuit, cui contrarium est commeruit; nam mereri et promereri est praestare beneficium. Vergilius (Aen. VI 664) 'quique sui memores alios f. m.' et (Aen. IV 334—35) 'numquam, regina, negabo promeritam'.

203 49 VBI ME DIXERO DARE TANTI recte dixit; ubi enim pactio intercesserit pretii, iam ereptionis actio sublata erit <et> pretium debebitur. 15

204 50 MOX CRAS REDI mire transiit ad μιμητικόν.

205 51 1 ID QVOQVE POSSVM PATI ipsum 'mox, cras redi', id est moram. 2 QVAMQVAM INIVRIVM EST 'uendere, quod nolis' scilicet.

206 52 1 ID QVOD RES EST pro: id quod uerum est. noua locutio. 2 QVANDO EVM QVAESTVM INCEPERIS ut in Andria (I 1, 52) 'dein quaestum occipit'.

207 53 MYSSITANDA patienda, consideranda cum silentio et ut in amatore putanda ac per hoc perferenda. mussi-

1 se delectat C, cod. Cuiac., se colaphizatū <significat (add. m. 2)> V (dett.) || 2 inflixit ^{ut sit sensus} (sscr. m. 2 = dett.)

V | plus ^{quam} (sscr. m. 2 = dett.) V || 3 <et> flebiliter V ||

4 incusare eum W.: incusat tum C, ut ^{tum} incuset (tum ssr., e ex a corr. m. 2 = dett.) V || 7 quia om. V || 8 promeruit annuit V, meruit aut iuuit C, corr. ed. pr. || 9 proficit C || 14 pactio Steph.: captio codd. | pretium (iam om.) V || 15 et add. dett. || 16 REDI mire] redimere C, redi V | mimeticon V, nuemeticon C || 17 PATI (ante POSSVM C, dett.)] ferre Ter.; fort. POSSVM <FERRE id est possum> pati. id ipsum etc. | ipsum om. C || 20 EST om. V | noua Schoell: nobis codd.; bona Steph. || 21 inceperis CV¹, occeperis V² (dett.; sic et Don. Hec. V 3, 42) || 22 dehinc C || 24 in amatore] amatorie V

tare enim proprie dissimulandi causa tacere est, uel a muto uel ab M, quae <est> littera nimium pressae uocis ac paene nullius adeo, ut sola omnium, cum inter uocales inciderit, atteratur atque subsidat. hinc Vergilius (*Aen. XII 657*) 'mussat rex ipse Latinus'.

- 208 54 FRVSTRA EGOMET MECVM praeparationis genus ad accipiendas uiginti minas totius summa est disputationis.

2.

- 209 1 1 TACE EGOMET CONVENIAM IAM IPSVM in hac scaena actus est exemplum continens uitae auarorum, qui saepe in damnum ipsius auaritiae rationibus ruunt; simul etiam 10 duorum inter se nequam hominum spectanda quaedam uicissim et dolosa captio est. 2 TACE EGOMET CONVENIAM IAM IPSVM 'tace' si pro aduerbio est positum, omnibus dicitur, si pro uerbo, Ctesiphoni dicitur maxime sollicito et supplicanti omnibus ob metum patris. 'iam' autem 15 nunc non tardationis sed properationis est significatio.

*salutem A.
velut Aeschino
Richt Gn. 10, 648*

- 210 2 1 BENE DICAT SECVM ESSE ACTVM recte additum, nam multa cupide accipimus, ita tamen, ut male nobiscum actum esse dicamus. 2 QUID ISTVC SANNIO EST illud supra post scaenam, hoc iam in proscaenio dicitur. 20

3 Et uide quam ingeniose Terentius, qui supra (*II 1, 30; 42*) ab Aeschino lenonis nomine facit Sannionem uocari, utpote ab homine arroganti et feroci ob aetatem ac negotium, at hunc blande circumuenientem honorificentius

1 est om. C | a V², om. CV¹ || 2 est hic add. W., post nullius sscr. V² || 3 nulli C || 5 mussitat codd. || 6 EGOMET — desperationis V² ut vid. | genus <est> V (dett.), q̄ritur C || 7 accipienda fugit minas C, accipiendas minas V (dett.); corr. Steph. | summa est W.: summae codd. | disputationis C, desperationis V (dett.); sic et Pith. in cod. Cuiacii legisse videtur || 9 auare quia C || 10 ruunt in ras. V² || 11 spectandam C || 12 est om. V || 13 positum W.: post CV¹ || 14 <et> thes *** C || 16 nunc om. C | est ante sed C (dett.) || 17 <actum> esse actum C || 19 actum post dicamus C || 21 terentium CV¹ || 24 negotium <alienum> Hartman | at V | honorificentem C

inducit cum lenone loqui et eum Sannionem uocare. fere qui in sordidis professionibus agunt, honorifice proprio nomine appellas, at <in> splendidis artibus constituti gaudent artis nomine nuncupari, ut imperator orator philosophus. sic et in Eunucho (III 2, 1) 'audire uocem uisa sum <modo> militis' apud se loquens meretrix, et postquam illum cominus uidet (III 2, 2) 'salue, mi Thraso' inquit, non 'salue, miles', quod erat durissimum, et mox irata personat (IV 7, 36) 'miles, nunc adeo edico tibi'.

211 3 1 NESICIO QUID CONCERTASSE CVM ERO argute positum 'nescio quid': uult enim ex illo audire, ut nanciscatur initium persuadendi, quod cupit. 2 CONCERTASSE *οἰκονομία*: honorifice lenonem tractat, ut et placidum sibi reddat et ut faciat eum ad contemnendam pecuniam liberalem; nam honestas adimit auaritiam. 15

212 4 1 CERTATIONEM COMPARATAM quia ille 'concertasse' dixit, non 'caesum esse'. 2 COMPARATAM proprie, alias (*Heaut. III 1, 94*) constitutam. 3 Et 'comparatam' ad Syri dictum refert, qui ait concertationem fuisse pares faciens Aeschinum et lenonem. nam 20 Sannio uult sibi deberi et pro eo quod uapulauit, quod illi abstulit Syrus dicendo eum non uerberatum esse sed potius certauisse. 4 Et proprie dixit 'certationem' ipsum actum; nam certamen est ipsa res, de qua certatur, uter columbam sagitta feriat, uter prior decurrat ad metas — 25

2 in om. C | nomine proprio appellat C || 3 at in W. (at Dziatzko): ac C, sed qui in in ras. V² (= dett.) | blandidis

C | artibus dett., actibus CV | ^{sunt} constituti (sscr. m. 2 = dett.) V || 4 <ut> orator <ut> V || 5 et om. V || 9 persona C | dico V, (post tibi) C || 12 quod persuadendi codd., corr. W. | cupit Goetz: coepit codd.; suscepit Steph. | certasset C || 13 oeconomia V, icon- C | lenonem Klotz: nomen codd. || 14 eum faciat C || 16 concertationem V | lac. in codd.; ἐν δία δνοῖν Lindenbr. ex cod. Cuiac. (ἐν δία δνοῖν adn. Pith.), διασβεῖ Steph. | qui C | illa V || 17 dicitur C | non caesum] necessum V (sim. dett.) || 18 alias comparatam et constitutam ad etc. C || 19 certationem V || 20 parem V, partes C; corr. Steph. | fat**tis C || 21 debere C | uapulauit <et> V || 22 abstulit illi C || 24 uter Steph.: utrum CV || 25 columba C | uter Steph.: utrum C, ut V

nam sic Vergilius in Bucolicis (*Geo. II 530*) 'uelocis iaculi c. p. i. u.' —; at uero certatio ipse actus contentioque certantium est.

213 5 ILLE VERBERANDO VSQVE incerta distinctio est: uel 'uerberando usque' uel 'usque defessi'. et est 'usque' ad uerbum: significat enim aut diu aut multum.

214 6 1 TVA CVLPA potest et nominatiuus et septimus casus esse. si nominatiuus, deest 'est', si septimus, deest 'factum est'. 2 ADVLESCENTI MOREM GESTVM OPORTVIT ab aetate adiuuatur sententia, ideo 'adulescenti' dixit, non 10 'Aeschino'. 3 Et morem gerere proprie lenonis est et meretricis, unde et ipse sic respondet, ut non fugiens *καλέπατον* dicat 'usque os praebui' (*v. 7*). 4 ADVLESCENTI MOREM GESTVM cum emphasi 'adulescenti' pronuntiandum, scilicet qui facile assensione caperetur. 15

215 7 1 QVI POTVI MELIVS subauditur 'morem gerere'. et hoc subtiliter leno, cum morem gerendum fuisse in meretricis pretio dixerit Syrus. 2 HODIE 'hodie' non tempus significat, sed iracundam eloquentiam ac stomachum, ut Vergilius (*Aen. II 670*) 'numquam omnes hodie moriemur 20 inulti'. 3 AGE modo corripientis aduerbium est. 4 SCIS QVID LOQVAR argute, quia simulauerat leno non intellexisse quod dixerat seruus. 5 SCIS QVID LOQVAR legitur et 'si quid loquar'.

216 8 MAXIMVM INTERDVm EST LVCRVM bene additum et 'in 25 loco' <et> 'interdum': non enim semper.

217 9 1 SI NVNC DE TVO IVRE CONCESSISSES ne diceret: non erat res mea, quam uenalem habui. 2 An 'de tuo iure'

1 nam] unde *V² (dett.)* || 3 certantium est] certant et ut et *C* || 4 uel *om. C* || 6 significat enim *W.*: significatiū *C*, significans *V (dett.)* || 8 est] et *C* || 10 ideo] uel *C* || 12 respondit *C* || 13 *καλέπατον* *M⁴ (Steph.)*, ***** *CV* | os <rei> praebuit *C* || 14 ephasi *C*, emphasi <est> *V²* || 15 facilis *V* | assentionem *C* || 18 HODIE] autem *V* || 19 iracundiam *codd.*, *corr. ed. pr.* | e loquacia *V* || 22 leno non *V (dett.)*, lenoni *C* || 23 seruus] *syrus V* | legitur et <sic sed (et *C*) scis quid loquar legitur et> *codd.* || 25 interdum lucrum est *V*, introducit lucrum *C* || 26 locum *C* | et *add. Steph.*

de lenonia duritia, ut alibi (*Phorm. III 2, 48*) 'meo iure utar, ut potior sit, qui prior ad dandum est'?

219 11 1 NE NON TIBI ISTVC FAENERARET faeneratum est cum lucro redditum et multiplicatum. 'faeneraret' ergo non Aeschinus sed ipsa res, in qua faeneratio. 2 EGO 5 SPEM PRETIO NON EMO ἀντιποιλά contra (v. 8) 'pecuniam in loco negligere maximum interdum est lucrum'.

220 12 1 NVMQVAM REM FACIES quia quidquid agit leno ad lucrum refert, lucri genus dicit esse Syrus [†]sic a lenone, quemadmodum ipse persuadet. 2 Et nota 'rem' 10 et litem et negotium meretricis et patrimonium et omnem pecuniam nominari. 3 NVMQVAM REM FACIES secundum personam suam et lenonis Syrus adhortatus est hominem ad lucrum excitans, non ad honestatem, 4 NESCS IN- ESCARE HOMINES SANNIO μεταποιλά ab aucupibus, qui au- 15 bus capiendis offundunt cibum.

221 13 CREDO ISTVC MELIVS ESSE uide comicum errorem utriusque personae, et callidi lenonis et captiosissimi famuli.

223 15 1 AGE nunc uerbum est significans 'dic', quod iam 20 prope est, ut consentiat persuadenti. 2 TVVM ANIMVM id est liberalem. 3 QVASI IAM VSQVAM TIBI sensus est:

1 meo iure] mea lege *Ter.* || 2 est] sit *C* (*dett.*) || 3 istuc tibi *C* || 4 est *V*², et *C* | redditum et *V*, reddet uel *C* || 5 Aeschinus post res *C* | ^{in qua} foeneratio ^{est} (*sscr. m. 2 = dett.*) *V*, ipsa feneratio *C*, *cod. Cuiac.* || 6 ἀντιποιλά *M*⁴, amphibonomia *C*,

***** *V*; ἀντιποιλά *Steph.* || 8 facias *V* | quia quicquid *cod. Cuiac.*, qui aliquid *C*, quidquid *V* (*dett.*) || 9 <si> syrus *V* | sic a lenone *C* (*cod. Cuiac.*; *dett.*), sic ad lenonem *V*; <si agatur> sic a. 1. *Goetz* || 10 persuadet *om. C*, *cod. Cuiac.* || 11 et 3. *om. C* || 13 suam et lenonis *C*, *cod. Cuiac.*, servi lenonem *V* (*dett.*) | hortatur (*om. est*) *V* | hominem] eum ipsum in *ras. V*² (*dett.*) || 15 metaphora *V*² (*dett.*), ***** *C* || 17 esse melius *C* | errorem (*post utriusque V*)] morem *Bentley*; at *cf. II 2, 1* || 18 lenonis callidi *V* || 19 famuli *C*, *cod. Cuiac.*, servi *V* (*dett.*) || 20 uerbum — dic in *ras. V*² | est *om. C* | quod] quia *V* (*dett.*) || 22 id est *C*, *cod. Cuiac.*, deest in *ras. V*² (*dett.*)

quasi <in> numero aliquo ducas et in aliqua aestimatione constituas et non, si uelis, penitus contemnas uiginti minas, dum modo huic obsequaris. 4 [†]QVASI IAM VSQVAM TIBI SINT[†] <non> 'profecturum' dixit sed iam 'proficisci', et ne neget, non ab uno id audiri, sed 'aiunt' inquit. 5

224 16 PRAETEREA AVTEM ἀρχαῖσμός figura, nam ueteres libenter coniunctiones multiplicabant.

225 17 1 COEMISSE HINC QVAE ILLVC nusquam hoc ostendit alias Terentius, sed ex confessione lenonis apparet uera haec esse omnia. 2 Et mira uarietas: 'proficisci' 'coemisse' 'conductam', ne diceret: proficisci .. coemere .. conducere. 3 <Et> nauem conductam esse addidit, ut dilationem res habere non possit. 4 HOC SCIO ANIMVS TIBI PENDET 'hoc' et correpte legi potest, ut articulus demonstratiuus sit, et producte, ut significet aut <ad> 15 hanc rem aut ad hunc locum, id est Cyprum.

226 18 1 VBI ILLINC SPERO REDIERIS ex spe sua uult Syrus ostendere, quid leno debeat sperare, id est non se accepturum modo. 2 TAMEN HOC AGES exiges debitum; nam hoc agere dicimus eum, qui instat negotio suo. 20

227 19 NVSQVAM PEDEM quia exclamatio est, per apiosio- pesim non completur.

228 20 1 INIECI SCRVPVLVM HOMINI hoc leno non audit:

1 in numero (Steph.)] numeros aut C, inuenires ut in ras. V² | dicas et in aliis existimatione C || 2 si non C | penitus om. V || 3 huic modo C | obsequaris cod. Cuiac., obsequare (-ris C) uelis (ex varia lect. uel is natum) rell. | QVASI — SINT] schol. pert. ad TE AIUNT PROFICISCI CYPRVM || 4 non] et eum non in mg. V² (dett.), uel ē C || 5 ne] re V, om. C | id audiri W.: ibi audire C, dicit (sic dett.) ubi audire V || 6 archaismos est V² (dett.), ***** C | figura V || 9 si C | appareat V || 10 haec post omnia C || 11 ne diceret post coemere C || 12 Et add. dett. | esse] nauem in ras. V² (dett.) || 13 ut in ras. V², ne C | res V², rei C || 15 demonstratiuus V, huius demonstrat C | ad add. Kauer || 16 hac re C | Cyprum] *** C || 19 tum///// haec ages ^{hoc est} (sscr. m. 2) V | exiges] extrahes C || 20 haec V || 21 <oratio> per — completur V² (dett.) || 23 hoc (in mg. al. hunc) C, hunc V

simul enim dicitur, cum ille clamat, et ideo simul legi non potest. 2 *Et* hic ostendit Syrus, quo consilio haec locutus sit.

- 230 22 QVAE PORTO CYPRVM <in> hanc insulam portat uel quod Veneri sacrata sit, ut Horatius (*c. I 3, 1*) 'sic te diua 5 potens Cypri', uel quod mercatus in ea sit, ut idem (*c. I 1, 13—14*) 'numquam dimoueas, ut trabe Cypria Myrtoum pauidus nauta secet mare'.

228 20 3 ILLVD VIDE 'uide' τῷ ἰδιωτισμῷ dixit.

- 229 21 1 VT IN IPSO ARTICVLO OPPRESSIT μεταφορά per-10 seuerans a scrupulo, id est lapillo, qui nos in calceo latens plerumque laedit. 2 *Et* OPPRESSIT uel Aeschinus uel res ipsa, quam subicit, id est quod ait 'emptae mulieres complures' etc. 3 <EMPTAE MULIERES COMPLYRES ET> ITEM HINC ALIA in lenonis mercibus ἐξοχή 'mulieres'. et 15 est σύλληψις: 'emptae' et 'empta'.

- 231 23 1 NISI EO AD MERCATVM 'eo' aduerbium est loci, id est Cyprum. mercatus autem locum tempusque significat. 2 DAMNVM MAXIMVM EST quia adhuc damnum in in pretio mulieris est. 20

- 232 24 1 NVNC SI HOC OMITTO quod damnum est, sed leuiter. 'hoc' autem dicit negotium cum Aeschino. 2 ACTVM AGAM prouerbium, id est: nihil agam. quod enim in iure semel iudicatum fuerit, rescindi et iterum agi non potest. sic in Phormione (*II 3, 72*) 'actum aiunt ne agas'. 25

- 233 25 1 NIHIL EST noue 'nihil est' pro: nulla spes est. 2 REFRIXERIT pro 'refrigescet'.

2 hic *V* | quod *codd.*, *corr. Steph.* || 4 in *add. Goetz* | portat *Goetz*: ποταρ *C*, dictam in *ras. V** (*dett.*) || 5 ut *om. C* || 6 sit in ea *C* || 9 τῷ ἰδιωτισμῷ *Steph.*: ***** *codd.* | <ubi> dixit *C*, dicit *V* || 10 metaphora *V* (*dett.*), ***** *C* || 11 ab *V* || 12 *Et* opprimit *codd.* || 13 ipsa res *C* || 14 etc. *om. V* | EMPTAE — ET *add. W.* || 15 ἐξοχή *Steph.*: ***** *codd.* | mulieres et est *W.*: mulier uestes (-is et est *V*) *CV* || 16 silempsis *V* (*dett.*), ***** *C* | <legitur (*add. m. 2 = dett.*)> emptae *V* || 17 <nunc> est *V* || 19 adhuc | hoc *C* | mulieris impretio *C* || 21 omittam *V* || 27 refrigescit *codd.*, *corr. W.*; cf. *Andr. II 3, 7*; *Phorm. III 2, 31*

- 234 **26** VT SIT SATIVS PERDERE per ὑπερβολήν hoc accipe,
nam non conuenit personae lenoniae damna contemnere.
- 235 **27** 1 NVNC MANERE dum non nauigo. 2 TVM PER-
SEQUI cum rediero.
- 236 **28** 1 IAMNE ENVMERASTI fingit Syrus se non intel- 5
gere, quid apud se ipsum leno locutus sit. adeo illi aliud
<ait>, atque ille secum disputauerat. 2 ID QVOD AD TE
REDITVRVM PVTES hoc dicto significat tantum illum ac-
cepturum, quantum ille dederat in puella. nam hoc ad
nos redit, quod a nobis abierit. 3 Et dicendo 'reditu- 10
rum' ostendit super uiginti minas nihil illum sperare
oportere. sic enim <supra> (II 1, 37) 'minis uiginti tu
illam emisti, quae res tibi uertat male: <a. t. d.>'.
237 **29** 1 HOCINE ILLO DIGNVM EST huiusmodi comploratio
summam desperationem lenonis ostendit. 2 HOCINE IN- 15
CIPERE <AE.> 'incipere' quasi de magno facinore dixit, ut
in Heautontimorumen (III 3, 39) 'uide, quod inceptet
facinus'. 'Aeschinum' autem cum laudatione dixit, quasi
quem non deceat male facere. 3 Et uide, quam omnia
experiatur impotens ac miser ob recuperandam rem suam. 20
238 **30** 1 VT HANC MIHI ERIPERE POSTVLET non dicit quam,
quia de illa sermo est. 2 POSTVLET uelit aut speret.
Cicero (in Catil. I 9, 22) 'ut temporibus rei publicae ced-
dat, non est postulandum', hoc est cupiendum aut exspec-
tandum. 3 Έν ἥθει 'eripere postulet' dixit, non 'eri- 25
puerit', tamquam adhuc non fecerit. et sic loquuntur, qui
nolunt circa se perseuerare iniuriam.

1 per om. V | yperbole (ip- C) codd. | hoc ex hic corr.
V || 2 non om. C | lenonicae V, lenonie (ante persone) C ||
3 NVNC] hic (in ras. V²) codd. | prosequi C, (ante corr.) V ||
4 cum dett.: dum C, tum dum V || 5 non se C || 6 quod codd.,
corr. Steph. | ideo Steph. || 7 ait (quam pro atque) dett. | disputa-
uerit codd., corr. Westerh. || 8 ille om. C || 11 xx^{ti} decem C, decem
V || 12 supra add. V² (dett.) || 13 a. t. d. add. Schoell || 15 HOCINE IN-
CIPERE AE.] Hocce incip. C, en V || 16 quasi incipere C || 20 potens
CV¹, corr. V² (dett.) | ob] ad V || 21 dicit quam Westerh.: de qua
CV || 23 cedat C, det V; cedas Cic. || 24 est 1. om. C || 25 εν <τῷ> ἥθει
Steph.: **** codd. | dicit C | eripuit V || 27 uolunt CV, corr. dett.

239 **31** 1 LABASCIT hoc presse dicitur. 2 *Et* proprie dixit 'labascit', ut et suam instantiam et cunctationem tarde incipientis consentire monstraret. nam inchoatium uerbum est, μεταφορῶν ab arbore †significans facta, quae multis succisa ictibus ferri tandem incipit in casum pendere ruinamque minare. 3 VNVM HOC HABEO hoc clare.

4 *Et* subaudiendum 'quod dicam' uel 'dicere'. 5 VIDE SI SATIS PLACET non 'placet' dixit sed 'satis placet' ueluti magnum consilium praebiturus.

240 **32** POTIVS QVAM VENIAS IN PERICVLVM oratoria comparatione peiorum dicit hoc esse, quod suggerit, eligendum.

241 **33** 1 DIVIDVVM FACE hoc est diuide: figura μακρολογία. 2 Diuiduum a diuisione, dimidium a dimensione dicimus.

242 **34** 1 MINAS DECEM scit illum uiginti posse accipere, 15 sed idcirco sic agit, ut optet leno, quod paulo ante nolebat. 2 *Et* ALICVNDI dictum est non habentis. 3 CORRADET ALICVNDI nam nec ipsae in promptu sunt. 4 EI MIHI ETIAM DE SORTE NVNC VENIO IN DVBIVM MISER sors est summa, cui extrinsecus acquiritur faenus. ergo sortem 20 dicit pretium, quo empti est, id est uiginti minas. 5 *Et* uide illum damno exclamare quam iniuria.

243 **35** NVNC VENIO IN DVBIVM in periculum. Vergilius (?) 'nec tibi de sorte in d. c.'

244 **36** 1 OMNES DENTES LABEFECIT iniuria lenoni tunc 25

1 et proprie dicitur *C*, om. *V*; dixit *Westerh.* || 4 μεταφορῶν *W.*: methaphora *V* (et est m. dett.), om. *C* | ab om. *C* | significans *C*, siccante *V* (dett.); se inclinante? || 5 pendere] ponderis *C* || 6 minare *C*, nutare *V*, cod. *Cuiacii* || 7 quid *V* || 8 dicit *C* || 10 oratoria *V* || 11 priorum *C*, (ex corr.) *V*², corr. dett. || 12 macrologia *V* (dett.), **** *C* || 13 a — diuidium (pro dim-) in mg. *V*² | ad dimensionem *V*; a dimidione *Lact. Plac. ad Stat. Theb. VII 645* (cod. *Monac.*) || 16 sic om. *C* || 17 aliunde *CV*¹; sic et infra *C* || 18 ipsa *C*, (ante corr.) *V* | hei codd. || 19 miser in dubium *C* || 20 exquirat *C* || 21 dicit pretium *W.*: de pretio (de add. *V*) *CV*; dicit de pr. dett. | id est] quod *C* | minis *V* || 22 damno^{potius} (sscr. m. 2 = dett.) *V* || 23 in om. *C* || 24 nec (ne *C*) — c.] *Lucan. V 692* 'sors ultima rerum in dubios casus' etc. subesse suspicatur Schoell

dolet, cum adiuncta damno est, 'accipienda et mussitanda' (II 1, 53), cum in quaestu uidetur. idcirco enumeratis contumeliis adicit (v. 38) 'etiam insuper defraudat?'

2 *Et* uide, ut eadem quae supra, sed ardentius et cum auxesi repetat. sic et Vergilius in maius repetit, quod 5 non semel dicit.

245 37 COLAPHIS TYBER EST TOTVM CAPVT 'tuber' cibi genus est collectum ex tumentibus et quasi praegnantibus harenis. plus autem hic quam supra dixit (II 1, 45) 'plus quingentos colaphos infregit mihi'.

246 38 1 ETIAM INSVPER DEFRAVDAT αὐξήσεις apta lenoni 10 auaro, nam honestior persona non hunc ordinem faceret. 2 DEFRAVDET fraude decipiat. 3 NVSQVAM ABEO hoc dictum uim habet comminationis, nisi illud cum contemptu suscepit Syrus. 4 VT LIBET neglegenter seruus re- 15 spondet, ut rogetur a lenone.

247 39 1 NVMQVID VIS QVIN ABEAM haec est plena oratio, nam 'numquid' 'uis' desiderat supplementum. et hoc uti dicto discedentes solent. 2 QVIN quare non significat. 3 IMMO HERCLE HOC QVAESO SYRE VTVT HAEC SVNT 20 ipse sibi satisfacit, — 'utut' enim quoquo modo significat — diuerticulum ad preces faciens.

248 40 POTIVS QVAM LITES SEQVAR quia dixerat Aeschinus (II 1, 41) 'nunc uide utrum uis: argentum accipere an causam meditari tuam'.

249 41 1 MEVM MIHI REDDAT sortem, de qua supra sola recusabat. 2 *Et* oratorie: non enim 'quanto emi' sed inuidiose 'meum mihi reddat'. 3 SALTEM τὸ ἔσχατον.

2 in — uidetur] quaestum occeperis V (sim. dett.) || 3 adicit] additur V || 4 supra <dixit repetat (in mg. add. m. 2 = dett.)> V || 5 auxesin C, (ante corr.) V | repetant C, reputat V | sic et 6 non om. C || 8 peregrinantibus codd., corr. ed. pr. || 9 plus <quam> CV² || 10 mihi] hic uero colaphis tuber est totum caput in mg. add. V² (= dett.) || 11 insuper etiam V | auxesis <hic> V, **** C || 14 uim habet comm-] est comminantis V || 15 respondet seruus C || 19 solent om. C || 20 hoc] haec C | SYRE om. C || 26 de om. V | quam et solam V (dett.) || 28 τὸ ἔσχατον cod. Vat. Reg. 1673 (Steph.): τὸ ecaron V, **** C

natum est autem 'saltem' a captiuis, qui nihil aliud praeter salutem a uictore petant.

250 42 SCIO TE NON VSVM ANTEHAC AMICITIA MEA figura ἀξιοπιστία, per quam ostendit fideliter se promittere, quod promittit. Vergilius (*Aen. III 602*) 'scio me D. e c. u.' 5

251 43 1 MEMOREM ME DICES figurate inducta promissio praemiorum. 2 Et bene utrumque, nam non continuo qui memor etiam gratus est. 3 Memor est, qui apud se meminit, gratus qui meruit hoc uocari, dum uicem reddit; nam multi memores, ingrati tamen. 4 SEDVLO 10 FACIAM sic promittit, ut nihil interesse sua credatur. 5 SEDVLO de industria, sine dolo.

252 44 1 SED CTESIPHONEM VIDEO LAETVS EST DE AMICA aduentus in proscaenio personarum cum consulto consilio fingantur a poeta, tamquam superueniunt aliis rebus in 15 medio positis, quae ipsarum interuentu finiantur. mire tamen, quod quasi ex argumento futuri actus sui, antequam loqui incipiant, describuntur. 2 LAETVS EST DE AMICA hoc lentius et submisce.

253 45 1 QUID QVOD TE ORO deest 'agis' et 'ego'. 2 QVOD 20 TE ORO aut si quid aut propter quod intellegamus, <ut sit>: quid mihi respondes de eo propter quod te oro? <aut: si quid te oro?> 3 Et quam bene fastidiosum lenonem facit Syrus, ut optans ille desperando accipiat uiginti minas! nam et supra non intendenti dicit totiens 25 in uno sensu 'Syre' (*v. 39, 41*). 4 DE AMICA potest hoc et interrogatiue pronuntiari.

1 est om. C || 3 non te C || 4 ἀξιοπιστ(ε)ία Steph.: ***** CV | se fideliter C || 9 hoc <nomine> Steph. || 10 <sunt> memores dett. || 11 suum interesse C || 14 aduentus Steph.: ademptus C, cum

apparatus V (dett.) | in consulto C || 15 fingatur C | superueniant V (dett.) || 16 ipsorum (ante corr.) V, ipso C || 17 quasi om. V || 18 incipiant loqui C | describantur (a ex u corr.) V || 20 agis deest C | et <deest> V || 21 aut I. — 22 quod te oro om. C || 22 ut sit add. dett. | non respondes (sscr. m. 2 = dett.) V || 23 aut — oro add. dett. | Et — lenonem in ras. V² || 27 hoc om. V

3.

- 254 1 1 ABS QVIVIS HOMINE CVM EST OPVS BENEFICIVM ACCI-
PERE GAVDEAS in hac scaena gratiarum actio est ex per-
sona et eius qui praestitit et eius cui praestitum est et
ex ipsius praestiti quantitate. nam omne quod geritur, aut
in rebus est aut in personis aut in attributis eorum. 5
2 ABS QVIVIS HOMINE bene sic coepit dicturus 'o frater
frater'. 3 Et 'qui' secundum regulam dixit, quia dicimus
quibus. ceterum a quo quis facit et non quibus.
4 Et incerta distinctio est: uel 'cum opus est beneficium
accipere' <uel 'cum opus est beneficium'>, hoc uetuste, 10
illud communiter.
- 255 2 1 ID DEMVM IUVAT ostendit plus esse quod iuvat
quam gaudium. 2 IS BENE FACIT 'bene' subaudiendum
est bis numero.
- 256 3 1 O FRATER FRATER — *Vergilius (Aen. X 600)* 'et 15
fratrem ne desere, frater'. — unum relatum ad appella-
tionem, alterum ad laudem. et subdistinguendum, ut ui-
deatur quaesisse quid ultra diceret et plus inuenire non
potuisse quam 'frater'. 2 QUID EGO NVNC 'quid' propter
quid. et 'nunc' τῷ ἰδιωτισμῷ additum de superfluo, ut 20
(*Verg. Aen. IV 265—66*) 'tu nunc C. a. f. l.' 3 QUID
EGO NVNC TE quia laus genus causae est, quod non ad-
hibetur nisi dubiae rei. 4 Et QUID EGO NVNC TE LAVDEM
distinguendum. 'quid' autem propter quid.
- 257 4 1 NVMQVAM deest 'quod', ut sit: quod numquam. 25
2 <NVMQVAM> ITA MAGNIFICE QVICQVAM DICAM duplex causa

2 ex — qui (om. et I.) in ras. V² || 3 cui] qui C ||
4 praestiti Schoell: praemii codd. || 5 tributis codd., corr.
Steph. || 7 <a> quibus C || 9 est om. C | cum Steph.: quod
codd. || 10 uel — beneficium add. Steph. | uetuste W.: uetus
est et codd. || 14 est om. V | <in> numero V || 16 relatum
om. C || 17 et] eius C || 19 fratres C | propter ed. pr.: pro
codd. || 20 quod CV² | τῷ ἰδιωτισμῷ Steph.: te (in ras. V²)
**** CV || 22 te in ras. V², certe C || 24 propter W.: pro
(per C) ut codd. || 25 deest — numquam om. V¹ | ut sit quod
om. C || 26 NVMQVAM add. W. | QVICQVAM DICAM om. C

est omittendae laudis: si res aut nimium mala est aut nimium bona. 3 ID VIRTVS QVIN SVPERET TVA bona *περὶ τῆς αἰτίας*: 'uirtus tua' potius quam 'tu'.

258 5 ITAQVE VNAM HANC REM ME HABERE 'itaque' et subiunctium potest esse correpta media syllaba, et praepositium producta eadem syllaba, ut sit itáque.

259 6 1 FRATREM noue dixit 'unam rem' 'fratrem'. — 2 Sed ego puto 'fratrem' non subdistingnuendum sed legendum contexte usque ad 'principem'. nam si distinzeris 'fratrem', bis erit 'arbitror' subaudiendum, et supra et 10 infra. quod si 'fratrem' inferioribus iunzeris, et cum admiratione pronuntiabitur et subaudietur 'quam mihi'. — hanc sane locutionem scire debemus propter personam elaboratam. nam et nimium gaudet et rusticus adulescens est, qui conatur laudare Aeschinum titubans ac paene balbutiens. 3 HOMINEM NEMINEM noue auribus nostris, sed ueterum consuetudine locutus est. nam cum 'neminem' <ne> hominem significet, quid opus fuit dicere 'hominem neminem'? 4 Sed, ut diximus (cf. schol. 3), figura est ἀρχαϊσμός.

260 7 1 O CTESIPHO mire coepit gaudium significans 'O Ctesipho'. 2 <O CTESIPHO> O SYRE ille ut gaudens, hic ut qui non praeuiderit 'o' dicit. 3 SYRE AESCHINVS VBI EST bene de illo statim, cui agebat gratias. 4 ELLVM ecce illum. — 5 <ELLVM> uel pronomen est uel aduerbium demonstrantis. — <alii> 'ellum' interrogatiue legunt, ut sit:

1 est om. C || 2 TVA om. C || 3 periphrasis V², **** C || 4 et om. C || 5 propositiuum C || 7 FRATREM om. C | dixit noue C || 9 principium codd., corr. Steph. || 10 frater V || 14 elaboratam <sic dictam (sscr. m. 2 = dett.)> V | et om. CV¹ || 15 laudare conatur C | <quasi (sscr. m. 2 = dett.)> titubans V | ac] et V || 16 homini C || 18 ne add. W. (cf. Eun. III 5, 1 et Charis. 96, 15) || 20 archaismos V, ***** C || 21 o thesipho <o> in ras. V², eclipsis o C || 22 o CTESIPHO add. W. | ille ut gaudens V¹ (Lindenbr.): uel hic ut praeuidens ssr. V² (= D), ille ut prouides C | hic in ras. V² | ut qui] iniqui C || 23 praeuiderit D, praeuiderat (prou. C) CV | o om. C || 24 gratiam <sed> C || 25 ELLVM add. W. | uel 1. om. C || 26 alii (Steph.) ellum Schoell: uel C, dum V, aut dett. | sit om. V

ellum dicis? te expectat domi; ut sit 'ellum' pronomen, id est illum. nam et illum et ellum et ollum ueteres dixerunt. 6 DOMI aduerbium est in loco. 7 HEM interiectio est laetantis.

261 8 1 FESTIVVM CAPVT huic contrarius sensus est 'ridiculum caput' (*Andr. II 2, 34*). alii putant 'festium caput' non Aeschini intellegendum, sed orationis, quam habet Ctesipho agens gratias fratri. ita in Eunucho (*III 2, 4—5*) 'quam uenuste quod dedit principium adueniens!' quod si est, et 'nihil potest supra' (*v. 11*) <supra> hanc laudationem, non supra hoc factum erit accipiendum.

2 Sed male; nam 'caput' Aeschini dicit, hoc est ipsum Aeschinum, ut in toto pars sit per *συνεδοχὴν*, in qua figura ea pars pro toto ponenda est, quae aut eminet ex toto aut maioris pretii est ad id quod agitur. ceterum quod ipsum seruatum auctoribus bonis sit, si exempla *συνεδοχῆς* penitus consideraris, inuenies. 3 ILLIVS OPERA dicendo 'opera' et corporeum laborem Aeschini ostendit et religionem: corporeum laborem, ut (*Verg. Aen. VI 331—32*) 'hunc mihi da proprium, uirgo sata Nocte, laborem, hanc operam', religionem, ut (*Verg. Geo. I 338—39*) 'annua magnae sacra refer Cereri laetis operatus in herbis'.

4 QUID SIT deest 'quaeris'; sed admirantis magis quam interrogantis aduerbium est. 5 ILLIVS OPERA NVNC VIVO o miram amplificationem beneficii! non dixit 'illius opera

1 dicis] diu V || 2 id est] uel C | nam om. V | et ollum om. V¹ | ueteres] auctores C || 3 est om. V || 4 est om. V || 5 huic — 6 caput om. V¹ | est om. C || 8 ita in eunuchō in ras. V² (dett.), ita e contrario C, cod. Cuiac. || 9 adueniens om. V || 10 super C | supra add. W. || 11 super C, supra V | fuerit C, cod. Cuiac. || 12 dicit hoc est W.: de hoc est et C, id est cod. Cuiac., intelligo in ras. V² (= dett.) || 13 per synodochē V² (dett.), om. CV¹ || 14 ea Rabbow: et codd. | ponendum C || 15 est ad] et est C || 16 <si> seruatum V (dett.) | sit V | si om. C | exemplum C || 17 synodoches V² (dett.), ***** CV¹ | considerari siñ uenies C, considerare ^{studes} si inuenies (sscr. m. 2 = dett.) V || 20 uirgo om CV¹ || 21 <hanc> religionem CV || 24 est ante 23 admirantis C

amicam habeo', sed, quod satis graue et satis amatorium, 'illius opera' inquit 'nunc uiuo'.

262 9 1 QVIN OMNIA admiratiue additum 'quin' et sic pronuntiandum. 2 QVIN τὸ πλῆρες 'quine'.

263 10 1 MALEDICTA FAMAM aut Sannionis aut Demeae 5 'maledicta', 'famam' populi. nam si aliter acceperis, idem uidebitur 'maledicta' et malam 'famam'.

262 9 3 PRAE MEO COMMODO id est: mei commodi comparatione. et in Eunucho (II 2, 8) 'hic ego illum contempsi prae me', id est mei comparatione. 10

263 10 2 MEVM LABOREM ET PECCATVM de rapienda meretrice et de amanda. 3 MALEDICTVM FAMAM cum dixisset 'omnia', intulit duo tantum 'maledictum' et 'famam', ut (Verg. Aen. IV 558) 'omnia Mercurio similis uocemque c.', ut sit defectus quidam intellegendus ex affectu gratias 15 agentis. 4 IN SE TRANSTVLIT pulchra παρασκευή, qua erratura est Sostrata circa Aeschinum, quemadmodum iam errauit Demea, quod credit ab illo amari meretricem.

264 11 1 NIHIL POTE SVpra ἔλλειψις per admirationem: subauditur 'esse' uel 'dici'. 2 Et POTE pro potis, ut 20 mage pro magis τῷ ἐρχαίσιμῳ. 3 QVIDNAM FORES CREPVIT 'crepuit' acre sonuit, unde decrepiti dicti sunt clamosi senes. 'fores' singularis numeri casus nominatiuus.

1 amicam Steph.: uitam C, uitam V | quod <est> C || 2 inquit om. C || 3 quin omnia V (dett.), qui non iam C | quin ex qui corr. V² || 4 τὸ πλῆρες quine W. (cf. Phorm. I 4, 17; II 1, 60): **** h. p. c. q. neque C, to parelcon usque maledictum famam V (= dett.) || 5 maledictam C, (in -um corr.) V | Sannionis Schoell; micionis C, mitionis V; lenonis Steph. || 6 fama CV | <autem (sscr. m. 2)> populi V || 7 maledictum V, (ante uidebitur) C || 8 id est om. V¹ || 9 et] ut ed. pr. | illum om. C || 11 laborem C, amorem V (dett.); cf. Non. 305, 29 et Kauer, Stud. Vindob. XX 264 adn. 2 || 12 FAMAM] et peccatum codd. || 13 tantum om. V || 15 quidam V | et affectus C || 16 pulchra] plurimum C | παρασκευή Steph.: **** C, om. V || 17 erratum C || 18 <circa> demeam V | credit V || 19 <ut> supra C | ellipsis V, ecl- C || 20 subauditur C, -tum V || 21 τῷ ἐρχαίσιμῳ Steph.: ***** C, om. V || 22 ac resonuit (-nauit V) codd., corr. Schoell || 23 nominatiui CV, corr. W.

4 MANE MANE gaudentis hoc dictum est, non opperiri iubentis.

4.

265 1 1 VBI EST ILLE SACRILEGVS mire Aeschinus seruat aduersus lenonem superbiam, qua ostenditur tanto esse alienior animo ab amoribus meretricis, quanto audacior in lenonem. 2 MEN QVAERIT NVM QVIDNAM EFFERT sperat leno aliquid se accepturum propter conuicium, ut alibi (II 1, 37—38) 'minis uiginti tu illam emisti, quae res tibi uertat male: argenti tantum dabitur'. 3 Et uide quanti faciat leno prae lucro iniuriam: sacrilegi nomine se significari non solum non dolet, sed etiam cupit. oportet autem 'men quaerit' cum quadam gesticulatione et subsaltatione pronuntiari sperantis lenonis ad hoc se quaeri, ut accipiat. 4 OCCIDI NIHIL VIDEO 'occidi' non quia 'sacrilegus' dictus, sed quia nihil accipit. et simul gestum considera loquentis ex uerbis. 5 OCCIDI NIHIL VIDEO mire hoc uerbo apparet in uultu lenonis et spem mortuam et restinctum gaudium. iam et apta ἔλλειψις haec dicentis est 'occidi, nihil uideo': neque enim addidit 'proferri' aut quid tale.

266 2 1 HEM interiectio repentinae rei. 2 OPPORTVNE TE IPSVM QVAERITO ἀσύνδετον: — deest 'uenisse' — non enim sequenti adnectitur. 3 QUID FIT CTESIPHO 'quid fit' blandum initium est: non enim nunc interrogat, cum ipse dicat 'in tuto est omnis res'. sic ipse mox in sub-

1 gaudentis <est> C | operiri codd. || 8 minas CV || 10 quantam ferat V (dett.) | prae Steph.: pro C, pro V | <qui (sscr. m. 2 = dett.)> sacrilegii V || 11 non om. V¹ | oportune autem C (dett.) || 12 quaerit <et (in mg. m. 2)> V | subsaltatione] subsult- Steph., at cf. Thes. gloss. subsaltare || 13 pronuntiare V, -tianda C (-dum dett.) || 14 <sed> non C || 15 accipit om. C || 16 considerat C || 18 extinctum V (= dett.) | nam C | eclipsis C, elipsis V² || 19 aut aliqui tale C || 22 absint eton V (dett.), ***** C || 24 blandum] b. C || 25 sic — p. 61, 3 RES om. C

ditis (V 5, 3—4) 'iam nunc haec tria addidi praeter naturam: o noster, quid fit? quid agitur?'

267 3 1 IN TVTO EST OMNIS RES quasi amatori 'omnem rem' dixit negotium de amica. 2 An 'omnis res' et lenonis iurgium et suspicio patris Demeae? 3 OMITTE 5 VERO 'uero' abundat aut correptium est iamdudum non omittentis.

268 4 1 EGO ILLAM HERCLE VERO OMITTO apparet nunc non primum dici Ctesiphoni ab Aeschino 'omite tristitiam' nec nunc primum responsum 'omitto', sed ideo ad-10 ditum 'hercle uero', quia nunc demum data est plena securitas.

267 3 4 TRISTITIAM TVAM sic dixit quasi nimiam.

268 4 2 QVI QVIDEM TE HABEAM FRATREM acuendum est 'te'.

269 5 1 O MI GERMANE 'mi' meus, sed uocatio casu dixit. 15

2 CORAM IN OS 'coram' ad ipsum pertinet qui laudat et ad eos qui audiunt; 'in os' ad ipsum qui laudatur.

3 Nam 'coram' laudat, qui non tacet apud alios et hoc agit non per epistulam sed ipse praesens; 'in os', qui apud ipsum loquitur quem collaudat. 4 LAVDARE AM-20 PLIVS quia <iam> laudavit.

270 6 1 NE ID ASSENTANDI antiqua ἔλλειψις: deest enim 'causa'. 2 ASSENTANDI adulandi. et utrum deest 'causa' an absolute sic dicitur? 3 NE ID ASSENTANDI spectata, si non rusticus adulescens est et purissimae simplicitatis, 25 adeo ut etiam uelle laudare fratrem nimio pudore non possit hoc solo, quia praesens est, cum illum nimium laudarit

1 addidit V | naturam <quaestionis (sscr. m. 2 = dett.)>
V || 3 omnem rem ex omne corr. V² || 4 et] ut C || 8 <ita>
illam C | mitto V || 9 tristitiam] tuam add. V² || 10 sed in et
corr. V² (= dett.) || 14 est om. C || 16 in os] te in ras. V² ||
17 ad eos Steph.: alios (ios in ras. V²) codd. | in eos C, te
in ras. V² | ipsum <pertinet> C || 21 iam add. W. || 22 ellipsis
V, clipsis C || 23 ASSENTANDI — causa om. C | deest ed. pr.:
ab ea in ras. V² (dett.) || 24 absolute Bentley: ab ipsa lite
codd. | NE ID ASSENTANDI om. V | spectat C || 27 est om. C |
laudat V¹, -darit V², -dare C

- absentem. 4 QVAM QVOD HABEAM GRATVM uarie: non enim intulit, quas gratias agenti. 5 QVO quia.
- 271 7 AGE INEPTĒ non est iniuria, quia et maior frater est et blanda dicturus.
- 272 8 1 HOC MIHI DOLET τῷ ἀτιμωμῷ 'mihi dolet' pro 5
'doleo'. 2 Et 'dolet' bis subaudiendum est. 3 ET PAENE IN EVM LOCVM insinuatio beneficii ex periculo <et> difficultate ob tempus.
- 273 9 VT SI OMNES CYPĒRENT non si ego tantummodo <aliis> aduersantibus. 10
- 274 10 1 PVDEBAT deest 'fateri'. 2 STVLITIA EST ISTAEC <non> fateri ei, qui ipse patri numquam quicquam celauerit. 3 TAM OB PARVVLAM ergo et diminutiuus adiungitur 'tam' particula. 4 Et deest 'perire', sed τῷ εὐφημισμῷ tacetur. 5 TAM OB PARVVLAM id est meretricem. 15 et bene haec Aeschinus, quia maiora expertus sit, id est uitium uirginis.
- 275 11 1 PAENE EX PATRIA deest 'fugere', quia amatores comici cito comminantur patriam se deserturos, ut amicam consequantur. 2 PAENE EX PATRIA ἀποσιώπησις 20 εὐφημισμοῦ χάριν. Menander mori illum uoluisse fingit, Terentius profugere. 3 TURPE DICTV hoc est: turpe dictu te fugere. et deest 'est'. 4 DI ISTAEC PROHIBEANT id est exilium fugamque patriae.
- 276 12 1 PECCAUI approbavit ex periculo magnitudinem 25 beneficii. 2 QVID AIT TANDEM NOBIS <s.> 'nobis' τῷ

2 quo quia (in mg. al' quidam) C, quod quia V (dett.) || 5 τῷ ἀτιμωμῷ cod. Cuiac., τῷ ἀτιμωμῷ M⁴, ***** CV || 6 dolet] paene Bentley | ET om. V || 7 et difficultate Steph.: difficultatem C, -tis V (dett.) || 9 omnes si C || 10 aliis add. Steph. || 12 non add. Klotz || 13 et om. C || 14 sed om. C | τῷ εὐφημισμῷ Steph.: ***** CV || 15 taceatur C, (ante corr.) V || 18 ex] a C || 19 se om. C | amicam consequantur W.: amicae sequantur codd. || 20 ex] de C | ἀποσιώπησις εὐφημισμῷ χάριν M⁴ (Steph.): ***** CV || 22 dictum hoc est V, hoc dictum est C | dictum (om. te) C || 23 est om. V¹ | DI ISTAEC] dum istec C, dii ista ee V¹ || 26 agit C, ait in ras. V² | nobis om. V | τῷ ἰδιωτισμῷ Steph.: ***** CV

ἰδιωτισμῷ additum; non enim 'nobis ait' intellegendum est. 3 IAM MITIS EST quia supra (II 1, 30) 'iam debacchatus es, leno' dixit.

277 13 1 EGO AD FORVM IBO tunc enim in foro et de mensae scriptura magis quam ex arca domoque uel eista 5 pecunia numerabatur. 2 VT HVNC ABSOLVAM id est: ut hunc reddito illi pretio dimittam; nam uelut ligati sunt, quibus debetur aliquid. dicuntur autem et illi solui, qui cum debitores pretiorum fuerint, pecuniam reddunt debita- tam. 3 Est ergo 'absoluam' a me soluam. 4 An 10 iocatur in tristitia lenonis, qui illum cum barba lenonia et maesto uultu sequitur uelut reus? 5 TV INTRO AD ILLAM CTESIPHO bona ἔλλειψις, significans licentiam po- tiendae meretricis.

278 14 1 SYRE INSTA iam Syrus non ut adiunget, sed ut 15 instanter adiunget rogatur. 2 EAMVS NAMQVE HIC PROPERAT hoc clamat Syrus, ut beneficium ostendet, sane ut et rursus lenonem de profectione conterreat. 3 NE TAM QUIDEM hoc a lenone inconstanter dicitur, ut perturbatio metuentis magnum damnum possit ostendi. 4 NE TAM 20 QUIDEM 'tam' pro tantum. 5 An 'tam' pro tamen?

279 15 1 ETIAM deest 'dicas me properare' aut 'propero', ut sit 'etiam' aduerbium hortantis uel consentientis. 2 QVAMVIS ETIAM pro quantum uis. 'etiam' particula utrum consentientis aduerbium est an coniunctio, qua significat 25 et properare se et non in tantum, ut neglegat quod sibi debetur? 3 MANEO OTIOSVS HIC hoc separatim inferen-

2 debacchatus supra est iam leno dixit CV¹, corr. W. || 5 uel] id est? || 8 dicuntur] dimittere C | autem om. V | et cod. Cuiac.: etiam CV | solui Klotz: serui C, cod. Cuiac., serui soluti V || 9 pretiorum V, potiorum C (Lindenbr., unde?) | fuerunt codd., corr. Steph. || 11 lenonis C || 12 intro <i> V (dett.) || 13 bona ellipsis V, bone *** C || 15 ut 2. om. C || 17 clamaret C | ut <et> V | ut et V, ita C; ita ut Steph. Pro sane ut coni. Goetz simul || 18 rursus C | NE] ut C | tam <cito> V (dett.); sic et infra || 19 instanter C | perturbatione V || 20 posset codd., corr. Steph. || 21 An] aut V || 22 ETIAM] et V, om. C || 23 etiam om. C | uel] non V (dett.) || 26 ut] quod V (dett.) | sibi om. C

app. p. 494

dum est quasi pertinaciter asseuerante lenone instaturum se. 4 †Exclamatione agendi 'maneo otiosus hic' dixit enim 'propero' et rursus consenserat in Syri uerba properasse se dicens. 5 REDDETVR NE TIME quod desperauerat leno, Syri ostendit sermo.

280 16 1 AT VT OMNE REDDAT propter illud, quod dixerat Syrus (II 2, 33) 'diuiduum face'. et probatum est completumque, quod ait (II 2, 1) 'cupide accipiat faxo'. et hoc ipsum cum trepida et uultuosa supplicatione pronuntiandum est. 2 TACE MODO AC SEQVERE HAC sic ait 10 Syrus, quasi nunc lenonem doceat, quae sit ars non perendi. et totum cum supercilio praestantis magnum beneficium dicit. 3 SEQVOR hoc responso leno satis committigatus ostenditur.

281 17 1 HEVS HEVS SYRE ex argumento est ostendere, 15 quantum timeat Ctesipho saeuum patrem. 2 HEVS HEVS uox est de longinquo reuocantis. 3 OBSECO TE HERCLE satis mansuete, quasi 'lenonem' aut non possit rusticus aut non audeat dicere, 'hominem' dixit. 4 ISTVM IMPVRISSIMVM auarissimum. et totum cum execratione lenonis. 20

282 18 1 QVAM PRIMVM ABSOLVITOTE NE SI MAGIS IRRITATVS SIET uelut clamet scilicet. 2 Et proprie de lenone, quem irritari dicit ut canem; nam irritari proprie canes dicuntur. Lucilius de littera R (l. I fr. 27 M.) 'irritata canis quam homo quam planius dictat'. lenonem 25

1 est om. C | asseuerantem (ads- C) lenonem codd., corr. W. || 2 exclamatione agendi C, cod. Cuiac. et Huls., exclamationem agere (facere ed. pr.) denotetur V (L, ed. pr.); v. appendicem || 3 et] ubi V (dett.) | in] et C || 4 se properasse V (dett.) | dicentis V (dett.) | REDDETVR om. C | nam timet C || 5 syro V | ostenditur seruo (-ui C) codd., corr. Steph. || 6 AT om. V || 8 diuidium C, (ante corr.) V | completumque om. C || 10 HAC] istac C || 11 quae sit ars Steph.: quesit as C, queritans V || 13 dicit] d. C || 16 thesiphonem parentem (om. saeuum) C || 20 cum om. V || 22 SIET] ee C | clamat C || 23 irritare 2. C || 25 planitis al'. planius cod. Cuiac., planos C, -mos cod. Huls., plurima V (dett.) | dictat dett., dicat V, dictitat C, cod. Cuiac. | autem lenonem C

autem timet Ctesipho ut rusticus, ut sub patre duro, ut amator.

- 283 19 1 ALIQUA AD PATREM HOC PERMANET non dicit quid, sed intellegimus raptum puellae significari. 2 ALIQUA AD PATREM proprie secretum latens latoci comparatur 5 intra uas clausum exsistenti, quod cum effunditur manat. sic et alibi de committendis secretis loquens 'plenus' inquit 'rimarum sum, hac atque illac perfluo' (*Eun. I 2, 25*).

3 ATQVE EGO TVNC PERPETVO PERIERIM quasi et nunc se perisse sentiat sed non perpetuo.

- 284 20 1 NON FIET BONO ANIMO ESTO ut illi liberalis timor est, ita in Syro seruilis confidentia. 2 TV CVM ILLA TE INTVS OBLECTA moraliter 'illa' dictum est, ut (*Andr. II 1, 1*) 'daturne illa Pamphilo' et (*Phorm. I 2, 84*) 'illa quidem nostra erit'. 3 TV CVM ILLA TE INTVS OBLECTA honeste 15 explicauit turpe dictu.

- 285 21 ET LECTVLOS IVBE STERNI NOBIS <'nobis'> seruus: nihil tam comicum. et cum uultu, ut totum superbe ac magnifice loquatur.

- 286 22 CONVERTAM ME DOMVM 'conuertam' magnifice dic- 20 tum; uerbum enim est magni moliminis et grauaminis ingentis. nam conuvertere se dicitur, quem pompa praecedit; et imperator proprie conuertit exercitum. ex hoc spectatur, ut moribus arrogantes serui sint, cum laetantur.

- 287 23 ITA QVAESO QVANDO BENE SVCCESIT uolunt qui- 25 dam et hunc uersum Syri personae adiungendum, sed Ctesiphonis uerba esse ex subditis planum est, cum dicit

3 hic V | PERMANET] peruenit (-hit V) *codd.*; *glossema irrepsit*, cf. *Schlee p. 153, 13* || 4 sed] sed nos V (*dett.*), sub- C | significare C || 6 exsistenti *om. C*; *del.?* || 7 et *om. V* | de *Steph.*: ex *codd.* || 8 sum rimarum C || 9 TVNC] nunc *codd.* (= *Ter. cod. E*) || 12 in *del. ed. pr.* || 13 est *om. C* || 15 nostra *om. C* | TE *om. C* || 16 dictum C, factum V (*dett.*); *corr. Steph.* || 17 sterni iube V | nobis *add. W.* | seruus *codd.*, *corr. Westerh.* || 18 nil C | et cum uultu W. (cf. *Andr. II 3, 7*): et inuitu C, sed eo uultu *cod. Huls. (prob. Westerh.)*, nisi in uitiis (inuitus *dett.*) adeo V (*dett.*); et uide *Steph.* || 20 conuertam — dictum *om. C* || 21 enim *om. C* | grauaminis] agminis V (*dett.*) || 24 sunt C || 27 <et> ex C

(IV 1, 5—6) 'nam hunc diem misere nimis cupio, ut coepi, perpetuum in laetitia degere'.

III.

1.

288 1 1 OBSEURO MEA NVTRIX haec scaena tragoediae ordinem
 servat, nam tragoedia in tria diuiditur: expectationem, gesta,
 exitum. hic quoque expectatio est <in mulierum colloquio> 5
 (III 1), in Getae nuntio (III 2, 1—30) gesta, in planctu
 Sostratae (III 2, 31 sq.) exitus. 2 OBSEURO MEA NVTRIX
 hinc demonstratur, qui sit maternus affectus, quam grata
 in dominos seruorum fides sit, eundemque laborem et do-
 lorem esse ex falsis quem ex ueris malis. 3 OBSEURO 10
 MEA NVTRIX personae aut <ex> suis uerbis aut ex alienis
 insinuatur: ex suis, ut nunc persona Sostratae, ex
 alienis, ut initio Aeschini persona ex Micionis oratione
 ac Demeae. 4 OBSEURO MEA NVTRIX QVID NVNC FIET
 'mea' nunc pro blandimento ponitur, et 'quid nunc fiet' 15
 imploratio magis est trepidantis quam ignorantis inter-
 rogatio. namque illius nutrix est, quippe anicula est, ne-
 que sapientior nutrix est quam domina sua. ipsum etiam
 quod dicit 'nutrix' honorificum est, ut (Verg. Aen. IV 634)
 'Annam, cara mihi nutrix, huc siste sororem'; sunt enim 20
 nomina ad aliquid, quibus nos tamen uelimus ab omnibus
 appellari, ut magister medicus orator.

1 misere nimis] miserrimus *codd.* || 3 haec scaena] *comprehendere videtur sc. 1 et 2* || 4 gestum V || 5 quoque] *ergo Steph.* | in — colloquio *suppl. Schoell (cf. schol. 2, 1)* || 6 gestus V | plantu CV || 8 quis V || 9 domino *codd., corr. Steph.* | sit et — que laborem et *om. C* || 10 quem W.: quam C, ut V (*dett.*) || 11 ex *add. W.* | ex aliis C, aliorum V (*dett.*); *corr. W. (cf. infra)* || 14 ac] et C | FIET *om. C* || 15 nunc *om. V* | fiet <et> C || 16 ignorantis V, ignoratio et C || 17 anicule (*om. est*) C | neque C, *cod. Cuiac.*, sed non V (*dett.*) | est — nutrix *om. C* || 20 mihi *om. C* || 21 ab omnibus *om. V* || 22 <ut> medicus C | <ut> orator C, ut tutor *cod. Cuiac.*

289 2 1 MODO DOLORES MEA TV OCCIPVNT PRIMVLVM euidenter hic 'modo' temporis praesentis aduerbium est. et rursum 'mea tu' blandimentum est, sine quo non progreditur colloquium feminarum et maxime trepidantium. 2 PRIMVLVM initium et ipsa origo dolorum diminutivae demonstrata est; non enim 'primum' sed 'primulum' dicit.

290 3 1 NVMQVAM TVTE PEPERERIS uide praeparationem doloris: nihil mali adhuc secutum est et iam sic perturbatur Sostrata. 2 IAM NVNC TIMES QVASI NVMQVAM AD-10 FVERIS NVMQVAM TVTE PEPERERIS docte duo proposuit, quibus experientes scientesque rerum sumus: uidere et pati. sic Vergilius (*Aen. II 5*) 'quaeque i. m. u. et q. p. m. <f.>' 'tute' autem pro tu *παρέλκον* est, quod si reiteratur, facit tute et tutemet et tutemet ipse. 15

291 4 1 SOLAE SVMVS cum hoc nomen singularitatis sit, mire 'solae' pluraliter dixit. 2 NEMINEM HABEO SOLAE SVMVS GETA AVTEM HIC NON ADEST muliebriter queritur et ex perturbatione sua aestimans metu multa facit ea, quae pauca sunt. 3 GETA AVTEM HIC NON ADEST hic 20 apparatus est, ut ostendatur absens, qui superuenturus est.

292 5 1 NEC QVEM AD OBSTETRICEM MITTAM deest 'habeo', sed in consuetudine est sic loqui, cum utrumque nobis, non alterutrum deesse conquerimur.

293 6 NVMQVAM pro non. 25

294 7 1 Et 'semper' non ad omne tempus rettulit — nam qui potest? — sed <ad> omnes dies, secundum quod ait

2 aduerbium temporis est praesentis *V* || 6 est *om.* *C* || 9 nil *C* | scitum est al' secutum est *C* | turbatur *V* || 11 qui *C* || 14 parelcon est *V* (*dett.*), **** *C* | si reiteratur *Hahn*: rescitatu et *C*, rescitatu et *cod. Cuiac.*, resciscitatur ut *V* (*sim. dett.*) || 15 tutemet] in te met *CV* | et — ipse] ipse *C* || 16 sit *om.* *C* || 17 habemus *V* || 18 non est *C* | muliebriter queritur *om.* *C* || 19 ex] e *C* | metus *V* | ea *om.* *C* || 20 non est *C* | hic *om.* *V* || 22 MITTAM *om.* *C* || 23 cum <ad> *codd.*, *corr. Steph.* || 26 Et *Steph.*: est *codd.* | nam qui potest] numquam *V* (*dett.*) || 27 sed] si *C* | ad *add. Steph.*

'nam numquam unum intermittit diem'. 2 SOLVS MEA-
RYM MISERIARVM <E. REM.> bona locutio.

291 4 4 MISERAM ME proprium est mulierum, cum loquun-
tur, aut aliis blandiri, ut (*Verg. Aen. IV 634*) 'Annam,
cara m. n., h. s. s.' aut se commiserari, ut (*Verg. Aen. 5*
IV 420—21) 'miserae hoc tamen unum exsequere, Anna,
mihi'. nam haec omnia muliebria sunt, quibus pro malis
ingentibus quasi in aceruum rediguntur et enumerantur
nullius momenti querelae. 5 NEMINEM HABEO quid enim
opus est aut cur nunc quereris? 6 SOLAE SVMVS NUM- 10
quam pluraliter 'solae'. 7 GETA AVTEM HIC NON ADEST
ueniet.

292 5 2 NEC QVEM AD OBSTETRICEM. MITTAM NEC QVI AC-
CERSAT AESCHINVM 'habeo' subauditur. et magis a trepi-
dante quam rationabiliter dicitur; nam refellit hoc totum 15
nutrix Canthara.

295 8 1 E RE NATA sic proprie dicimus de his, quae contra
uoluntatem nostram acciderunt, ut nunc uitium uirginis.
— Ergo 'e re nata' ex uitio uirginis. — sic Lucilius
†pu. 'hic e re nata, †sic eius dedit, haud malus est' 20
(*l. inc. fr. 109 M.*). 2 Et sic maluit dicere, quae non
Aeschino culpam sed potius casui attributam uellet. est
autem ordo: nihil melius potuit e re nata fieri quam id
quod factum est, era, ut quandoquidem uitanda erat
uirgo, ab eo uitaretur, qui erat expetendus ad matrimo- 25
nium. sensus enim hic est: malum quidem est uim fieri
uirgini, sed ex condicione eius, quae uitata sit, nihil
potuit melius euenire quam <quod> contigit, ut ab eo

1 unum numquam *codd.* || 2 E. REM. *add. Goetz* || 3 mulie-
rum est C || 4 alias C || 8 et *om. C* || 10 numquam] *fort. nota*
quod || 11 AVTEM] *aut ante geta C, om. V* || 12 <sed> ueniet? ||
13 accerseret *codd.* || 15 rationaliter C || 17 proprie sic C | de his
om. C || 18 accidunt C | uictum <uicine> C || 20 pu. C, puer
V (*dett.*); *libri numerus latere videtur, v. append.* || 21 non]
nunc C || 23 potuit melius C | quam quod id C || 24 ut *Steph.*:
aut codd. || 25 qui esset C | expetendus <expectandus (que
add. V, dett.)> *codd., corr. ed. pr.* || 26 est 2. *om. C* || 28 quod
add. Klotz

uitiaretur, cuius nos non paeniteret. intellegere autem debemus 'feri' et 'factum est' pro euenire et contigit dici. 3 MELIUS FIERI HAUD POTUIT si 'feri' pro euenire acceperis, erit consecutio locutionis, sin minus, derit 'quantum intellego'.

296 9 1 QVANDO VITIVM OBLATVM EST hoc est 'e re nata'.

2 'Oblatum' dicitur, quod offertur inuito. 3 VITIVM OBLATVM EST QVOD AD ILLVM ATTINET POTISSIMVM quasi uitium oblatum sit potissimum, hoc est bonum; sed ex persona eius qui obtulit uitium factum est bonum, 10 quod per se ipsum malum est. 4 *Et* hoc est quod 'melius haud fieri potuit quam factum est'. 'illum' autem dicit Aeschinum. 5 'Potissimum' autem superlativum est ab eo quod est potis et potius. sic enim facit: potis potius potissimum. 6 *Et* 'quod' modo exceptio- 15 nem significat, ut sit: quantum ad illum attinet, id est Aeschinum.

297 10 1 TALI GENERE laus ante illum, 'talem' et 'tali animo' in illo. 2 *Et* genus iam ad uiuos pertinet, familia etiam ad defunctos. alii genus ad nobilitatem referunt, familiam ad copias, unde et pater familias dicitur, ut sit 'ex tanta familia' ex tam diuite domo. 3 Haec omnis *περίστασις* tragica est: gaudiorum introductio ante funestissimum nuntium. 4 TALEM a corpore, id est a forma, a pulchritudine; TALI GENERE ab 25 his quae extrinsecus sunt, id est ab honestate generis; ATQVE ANIMO ab animo, id est a sapientia, <a> modestia: hoc modo igitur nihil praetermisit in laude.

2 est W.: esse *codd.* | pro euenire W.: puenit C, euenit V || 3 puenire C || 4 sin] si non V || 7 oblatum <est> V | in uitio V || 8 est om. C || 9 sit] est C || 12 quam <quod> V, quod C | illud V || 13 dicit <ut> V | eschinus <scilicet> *codd.* || 14 est 1. om. C || 16 significet <pro eschino significat> V (*dett.*) | quantum] quod V (*dett.*) || 20 etiam om. V || 21 et om. C || 23 *περίστασις* M⁴, *cod. Cuiac.*, ***** CV; *περίστασις* Steph. || 25 id est (scilicet V) ante a corpore *codd.*, corr. W. || 27 atque <ex> V | ab animo om. V | id est om. C | a add. W.

- 298 **11** SALVVS NOBIS DEOS QVAESO VT SIET quam bonus est, cui nihil ad uota praeter salutem!

2.

- 299 **1** 1 NVNC ILLVD EST QVOD SI OMNES OMNIA hic locus secundum artem comicam seruum currentem exprimit et nuntiantem mala. maxima itaque pars scaenae motoria est. 5 significat autem: nunc tale negotium est, nunc tale periculum est. 2 Aut vero 'cum' significationem temporis habet, ut si diceret 'quando' aut 'quo tempore'. 3 NVNC ILLVD EST utrum periculum an tempus? est enim ἔλλειψις.

4 CVM SI OMNES OMNIA SVA CONSILIA ὑπερβολή cum παρ- 10 ονομασία 'omnes omnia'. hinc Cicero (*in Verr. II, I 6, 15*) 'omnes in hoc iudicio conentur omnia'.

- 300 **2** 1 SALVTEM QVAERANT non 'remedium' ut aegro, sed ut pereunti 'salutem'. 2 Et noue dixit 'malo salutem' pro 'contra malum'. 3 AVXILI NIHIL AFFERANT mire de 15 proximo repetitum est παρόμοιον, id est 'conferant' et 'afferant'. hoc conuenit praesertim stomacho uerba minus curantis, sicut supra 'omnes omnia'.

- 301 **3** 1 QVOD MIHI<QVE> ERAEQVE FILIAEQVE mira in seruo fides: primum se ponit in erili malo et post se matrem, 20 in ultimo puellam. 2 MIHIQVE ERAEQVE FILIAEQVE ERILI EST πολυσύνδετον secundum, ut (*Verg. Geo. III 343—45*) 'omnia secum armentarius Afer agit, <tectumque laremque

1 sciet <et> C | quam Steph.: quia codd. | bonus] talis V (dett.) || 2 cui om. V (dett.) | salutem] opus est add. V (dett.) || 3 istuc V | OMNES om. V || 7 cum C (dett.), om. V; cf. Ter. codd. DG || 9 istuc V | elipsis V, **** C || 10 cum] quod V (dett.) | ὑπερβολή cum παρονομασία Steph.: παρονομασία M⁴, ***** CV || 12 conentur] conterant C, conf- V (dett.) || 14 dicit C || 16 παρόμοιον M⁴, papomoion C, **** V || 17 minus uerba V (dett.) || 18 omnis C || 20 fides <cum> V, om. C | ponat V (dett.) | herilis C || 22 πολυσύνδετον Steph.: σύνδετον M⁴, asyntheton V, ***** C || 23 secum acer afer agit C, secum V | tectumque — p. 71, 1 pharetram] ***** codd.

armaque Amyclaeumque canem Cressamque pharetram>’.

3 VAE MISERO MIHI ἐμπαθῶς σχετλιάζει.

302 4 1 TOT RES REPENTE CIRCUMVALLANT <‘circumuallant’>
se circa nos et stipant se inuicem; nam circumuallamus
et nos et alios. tamen rara locutio est. 2 Et ‘circum- 5
uallant’ dixit uelut inimica acies contra nos, et ideo addidit
‘unde emergi non potest’. nam impressio dicitur hostium,
ut Sallustius (*Hist. V fr. 8 M.*) ‘pressi undique multitudine’
et Cicero (*in Catil. II 10, 21*) ‘qui semper premuntur et
numquam emergunt’. 3 Et ‘emergi’ noue, nam emergo 10
dicitur, non emergor. sed ideo usus est, quia sine com-
positione et mergo et mergor facit. 4 VNDE EMERGI
NON POTEST ‘unde’ absolute. 5 An deest ‘illud’? an
‘unde’ pro ex quibus?

303 5 VIS EGESTAS INIVSTITIA SOLITUDO INFAMIA hae ‘res’ 15
sunt quae ‘circumuallant’: ‘uis’ illata, ‘egestas’ ipsius puellae,
‘iniustitia’ iudicium, ‘solitudo’ a defensoribus, ‘infamia’ ab
his, qui credunt pretio uitiatam; nam et in subditis sic
habes (*v. 50—51*) ‘quando conscia mihi sum . . . neque
pretium neque rem ullam intercessisse’.

304 6 1 HOCINE SAECVLVM ἐν ᾗθελ questurus de homine 20
saeculum accusat prius, ut (*Cic. in Catil. I 1, 2; pro Deiot.*
11, 31) ‘o tempora, o mores!’ et e contrario saecula in
omnibus rebus laudantur, ut (*Verg. Aen. I 605—6*) ‘quae
te tam laeta tulerunt saecula?’ 2 HOCINE SAECVLVM 25
O SCELERA O GENERA SACRILEGA O HOMINEM IMPIVM MORIS
est nimis dolentibus incusare alia ex aliis. Vergilius (*Ecl.*
V 22—23) ‘cum complexa sui corpus m. n. atque deos

2 ἐμπαθῶς σχετλιάζει Lindenbr. (ex cod. Cuiac.): *****
CV || 3 circumuallant add. Steph. || 5 est. Et om. C || 6 ue-
luti V || 7 hostium dicitur V || 9 semper] iam pridem Cic. |
et numquam] non C; qui numquam Cic. || 10 Et—11 emergor
om. C || 11 extra compositionem V (dett.) || 12 et bis om. C ||
16 egestas om. C || 17 iudicium C, -cum <illius temporis> V
(dett.) || 18 et om. C || 21 ἐν ᾗθελ Steph.: ***** CV || 23 a
tempora et mores C, a tempore mores <increpet> V (dett.);
corr. Lindenbr. || 24 qui C || 26 impium cod. Cuiac., (ex corr.)
C, impurum V (ante corr. C)

atque astra u. c. m.' et (*Aen. II 745*) 'quem <non> incusavi amens hominumque d.' 3 o HOMINEM IMPIVM Aeschinum scilicet. et hoc ἡθικῶς; nam semper ultimum ponimus eum, cui maxime irascimur, ut in Andria post accusatum socerum et uituperatam sponsam (*I 5, 17*) 'nam quid ego dicam de patre?' et in Phormione (*II 1, 1*) 'itane tandem uxorem duxit Antipho' et post multa (*v. 3*) '<o> facinus audax! o Geta monitor!'; unde ille 'uix tandem' inquit.

305 7 VIDEO TIMIDVM ET PROPERANTEM GETAM 'timidum' 10 perturbatum, non enim timet sed dolet. sic Plautus in Bacchidibus (*I 1, 73*) 'nam ut ex mari timida es'.

306 8 1 QVEM NEQVE FIDES ordo est: hominem impium (*v. 6*), quem neque fides. 2 Et saepe repetitum 'neque' exaggerat crimen admissum. 3 QVEM NEQVE FIDES quia 15 promisit; NEQVE IUSIVRANDVM quia iuravit; NEQVE ILLVM MISERICORDIA quia uim intulit. 4 NEQVE ILLVM secundum παρόλκον, nam abundat 'illum'; ut (*Verg. Aen. V 457*) 'nunc dextra ingeminans ictum, nunc ille sinistra'. 5 Et eius uidelicet misericordia, quam amauit. 6 NEQVE . . . 20 REPRESSIT ne auderet;

307 9 1 NEQVE REFLEXIT ne faceret. et sic hoc dictum est, ut a Vergilio (*Aen. IV 369 sq.*) 'num fletu ingemuit n. num l. f.? n. l. u. d. a. m. a. e.' etc. 2 Et si non potuit reprimi ne faceret, saltem ut in peccando esset 25 mitior, debuit commoueri. sed melius quod supra. 3 NEQVE QVOD PARTVS INSTABAT PROPE ἀνέγκινος: non enim addidit <tantum> mariti sed etiam patris scelus.

2 impurum *V (dett.)* || 3 ἡθικῶς *Steph.*: ethicos *V (dett.)*, **** *C* || 5 <et> sponsam *codd.*, *corr. Steph.* || 6 et] quid *C* || 8 audax *om. C* || 10 timidum *om. C* || 12 nam ut ex] non ut *C* | timida es] timide *C*, -de *V* || 13 fides <neque i>] *V (dett.)* || 14 fides <neque iusiurandum> *V* | Et saepe *cod. Cuiac.*, in se *C*, *om. V* | repetitum *om. V* || 15 admissi *C* || 16 ILLVM *om. V* || 18 paretcon *V*, -com *C* | ut *om. C* || 20 amat *C* | NEQVE *om. C* || 23 a *om. C* || 24 Et] aut *Hartman* || 25 saltem *V* || 26 commoneri *V* || 27 ἀνέγκινος *Steph.*: **** *CV* | non enim] nec *C* || 28 tantum (*ante addidit*) *add. Steph.* | etiam *om. V*

308 10 1 CUI MISERAE deest 'ei'. 2 INDIGNE impie, crudeliter, ut Vergilius (*Aen. II* 285—86) 'quae causa indigna s. f. u.?'

3 NON INTELLEGO ad hoc Sostrata ignorans inducitur, ut malo nuntio repente feriat. et quia oportuit ipsam priorem loqui, praesens loquitur. quia autem non est perdenda tam suavis ἡθοποιία dolentis ad irascentem, idcirco non audit Geta, conuersus ne ob illam loqui desinat.

309 11 SATIS QVAE LOQVATVR adhuc non audiente Geta loquitur. idcirco nec audit eam seruus nec uidetur ab eo Sostrata.

310 12 1 VIX SVM COMPOS ANIMI aut 'uix' tandem aut non, ut Lucilius (*l. inc. fr. 107 M.*) 'carcer, uix carcere dignus'. 2 Et COMPOS ANIMI id est competentis animi uel sani animi, cui contrarium est impos animi. Salustius (*Hist. I fr. 136 M.*) 'neque animo neque <auribus> aut lingua satis competere', cum de amente Septimio loqueretur. alii 'compotem animi' compositum animi intellegunt.

311 13 QVAM ILLAM TOTAM FAMILIAM hic non tam culpa familiae quam scelus Aeschini ostenditur, propter quem omnes cruciandi sunt.

312 14 IRAM HANC 'hanc' interdum pro qualitate, interdum pro quantitate accipimus, interdum pro utroque. ut (*Verg. Aen. I* 98) 'tuaque animam hanc e. d.' et (*Aen. IX* 481) 'hunc ego te, Euryale, aspicio?' sed nunc pro utroque 'hanc' dixit, ut Sallustius de scripto Cel- tiberi ait (*Hist. III fr. 81 M.*) 'hanc igitur redarguit Tarquitius'.

2 s. f. u. om. C || 5 loqui om. C | quia Steph.: qui C, que V || 6 ἡθοποιία M⁴ (Steph.): ***** CV || 7 audit² C | conseruus (corr. Teuber) ne ob illa (corr. Steph.) loqui desinat V, ab illa cum seruus geta desinat loqui C || 8 loquitur V (dett.) | non — 9 seruus om. C || 11 SVM — ANIMI om. V || 13 Et om. V | competentis (pe in po corr. V) animi uel om. C || 15 neque 2. om. V | auribus add. ex Nonio 276, 15 || 16 septimo codd. || 17 <alia> alii C | animi C, -mum V (dett.); -mo Steph. || 18 non] nunc V || 21 hanc om. C || 25 celubri C || 26 hunc C || 27 tarquinus C, -nius V; corr. Carrio. Interrogandi signum hic ponendum censet Schlee, *Ann. soc. philol. Berol.* 1898 p. 112

313 15 1 SATIS ID MIHI HABEAM SVPPlici moraliter loquitur. nam fere cum quisquis irascitur, sibi uidetur fortis <et> tamquam plus audet. 2 DVM ILLOS VLCISCAR MODO uerum est hanc esse uindictam, quae ex recentissimis flagitiis properata sit. Vergilius (*Aen. X 514—15*) 'te, 5 Turne, s. e. n. q.'

314 16 1 SENI ANIMAM PRIMVM EXTINGVEREM bene 'extinguerem', quia <anima> ignis est. Vergilius (*Aen. VI 730—31*) 'igneus est ollis u. et c. o. s.' 2 Et 'primum' addit, quod ordinem significat; tunc enim adicitur, cum 10 multa subsecutura monstrantur, ut (*Sall. Hist. I fr. 44 M.*) 'cui fracta prius crura bracchiaque' etc. 3 Vindicta in Aeschinum tota prominens ostenditur etiam per aliena supplicia.

315 17 1 IMPVLSOREM causa poenae. 2 VAH QVIBVS ILLVM 15 LACERAREM MODIS hic uoluntas immodica ostenditur poenam pro merito reposcentis. 3 Et nota, cum 'Syrum' dixerit, addidisse de supercilio rursus 'illum'.

316 18 1 SVBLIMEN ista poena est. 2 STATVEREM VT CEREbro DISPERGAT VIAM et cerebrum (*cf. V 2, 7*) et uia 20 dispergi potest; ideo uidetur ambiguum, ut apud Vergilium (*Aen. IV 664—65*) 'ensemque c. s. s. q. m.' aliter enim dicitur (*Ecl. V 40*) 'spargite humum foliis', aliter (*Aen. IV 512*) 'sparserat et latices simulatos f. A.'

318 20 1 ADVLESCENTI IPSI ERIPEREM OCVLVS bene 'oculos', 25 amoris indices adiutoresque flagitii. 2 POSTHAC PRAE-

2 cum] quemquam C; quando Steph. | quisquis] quisquam Steph., quisque Klotz || 3 et add. W. | plus <qui> V (dett.) || 4 recentissimis Steph.: recentis uitii V, recentis C || 7 bene extinguerem om. CV || 8 anima add. W., cf. *Lact. Plac. ad Stat. Theb. I 255* || 10 enim om. C | cum] ut C || 11 subsecutura W.; subiectura C, subicienda V (dett.) || 12 uindicta Westerh.: uitium codd. || 13 totum V (dett.) || 14 supplicia] maxime per Syrum add. V (= dett.) || 15 causae V || 16 immodicam C, -ca// V || 17 meritoris poscentis codd., corr. Steph. || 18 rursus] nutus (ante de) V || 19 sublimem V (dett.) | pene (om. est) C || 20 dispergam V, asp- C || 21 ut om. C || 26 indices W.: indices codd.

CIPITEM DAREM grauior poena caecitatis, non prouidere quo cadas.

319 21 1 CETEROS RVEREM 'ruerem' actiuam uim habet: Sallustius in secundo (*Hist. II fr. 101 M.*) 'ictu eorum, qui in flumen ruebant, necabantur'. ruere autem est toto corpore niti ad impellendum, quod faciunt qui ipsi praecipites alios prosternunt. inde sues ruere dicuntur: Vergilius (*Geo. III 255*) 'ipse ruit dentesque Sabellicus e. s.' et Horatius (*Ep. II 2, 75*) 'hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus.' 2 TVNDEREM ET PROSTERNEREM uide 10 quam fortis sibi uidetur, qui dolet et irascitur. 3 AGEREM prosequerer, premerem, ut Vergilius (*Aen. V 265*) 'cursu palantis T. ag.' et (*Aen. IV 245*) 'agit uentos', id est nimia celeritate prosequitur et paene occupat praeuenitque.

321 23 1 EGO SVM SOSTRATA haec ideo inducuntur, ut 15 ueri simile sit supra non uisam Sostratam, quando etiam nunc uix agnoscitur ab irato. 2 TE IPSAM <QVAERITO TE> EXPECTO OPPIDO OPPORTVNE incerta distinctio, utrum 'te exspecto oppido' <an 'oppido' opportune' sit dicendum. 3 An expectare impatienter cupere et sine 20 praescriptione temporis, sperare iuxta certum tempus? unde apparet ad 'te exspecto', quia per se nimium est, non esse iungendum 'oppido'.

323 25 QUID FESTINAS MI GETA Probus personae assignat hoc Sostratae, Asper non uult ad omnia seruum respondere, sed nutricem putat hoc loqui. 'festinas' autem perturbaris et commotus es.

1 <est> non praeuidere V (dett.) || 3 ruerem om. C || 5 <se> ruebant Maurenbr.; cf. Hauler, *Ephem. gymn. Austr.* 1894 p. 700; Maurenbr., *Burs. Ann.* 113 II p. 270 || 6 niti] uti C, (ante corr.) V || 9 furit C || 13 id est <ut> C || 14 persequitur C || 17 uix nunc V || 18 OPPIDO OPPORTVNE om. C | incerta—opportune om. C || 19 an oppido add. W. | sic C || 20 expectare <sit> V (dett.) || 23 non <est nec>esse C | oppido V, -dum C || 25 seruum] Sostratam Westerh., eram Smutny, utrumque male; nam ad omnia Geta responderet, si Sostrata totum hoc QUID FESTINAS—RECIPERE diceret || 27 es W.: dixit V (dett.), om. C

- 324 **26** 1 PRORSVS apta νόματα fesso et anhelanti ob perturbationem et contentum cursum. 2 ANIMAM RECIPE quod in lectione gestu ostendi minime potuit, id ex uerbis Sostratae ostenditur in Geta. nam ideo dicitur 'animam recipe', quod ille prae anhelitu crebriora uerba continuare 5 non possit. 3 PERIMVS ACTVM EST iam bina uerba iunguntur. 4 PERIMVS ACTVM EST uerba sunt desperationis, nam 'actum est' dicitur in ea re, de qua iam sit lata sententia.
- 325 **27** 1 ELOQVERE OBSECO TE bene 'eloquere', nam 10 conatur tantum, quod nec explicatur nec intellegitur; cui uitio contraria uirtus est eloquentia. 2 Iam hic plus gestu quam dictu agitur, quia, ut supra (*ad v. 26*) diximus, et lassus est qui nuntiat et integratur dolor nuntii, cum apud illam loquitur, ad quam maxime calamitas pertinet: 15 quo dolore uox plerumque subtrahitur atque singultit. 3 *Et* simul dat iam signum perditarum rerum.
- 327 **29** 1 VAE MISERAE MIHI interponitur mulieris affectus nouo nuntio.
- 326 **28** ALIENVS EST A NOSTRA FAMILIA bene 'alienus': 20 Getae enim ipsi iam dominus, Sostratae gener, Pamphilae maritus uocabatur.
- 327 **29** 2 AMARE OCCEPIT ALIAM peius est 'amare occepit' quam 'amat'; nam in eo quod dixit 'occepit' augmenta mali metuenda sunt, ut in principiis quae auctum reci- 25 piunt non statim imminutionem spectant. 3 *Et* OCCEPIT magnum facinus dixit.
- 328 **30** 1 AB LENONE IPSVS ERIPVIT sic nuntiat, ut ultima peiora sint. 2 *Et* his argumentis uult probare, quod

1 proprius C | apta νόματα W.: acta commota *codd.* ||
 3 quod—5 recipe *om.* C || 5 quod] quis V (*dett.*) | pro C || 6 *schol.*
 26, 3 *exhibent dett., om.* CV || 8 nam] iam C || 15 ad quam] et tua
 C || 16 quo] et C | singultus *codd., corr. Steph.* || 21 ipse enim
 getae V || 23 peius est amare occepit *om.* C || 25 sunt] signi-
 ficat V (*dett.*) | actum *codd., corr. W.* | recipiunt *Schoell:* respi-
 ciunt *codd.* || 26 nam C | statu in munitione inspectat C, statum
 munitione expectant V; *corr. W. duce Steph.* || 29 *Et ed. pr.: in C, ut*
V (dett.) | his om. C | quod ed. pr.: quidem C, quid nisi V (dett.)

immodice amauit Aeschinus et paene plus quam amauit uirginem; nam pudori qui non consult, amat. quis autem magis potuit impudens esse, quam qui post honestum amorem 'ab lenone' amet? hoc enim significat meretricem. 3 Ergo non 'honestam' sed 'ab lenone', non 'per alium' sed 'ipsus', nec 'emit' aut 'abduxit' sed ob impatientiam ualde amantis 'eripuit', neque id 'occulte', ut qui celaret factum, tamquam satisfactorius uxori uideretur, sed 'palam'.

329 31 1 SATIN HOC CERTVM EST magnis malis non statim 10 creditur. hoc ergo ex dolore dixit, quod stupet audiens, non quia non habet fidem.

328 30 4 AB LENONE IPSVS ERIPVIT sic nuntiat, ut ultima peiora sint (= 30, 1).

329 31 2 HISCE OCVLIS ιδιωτισμός asseuerantis. 3 AH 15 interiectio est flentis.

330 32 1 ME MISERAM QUID IAM CREDAS mira affectio, nam lacrimae non sinunt finiri sensum. 2 QUID CREDAS AVT CUI CREDAS fides aut personae qualitate seruatur, si grauis persona est cui creditur, aut ipsius rei qualitate, 20 si ea res creditur, in qua fallere cui creditur aut non debet aut non potest. hic ergo mire in utroque dixit iam fidem nullam esse: et in persona et in re. quod etiam Vergilius transtulit breuiusque dixit (*Aen. IV 373*) 'nusquam tuta fides', hoc est nec in re nec in persona; et 25 hic ipse in Heautontimorumenos (*II 3, 15*) 'pro Iuppiter, ubinam est fides?' 3 NOSTRVMNE AESCHINVM NOSTRAM

1 modice *V (dett.)* | et paene] qui *V (dett.)* | amauit *om. V (dett.)* || 2 nam pudori (-r *C*) qui non *C*, *cod. Cuiac.*, id ipsum quod pudor nec hortatur nec *V (dett.)* | quis *dett.*, qui *C*, *ecquis V* || 3 potuit magis *V* || 4 <et> hoc enim *C*, hoc <et> enim *V (dett.)* || 6 ipse *C* || 7 nec idem *C* || 8 tamquam *om. C* | uideretur *om. V* || 10 SATIN—EST] scisne hoc certo *V (sim. dett.)* || 15 ιδιωτισμός *Steph.*: ***** *C (dett.)*, uerba sunt haec *V*; πλεονασμός *Serv. Aen. I 208*; cf. *Don. Hec. III 3, 3* | ahah *V* || 20 credatur *V (dett.)* | aut — res creditur *om. C* || 22 potest ... debet *V (dett.)* | iam dixit *V* || 26 pro] o *Ter.* || 27 -NE *om. V*

VITAM O. ἔλλειπτικῶς omnia, quia fletus impedit uerba. deest autem 'hoc fecisse' uel tale quid.

331 33 SITAE ERANT 'sitae' positae; nam situm est, quicquid in loco suo positum non euertitur.

333 35 1 QVI SE IN SVI GREMIO POSITVRVM PVERVM 'puerum' 5 dixit si puer nasceretur, non quia diuinabat. ad uotum ergo cupientis rettulit 'puerum', non quia necesse erat marem nasci. 2 Et haec omnia magno stupore dicuntur ad exaggerandam perfidiam illius cui creditur et dolorem eorum qui crediderunt. 10

335 37 1 ERA LACRIMAS MITTE AC POTIVS QVOD AD HANC REM OPVS EST hinc Vergilius (*Aen. XII 156*) 'non lacrimis h. t. a. S. I.'; sentit autem non lacrimis agendum, ubi consilio est opus. 2 PORRO PROSPICE 'porro' in reliquum, deinde uel in futurum. porro enim ordinis et 15 temporis aduerbium est, non coniunctio.

336 38 1 AV MI HOMO SANVSNE ES hoc ex persona nutricis legendum est: illa enim dissimulandam rem putat. 2 MI pro meus.

337 39 AN HOC PROFERENDVM TIBI VIDETVR <*****> 20

340 42 1 TVA FAMA ET GNATAE VITA tibi enim crimini erit uitiatam esse filiam, illi uero etiam oberit. 2 Et utrum 'uitam' salutem dicit? 3 IN DVBIVM in periculum.

341 43 FATEATVR uitiasse filiam. et complexio est διπλεῖρος oratoria, in qua utrum concesseris, contrarium 25

1 o del. C, om. V | elipticos V (dett.), **** C || 2 quid tale V || 3 SITAE ERANT | se—puerum (= v. 35) C || 4 in om. V (dett.) | positum om. C || 5 QVI—PVERVM hic om. C || 6 dixit om. C | diuinabat—quia om. C || 7 esset V (dett.) || 8 nasci om. C || 9 exaggerandum C || 11 MITTE AC | hoc C | quod ad honorem C, ad hanc rem quod V || 13 sentit | sciunt C || 14 ubi | cui C | opus est V (dett.) || 15 uel deinde C | in futurum <acuius in clitemestra> (post 4 Vergilius leguntur) C || 16 non] et C; cf. Hec. III 1, 20 || 18 est om. C || 20 proferendum hoc V | lac. sign. Klotz || 21 uitam C, uita <scilicet> V || 22 et unam salutem utrum dic C || 24 est om. V | dipleuros V, dep *** C || 25 in qua utrum Steph.: in quantum C, et qua quod V | concesseris W.: senseris codd.; cf. Cic. de inv. I 29, 45; Rhet. I. m. 233, 10; 414, 9 | contrarium om. V

tollis cogiturque quod ex altera parte sit, hoc est tacere.

342 44 †QVAPROPTER QVOQVO PACTO† congrue et pro persona et pro muliere et in malis constantem esse demonstrat.

343 45 NON FACIAM 'non faciam' dixit pro 'non tacebo', quasi tacere actionem aliquam habeat. sed moralis significatio est et communis omnibus, sicut aduocatum dicimus male fecisse, quia tacuerit.

344 46 1 PEIORE RES LOCO NON POTEST ESSE satis argute 10 poeta facit inter Getam et Sostratam sententias ex perturbatione nutare. 2 QVAM IN QVO NVNC SITA EST causa nihil timendi.

345 47 1 PRIMVM INDOTATA EST ratio subiecta est causae. 2 Et 'indotatam' modo pauperem dicit. 3 TVM QVAE 15 SECVNDA EI DOS ERAT uidelicet 'pro uirgine dari nuptum'.

4 Et incerta distinctio est; etenim 'erat' <si> distinguimus, his audiendum 'pro uirgine dari nuptum'.

346 48 1 NON POTEST iungemus 'dari nuptum' <non potest>. 2 PRO VIRGINE DARI NVPTVM id est uirgo, ut 20 (Hec. prol. I 5) 'nunc plane est pro noua' id est noua.

3 <An> nec uirgo nec pro uirgine potest nubere? nec uirgo quia uitata est, nec pro uirgine quia diffamata est res.

1 tollas C | cogerisque V (dett.) | fit C | hoc conticere V (dett.) || 3 schol. pertinet ad AH MINIME GENTIVM NON FACIAM | pro] qua C || 4 et 2.] hoc dictum est eamque V (dett.) | demonstratur V (dett.) || 7 aliquam actionem V || 8 sicut] cum C || 9 quia ex quod corr. C, cum V (dett.) || 10 RES — ESSE] nunc loco res potestas se C, res loco esse non potest V || 11 respondit et in mg. al' facit C, hic om. V (dett.) || 12 nutare Steph.: mutare C, facit V (dett.) || 14 causae Steph.: causa C, cum V (dett.) || 15 tunc quod C || 16 dos ei V | uidet dari pro uirgine V || 17 si add. W. | distinguimus om. V (dett.) || 18 audiendum <est> V (dett.) | pro uirgine dari] dari autem V (dett.) || 19 iungendum <sed pro uirgini> V (dett.) | non — NVPTVM add. W.; distinguendum est unde pro uirgine inser. V (dett.) || 21 est 2. om. C || 22 An add. W. (aut Steph.); hec ergo inser. V (dett.) | nubere potest V | nec] non V (dett.) || 23 res diffamata est V

- 347 49 1 SI INFITIAS IBIT si negabit. 2 TESTIS EST
MECVM ANVLVS <noua> locutio, hoc est: pro me testis est.
3 <An 'testis est' mecum' hoc <est>: testes sumus?
sed melius quod supra.
- 348 50 POSTREMO QVANDO EGO CONSCIA SVM M. 'quando' 5
pro quoniam uel quandoquidem.
- 349 51 1 NEQVE REM VLLAM hoc est internuntium, pactum,
donum aut promissum. 2 Et bene totum execratiue
dixit, ut alii <a tali> facinore abhorreant. 3 ILLA filia
scilicet. 10.3
- 350 52 1 EXPERIAR apud iudices agam. 2 QVID ISTIC
uerbum est aegre consentientis, quasi qui dicat: quid istic
resistam? 3 ACCEDO VT MELIUS DICAS hoc est: ut con-
sentiam, ueluti melius potens sis dicere. 4 QVANTVM
POTES deest 'cito', ut sit: quantum potes cito abi. 15
- 351 53 1 ATQVE HEGIONI apud Menandrum Sostratae frater
inducitur. 2 HVIVS filiae suae scilicet.
- 352 54 1 SIMVLO nomen patris puellae est, diminutium
a Simo uel a Simone. et nota nomen in palliata fabula
Latine diminutum. 2 SIMVLO FVIT SVMMVS 'summus' an 20
ad cognatum an ad amicum refertur? an absolute, ut in
Eunucho (II 2, 39—40) 'plurima salute Parmenonem
summum suum impertit Gnatho'? 3 ET NOS COLVIT
MAXIME miserabilius 'coluit' quam si diceret 'colit'. Ver-
gilius (Aen. IX 300) 'per caput h. i., p. q. p. a. s.' colere 25

1 inficiabit C || 2 noua add. W | <haec sic capienda est>
hoc est <anulus> V (dett.) || 3 An testis est add. W | mecum
hoc est W.; hoc mecum C, uel sic anulus mecum V (dett.) ||
5 postremum C | mihi sum V (dett.) || 6 quoniam] quam C |
quando <pro> quidem V (dett.) || 8 donum V, domi C || 9 a
tali add. W.; a ex cod. Huls. suppl. Westerh. || 11 istuc
codd. || 12 agere C, (ante corr.) V | qui Steph.: p C, om.
V | istuc codd. || 14 ueluti C, cod. Huls., uel ut V; uelut
qui Steph. || 15 deest] id est V | ut—cito om. V¹ | potes cito]
potest C || 18 simul V | est om. V || 20 diminutium (post
simvlo) C | an om. C || 21 absoluto C, -te <ponitur> V
(dett.) || 24 maxime <et> codd. | miserabilius <dictum est> V
(dett.)

autem et maioribus et minoribus conuenit, ut (*Verg. Aen. I 16*) 'posthabita coluisse Samo'.

353 **55** 1 NOS monosyllabo finit exprimens uultuosam pronuntiationem. 2 TV MEA CANTHARA tristis ac seriae feminae blandimentum est 'mea' magis quam pronomen possessiuum. deest enim 'cara' uel quid tale, quod additum pronomen faceret 'mea'.

354 **56** 1 CVRRE mire dictum aniculae 'curre'. 2 VT CVM OPVS SIT hoc est: cum adesse coeperit partus. 3 NE IN MORA NOBIS SIET <bona> locutio. 10

3.

355 **1** DISPERII CTESIPHONEM AVDIVI FILIVM hic ostenditur, quod seueri homines ac recti et honesti tenaces uel ridiculi sint uel odio habeantur, quoquo accesserint. magno autem affectu et quasi exclamans addidit 'filium', quasi causam redderet, cur dixerit 'disperii'. 15

356 **2** VNA FVISSE IN RAPTIONE CVM AESCHINO οἰονομία, in qua ostenditur, quantum commouebitur Demea ipsa re comperta, cum ex parua rei suspicione tantum se afficiat. raptio autem ad personam refertur, rapina ad rem, raptus ad stuprum, si proprie uolumus loqui. 20

357 **3** 1 ID MISERO RESTAT bene 'restat', tamquam iam summum mali sit Aeschinum esse corruptum. 2 Et 'misero mihi' quasi qui nihil nesciat nihil curante Micione. 3 SI ILLVM POTES non dubitat uelle et ideo 'potest' dicit.

1 et 1.] in C || 3 monasyllabo V, monosyllaba C | finit om. C | uultuosam exprimens V (dett.) || 4 tristis] obstetricem ne in mora nobis sciet C || 5 mea om. C | magis] potius V (dett.) || 6 quo addito V (dett.) || 7 faceret] staret V, sonet dett. || 8 dictum <est> V (dett.) | ancillae (-a C) codd., corr. Teuber | vt om. C || 9 hoc est om. C | partus] pater C || 10 sies C | bona add. Schoell | locutio <qualis supra> V (dett.) || 13 sunt codd., corr. W. || 14 exclamantis V || 15 causa reddetur C || 16 oeconomia V (dett.), ***** C || 21 misero id restat C || 23 nesciat] sentiat V (dett.) || 24 dicit potest V

358 4 1 QVI ALICVI REI EST recte, de hoc enim supra dixit (I 2, 14—15) 'non fratrem uidet rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium?' 2 ETIAM EVM AD NEQUITIAM ADDUCERE quasi inuitum dixit non 'uocare' sed 'adducere'. ducimus enim etiam orantes, adducimus inuitos. nequitia autem proprie libidiosa inertia dicta est, quod nihil queat nullique rei apta sit. unde et nugae, quod nihil agant uel a non agendo.

359 5 1 VBI EGO ILLVM QVAERAM C. A. non 'isse' eum dicit sed 'abductum' esse, ut adhuc culpa non sit illius. 10 2 IN GANEVM 'ganeum' ueteres tabernam meretricum dixerunt ἀπὸ τῆς γαλας, τοῦτέστι γῆς, eo quidem quod ipsa sit in terra, non ut cenacula superius. unde et taberna quasi trabena a ualidioribus dicta trabibus, quibus superiora suspensa sunt.

360 6 1 PERSVASIT ILLE IMPVRVS suademus facilia, persuademus difficilia. 2 Et suadere facientis est, persuadere perficientis. 3 'Impurus' pro improbo ponitur apud Terentium. 4 Et hic quoque excusata uoluntas est Ctesiphonis, cui a maiore fratre et improbo ingesta sit 20 persuasione nequitia.

361 7 1 SED ECCVM SYRVM IRE VIDEO 'ire' et abire et uenire significat. 2 IRE VIDEO 'ire' pro uenire, ut (Verg. Aen. VI 392) 'nec uero Aeacidem me sum l. e.'

362 8 1 ATQVE HERCLE HIC DE GREGE ILLO EST figura 25 ἐπανάληψις. 2 DE GREGE ILLO EST ordo uel bonorum

1 alicuius V (dett.) | enim de hoc codd., corr. Schoell || 2 dicit supra C || 5 orantes C, cod. Cuiac. et Huls., uolentes V (dett.) || 6 <et> inertia ducta (om. est) C || 7 queant et apti sunt C || 8 a om. C || 9 c. A. om. C | isse eum dicit W: is secundus C, || isse (inisse dett.) dicit V || 10 adductum | ut W.: et C, quasi V (dett.) || 11 ganeum post ueteres V (dett.), om. C | meretricum tabernam V || 12 ἀπὸ τῆς γαλας (corr. Sabbad.) τοῦτέστι γῆς M⁴ (ἀπὸ τῆς γῆς ed. pr.; ἀ. τ. γὰς τοῦτέστι τῆς γῆς Steph.): ***** CV | eo quidem W: equidem C, om. V (dett.) | ipse C || 13 et om. V || 14 trabena Steph.: trabea V (dett.), in trabea C || 16 persuasisse C || 19 est uoluntas V || 24 Alciden Verg. || 25 HIC om. C | est post figura C || 26 ἐπανάληψις Lindenbr.: ***** V, om. C | bonorum] seruorum C

uel malorum dicitur et grauium, ut equester ordo, senatorius ordo; grex uel bonorum uel malorum et leuium est, ut Cicero (*in Catil. II 10, 23*) 'in his bonis gregibus omnes aleatores, omnes impuri impudicique uersantur'.

363 9 1 QVAERITARE instanter quaerere. 2 CARNIFEX 5
pro ganeo positum est.

364 10 NON OSTENDAM ID ME VELLE scilicet 'scire ubi siet'.

365 11 1 QVO PACTO HABERET ENARRAMVS ORDINE hoc recte, quia dixerat Micio (*I 2, 73—74*) 'nisi quicquid est uolo scire atque hominem conuenire, si apud forum est'. 10

2 ENARRAMVS pro 'enarrauimus', ut (*Verg. Aen. III 3*) 'omnis humo fumat N. T.' 3 Et ORDINE bene, quia simpliciter fatetur. fallax autem et captiosa narratio est, quando timemus fateri.

366 12 NIHIL QVICQVAM VIDI LAETIVS quartum παρόλκων. 15

367 13 1 HOMINIS STVLITIAM scilicet quia laetatur ignorans 'ubi Aeschinus siet' (*I 2, 2*). 2 COLLAUDAVIT FILIVM plus est: non solum non accusauit, sed et 'collaudauit'.

369 15 1 DISRVMPOR mire: his enim uerbis commouetur 'collaudauit' et 'egit gratias'. et uide αἰσῆσιν stomachi 20 reseruatum. 2 ARGENTVM ENVMERAVIT contra illud est (*I 1, 37*) 'cur tu his rebus sumptum suggeris'? 3 Et non solum inquit 'annumerauit', sed quod peius est 'ilico'.

371 17 ID DISTRIBUTVM SANE EST EX SENTENTIA 'distributum' in diuersa tributum, hoc est dispartitum per pul- 25 mentaria.

372 18 HVIC MANDES SI QUID RECTE CVRATVM VELIS εἰρω-

1 <grex> dicitur *V (dett.)* || 2 <etiam> grex *V (dett.)* | uel bonorum *om. V (dett.)* | uel malorum *om. C* | et leuium *Steph.*: uel (*sic et cod. Cuiac.*) lenorum *codd.*; et leuiorum *Schoell* || 3 bonis *deest ap. Cic.* || 4 aleatores <omnes adulteri> *Cic.* || 7 me id *C* | sit *V (dett.)* || 8 <se> haberet *V (dett.)* || 9 certe *C* || 11 <et> enarramus *V (dett.)* || 13 fallax autem] quia fallax *C* || 14 quando *W.*: quod *codd.* || 15 quartum *pareleon V (dett.)*, ***** *C* || 16 ignorans *om. C* || 17 sit *V (dett.)* | plus <additum> est non <enim> *V (dett.)* || 18 non *om. C* || 19 enim his *C* || 20 auxesim *V (dett.)*, *om. C* || 23 enumerauit *V (dett.)* || 25 est *om. C* | dispartitum *V* || 27 ironia *V (dett.)*, ***** *C*

vela est maioris stomachi, quia ille dixit 'ex sententia distributum', id est, ut iudicat Demea, non distributum <sed> dilapidatum. sic alibi (*Phorm. II 1, 57*) 'columen familiae, bone custos, salue'.

373 19 1 HEM DEMA 'hem' interiectio est commoti et 5
quasi perculsi re subita et noua. 2 QUID AGITVR blandientis est, non interrogantis, ut alibi (*V 5, 4*) 'o noster, quid fit? quid agitur?'

374 20 1 NEQVEO MIRARI SATIS mira sunt etiam illa, quae uehementer praua sunt, et ideo 'mirari' pro horrere 10
ac reprehendere positum est. 2 Et RATIONEM ἰδιωτικῶς dixit malam, cum non sit ratio nisi bona. sed sic loquitur populus.

375 21 1 EST HERCLE INEPTA hoc ad senem. 2 NE DICAM DOLO ne mentiar, hoc est quasi ex contrario dicere 15
uidear, sed ut sedulo dicam. 3 ATQVE ABSVRDA ineptum est stultum tantum, absurdum quod et stultum est et in ipsa stultitia diuersum et quasi repugnans sibi. sic ergo locutus est, ut uideatur ineptam rationem ad Aeschinum referre, absurdam ad Micionem, quem iam 20
stultum fieri <non> contrarium senectuti est.

377 23 1 CONGRVM ISTVM MAXIMVM διαστολή, quia erant alii non maximi; ut e contrario (*Verg. Geo. II 99*) 'argitisque minor', quia est et maior. nam 'istum' quod ait 25
δεικτικόν est; uidetur enim ostendere digito, quem dicat.

2 IN AQVA SINITO LVDERE PAVLISPER sic ostenditur bene obsonasse, qui uiuos attulit pisces; nam non ludit piscis nisi uiuus.

2 iudicat Klotz: inducat C, indicat V (dett.) || 3 sed add. W. | bone custos, salue, columen uero familiae Ter. || 6 percussi (ante corr.) C || 7 est om. C || 8 o noster om. V || 10 praua C || 11 ἰδιωτικῶς Steph.: **** C (dett.), rationem V || 12 sic] nunc C || 14 est om. C || 15 quasi ex] et quasi C, ex V (dett.) || 16 uidear om. C || 17 quia C | est om. C || 18 sic — est om. C; delendum? || 20 referre post Micionem C || 21 fieri stultum V | non contrarium Schoell; consentaneum Westerh. || 22 διαστολή — 24 ait om. C | diastole L, diascole V || 25 dicticon codd. | quem dicat om. C || 27 obsonans se codd., corr. ed. pr. | piscis om. C

379 25 1 PRIVS NOLO superbe et pro auctoritate non dixit
'non oportet' sed 'nolo'. subauditur autem 'purgari eum'.

2 Et nihil ex mora corruptelae accessurum pisci ex eo ostendit, quod ait 'ludere', hoc est et uiuere et non laesum uiuere; non enim dixit 'natare', quod possunt etiam 5 languidi pisces. ipse etiam planum fecit, quid sit 'purga' dicendo 'exossabitur'. 'purga' igitur exossa significat, non ut quidam putant 'exossabitur' comedetur. 3 MIHI QUIDEM NON PLACET rursus hoc ad senem. et uide quam totum superbe et confidenter dixerit ob amicitiam omnium 10 dominorum excepto uno Demea, quem tam de illis contemnit.

380 26 1 SALSAMENTA hoc ad discipulum. 2 SALSAMENTA aut salsi pisces aut lardum. 3 SALSAMENTA HAEC STEPHANIO in tota comoedia opera danda est, ut stomachetur 15 Demea, excepto quod se ipse in fine commutat. haec ergo causa est, quare Syrus quoque illi obicitur magnifice inferens se ut luxuriosum licentemque seruum, praesertim qui adolescentum paedagogus fuerit.

382 28 1 VTRVM STVDIONE aut ordo est 'utrumne' aut 20 est *παράλκων* tertium aut uero per *ἐλλειψιν* accipitur, quasi dicat 'utrum est?' aut 'utrum uerum est?' quod qui accipit, 'utrum' subdistinguat et separet a sequentibus necesse est. 2 VTRVM STVDIONE aut 'utrum' superuacuum est aut 'ne' aut certe *τιμῆσις* figura est pro 'utrum- 25 ne'. 3 STVDIONE ID SIBI HABET si sciens laedit filium?

4 LAVDI PVTAT quia decipit.

1 uolo V || 2 non om. V | sed nolo subauditur V, subauditur nolo C || 4 est om. C || 5 etiam possunt V || 6 etiam] insuper V (dett.) || 8 ut om. C || 9 rursus *Rabbou*: plus *codd.*; cf. *schol.* 21, 1 || 10 dixerit om. C; del.? || 11 tam] tamen V; tantum *edd.* || 14 pisces <sunt> V (dett.) | SALSAMENTA om. C || 18 se om. C || 19 fuit C || 20 -NE om. C | aut est *parelcon* tertium V (dett.), autem **** C || 21 elipsim V (dett.), **** C || 22 aut] ad C | uersum *codd.*, corr. *Steph.* || 23 utrum <studione> V (dett.; corr. *Steph.*), om. C || 24 necesse est om. C; del.? | VTRVM STVDIONE om. V (dett.) || 25 *τιμῆσις* *Steph.*: **** *codd.* | ne utrum pro C || 26 habet <studio> C | laedit] ludi C

383 **29** 1 SI PERDIDERIT GNATVM et magno affectu non dixit 'Aeschinum' et mire non addidit, cuius gnatum.

2 VAE MISERO MIHI hoc est quod supra dixit (*I* 2, 57) 'aegre est, alienus non sum'.

384 **30** VIDERE VIDEOR IAM DIEM ILLVM 'illum' dixit quasi 5
quendam tristem ac funestum.

386 **32** NON QVOD ANTE PEDES MODO EST VIDERE hoc sumpsit poeta de illo in physicum peruulgato ancillae dicto (*Ennius, Iphig. 8 Ribb.³; scen. v. 244 V.²*) 'quod ante pedes est, non vident: caeli scrutantur plagas'. 10

387 **33** SED ETIAM ILLA QVAE FVTVRA SVNT magis ridicula est assentatio, si quis maxime laudetur quibus maxime caret.

388 **34** QVID ISTAEC IAM PENES VOS PSALTRIA EST dicendo 'istaec' ostendit iamdudum hac se indignari. 15

389 **35** 1 ELLAM INTVS ut (*Andr. V 2, 14*) 'ellum confidens catus'. 2 AN DOMI EST HABITVRVS proprie, quia haberi uxor dicitur et haberi mulier, cum coit. 3 CREDO VT EST DEMENTIA sic et in Eunuchio (*III 3, 19*): et nominatiuus et septimus casus potest esse. si septimus, 20 subaudias 'praeditus' aut quid tale; sed melius nominatiuum accipimus casum.

390 **36** 1 INEPTA LENITAS PATRIS ET FACILITAS PRAVA 'lenitas' ad permittendum, 'facilitas' ad ignoscendum. 2 Sic quidam; sed ego lenitatem ad Micionem refero, 25 qui haec leniter patitur, facilitatem ad Aeschinum, cui haec per licentiam facilitas datur. prauum autem est

1 si *om. C* | et magno *om. C* || 7 ANTE — EST] est modo *C* || 8 in physicum *Lindenbr.*: in (*om. C*) *syrum codd.*; in *Syrium* (*sc. Pherecydem*) *Schoell* | permulgato *V* (*dett.*) | ancillae] *Achillae Schopen*, -llis *L. Mueller*, at *cf. Platon. Theaet. 174A 'ἄσχαναυγ'*; *Vahlen ad Enn.* || 10 uidet . . . scrutatur *V* || 16 ELLAM] est iam (*etiam C*) *codd.* || 18 habere 1. *CV* || 19 Eunuchio] eam se intendit esse ut est dementia *add. V* (*dett.*) | et nominatiuus casus esse potest et ablatiuus. si ablatiuus *V* (*dett.*) || 20 <sed> si *C* | septimus *om. C* || 21 subaudimus (*post tale*) *V* (*dett.*) || 23 PATRIS *om. C* || 24 <facultas uel (facilo .i. *C*)> facilitas *CV*, *cod. Cuiac.* || 26 patiat *C* | facultatem *V* (*dett.*), *cod. Cuiac.* || 27 facultas *V* (*dett.*)

ad Ph. 339

Vahl. Enn. praef.

XXIV

quod et ipsum laedit facientem, malum quod alios tantum.

391 37 1 FRATRIS ME QUIDEM PIGET PVDETQVE 'pudet' in his quae turpiter facit, 'piget' in his quae cum damno ac malo. 2 Et pudere ad dedecus, pigere ad dolorem 5 refertur. 3 Pudet quod turpe est, piget quod dolet.

392 38 NIMIVM INTER VOS DEMEA μεταδιόρθωσις: nunc enim redditum est quod supra (v. 31 sqq.) debebatur. et praeterea repetendo 'nimium' confirmavit superius dictum et τὸ κρεμύμενον soluit. 10

394 40 1 TV QVANTVS<QVANTVS> id est quantuscumque. 2 NIHIL NISI SAPIENTIA ridicule prius additum 'nihil' quam quicquam laudis nomine; deinde si 'sapiens' dixisset, non tanta esset irrisio. 3 Sed ὑπερβολή: stultus es. 4 NIHIL NISI SAPIENTIA ES ILLE SOMNIVM nec tu 'sapiens' sed 'sapientia', nec ille 'somniculosus', sed 'somnium': ὑπερβολή. 15

395 41 1 SINERES VERO ILLVM TVVM ab argumento fabulae (cf. I 2, 28) repetit 'sineres' nunc. 2 Et εἰρωνικῶς interrogat. 20

396 42 1 TOTIS SEX MENSIBVS 'totis' quasi longi sint. 2 Hoc est integris, ut ne unum quidem diem minus a sex mensibus sciat, quid coepturus sit filius: nimis comica et moralis asseueratio.

397 43 1 QVAM ILLE QVICQVAM COEPERIT multum dixit et 25 ante sex menses et 'olfecissem' et 'prius quam coe-

1 aliis C, (ante corr.) V || 3 <et> fratris C | mei C, mei me V (dett.) | pudet pigetque dett. cum Ter.; sic et scholiasta legit | pudet post 5 malo C || 5 Et pudere] pudere etiam V (dett.) || 6 est om. C || 7 μεταδιόρθωσις Lindenbr.: ***** codd.; an ἐπιδ.? cf. Rhet. l. m. 72, 3 || 9 dictum et om. C || 10 TO CPEMANle non Lindenbr. (ex cod. Cuiac.; corr. Westerh.): ***** a me non C, ***** non V || 11 est om. C || 14 yperboles C, cod. Cuiac., **** V | es] est V (dett.), om. C || 16 <pro> sapientia C | nec om. C || 17 yperbole V (dett.), **** C || 18 VERO om. V || 19 sineres nunc] se nunc C, sinerem V (dett.) | et ironicos V (dett.), **** C || 21 totis — 23 mensibus om. C || 22 integri V; corr. Steph. || 23 scio C | quod CV

perit'. 2 <COOPERIT> non 'olfecerit'. 3 *Et* totum
ridicule; nam quid olfecisset, qui nondum quicquam scire
coepisset cuiusque naribus nihil obiectum fuisset? nam
ideo nares dictae a naritate, quia nos odoratu doceant
praesto et prope esse, quod oculi adhuc non vident. 5

398 44 1 VIGILANTIAM TVAM TV MIHI NARRAS id est: quam
maxime scio. 2 SIC SIET MODO VT NVNC EST non dicit
qui. ergo respice ad argumentum (*I* 2, 58sqg.) et ridebis
haec optantem Demeam.

399 45 VT QVISQVE SVVM VVLT ESSE ITA EST hae sunt 10
sententiae et semper hyperbolicae et pro personis ridi-
culae. Plautus in Milite glorioso (*I* 68) 'nimia est
miseria, nimis pulchrum esse hominem'.

400 46 1 QVID EVM VIDISTIN HODIE 'quid eum?' initium
interrogationis futurae de persona alicuius. sic in Heau- 15
tontimorumumeno (*V* 1, 77) 'sed Syrum — Quid eum?'
2 TVVMNE FILIVM hoc clare. 3 TVVMNE FILIVM moris
est, ut qui cogitat quid respondeat, interrogatione re-
moretur.

401 47 1 ABIGAM HINC RVS ut pecudem dixit 'abigam', 20
non ut hominem 'mittam'. 2 ABIGAM hoc lentius.
3 *Et* 'abigam' dixit, unde abactores dicti. Cicero in
Verrinis (*II*, *I* 10, 28) 'equarum greges istum abigendos
curasse'. 4 IAM DVDVM ALIQUID RVRI hoc clare.
5 ALIQUID RVRI AGERE ARBITROR hoc plus est quam 'illic 25
esse': vult enim cum laude eius loqui, ut supra (*I* 2, 15)
'rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium'. 6 *Et*
'agere' proprie dixit, nam ab agendo ager dictus est,
quod in eo multa agenda sunt.

1 COOPERIT *add. Schoell; cf. II* 2, 30² || 2 qui nondum quicquam
V (dett.), quia ille necdum cepisset *C* || 3 cuiusque — fuisset *om. C* ||
4 a naritate dictae <sunt> *V (dett.)* | praesto] sero *C* || 5 quod]
ut *C* | adhuc oculi *V* || 7 modo — dicit *om. C* || 8 qui *ed. pr.*:
quam *C*, quae *V* | ergo] sed *V (dett.)* | et ridebis *om. V*¹ | hoc *V* ||
10 hec *C* || 11 sententiae sunt *V* | semper *om. V* | hyperbolice *V*
-boles *C* || 14 uidisti *V* || 16 quidem (quidne *V*) meum *codd.* ||
18 ut *om. C* | respondeat <et> *C* || 20 hinc] sic et *Ad. IV* 2, 14 ||
22 abatores *V*, actores *C* | dicti <sunt> *V (dett.)* || 26 ut] et *C*

- 402 48 QVEM EGOMET PRODVXI mutata praepositione non
'deduxi' sed 'produxi' dixit, id est porro duxi.
- 403 49 METVI NE HAERERET HIC et haec translatio ut
subleuat Ctesiphonem ita Aeschino inuidiosa est; nam hae-
ret auis non animo nec uoluntate, sed uisco decipientis 5
aucupis.
- 404 50 1 QUID AVTEM 'quid' quare uel ob quam causam.
Vergilius (*Aen. I 518*) 'quid ueniant'. cui contrarium
est idem significans 'id [quod] te oro' (*Andr. III 3, 24*).
- 405 51 1 NIHIL RETICUIT mirum enim minorem fratrem 10
non pepercisse maiori nec reticuisse quidquid erat opus.
- 407 53 1 COEPIT CLAMARE ἤθιζας totum, et 'coepit cla-
mare' et quod sequitur.
- 404 50 2 ADORTVS EST IVRGIO aggredimur de longinquo,
adorimur ex insidiis et ex proximo. nam adoriri est 15
quasi ad aliquem oriri, id est exsurgere.
- 405 51 2 DE PSALTRIA ISTAC hic mire senem imitatus
est et memoriter, quia ille dixerat (*v. 34*) 'quid? istaec
iam penes uos psaltria est?'
- 406 52 1 INTERVENIT HOMO DE IMPROVISO interuenire 20
est in medio negotio quasi ex insidiis superuenire et oppri-
mere in ipso actu eos, qui rem celatam uellent. 2 *Et*
uide, quam oratorie narret gestionem rei, quae numquam
facta sit; his enim fides fit.
- 407 53 2 AESCHINE HAECINE FLAGITIA FACERE TE a per- 25
sona accusatio. et uide pondus in nomine Aeschini.
- 408 54 1 HAEC TE ADMITTERE αὔξῃς, nam plus est 'ad-

1 perduxi V, duxi C; cf. etiam IV 2, 21 || 2 perduxi V |
dixit id est] et C || 5 auis non animo nec *Lindenbr.*: aumo
non non a C, non animo nec V (*dett.*) || 8 ueniat CV || 9 idem
significans *cod. Cuiac.*, id est significat C, *cod. Huls.*, in signi-
ficatione V (*dett.*) | quod *secl. W.*; cf. *schol. ad Andr. l.* || 10 mi-
norem enim C || 12 ethicos V (*dett.*), **** C | clamare <quam>
C || 14 iurgio est V || 23 narratorie C | quae] quia C || 24 is
enim fides sit C (*corr. Steph.*), om. V (*dett.*); cf. *infra* || 25 AE-
SCHINE om. C | te <et> C, te <fides est et> V (*dett.*); cf. *supra* ||
26 accusatio a persona V (*dett.*) || 27 TE om. V | auxesis V
(*dett.*), om. C | est om. C

mittere' quam 'facere'. 2 HAEC TE ADMITTERE INDIGNA pronum est haec statim credere Demeam de eo, quem et superius (*I* 2, 14—15) laudauerit 'non fratrem uidet rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium?', unde mira poetae arte et initia et media et postrema sibi congruunt 5 atque respondent.

409 55 LACRIMOR PRAE GAUDIO immoderata laetitia et maxime parentum lacrimas habet. recte ergo additum 'gaudio', quia solum 'lacrimor' maerorem significat.

410 56 NON TV HOC ARGENTVM PERDIS SED VITAM TVAM 10 haec figura oratoria *δαιμόνης* dicitur; etenim ostenditur non esse mediocre quod factum est.

411 57 HVI quasi admiretur ipse, quae narrat.

412 58 1 SYRE PRAECEPTORVM PLENVS EST ISTORVM ILLE uide Demeam non desinere culpam Aeschini in Micionem 15 conferre, cum e contrario praeceptorum suorum uult esse quod sapit Ctesipho. 2 *Et* ISTORVM quae dicis scilicet (*v.* 56) 'non tu hoc argentum perdis' etc. 3 PHI interiectio est mirantis.

413 59 1 DOMI HABVIT VNDE DISCERET id est te. 2 FIT 20 SEDVLO *ἡθικῶς* dictum est 'fit'. 3 *Et* SEDVLO sine dolo, id est instanter, quia negligentes dolosi dicuntur.

415 61 INSPICERE TAMQVAM IN SPECVLVM VITAS HOMINVM IYBEO uidendum, an recte 'speculum' induxerit, cum alienas uitas dicit inspiciendas esse; nisi forte hoc ad 25

1 quam facere *om.* *C* | *TE om.* *V* || 3 uidet fratrem *V* (*dett.*) || 7 lacrimor *C* (*sic et schol. Pers. II 54*), lacrimo *V* (*dett.*; *codd. Ter.*) | et moderata sententia *C* || 8 habet lacrimas <suas> *Lact. Plac. ad Stat. Theb. V 728* | additum <est> *V* (*dett.*) || 9 quia] sed *C* | lacrimo solum *V* (*dett.*) || 11 *δαιμόνης Steph.*: ***** *CV* | etenim *W.*: et unam *C*, et simul *V* (*dett.*) || 13 huic *CV* | quae] qui *C* || 14 ILLE] iste *C*, *om.* *V* (*dett.*) || 15 demeas *C* || 16 e *Steph.*: me *C*, more *V* (*dett.*) || 17 ISTORVM] eorum *V* (*dett.*) | dicis *Steph.*: diis *codd.* | sed *C*, licet *V* (*dett.*), *corr. Steph.* || 18 <ut ibi> non *V* (*dett.*) | hoc *om.* *V* (*dett.*) | hui *V* (*dett.*) || 19 mirantis est *V* || 20 VNDE DISCERET *om.* *C* | <unde> id est *V* (*dett.*), inde *C* | te *cod. Cuiac.*, de *C*, de quo *V* (*dett.*) || 21 ethicos *V* (*dett.*), *om.* *C* || 23 HOMINVM] omnium *Ter.* || 24 <utrum> uidendum *V* (*dett.*)

causam admouendi speculi, non ad effectum referemus. nam causa inspiciendi speculi emendatio est uultus, effectus formae per imaginem resultatio.

418 **64** 1 HOC LAUDI EST et HOC VITIO DATVR non philosophice, sed ciuilitate monet; non enim dixit 'hoc bonum est' sed 'hoc laudi est', nec 'hoc malum est' sed 'hoc uitio datur'. 2 Ergo ut idioticus et comicus pater, non ut sapiens et praeceptor.

417 **63** 1 CALLIDE callidus dictus est etiam qui exercet dolos. 2 Callidus dicitur, qui callum sibi usu artis induxit.

418 **64** 3 ISTAEC RES EST non quam rem gerit Micio; non enim utilem agit. et significat: hoc uerum est, hoc utile est.

419 **65** 1 PORRO AVTEM prope delinitus erat Demea contra institutum argumenti. artificiose igitur poeta subiecit ex persona serui, unde illum ad amaritudinem prouocat. 2 Et porro autem, at, uero et huiusmodi principia sunt narrationum, quibus superiora sequentibus conecuntur.

422 **68** 1 NAM ID NOBIS TAM FLAGITIVM EST non dixit 'peccatum' irridens senem, sed 'flagitium'. 2 Et quid est 'flagitium'? corrumpi pisces uel talia.

423 **69** QVOD QVEO quod possum. sed sic maluit dicere, ut, <cum> illudentem de sua arte fecisset Syrum, et hac re ostenderet nihil ab illo dici serio; 'quod queo' enim a coquendo *παρόμοιον* sumpsit. sic et infra (v. 72) 'sedulo moneo,

1 non — speculi om. C || 4 et om. V (dett.) || 6 laudi est] laudatur C | est 3. om. C || 7 ut idioticus W.: uti dēus C, ut idiota V (dett.) || 9 <nam> callidus V (dett.) || 10 callidum codd., corr. Steph. | usum V (dett.) || 13 enim om. C | est <et> hoc V || 17 illum om. C || 18 Et om. V (dett.) | at Steph.: aut V, adi C || 19 narratio C, -onum (ante sunt) V || 20 conuertuntur C || 25 cum add. Goetz | illudentem dett., (ante corr.) C, alludentem V, (ex corr.) C, ludentem cod. Cuiac. (recte?) | <se> de V (dett.) | syrus codd., corr. W. | ostenderit C || 26 quod queo] coqueo C || 27 *παρόμοιον* Steph.: ***** codd.

quae possum pro mea sapientia'. et Ciceronis dictum
(*facete dict. 9 M.*) refertur in eum, qui coqui filius secum
causas agebat 'tu quoque aderas huic causae'; nam apud
ueteres coquus non per C litteram, sed per Q scribebatur.

424 70 AD EVNDEM ISTVM PRAECIPIO MODVM arguta imi-
tatio ad deridendum Demeam omnium, quae ille serio
supra (v. 58) dixerat.

425 71 1 HOC SALSVM EST HOC ADVSTVM hoc coniuncte
et contexte dicitur, quia non uicissim Syro assentatur
senex. 2 LAVTVM lau(a)tum. 10

427 73 PRO MEA SAPIENTIA διασφριζὼς 'sapientia' dixit,
quia condimenta gustu et sapore temperant coqui.

429 75 INSPICERE IVBEO ET MONEO QUID FACTO OPVS SIET
et hic 'speculum' non ad imaginem uultus, sed ad con-
tuitum contrapositae rei rettulit. 15

430 76 1 NOS QVAE FACIMVS non 'coqui' sed 'Micio Aeschi-
nus et familia'. 2 An 'nos' pro domini posuit? an
'nos' pro ego? et hoc melius. 3 SENTIO cum dilatione
et uultuose dicendum 'sentio'.

431 77 1 VERVM QUID FACIAS 'quid facias' pro: quid 20
faciat unus quisque scilicet. 2 VT HOMO EST ITA MOREM
GERAS utrum seruis aptum prouerbum an amicis, ut
(*Andr. I 1, 41*) 'obsequium amicos, ueritas odium parit'?
3 Et haec sententia modo uelut querela demissa uoce
proferenda est.

432 78 MENTEM VOBIS MELIOREM DARI πρὸς τὸ 'numquid' 25

1 cicero *codd.*, corr. *Steph.* || 2 refert *V* (*dett.*) || 5 istunc *V*
(*dett.*) | argumentatio *codd.*, corr. *Steph.* || 6 quod *C* | serio ille *V* ||
8 hoc falsum hoc aduersum *C* | hoc om. *V* | contexte et con-
iuncte *V* (*dett.*) || 9 diuiditur *C*, dicuntur *V* (*dett.*, qui supra hec
habent); corr. *W.* | serio *C* || 10 lautum lautum *C*, om. *V* (*dett.*);
corr. *W.* (cf. *Ter. Eun. III 5, 44* et *Prisc. G. L. II 459, 11*) ||
11 διασφριζὼς *Steph.*: ***** *codd.* || 12 condimentum *V* (*dett.*) ||
13 SIET] est *C* || 14 hic om. *C* || 15 composite *C* || 17 dominis *C* ||
18 cum dilatione et om. *C* || 19 serio *C* || 20 quid facias om. *C* ||
21 scilicet om. *C* (*recte?*) | es ita *V*, ita est *C* || 22 aptum pro-
uerbium <sit> seruis *V* (*dett.*) | ut <est> *V* (*dett.*) || 26 πρὸς τὸ
Steph.: ***** *codd.* | numquid *add. W.*

uis' respondit agresti ueritate; nam respondendum erat 'recte' aut 'ualeas'. sed hic, ne uel abiens blandus esset, pro salutationibus ipsis amara supponit. et memento hunc etiam eundem insalutatum relinquere, qui adueniens paulo ante (*I 2, 1*) nec salutauerit nec resalutauerit fratrem. 5 'meliorem' autem pro bona ac tolerabiliore posuit; non enim bonam credit, ut meliorem optet. sic et Vergilius (*Geo. III 513*) 'di meliora piis e. h. i.'

433 79 1 TV RVS HINC ABIS uult Syrus nosse, an eat.

2 NAM QUID TV HIC AGAS addidit hortatum, ut quam primum abeat. 3 TV RVS HINC ABIS qui consuetudinis memor est, animaduertit has interrogationes non inquirendi causa poni, sed admonitionis loco esse apud eos, quos uelimus abscedere. sic igitur interrogat, ut hortetur, et sic pronuntiat, ut et fiat et ampliatur, quod facit. 15

435 81 QVANDO IS QVAM OB REM noua locutio 'is quam ob rem' pro: is propter quem. sic et alibi (*I 1, 24*) 'in eo me oblecto, solum id est carum mihi'.

436 82 1 ILLVM CVRO VNVM cum exceptione 'unum'. et tamen sic loquitur, ut appareat non posse illum sibi imperare obliuionem Aeschini. nam ideo addidit 'quando ita uult frater, de istoc ipse uiderit'. 2 <QVANDO ITA VULT FRATER DE ISTOC IPSE VIDERIT> amare coeperat et ideo tenet, nam (*I 2, 51—52*) 'ambos curare propemodum respicere illum est quem dedisti'. 25

438 84 SED QVIS ILLIC EST QVEM VIDEO PROCVL ESTNE HEGIO inuenta causa est, cur non abeat Demea propter

1 feritate *V (dett.)*, *edd.*; male, nam verus, non ferus est || 3 ipsas amaras *codd.*, *corr. Lindenbr.* || 4 etiam hunc *V (dett.)* || insalutatos *C* || 5 nec ante *C* || 7 sic et] sicut *C* || 9 nosse] esse *C* || 10 TV *om. V* | HIC AGAS] hinc abis *C* | hortando *V (dett.)* | quam] etiam *C* || 11 TV RVS] supra numquid iturus *C* || 12 es *V (dett.)* | animaduertite *C*, -uerte *V (dett.)*; *corr. ed. pr.* || 14 interrogabat *C* || 15 ampliet *C (corr. W.)*, approbetur *V (dett.)* | facit] rogat *Steph.* || 19 unum (*ante cum*) *V*, uisum *C* || 20 illum non posse *V (dett.)* || 22 isto ipso *V* | QVANDO — VIDERIT *add. W.* | ceperat *C*, coepit *V*; sc. frater || 24 curare] amare *C* || 25 est illum *V* | dedisti. SED] dedistis *C* || 27 est *om. V*

reliquam fabulae partem, et simul <ut> aliud quod indignetur inueniat. bene autem dubitat esse familiarem ciuem ut multum absens a conspectu ciuium.

- 441 87 1 NE ILLIVS MODI MAGNA NOBIS CIVIVM PENVRIA
EST 'ne' ualde; 'illius modi' cuiusmodi Hegio est *id est* 5
qualis. 2 Et magna *οἰκονομῆ* senex laudatur, ut postu-
lationi eius statim adsit fides.
- 443 89 HAVD CITO MALI QVID ORTVM EX HOC SIT PVBLICE
utrum hoc optantis est, ne moriatur, an testimonium
uitae hominis numquam obfuturi rei publicae? 10
- 444 90 VBI ETIAM HVIVS GENERIS <RELIQVIAS> id est pau-
cos ac raros bonos; nam reliquias pro relictis paucis-
que dicunt. ideo et 'restare' dixit.
- 445 91 VIVERE ETIAM NVNC LIBET ex hac delectatione osten-
ditur Demea et quam peccantibus sit amarus ac saeuus 15
et quam facile huius incusationi tamquam graui testi-
monio crediturus sit et quantum doliturus sit pro Aeschino,
qui distat a talibus uiris.

4.

- 447 1 1 PRO DI IMMORTALES FACINVS INDIGNVM GETA haec
scaena fidem amici erga defunctum, maturitatem senilis 20
orationis et accusationem eius, quem laedere nolit ipse
accusator, continet. 2 FACINVS INDIGNVM recte, indignum

1 partem fabulae *C* | ut *add. W.* | aliud <additur> *V (dett.)* |
quod *C*, *cod. Cuiac.*, quo *V (dett.)* || 2 inueniat *om. V (dett.)* |
esse familiarem *W.*: et familiam (-ia *C*) *codd.* || 3 ut *W.*: et
codd. || 4 MAGNA — illius modi *om. C* || 5 est hegio *V* || 6 oecono-
mia *V (dett.)*, ***** *C* || 8 aut *C* | *erro*] scio *V (dett.)* || 9 optan-
dum *V* | testimonium <est> *V (dett.)* || 10 rei per *V*, re pu *C* ||
11 id est] uel *C* || 13 dicunt] dixit *V (dett.)* | ideo et] .i. *C* ||
dixit] etiam dictum est *V (dett.)* || 14 lubet *V* || 17 sit pro] super
ed. pr. || 18 distat a *C*, displiceat *V (-cet dett.)* || 20 erga de-
fectum *C*, circa definitam *V (dett.)* || 22 FACINVS INDIGNVM] in-
dignum *C*, indignum facinus quod (quid *dett.*) narras *V (dett.)* |
indignum facinus iam narrauit geta recte *C*, recte iam enim
facinus indignum narrauit geta *V (dett.)*

facinus iam narrauit Geta (*cf. III 2, 52*); non enim apud spectatores iterum fuerunt dicenda, quae dicta sunt. illud sane admirandum eiusmodi Hegionis uerba induci, qualia esse debuerunt tantum praelaudati uiri et eiusdem Hegionis amici Demeae.

448 2 QUID NARRAS mirantis est, non interrogantis.

449 3 1 O AESCHINE POL HAVD PATERNVN mira maturitas, in qua nescias, utrum magis iniuria facta orbae uirgini an Aeschinum peccasse plus doleat. seruatur enim in Hegione, quod et bonus uir sit et amicus. 2 TAM ILLI-
BERALE FACTVM hoc est non odisse cui succenseas, laudare homines, factum reprehendere.

450 4 1 HAVD PATERNVN ISTVC DEDISTI deest 'facinus'. 2 Et DEDISTI pro 'fecisti'; sed sic dicitur in re magna, ut (*Verg. Aen. XII 453—54*) 'dabit ille ruinas a. s. s.' 15

451 5 DE PSALTRIA HAC AVDIVIT sic errat Demea, ut intellegatur, quantum debeat irasci in his, quae inopinata audiet.

450 4 3 VIDELICET DE PSALTRIA HAC AVDIVIT 'uidelicet' confirmatiuum est. 4 Ut uidelicet uidere licet, sic et 20 scilicet scire licet et ilicet ire licet.

452 6 1 IS NIHIL PENDIT abundat 'is', ut in Heautontimorumenos (*II 1, 8*) 'perii! is mihi, ubi adbibit plus paulo, sua quae narrat facinora!' 2 Aut 'is' pro ipse, subiunctiuium pronomen <pro> minus quam finito. 25

453 7 VTINAM HIC PROPE ADESSET quasi non sibi crediderit dicenti (*I 2, 13*) 'in ore est omni populo.'

1 enim] ergo *V (dett.)* || 2 fuerint *V (dett.)* || 4 tantum (-to *C*) praelaudati] tantopere laudati *Steph.* | Hegionis] hominis *Schoell; fort. del.* || 5 amici *W.*: ac *codd.*; *cf. III 3, 86* || 7 POL HAVD] aut *C* || 8 iniuriam illatam *V (dett.)* || 9 dolet *codd.*, corr. *Steph.* | in *om. C* || 10 uir bonus *V* || 11 FACTVM] facinus *Ter.* || 13 aut *C* | DEDISTI pro fecisti *Steph.*: deest tu perfecisti *codd.* || 14 sed] uel *C* || 16 DE PSALTRIA *om. C* || 20 est *om. C* || 21 <p>scire *C* | et *om. C* || 22 nihil impendet *C* | in *om. C* || 23 perii *om. V* | is *om. C* || ubi mihi *C* || 24 quae *om. C* || 25 pro *add. W.* | finitum *codd.*, corr. *W.* || 26 non *LP*, nunc *CV*

454 8 1 HAVD SIC AVFERENT quomodo accipimus 'haud sic auferent'? an: factum suum auferent? an: nisi correxerint culpam, non silentio transituros ipsos id ipsum quod factum est? 2 *Et* NISI si non significat. 3 sic δεικτικόν est. 4 QVAE ILLOS AEQVVM EST subauditur 5 <'facere'> a superiore per σύλληψιν intellectum. 5 HAVD SIC AVFERENT id est: leuiter abibunt uel subtrahent culpam. 6 HAVD SIC AVFERENT ciuilis et matura comminatio. et est 'sic' δεικτικόν gestum continens leuissimae et paruae significationis.

455 9 IN TE SPES OMNIS HEGIO ut narratio non fuerat necessaria, ita preces interponendae sunt.

456 10 1 TV ES PATRONVS TV ES PARENS 'patronus' aut temporale nomen est defensoris aut certe appellatio, per quam ostenditur, quod illi cultus et obsequium debeatur; 15 est enim nomen ad aliquid. 'parens' autem ueri amoris nomen est et aequali loco continet interpretationem. 2 *Et* uide, quam uigilanter poeta, cum simpliciter matronam de absente Hegione loquentem induceret 'coluit nos' (III 2, 54) dixit, cum seruus et supplex apud praesentem 20 loquitur, 'tu es patronus' inquit.

457 11 ILLE TIBI MORIENS NOS COMMENDAVIT SENEX SERUUS magnum addidit ueritatis indicium dicendo 'moriens'; nemo enim moriens non uera loquitur et urgentia, unde in iure ultima indicia certiora sunt. sic et alibi (*Andr.* 25

1 HAVD] aut *codd.* | quomodo <ic> V | aut V, om. C ||
 2 an *Steph.*: aut C, sic aut V (*dett.*) | nisi *Westerh.*: si C, sic V ||
 3 tacituros V (*dett.*) | id W.: uel *codd.* || 4 sic om. V || 5 dicticon V, distinctio C | EST om. C || 6 facere *add. Steph.* | ad superiora *codd.*, *corr. Steph.* | sylepsim V, silepsis in C || 7 aut CV | id est] uel C | uel om. C || 8 ciuilis] senilis *Steph.*, at cf. III 3, 64 ciuilitate || 9 δεικτικόν W.: dictum demonstratio *codd.* || 11 fuerit C || 13 PARENS] pater *Ter.* | autem V (*dett.*) || 14 appellatio <est> V (*dett.*) || 15 illuc (illi V) uultus *codd.*, *corr. Steph.* || 16 ueri — est om. C || 18 uide om. C | suppliciter V || 20 cum <praeterea> V (*dett.*) | etiam V | simplex C || 22 nos tibi moriens V (*dett.*), uel moriens C | seruus] senex C || 23 addidit post indicium V (*dett.*) || 24 moriens om. V (*dett.*) || 25 indicia CV, *corr. dett.*

I 5, 62) 'hanc mihi in manum dat, mors continuo ipsam occupat'.

458 12 1 SI DESERIS TV PERIMVS proprie quasi patrono, nam socius deficit, parens prodit, patronus deserit. sic Sallustius (*Hist. I fr. 22 M.*) 'post defectionem sociorum et Latii' et (*Verg. Aen. I 251—52*) 'unius ob iram prodimur' et (*Ter. Ad. IV 5, 58*) 'prodidisti et te et illam miseram et gnatum, quod quidem in te fuit'; Plautus (*Curc. IV 3, 15*) 'qui libertos habent, eos deserunt'. hinc et milites, qui defensores patriae debent esse, desertores 10 dicuntur. 2 Haec omnia magnam uim habent, si per singulas partes orationis considerentur, ad commouendum precibus Hegionem.

456 10 3 Et TV ES PATRONVS ab honesto; TV ES PARENS a iusto.

458 12 3 Et SI DESERIS TV PERIMVS et huic maxime rei 15 respondet contrarie, quae illum maxime commouit, ut (*Verg. Aen. VII 452, cf. 440*) 'en ego uicta situ' et ut (*Aen. XI 392, cf. 366*) 'pulsus ego?' alii πρὸς τὸ 'perimus' τῷ ἐνφνησιμῷ responsum putant.

459 13 1 SATIS PIE POSSE deest 'facere'. 2 NEQVE ME 20 SATIS PIE POSSE ARBITROR honesta locutio, quae significat: quicquid fecerit pro pietatis debito, illius merito parum esse. sensus autem hic est: neque faciam quod nefas est, ut uos deseram, nec hoc ipsum quod facio, satis pium est pro tanta necessitudine. 3 Et bene addidit 'satis', ut 25 <sit>: etsi pie, non tamen satis.

3 tu deseris <tum> C || 5 defensionem C || 6 et Latii Steph.: relatu (ante sociorum) C, et relatum V (dett.) || 7 et te] te V || 9 qui] igr C | liberos V (dett.) | eos] et eos Plaut. || 10 deberent V (L) | desertores dic.] si deficiunt vel signa relinquentes vel sim. deesse putant Schoell. et Goetz || 14 <et> tu V | es om. C || 15 Et om. V | dixeris C | rei maxime V (dett.) || 17 contrarie] oratorie V (dett.) | ut] tu C || 18 alii] haud scio an quae superiora scripsit legerit caue 'deseris' (dextris Ter. cod. A), quod suadent et loci Vergiliani et schol. ad Eun. IV 4, 35 | πρὸς τὸ Steph.: **** codd. || 19 τῷ ἐνφνησιμῷ Steph.: to. Δy. fenisso M. Y. I C, ***** V (dett.) || 21 PIE] facere add. C | qua V (dett.) || 22 illius W.: illis C, illi V (dett.) || 25 ut sit etsi pie W.: ut et sapiens codd.

- 460 **14** SALVERE HEGIONEM PLVRIMVM IVBEO ideo praeuidit Demea, non praeuisus est, quia oportuit illum audire, quae loqueretur Hegio, et ex illius iam uerbis in indignationem moueri. 'iubeo' autem uolo significat, ab eo quod sequitur id quod praecedit; non iubemus enim nisi quod uoluerimus. et est Homericum (*Il. I 134; cf. III 285*) 'κέλευι δέ με πάντ' ἀποδοῦναι' † εθέλομην γὰρ ἐκπῶρα συνεννιαιενα.†
- 462 **16** MAIOR FILIUS TVVS AESCHINVS artificiosissima postulatio, in qua statim, <ne> Demea diceret nihil ad se hanc querelam pertinere, quippe qui Ctesiphonem curare debeat, inferitur causa, cur non dissimulet pater, quia 'filius', quia 'maior' est, quia 'Aeschinus', si quid est in ipso nomine caritatis, quia fratris adoptiuus, quia bonus et liberalis et contra haec quibus laudatus est fecit. 15
- 463 **17** NEQVE BONI quasi id quod est uel id quod esse debet.
- 464 **18** NEQVE LIBERALIS FVNCTVS EST OFFICIVM VIRI quarendum, inter bonum et liberalem quid intersit: an bonus est qui non nocet, liberalis qui etiam prodest? 20 an bonus est qui non peccat in facto, liberalis qui nec in uerbo quidem?
- 466 **20** 1 <AEQVALEM> aequaeuum, ὁμήλικα. 2 QVIDNI plus est 'quidni?' quam 'noueram'; nam quasi corripit dubitantem dicendo 'quidni?', ut subaudiatur 'nouerim'. 25

1 IVBEO] cupio C || 5 iubemur C || 6 homerica C || 7 κέλευι με πάντ' ἀποδοῦναι εθέλομην γὰρ ἐκπῶρα CYNENNIADIENA Lindenbr. ex cod. Cuiac. ut vid.: ***** codd.; *Il. XXIII 894* 'εἰ σὺ γε σὺ θνητῷ ἐθέλοις· κέλομαι γὰρ ἔγωγε' in altera parte latere suspicatur Schoell, qui et 'sunt Homericæ' duce C || 9 minor C || 10 ne (ante statim) add. Steph. | Demea diceret om. C || 13 qui maior codd., corr. Steph. | si quidem in ipso C || 14 quia ... quia] et ... et C | fratri /// V (dett.) || 15 et et haec om. C | fecit <sed> codd.; fecisset? || 16 uel id Rabbow: uelit codd. || 18 <quia> neque V (dett.) | EST om. C | officio V (dett.) || 19 et liberalem post intersit C || 20 nocet — non om. C || 22 quidem C, cod. Cuiac., quidni id est quid non V (dett.) || 23 AEQVALEM add. Steph. | equeuum C, cod. Cuiac., om. V (dett.) | ὁμήλικα Steph.: **** codd.

3 FILIAM EIVS VIRGINEM <VITIAVIT> uide quantum ualeat
<in> iniuria uel dignitas personarum: non contentus faci-
nore personas ante credidit ponendas.

467 21 HEM interiectio nunc irati est et irati uehementer,
quippe qui aliud uitium audiebat praeter crimina, quae 5
sciebat.

468 22 1 QVOD EST GRAVISSIMVM quia illud graue.
2 AN QVICQVAM EST ETIAM AMPLIUS 'amplius' quantitatis
est, nam ideo 'nondum etiam audisti, quod est grauissi-
mum'. 3 AMPLIUS id est maius. 10

470 24 1 PERSVASIT NOX AMOR VINVM ADVLESCENTIA Plau-
tus in Bacchidibus (I 1, 54—55) 'quid hoc illecebrosius
fieri potest, nox mulier uinum, homini adulescentulo?'
2 Et haec omnia ab impulsione parte dicuntur, non a
ratiocinationis, ideo et 'persuasit' dixit, nam instans per- 15
suasio impulsio dicitur, ut ipse (Andr. I 5, 31) 'dum in
dubio est animus, paulo momento huc uel illuc impellitur'.

471 25 1 HVMANVM EST nihil iam de ea sumptum con-
suetudine est, quod non humanum. et hoc dicere solemus,
ubi peccatum quidem non negamus, sed tolerabile esse 20
dicimus.

470 24 3 PERSVASIT NOX AMOR VINVM ADVLESCENTIA haec
ἀσυνδέρως inferuntur, ut multa uideantur. 4 VINVM
plus dixit 'uinum' quam si 'uinolentia' diceret, ut (III
3, 40—41) 'tu nihil nisi sapientia es, ille somnium'. 25
5 Proximum huic et simile est in Hecyra (I 2, 63—65)
'cum uirgine una adulescens [ut] cubuerit plus potus, se
abstinere ut potuerit? non ueri simile dicis nec uerum
arbitror'. Vergilius (Geo. II 455) 'Bacchus et ad culpam
causas dedit'.

1 uides V (dett.) || 2 in add. Klotz | <qui> non V (dett.) ||
4 nunc om. V | est irati V || 7 EST et V | quia — grauissimum
om. C (dett.) || 9 audis V || 12 quia istoc et fieri <non> potest
Plaut. || 17 uel et C || 18 iam de ea W.: tandem ea codd. ||
19 non om. C || 20 tollerabile est (sic et V ante corr.) post dici-
mus C || 23 ἀσυνδέρως Steph.: **** V, om. C || 24 uinum
om. C || 27 potus se] potuisse codd. || 28 neque V

- 471 **25** 2 VBI SCIT FACTVM id est: intelligit, sentit, quia
 †supra future† peccauerat et quia qui impulsione peccat,
 non peccat ratiocinatione. 3 *Et* hic locus illi rei occur-
 rit: cur ergo tacuisti?
- 472 **26** 1 ORANS OBSECRANS orare est placidos petere, ob- 5
 secrare iratos rogare; unde plus facit 'obsecrans' quam
 'orans', plus uero 'orans' quam 'rogans'. Cicero (*diuin.*
in Caec. I 3) 'rogare et orare'. 2 VENIT IPSE VLTRO
 LACRIMANS mire: 'ad matrem uenit ultro', ne quid leniter
 aut mollius mulier tulisse ac prope pactionem iniisse 10
 uideretur.
- 474 **28** 1 IGNOTVM EST TACITVM EST CREDITVM EST ἀγν-
 δέτως ut solet per συντολίαν. sic loquitur, ut (*Phor. I*
2, 53 sq.) 'imus uenimus uidemus'. 'ignotum est' autem,
 quod ultro uenerat et lacrimans; 'tacitum est', quod 15
 orabat et obsecrabat; 'creditum est', quod fidem
 dabat et iurabat. 2 *Et* honestius impersonaliter quam
 'ignouimus, tacuimus, credidimus'. 3 VIRGO EX EO COM-
 PRESSV GRAVIDA <FACTA> EST hoc addidit, ne ex uiliore
 usu et inhonesta patientia uirginis ad conceptum libido 20
 peruenerit. et praeterea quia et hoc dici potuit: ille
 quidem uitiauit uirginem, sed quid si ex alio concepit
 postea, quae iam grauida facta est?, idcirco et a uitio
 uirginis tempus ostendit, ut cum facto ratio conueniret.
- 476 **30** 1 ILLE BONVS VIR εἰσάγουσα indignantis in loco ad- 25
 dita est uerbis ardentibus. 2 ILLE BONVS VIR NOBIS
 PSALTRIAM SI DIS PLACET conclusio accusationis. 3 *Et*

1 scit] sit *V* (*dett.*), fit *C* | idem *codd.*, *corr. ed. pr.* | <et>
 sentit *V* (*dett.*) | quia] quod *V* (*dett.*) || 2 †supra future] *fort.*
 superatus furore; inscius futurae rei *Schoell* | peccauerit *V*
 (*dett.*) || 3 non peccat *om. C* | *Et om. V* || 5 <et> obsecrare *C* ||
 8 orare et rogare *codd.* | ipse *Ter.* || 9 mire <et> *V* || 12 ἀγν-
 δέτως *Steph.*: asyntheton *V* (*dett.*), **** *C* || 13 sintomiam *C*,
 sytomiam *V* | sic] hic *Steph.* || 15 <ad> tacitum *codd.* || 16 ob-
 secrabat <ad> *V* | est] ad *C* | <et> fidem *V* || 17 <dixit> quam
V, quod *C* || 18 eo] hoc *C* | GRAVIDA — hoc *om. C* || 21 per-
 ueniret *V* || 22 si *P*, sit *CV* || 25 VIR *om. C* | ironia *V* (*dett.*),
 **** *C* || 26 uerbis est *C*

'bonus uir' εἰσὶν αὖτε quidem est, sed ab eo posita, qui indignetur uirum bonum esse debuisse qui non sit; ut supra (v. 17) 'neque boni neque liberalis functus est officium uiri'. 4 Et simul considera, quo nomine Aeschinum uocet, uirum appellans scilicet, qui uult eius certa 5 esse promissa et qui illum iam pridem uideri maritum uelit. 5 'Nobis' autem ex abundanti τῷ ἀπικισμῷ ad indignationem relatum est. 6 SI DIS PLACET bene interpositum ad inuidiam 'si dis placet', scilicet per quos iuratum est. 7 PSALTRIAM NOBIS τῷ ἰδιωτισμῷ; sic enim 10 dicimus. et est consuetudinis peruulgatae.

477 **31** 1 ILLAM DESERIT hoc est: cui <e> contrario dum uiuat obstrictus est. 2 Et DESERIT uirginem scilicet.

478 **32** 1 PRO CERTON TV ISTAEC DICIS hoc ideo non dicit, quia fidem non habeat narranti, sed quia mira sunt scelera. 2 MATER VIRGINIS IN MEDIO EST terribiliter satis 'in medio est', quasi retineri non possit nec cohiberi, quin rem prodat publice. et praeterea cum argumentorum genera duo sint, ἐντεχρον καὶ ἄτεχρον, sicut in rebus manifestis ἀτεχρῶν utitur. 3 Hoc ergo sublatis superciliis 20 dicendum est 'in medio est'; nam lentius erat, si diceret 'praesto est'.

479 **33** IPSA VIRGO scilicet quae in Aeschinum reum et testis et crimen est. et ideo addidit 'res ipsa', hoc est pondus uteri exactis ad pariendum mensibus. 25

480 **34** 1 PRAETEREA VT CAPTVS EST SERVORVM ad haec intellegamus aliter dici non inertem Socratem, aliter

1 yronia C, ironia V || 3 officio V (dett.) || 5 certa eius V || 6 qui om. C | pridem uideri V (dett.), ***** C || 7 τῷ ἀπικισμῷ cod. Cuiac., ***** V, om. C (dett.); τῷ ἰδιωτ- Steph. || 10 est om. C | τῷ ἰδιωτισμῷ Steph.: ***** codd. || 11 peruulgatae (prom- V) codd., corr. Steph. || 12 deserat V; sic et infra | e add. Steph. | contrarium V (dett.) || 17 potest C | prohiberi V || 18 qui codd., corr. ed. pr. | prodat Schoell: probat <et> C, probet <et> rell. || 19 sunt codd., corr. Steph. | ἐντεχρον καὶ ἄτεχρον Steph.: ***** non codd. || 20 ἀτεχρῶν utitur Steph.: **** codd. || 23 reum om. C || 24 et om. V | <ipsa> addidit C || 25 apparendum codd., corr. Steph. || 26 seruulorum V (dett.)

non inertem seruum; aliter non malum Scipionem, aliter seruum non malum esse. 2 VT CAPTVS EST quantum capit animus seruilis, tantum 'non malus neque iners' Geta. 3 An 'ut captus est': quemadmodum saepe aucupium in seruis habendis bonum euenit, ut in captu 5 auium uel piscium uel ferarum plurimum fortuna dominatur? et hoc ideo, quia seruum bonum euenire non ratio est aut natura, sed casus est utpote in re rarissima; ut sit 'ut captus est seruorum' ut euentus est in seruis.

4 VT CAPTVS EST SERVORVM NON MALVS id est ut se habet 10 condicio seruorum. Afranius in Simulante (*fr. 9 Ribb.*³) 'uti seruorum captus est, facillime domo atque nostra familia prouenditur'. 5 Ego 'captus' sortem intellego.

6 NON MALVS hoc est fidelis.

481 35 1 NEQVE INERS et artem habens. 2 Oratorie 15 futurum testem et indicem laudat, sed ne id improbe facere uideatur, parcius id facit. non ergo dixit 'bonus et sollers', sed quod in seruo sufficit 'non malus neque iners'. 3 Et proferendi Getae haec maxime causa est, ne, quod permittere uideatur in seruo pauperis, atrocius 20 fiat. 4 Et simul ut haec προθεράπευσις non contristet Getam, quem prius laudat dicturus 'hunc abduce, uinci, quaere rem'. 5 ALIT ILLAS SOLVS duas hic res docet: et unde uiuant, quod testimonium pudicitiae est, et grauem testem posse esse Getam. 6 SOLVS incerta distinctio 25 est 'solus', sed melius est 'solus omnem familiam sustentat'.

482 36 1 <SVSTENTAT> hoc uerbo tenuis uictus ostenditur, quod bene frugi esse monstratur in feminis.

2 <praeterea> ut captus <an captus> est V (*dett.*) || 3 malum C || 4 ut om. V (*dett.*) | quemadmodum | hic desinit cod. P || 6 uel 1. om. C || 7 euenire bonum V | ratio est Steph.: ratione *codd.* || 8 aut om. C | casu et C || 9 ut 2. W.: et *codd.* | seruis. vr | serui (-is V) suis *codd.* || 11 in — uti] ***** C || 12 uti Ribbeck: ut is V (*dett.*) || 13 prouenditur | protruditur vel proerritur Ribb.; cf. Lachm. ad Lucr. 121 || 16 indicem V || 17 nunc C | ergo] enim V (*dett.*) || 19 praeferendi *codd.*, corr. Steph. || 21 haec om. C | προθεράπευσις Steph.: ***** *codd.* | contristat C || 27 SVSTENTAT *add.* W. || 28 infirmius C

2 HVNC ABDUCE VINCI QVAERE REM non multum permittit utpote de alieno seruo; adeo Geta plus de se largietur. ipse tamen tria posuit ἀσυνδέρως, ut multa uideretur dicere. 3 HVNC ABDUCE ut (*Verg. Aen. XI 463*) 'tu, Voluse, armari Volscorum edice manipulis'; nam postea E 5 littera huiusmodi uerbis ablata. 4 HVNC ABDUCE VINCI bono ordine: et 'abduce' illuc, ubi nemo possit intercedere, et 'vinci', ne solutus <sit>, ut sciat, si uerum seruus accuset. 5 QVAERE REM latenter praeter uincula etiam tormenta significauit, nam hoc 'quaere rem' pete 10 rei ueritatem significat.

483 37 1 IMMO HERCLE EXTORQUE ἄτεχνος πλοῦς. et bene ipse de se plus apertiusque largitur. 2 EXTORQUE multum dixit: non 'torque' sed 'extorque'. 3 Et torque-
mus hominem, extorquemus ueritatem. 15

485 39 1 PYDET auersus hoc dicit et perturbatus Demea.
2 Maioris erit ponderis 'pudet' dictum, si 'me' nec addas nec subaudias.

486 40 DIFFEROR DOLORIBVS diuellor, discrucior, dilaceror. et proprie hoc genus querelae conuenit parturienti et cui 20 uiscera distenduntur et ei quae inexpertum dolorem nunc primum sentiat.

487 41 1 IVNO LVCINA FER OPEM bona procuratio poetae, ut et uox parturientis pro testimonio succedat ad inflammandum Demeam. et nota puellarum, quae in comoediis 25 honestae sunt et ex amore ducuntur, aut nullam in scaena esse aut rarissimam uocem. 2 FER OPEM partui, SERVA

2 ideo *Steph.* || 3 tamen] et tantum *C* | ἀσυνδέρως *Steph.*:
***** *codd.* || 5 *E*]·r· *C* || 6 ablata *Rabbow*: aucta *codd.* ||
7 et abduce] et adhuc *add. C*, ad hoc *add. V*; ab hoc *Steph.* |
illuc *dett.*, illud *CV* || 8 sit *add. W*. | ut sciat *om. C* || 10 hoc
<est> *C* | pete rei *Steph.*: peterem *V*, ***** *C* || 12 ἄτεχνος
πλοῦς *Steph.*: at *** *C*, ***** *V* | et] est *C* || 14 Et torque-
mus] torquemus enim *V* (*dett.*) || 16 aduersus *codd.*, *corr.*
Westerh. || 20 cuius *C* || 24 et uox] uxor *C* || 25 puellas *V* | quod
C || 26 honesta *C* | dicuntur *codd.*, *corr. Bentley* | in <se> scenam
codd., *corr. Steph.*

ME OBSECO parturientem; duas enim res poseit haec precatio: et nascentis et parturientis salutem.

488 42 NVNAM ILLA QVAESO PARTVRIT 'illa' scilicet, de qua sermo est. quid enim opus fuerat nomine?

489 43 1 ILLAEC FIDEM NVNC VESTRAM haec oratoria πλάσις est: non enim vere rogat, sed hoc uidetur facere. 2 Et implorare est in malis positos cum ploratu aliquem rogare.

490 44 QVOD VOS VIS COGIT ID VOLVNTATE artificiose, ne totum suppliciter agendo diffidere causae uideatur. 'uis' 10 igitur 'legum' intellegitur.

491 45 1 DEOS QVAESO VT VOBIS DECET hoc est: non uoluntate aduersarium fore. 2 VT VOBIS DECET παραινενικῶς dixit, non 'ut puellae utile est', sed 'ut uobis decet'. 3 VOBIS DECET Graece dixit: ὑμῖν πρόπει. et deest 15 'facere'.

492 46 1 SIN ALITER ANIMVS EST officium amici exsequitur in reddenda causa, cur aduersarius futurus sit. 2 EGO DEMAIA ἐν ἡθελι 'ego, Demea'.

493 47 1 SVMMA VI DEFENDAM HANC non dixit id quod 20 est 'uos ulciscar' sed 'hanc defendam'. 2 ATQVE ILLVM MORTVVM idonea causa aduersus uiuos faciendo pro mortuo scilicet. 3 <Et> quasi iure et officio suo locutus est et exaggerauit culpam Aeschini, qui uidebatur in uno et eodem facinore uiuos mortuosque laesisse. 25

494 48 1 COGNATVS MIHI ERAT causa exposita iam agit Hegio de persona sua utrum recte faciat, et quam per-

4 fuerit C || 5 πλάσις ed. pr.: plausis (-us C) codd. || 7 positus C || 10 ius codd. || 12 hoc — DECET om. C || 13 παραινενικῶς Steph.: ***** codd. || 15 ὑμῖν πρόπει ed. pr.: ***** codd. | et om. C || 16 facere. sin] faceres C || 17 exequar C || 19 ἐν ἡθελι W. (cf. Hec. I 2, 56): ***** codd. || 20 <et> non C || 22 causa <est> V (dett.) | aduersus] contra cod. Cuiac. | faciendo C, cod. Cuiac., <querimoniam> faciendo V (dett.) || 23 Et add. W. | in re C, in iure V (dett.) || 24 sit V | culpa C | eschinum C, in esch- V (L); corr. W. || 25 et om. C || 26 ait C || 27 et C, cod. Cuiac., ut V (dett.)

sonam deinde acturus sit ostendit. dicit <enim>, cum amicitiarum duo genera sint, unum necessarium, id est propinquitas sanguinis, alterum uoluntarium, quo nobis etiam alienissimi coniunguntur, Micionem sibi ac Demeam et uiuos et uoluntarios tantum amicos esse, Simulum uerò et mortuum et non solum amicum uoluntate sed etiam necessitudine fuisse coniunctum. in qua re et illi non deerit et his purgatur. 2 *Et* 'cognatus mihi erat' uultu adiunat, quia non a coniunctione inceptiua sumpsit exordium. 3 COGNATVS MIHI ERAT officia multa contra unum officium amicitiae Demeae ac Micionis.

496 50 1 PAVPERTATEM VNA PERTVLIMVS ἐπαναφορέ.

2 *Et* quia magis coniungit malorum consortium quam bonorum.

497 51 1 ITA FACIAM EXPERIAR sic dicit, ne dicat 'uindicta', quod uult magis significatum esse quam dictum.

2 *Et* re ei diceretur 'nihil poteris', quod ad incipendum sufficit dixit 'experiar'.

498 52 ANIMAM RELINQVAM modesta comminatio: prius quid sibi possit euenire dixit, quam quid passurus sit Aeschinus.

499 53 1 FRATREM CONVENIAM HEGIO uultuose pronuntiandum hoc quod addidit 'Hegio', quasi dicat: res in manu fratris est constituta, non mea. 2 QUID MIHI RESPONDERE respondere proprie dicitur, cui lis intenditur. spondere enim proprie est priorem loqui quasi 'spon-

1 deinde — ostendit *W.*: m.d.de ē ōndit habiturus sit *C*, inducit sit *d* ostendat(?) habiturus *cod. Cuiac. ut vid.*, inducit ostendat habiturus sit *V (dett.)* | dicit *om. V (dett.)* | enim *add. W.* || 2 sunt *C* || 3 sanguinis] alicuius *C, cod. Cuiac.* || 5 et 2. *om. V (dett.)* || 6 amicum (*post* necessit.) *V (dett.)*, amicos *C* || 7 illis *codd., corr. Steph.* || 8 purgatur *Steph.*: -tus *codd.* | <sed> et *codd.* || 9 non *om. V* || 11 demeae amicitiae *V (dett.)* || 12 ἐπαναφορέ *Steph.*: ***** *codd.* || 15 ITA] nitar *Ter.* | sic] οἷα *C* || 16 significatu quam dictu *C* || 17 ad accipiendum *C* || 18 sufficit *om. C* || 20 conuenire *codd., corr. Steph.* || 22 hoc *om. V (dett.)* | dicat *post* constituta *C* || 24 dicitur cui lis *Wieling*: dici ciuilis *codd.* || 25 respondere *codd., corr. W.* | enim] cum *C* | proprie *om. V (dett.)* | alloqui *V (dett.)* | quasi] quam *C* | spondeo *W.* (*cf. Varro l. l. VI 69 sq.*): spondes *cod. Cuiac.*, -dis *C*, -dere *V (dett.)*

- deo' id est uerba fundere, ut (Verg. Aen. V 842) 'fundit-
que has ore querelas', respondere posteriore loco dicere.
- 500 **55** SED DEMA HOC TV FACITO ἐπιθεράπνευσις supra
habitae comminationis.
- 502 **57** 1 QVAM VOS FACILLIME AGITIS ut (Eun. II 2, 30) ⁵
'facile uictum q.' 2 Et uide, quam oratorie laudes
sumpserit argumenta suadendi.
- 503 **58** AEQVO ANIMO AEQVA NOSCERE OPORTET bene dixit
'aequo animo', quia potentior et fortior contra naturam
est aequitas. ¹⁰
- 505 **60** REDITO prosequabatur abeuntem, quemadmodum
apparet ex uerbis.
- 506 **61** DECET TE FACERE sollicita obsequela Hegionis
ultima in loquendo ostendit impotentior personam contra
Aeschinum; quo magis gaudium crescit comoediae, quando ¹⁵
tali ac tanto pauperior puella sed tamen cupita iungetur.
- 507 **62** 1 NON ME INDICENTE quia dixerat (I 2, 59) 'ipse
sentiet posterius'. 2 Et nimis dura compositio sed apta
irascenti. 3 VTINAM HIC SIT MODO DEFVNCTVM 'utinam'
desperandi uim habet. 4 HOC id est negotium in raptu ²⁰
uirginis. 5 DEFVNCTVM finitum, id est: ut non peiora
committat. 6 DEFVNCTVM finitum, hoc est: ne ulterius
peccet Aeschinus.
- 508 **63** NIMIA ILLAEC LICENTIA quam illi dat Micio.
- 509 **64** PROFACTO EVADET per ardua et interrupta ueniet. ²⁵
- 510 **65** HAEC EVOMAM non 'effundam' sed 'euomam', utpote
quae me aequum faciunt, quibus me releuabo, cum ille
languor egestus sit. nam 'euomam' translatione hoc significat.

2 loquellas Verg. || 3 ἐπιθεράπνευσις Steph.: ***** codd. ||
5 ut <et> facilem codd. || 6 q.] p C, paret V | laudis codd.,
corr. Steph. || 9 potentiori fortiori C || 11 abeuntem W.: ad
eundem C, -dum V (dett.) || 14 ostendit in loquendo V || 18 com-
positio <est> V (dett.) || 19 hic] hoc V (dett.) || 20 hoc] hic C |
in raptu W.: id (est add. V) in raptum codd. || 26 hec L,
hoc rell. || 27 cum om. C | languor ille V || 28 egestus] gestus
q C | translationi hoc C, haec translatione V

5.

511 1 1 BONO ANIMO FAC SIS SOSTRATA *hi sex uersus in quibusdam non feruntur.* in hac scaena uidetur iam lo-

cutae Sostratae Hegio respondere: potest tamen et ipse incipere, tamquam qui et rem nouerit et maerore eius moueatur. 2 BONO ANIMO FAC SIS SOSTRATA meminisse debemus, quod dixit (III 4, 61) 'duc me intro ad Sostratam' est quod hoc 'intro' in proscenio est *παρὰ τὸ πύθον*, non post scaenam. nam aliud significat (*Phorm. V 9, 65*) 'eamus intro', ubi dicitur (*Andr. V 6, 16—17*) 'intus despondebitur, intus transigetur, si quid est quod restet'; illud enim interius agitur extra omne proscenium.

3 FAC SIS SOSTRATA 'sis' honorifice additur uerbo, ne, quod imperatiuo modo pronuntiatur, superbum sit; deductum est autem a senatus consulti formula: ubi aliquid senatus consulibus iniungit, addit 'si eis uideatur'. 4 ET ISTAM QVOD POTES quia uox ipsa tristis est et circa tristem filiam, 'quod potes' dixit.

512 2 1 FAC CONSOLERE duas res dixit, quas et ordine locutus est: et tu bonum animum habe, inquit, et filiam fac habere. 2 EGO MICIONEM quia Demeam iam uidit.

514 4 SI EST FACTVRVS OFFICIVM hoc dicendo promittit ipsum esse facturum; nam facile est unum quemque officio suo fungi.

516 6 VT QVID AGAM QVAM PRIMVM mature neque comminatur neque segnem ostentat se fore.

1 faxis C; sic et infra || 6 dixit duc] huc C || 7 quod] quia C || *παρὰ τὸ πύθον* W.: ΠΑΤΕΡΑΠΑΙΤΝΝΙΝ *cod. Cuiac.*, ***** *rell.* || 9 eamus intro] *fort. uoluit* 'sequere hac me intus' = *Andr. V 6, 14* || 12 sis] sic C || 14 consulto *codd., corr. Steph.* || formulare V (*dett.*) || 15 addidit C || 16 potest C; sic et infra || est om. C || 18 consolare V (*dett.*) || dixit om. C || 19 habe animum V (*dett.*) || 21 hoc om. C || 22 ipsum] *spem C*

IV.

1.

- 517 1 1 AIN PATREM HINC ABISSE RVS hic ostenditur timi-
ditas boni adulescentis et reuersi ad peccandum ex delicti
conscientia et reuerentia parentis. apparet item mos
uerorum patrum circa filios Syro Demeam describente.
- 2 AIN PATREM HINC ABISSE RVS compendio ostenditur, 5
quid sit iam locutus Syrus.
- 518 2 1 NVNC CVM MAXIME OPERIS ALIQUID FACERE CREDO
uide quasi *ιδιωτα* uerborum Syri esse, de opere loqui;
sic enim dixit et Demeae (*III* 3, 47), sed illud falso, hoc
serio. 2 VTINAM QUIDEM 'apud uillam sit' subaudiendum 10
et distinguendum, antequam inferas quod sequitur.
- 519 3 QVOD CVM SALVTE EIVS FIAT hoc est non odisse
patrem, sed tantum timere ex proprio delicto; seruatur
enim in eo et amor filii et amoris affectus.
- 520 4 1 VT TRIDVO HOC PERPETVO quantum sufficiat ama- 15
tori. 2 *Et* non opus erat 'perpetuo' dicere, si 'triduum'
dixisset.
- 521 5 1 ET ISTOC SI QVID POTIS EST RECTIVS deest 'addi',
nam si mortem significaret, non conueniret adulescentem
'ita' dicere. uidetur enim plus temporis optasse languori. 20
- 2 †NAM HVNC DIEM MISERE NIMIS CVPIO† 'moriatur'
scilicet. et hoc auersus seruus debet dicere, ne indecorum
adulescentis personae sit ad haec 'ita' dixisse. quamquam
eiusmodi adulescentes inducant comici, ut Naeuius in Tri-

2 reuersi *W.*: ruri se *codd.* || 3 apparet item *Steph.*: aperiet
ut est (est *om. C*) *codd.* || 6 locuturus *C*, (ante corr.) *V* || 7 *cvm*
autem *V* | ALIQUID *om. V* || 8 *ιδιωτα Steph.*: **** *codd.* ||
9 dixit *W.*: dicit *V* (*dett.*), *om. C* | illo falso huius *C* || 11 in-
feratur *V* (*dett.*) || 16 Et non | non enim *V* (*dett.*) || 19 con-
ue**rat *C* || 21 NAM — CVPIO | *schol. pertinet ad ITA FIAT* | misere
C || 22 et hoc auersus *Westerh.*: ad hoc uersus *C*, adhuc ad-
uersus *V* | seruos *V* || 23 ad *om. V* (*dett.*) | hoc *C* | quamuis
V (*dett.*) || 24 tribaselo *CV*; corr. *Ribbeck*

bacelo (*Ribb.*³ p. 26) 'deos quaeso, ut adimant et patrem et matrem meos'.

522 6 1 MISERE NIMIS CVPIO abundat 'nimis' more comi-
corum, qui hoc dicto asseuerationem inculcabant.

2 CVPIO VT COEPI PERPETVVM IN LAETITIA DEGERE qui et 5
supra dixit (*II* 4, 23) 'ita quaeso, quando bene successit,
hilarem hunc sumamus diem'.

523 7 1 ET ILLVD RVS NVLLA ALIA CAUSA TAM MALE ODI
mire ostendit omnia ex delictis in prauum uerti, adeo ut
miseram putet adulescens suburbanam uillam, qua re ceteri 10
delectantur. 'illud' ergo tamquam cum detestatione dixit.

2 Et MALE nimis et misere, nam nimium et malum
et miserum est secuhdum illam sententiam (*Andr.* I 1, 34)
'ut ne quid nimis'.

524 8 QVOD SI ABESSET LONGIVS iam amoris magis quam 15
rei consulit adulescens.

526 10 IAM HVC RECVRRET mire de sene 'recurreret' dixit,
ut eius instantiam demonstraret.

528 12 1 NIHILNE IN MENTE EST sic hoc accipiendum est,
ut adulescenti libero malitiam putemus, non sapientiam 20
deesse: adeo in hac re magister est seruus. 2 TANTO
NEQVIOR sic hoc dictum est, ut e contrario dicimus 'tanto
melior' (*Heaut.* III 2, 38). 3 NVMQVAM QVICQVAM $\pi\alpha\kappa\epsilon\lambda\alpha\upsilon\sigma$
pro 'numquam', id est non.

529 13 1 CLIENS AMICVS HOSPES NEMO EST VOBIS uide 25
magistram ad nequitiam, ut simplici adulescenti mentiendi
uiam demonstrat et honestum temptet afferre argumentum
ad mendacium: propter clientem, amicum aut hospitem in
urbe cessare; quod tamen nec sic intellegit ut rudis ac

1 patrem et matrem (*om.* et 1.) V || 3 miseria minus C ||
4 asseueratorem C || 5 perpetuo C | letitiam CV | dixit *om.* V
(*dett.*) || 7 hunc *om.* V (*dett.*) || 12 <et> nimis V | ut miseram
nimium ut C || 13 est] et C || 15 iam W.: iō C, *om.* V (*dett.*) ||
21 adesse V || 22 ut — melior *om.* C || 23 parelcon V (*dett.*),
**** C || 24 pro] ut V | id est] pro *ante corr.* V || 25 nobis
codd. || 26 mentiendi *om.* C || 27 monstret V || 28 aut] ad C ||
29 cessare C, *cod. Cuiac.*, cessare uisum V (*dett.*) | intellegit
ut W.: intelligitur (-git /// /// V) *codd.*

rusticus adulescens. 2 CLIENS AMICVS HOSPES NEMO EST VOBIS mire sic interrogauit, ut qui agrestes inhumanosque reprehendat et insociabiles aliis ob asperitatem rustici senis.

535 19 LAVDARIER TE AVDIT LIBENTER quod de Demea 5
dicitur, in omnes parentes dici puta; nam nemo tam asper est pater, qui non statim mitescat laudato filio.

536 20 1 VIRTUTES NARRO non dixit 'elegantem indolem' 15
sed 'uirtutes'. sunt autem perfecti sapientis uel diui alicuius. 2 Et bene cum stupore respondet 'meas?' ostendens quod nullae essent.

530 14 1 [†]QVAE NON DATA EST NON POTEST FIERI [†] a superiore subauditur 'ueniat in mentem', id est: cogita dari potuisse et datam dicito. 2 QVAE NON DATA EST NON POTEST FIERI hic de facto quaestio est, in qua quidam disputant 15
quaedam tunc possibilia intellegi, cum facta sint; cum autem non fiant, non modo non fieri, sed ne possibilia quidem esse dicenda: qui locus *περὶ δυνατῶν* dicitur. 3 POTEST iterum subauditur 'ut data sit' uel 'ut credatur data'.

531 15 INTERDIVS bene, quia amatori maxime noctu opus est.

532 16 1 VAH QVAM VELLE ETIAM NOCTV hoc utriusque personae conuenit, sed melius a Syro et facetius dicitur. 2 Et quidam totum personae Ctesiphonis assignant ab usque 'interdius'. 3 Et 'quam uellem' proprie dicimus 25
in his, quae non uidemus fieri. bene igitur deficiente argumento cum aliud non inueniret, in uota conuersus est: unde uidentur magis haec uerba Ctesiphonis esse.

2 nobis CV || 3 rustici senis om. C || 5 de Westerh.: a codd. || 6 putat codd., corr. Steph. || 7 pater om. C || 8 <iam> indolem C || 9 alicuius om. C || 11 quae C || 12 QVAE — FIERI] schol. pertinet ad HAEC (sic ad Eun. II 2, 50) OPERA VT DATA SIT | EST] sit V (dett.); sic et infra || 16 tunc om. C | <qui> cum 1. C, quando V (dett.) | sunt C || 17 nec V || 18 *περὶ δυνατῶν* Steph.: ***** codd. || 19 <ut> uelut C || 21 quia — est opus post 23 conuenit C || 23 conuenit (cf. supra) utriusque persone C || 24 quidam — usque om. C || 26 non] nunc C, cod. Cuiac. || 28 haec uerba magis V

533 17 CALLEO callide scio.

534 18 1 CVM FERVIT MAXIME tertia coniugatione dixit, unde et feruere dicitur correpta media syllaba. 2 QVO MODO miratur, quia timet eum quem iste contemnit.

536 20 3 MEAS TVAS et 'meas' et 'tuas' cum gestu pronuntiare debemus, ut intellegatur irrisio.

537 21 1 QVASI PVERO GAUDIO deest 'prae' ut sit: prae gaudio. 2 LVPVS IN FABVLA silentii indictio est in hoc prouerbio atque eiusmodi silentii, ut in ipso uerbo uel ipsa syllaba conticescat, quia lupum uidisse homines dicimus, qui repente obmutuerunt; quod fere his euenit, quos prior uiderit lupus, ut cum cogitatione in qua fuerint etiam uerbis et uoce careant. nam sic Theocritus (*Id. XIV 22*) 'οὐ φθέγγῃ; λύκον εἶδες' et Vergilius (*Ecl. IX 53—54*) 'uox quoque Moerim iam fugit ipsa, lupi Moerim u. p.' alii putant ex nutricum fabulis natum pueros ludificantium terrore lupi paulatim [†]capua uenientis usque ad limen cubiculi. nam falsum est quod dicitur interuenisse lupum Naevianae fabulae Alimonio Remi et Romuli, dum in theatro ageretur.

20

538 22 FVGE MODO INTRO non dixit 'i' uel 'abi' uel 'uade', sed 'fuge': tanta celeritate opus est.

539 23 1 SI QVID ROGABIT NVSQVAM TV ME magna uirtute Terentius rudem, simplicem timidumque inducit Ctesiphonem ab initio, ut is sit, qui mox opprimetur cum meretrice accumbens interuentu patris ob imprudentiam et rusticitatem suam. 2 NVSQVAM TV ME familiaris ἑλληνις et apta properanti, quare haec omnia et pressa uoce cum celeritate pronuntianda sunt.

3 et feruere *L*, efferuere *CV* || 4 quia] qui *V* (*dett.*) | conuenit || 5 et 1. — tuas *om.* *V* || 8 inditio *C* || 9 silentio uel in ipso uerbo ut ipsa sillaba (fabula *V*, *dett.*) conticescat *codd.*, *corr. W.* || 10 homines] .i. omnes (*in mg.* al' uel) *C* || 11 feris *C*, (*in mg.* uel fere iis) *V* | quas *C*, (*in mg.* quos) *V* || 14 οὐ — εἶδες *suppl. Steph.*: ***** *codd.* || 17 ludicator *V* | [†]capua] e cauea *Westerh.*, ex silua *Schoell*, per arua *Goetz* || 20 dum *om. C* || 21 is *C* || 27 elipsis *V* (*dett.*), ***** *C* || 28 et pressa] obpressa *V* (*dett.*)

2.

540 1 1 NE EGO HOMO INFELIX SVM IN hoc actu exemplum est, neminem facilius quam optimum quemque falli atque deludi. 2 *Et* 'ne' ualde significat, ut 'ne illi uehementer errant' Cicero in Catilinam (*II* 3, 6). 3 NE EGO HOMO SVM INFELIX uide initium conueniens perpetuo maioris Demeae: per totam fabulam aut 'disperii' (*III* 3, 1) dicit aut 'defessus sum' (*IV* 6, 1) aut tale quid semper, quo queratur, ita tamen, ut cum augmento sit miseria, quotienscumque processerit. nam plus est quod nunc dixit 'ne ego sum infelix' quam 'disperii'. 4 NVSQVAM IN- 10 VENIO GENTIVM abundat 'gentium'.

541 2 1 A VILLA MERCENARIVM VIDI sapientissime Terentius etsi proxima uilla est, necessarium senem ad reliquos actus fabulae noluit ab urbe discedere personae senilis memor. nam et arduum fuerat dum redit et cruciabile, 15 ne fatigatio eius in tragoediam transiliret. recte igitur inuenit a mercenario illi in urbe narratum ruri non esse Ctesiphonem. at ubi persona est adulescentis, et proficiscitur ad uillam et continuo redit, ut in Eunuchio Phaedria. 2 *Et* A VILLA utrum 'a' pro de positum est, ut 20 sit: de uilla, an deest 'uenisse', ut sit: a uilla uidi uenisse mercenarium?

542 3 NEC QUID AGAM SCIO utrum fratrem an filium magis quaeram. nam senex querulus tria dicit sibi esse incommoda: quod fratrem non inueniat, quod Ctesipho 25 ruri non sit, quod utrum in urbe maneat an ad uillam abeat ipse nesciat.

2 quemque] senem *cod. Cuiac.* || 3 deludi] uir. *add. C,* ut uirgilius ait *add. V (dett.)* || 5 homo ante ego *C,* post sum *V* | memori *C,* (ante corr.) *V* || 7 tale quid] aliquid *C,* *cod. Cuiac.,* aliquid tale *V (dett.)* || 8 quod *C* | ut *om. C* | argumento *codd.,* corr. *ed. pr.* || 9 quotiensque *C* | praecesserit *V* || 10 infelix *om. C* || 13 necessario *codd.,* corr. *Bentley* || 18 at *Lindenbr.:* aut *codd.* || 20 est *om. V* || 24 dixit *C* | esse sibi *V*

de Haec. 327
Nuc. 21

- 543 4 1 VERVM modo 'uerum' nomen est. 2 An ad-
uerbium confirmantis, id est uere? 3 PERII QVIN TV
ANIMO BONO ES haec Ctesiphonis perturbatio huc tendit
poetae arte, ut deprehendatur cum amica filius repente
intrante sene. 4 Nunc 'quin' pro immo positum est. 5
- 544 5 1 QVID HOC MALVM 'malum' abundat. 2 QVID
HOC MALVM INFELICITATIS deest 'sit'. et est ordo: quid hoc
infelicitatis sit, nequeo discernere. hic autem 'malum'
pro interiectione est positum, quasi dicat 'o malum'. et
est dictum anxii hominis et perturbati nimis. 10
- 545 6 1 NISI ME CREDO pro: nisi quia iam superest, ut
me credam. *hic enim sensus est in huiusmodi locutione.*
2 NISI ME CREDO HVIC ESSE NATVM 'nisi me <credo>
noua locutio pro: nisi quia credo. et 'huic rei' potest
subtrahi incolumi sensu, ut <sit>: nisi me credo natum 15
esse ferundis miseriis. ergo 'huic rei' subdistingendum
et sic inferendum 'ferundis miseriis'. 3 Ergo 'huic rei'
pro 'ad hanc rem'.
- 546 7 1 PRIMVS <... PRIMVS ... PRIMVS> επαναφορά.
2 PRIMVS SENTIO MALA ridiculus error Demeae. 3 Et 20
'primus' ad ordinem, 'solus' ad numerum dicitur.
- 547 8 1 PRIMVS PORRO OBVNATIO qui malam rem nuntiat,
obnuntiat, qui bonam, adnuntiat. nam proprie ob-
nuntiare dicuntur augures, cum aliquid mali ominis
scaeuumque uiderint. 2 Ergo 'obnuntio' malum immi- 25
nens nuntio quasi omen nuntio: inde enim ετυμολογία

1 nomen est an *cod. Cuiac.*, non est nomen sed *V (dett.)*,
est an *C* || 2 confirmantis *om. V (dett.)* || 3 bono animo *V (dett.)* |
huc *Steph.*: hoc *C*, hac *V* || 5 intrante *W.*: ignorante *C*, in-
gresso *V (dett.)* | pro <quin> immo *codd.*, *corr. W.* || 6 abundat
malum *V (dett.)* || 7 deest — ordo *Schoell.*: deest iste. testor. de *C*,
deest detestor *V* || 9 positum <et est dictum> *codd.*; aberravit
librarius | dicat *om. V (dett.)* || 15 incolumis sensus *codd.*, *corr.*
ed. pr. | sit *add. W.* || 16 ferendis *V* | ego *C*; sic et *infra* ||
19 επαναφορά *Steph.*: ***** *codd.* || 20 ridiculum *V* | errori
CV || 21 dicit *C* || 22 quia *C* || 25 scaeuumque *D*, seuumque *V*,
seuum seuumque *C* || 26 ethimologia *V (dett.)*, ***** *C*

huiusce uerbi est. 3 AEGRE SOLVS SI QVID FIT FEROPraue scilicet.

548 9 IS SOLVS NESCIT OMNIA [et] bene 'solus' utpote de multis, quia cum sciat Micio, Syrus, Aeschinus, Ctesipho, populus, hic solus fallatur.

549 10 SI FORTE FRATER REDIERIT VISO pro: si rediit.

550 11 1 PRORSVS SE INRVAT neutrum uerbum quasi actiuum 'se irruat' [†]prius. 2 VIDE NE ILLE HVC iam metuitur quod futurum est. 3 Et cum neutrum sit 'irruat', noue intulit 'se'. praeterea sic dixit 'irruat' tamquam de eo 10 qui pugnaturus sit, ut in Eunucho (IV 7, 18) 'quam mox irruimus?' aut tamquam de sue, ut Horatius (Ep. II 2, 75) 'hac lutulenta ruit sus' et Vergilius (Geo. III 255) 'ipse ruit dentesque S. e. s.' 4 ETIAM TACES antequam pro 'tace'. sic in Andria (V 2, 8) 'etiam tu hoc respondes?' 15 pro 'responde'. est ergo correptionis significatio.

551 12 HODIE EGO ISTVC COMMITTAM TIBI quod ago, id est complexum mulieris.

552 13 1 NAM ME IAM IN CELLAM ALIQVAM CVM ILLA CONCLVDAM id agit stulte adulescens, ut ibi deprehendatur, 20 ubi conclusus est; sed sic ipse agit, ut possit subterfugere non deprehensus conspectum patris. 2 IN CELLAM ALIQVAM CVM ILLA eleganter figurauit in locum quasi in loco: 'in cellam concludam', non 'in cella'. 3 Et mire, ut reclusum tutumque locum subiret, cellam scilicet, quam 25

1 est om. C | FIT] est codd. || 3 et secl. W. || 5 fallitur V (dett.) || 7 PRORSVS] prius (sser. rediit) intro C, intro V || 8 p̄ prius C, penis V (dett.); prorsus ed. pr., posuit Steph., PRORSVS πέρυ Schoell || 10 se <sed quasi> V (dett.), sed <quam> C || 11 sit] est C || 12 irruamus CV | sue] f. u. f. codd. || 13 sus <u. e. i.> codd. || 16 <et> est V | arreptitius codd., corr. Steph. | significatum V (dett.) || 19 NAM om. C | iam me C || 20 agit W.: egit codd. || 21 est sed hic] ut C | agit W.: ait C, cod. Cuiac., gerit V, egit dett. | ut om. C | posset V || 22 non et patris om. C || 23 ille C | eleganter W.: legantur C, -atur V (dett.), latenter cod. Cuiac. | figurauit W.: figura aut C, cod. Cuiac., figuratiue ut <dicimus> V (dett.); v. append. | locum] loco C || 24 cellam 2. C | Et] ait V (dett.) || 25 totumque codd., corr. Lindenbr.

ob ea quae in ipsa celantur clausam esse conueniat. nam et cella et cellarium a reponendis celandisque rebus esculentis et poculentis dicitur.

553 **14** 1 AGE TAMEN EGO HVNC AMOVEBO mire 'amouebo' dixit, non 'deterrebo'; nam proprie amouetur de loco 5 saxum. quo uerbo significat imminere sibi magnum laborem in hoc opere. 2 Et uide αὐξήσιν: supra (III 3, 47) ut pecudem 'abigam hinc rus' dixit, modo ut saxum 'amouebo' inquit.

554 **15** NON HERCLE HIC QVIDEM DVRARE QVISQVAM SI SIC 10 FIT POTEST nimis moraliter expressa uerba sunt Syri uerberatum se indicantis: quis non ex verbis seruum intellegat? et seruum recens uerberatum? et seruum fugam commināntem? mire autem non 'ego' sed 'quisquam' dixit nec 'permanere' sed 'durare'; nam hoc uerbum per- 15 ferendis malis conuenit, ut Vergilius (*Aen. I 207*) 'durate et uosmet rebus seruatae secundis'. haec autem omnia sic dicit, quasi non uideat Demeam.

555 **16** 1 QVOT MIHI SINT DOMINI et hoc apparet non a legitimo domino uerberatum esse. 2 QVAE HAEC EST 20 MISERIA deest 'quam patior'. et quasi comploratio quaedam est flebilis post querelas.

556 **17** QVID ILLE GANNIT 'gannit' proprie: gannitus est ueluti ploratus uapulantium.

557 **18** QVID MALVM et hic 'malum' pro interiectione 25 abundat.

558 **19** CTESIPHO ME PVGNIS MISERVVM ET ISTAM PSALTRIAM VSQVE OCCIDIT mire interiecit 'miserum'. et necessario

1 ipsa om. C || 3 esculantis V (dett.) | poculentis C, poculantibus V; cf. *Eun. II 2, 25* || 4 ego tamen (om. AGE) C | admo-uebo semper V || 5 saxum de loco V (dett.) || 6 <in> quo codd. || 7 auxesin C, -sim V | supra om. C || 8 ut] et C | rus] tñ C || 10 SI SIC FIT om. C || 13 recenter V (dett.) || 15 uerbum om. C || 16 ut om. C || 18 dixit V || 19 SINT] sunt codd. || 20 esse <se> codd. | QVAE om. C || 23 gannitus Steph.: gannita C, om. V | est (ante proprie) V, et C || 25 et om. V | pronuntiatione C

'usque' addidit, ut ostenderet τὸ 'occidit' nimiae caedis uerbum, non occisionis intellegi oportere.

- 559 20 1 VSQVE OCCIDIT prope occidit. aut 'usque' pro ualde est. 2 VSQVE OCCIDIT pro: uehementer cecidit; nam occidere et praecidere ad caedem referebantur 5 apud ueteres. 3 VSQVE OCCIDIT ἰδιωτικῶς: nunc enim occisus loquitur. 4 EM VIDE VT DISCIDIT LABRVM non ostendit sed uidetur ostendere seni parum iam uidenti et intra os. 5 EM VIDE VT DISCIDIT LABRVM Asper mediam longam a caedendo accipit, ego mediam breuem a scin- 10 dendo.

- 560 21 1 NON TV EVM RVS PRODVXE AIEBAS mire Terentius eos ipsos qui falluntur ex aliqua parte cautos facit, ut eo delectabilius spectatoribus procedant doli. nam quae gratia est aut delectatio non <nisi> stultissimum falli? 15
2 NON TV EVM RVS PRODVXE AIEBAS memoriter senex non solum quid sibi dixerit Syrus paulo ante, sed et quibus uerbis dixerit refert. nam sic dixerat (III 3, 48) 'quem egomet produxi'.

- 561 22 VERVM VENIT POST INSANIENS NUNC (III 3, 48—49) 20 'produxi ... iratum admodum', nunc αὐξητικῶς non iratum praedicat, sed insanum.

- 562 23 1 NIHIL PEPERCIT ut supra (III 3, 51) 'nihil reticuit'. sic dicimus in his, quae praeter expectationem gesta sunt. 2 VERBERARE HOMINEM SENEM miserum fit 25 de aetate id, quod de condicione non poterat.

- 563 24 1 QVEM EGO MODO PVERVM addidit aetati in-

1 addidit] occidit C | to V, te C || 2 non Steph.: nunc codd. || 3 prope in ras. V (dett.), proprie C || 5 praecidere W. (cf. codd. Plauti Cas. 404, ubi perc- Turnebus): praeoccidere codd. || 6 ἰδιωτικῶς Steph.: ***** codd. | nunc] non Steph. || 7 hem codd.; sic et infra || 12 EVM om. C | produxi C, -xisse V || 14 <in> eo C | procedant — non om. C | nam quae in ras. V || 15 non <nisi> W.; hominem Bentley (Westerh.); del. Hartman || 16 EVM modo C | produxi C, p. V || 17 sed et W.: sed V (dett.), ex C || 20 VENIT om. C || 21 αὐξητικῶς Steph.: ***** codd. || 24 in his om. C | praeter Steph.: post codd. || 25 SENEM om. C

uidiam et meritum recens; hoc est enim, quod dicit 'modo'.

2 *Et* TANTILLVM δεικτικόν est: uidetur enim manu fingere quam paruulum.

564 25 1 LAVDO CTESIPHO PATRISSAS facile inductus est senex uarietate fraudis et doli. nam Syrus et supra ut 5 laudans, non ut uituperans Ctesiphonem, et nunc ut accusans idem perficit atque persuadet. 2 PATRISSAS αἰσχισις, nam ut supra (III 3, 57) dixerat 'spero, est similis maiorum suorum', hic confirmavit quod sperare se dixerat.

3 *Et* 'uirum te iudico' inquit, non 'adulescentulum': 10 hoc enim ad aetatem et probitatem, non ad sexum refertur.

4 PATRISSAS attende quam bene inuentum sit ita senem dicere! nonne uidetur tibi stultissimus, cum huiusmodi laude non modo se nunc laudare uelit, quod odiosum est, sed etiam filium apud intellegentes uituperare 15 uideatur? siquidem non solum hic stultus est, sed etiam ille, quia 'patrissas' inquit. 5 PATRISSAS ABI tam securus est, ut se laudet. et 'abi' addidit quasi dicat: non est quod iam <te> demorer, perfectus es. 6 LAVDO CTESIPHO hic totus uersus mire delusum ostendit senem. 20

565 26 NE ILLE CONTINEBIT POSTHAC SI SAPIET MANVS comminatio et subtilis et parcior uelut serui.

566 27 1 PERQVAM nimis: εἰς αὐτὸν. 2 ET ME SERVVLVM ὥς orator non 'seruum' sed 'seruulum', cum sit senex.

567 28 1 NON AVDEBAM hoc est: non poteram. 2 HVI 25 PERFORTITER hoc gestu seruili et nimis leuiori personae congrue dictum est.

2 dicticon *codd.* || 4 laudo <te> V || 5 et 2. *Steph.*: ut *codd.* || 7 auxesis V (*dett.*), **** (*ante* PATRISSAS) C || 8 nam *om.* C || 12 attende *Steph.*: autem *codd.*; aduerte *Schoell* | ita senem *Teuber*: immanem se *codd.* || 13 uidetur *dett.*, -deretur V, -derat C | tibi L, ibi CV || 14 nunc *Teuber*: non V, *om.* C | nellet *codd.*, *corr.* *Teuber* | odiosus C || 15 est *om.* V (*dett.*) || 17 quia et inquit *om.* C || 19 te *add.* W. | de more C (*dett.*) | es *dett.*, est CV | laudo <te> V (*dett.*), laudet C || 20 delusum *cod.* *Cuiac.*, dolosum *rell.* || 21 sapiat V (*dett.*) || 22 ueluti V || 23 ironia V (*dett.*), **** C || 24 ὥς (*an* ὥσι?) orator W.: a.c.o. orator C, oratorie V (*dett.*) || 25 est *om.* C | huic non fortiter C || 26 seruuli C

- 568 **29** 1 NON POTVIT MELIVS hoc est 'laudo, Ctesipho' (v. 25). 2 *Et* deest 'fieri' ut sit: non potuit melius fieri. 3 IDEM QVOD EGO hoc est 'patrissas: uirum te iudico' (v. 25).
- 569 **30** SED ESTNE FRATER INTVS 'responde' <deest>, ut 5 sit: <sed> responde.
- 570 **31** VERVM HODIE NVMQVAM MONSTRABO uolens senem audius quaerere, quod hic semper ardor paratissimus credendi etiam falsis est, fingit se nolle dicere. 'hodie' autem aut abundat, ut (*Verg. Aen. II 670*) 'numquam 10 omnes h. m. i.' aut 'numquam hodie' pro: nullo tempore huius diei, quia numquam per se generale est.
- 571 **32** 1 DIMINVETVR TIBI QVIDEM IAM CEREBRVN cominationis genus uerba ipsa indicant, ut appareat senem baculum sustulisse. 2 AT NOMEN NESICIO ILLIVS HOMINIS 15 SED LOCVM NOVI VBI SIT recte, quia si nomen diceret, non erat errandum agnita persona hominis; sed ubi habitat cognito, seu notus est seu ignotus, nulla causa quaerendi superest.
- 572 **33** 1 DIC ERGO LOCVM 'dic ergo' ait, quasi inuitum 20 coegerit. 2 'Ergo' semper addimus, ut hortemur tarde facientes, ut Vergilius (*Aen. II 707*) 'ergo age, care p., c. i. n.'
- 573 **34** 1 NOSTIN PORTICVM APVD MACELLVM conuenit rustico et parcissimo seni macellum in urbe nescire, et 25 ideo sic interrogatur a seruo. 2 HANC DEORSVM bene 'hanc deorsum', quia non est una.

1 potest melius <fieri> C | laudo <te> V (dett.) || 2 potest C || 3 IDEM hoc est C | hoc id V | <et> uirum V || 5 deest add. Steph. || 6 <non> sit V (dett.) | sed add. W. | respondit V || 7 senem om. C || 8 ardor semper V || 9 credendi W.: credentis codd. || 13 iam cerebrum quidem V (dett.) || 16 quia si Steph.: quasi codd. | nomen W.: hominem codd. || 17 erratum om. erat V (dett.) | sed W.: et codd. || 18 cogito C | si notus esset ignotus codd., corr. W. || 19 superest W.: superesset V (dett.), om. C || 21 addit C | tarde <id> V (dett.) || 26 hac V (dett.); sic et infra || 27 unum V (dett.)

- 574 **35** 1 HAC RECTA proprie 'hac' hac parte, ut manu
uiam ostendere uideatur.
- 573 **34** 3 QVIDNI NORIM correptiue 'quidni' pro 'quid
nisi': etenim quamuis rusticus, tamen ciuis est Demea.
- 574 **35** 2 VBI EO VENERIS CLIVVS DEORSVM VERSVM EST 5
HAC TE PRAECIPITATO hoc lentius. quidam clarius legunt,
ut sit '<te>' praecipitato' cito descende.
- 576 **37** 1 AD HANC MANVM τῶν πρὸς τι προσῆκον dicitur,
in quo non permanet certum dextrum nec certum sini-
strum, et ideo proficit in errorem. uult enim seruus haec 10
signa esse perplexa. 2 *Et* 'sacellum', ut Varro (*Ant. rer.*
div. l. VI?) ait, sacra cella est. 3 PROPTER prope, ut
Vergilius (*Geo. III 13—14*) 'templum de m. p. p. a.' et
Lucretius (*V 1392*) 'propter aquae riuum sub ramis arboris
altae'.
- 577 **38** 1 ILLI VBI ETIAM CAPRIFICVS MAGNA EST in hoc
Homerum imitatus est, qui dicit caprificum prope Troiana
moenia constitutam (*cf. Il. VI 433*). 2 HAC PERGITO
non 'ito', sed quia longum est 'pergito'.
- 578 **39** 1 ID QUIDEM ANGIPORTVM id est angusta et curua 20
uia quasi anguiportus, ut Angitia Anguitia. alii quod
inter portus sit locus angustus, hoc est inter domos;
nam domos uel portus uel insulas ueteres dixerunt.
2 *Et* obserua Terentianam consuetudinem, qua inducit
nonnihil sapere eos qui falluntur.
- 579 **40** 1 CENSEN ME HOMINEM ESSE ERRAVI calliditas est 25
maxima, deprehensum mendacium non defendere sed fateri,
ut opinionem simplicitatis acquirat. uides igitur, ut ipse
sibi succenseat, tamquam imprudens errauerit, non dolo-

1 recte *codd.* | hac parte hac *C* || 4 quamuis rusticus] ut
tues *C* || 6 quidem clarius legitur *C*, quidem aliqui legunt aliqui
clarius *V* (*dett.*); *corr. Steph.* || 7 te *add. W.* | descendens <est> *C* ||
8 Τὸν Πρὸς Τι Πρὸς Ἰόν cod. *Cuiac.*, ***** *rell.* ||
9 nec] et *C* || 14 riuulum *V* || 16 ILLI VBI] alibi *C*, ubi *V* (*dett.*) ||
21 agni portus *C*, angi portus *V*, *corr. Steph.* | ut *ed. pr.*: aut
codd. | angran anguitia *C*, angutia aut angustia *V*; *A.*
<quasi> *A.*? || 24 <in> qua *codd.* || 27 maxime *C* (*dett.*) ||
28 ipsus *V*

- sus impulerit interrogantem. 2 *Et* mire se negat hominem, tamquam homo corde sit, non corpore.
- 580 41 1 SANE HAC MVLTQ PROPVS IBIS quasi errasse profuerit illa uia. 2 *Et* SANE pro satis ac ualde, quia qui sanus est, idem et ualidus. 3 MINOR EST ERRATIO 5 erratio pedum, error animi est et loci in quo erratur.
- 581 42 CRATINI HVIVS DITIS AEDES congrue nomen inuenit diuiti Cratinus ἀπὸ τοῦ κράτους, id est a potentia.
- 582 43 1 AD SINISTRAM HAC deest 'ito': figura ἔλλειψις. 2 VBI AD DIANAЕ VENERIS sic absolute dicebant non 10 addito 'templum'. Sallustius (*Hist. fr. inc.* 26 M.) 'ad Iouis mane ueni'.
- 583 44 1 PRIVS QVAM AD PORTAM VENIAS 'portam' dicendo ostendit usque ad muros finemque ciuitatis erraturum Demeam. porta autem ab aratro portando dicta est, 15 quod eo loco coloniae conditor et deductor subiunctis uacca et tauro aratrum, quo urbem designat, suspendit manu, ne imprimat sulcos, ubi ciuitatis aditus relinquendi sunt. 2 APVD IPSVM LACVM credibiliter addidit 'lacum', nam Varro (*cf. r. r. I 13, 3—4*) docet semper lacum 20 portis additum scilicet ob usum iumentorum exeuntium et introeuntium, et praeterea, ut aduersum hostilem ignem portis de proximo subueniretur.
- 584 45 EST PISTRILLA ueteres absolute dicebant pistrinam ut sutrinam et medicinam, ad tabernam referentes; nam 25

1 <et> interrogem C || 3 ^hae V, hanc C || 4 ualide V || 5 et om. C | erratio om. C || 6 pedum <est> V || 7 aedem V | <a> congruo C || 8 ἀπὸ τοῦ κράτους M⁴ (Steph.): ***** CV (dett.) || 9 <pro> deest ita C | elipsis V (dett.), ***** C || 10 dicebat V || 11 templum ed. Ven. a. 1485: templo codd. || 12 mane ueni Landgraf: mandeuani C, manaeuam cod. Cuiac., mande iram V (dett.); an m. ibam ? || 14 autem ab aratro portando L, aut enerrata portande C, autem a (in mg. add. aratra) portando V | <porta> dicta est C, dicta est <porta> V || 16 <in> eo V (dett.) | conditor et ductur C, deductor et conditor V || 17 quo om. C | orbem C || 18 manu <ire et> C | sulco codd., corr. Steph. || 19 credibiliter — lacum om. C || 21 scilicet Steph.: sed codd. || 22 et] ut CV | <et> ut V || 24 EST om. C || 25 ut] et V | ad] ut V

pistrino pistrilla non conuenit, etsi multa diminutiua diuersa sunt a genere nominum primae positionis, ut rana ranunculus, scutum scutella, canis canicula.

585 **46** LECTVLOS IN SOLE ILIGNEIS PEDIBVS FACIENDOS DEDIT in urbe conuiuium aut in sole aut in umbra pro 5 condicione temporis instruebatur. repente igitur interrogatus quod minime opinabatur quaesiturum senem, arripuit statim 'lectulos', et quia potuit senex dicere 'mentiris, nam habet lectulos', addidit ex tempore 'in sole', et ne eos quoque habere diceret, addidit 'iligneis pedibus' 10 faciundos'. sed hoc gestu actoris adiutum est, quasi eodem tempore seruus et quaerat quid dicat et respondeat.

586 **47** 1 VBI POTETIS VOS incerta persona, nam uel Syro uel Demeae hoc dictum iungi potest. 2 RECTE SANE haec εἰσωνεῖα est, non approbatio. 15

587 **48** 1 I SANE 'sane' aut abundat aut inferioribus iungitur.

588 **49** 1 ODIOSAE AESCHINVS CESSAT PRANDIVM CORRVMPI- TVR ἀσυνδρον: deest 'et'. 2 PRANDIVM CORRVMPI TVR ut coquus dixit, qui sciat condicionem quandam magis feruen- 20 tem placere.

589 **50** 1 EGO IAM PROSPICIAM MIHI 'iam' interdum significat festinationem ut nunc, interdum ad describendam ponitur et increpandam moram, ut (*Verg. Aen. XI* 179) 'iam melior, iam, diua, precor' et (*Aen. VI* 63—64) 'uos 25 quoque Pergameae i. f. est p. g. d. d. o.' 2 Et 'prospiciam mihi' dixit, tamquam hoc sentiat: illi quia

1 et simulata *codd.*, *corr. Westerh.* || 2 nomina prima et *codd.*, *corr. Steph.* | ut rana ranunculus *Lindenbr.*: ueterana nunc (ut est *V*) uilis (in his *V*) *codd.* || 4 in (*om. V*) ligneis *codd.* || 5 umbra . . . sole *V* || 8 et — lectulos *om. C* || 9 non *V* || 10 in ligneis *codd.* || 11 auctoris *C* | <ut> quasi *V* || 12 quid] et *C* | et *om. C* || 13 persona <est> *V* (*dett.*) || 14 RECTE] sic *Ter. codd. DG*, bene *rell.* || 15 ironia *V* (*dett.*), **** *C* | est *om. C* || 16 sane post abundat *V* (*dett.*) || 18 odio sed *C*, ociose *V* (*dett.*) || 19 asyntheton *V* (*dett.*), *om. C* || 20 quasi sciat *C* || 22 <ut> significanti *C* || 24 moram et increpandam ponitur *V* || 27 sentiant *codd.*, *corr. Steph.* | quia *Schoell.*: qui *codd.*

sua agunt negotia, et ego illorum exemplo consulam mihi.

3 *Et* bene 'prospiciam' quasi: non pransurus nisi prouidero mihi.

587 48 2 SILICERNIVM cena quae infertur dis manibus, quod eam silentes cernant, id est umbrae possideant, 5 uel quod qui haec inferant, cernant tantum neque degustent; nam de his, quae libantur inferis, quisquis comederit aut biberit, funestatur. et erit 'silicernium' senex, qui iam iamque silentibus umbrisque cernendus sit. et sic est melius quam, ut quidam *γέγοντα* 10 interpretantur putantes *γῆν ὀρώντα*, sic et nos 'silicernium' intellegere, hoc est silicem cernentem senem, dum incuruus est, *dum uel stratae saxo viae est intentus uel sarcophagi iam iamque appropinquantis sibi.*

589 50 4 CTESIPHO AVTEM IN AMORE EST TOTVS non potuit plus dici de incondita ac nimia uoluptate.

590 51 BELLISSIMVM proprie 'bellissimum' dixit, unde et huiusmodi ad irritandam gulam cibi bellaria dicuntur.

591 52 1 CARPAM modo eligam; alias laedam significat, ut (*Verg. Geo. III 215*) 'carpit enim uires paulatim u. u. f.', 20 alias fruam, ut (*Verg. Geo. III 325*) 'carpamus, dum mane nouum, dum gramina crescunt' et Persius (*V 151*) 'indulge genio, carpamus dulcia', id est: fruamur rebus dulcibus. 2 PAVLATIM HVNC PRODVCAM bono uerbo usus est ad metaphoram tamquam uel morientis diei, ut (*Verg. Aen. XI 486—487*) 'nec te tua f. m. <p.>' et (*Ad. III 3, 48*) 'qui egomet produxi'.

4 silicernum C || 6 inferat C | tantum C, *cod. Cuiac.*, *om. V (dett.)* || 10 *γέγοντα* Voss: xenofonta (-phonta V) *codd.* || 11 putant C | *γῆν ὀρώντα* Roth: xenofonta (-phonta V) *codd.* | sic et *Rabbow*: sicut V, sic C | silicernum C || 13 strato V (*dett.*) | viae est W.: uia et *codd.* || 14 uel *om. V (dett.)* | sarcophagi C, -phagi V; sc. saxo | appropinquitas C || 16 ac] et V || 20 u. u. C, uritque uidendo femina V || 21 et C || 22 flumina V | crescunt] canent *Verg.* || 24 hvnc *om. C* || 25 methaforam C || 27 qui] quem *Don. III 3, 48 et IV 2, 21*

3.

- 592 **1** 1 EGO IN HAC RE NIHIL REPERIO haec scaena plena
est sententiarum senilium ad officia demonstranda.
- 2 *Et* 'tantopere' uim aduerbialem in se continet, nam
significat nimis.
- 593 **2** QVOD PECCATVM A NOBIS EST ORTVM CORRIGO si 5
diceret 'peccatum a nobis est', participium faceret; iam
quia 'ortum' addidit, nomen est: numquam enim eadem
pars orationis iungi nisi per ἀσύνθετον potest.
- 595 **4** 1 SI QVAM FECERE hoc distingue et separatim in-
fer 'ipsi expostulant'. 2 SI QVAM FECERE IPSI EXPOSTV- 10
LANT sensus manifestus est, sed obscura sunt uerba et
eorum collocatio et distinctio. nam incertum, utrum 'si
expostulant' intellegendum sit an 'si quam' pro una parte
orationis accipi oporteat.
- 596 **5** 1 VLTRO ACCVSANT 'ultro' nunc praeue ac peruerse. 15
2 ID QVIA NON EST A ME FACTVM haec interrogatio
quasi subtristi uultu est proferenda.
- 597 **6** AH MINIME NON 'minime ago', sed 'minime te credo
esse illorum in numero'.
- 598 **7** 1 SED QVAESO VT VNA MECVM seruauit τὸ πρῆπον 20
adiciendo 'mecum'. 2 VNA MECVM EAS quippe ad in-
cognitam matrem familias.
- 599 **8** TVTE DICAS MYLIERI in nomine ostendit, cur haec
ipse dicat: mulieri enim, inquit, nimis pauidae ac diffi-
denti. 25
- 600 **9** 1 SVSPICIONEM HANC PROPTER FRATREM EIVS ESSE

5 ORTVM *om.* V || 6 faceret *cod. Cuiac.*, fecerat C, peccatum
fuisset V (L) | iam Schoell: nam C, sed V (L); nunc *ed. pr.* ||
7 enim *om.* C || 8 iungetur C | asyntheton V, sindecon C || 9 siim-
quam C | facere *codd.* | distinguat et infert C || 11 est *om.* C ||
12 incertum <est> V || 15 nunc] noue C || 18 ago *om.* C | tete
C || 19 in numero Steph.: minimorum *codd.* || 20 τὸ πρῆπον
Steph.: ***** *codd.* || 21 adiciendum C, addendo V (*dett.*) ||
23 in nomine *om.* C | haec] et C || 24 enim *om.* C | nimis
numquam C | diffidenter C || 26 ESSE *om.* C

- nimis breuiter et succincte et ut oportuit inter scientes.
 2 ET IPSAM PSALTRIAM 'propter' subaudiendum est.
 601 10 1 SI ITA AEQVVM C. a iusto et utili est tota sententia. 2 *Et sane hi uersus de~~esse~~ pos* sunt, quos *multa exemplaria non habent* 'nam et illi animum iam 5 releuabis' et deinceps. *[Hansen Epist. 1903, 220. Kauer Bruns. Jk. 143, 266]*
 602 11 1 *Et* 'illi' maluit quam 'nurni' dicere, adhuc diuitem reueritus. 2 DOLORE AC MISERIA 'dolore' partitudinis, 'miseria' iniuriae ab Aeschino acceptae.
 603 12 SED SI ALITER PVTAS artificiose remittendo quod 10 petebat extorsit magis.
 604 13 IMMO EGO IBO hoc aduerbio quod ait 'immo' ostendit se prompte agere et instanter quod promisit.
 605 14 1 MINVS SECVNDAE sic maluit, ne diceret 'miseriae'. 2 MAGIS SVNT NESCIO QVO MODO haec uehementia est 15 nulla palam ratione.
 606 15 ACCIPIVNT MAGIS mire additum 'magis', cum possit sensus et sine hoc esse integer.
 607 16 1 PROPTER SVAM IMPOTENTIAM infirmitatem. et rursus noluit 'humilitatem' aut 'miseriam' dicere. 20 2 NEGLEGI legitur et 'claudier' id est claudicare.
 608 17 1 QVAPROPTER TE IPSVM PVRGARE utrum 'te ipsum' una pars orationis an diuise accipiendum 'te' Micionem 'ipsum' Aeschinum 'purgare'? 2 CORAM PLACABILIVS <EST> et 'coram' praesentem et 'coram' praesentibus. 25 3 *Et coram indiget adiectionis, palam non in-*

2 IPSAM] illam Ter. | propter (per C)] hic fratrem eius esse male repet. codd. | subaudiendo (om. est) C || 3 c.] censes V, om. C || 4 deesse possunt W: desunt C, desunt V; <melius> desunt Schoell || 5 iam om. C || 6 releuabis C, (ante corr.) V || 7 Et illi illi V | quam om. C | dicere ante quam V || 8 partitudinis cod. Quiaec., parturientis rell. || 13 ostendens C || 14 <dicere> sic V (dett.) | misere diceret V (dett.) || 15 est uehementia V (dett.) || 17 additum <est> V || 21 NEGLEGI — et] negligitur C | claudier (sic Ter. cod. A)] claudere codd. | id est Gronov: et codd. || 23 orationis <sit> V | accipiendum <ut sit> V || 24 ipsum om. C || 26 adiectione <et> V

diget. 4 *Et praeterea coram ad certas personas refer-*
tur, palam generaliter dicitur.

- 609 18 ET RECTE ET VERVM DICIS 'recte' ad uerba rettulit,
 'uerum' ad rem et ad sententiam; potest enim recte et
 falsum dici, dummodo nullo uitio uerborum nominumque
 dicatur. quamquam et ipsum fallere in tempore quidam
 de officiis scribentes (*cf. Cic. de off. I 10, 31; III 24, 92*)
 rectum putent.

4.

- 610^a 1 1 DISCRVCIOR ANIMI hoc loco χαραντήρα amantis
 immodice iuuenis et senis facit indulgentis ac lepidissimi 10
 patris. 2 DISCRVCIOR ANIMI ἀντίπρωσις figura, ut (*Verg.*
Aen. XII 19) 'o praestans animi i.'

- 610^b 2 1 OBICI proprie, quia inopinanti; nam obici dici-
 tur in utramque partem, ut si quos ante quis uidet quam
 expectauerit. quo uerbo magnitudo doloris ostenditur ex 15
 improviso incommodo. 2 HOCINE DE IMPROVISO MALI
 haec uerba repentino nuntio perculsum indicant Aeschinum,
 prope diuortium <in>stare ira circa se Sostratae et eius
 filiae ob raptum meretricis.

- 611 3 1 VT NEQVE QVID ME FACIAM plus est 'quid me 20
 faciam' quam 'quid faciam': illud enim de rebus, hoc de
 ipso homine intellegitur. 2 NEC QVID AGAM CERTVM EST
 'certum est' pro 'certum sit'; nisi forte 'ut' o quam
 significat, ut sit: o quam <certum est>.

1 praeterea *om. V* || 3 DICIS — uerum *om. C* || 4 et ad] atque
 V | et recte falsum *C* || 8 -que *om. C* || 9 hoc *Steph.*: huic *C*, idem
 huic *V* (*dett.*) | χαραντήρα *Steph.*: ***** *codd.* || 10 modice
codd., *corr. Bentley* | facit <et> *codd.* || 11 ἀντίπρωσις *W.* (*ἀντα-*
πόδοσις Steph.): ***** *V, om. C* || 14 ut si *om. C* | ex] et *V* ||
 17 perculsum *codd.* || 18 prope diuortium stare (*et add. V, dett.*)
 iram *codd.*, *corr. Schoell*; propter (*Steph.*) diu. instans et iram
Teuber | et eius *D*: eius et *CV* || 21 enim *om. V* || 22 certum est
om. C || 23 ut *om. V* | o *om. C* || 24 significat *C, cod. Cuiac.*,
 -cet *V* (*dett.*) | certum est *add. W.*

- 612 4 MEMBRA METV DEBILIA SVNT 'metu' patris, 'timore' diuortii.
- 614 6 TANTA NVNC SVSPICIO modo ostenditur causa trepidationis Aeschini.
- 617 9 ID ANVS MIHI INDICIVM FECIT illa anus, cui Sostrata 5 dixerat (III 2, 56) 'curre, obstetricem accerse'.
- 618 10 1 NAM VT HINC FORTE AD OBSTETRICEM ERAT MISSA apparet inter cetera anum dixisse, ad obstetricem se mis-
sam. *an ultro hoc suspicatus est Aeschinus?* 'hinc' autem addendo ostendit se ante fores Sostratae stare, ut alibi 10
(*And. I 1, 43*) 'ex Andro commigravit huc uiciniae.'
2 VBI VIDI sunt qui addant superuacue 'hanc' et legant
'hanc ubi uidi'.
- 619 11 PAMPHILA QVID AGAT IAM PARTVS ADSIET amatoria interrogatio, qua monstrat Aeschinus curae sibi esse res 15 omnes.
- 620 12 1 ILLA EXCLAMAT non 'respondet' sed 'exclamat'.
2 *Et* bene uim addidit et dicit exclamationem fuisse.
ergo a uocis sono 'exclamat', non a uerbis. 3 ABI ABI
IAM AESCHINE SATIS DIV DEDISTI VERBA usque dum intelle- 20
geremus.
- 621 13 SAT ADHVC TVA NOS FRVSTRATA EST FIDES usque dum deciperemur.
- 622 14 1 HEM QVID ISTVC OBSECO INQVAM EST 'hem' interiectio est nouas res et inopinas audientis. 2 VALEAS 25
HABEAS ILLAM quasi recedat et longe absit, ut in Andria
(*IV 2, 13—14*) 'ualeant qui inter nos discidium uolunt'.

1 SVNT *om.* C | metum C, -tus V; *corr. Steph.* | timor *codd.*, *corr. Steph.* || 9 suspicatus hoc V (*dett.*) || 11 huic *codd.*; *cf. ad Andr.* || 14 amatoris C || 15 qua *ed. pr.*: quae *codd.* | eschinus D, -num *rell.* || 17 exclamet et clamat C || 18 uim] non C | et dicit Schoell: et de C, ad V (*dett.*) | exclamazione C || 19 exclamat *om.* V | non *om.* C || 20 IAM AESCHINE *om.* C | uerba *add. post* VERBA C, ante DEDISTI V | dum usque *codd.*, *corr. Steph.*; sic et *infra* (ubi C *om.* dum) || 23 deciperetur *codd.*, *corr. Westerh.* || 24 istoc C || 25 est *om.* C | inopinas Goetz (-natas *Steph.*): optimas *codd.* || 26 et] a C || 27 qui <hoc> C

- 624 16 1 GARRVLAE utpote anui. 2 AC FIERET PALAM
Demeae scilicet 'fieret palam', cui minime opus fuit.
- 625 17 NVNC QUID FACIAM figura διαπόρησις.
- 626 18 VT NE QVA EXEAT erumpat, ut (*Verg. Aen. II* 496
—97) 'cum spumeus a. e. o. e. g. m.' 5
- 627 19 1 IPSVM ID METVO 'ipsum': quod fratri rapuit.
2 Et 'ut' pro ne non posuit. 3 TOT CONCVRRVNT VERI
SIMILIA ut mea esse credatur.
- 628 20 1 AD ME ABDVCTA EST DOMVM proprie dixit non
'adducta', sed 'abducta': abducitur enim alienum. sic 10
ipse in Heautontimorumenos (*II* 3, 70) 'abducimus tuam
Bacchidem'. 'ad me domum' autem moraliter dixit pro
'ad domum meam'. 2 An ideo 'ad me', quia et illic
luctatus leno est in retinenda contra Aeschinum puella?
- 630 22 1 VTVT ERAT GESTA INDICASSE hoc est: siue 15
<bene siue> male gesta erat; 'ut' enim certam qualitatem
significat, 'utut' incertam, quasi dicat: quoquo modo,
male bene. 2 EXORASSEM VT EAM DVCEREM sic enim
promiserat Sostratae se facturum fuisse.
- 631 23 1 NVNC PORRO AESCHINE EXPERGISCERE sic et alibi 20
(*And. I* 3, 1) 'enimvero, Daue, nihil loci est segnitiae
neque socordiae'. 2 Legitur et 'iam', quod est cor-
reptium interdum.
- 632 24 1 NVNC HOC PRIMVM EST 'primum' ab eo quod
rogandus est pater. 2 ACCEDAM AD FORES Sostratae 25
scilicet.
- 633 25 HORRESCO SEMPER satis amatorie, nam nimium

1 anus *CV*, corr. *Westerh.* | ac] hoc *C* || 2 fieret palam
om. V (*dett.*) || 3 diaporesis *C*, **** *V* (*dett.*) || 4 ut neque ex
ea *codd.* || 5 a. — m.] ***** *C* || 7 me non *codd.*, corr. *ed. pr.* ||
9 adductam sed abductam *C* || 10 enim *om. C* | sic ipse *W.*:
hic ipse *C*, ut *V* (*dett.*) || 11 adducimus *Ter.* || 13 quia *om. C* ||
15 vtv] ut *V* | indicassem *CV* | siue bene siue male *Klotz*:
simile *codd.* || 16 erat] exorat *C* || 17 utut] ut *CV* | quomodo
codd., corr. *Steph.* || 18 exorasse <se> *C* | duceret *C* | enim]
eam *C* || 19 fuisse *C*, *cod. Cuiac.*, esse *V* || 20 nvnc] iam *C*; cf.
schol. sq. et Umpf. ad Ter. v. || 22 secordie *C* | iam *Westerh.*:
etiam *codd.*

semper calorem frigus praecedit in corpore, ut (*Eun. I*
2, 3—4) 'totus, Parmeno, t. h., p. a. h.'

- 634 26 1 APERITE ALIQUIS ACTVTVM OSTIVM uim pluralem
habet 'aliquis', quamuis singulare uideatur; non est enim
aliquis nisi de multis. recte ergo 'aperite aliquis'.
2 *Et* noue, nam ueteribus non placet illud, ubi duae
distinctiones sunt: 'aperite' una, altera 'aliquis actutum
ostium', ut assumatur rursus 'aperiat'. proprie enim
ueteres et quis et aliquis et quisquam non obserua-
bant quo genere aut quo numero declinarent. *est ergo* 10
figura ἀρχαϊσμός.

5.

- 635 1 ITA VT DIXI SOSTRATA FACITE hinc apparet Micio-
nem iam multa dixisse.
636 2 1 FACITE iubet, ut uel securae sint uel adornent
nuptias. 2 EGO AESCHINVM mire occursurus Aeschino 15
Aeschinum quaerit.
637 3 PATER HERCLE EST quid hoc est, quod Micio time-
tur? an quia illi non confessus est? ostendit autem poeta
tantundem pudorem posse aut amplius quam timorem.
638 4 1 QUID HVIC HIC NEGOTI EST alius timor, quod hinc 20
egreditur pater. 2 TVNE HAS PEPVLISTI FORES sic coe-
pit interrogare, ut negationi locum praebeat. 3 *Et* nota
'pepulisti' elatum uerbum et tragico coturno magis quam
loquelae comicae accommodatum.
639 5 1 TACET hoc apud se loquitur Micio. 2 MELIUS 25
EST et non 'bonum est' sed 'melius', et hoc meliore
affectu dixit, quam si diceret 'dignus est'.

1 calorem *W.*: calor est et *codd.* | recedit a corpore *V*
(*dett.*) | ut *om. C* || 4 aliquis <actutum hostium> *C* | singulariter
dicatur *V* (*dett.*) | est et aliquis *om. C* || 6 *Et* noue *om. C* |
ueteres *C* || 7 <unde> aperite <est> *V* (*dett.*) || 10 ergo] enim *C* ||
11 archaismos *V.*, . a . p . r . a . i . e . M . o . e . *C* || 17 est hoc *V* ||
19 pudore ... timore *C* || 20 est *om. C* || 21 sic coepit] suscepit *C* ||
22 negotiationi *C*, negocia in *V* || 24 accomodatur *C* || 25 est
melius *C* || 26 <ludere> non *V* (*dett.*) | hoc et meliori *C* || 27 dignius *V*

- 640 6 HOC NVMQVAM MIHI IPSE VOLVIT CREDERE contra illud quod ait (*I* 1, 27—29) 'denique alii clanculum patres quae faciunt, quae fert adulescentia, ea ne me celet, consuefeci filium'. 'credere' autem magno affectu dixit: non enim 'confiteri' ut patri, sed 'credere' ut parenti aut sodali suo.
- 641 7 1 NON EQVIDEM ISTAS DEEST 'pulsau'. 2 QVOD SCIAM hoc est: quantum scio.
- 642 8 ITA NAM MIRABAR QVID HIC NEGOTI ESSET TIBI accepit negationem Micio, ut ludere Aeschinum possit.
- 643 9 1 ERVBVIT SALVA RES EST nimis paterna sententia. e contrario Simo in Andria (*V* 3, 7) 'uide num eius color pudoris signum usquam indicat'. 2 *Et* quanti affectus est non dixisse 'erubuit: saluus est', sed 'salua res est'! nonne uidetur tibi res eius omnis in Aeschino constituta? eodem animo et supra dixit (*I* 1, 24) 'in eo me oblecto, solum id est carum mihi'; non enim 'solus' intulit quod exspectabatur, sed absolute quasi 'ex omnibus solum id est' inquit.
- 644 10 1 NIHIL MIHI QVIDEM 'mihi' hoc est: meae priorae rei. 2 *Et* callida negatione coepit, ut et illi adimat confitendi locum ac fiduciam simulque fiat ei desperatio ducendae eius, cuius mentio tam contemptim ab ipso tractetur.
- 645 11 1 AMICVS QVIDAM ME A FORO hinc incipit mendacium mixtum uero; nam 'amicus' et 'a foro' uerum est, 'huc aduocatum' falsum. sed 'huc' et 'quidam' modo ἔμπεστον habent lenis negotii et in quo nec magnae per-

1 hoc om. C | ipse om. V || 2 denique] postremo *Ter.* || 5 confiteri ut *W.*: confitetur C, confiteretur ut *W* (*dett.*) | credere L, credet C, -deret V | ut] aut C (*dett.*) | parenti] cf. *Thes. gl. s. v. affinis* || 8 hoc] id V || 10 laudare (-ri C) *codd.*, corr. *Steph.* || 12 e] et e V, et C | contraria C || 13 Et] at C || 16 et *Steph.*: ut *codd.* || 17 carum] **** C, om. V | mihi — solus om. V | non enim] nūptium C | solum C (*dett.*), corr. *Teuber* || 20 meae *cod. Cuiac.*, -ne C, om. V (*dett.*) || 21 et illi] ille C || 26 mixto V | nam] an C || 28 emphasim V, e . n . q . ca . c . i . n . C | habet C | nec] non V

sonae nec res difficilis operae aut longae occupationis habeantur. 2 *Et* 'aduocatum' dicendo alienum negotium demonstraui. nam et 'sibi' non uacat; si enim 'mulieribus' addidisset, potuit aliud sperari.

646 12 1 QUID deest 'ait', ut sit: quid ait? 2 EGO 5
DICAM TIBI seniliter, nam iam dicendum fuit. 3 *Et* hoc habet *ἐμπερίν* uilis rei, quae uel facile dici possit uel non celanda sit.

647 13 1 MULIERES PAUPERCVLAE non potuit magis spoliare dignitate formae et aetatis puellam, quae amatur 10 ab Aeschino, quam ut eam primo eodem nomine cum matre nominaret, deinde communiter diceret de ambabus uniuersa, quibus contemni debeant. 2 MULIERES PAUPERCVLAE addidit 'pauperculae', ut magis desperet Aeschinus impetrare posse has nuptias a patre, et item 'quaedam', 15 ut ignobiles demonstrantur. 3 *Et* totum hoc cum abiectione pronuntiandum. 4 *Et* 'quaedam' et 'pauperculae' dicendo ademit omnem spem nuptiarum; nam 'quaedam' ignobilem indicat, 'pauperculae' indotatam. quid ergo remanet, quod speret Aeschinus? 5 PAUPERCVLAE 20 nec 'pauperes' saltem.

648 14 1 ET CERTE SCIO *ἐπ' αὐτόθωσις*: 'parum dixi' inquit.

2 OPINOR uelut adeo obscurae sint et nullius pretii.

3 VT OPINOR HAS NON NOSSE TE potuit recte dicere et hoc 'ut opinor, has non nosti', sed illud uetustius. 25

4 VT OPINOR HAS NON NOSSE TE aut abundat 'ut' aut deest 'scilicet'. magnum autem crimen est in forma uicinae puellae, incognitam esse adulescenti de proximo. et quia scit hunc esse, de quo dixerit (*I* 2, 69) 'quam

1 difficiles *codd.*, *corr.* Steph. || 6 tibi dicam *V* | seniliter *cod. Cuiac.*, senile est *rell.* || 7 habet **** *C*, *emphasim* habet *V* (*dett.*) | facile uel *C* || 10 dignitatem *C* || 11 proximo *C* || 14 addidit pauperculas *C*, pauperculae addidit *V* || 16 adiectione *codd.*, *corr.* *ed. pr.* || 17 pronuntiandum <est> *V* (*dett.*) || 19 pauperem *C* || 20 sperat *C* || 21 saltim *C* || 22 certo *V* (*dett.*) | *ἐπ' αὐτόθωσις* Steph.: ***** *codd.* || 24 HAS *om.* *C* || 27 est *om.* *C* || 28 incognita *C*, cognitam *V* | die proxima *C* || 29 dixerat?

hic non amauit meretricem aut cui non dedit aliquid?',
subdidit causam, ne dignitatis pudorisque esset, quod eam
incognitam esse Aeschino dixisset: 'neque enim huc diu
commigrauerunt' inquit. 5 *Et* VT OPINOR mire ipse sibi
sumit atque confirmat, quod nondum ille confessus est. 5

649 15 QUID TVM POSTEA gratissime proditur Aeschinus
amator, cum sedulo dissimulet.

650 16 1 VIRGO EST CVM MATRE uult Micio sic audire
Aeschinum tamquam alienissimum, et ideo uelut inscius
facti diligentius narrat. uirginem autem <τῷ> ἀρχαῖου 10
pro muliere dixit. 2 PERGE uide instantius interrogan-
tem, quam percontatorem decuit.

651 17 HIC MEVS AMICVS qui 'me aduocatum abduxit de
foro' (cf. v. 11—12).

652 18 1 HVIC LEGES COGVNT NVBERE non 'permittunt' 15
dixit nec 'iubent', sed 'cogunt' ad perturbandum Aeschi-
num. 2 *Et* recte: alia enim sinunt leges, alia cogunt
fieri. 3 *Et* ne esset, quo resisteretur illi, uult ut mu-
lieres a lege cogantur. 4 PERII audit hoc Micio, sed
dissimulat. 20

653 19 1 *Et* RECTE id est: recte quod perii. nihil magis
comicum. 2 *Et* uide trisyllabum artificiose esse sub-
iectum, ut qui 'perii' dixit, uix hoc locutus fuisse uideatur.

3 IS VENIT VT SECVM AVEHAT aliud peius in amatam,
ne Athenis saltem alteri nuberet. 25

654 20 1 NAM HABITAT MILETI πιδανῶς 'Mileti'. et est
aduerbium locale. 2 HEM VIRGINEM VT SECVM AVEHAT
hic acrius commoueri proditur adulescens, ut affectu fateat-
ur quod uerbis negat.

4 commigrauerunt inquit om. C || 5 iste C || 9 inscius facti
om. C || 10 τῷ add. W. | ἀρχαῖου Steph.: archaismos V (dett.).
***** C || 12 percontatorem W.: per contrarium codd. ||
13 adduxit ex abd- corr. C || 15 non] nec V || 19 hoc audit
V (dett.) || 21 <et> nihil V (dett.) || 22 trissyllabum V, trisil-
laba C || subiecta C || 23 uix om. C | hoc] ut V (dett.) || 24 uenit
is V (dett.) | uti C | aduehat codd. | in om. C || 25 saltim C ||
26 ΠΙΘΑΝΟC cod. Cuiac., ***** rell. || 27 VIRGINEM om. C |
aduehat codd. || 28 affectum C

655 **21** 1 SIC EST MILETVM VSQVE OBSECRO ITA ANIMO
MALE EST ille oblitus sui sic indignatur, ut in re pro-
pria, hic rursus callide uultu utitur tamquam aliena nar-
rantis. 2 MILETVM VSQVE OBSECRO ITA bene 'usque',
nam est Miletus colonia Atheniensium in Ponto. 3 ANIMO 5
MALE EST animo male fieri dicitur, cum ictu alicuius
maeroris percussus animus non sustinet corpus sequitur-
que ruina membrorum.

656 **22** 1 QUID IPSAE QUID AIUNT non satis credit Aeschinus
pudicam matrem familias statim consentire <in> nuptias 10
nouas ignoti uiri. 2 QUID ILLAS CENSES 'dicere posse'
subaudiendum. 3 NIHIL ENIM 'dicunt' subaudiendum. et
sic intellegendum 'nihil' non quod taceant, sed quod nihil
confirmantis habeat id quod dicunt.

657 **23** 1 COMMENTA MATER EST nondum dixit quid dicat. 15

2 Et 'commenta' dicit, hoc est fallaciam confinxit, <nam
confinge>re ueri simile <est> comminisci. 3 EX ALIO
VIRO iam de proximo tangit Aeschinum.

659 **25** PRIOREM ESSE ILLVM mire tractat etiam partes
Aeschini. 20

660 **26** 1 NONNE HAEC TIBI IUSTA VIDENTVR <POSTEA hic
sensus est: nonne haec tibi iusta uiderentur> esse, si illa
quae amicus tuus dixerat <postea> quam haec audires?

2 IUSTA TIBI 'iusta': quae postea audisti quam illa
quae pro Lemnio dicebas prius. 3 Aut si hoc non est, 25
quaere quid sit 'postea'. uidetur enim mihi 'postea' sic
abundare, quomodo interdum 'hodie' de stomacho adicitur

1 ITA om. C || 4 ITA om. V || 5 est] et V | colonia <est> V ||
6 malo fieri codd. | dictu (-um C) codd., corr. Steph. || 7 per-
cussus codd. | sustinetur V (dett.) || 8-que om. C || 9 satis Schoell:
statim codd. | reddit C || 10 in add. Steph. || 11 posse dicere V
(dett.) || 13 quod non C || 14 confirmationis Steph. || 15 fort. non-
dum scit || 16 Et <iam> V (dett.) | confinxit nam confingere
Goetz: confinxisse codd. || 17 est add. Goetz || 21 POSTEA — uide-
rentur suppl. W. || 22 si] scilicet V (dett.) || 23 dixera C, dixit V |
postea add. W. | quam] quasi V (dett.) || 24 iusta] fort. VIDENT-
VR POSTEA | quam] quasi V || 26 uideatur C | mihi W.: nihil
codd. || 27 abundaret V (dett.), ab C, corr. Lindenbr.

loquentis et uulgus dicit 'a mane' (cf. *Plaut. Amph. I 1, 97*; *Most. III 2, 80*) et nos 'quam diu'.

661 27 1 NON uultuose pronuntiandum 'non'. 2 AN ILLAM HINC ABDVCET 'hinc' tamquam singultus ploraturi est; nam sic pronuntiandum est. 3 PATER quasi hoc a 5 supplicante dicatur.

662 28 FACTVM A VOBIS DVRTER non 'dure' id est crudeliter, sed quasi dura mente, hoc est inflexibili, et quod dicunt Graeci <ἄμ>εταπίστως.

663 29 1 IMMISERICORDITERQVE nota octo syllabarum ad-10 uerbium atque insuper compositum et cum coniunctione prolatum.

664 30 1 INLIBERALITER αὔξησις, nam multa duriter et iam, si opus sit, immisericorditer quoque et facienda sunt et patienda, si ita ratio et causa cogat, ut non sit 15 illiberalē, hoc est malum atque inhonestum.

663 29 2 ET SI EST DICENDVM PATER MAGIS APERTE id est: apertius, quia iam apertum fuerat 'duriter' et 'im-
misericorditer'. 3 Et bene praefatus est, ne contumax
aduersus patrem uideretur. 20

664 30 2 INLIBERALITER iniuste, inclementer, non bene, quia liberalis bonus.

665 31 QVAMOBREM delectari magis cupiens Micio uult Aeschinum protrahere ad defensionem sui.

666 32 1 FORE ANIMI MISERO quid de se plus diceret, si 25 factum fateretur? 2 QVI ILLA CONSEVIT PRIOR legitur et 'illam'. et dicebant ueteres hanc rem consueui.

3 Et εὐσχημόνως, ut Plautus (*Amph. I 2, 28*) 'et

1 amoēnē V (-ne dett.) || 3 pronuntiandum <est> V (dett.) || 4 abducat hic tamen C || 5 ad supplicante C, ad supplicandum V (dett.) || 8 quasi om. V || 9 greci dicunt V (dett.) | <ἄμ>εταπίστως Schoell: ΗΤΑΠΙΕΤΟC vel ΗΤΑΠΙΕΤΟC codd. Lindenbergii (Quiacii?), ***** rel.; ἀρενός Steph. || 10 nota octo Steph.: notato codd. || 13 auxesis V (dett.), *** inliberaliter hoc *** C || 15 et 2. om. C | ut Goetz: et codd. || 16 <non> malum V (dett.) || 17 et om. V || 20 matrem codd., corr. Klotz || 22 qui C | bonus <dicatur> V (dett.) || 26 qui illam C || 27 consueui om. C || 28 Et εὐσχημόνως Steph.: ***** CV | et 2. D, ut CV

clandestina ut celetur consuetudo'. 4 *Et* maiore affectu non amorem allegauit, sed quod est commune cum bonis et multo iustius, consuetudinem.

667 **33** QVI INFELIX non 'qui' sed 'qui infelix' et non 'amet' dixit sed 'misere amet': ita affectu proditur, qui 5 ut alienus uult loqui.

668 **34** 1 PRAESENS PRAESENTI ERIPI adiuuant significationem haec ex abundanti addita, ut (*Verg. Aen. IV 83*) 'illum absens absentem auditque uidetque' et (*Aen. X 600*) 'fratrem n. d. f.' sic Caecilius in *Exhauhestoti* (*Ribb.*³ 10 p. 48) '<est> haec caterua plane gladiatoria, cum suum sibi alius socius socium <sauciat>'. 2 *Et* totus hic locus est translatus a Vergilio in quarto *Aen.* (408) 'quis tibi n., D., c. t. s.' etc.

670 **36** 1 ISTVC deest 'dicis'. 2 QVIS DESPONDIT latenter obiurgat Aeschinum rem sine patre gessisse. et dicitur figura ἐπιτοχασμός. 3 QVIS DESPONDIT quia non interfuit pater. 4 QVIS DEDIT quia rapuit ante quam peteret.

671 **37** 1 QVANDO NVPSIT quia nuptiae non factae sunt. 20 2 *Et* 'nupsit' moleste additum, quasi aliena sit quae non legibus ducta sit. 3 AVCTOR HIS REBVS QVIS EST datiuo casu, non 'harum rerum'. et Sallustius (*Iug.* 7, 4) 'qui tunc Romanis imperator erat'. 4 AVCTOR ἐξηγητός. 5 AVCTOR HIS REBVS QVIS EST iterum obiurgat, quia non interfuit pater. 25

1 clandestine *codd.* | ut] et *V* (*dett.*) | consuetio *Plaut. ap. Fest. P. 61, 5*; suspicio *Plauti codd.* | maiori *C*, maiore (*post affectu*) *V* || 2 alligauit *C* || 3 consuetudine *codd.*, *corr. ed. pr.* || 4 non amet] nouam et *C*, non anum *V* (*dett.*) || 5 miseram (*hic dixit exhibent V, dett.*) et *codd.* || 8 haec *om. C* || 9 absentes audit et uidet *C* || 10 caelius *V* (*dett.*) | erathosten (*ex -iñ corr.*) *C*, exatosthetim *V*, *corr. Spengel* || 11 est (*post haec add. Bergk* | catania *C* | plena *codd.*, *corr. Lindenbr.* || 12 socium] socia *C* | sauciat *add. Steph.* || 13 n.] tum *Verg.* || 17 ἐπιτοχασμός *Lindenbr.* (*ex cod. Cuiac.?*): ***** *codd.* | interfuerit *C* || 22 datiuo *Steph.*: ablatiuo *codd.* (*etiam Cuiac.*) || 24 imperat *C*, imperat *V* (*dett.*) | AVCTOR 1. — EST *Schoell*: aucto · p · x · u · hic rebus qui est *C*, auctor p · xii · (x · u · *dett.*) his rebus auctor quis est *V* (*dett.*) || 25 obiurgat] urgent *C*

6 *Et* agit sic dolens ueluti minus sibi amoris prae-
bitum fuerit Micio, ut his se in quantum amor patitur
uideatur ulcisci, quia negotium non sibi confiteatur
Aeschinus.

672 **38** 1 AN SEDERE OPORTUIT 'sedere' proprie ignauae
cessationis est, ut Vergilius (*Aen. XII* 15) 'sedeant spectent-
que Latini' et (*cf. Cic. in Verr. II, II* 78, 191) 'quid
sedes, Verres? quid exspectas?' 2 CVR DVXIT ALIENAM
utrum 'filiam' an: quae possit aliena esse? nam omnes
alienas filias ducunt. 10

673 **39** 1 TAM GRANDEM 'grandem' ad aetatem ueteres
rettulerunt, non ad corpus. et in parte aetatis dicitur
'grandis', non in tota uita, nisi si additur 'natu', ut (*Cic.*
in Verr. II, I 30, 76) 'grandis natu parens adductus ad
supplicium'. et 'grandis infans' et 'grandis puer' et 15
'grandis ephebus' et 'grandis uirgo' recte dicitur. 2 *Et*
unde scit Aeschinus? an 'grandem' sic fingit ignotam?
an quia dixit pater (*v. 23*) 'commenta mater est esse
ex alio uiro nescio quo puerum natum'? ergo et illa gran-
dis et serus Milesius, qui tunc uirginem petit, cum iam 20
alteri data sit uel rapta sit alteri. 3 DVM COGNATVS
HINC ILLINC VENIRET prouerbialiter 'hinc illinc'.

675 **41** ET ID DEFENDERE non potuit magis amatorie nec
magis pueriliter loqui, quam ut, non contentus quod ait
'haec dicere te aequum fuit', adderet 'et id defendere'. 25
patet autem, qualis affectus sit, cum etiam blanditur
patri ob alienam causam, ut ipse nunc simulat.

1 ait *C* || 2 fuerit *om.* *C* | se his *V* (*dett.*) || 3 <qui>
quia *C*, quod <que> *V* | sibi negotium non *V*, non sibi *C* |
confitetur *C* || 11 grandem *om.* *C* || 12 etate *C* || 13 nisi sibi
addatur *V* (*dett.*) | uti *C* || 16 <et> recte *C* || 17 an *om.* *C* |
sic se *C* | <et> ignotum *C* || 18 esse et 19 nescio *om.* *C* || 19 quo
om. *CV*¹ || 20 seruus *codd.*, *corr. Steph.* || 21 altero *C* |
rapta (*cf. 36, 4*) nupta *V* (*dett.*) || 22 VENIRET — illinc *om.*
C || 25 <et> adderet *V* (*dett.*) || 26 quale (*om.* affectus) *C* |
sit *W.*: est *codd.* | etiam cum *C* | blanditur post 27 causam
V (*dett.*)

- 676 **42** RIDICVLE uocatiuus casus est ab eo quod est ridiculus.
- 677 **43** 1 SED QVID ISTAEC AESCHINE NOSTRA iam haec ultima desperatio et Aeschinum protrahet in confessionem et in finem fallaciae deducet senem. 2 *Et bene quidem* 5 'nostra' dixit; memor est enim respondisse se Aeschino interroganti (*v. 10*) 'tibi uero quid istic est rei?' 'nihil mihi quidem'. totum hoc autem senex ad id redegit, non tam ut torqueret Aeschinum quam ut maius faceret beneficium suum exponendo, in quod paene periculum amor 10 eius incidit.
- 678 **44** QVID EST QVID LACRIMAS quasi repente animadu- uerterit flentem et quasi causam omnem nesciat, sic in- quirat.
- 679 **45** AESCHINE non hic exhibuisset personam patris, 15 nisi pietate uictus pati filium nollet confessione torqueri. Vergilius (*Aen. I 385—86*) 'nec plura querentem passa Venus m. s. i. f. d. e.' bene ergo intellegunt, qui sic accipiant perrecturum adhuc fuisse Micionem, nisi uictus affectu fallaciam proiecisset. 20
- 680 **46** NAM TE AMO bene addidit 'nam te amo' etc., nam et inuidis et inimicis moris est scire quid agamus.
- 681 **47** ITA VELIM ME PROMERENTEM quam pie additum 'promerentem', tamquam illic sit uotum Aeschini, cum possit pater etiam immeritum amare! et animaduertendum 25 <'ut'> semper sequi uel statim uel ex intervallo maxime in huiusmodi affirmationibus. sic Cicero (*divin. in Caec. 13, 41*) 'ita uelim deos mihi propitios, ut cum illius

3 iam Steph.: tam C, om. V || 4 protrahet (*post* confessionem) V (*dett.*), p^aq^a haec C || 5 facile C | senem deducet V (*dett.*) || 6 se (*ante* respondisse) V (*dett.*), om. C || 7 rei est V (*dett.*) || 10 quo (quod V) .. periculo *codd.*, *corr.* Steph. (*cf.* V 3, 17) || 11 accideret C || 12 quod lacrimas *codd.* || 15 eschinus C, <ha> eschine V (*dett.*) | hic om. V || 21 addit V || 23 additum <est> V (D) || 26 ut *add.* Steph., *cf.* Hec. IV 2, 4; optionem *male suppl.* V (*sim. dett.*) | <se> sequi C || 27 affirmationibus *cod.* Cuiac., *conf. rell.* | sic om. C

temporis mihi uenit in mentem' etc. 'uelim' autem pro 'uolo' antequam dicitur.

682 48 ADMISISSE IN ME 'in me' ἀνέτηκός adiectum est.

683 49 ET ME TVI PVDET ambiguum quidem, sed apparet adolescentem propter suum peccatum dicere, non quod quicquam turpe fecerit pater.

684 50 1 NE INDILIGENS NIMIUM SIES non ergo ingratus sed neglegens Aeschinus, nec neglegens sed 'indiligens', nec in alterum sed in se deliquit. 2 Mirae clementiae genus est aut omnino ignoscere aut obprobrium in leuius 10 commutare. nam tota obiurgatio ita amica est, ut non multum a blandimento discrepet magisque proficiat apud audientem, ut uult Terentius, quamquam sint illa aspera atque prae fracta.

685 51 1 IN QVA CIVITATE TANDEM TE ARBITRARE VIVERE 15 communem locum inducit a loco, a persona, a facto, a tempore. 2 IN QVA CIVITATE aliter pronuntiandum est, id est presse ac leniter, ne faciat illud Tullianum (*Catil. I 4, 9*) 'pro di immortales! ubinam gentium sumus? quam rem publicam habemus? in qua urbe uiuimus?' 3 Et 20 TANDEM pro tamen. 4 IN QVA CIVITATE hoc est: oblitus es Athenis te esse, ubi legibus uiuitur? uide et omnes sententias poni accusatorias et nihil amaroris. isti sunt colores orationum difficillimi, sed elaborauit Terentius Micionem facere molliter accusantem et inducere Demeam 25 durissime blandientem. 5 IN QVA CIVITATE quod obiurgat Micio, et magni amoris est et necessaria pro persona asseueratio. non enim conuenit patrem, etiam nimium diligentem filium, eius praeterire peccata.

3 in me *om. C* | ἀνέτηκός *Steph.*: **** *codd.* || 4 quidam <hoc dictum putant> *V (dett.)* || 5 non quod] nunc *C* || 8 sed] si *V (L)* | <sit sed> nec negligens <quippe> sed *V (dett.)* || 9 delinquit *C* || 10 obprobrium *Schoell.*: ob iram *C*, crimen *V (dett.)* || 14 perfracta *codd.*, *corr. Steph.* || 15 arbitrare te *C* || 18 est *om. C* || 22 et *om. V* || 23 amaroris *Klotz.*: amoris *codd.* | sunt *om. V* || 25 molliter *cod. Cuiac.*, leniter *rell.* || 26 duriter *V* || 27 et 1. *om. V* | est in necessario *C* || 28 assentatio *codd.*, *corr. W.* | enim *om. C* | patrem etiam *Calph.*: pater *C*, patrem *rell.* || 29 eius *om. C*

- 686 **52** VIRGINEM VITIASTI uide et rem dici et abesse tragicam exclamationem, et delictum ostendi et ad ueniam festinari; nam statim dicet 'iam id peccatum primum magnum, at humanum tamen'. et tota pronuntiatio in huiusmodi uerbis submissa <esse> debet. 5
- 688 **54** 1 FECERE ALII SAEPE ITEM BONI MORIS est exemplo lenire quod purgare non possis. 2 FECERE ALII S. I. B. consolatio ab exemplo. et 'boni' non: cum hoc facerent, sed: alias boni. 3 AT POSTQVAM ID EVENIT 'euenit' inquit, non 'commissum est': nihil ignoscentius dici potuit. 10
- 689 **55** 1 NVMQVID CIRCVMSPEXTI *συγκοπή μεταπλάσμός* pro 'circumspexisti'. 2 Et circumspicimus praesentia, prospicimus futura.
- 690 **56** 1 QVID <FIERET QVA> FIERET id est: qua ratione, quo modo fieret. 2 Et QVA ratione, id est quibus ad- 15 miniculis uel per quas personas. 3 SI TE IPSVM MIHI PVDVIT DICERE 'puduit dicere' optime additum est, quasi non debuerit Aeschinum apud Micionem pudere.
- 691 **57** 1 QVA RESCISCEREM 'qua' hoc est: per quos. et ad omnia subauditur 'numquid circumspexti'. 2 QVA 20 RESCISCEREM deest 're' uel 'ratione'. 3 MENSES ABIERVNT DECEM mire 'abierunt' quasi dicat: te cessante menses cessere. et locus est incusationis a tempore. 4 Et abire dicitur quod paulatim nos deserit. hoc autem ex partu intellegit. 25
- 692 **58** 1 †PRODIDISTI ET TE ET ILLAM MISERAM† Sallustius (*Iug. 14, 13*) 'quod in familia nostra fuit, praestitit, ut

1 et 1. om. V || 2 ostendi delictum V (*dett.*) || 3 iam] nam C, om. *rell.* | primum om. C || 4 ad C (= *Ter. codd.*) | pronuntiatione (om. in) C || 5 esse debet W.: debetur *codd.* || 6 <boni> moris C || 7 s. a. i. b. C || 8 cum] quod V (*dett.*) || 10 ignoscentis C, innocentius V || 11 *CYΓΚΟΠΗ ΗΔΔΗΤΑΝΔΑΜΟC* (*corr. W.) cod. Cuiac.*, *sineopa* ***** V, ***** C; σ. η̄ μ. Schoell, at cf. *Andr. III 3, 40; Eun. II 3, 93 et V 1, 15* || 14 FIERET QVA *add. W.* | est om. C || 17 puduit dicere om. C || 18 eschinus V (*dett.*) || 19 id est V (*dett.*) || 20 circumspexti — MENSES om. C || 21 rem uel rationem V (*dett.*), *corr. ed. pr.* || 23 <et> cessauere V || 26 PRODIDISTI etc.] *schol. pert. ad QVOD QVIDEM IN TE FUIT | ET 2. om. C*

in omnibus bellis adesset uobis' et Cicero (*in Verr. II, IV 11, 25*) 'senator populi Romani, quod in uobis fuit, iacuit et pernoctauit in publico'. 2 PRODIDISTI ET TE ET ILLAM uide festiuium senem, quantum se adulescenti accommodet: non enim illum quem causa deposcit, sed 5 amatorium ordinem fecit prius dicendo 'prodidisti te' quam 'illam', tum etiam 'gnatum', ut ex animo eius amare uideatur id quod natum est. 3 Et PRODIDISTI decepisti uel deseruisti, ut Vergilius (*Aen. I 251—52*) 'unius ob iram prodimur'. 4 QVOD QUIDEM IN TE FUIT 10 pro: id quod in te erat, *id est: quantum in officio tuo spei et auxilii partiumque tuarum fuit*, uel quantum ad te spectabat. 5 Et hoc est illud, quod obsequentissimus pater uult omnia per se esse correcta.

693 59 1 DORMIENTI HAEC TIBI CONFECTVROS DEOS quam 15 mitis, quam faceta obiurgatio! uide ut satis Micio sit ille ante descriptus. 2 QUID CREDEBAS DORMIENTI HAEC TIBI CONFECTVROS DEOS incerta distinctio, nam et per se 'quid' et 'quid credebas' legi potest. et ueluti subaccusatur hic Aeschinus. 3 DORMIENTI HAEC TIBI C. D. ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου. et quae sint quae di cessantibus praestare non possint, sequenti uersu docet, ne uideatur de dis male sensisse. 4 DORMIENTI multo melius quam si diceret 'cessanti'. et non 'facturos', sed quod plenum est 'confecturos'. 5 Et mire deos ponit in eo negotio, quod 25 ipse praestat, tamquam hic et se excuset et deos, quod non fecerint Aeschino quae uolebat etiam dormienti.

694 60 1 ET ILLAM SINE TVA OPERA IN CVBICVLVM IRI ἐπὶ

2 Romani] ro. C, R. V || 3 <in uestro oppido> iacuit Cic. | in om. C || 7 etiam] cū an C | eius om. V || 12 uel om. C || 14 esse om. C | correpta codd., corr. Steph. || 16 uide ut W.: uidetur codd. | sit ille] ille esse qui V (dett.) || 17 scriptus codd., corr. Steph. || 20 hic cod. Cuiac., hoc C, per hoc (ante subaccusetur) V (dett.) | DORMIENTI om. V | ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου Lindenbr. (ex cod. Cuiac.?): ***** codd. || 21 sint D, sunt rell. | quae (om. C) decessantibus codd., corr. Klotz || 22 possit codd., corr. Steph. || 26 et deos excuset V (dett.) || 28 ire C; sic et infra | ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἀδυνάτου Lindenbr. (cf. supra): ***** codd.

τοῦ ἄλλου ἀδυνάτου. 2 IRI DEDUCTVM DOMVM ordo: deductum iri.

695 **61** NOLIM CETERARVM RERVVM TE SOCORDEM quam nihil imperiose ac pro auctoritate patria! 'nolim te' inquit 'socordem ceterarum rerum esse', non 'ne sis socors'. 5

696 **62** 1 BONO ANIMO ES apparet flenti haec dicta omnia. et hoc decuit uerecundum adulescentem ex ui tantae orationis et metu amittendae amatae nimium puellae. 2 BONO ANIMO ES [et] 'es' modi imperatiui est temporis praesentis, nam 'esto' futuri est. 3 DVCES VXOREM 10 datur in ultima obiurgatione et breuiter et plena securitas. 4 HEM singultiens fletu et gaudio dixit 'hem'.

697 **63** 1 OBSECO NVM LVDIS TV ME maestus amatoris animus ludentem senem <serio> loqui credidit, uera dicentem quia optata sunt putat ludere nunc. potest et ob 15 hanc causam dicere, quod eum numquam lusit antea. 2 EGO TE QVAMOBREM magna uis pronominum, cur non ludat, quibus et accessit consideratio rei, nam primo 'ego', deinde 'te', deinde causae propositio. 3 Et recte 'ludis': est enim amantis <se> conicere in falsum metum immi- 20 nente laetitia, inimici uero qualibet saeuitia in falsum gaudium quemquam impellere sub alicuius maeroris aduentum. ideo negat se Micio in hac parte lusurum Aeschinum, qui in aliis luserat.

1 DOMVM *om. C* | ordo <est> *V* | deducti iri *C* || 3 TE *ante CETERARVM C* | secordem *C* | quam [et] tanquam *V (dett.)* || 4 ac *om. C* | patria <fiat> *V (dett.)* | inquit te *V* || 5 non <dixit> *V (dett.)*, *om. C* | sit *C* || 7 hoc *Steph.*: hec *codd.* | <et> ex *V* || 8 et — puellae] emittende enim puelle *C* || 9 BONO — ES *om. V (dett.)* et *secl. W.* | est *C* | <modo> imperatiui modi *V (dett.)* | est <et> *C* || 12 dicit *C* || 13 tu <nunc> *V (dett.)* || 14 animus *om. C* | serio *add. W. duce Steph.* | credidit uera loqui *C* || 15 sunt <haec> *V (dett.)* | putat ludere *Steph.*: ut alludere *codd.* | potest] putat *V (dett.)* || 16 dicere] dixit ludis tu nunc me non *V (dett.)* | numquam *om. V (dett.)* | antea luserit *V (dett.)* || 19 deinde 2. *om. V* | propositio *D. praep. rell.* || 20 enim *om. C* | amantem *V (dett.)* | se *add. W.* | conicere *post metum V (dett.)* || 21 qualibet (quael- *V, dett.*) uero seuitia (sententia *V*) inimici *codd., corr. W.* || 22 aduentum <sat optat> *V (dett.)* || 24 qui <non> in aliis luserit *V (dett.)*

- 698 **64** QVIA TAM MISERE HOC ESSE CVPIO VERVM 'misere'
pro nimis, quia nimia misera, ut (*Andr. I 1, 34*) 'ne
quid nimis'. hoc enim putant qui uirtutes mediocritates
esse dixerunt.
- 697 **63** 4 NESICIO religiose dixit 'nescio', quasi non sit 5
ratio quare non credat patri, quamuis subiecerit causam.
- 699 **65** 1 ABI DOMVM AC DEOS COMPRECARE magnus in-
stitor sui beneficii est, qui a dis petendum dicit esse,
quod ipse praestabit. 2 An ideo, quia ordinis fuerat
prius rem diuinam facere et sic uxorem accersere? 10
3 *Et bene repetitum* 'abi' quasi haerenti morantique, ut
(*And. I 1, 1*) 'uos istaec intro auferte: abite'.
- 700 **66** 1 QVID IAM VXOREM accessit ad beneficium tempus,
et ideo 'iam' quasi gestiens repetit adulescens. 2 QVAN-
TVM POTES aut deest 'cito' aut 'quantum pote' scilicet 15
'esse'.
- 702 **68** 1 QVID QVAM ILLAM commendat se Micio et fami-
liariorem amatori facit mentionem faciendo saepius de
amica in uxorem ducenda.
- 701 **67** 1 NI MAGIS TE QVAM OCVLOS NVNC AMO MEOS mire 20
'nunc' addidit. 2 *Et eleganter inuentum est*, quod in
se amator multum diligit, id est 'oculos', ut in Eunucho
(*Ad. III 2, 20*; cf. *Eun. IV 3, 6 et IV 6, 2*) 'adulescenti
ipsi eriperem oculos' hoc est ipsos, de quibus amat.
- 702 **68** 2 AEQVE sic infert hoc, quasi dubitando inuenerit. 25
3 PERBENIGNE multum putat, quia amator hoc dixit.
ergo 'benigne' large abundeque. 4 QVID ILLE VBI EST

1 misere *W.*: uerum *V*, om. *C* || 2 miseria *codd.*, corr. *W.*;
cf. *Andr. III 2, 40*; *Eun. III 1, 22* || 3 nimis] luserit *add. C*,
miserum *add. V (dett.)* || 4 esse *om. V (dett.)* || 7 institor *L*, in-
stitutor *rell.* || 8 beneficii *om. V* | dicet *V (dett.)*, dicunt *C*,
corr. *Westerh.* || 9 ordinationis *V (dett.)* || 10 accerseri *V* || 11 *Et*
q2 *C* | repetitum <est> *V (dett.)* || 15 at deest *C*, id est *V*
(*dett.*) | potes esse *C*, potes deest iisse *V (dett.)*, corr. *Goetz*
coll. Ad. II 3, 11 || 18 de — 24 oculos *om. C* || 22 in Eunucho]
memoria lapsus est scholiasta, nisi forte lacuna statuenda est ||
25 dubitanti innuerit *V* || 27 large abundeque *Steph.*: larga
abundetq *C*, large et per abundat *V (dett.)* | qvid *om. C*

MILESIVS non amat, si statim timere desinit. unde Vergilius (*Aen. IV 298*) 'omnia t. t.'

703 **69** 1 ABIIT NAVEM ASCENDIT 'abiit' facete, ne diceret 'mentitus sum'. atque ita dixit, ut infantibus nutrices de terculis solent dicere, quas cum ipsae confixerint, 5 abolitas uolunt, postquam illos uident nimium pauere.

2 Sed mihi uidetur ridens haec dixisse, ut intellegat Aeschinus Micionem ioco fuisse mentitum.

705 **71** 1 TIBI OBTEMPERATVROS MAGIS mira sententia: obsequi deos bonis, quasi bonis hominibus multum debeant. 10

2 *Et* in excusatione precandi deos uide quae facultas nata sit patrem sine assentatione laudare! non est autem iniuriosum ad patrem referre deprecationem deorum, sed magis honorabile. nam tale est apud Vergilium (*Aen. II 717*) 'tu, genitor, cape sacra manu p. p.', ut ipse 15 patrem portet, hic deos.

706 **72** EGO EO INTRO VT QVAE OPVS SINT PARENTVR TV FAC VT DIXI SI SAPIES hic uersus in quibusdam non inuenitur.

707 **73** QUID HOC EST NEGOTI HOC EST PATREM E. et 20 mirantis haec et laudantis oratio est. et paene uidetur huiusmodi patrem Terentius probare.

708 **74** 1 QVI MAGIS MOREM GERERET 'qui' quo modo, qua re, qua ratione. 2 HIC NON AMANDVS omnia perfecit hic pater, ut et ametur et laudetur et foueatur. 25

710 **76** MAGNAM MIHI INECIT SVA COMMODITATE CVRAM mira sententia: mala nobis etiam de bonis nasci. an bonus parens magnae curae est filio?

1 non amat *om. C* || 2 t. t. < s. t. a. > *codd.* || 3 ABIIT] inquit *C* | facete abiit *V* | ne *om. C* || 5 de turculis dicere solent *V* (*dett.*) | confixerint *CV* || 6 pauere. Sed *W.* (*duce Steph.*): pauperes et *codd.* || 11 excusationem *V* (*dett.*) | uide quae *Steph.*: undique *codd.* || 12 autem *om. V* (*dett.*) || 16 putet *V* (*dett.*) || 17 SINT] sunt *codd. Ter.* || 18 si *om. C* | sapiens *V* (*dett.*) | non *om. C* || 20 E. *om. C* || 21 est *om. C* || 23 qui *om. C* | quo *om. V* (*dett.*) || 24 hic — ametur] harum *C* || 27 sententia < glia > *C* | nobis *om. V* || 28 bonos magne (*ex - nos corr.*) pares *C* || 28 curae est filio *ed. pr.*: cure consilio *L*, curae filio sit *V*

- 711 77 SCIENS CAVEBO 'facere quod nolit' scilicet.
 712 78 SED CESSO IRE INTRO NE IN MORA MEIS NVPTIIS
 EGOMET SIEM bene hoc utpote obiurgatus.

6.

- 713 1 1 DEFESSVS SVM AMBVLANDO hic exemplum induci-
 tur saeui patris ex affectu uero et ob hoc inuisi omnibus: 5
 non tam amari uult quam ipse amat neque sibi nec cui-
 quam alii sed filio tantum consultum cupit. 'de' autem
 ualde significat. 2 VT SYRE TE CVM TVA MONSTRATIONE
 'ut' pro utinam. et haec omnia anhelans dixit. 3 TE
 CVM TVA adhuc non credit in errorem se missum fuisse. 10
 4 VT TE CVM TVA MONSTRATIONE ἰδιωτικῶς 'te cum
 tua monstratione'.
 715 3 1 PERREPTAUI VSQVE OMNE OPPIDVM tardus incessus
 non perambulatio sed perreptatio dicitur. 2 AD
 PORTAM AD LACVM QVO NON mire propinquiore omisit, ut- 15
 pote porticum, macellum, Cratini aedes, templum Dianae,
 et ultima posuit, ut quantum peragrauerit demonstraret.
 3 AD LACVM facete poeta memorem inducit senem, quo-
 rum minime opus fuit meminisse.
 716 4 QVO NON duobus dictis 'quo non' addidit quasi et 20
 ad dicendum lassus.
 717 6 1 CERTVM OBSIDERE EST VSQVE DONEC REDIERIT
 proprie 'obsidere' dixit: conuenit enim et irato et repente
 aggressuro. 2 Et ab eo quod est obsideo obsidere

2 IN MORA] morae Ter. || 4 hic <et> C || 6 non <autem> V
 (dett.) | tam — alii W.: tñ ī amari uultu que īpe ama et ne-
 quid sibi et ne utiq; alii C, eum amare uultu quem ipse amat
 inducitur nam neque sibi nec cuiquam alii V (dett.) || 8 SYRE
 om. C || 9 ut — fuisse post 13 OMNE leguntur in C || 10 fuisse
 <h> C || 11 VT om. V | ἰδιωτικῶς Lindenbr. (ex cod. Cuiac.?):
 ***** codd.; ἰδιωτικῶς Steph. | te — monstratione om. C || 14 di-
 citur] ē V || 15 utpote om. C || 17 et om. C || 21 lassus <appa-
 reat> V (dett.) || 24 Et om. C

facit producta media syllaba, ab eo quod est obsido ob-
sidere facit eadem syllaba correpta.

7.

719 **1** **1** IBO ILLIS DICAM in hac scaena exemplum est
intempestivae obiurgationis ac per hoc ridiculae. **2** IBO
ILLIS DICAM moris est secum loqui uel senes uel maxime **5**
aliquid ex animo agentes. **3** ILLIS DICAM Sostratae et
filiae.

721 **3** **1** FERO ALIA FLAGITIA AD TE INGENTIA BONI magno
sonitu et ingenti ostentatione futurae accusationis exorsus
est; magna enim sunt omnia, et 'fero' et 'alia flagitia' **10**
et 'ingentia' et quod εἰσωνυξὶς 'boni illius adulescentis'
dicit. **2** Et 'alia flagitia': non in quibus conclama-
tum est.

722 **4** **1** BONI ILLIUS ADVLESCENTIS εἰσωνυξία, quae semper
amarius ponitur quam criminatio manifesta. **2** ECCE **15**
AVTEM 'ecce' dicitur, cum repente triste aliquid rebus
interuenit laetis. **3** Aut certe, cum quando aliud agitur
aliud emergit nouum, ut (*Verg. Aen. II 203—4*) 'ecce autem
gemini a. T. t. p. a., h. r.' et (*Aen. II 403—4*) 'ecce trahe-
batur p. P. u. c. a. t.' et Cicero (*in Verr. II, V 34, 87*) **20**
'ecce autem repente, ebrio Cleomene, cunctis esurientibus'
etc. **4** NOVA recentia. an mira et magna, ut (*Verg.*
Ecl. III 86) 'Pollio et ipse facit noua carmina'?

723 **5** **1** NESCIS QVI VIR SIET εἰσωνυξία, nam 'uir' ad lau-
dem poni solet, ut alibi (*IV 2, 25*) 'uirum te iudico'. **25**
2 SCIO satis ridicule non, quod ille cupit, Micio uult

1 <et> ab *V* (*L*) || **10** est *om.* *C* || **11** et *1.* *om.* *C* | ironicos
V, **** *C* || **12** in quibus quod clamatum est *C*, inquit pro-
clamatum est *V* (*dett.*) || **14** ironia *V* (*dett.*), **** *C* || **17** quando
cum aliquid *V* || **21** esurientibus cunctis *V* (*dett.*); e. ceteris
Cic. || **22** an] ac *C* || **24** sit *V* | ironia *V*, **** (*post sscr.*
ironia) *C* || **25** ut] et *C* || **26** non *W.*: ne (*nec cod. Huls.*) *codd.* |
cupit <abneget> *V* (*dett.*) | uult *W.*: uel *C*, *cod. Cuiac.* et
Huls., ut uel *V* (uel ut *L*)

consentiendo mitigare, sed acriorem fieri iracundiam Demeae. nam 'scio' ad negotii totius gestionem rettulit, non ad illud quod ait 'nescis qui uir siet'.

726 8 EHO SCIS ET PATERE iam et illi irascitur, non Aeschino modo.

727 9 NON MALIM QUIDEM alii uolunt Micionem dicere 'malim quidem', alii Demeam.

728 10 1 PVER NATVS EST DI BENE VORTANT hic bono exemplo inducitur Micio irascentem iuste Demeam leniter ferre, quia exanimato ob maerorem non conuenit inclementer ire obuiam, cum possit in tempore obiurgari, postquam destomachatus fuerit. 2 Et uide quam facete, cum ille 'puer natus est' ad argumentum mali attulerit, hic ita respondit, quemadmodum illi, quibus puellam nasci metuentibus nuntiatur puerum natum esse. nam in omnibus, quae cupite eueniunt, 'di bene uertant' solet dici, quia saepe homines ea optauerunt, quae illis aliter atque expectauerant contigissent. quam potestatem rerum uertentium semet in utramque partem Vertumno deo superesse ueteres existimabant. 3 VIRGO NIHIL HABET uult 20 rem sine remedio uideri, quia scit posse nuptiis finiri sollicitudinem. 4 Et uide amaritudinem Demeae contra omnes, ut nec uirgini ipsi parcat.

729 11 1 AVDIVI ἀφελῶς et cum ἐξουθενισμῷ respondendum, quasi leue sit, quod admissum est. 2 <ET DUCENDA> 25 INDOTATA EST 'et ducenda' scilicet ne damnatus sit Aeschi-

1 mitigare sibi (sed W.) acriorem fieri iracundiam (-dum cod. Cuiac.) demeae (-am C, cod. Cuiac.) C, cod. Cuiac. et Huls., iracundiam demeae acriorem fieri possibilem sibi mitigare queat V (dett.) || 2 ad om. C | gestionem totius C || 3 non | nam C || 4 et om. C || 5 modo om. V (dett.) || 7 <non> malim V || 8 uertant V || 9 iuste] uult C || 10 que ex animo C || 12 fuerat C || 13 attulit C || 14 ita om. V (dett.) | <solent> illi V (dett.) || 16 euenierint V, uenerunt C | dici solet V (dett.) || 17 illis aliis V (dett.) | atque] quam V (dett.) || 18 existimauerunt V (dett.) || 21 nuptiis posse V || 23 ipse codd., corr. Steph. || 24 ἀφελῶς Steph.: ***** codd. | et cum om. C | ἐξουθενισμῷ Steph.: ***** codd. || 25 ET DUCENDA add. Steph. || 26 ne W.: non C, nisi V (dett., Steph.) | damnandus Steph. | si eschinos C

nus. 3 *Et* hoc uerbum uim necessitatis habet, ut (*Verg. Aen. XI 230*) 'pacem Troiano ab r. p.'

730 12 QUID NVNC FUTVRVM more irascentium, cum ipse dixerit quid futurum sit, Micionem interrogat. et huiusmodi interrogatio secundum figuram suam non habet responsionem, sed Micio sic respondit quasi simpliciter inquirenti.

731 13 1 ILLINC HVC TRANSFERETVR VIRGO uirginem quae iam cum uiro fuit uocat. Vergilius (*Ecl. VI 47*) 'ah uirgo infelix'. 2 PRO IVPITER ISTOCINE PACTO FIERI OPOR- 10 TET 'pro Iuppiter' tragice adiecit auersus, 'istocine pacto' ad ipsum Micionem respiciens dixit.

733 15 SI NON RE IPSA ISTVC TIBI DOLET rem nunc pro ueritate posuit.

734 16 SIMVLARE CERTE EST HOMINIS non dicit, quia 15 hominis est mentiri, sed quia saepe iracundiae simulatio custodia disciplinae est.

735 17 1 IAM DESPONDI RES COMPOSITA EST FIUNT NVPTIAE mira uarietas: 'despondi' 'res composita est' 'fiunt nuptiae', ne diceret 'despondi' 'composui' 'facio'. 2 *Et* despon- 20 det puellam qui petit, spondet a quo petitur; recte ergo socer futurus 'despondi' dixit.

736 18 1 HAEC MAGIS SVNT HOMINIS bene repetit 'hominis': ille enim dixerat 'simulare certe est hominis' (*v. 16*). 2 CETERVM PLACET TIBI FACTVM MICIO nihil aliud uolebat Demea 25 nisi ut saeuiret Micio, quod impetrare non potuit etiam ab eadem sentiente de prauitate et peccato Aeschini.

740 22 SI ILLVD QVOD MAXIME OPVS EST IACTV utrum 'opus est iactu' an 'iactu non cadit', incerta distinctio.

1 necessitatis uim *V (dett.)* || 4 sciuerit *V (dett.)* | et om. *C* | huiusmodi *V (dett.)* || 8 transfertur *C* | quae etiam *codd., corr. Schoell*; etiam quae *Hartman* || 9 fuit uocat om. *C* || 10 istoc *C* || 11 tragice om. *C* | aduersus *C*, ab mione uersus *V (dett.)* | hocin pacto *C* || 12 dicit *C* || 15 hominis est *C* | dixit *V* || 19 mira — nuptiae om. *C* | uarietas <est> *V* || 24 dixit *C* || 26 nisi] quam *V (dett.)* || 27 ad eundem sentientem *codd., corr. Steph.* | grauitate *C* | et] ac *V* || 28 si] sed *codd.* | istud *C* || 29 in certa distinctione *V* (-tio est *dett.*)

739 **21** ITA VITA EST HOMINIS QVASI CVM LV DAS TESSERIS
rectum erat, si diceret 'ita uita est hominum quemad-
modum tesseris ludere' aut 'quemadmodum ludus est
tesserarum'. nota ergo genus locutionis.

741 **23** 1 ILLVD QVOD CECIDIT FORTE ID ARTE VT CORRI- 5
GAS ars adhibenda pro fortuna; non enim si male iactus
ceciderit, deserendus est ludus. 2 *Et* nunc 'forte' pro
fortuna intellegendum.

742 **24** CORRECTOR quia dixit 'arte ut corrigas'. sed
moris est iratis ab ultimo uerbo contradicentis incipere. 10

745 **27** NEQVE EST NEQVE ILLAM SANE STVDEO VENDERE
in scrupulo uersatur Micio, in quo eligit ineptus uideri
potius quam prodat Ctesiphonem patri.

748 **30** CVR NON posset dicere 'non est Aeschini amica',
sed celanda est culpa Ctesiphonis. 15

749 **31** 1 ITA ME DI AMENT VT VIDEO TVAM INEPTIAM ordo
est: ita me di ament, te facturum credo, ut habeas qui-
cum cantites. 2 Ipse <se> fefellit non inquirendo inte-
riorem causam retentae in domo meretricis. mire autem
'cantites' quasi turpius sit cantare senem cum psaltria 20
quam coire.

751 **33** ET NOVA NVPTA EADEM HAEC DISCET alius 'audiet'
diceret, sed o magna in uerbis elegantia! uide enim quam
uim significet 'discet'! et ideo non 'uxor', sed 'noua
nupta', quam ad omnia docilem esse ipsum indicat nomen. 25

756 **38** 1 HILARVM uetuste, non 'hilarem'.

752 **34** 1 TV INTER EAS RESTIM DVCTITANS SALTABIS lusus
est natus ab eo fune, quo introductus equus durius in
Troiam est, cum conexis manibus fune chorum ducunt

4 locutionis <esse> V (dett.) || 5 istud C | ut arte id V ||
6 fortuna <est> V (dett.) || 8 intelligendum <est> V || 9 ut
arte C || 12 in quo eligit] negligit C | uidere C, -ri (post po-
tius) V || 14 est om. V || 16 tuam <ego> V (L) || 17 est ita
om. C || 18 se add. Steph. || 20 senem] se C || 22 HAEC om. C ||
23 dicere codd., corr. Rabbow | o] cum C | enim om. C || 24 ideo
et V || 25 nupta <.Res.> C (dett.) | esse om. V (dett.) || 28 du-
rius] ligneus V (dett.) || 29 funem codd., corr. Steph. | horum
codd., corr. ed. pr.

saltantes. 2 Hoc a quibusdam dicitur, at ego puto manu consertos puerorum choros puellarumque cantantes restem ducere existimari et id maxime conuenire ad exagitantam importunitatem senis ueluti pueros imitantis, simul etiam quia iste conexus manuum lasciuus ac petulans 5 adimit discretionem condicionis, dignitatis, aetatis inter meretricem, nouam nuptam et senem. 3 Vide hoc quemadmodum dictum est et quanto stomacho! iam ab Aeschino recessum est, iam transitum ad Micionis luxuriam describendam.

754 36 IAM VERO OMITTE DEMEA mire urbanitatem expressit ultro obiurgantis qui obiurgatus est. 10

755 37 1 TVAM ISTAM IRACVNDIAM 'tuam istam' dicendo ridiculam et superuacuum significat. 2 Et bene 'iracundiam', nam ira de causa est, iracundia de uitio 15 multum irascentis. 3 ATQVE VTI DECET HILAREM ET LIBENTEM bene addidit 'et libentem': multi enim hilares simulantes se non libentes sunt.

756 38 2 FAC TE NON DIXIT 'esto', sed: elabora ut esse possis. 20

758 40 HANCINE VITAM HOSCINE MORES HANC DEMENTIAM ἔλλειπτικῶς omnia utpote stomachatus secum loquens: deest enim 'esse' aut quid tale.

760 42 DOMVS SVMPVTOSA 'domus' id est homines.

761 43 1 IPSA SI CVPIAT SALVS SERVARE PRORSVS NON 25 POTEST *σωματοποιία*. Plautus (*Asin. II 2, 2*) 'libentio-rem te faciam quam Libentia est'. etenim ὑπερβολή est 'ipsa

1 at ergo C, sed ego V (dett.) || 2 choros puellorum puellarumque V (D) || 3 dicere codd., corr. Steph. || 4 senis om. C | imitantes C || 5 ista C | <in> connexu codd., corr. Steph. || 7 Vide hoc W.: ideo C, et hoc V (dett.) || 8 et Steph.: sed V, o C | quam C | stomacho <credas> V (dett.) || 9 iam] et V (dett.) || 13 istanc semper V (dett.) | <et> tuam C || 16 ET] ac V (L) || 17 lubentem semper V (dett.) | et om. V (dett.) || 18 sed (se dett.) simulantes V (dett.) || 19 <esto> fac(e)te C || 22 elipticos V (dett.), ***** C | stomachans C || 24 SVMPVTOSA domus om. C || 25 prorsus <seruare> C || 26 poterit <hanc familiam> V (dett.) | *σωματοποιία* Steph.: ***** codd. | lubentiores (om. te) Plant. || 27 ὑπερβολή Steph.: ***** CV

Salus, si cupiat, prorsus non potest seruare hanc familiam'. 2 Hinc licet aestimare, quantum et coloris et grauitatis apud Terentium sit ad imitationem Caecili; nam uide quantum creuerit a superioribus, ut sic finiret!

*cf. Ros. quod. 2, 1, 59.
Hess. append. p.
585.*

V.

1.

763 1 1 EDEPOL SYRISCE hic exemplum inducitur licentiae 5
seruorum sub miti domino. 2 EDEPOL SYRISCE TE CV-

RASTI MOLLITER quia detegi Ctesiphonem iam oportet,
ebrius inducitur Syrus, per cuius fallacias tegitur adhuc.

3 Et 'Syriscum' se dicit, non 'Syrum', τῷ ὀποροῖ-
σμαι. 4 MOLLITER delicate. 10

764 2 1 LAVTEQVE MVNVS ADMINISTRASTI TVVM ut quicquid
esset bellissimum carperes cyathosque sorbilaris (cf. IV
2, 51—52). 2 Aut 'munus' seruile: esse et bibere.

765 3 ABI uerbum uel sibi uel alteri cum laudatione blan-
dientis. nam sic dicunt, qui iam compotes sunt uotorum 15
omnium perfectique in rebus uniuersis.

766 4 1 PRODEAMBVLARE nota duas praepositiones uni
dictioni adiunctas, ut (Verg. Geo. III 256) 'pede prosubi-
git terram' et (Homer. Il. II 305) 'ἀμφιπερικρήνην'.
2 Et opportune ad delicias exprimendas hoc uerbum con- 20
uenit, nam procedere segnem 'prodeambulare' signi-
ficat. nam deambulare etiam intus potuit.

2 existimare C | coloris cod. Huls., caloris rell. || 3 muta-
tionem V, mitionem C, corr. Steph. | cecilia (letitia V, dett.)
nam codd., corr. W. || 7 detegi W!: detexit codd. | oportet
<ut> . . . inducatur V (dett.) || 8 tegatur adeo codd., corr. Bent-
ley || 9 suriscum C | τῷ ὀποροῖσμαι Steph.: ***** codd. ||
13 esses V (dett.) | libere C, biberes V (dett.) || 19 ἀμφιπερι-
κρήνην Steph.: ***** codd.; cf. etiam Il. VIII 348 et imprimis
Gr. L. V 600, 10 || 20 opportune] optime Steph. | conuenit]
posuit V (dett.) || 21 producere V (L) | segni cod. Cuiac., signum
rell., corr. Lindenbr.; segne vel segniter Goetz | prodeambulare
Westerh.: deamb- codd.

- 767 **5** 1 EXEMPLVM DISCIPLINAE quia unus ex multis reli-
quis. 2 An quia senior et nuper etiam paedagogus, ut
ipse ait (*IV* 2, 24) 'quem ego modo puerum tantillum in
manibus gestaui meis'?
- 768 **6** QUID FIT QUID TV ES TRISTIS mire securitatem ebrii 5
expressit: numquid enim pertimescit interuentum senis, ut
solebat, Syrus aut quicquam praecauet? subblanditur tan-
tum et ita rerum oblitus est, ut cum eum saeuum sciat,
causam tristitiae eius inquirat.
- 769 **7** 1 TV VERBA FVNDES HIC SAPIENTIA 'sapientia uerba' 10
an 'tu sapientia', quia dixit supra (*III* 3, 40) 'tu, quan-
tus <quantus> es, nihil nisi sapientia es'? 2 FVNDES
utrum: sine ulla cessatione proferes, an: perdes, secundum
illud (*III* 3, 79—80) 'nam quid tu hic agas, ubi si quid
bene praecipias, nemo obtemperat'? 15
- 770 **8** DIS QVIDEM ESSES DEMA E ab eo quod est dis ditis 15
dites facit, ab eo quod est diues diuitis diuites.
- 772 **10** 1 QVAMOBREM QUID FECI nihil nunc in Syro nisi
purum et simplex est ob ebrietatem. 2 Et uide 'quam-
obrem? quid feci?' dicere non esse sobrii Syri. 20
- 773 **11** IN IPSA TVRBA non minus ridicula importunitas
Demeae est quam ebrietas Syri, qui aduersum temulen-
tum tantae grauitatis oratione personat, ut ex dicentis
uultu uerbisque et ex audientis habitu et stupore magnam
uoluptatem percipiant spectatores. uide enim, quanto 25
pondere uerborum cum ebrio litiget!
- 774 **12** POTASTIS SCELVS non quia plus uidet senex quam
obicitur oculis, sed oratorie 'potastis' dixit, cum unum

1 unus] *** C; ἕξοχος Schoell || 2 nuper] impar V (dett.) ||
5 <ad> securitatem codd., corr. Steph. | ebrius <hic> V (e. hec
dett.) || 6 <ii> senis C || 7 <iam tamen> subblanditur iamque
ipsius iram oblitus est V (dett.) || 8 cum om. C || 11 tu 1. om. C |
quia — sapientia om. C || 15 bene] boni V (dett.) || 17 ab eo
<nero> V | diuites <facit> V || 19 simplex et purum (om. est)
V (dett.) || 21 ipsa <re> V (dett.) | demeae importunitas V || 23 <ē>
orationis C || 24 et 2.] ex C || 25 peccatores C, potatores V
(dett.), corr. ed. pr. | uides V (dett.)

ebrium cernat, propter illud quod ait (v. 5) 'exemplum disciplinae', quasi in omnibus sit, quod in uno nunc aspicitur. Vergilius (*Aen. II 65*) 'et crimine ab u. d. o.'

- 775 13 SANE NOLLEM HVNC EXITVM et hoc dictum obli-
omnium rerum est nihil Demeae per fallaciam respondisse, 5
sed tantummodo paenitet quod exierit.

2.

- 776 1 1 HEVS SYRE quam clare dicat, ostenditur ex eo, quod
'heus' praemisit, antequam loqueretur. 2 CTESIPHO mire
additum nomen, cum aut sine hoc aut per pronomen possit
intelligi Ctesipho. 3 VT REDEAS 'redeas' dicendo osten- 10
dit et illum inter pocula, a quo egressus est ebrius.

- 779 4 1 EST ALIVS QVIDAM PARASITASTER PAVLVLVS non
'alius parasitaster', sed 'alius Ctesipho, qui est parasita-
ster'. 2 Et bene non 'alter' sed 'alius', quasi non duo
sed multi sint Ctesiphones. 3 Et hoc sic pronuntiandum 15
est, ut simul et dicat et quaerat.

- 780 5 1 NOSTIN quasi sycophanta addidit 'nostin?', nam
ueteratoris est mentientem confidere. 2 QUID AGIS QUID
ABIS hoc iam ebrio conuenit, non illi quem cognouimus
Syro; nam quod retinet senem, confessionis genus est. 20

- 781 6 NON MANVM ABSTINES MASTIGIA etiam iniecis-
ut teneret Demeam, ex ipsius uerbis cernitur.

- 782 7 1 AN TIBI IAM MAVIS CEREBRVM DISPERGAM HIC ut
apparet, baculo minatur. 2 ABIIT quia prohibere non

2 quasi] quam (*ex quia corr.*) C || 4 obli W.: -tum *codd.* ||
5 respondisse *ante* Demeae V (*dett.*) || 6 paenitere *Steph.* | quod |
quo? || 8 praemisit heus V (*dett.*) || 9 nomen <est> V (*dett.*) |
intelligi possit V (*dett.*) || 12 paruulus V || 14 sed | et C || 15 sunt
C || 16 quaerat et dicat *codd.*, *transp.* W. || 17 <nunc> addidit
V (*dett.*) || 18 <in> mentientem V (*dett.*), <N. (sscr.)> mentio-
nem C | quid abis C, quo abis V (*dett.*) cum *codd.* Ter. || 19 iam |
idem C || 20 syrum nam V (*dett.*), syrontem C || 23 iam uis C,
mauis V (*dett.*) | dispergi V (*dett.*); sic et libri Ter. praeter
Bembinum | hoc C || 24 minetur C | abi C

potuit, demisso et desperanti uultu quid factum sit dicit et abiisse pronuntiat.

783 8 EDEPOL COMESSATOREM HAVD SANE COMMODVM facete τῷ γλευασμῷ: tam inopinatus superuenit, ut omnia sic offendat, quemadmodum qui comessatum ingreditur, quia comessatoris est superuenire ad seortum et uociferare aliquid in iocularem strepitum. quare totum salse ad Demeam contulit.

784 9 PRAESERTIM CTESIPHONI bona exceptio, ut appareat omnibus incommodum et in his Aeschino, sed praecipue Ctesiphoni.

785 10 NISI DVM HAE SILESCVNT TVRBAE non quae iam sunt, sed quae erunt.

786 11 HOC VILLI ὑποκόρισμα est uini, ut unus ullus, asinus asellus, uannus uallus, suinus suillus. 15

3.

787 1 1 PARATA A NOBIS SVNT ITA VT DIXI SOSTRATA in hac scaena collatio est personarum mitis ac saeui parentis. 2 PARATA A NOBIS SVNT de uerbis abeuntis uult ostendere poeta, quam orationem cum Sostrata habuerit ingressus Micio. 3 Et uide quas ἐλλείψεις interposuerit: 20 primo 'parata a nobis sunt' et non dixit, quae, sed 'ut dixi' dicendo significat dixisse se omnia; deinde 'ubi uis': 'fiant nuptiae' uel quid tale aut omisit aut dicturus hoc ipsum audit uehementius fores esse pulsatas et quod agebat abiecit.

25

3 aut comedum sane C | facete W.: faciet C, om. rel. || 4 τῷ γλευασμῷ Lindenbr. (ex cod. Quiac.?): ***** codd. | tam W.: tantum C, cum V (dett.) | inopinatos C || 7 false (ante totum V, dett.) codd., corr. Westerh. || 9 apparet V || 10 in his] huic et V (dett.) || 12 iam quae non C || 14 hoc uini C | ὑποκόρισμα Steph.: ***** C, diminutium V (om. dett.) || 15 uannus] ualinus CV | suinus suillus Schoell: uinum uillus (illius C) codd. || 17 parentis ac saeui V (dett.) || 20 uides V | ἐλλείψεις Steph.: ***** codd. || 21 sunt a nobis C || 22 se ante dixisse V (dett.), om. C

- 788 2 1 QVISNAM A ME PEPVLIT 'a me' modo id est meas.
 2 TAM GRAVITER quia irati omnia concite faciunt,
 cum pulsandae fores essent exituro foras, Demea sic eas
 pulsauit, ut et his ipsis irasci uideretur.
- 789 3 1 EI MIHI QUID FACIAM QUID AGAM QUID CLAMEM 5
 AVT QVERAR O CAELVM O TERRA O MARIA NEPTVNI mul-
 tum laborauit Terentius, ut ἀναλογίαν seruaret in dolore
 Demeae, quod maior debet in Ctesiphone esse reprehensio
 quam in delictis Aeschini. 2 Et nota, quod ubi non
 inuenit quid dignum loqueretur, ab interiectione coepit 10
 'ei mihi'. et adhuc cum pro rei magnitudine oratio
 parua esset, 'quid faciam?' inquit: in alieno indignatus
 est, in suo 'quid faciam?' ait; in alieno litigauit, hic ait
 'quid agam?'; in alieno clamauit et questus est, quid
 huic in suo relinquitur praeter διαπόρῃων? in Aeschini 15
 peccato Micionem accusauit, in Ctesiphonis elementa cum
 dis omnibus ac toto mundo. 3 Mira αὔξησις, quam
 imitatus Vergilius in Orpheo post amissam rursus Eury-
 dicen (*Geo. IV 504 sqq.*) 'quid faceret' inquit; omnia
 enim consumpserat primus dolor. 'quo se rapta bis con- 20
 iuge ferret?' nam quid praeter omnes terras atque in-
 feros loci remanebat, quod non lugeret? '<quo fletu ma-
 nes>' per quem fletum manes, qui omnes primis luctibus
 impleuerat lacrimis, 'quae numina uoce moueret?', cui
 nec ira quidem remanserat inexpertata. 4 Et uide hic 25
 gradus doloris et iracundiae in tantum auctos, ut iam
 crescere non possint. quippe in initio fabulae tantum

1 pepulit <fores> V | a me — meas | .i. a me uero C ||
 2 concite ed. pr.: -ta codd. || 3 foras] sic C || 4 et] in C || 5 hei
 V, et C || 7 analogiam V (dett.), ***** C || 8 quo codd., corr.
 Teuber | reprehensio esse V || 9 Et om. C || 10 quid] quod V ||
 11 ey C, hei V | pro om. C || 13 ait 1. om. C || 14 est om. C ||
 hic in suo quid <nunc> V || 15 διαπόρῃων Steph.: ***** codd. ||
 17 auxesis V (dett.), ***** C | <et> quam V || 18 euridi-
 cem V || 21 nam] ** C; ἐπώρῃα Schoell || 22 quo fletu manes
 add. Steph. || 23 qui] quasi V (dett.) || 24 <et> lacrimis V (D) ||
 mouerunt codd. | cui om. V || 25 inexpertata remanserat V (dett.) ||
 26 auctos] autem C

tristis est Demea, nam sic audit a Micione (I 2, 2-3) 'quid tristis es?' et ipse 'rogas me, ubi nobis Aeschinus siet? quid tristis ego sim?' inde Demea procedit in peius adeo, ut sic incipiat (III 3, 1-2) 'disperii! Ctesiphonem audiui filium una fuisse in raptione cum Aeschino', inde postea 5 dicit (IV 2, 1) 'ne ego homo sum infelix', ad postremum 'ei mihi! quid faciam? quid agam?' et naturali quodam modo postquam summus furor ad extrema peruenit, repente senex mutatur et mitis .est.

790 4 1 O CAELVM O TERRA O MARIA NEPTVNI quod me- 10
dius sit Neptunus inter caelum et inferos, dum utriusque regni particeps est, habetur elementorum potior omnium. nam ideo tridentem habet pro numero trium elementorum, et apud Vergilium ideo dicit (*Aen. I 133-34*) 'iam caelum terramque m. s. n., u., m.' et apud Homerum sic 15 idem (*Il. XV 193*) 'γαῖα δ' ἔτι ξυνή πάντων καὶ μακρὸς Ὀλύμπος'. 2 Et hoc est, quod ait Horatius in arte poetica (*v. 93*) 'interdum tamen et uocem comoedia tollit'. 3 In haec enim tria rerum natura diuiditur, ut (*Verg. Aen. I 58*) 'principio maria ac terras c. p.', et per 20 hoc totum mundum accusauit. 4 O CAELVM O TERRA O MARIA NEPTVNI utrum de eo elementa inuocat, quia dis quoque irascitur qui in his commorantur, ut dolentes solent, an, quia deos esse non putat, ideo haec omnia Neptuni dicit, quasi dicturus esset 'Neptuni fiant', nisi 25 intercederet persona Micionis, quem uidens ad aliud conuersus desiit diluuium et interitum rebus optare obiecto

1 quid] quia *codd.* || 3 sum *codd.* | in demea C, inde mox V (*dett.*), *corr. W.* || 4 sic ut C || 5 post V || 7 hei V | et] in C, et in V (*dett.*) || 10 <Neptunus> quia V || 11 Neptunus *hic om. V* | dum *om. V* || 12 est *om. C* | potior (*post omnium*) V, -orum C || 13 habet *om. C* || 14 <et> ideo C || 16 idem *om. C* | ΓΑΙΔΑΗΤΗΣΥΝΕΠΑΝΤΩΝΓΑΙΜΑΡΡΟΧΑΙΝΤΡΟΣ *cod. Cuiac.*, ***** *rell.* || 17 Et *om. C* | in arte poetica] poetria C (*cf. schol. Hor. ed. Hauthal II p. 574*) || 19 In] et C || 20 principio] ni faciat Verg. || 22 inuocauit V | quia] qui C, quod V (*dett.*) || 24 an Steph.: aut *codd.* | putet V || 25 quasi Steph.: quia sic *codd.* | fiat *codd.*, *corr. Steph.*

fratre, cui maxime irascitur et propter quem detestabatur omnia? tale est apud Vergilium (*Ecl. VIII* 58) 'omnia uel medium fiat mare'. an omnia accusat, ut indignantes solent? ut (*Verg. Aen. II* 745) 'quem non in causa amens hominumque deorumque?' et (*Ecl. V* 23) 'atque 5 deos atque a. u. c. m.' 5 EM TIBI τῷ ἰδιωτισμῷ: nulli enim 'tibi' Micio loquitur.

791 5 ID NVNC CLAMAT 'id' ob id.

792 6 1 PARATAE LITES uidetur et ipse pertimuisse dicendo 'scilicet paratae lites', sed ut rursus confirmet se 10 ipsum, 'succurrendum est' ait. 2 Et SVCCVRENDVM Ctesiphoni scilicet.

793 7 1 COMMVNIS CORRVPTELA NOSTRVM qui communiter ambos corruerit. 2 COMMVNIS CORRVPTELA NOSTRVM LIBERVVM maior est accusatio ista quam prior, quippe cum 15 iam modo de ambobus accusetur Micio et non de uno.

794 8 1 TANDEM REPRIME IRACVNDIAM mire, quia reprehendere irascentem non potest, nimietatem reprehendit irati. 2 Et ira de causa est, iracundia de moribus.

3 ATQVE AD TE REDI quia ira ab eo quod est ire 20 dicitur, quod a se eat qui irascitur et furit. 4 Et proprie 'ad te redi', ut Vergilius (*Geo. IV* 443—44) 'uerum ubi nulla f. r. f., u. ad se redit' et Cicero (*divin. in Caecil. 17, 57*) 'redit ad se atque ad mores suos'.

795 9 REPRESSI REDII non quid dicatur, sed quo gestu 25 dicatur specta et uidebis neque repressisse adhuc iracun-

2 omnia om. C || 3 fiant V (cf. *Andr. IV* 2, 12) || 6 hem codd. | τῷ ἰδιωτισμῷ Steph.: ***** codd. || 9 uidetur — lites om. C || 11 ipsum <quia> C, om. V (dett.) | Et om. C | succurrendum <est> V (dett.) || 12 scilicet om. C || 13 nostrvm om. V || 14 corruerit C | nostrorum liberorum V || 15 accusatio est V (dett.) || 16 et non] unum C || 18 non potest] nequit (ante irascentem) V (dett.) || 19 est om. C || 20 redi ad te C | ira <est> V || 21 dicitur <eo> V | Et om. C | ad te redi proprie <dixit> V (dett.) || 22 ut] et C || 23 ubi <uidi> codd. | u. <uidi> codd. | ad se] in sese Verg. || 24 atque] et V (dett.) || 25 dicitur codd., corr. Steph.

diam neque ad se rediisse Demeam. sed quam mira perspicuaque moralitas in huiusmodi rebus apparet!

- 796 **10** 1 REM IPSAM PVTEMVS uidetur paulo ocius destomachus quam res etiam <nunc> incerta poscebat. sed et hoc morale, nam iuste irati omnia saeuitia ad rationationes saepe festinant. et praeterea illud accedit, quod non inuenit iam quod condigne dicat, simul etiam quia increpitus est a fratre, quod apud se ipsum ipse iam non sit per iracundiam uehementem. 2 REM IPSAM PVTEMVS tractemus, purgemus. nam hinc et putamina dicta sunt purgamenta, ut Plautus in Captiuis (III 4, 122) ait 'nucleum amisi, retinui pignoris putamina'. et Vergilius (*Aen. VI 332*) 'multa putans' dixit. putare est enim falsa et cassa a ueris et utilibus rescare, unde arborum purgatores putatores dicuntur. 3 Et 'rem' causam ipsam ostendit, ut (*II 1, 31*) 'mitte ista atque ad rem redi'.

- 797 **11** NE TV CVRARES MEVM nam 'ambos curare prope-modum repossere illum est quem dedisti' (*I 2, 51—52*).
 798 **12** FACTVM EST apparet Micionem minutim quidem fateri, sed facete contemnere obiecta.
 800 **14** 1 CVR EMIS AMICAM MICIO inclamatio ista nominis magnam inuidiam significat, ut (*II 1, 21*) 'regnumne, Aeschine, hic possides?' et (*Verg. Aen. XI 362*) 'pacem te poscimus omnes, Turne'. 2 NVN QVI MINVS MIHI IDEM IVS AEQVVM EST ESSE aut 'num' aut 'qui' abundat. et est ordo: qui minus aequum est esse idem ius mihi. 'qui' ergo quare uel cur significat.

1 Demeam om. C | mira <est> C || 2 huiusmodi V | rebus <est> V || 3 uidetur] purgetur C | ocius W.: socius C, citius V (dett.) || 4 etiam] est C | nunc add. W. | poscebat C, ex de poscebat V || 5 et om. V | morale <dicatur> V (L) || 7 non om. V | etiam om. C || 8 ipsum om. V || 11 purgamenta dicta sunt V (dett.) || 12 retinui] reliqui Plaut.; pignori idem || 13 dix <.i.> C, inquit V (dett.) | est enim] proprie V (dett.) || 14 cassa Steph.: casta C, infructifera V (dett.) | utilibus] fertilibus V (dett.) || 25 MIHI — minus om. C || 28 qui om. C

803 17 NON NAM VETVS VERBVM HOC QVIDEM EST CONFIDENTER 'non' repetiuit non habens rationem quam subiceret, nisi illi prouerbum uenisset in mentem. nam quia se uidet in malam causam incidisse, totum uerniliter et facete agit et subicit aequitatem, ubi iusto se tueri non potest. quod tamen a Demea statim conuincitur dicendo 'nunc demum istaec nata oratio est', ut ostendat illum perturbatum contraria protulisse dictis suis superioribus.

804 18 COMMVNIA ESSE AMICORVM INTER SE OMNIA inter 10 Pythagoreos ortum dicitur.

805 19 1 FACETE NVNC DEMVM ISTAEC ORATIO NATA EST alii totum iungunt, alii separant 'facete'. 2 Et bene 'nata est', nam sic dicimus de rebus repentinis, ut supra (III 1, 8) 'e re nata melius fieri haud potuit quam factum 15 est, era'.

806 20 AVSCVLTA PAVCIS NISI MOLESTVM EST DEMEAM in duas partes diuiditur tota persuasio: nihil passurum Demeam damni, nihil <filios> corruptelae.

811 25 ET ME TVM VXOREM CREDIDISTI SCILICET DVCTVRVM 20 ἐπαγωγῇ.

813 27 1 CONSERVA QVAERE PARCE FAC QVAM PLVRIMVM ILLIS RELINQVAS hoc sic pronuntiandum est, ut appareat hanc ipsam uoluntatem displicere Micioni. 2 CONSERVA parta, QVAERE noua, PARCE omnibus. 25

807 21 PRINCIPIO SI ID TE MORDET SVMP TVM FILII QVEM FACIUNT figurata locutio est, ut (Eun. IV 3, 11) 'Eunuchum quem dedisti quas turbas dedit!'

808 22 QVAESO 'quaeso' modo obiurgatorium est.

809 23 PRO RE TVA pro patrimonii tui qualitate. 30

1 NON om. C | NAM om. V (dett.) || 2 quam om. C || 5 ait C || 6 quod] qui V (L, quia D) || 7 oratio nata V (dett.) || 13 facete om. V (dett.) || 18 nihil] n̄ h̄erret C || 19 damni] nam C | filios add. Westerh. || 20 tunc C | ducturum scilicet V (dett.) || 21 ἐπαγωγῇ Steph.: *** codd. || 25 parta D, patria V (L), -am C || 26 sumptus C | quae CV || 29 est] et C

- 815 **29** VTANTVR SINE aut deest 'his', ut sit: his utantur,
aut 'mea utantur' antiquè locutus est.
- 816 **30** DE SVMMA NIHIL DECEDET rei tuae scilicet.
- 820 **34** 1 MITTO REM 'rem' pecuniam. et haec exclamatio
est moralis nimis aduersum tardos ac non intellegentes 5
homines.
- 819 **33** DEMP SERIS pro 'demes'.
- 820 **34** 2 CONSVETVDINEM IPSORVM 'loquor' aut quid tale
subaudiendum. 3 MITTO REM CONSVETVDINEM IPSORVM uel
ab utilitate ad honestatem transit uel a rebus ad illos 10
ipsos, de quibus agitur. cauet enim, ne aut rem perdant
aut ipsi pereant. 4 MANE SCIO ISTVC IBAM moralis et
faceta correptio est continens in se latenter blandimentum,
quo deleniatur auditor.
- 830 **44** 1 AT ENIM METVAS NE AB RE SINT TAMEN OMISSIO- 15
RES PAVLO oratorie, nam non paulo omissiores fore De-
mea, sed plurimum fore credit et metuit. 2 Et AB RE
id est a patrimonio.
- 831 **45** 1 OMISSIORES ἀνέμειροι, ἀνετώτεροι, neglegentiores.
sic in Heautontimorumenō (V 2, 9) 'ubi te uidi animo 20
esse omisso'. 2 O NOSTER DEMA blanda et cum quodam
complexu eius qui reprehenditur incusatio et de more
sublata. 3 Et sic hoc dixit, tamquam dicturus esset:
multa te latent, simplex homo es. nam huiusmodi sen-
tentia latenter quandam dicentis auctoritatem fiduciamque 25
designat.
- 821 **35** MVLTa IN HOMINE DEMA SIGNA INSVNT obscurissi-
mus sensus et re et uerbis.

2 mea utantur *Steph.*: metuuntur *C*, sine utantur *V* (*dett.*) |
est] et *C* || 3 NIHIL *om.* *C* | decideret *codd.* || 8 illorum *C* || 10 aut
(uel ab *V*, *dett.*) honestate transtulit *codd.*, *corr.* *Steph.* || 11 cauent
C, cauetur *V* (*dett.*) || 12 scio *om.* *C* || 13 correptio est *W.*: cor-
reptione *C*, correctio *V* | in se *om.* *C* || 14 clematur *C*, leuiatur *V* ||
16 paululum *C* | oratorie <paulo> *V* (*dett.*) || 17 fore *om.* *V*
(*dett.*) | Et] uel *V* (*dett.*) || 18 id est *W.*: uel *codd.* || 19 ἀνι-
μειροι (sic) ἀνετώτεροι *Lindenbr.* (ex *cod. Cuiac.*), *om.* *CV* (*dett.*);
v. append. || 21 blande *C* || 23 dixit *om.* *C* || 24 es] est *C* || 27 SIGNA
om. *C*

- 823 37 1 DVO CVM IDEM FACIUNT obscure locutus est, cum hic sit sensus: duo idem faciunt; quod uni licet facere, alteri non licet. 2 SAEPE VT POSSIS DICERE melius est 'saepe' ad superiora coniungere, nam possunt duo idem facere et casu, non ut simili studio idem facere uideantur; tunc ergo erit signum 'saepe idem faciunt'. 'dicere' autem posuit pro intellegere et scire, ab eo quod praecedit id quod sequitur, ut (*Phorm. III 2, 8*) 'faeneratum istuc beneficium pulchre tibi dices' et (*Ad. II 2, 43*) 'memorem me dices esse et gratum'.¹⁰
- 825 39 NON QVOD DISSIMILIS RES SIT an quia huic licet, <illi non licet>?
- 826 40 QVAE EGO ILLIS INESSE VIDEO ordo et sensus hic est: multa in homine, Demea, signa insunt, ex quibus coniectura facile fit; quae ego illis inesse uideo, ut confidam fore ita ut uolumus.
- 828 37 3 DVO CVM IDEM FACIUNT nam ambo et sapiunt et intellegunt et in loco uerentur: non ingenii uitium est, sed aetatis.
- 827 41 INTELLEGERE IN LOCO VERERI non 'in loco intellegere', sed 'in loco uereri'?
- 828 42 INTER SE AMARE cito dixit 'inter se', quod est: cum alter alterum inuicem amat.
- 830 44 3 AT ENIM METVAS ἀντίθεσις ad priorem tractatum pertinens, qui est habitus de consumptione rei familiaris.²⁵
4 NE AB RE SINT TAMEN OMISSIORES PAVLO quia amant, potant, olent unguenta (*cf. I 2, 37*).
- 832 46 AD ALIA OMNIA AETATE SAPIMVS RECTIVS praeterquam ad auaritiam, ac per hoc quod optas liberis, uitium senectutis est.³⁰

2 quod uni] quorum C || 5 et] ut C, etiam V (*dett.*) | simili studio idem *Westerh.*: similitudinem *codd.* || 7 pro *om. C* || 11 <id> quod C | RES SIT *om. C* || 12 illi non licet *add. W.* || 14 homine] animo C || 15 sit V | illis ego V || 16 ita fore V (*dett.*) || 21 in *om. V* || 22 cito] sat C || 24 metues C | ἀντίθεσις *Steph.*: ***** *codd.* || 25 consumptione *Rabbow*: consuetudine *codd.* || 29 auaritiam <omnia bona inquam affert senectus praeter auaritiam> V (D) || 30 senectutis D, -tus *rell.*

- 834 48 1 ATTENTIORES SVMVS AD REM OMNES proprie 'attentiores' reddit omissioribus; supra (v. 44) enim dixerat 'ne ab re sint tamen omissiores paulo'. 2 QVAM SAT EST quoniam attentos esse non statim crimen est.
- 835 49 1 QVOD ILLOS SAT AETAS ACVET μεταφορικῶς 'acuet'. 5
2 NE NIMIVM BONAE TVAE ISTAE NOS RATIONES MICIO ET TVVS ISTE ANIMVS AEQVVS SVBVERTIT <si> 'ne' ualde, 'subuertit' infra legendum est, si 'ne' pro coniunctione est, 'subuertat' legendum est, ita ut subaudiamus 'timeo' uel aliquid tale. 3 Et 'tuae istae' quod ait, significationem habet nullius modi rationes et ineptae; nam apparet non eas probari ab eo qui sic loquitur, ut supra (IV 7, 36—37) 'iam uero omitte, Demea, tuam istam iracundiam'.
- 837 51 TACE NON FIET 'tace' nunc τῷ εὐφημισμῷ positum 15 est, quasi diceret: non subuertet, ne dixeris quod mali ominis est uerbum.
- 838 52 1 DA TE HODIE MIHI accomoda te ipsum uoluntati meae. nam in animum transtulit, quod est corporis, ut in Eunuchio (III 3, 10) 'mihi sese dare, sermonem quare' 20 rere'. Cicero (in Verr. II, III 19, 49) 'ceruiculam iactaturum et populo se ac coronae daturum'. 2 DA TE HODIE MIHI si non uis, inquit, propter te, uel propter me mitis esto.
- 839 53 1 EXPORGE FRONTEM quia contrahi in<uerso> 25

2 reddit V(L) || 4 quoniam W.: quam C, quasi dicat V (dett.) | attentos <nos> V (dett.) | non statim] nimium V (dett.) || 5 methaphoricos V (dett.), ***** C || 7 subuertant V (dett.); sic et codd. Ter. | si add. Westerh. || 9 subuertant <ergo> V | <et> ita V || 10 istae om. C || 11 modi] ponderis Bentley | rationem et ineptam codd., corr. Bentley || 12 appare^at C | probare codd., corr. Steph. || 13 istanc V || 15 pro (τῷ W.) εὐφημισμῷ Steph.: ***** codd. || 16 diceret om. C (del.?) || 17 omnis in ras. V, hominis rell. | uerbum est V || 18 uoluntati D, uoluptati rell. || 22 ac — daturum] accommodare V (dett.), -date C || 23 inquit <uel> C || 25 exporger C, experge V | inuerso uerbo Klotz: in uerbo codd.

uerbo dicitur. et uerbo isto ostenditur, quanto conatu opus sit ad explicandam tantam contractionem et senectutis et seueritatis. 2 SCILICET ITA FERT TEMPVS FACIENDVM EST uide si non hoc sit, quod Graeci *μισοκαλήμερον* dicunt; nam 'scilicet' et 'ita fert tempus' et 'faciendum' est' dicendo ostendit se magis cogi necessitatibus, ut paulum sit tranquillior. 3 *Et* cum tanta difficultate promittit, tamquam mala subiturus sit, atque adeo maiorem partem secum disputat necessario hoc uelit nolit faciendum, ut sit laetior, et hoc quia 'tempus fert'. 10

840 54 1 CETERVM RVS CRAS CVM FILIO CVM PRIMO LVCI IBO HINC hoc facit, quasi gaudere interim non possit, nisi uicinae saeuittiae proximitate solaretur. 2 FACIENDVM EST satis mire tamquam necessitate cogitur ad gaudendum agrestis senex et *μισοκαλήμερος*. 15

841 55 1 IBO HINC tamquam de malo loco. 2 DE NOCTE abundat 'de'. 3 CVM PRIMO LVCI *ἀρχαῖσμός*, nam 'cum primo luci' ueteres dicebant, lucum pro sole ponentes. *ergo 'cum primo luci' cum primum coeperit illucescere.*

4 CVM PRIMO LVCI ueteres masculino genere dicebant lucem. 20

842 56 1 FACE TE eodem uerbo utitur quo iamdudum (v. 22), ut laborem ad laetitiam se conuertentis ostendat. 2 Id est: elabora, ut sis hilaris. 3 ET ISTAM PSALTRIAM VNA ILLVC MECVM ABSTRAHAM uide singulas syllabas imbutas amartudine rustica atque agresti! nam 'istam' odium significat, 25

1 ostenditur (sscr. ut) *C*, ostendit ut *V* (dett.) || 2 explicandam dett., -dum *CV* || 3 tempus fert *Ter.* || 4 hoc non *C* | *ΜΙΡΟΚΑΛΗΜΕΡΟΝ* *Lindenbr.* (ex cod. *Cuiac.*?): ***** *codd.* || 5 scilicet *Bentley*: sic *codd.* || 8 sit om. *C* || 10 faciendum <esse> *V* || 11 CRAS om. *V* | cum prima luce *C*, primo cum luce *V* || 12 hoc <ideo> *V* (dett.) | facit] dicit *Goetz* || 14 cogatur *V* (dett.) || 15 ξ *ΜΙΡΟΚΑΛΗΜΕΡΟΝ* *Lindenbr.* (cf. *supra*): ***** *codd.*; et pro ξ *W.* || 17 abundat de] abunde *C*, -dat *V* (dett.) | prima lucei *C*, primo luce *V* (dett.) | *ἀρχαῖσμός* *Westerh.*: ***** *C*, aposiopesis *V* (dett.) | nam om. *C* || 18 lucio *CV* | lucium *C* || 19 <sol> coeperit *V* (dett.) || 20 luce *V* || 22 fac te *codd. Ter.* || 26 ista *C*, ita *V*

'psaltriam' saeuitiam in nomen eius quam deliciosam esse oportet, et 'una mecum', quam cum adolescentibus esse conuenerat, et 'illuc', ad quem locum psaltriam [†]et quasi quo[†] ire compellit. deinde ne uel in itinere poena cesset, 'cum filio ibo hinc' inquit, 'illam uero 'abstraham'. 5 nam 'illuc' eo animo dixit, quo supra 'ibo hinc'. et apparet illum quasi mancipium ducturum puellam, non ut fidicinam.

843 **57** 1 MECVM HINC ABSTRAHAM NON 'abducam', sed quod est saeuientis 'abstraham'. 2 PVGNAVERIS magnam 10 rem feceris. sic Lucilius (*l. inc. fr. 111 M.*) 'uicimus, o socii, et magnam pugnauius pugnam'.

844 **58** 1 EO PACTO PRORSVS ILLIC ALLIGABIS FILIVM haec cum risu dicit Micio. 2 *Et* ligare est inicere alicui uincula, contra alligare <aliquem ligare> ad aliquid, sine 15 quo esse non possit. ergo proprie ad amicam alligari adolescentem dixit amatorem. 'prorsus' autem recte, certe ac uere significat.

845 **59** 1 VT ILLAM SERVES acuendum 'illam', hoc est: non iam filium, sed illam serua, in qua utrumque retinue- 20 ris. 2 EGO ISTVC VIDERO hoc est: ut illam seruem.

846 **60** ATQVE IBI FAVILLAE PLENA FVMI AC POLLINIS ne ametur scilicet.

847 **61** 1 COQVENDO SIT FAXO ET MOLENDO atqui est prius molere quam coquere. sed illud prius posuit, quo pulchri- 25 tudo magis foedatur. 2 An quia prius torreatur triticum, ut tundi possit? ut Vergilius (*Aen. I 179*) 'et tor-

1 psaltria V | in] et C || 3 et quasi quo C, secum V (dett.); *sensus postulat* quasi in seruitutem *vel sim.*, cf. *quae secuntur* || 6 dicitur C || 7 ut non C || 11 o socii (*sic ad Eun. V 2, 60*) | ocus C (dett.), o ciues V || 13 prorsum V | alligabit C | haec | ac C || 15 contra W.: qrat C, quis uero dicitur V (dett.) | alligari V | aliquem add. W., ligare Goetz || 17 dicitur C || 20 non <ut> V || 22 *lemmata scholiorum* 60 et 61, 1 in *codd. commutata sunt* | ibi] illic V | ac] atque C || 23 scilicet om. C || 24 sit] ita C | et molendo sit faxo V (dett.) | atqui — molere | quippe molere prius est V (dett.) || 25 illud] coquere V (dett.) || 26 magis om. C

rere parant f. e. f. s.² 3 COQVENDO SIT FAXO ET MOLENDO
PRAETER HAEC ἀπόδοσις octaua.

848 62 1 MERIDIE IPSO cum sol uehementior est. et
nomen fecit de aduerbio. 2 Et meridiem ueteres dixe-
runt quasi medidiem, R pro D posita propter cognatio- 5
nem inter se harum litterarum. 3 VT STIPVLAM COLLI-
GAT quod sub sole fieri necesse est.

849 63 1 TAM EXCOCTAM REDDAM ATQVE ATRAM ἰδιωτικῶς
dixit 'reddam' pro 'faciam'. et 'excoctam' ad tenuitatem
siccati corporis, 'atram' ad colorem rettulit. 2 Et uide 10
quam aspera clausula quamque ingrata sit, qua saeuidici
senis finitur oratio. 3 PLACET NVNC MIHI VIDERE SAPERE
non contradicit, ne rursus prouocet; timet enim suasor,
ne laetitia prouocet ad iurgium.

850 64 ATQVE EQVIDEM FILIVM TVM ETIAM SI NOLIT non 15
solum suadet laetitiam, sed etiam ridere cogit inuitum.

852 66 1 DERIDES FORTVNATVS QVI ISTO ANIMO SIES hoc
uerbum uultu Demeae sic profertur, ut subrisisse uideatur
inuitus. sed rursus 'ego sentio' amare seuereque dixit.

2 Et ridet qui simpliciter ridet, deridet qui cum 20
alterius irrisione et contemptu ridet. 3 FORTVNATVS QVI
ISTO ANIMO SIES non laudantis est quod ait 'fortunatus',
sed moraliter reprehendentis, ut si dicas, cum te aliquid
cura offenderit, fortunatos stultos qui nihil sentiant. hoc
quoque dixit in Eunucho (II 2, 13) 'at ego infelix neque 25
ridiculus esse neque plagas pati possum'.

1 ita faxo C, sic faxo (post molendo) V (dett.) || 2 ἀπόδοσις
Steph.: **** codd. || 3 est om. C || 4 dixerunt ueteres V (dett.) ||
5 medidies V, merum diem C; cf. append. | positam C, -tum (est)
V (dett.) || 8 ATRAM om. C | ἰδιωτικῶς Steph.: ***** C (dett.),
reddam ut carbo est V || 10 corporis Klotz: coloris (ex cal- V)
codd. || 11 clausula post ingrata V (dett.) || 13 contradixit codd.,
corr. Steph. | enim] bet C || 14 letitiam codd., corr. ed. pr. ||
15 non solum post laetitiam V (dett.) || 16 ridere Steph.: redi-
gere C, rem ducere V | in uitium C || 17 istoc V || 20 deridet
om. C | qui — 23 moraliter om. C || 21 ridet dett., deridet V ||
22 istoc V || 23 dicat C || 24 iure Bentley || 25 dicitur C

853 67 IAM IAM DESINO et hic uelut necessitatem queritur imponi sibi.

854 68 1 ET CUI REI EST cui rei est indultus, hoc est ludo atque laetitiae uotoque et gaudio imponatur. 2 HVNC SVMAMVS DIEM non accipiamus, sed impendamus et consumamus. unde et sumptum dicimus pecuniam, quae insumenda est.

4.

855 1 1 NVMQVAM ITA QVISQVAM BENE SVBDVCTA RATIONE in hac scaena exemplum inducitur hominum, qui uirtutem taedio deserunt ob contemptum eius apud omnes saeculumque uitiosius. et adeo fauet Terentius clementioribus atque mitissimis patribus, ut hunc quoque ducat ad sententiam Micionis, non tamen hoc sentientem quod ita fieri oporteat, sed quod ita res cogat. uult enim naturalem inesse ueris patribus acrimoniam, sed eam semper inuidiosam esse adulescentibus. 2 BENE SVBDVCTA RATIONE bene disposita, bene computata; ducere enim est digitis computare. 3 Sed ducere apud alium quem et palam, subducere apud se ipsum atque secreto. quo magis in hoc uerbo maioris attentionis et diligentiae signum est.

856 2 1 QVIN RES 'quin' modo cui non significat.

1 deficio *C* | hic *D*, hinc *rell.* | querit *codd.*, corr. *Steph.* || 3 *et*] ut *C* (cf. *Ter. cod. F*) | <ei> rei cui <opus> est *V* (*sim. dett.*; cf. *Ter. codd. d*) | est indultus *Schoell*: est multus *C*, credas nisi ineptiis (nuptiis *dett.*) *V* (*dett.*) || 4 atque *om. V* (*dett.*) | -que *om. V* (*dett.*) | imponatur *C*, nuptiali *V* (*dett.*); iam donatus *Schoell* || 6 *et*] ut (*ante unde*) *C* | pecuniaque *V* (*dett.*) || 9 inducitur *om. C* | omnium *C* || 10 <quod> apud *V* (*D*) | saeculumque uitiosius *cod. Cuiac.*, *fm q* et uitiosius *C*, saeuum esse uitiosum *q* sit *V* (*dett.*) || 12 atque] ac *V* || 13 non] ut *C* || 15 inesse] in *C* || 16 esse] ab *C* || 18 sed seducere *C*, seducere <est> *V* (*dett.*) | quem apud alium et palam <deducere sed> subducere <est> *V* (*dett.*) || 19 secreto <deducere> *V* (*dett.*) || 20 in uerbo isto *V* (*dett.*) || 22 cui] cur *V* (*D*)

2 QVIN RES AETAS VSVS tria posuit, ex quibus 'res' pro experientia ponitur, et hac se dicit esse mutatum. nam mox dicet (v. 6—7) 're ipsa repperi facilitate nihil esse homini melius neque clementia'.

857 3 ALIQVID MONEAT σύνληψις per casus: subauditur 5 enim 'quem'.

858 4 ET QVAE TIBI PVTARIS PRIMA 'prima' ante alia eligenda, quae et primo loco ponenda, ac per hoc optima.

859 5 1 VITAM DVAM QVAM VIXI ἀρχαῖσμός, ut Lucilius (l. inc. fr. 111 M.) 'magnam pugnauius pugnam'. 10
2 NAM EGO VITAM DVAM QVAM VIXI VSQVE ADHVC prius dixit quid faciat quam cur faciat.

860 6 1 PROPE IAM DECVRSO SPATIO id est: ad calcem et prope ipsos decursus metasque uiuendi. et est metaphora a cursoribus. 2 EXCVRSO SPATIO id est: in summa 15 senectute. 3 ID QVAM OB REM RE IPSA REPPERI quia secum loquitur, ideo multa reticet. et deest 'faciam' et 'si quis quaerat' et 'dicam'.

861 7 1 FACILITATE iam se facilem infert. 2 Inter facilitatem et clementiam hoc interest: facilis est, cuius 20 ira facile id est cito soluitur, clemens qui non irascitur.

863 9 ILLE SVAM SEMPER EGIT VITAM hic iam quasi comparatiua qualitas inducitur de utroque. et ut ille initio fabulae locutus est, sic hic in fine loquitur.

864 10 1 CLEMENS PLACIDVS NVLLI LAEDERE OS mira 25 uarietas et in locis et in partibus orationis. 2 Et 'clemens' est, qui colit mentem suam, ne eam urgeat

1 etas usus res C || 2 dicit om. C || 3 dicet dett., -cit V, d' C | facilitate — ALIQVID om. C || 4 neque] quam V (L) || 5 si-
lempsis <est> V (dett.), ***** C || 7 putaueris C | ante Steph.:
ut codd. | alias V (dett.) || 8 <et> loco C | optima ex maxima
corr. ut vid. C || 9 archaismos V; ***** C || 11 usque huc C ||
12 excursu V (dett.) | et] misso V (dett.) || 14 prope cod. Cuiac.,
propter rell. | methafora C, -phora V; sumpta add. V (dett.) ||
15 EXCVRSO SPATIO om. C | hoc est V || 17 ideo om. V || 20 facilis
<enim> V || 21 facile id est Goetz: facile et C, om. V (dett.) || 22 sem-
per suam V (dett.) || 23 <in> initio V (dett.) || 25 os] o C, om. V ||
26 et 1. om. C || 27 ne W.: nec codd. | urgeat] uexat V (dett.)

irascendo. 3 NVLLI LAEDERE OS ARRIDERE OMNIBVS uoluptatis affectus est duplex: aut enim ex quiete uoluptas est aut ex aliquo actu. ergo hic utrumque complexus est. 4 Id est: nullum praesentem laedere. 5 *Et* uide quam grate a nominibus <ad> uerba transeat. 6 CLEMENS PLACIDVS 'clemens' est circa recte agentes, 'placidus' etiam circa delinquentes. 7 *Et* clementis est 'nulli laedere os', placidi 'arridere omnibus'. 8 *Et* 'clemens' animo, 'placidus' uultu. 9 *Et* NVLLI LAEDERE os ut nullum secum tristem faciat. 10 *Et* haec est 10 figura ἀναδρομή, cum recurrimus per ea quae diximus, ἐξηγητικῶς omnia repetitum.

866 12 1 EGO ILLE AGRESTIS bene addidit 'ille' quasi iam notus in hoc ipso, quod ferus atque agrestis. 2 *Et* 'saeuus' factis est, 'tristis' animo, 'truculentus' uultu. 15 3 *Et* aliter potest, ut 'tristis' sit qui dolet, 'truculentus' qui terret. et ideo ἀξήσει mire decurrit per ista.

867 13 1 DVXI UXOREM pendet 'duxi uxorem', sed et cum magno significato addendum est: maiore enim pondere subtrahitur coniunctio, nam 'duxi etiam uxorem' dicendum fuit. 2 QVAM IBI MISERIAM VIDI 'ibi' inquit, quasi uxor locus sit. 3 *Et* hoc sine coniunctione, ut mala quae enumerat multa uideantur.

868 14 ALIA CVRA non altera.

871 17 PATRIA POTITVR COMMODA accusatiuo casu extulit, 25 quod nos septimo casu dicimus, *id est patrio potitur com-*

1 os et OMNIBVS om. C || 5 grate Steph.: graece codd. | ad add. Wieling | transeant codd., corr. Klotz || 6 clemens om. C | agere C || 8 os dett., om. CV || 10 os om. C | ut] aut C, adeo ut V (dett.) | nulli codd., corr. W. | secum tristem cod. Cuiac., se contristem rel. | faciet C || 11 ἀναδρομή Steph.: ***** codd. || 12 ἐξηγητικῶς Steph.: ***** codd. | repetitum C, -ta <sunt> V (dett.); -turi? || 13 bene — agrestis om. C || 16 <dici> potest V (dett.) || 17 auxesi mire V (sim. dett.), ***** C | per ista decurrit V (dett.) || 20 subtrahit coniunctionem (om. nam) C | <quam> etiam C | dicendum fuit om. C || 26 septimo casu (sic et cod. Cuiac.)] ablatiuo V (dett.)

modo. Accius in Clytemestra (*Ribb.*³ fr. 9) 'seras potiuntur plagas'.

873 **19** ILLVM DILIGVNT APVD ILLVM SVNT AMBO EGO DESERTVS SVM hic ostendit Terentius uerum patrem et molestiorem et odiosum magis esse adulescentibus.

874 **20** 1 ILLVM VT VIVAT OPTANT σύλληψις, nam sic ueteres; nos dicimus 'illi optant', non 'illum optant'.
2 ILLVM Micionem.

877 **23** NVNC IAM EXPERIAMVR comice magis pluraliter 'experiamur' dixit, quam si diceret 'experiar'.

878 **24** QVANDO HVC PROVOCAT non addidit quis, sed intellegimus Micionem significari.

880 **26** 1 SI ID FIT DANDO ATQVE OBSEQVENDO bene naturam secutus ignorat artem, putans agi ueris omnia debere, non agi 'dando atque obsequendo'. 2 SI ID FIT id est: iam a liberis si magni pendor. 3 NON POSTERIORIS FERAM subauditur 'partes'. — 4 *Aut: non parui fiam, id est: non uincar a Micione.* — et translatio est a partibus histrionum in fabula. 5 NON POSTERIORIS FERAM primus in his ero, inquit, in 'dando atque obsequendo'.

881 **27** DEERIT ID MEA MINIME REFERT uide remanere in Demea non penitus eiectam seueritatem.

5.

882 **1** 1 NE ABEAS LONGIVS hic ostendit poeta, quam absurde blandus conetur esse qui non soleat, et quam im-

1 seras Klotz (*ex ed. Ven. a. 1485*): siras *cod. Cuiac.*, feras *V (dett.)*, om. *C*; v. *Ribb.* || 3 diligant et sint *C* || 6 silempsis *V (dett.)*, ***** *C*; fort. *σ.* Vel ἀρχαῖος || 7 ueteres <sequebantur (loqueb- *dett.*)> nos <uero> *V (dett.)* || 8 Micionem om. *C* || 9 comice — experiamur om. *V* || 11 hvc] eo in ras. *V* || 13 FIT om. *C* || 14 secutus <est qui> artem ignorat *V (dett.)* | putat *C* | ueris] seuerius Teuber; an uere? || 15 deberi *codd.*, corr. *Steph.* || 18 fiam *Wieling*: faciam (-ar *V*) *codd.* || 23 securitatem *codd.*, corr. *Bentley* || 24 NE ABEAS] in *V (dett.)* hic *nova scena non incipit* (= *Ter. codd. γ*) v. *prae. vol. Ip. XLIX*

modica sit repentina largitas, ubi animus a parcitate nimia in contrarium uitium profusionis excurrerit.

2 HEVS DEMEA ROGAT FRATER NE ABEAS LONGIVS ut apparet, iam edormiuit crapulam Syrus. 3 *Et* satis moraliter 'frater' dixit nec addidit 'tuus'. 4 FRATER moraliter, nam deest 'tuus'.

883 2 O SYRE NOSTER SALVE QUID FIT iam non haec blanda sed dura sunt, nam 'salve' dixit ei non solum quem saepe uiderit, sed cum quo totiens litigauerit, et 'quid fit? quid agitur?', cum et sciat et condemnet 10 actus eius.

884 3 1 RECTE bene 'recte' respondit: hae enim interrogationes de salute atque incolumitate eius sunt, qui interrogatur. 2 HAEC TRIA deest 'uerba'.

885 4 PRAETER NATVRAM plus dixit quam si diceret 'prae- 15 ter consuetudinem'.

884 3 3 OPTIME EST IAM NVNC HAEC TRIA PRIMVM ADDIDI PRAETER NATVRAM O NOSTER QUID FIT QUID AGITVR hoc pressius dictum est.

886 5 1 SERVVM HAVD INLIBERALEM dura et importuna 20 repente commutatio ex tanta uituperatione in laudem Syri ostendit contra naturam suam niti Demeam. 2 PRAEBES TE id est re ostendis, factis probas. 3 ET TIBI LIBENS BENE FAXIM 'libens' ad quam rem adiectum est? an *εἰσὶν* *αὐτῷ* addidit? quis enim credat tam subitis post saeu- 25 tiam blandimentis, nisi factis quoque ostendantur? 4 ET TIBI LIBENS BENE FAXIM 'et' additum est, ut ostendat hanc esse sententiam: non solum te laudo, sed etiam

2 <et> in C | excurreret C, excurrit V || 4 edormit C || 5 frater (post dixit) V (dett.), om. C | FRATER — deest] deest autem V (dett.) || 9 <interrogat> cum V (dett.) || 10 et sciat (estuat C) et condemnet] hic quasi spernat V (sim. dett.) || 12 RECTE — respondit] bene recte respondit bene recte C, bene respondit V (dett.) || 15 prius C || 17 EST] et V || 20 aut C || 23 id est W.: in codd. | libens V || 24 libens W.: et bene codd. | *εἰσὶν* *αὐτῷ* W.: et bene hoc codd. || 26 quaeque V || 27 ET — ostendat om. C | libens V; sic et infra

iuuo, illud dicendo hoc faciendo. 5 ET TIBI LIBENS BENE FAXIM potest hoc et sic intellegi 'tibi bene faxim et libens'; multi enim bene, sed non ex animo faciunt. ergo omnia addidit, quae placatum ostendant ipsum et cle-
mentem.

887 6 1 ATQVI SYRE 'atqui' abundat per *παρέλκων*.

2 SYRE asseueratio est non credentis.

888 7 1 HOC VERVM EST quasi falsum fuerit illud quod iurgabat et hoc sit uerum quod nunc <est> mitis. 2 PROPEDIEM ὁφέν, nam 'propediem' aduerbium est temporis, ut 10 si diceret 'cito'.

6.

889 1 1 ERA EGO HINC AD HOS PROVISO 'ad hos' Micionem et Aeschinum scilicet. 2 'Prouiso' duas res significat: procedo et uideo.

890 2 SED ECCVM hoc apud se.

891 3 1 O QVI VOCARE hac interiectione utimur, ubi ex intervallo notos uidemus. 2 O QVI VOCARE post 'o' nomine uocaturus non habuit quid diceret et ideo subiecit 'qui uocare?' sic Vergilius (*Aen. I* 327—28) 'o quam te me., u.? n. h. t. u. m. n. u. h. s.' moris est autem in-
feriores proprio nomine uocare, si blandiri uelis. sed hic nominis oblitus, dum dubitat et inquit, inhaesit pro-
nomini.

892 4 ANIMO MEO hoc est: secundum animi mei senten-
tiam et quantum ad animum pertinet meum.

893 5 1 NAM IS MIHI EST PROPECTO SERVVS in hoc lau-
dando quia non laborat, subiecit specialiter merita eius.

2 potest — faxim *om. C* || 3 omnia ergo *V (dett.)* || 4 placatum (*sic et cod. Cuiac.*) placidum *ed. pr. (-itum D)* | ipsum *om. C* || 6 parelcon *V (dett.)*, **** *C* || 7 SYRE *om. C* || 9 quod] *fz C* | est mitis *Schoell: intris C, dicit V (dett.)*; mitescit *Goetz* || 10 ὁφέν *Steph.: **** codd. | nam om. C* || 12 hos] uos *C (cf. Ter. cod. A)* | prouisam *V (dett.)* || 17 post *om. V* || 20 inferioris *C, -rem V* || 21 uocari *V (dett.)* || 22 inhaesit] et hesit *C* || 25 meum pertinet *V (dett.)*

at in Syro nihil habuit quod diceret praeter laudem sine ullius facti mentione. 2 *Et* MIHI id est: quantum ad iudicium meum pertinet.

894 6 1 CUI DOMINVS CVRAE EST cum hic dominas habeat, 'dominus' dixit, quia et praeualet masculinum. Vergilius 5 (*Aen. II* 632—33) 'descendo ac d. d. f. i. et h. exp.' et praeterea sententia generalis inducitur, cum nullum specialiter dominum significet. 2 ITA VT TIBI SENSI GETA maximum delinimentum infert eum nomine uocans, quemadmodum <in> superioribus (v. 3). 3 *Et* quam grate, 10 postquam audiuit, his (v. 3 et 6) nomine appellauit Getam!

895 7 1 ET TIBI OB EAM REM SI QUID VSVS VENERIT 'et tibi' utrum quemadmodum aliis an quemadmodum Syro?

2 ET TIBI OB EAM REM SI QUID VSVS VENERIT defectus quidam rustici est praeter naturam blandientis cogi dicta 15 repetere sine gratia. haec autem promissiones ad hoc praemittuntur, ut cum in subiectis agi a Demea huiusmodi res coeperint, non sit absurdum spectatoribus Demeam tam cito esse mutatum.

896 8 MEDITOR ESSE AFFABILIS sic hoc lentius, ut illud 20 supra (*V* 5, 3—4) 'iam nunc haec tria primum addidi praeter naturam: o noster, quid fit? quid agitur?'

898 10 1 PAVLATIM PLEBEM PRIMVLVM moraliter inferiorum turbam dixit 'plebem', hoc est: ut in urbe uulgas, ita in familia seruos. et fit translatio ab his, qui honores dolose 25 ac non pro merito petunt ambiciosique sunt. 2 PLEBEM PRIMVLVM FACIO MEAM hoc est: mihi fauentem, ut e contrario Vergilius (*Aen. II* 396) 'uadimus inmixti Danaïs h. n. n.'

1 at in Syro *cod. Cuiac.*, at id spero *C*, aut ut estimo *V* (*sim. dett.*) || 5 dominum *V* (*dett.*) || 7 cum *om. C* || 9 uocatis *C* | quemadmodum in *Goetz*: quod tantum *V* (*dett.*), *om. C*; quod tantum uoluerat in *Schoell* || 10 superioribus <est> *dett.* | <uide> quam *V* (*dett.*) || 11 audiuit bis (*sic et cod. Cuiac.*) || is dixit *V* (*sim. dett.*) | appellatum *cod. Cuiac.* || 12 et — 14 VENERIT *om. C* | et <si quid> tibi *V* (*dett.*) || 15 cogit *C* || 18 ceperunt *C* || 21 praeter — agitur etc. *V* || 23 PRIMVLVM | paululum *C, om. V* || 24 plebem dixit *V* (*dett.*) || 25 et <id> *C* || 27 PRIMVLVM | qui malum *C* | hoc est *om. C*

7.

- 899 1 1 OCCIDVNT ME QVIDEM adulescens et Demea inter
se affabiles imaginem praebent et quam dulcis sit iunio-
ribus assentatio et quam ingrata censura. *ιδιωτικῶς* autem
dixit 'occidunt me' pro: nimis laedunt et cruciant.
2 DVM NIMIS SANCTAS et 'nimis' et 'sanctas' ridicule ad- 5
ditum in ea ducenda, quae iam pepererit. nam sanctum
est, quod omni observatione inuiolatum est. 3 *Et* bene
additum est 'nimis', quia nimium pro uitio ponitur
propter illam sententiam, qua dicitur 'ut ne quid nimis'
(*And. I 1, 34*). 4 OCCIDVNT ME QVIDEM 'quidem' pro 10
exceptione est, tamquam in hac mora nullus alius occi-
datur nisi qui amat, *id est ego*.
- 901 3 1 QVID AGITVR AESCHINE iam ipse docuit 'quid fit?'
et 'quid agitur?' blandimentum esse (*V 5, 3—4*) 'iam nunc
haec tria primum addidi praeter naturam: o noster, quid 15
fit? quid agitur?' 2 HEM PATER non sine consternatione
respondet Aeschinus, etsi hic blande interrogat et miti
ultu. nam et improuiso obiectus est Demea et insperanti.
- 902 4 TVVS HERCLE VERO ET ANIMO ET NATVRA PATER
totum eripuit Micioni, cui ne animum quidem reliquit. 20
- 903 5 1 QVI TE AMAT PLVS QVAM HOSCE OCVLVS magis
comicum quam 'amo'. 2 SED CVR NON DOMVM VXOREM
ACCERSIS bene subiecit, quae uolenti esse credebat.
- 904 6 1 VERVM HOC MIHI MORA EST TIBICINA ET Hyme-
NAEVM hoc est quod ait (*v. 1*) 'nimis sanctas nuptias 25

3 *ιδιωτικῶς* autem *Steph.*: ***** *codd.* || 4 nimis <et>
C || 5 SANCTAS] nuptias *add. V (dett.)* | et 2. om. C | additum
<est> V (*dett.*) || 6 peperit V (*dett.*) || 7 obscenatione V (L;
ostent- D) || 9 propter W.: prope C, iuxta V (L) | qua dicitur
C, *cod. Cuiac., om. V (dett.)* | ut om. V || 11 exceptione W. *duce*
Hartmano: expectatione *codd.* || 14 esse] est ut ipse V (*dett.*) ||
15 tria haec C | praeter — agitur] etc. V | noster] Syri C ||
16 quid om. C || 17 respondit C | etsi hic] et sic V (*dett.*) ||
18 et] ex *Steph.* | obiectus est] et C | et — NATVRA om. C ||
20 nec V || 23 <quaeso> accersis V (*dett.*) || 24 cure est C ||

student facere'. 2 Hymenaeum quidam Liberi ac Veneris filium dicunt esse, qui primus certas nuptias instituerit. ideo per laudem cantatur uirginalibus nuptiis ob eius modi meritum. alii uirum fortem Atticum dicunt fuisse, qui raptas praedonibus uirgines oppressis latronibus intactas patriae restituerit. alii, quod hymen dicatur membrana quaedam, qua est munita uirginitas, quae primo corrumpitur coitu, hymenaeum putant ueluti hymnum uocari uirginalium nuptiarum. 3 Ergo sic accipe hymenaeum in nuptiis, quemadmodum $\theta\epsilon\tilde{\eta}\nu\omicron\nu$ in funere et in sacris hymnum.

- 906 8 VIN TV HVIC SENI AVSCVLTARE contemnens se ipsum dicit hoc solum afferens causae cur credendum sit, quod sit senex. et totum hoc apparet laetissimo uultu dici.
- 907 9 TVRBAS LAMPADAS TIBICINAS bene totum pluraliter, ut qui reprehendit sic multa. Plautus (*Curc. IV 3, 14*) 'quid tu mihi parasitos, luscus, quid summanos somnias?' haec igitur uultu pronuntianda sunt, ut appareat ea displicere dicenti.
- 908 10 ATQVE IN HORTO HANC MACERIAM IVBE DIRVI maceries dicitur paries non altus de <materia> macerata.
- 911 13 EVGE IAM LEPIDVS VOCOR apparet Demeam experiendi causa assentari, non quod animo facit.
- 912 14 FRATRI AEDES FIENT PERVIAE elegantius quam 'fratris'.
- 914 16 1 INEO GRATIAM in gratiam eo, hoc est amicos comparo. 2 EGO LEPIDVS irridens adulescentis animum

1 ac] et V || 3 huiusmodi V || 5 <a> praedonibus? || 6 hymen ed. pr.: hyeme C, hymeneum V (dett.) || 8 dirumpitur V (dett.) | ueluti alii V (dett.) || 10 $\theta\epsilon\tilde{\eta}\nu\omicron\nu$ Steph.: ** non C, ***** V (dett.) || 11 et] uel V (dett.) || 12 auscultari C | <seni> contemnens V (dett.) || 13 dixit <de> codd. | credendum C, audiendum V (dett.) || 16 ut] et C | sic reprehendit V (dett.) || 17 quid] quos Plaut. | parasitos luscus quod codd.; luscus liberos quos Plaut. | summano somniasse C, somnia nos somniasse V || 18 ut] quod C || 20 atqui C | hanc in orto V (dett.) || 21 nunc altus codd., corr. Westerh.; tumultuarius Sabbad. coll. schol. Bemb. | materia (post macerata) add. Dziatzko || 22 experiundi C || 23 animo] nō C || 24 fratris V

sic inquit. 3 IVBE NVNC IAM insultantis est uerbum 'iube'. <et> tamquam praesto sit, Micioni hoc dicit Demea.

4 Aut apud se hoc. 5 IVBE quasi hoc dicere insultantes solemus †nunc minare hunc si abste tecum afflictum tenemus†. ita et Demea Micioni dicit 'iube nunc'. 5

6 IVBE NVNC IAM DINVMERET ILLE BABYLO VIGINTI MINAS nimis morale est, cum de absente quasi cum praesente agimus. est autem hoc 'iube nunc iam' figura etiam apud Plautum frequentissima. 7 IVBE NVNC IAM 'iube' sic dicit quemadmodum supra (v. 10).

915 17 1 ILLI cui, cum hic alius nemo adesset cui diceret? 2 DINVMERET 'dinumeret' dixit quasi multum numeret. 3 ILLI 'illi' cui? Ctesiphoni <an> lenoni an Aeschino an Syro? 4 BABYLO 'Babylonem' fratrem ob nimiam liberalitatem uocat. 5 An Aeschinum nimis prodigum? 10

916 18 1 SYRE CESSAS [INTRO] IRE AC FACERE ἰδιωτικῶς dicitur. 2 DIRVE hoc uultu dicitur adhortante.

918 20 1 CVM TE VIDEO NOSTRAE FAMILIAE TAM EX ANIMO FACTVM VELLE ex animo alicui facere est id facere quod ille in animo suo uelit, aut certe ex tota mente praestare, non perfunctorie. 2 Sed 'ex animo factum' 20

1 uerbum est *V (dett.)* || 2 et *add. W.* | praesto sit *Schoell.* praestet *codd.*; praesenti *Klotz* || 3 se <dicat> hoc *V (D)* | <quod> quasi (*om. hoc*) *V (L)* | insultantes dicere *V (dett.)* || 4 nunc minare h̄c si abste tecum *C*, nunc minari est assistere quem *V (dett.)*; *v. append.* || 5 micioni demeas *V (dett.)* | dicat *C* || 6 IVBE — IAM et ILLE *om. C* | babilo *V*, (*post MINAS*) *C* || 7 quasi cum (*sic et cod. Cuiac.*) tamquam de *V (dett.)* || 8 hoc *om. V (dett.)* || 11 illuc cui cum hec alius nemo dixisset alicui diceret *C*, illuc cui aequum alius nemo adesset alicui diceret *V (om. dett.)* || 13 numeret *D*, din- *C*, den- *V* | cui illi *V* | an *add. Umpfenb.* || 14 <in> eschino *C* | <an> fratrem babilonem liberalitatem ob nimiam uocet *V (dett.)* || 17 ac | et *C* | ἰδιωτικῶς *Steph.*: ***** *codd.* || 18 ab hortante *codd.*, *corr. Steph.* || 19 <tu> te *codd.* | NOSTRAE FAMILIAE *om. C* | TAM *om. V* || 20 alicui] aliquid *V (dett.)* || 21 certe *L*, -ta *rell.* || 22 praestari *codd.*, *corr. Steph.*

bene factum intellegere debemus, ut sit 'ex animo' quasi ex sententia.

919 **21** DIGNOS ARBITROR multa desunt: et 'uos' et 'esse' et 'quibus fiat'.

920 **22** QUID TV AIS eo uultu dicitur 'quid tu ais?', quo uidemus loqui eos, qui ab his interrogant gesticulante uultu quid sentiant de consilio suo, quos sciunt approbaturos esse.

923 **25** SIC SOLEO potest εἰσέλθῃ uideri, quippe quando tale consilium dat Demea, quod probaret adulescens. 10

8.

924 **1** 1 IVBET FRATER apparet Micionem dixisse 'cur diruis?', Syrum respondisse 'quia hoc iubet frater tuus'.

2 IVBET FRATER dirui maceriam scilicet. 3 TV IBES HOC DEMEA interrogatiue pronuntiandum totum; ita erit una persona et breuiter ostendetur ex huius uerbis, quid prior dixerit Syrus. 4 Et mirum initium, ne prooemio opus esset Demeae ad profitendam mutationem uoluntatis.

925 **2** 1 HAC RE maceriae disiectione. 2 ET ALIIS OMNIBVS in his nuptiis senilibus.

927 **4** 1 COLERE 'iubeo' subauditur per ζεύγμαι. 2 COLERE ADIUVARE ADIUNGERE 'colere' ad Syrum pertinet, 'adiuuare' ad Hegionem, 'adiungere' ad Sostratam. 3 Et adnotandum coli a superiore, ut (*Verg. Aen. I 16*) 'posthabita e. S.'

928 **5** IMMO HERCLE ITA NOBIS DECET antiqui si addebant statim uerbum, 'nos decet facere' 'nos decet dicere', si non addebant, 'nobis decet' dicebant.

1 bene factum *om. V* || 4 quibus fiat *Bentley*: qui fiant *codd.* || 6 ab his] aliis *V (L; om. D)* || 7 quid *om. C* || 9 ironia *V (dett.)*, **** *C* || 10 dat *Schoell*: probat *V (dett.)*, *om. C* || 11 IVBET] in *C* nova scaena non incipit; cf. *Watson, 'Harvard Stud.' XIV 153 sqq.* || 12 hoc *om. V* || 13 tu *C*, tunc *V (dett.)* || 18 <in> aliis *V (L)* || 19 in his *W.*: nisi *C*, nisi in *V (dett.)*; ut *Steph.* || 20 iubeo (-be *C*) colere *codd.* | per *om. C* | ζεύγμαι *M⁴ (Steph.)*, **** *rell.* || 21 colere — adiungere *om. C* | Syrum *nurum Steph.* || 23 ut] et *C* || 25 nos *I. om. C* | si *Steph.*: sed *codd.* || 26 decet <sed simpliciter> *V (dett.)*

v. praef. vol. I p.
XLIX

- 929 6 1 PRIMVM HVIVS VXORIS EST MATER incipit a persuasione sed latenter, ita ut ea quae proposito consilio dicenda erant ante demonstrarit quam dicat quid fieri uelit. et hoc semper fit ab oratoribus in his rebus, <a> quibus incipere non oportet propter turpitudinem aut incommoditatem rei, quae persuadenda est. considera adeo apud Vergilium (*Aen. V 606 sqq.*), ubi persuadet Iris matribus, ut naues suas incendiant, et inuenies hoc ipsum consilium ultimum poni post argumenta quam plurima 'quin agite et m. inf. exu. p.' (*v. 635*) 2 Et initium a 10 possibili factum est, nam dicit 'huius uxoris est mater'.
- 930 7 1 PROBA ET MODESTA 'proba' sibi, 'et modesta' apud alios. 2 Et uide laudes conciliatoribus inuentas et usitatas. 3 ITA AIUNT hoc ita respondet, quasi dicat 'sed quid mea?' 15
- 931 8 1 SCIO adhuc Micio non intellegit quo res tendat, sed tantum uultu quodam admirantis cur hoc dicatur respondet. 2 PARERE HAEC IAM DIV PER ANNOS NON POTEST recte, ne contra filios pater suadere uideatur. 3 PER ANNOS NON POTEST bene 'per annos', quia non est sterilis. 20
- 933 10 1 HANC TE AEQVVM EST DVCERE 'te, Micio' scilicet. 2 ET TE OPERAM VT FIAT DARE 'te, Aeschine', nam ad illum conuersus a Micione est. et quare Aeschinum dare aequum est? scilicet ut prosit socrui.
- 931 8 4 PARERE HAEC IAM DIV PER ANNOS NON POTEST 25 hoc autem addidit, ne contra filios pater suadere uideatur nuptias, si illis coheredes esse procreandos suadeat.
- 934 11 1 ME DVCERE AVTEM <TE> magna uis in pronomi- nibus posita est, nam 'me' ille sic dicit quasi quem

2 ita<que> C || 3 demonstrare *codd.*, *corr. Steph.* || 4 a *add. Steph.* || 5 non et propter *om.* C || 7 apud] ab ib ** C | ubi *om.* C || 13 apud alios] alii *cod. Cuiac.* | consiliatoribus *codd.*, *corr. Klotz* | inuentas] commentas *Schoell*, suetas *Bentley* || 17 tantum *W.*: tamen *codd.* || 19 pater suadere (*cf. schol. 8, 4*)] persuadere *C.* suadere *V (dett.)* || 21 TE *om.* C || 22 dare <et> te *V* | nam] añ *C* || 26 autem] videtur hoc scholion olim cum *schol. 8, 3* fuisse coniunctum || 27 pater suadere *Steph.*: persuadere *codd.* || 28 pronomine *C* || 29 dicit *om.* C

- minime deceat, 'te' hic sic respondet quasi quem maxime oporteat. 2 INEPTIS uerbum est, quod facit ineptio ineptis ineptit. 3 SI TV SIS HOMO non 'si es' sed '<si> sis' dixit, quasi in eo se hominem sit Aeschinus probaturus. 4 SI TV SIS HOMO Aeschine. 5 SI SIS pro: 5 si esse uolueris et si credi homo esse uolueris. 6 SI TV SIS HOMO hic facete et mire coegit Aeschinum ad persuadendum; non enim dixit 'si tu sis homo, persuade', sed 'hic faciat', ut ab illo non factum sed effectum exigeret.
- 935 12 1 QUID TV AVTEM HVIC ASINE AVSCVLTA aptum 10 conuicium grandi et fatuo. 2 MI PATER 'mi' uocatiuus est casus ab eo quod est meus.
- 936 13 1 FIERI ALITER NON POTEST a necessario. 2 DELIRAS proprie ut uetulo.
- 937 14 1 INSANIS AVFER congrue seni 'deliras', iuueni 'insanis'. 2 Et AVFER uel 'te' uel 'manum', nam rogans manum admouet scilicet dicens 'mi pater'. 3 AVFER 'aufer': aut 'te' aut 'manum'. 4 Aut pro eo quod est abi, ut sit: aufer te.
- 938 15 1 EGO NOVVS MARITVS apud Menandrum senex de 20
gravatur nah
Ter. 942 ne gra
vare
 nuptiis non grauatur: ergo Terentius εἰρηνικῶς. 2 EGO *leol. g*
245
 NOVVS MARITVS ANNO DEMVM QVINTO ET SEXAGESIMO FIAM
 ATQVE ANVM DECREPITAM DVCAM quis quid quando quomodo: quis 'ego', quid 'nouus maritus', quando 'anno demum quinto et sexagesimo', quomodo 'anum decrepitam 25 ducam'.

1 hic *Westerh.*: ille *codd.*; illi hic *Schoell* || 4 si *add. W.* || 6 esse 2. *om. V (L)* || 7 hic *om. C* | cogit *V* || 9 hic *Westerh.*: sic *codd.* || 12 casus] *p̄r C* || 14 proprie ut uetulo *W.*: proprio et uotulo *C*, proprio uocabulo usus est tamquam loquaci *V (dett.)* || 15 deliras <inquit> *V (L; dicit D)* || 16 manum] mente *C* || 18 aufer *om. V (dett.)* | te <deest> *V (dett.)* || 19 abi <ponitur> *V (dett.)* | ut *Westerh.*: aut *codd.* | sit *cod. Cuiac.*, sic *rell.* | aufer te *cod. Cuiac.*, auferet *C*, -rem *V (dett.)* || 21 ergo *D*, ego *rell.* | Terentius *om. V (dett.)* | εἰρηνικῶς (sic) *Lindenbr.* (ex *cod. Cuiac.*?) : ***** *codd.* || 23 quis — quomodo *cod. Cuiac.*, quicquid quando modo *C*, <hic deest et> quis <et> quid <et> quando <et> quomodo <ut sit> *V (D; om. L)* || 24 quid] quis *C*

- 939 16 1 ATQVE ANVM DECREPITAM DVCAM facete hoc addidit, tamquam faciendum hoc esset, si puella ducere-
tur seni.
- 938 15 3 ANNO DEMVM QVINTO ET SEXAGESIMO haec aetas
est, ut Varro ait, etiam comicorum senum. 4 Et 'de-
mum' aduerbium tarditatis est.
- 939 16 2 IDNE ESTIS AVCTORES MIHI id est persuasores,
ut Vergilius (*Aen. XII 159*) 'auctor ego a.' 3 DE-
CREPITAM 'decrepitam' aut stomacho anili et iracundo aut
'decrepitam' obtusi animi et laesae senectutis aut 'decre-
pitam' cui saepe moribundae crepuerit planctu familia,
id est conclamauerit.
- 940 17 1 LARGITOR imperatiuo modo temporis futuri.
2 DE TE LARGITOR PVER acutius 'de te' dictum est quam
'de tuo'. 3 Et bene in eum, qui promiserat puellae 15
coniunctionem suam.
- 942 19 1 DA VENIAM praesta beneficium, concede quod
petitur. 2 NE GRAVARE ne te difficilem praebeas, quia
grauem se dicitur praestare, qui id facile non praestat
in beneficio quod potest. 3 DA VENIAM NE GRAVARE FAC 20
PROMITTE altrinsecus agentium fatigantiumque uerba sunt.
- 943 20 AGE PROLIXE MICIO aut 'age prolix' id est: age
benigne, ut sit 'prolix' benigne secundum ueteres, aut
per ἀσύνδετον et ἄλλειψιν 'age' correptium, ut ad 'pro-
lix' subaudiatur 'noster esto' aut quid tale et 'Micio' 25
uelut 'insanis' dictum sit.
- 944 21 ETSI HOC MIHI PRAVVM 'prauum', si anum ducet

1 hoc facete *V (dett.)* || 5 ait *om. C* || 7 mihi auctores *V (dett.)* | id est *D*, hoc est *V (L)*, *om. C* || 9 decrepitam *om. C* | aut] et *V* || 10 obtusi animi et] obitus. Hec *C*; fort. obtusae et || 12 conclamauerit *cod. Cuiac.* (cf. *Eun. II 1, 25*), clam-
rell. || 13 <uerbum est> imperatiui modi futuri temporis *V (dett.)* || 18 graueri *V (D)*; sic et *infra* || 19 grauem se *ed. pr.*:
grauare se *V*, grauari *C* || 20 in] etiam *C* | quod potest *om. C* ||
21 fatigantis .n. uerba *C* || 24 ἀσύνδετον et ἄλλειψιν *Steph.*:
***** *codd.* | correptium <est> *V (dett.)* || 25 noster esto
Steph.: noster est *V*, noster (*bis*) deest *** *C* | et] ut *V (dett.)* ||
26 insanis *C*, *cod. Cuiac. et Huls.*, insuani *V. (dett.)* || 27 prauum
om. C | ducit *V*

nullo commodo suo, 'ineptum' qui non uoto filiorum ducat uxorem, 'absurdum' homini, qui numquam duxerit et numquam ducere uoluerit, <'alienum'> seni duci uxorem, quae adulescenti ducta non sit.

945 **22** 1 SI VOS TANTOPERE ISTVC VVLTIS FIAT cur hic 5
non quaeritur de uoluntate Sostratae? an quia illam consentire necesse est uel propter pauperiem uel ob amorem filiae suae? 2 SI VOS TANTOPERE ISTVC VVLTIS FIAT
ridicule dixit et comice uxorem se ducere, non quia uelit aut debeat, sed ut obsequatur iubentibus. 10

946 **23** HOC CONFIT QVOD VOLO perficitur, inquit, quod uolo, ut sumptum et turbam domum recipiat Micio et ego ineam gratiam (cf. V 7, 14).

947 **24** 1 QVID NVNC QVOD RESTAT pro 'quod sequitur'.
2 An 'quod restat' tamquam reliquiae rerum priorum 15
ac per hoc minimum? 3 HEGIO EST HIS COGNATVS
PROXIMVS commendatio personae quasi notae etiam Micioni ob merita sua. 4 Et bene addidit 'proximus', nam multi gradus et ueluti rami sunt propinquitatis in affinitate et cognatione dispositi. 20

948 **25** 1 AFFINIS NOBIS recte, nam uxoris cognati affines marito sunt. 2 PAVPER iam hoc nomine apparet aliquid flagitari.

949 **26** 1 QVOD LOCITAS FORAS 'foras' dixit locum pro persona ponens, quasi diceret 'nescio cui alieno'. sic et 25
nos dicimus 'audi: quid dicit ecce hac?' pro ecce hic. et Cicero (in Verr. II, I 26, 66) 'hic tum alius ex alia parte'.
deest ergo aliquid, ut sit: quod locitas foras uersum.
2. Aut si 'foris', foris posito, id est alieno. 3 SVB VRBE

3 alienum W.: et V (dett.), om. C || 6 quaeritur Goetz: uertitur C, uerditur V || 11 CONFIT (cf. Andr. I 1, 140) cum fit codd. || sumptum et] supra V (dett.) | recipiam codd., corr. Steph. || 14 quid restat V (dett.) | quid V (dett.); sic et infra || 15 reliquiae rerum Westerh.: reliquiarum codd. | priorem codd., corr. Steph. || 16 per] propter C | hic V (dett.) || 17 maximus C | etiam] et C || 19 sint C ||, 21 marito affines V || 26 hac] hic C | et om. V

EST AGELLI PAVLVLVM totum cum contemptione pronuntiandum.

950 27 1 HVIC DEMVS QVI FRVATVR id est: qui fructum capiat, non proprietate potiat. proprie ergo et quasi de iure dixit 'fruatur'. 2 'Fruatur' autem est alatur, 5 quia frumen dicitur summa gula, per quam cibum lingua demittit in uentrem.

951 28 1 BONVS EST NOSTER EST RECTE DATVR ἐπιτοχα-
σμός hortantis et ἀσύνδετον multa congerentis. 2 NOSTER
EST bene addidit, namque dixit 'pro patre huic est'. 10
3 BONVS EST potuit responderi 'quid mea?' 4 RECTE
DATVR quasi non quaeratur, an dandum sit, sed illud
solum, an recte, quaeratur. 5 BONVS EST NOSTER EST
haec omnia uultuose, tamquam inuidiam faciat parsimoniae
Micioni. 6 Et plus significat 'noster', quam si addatur 15
'quid noster?'

952 29 1 NON <MEVM> ILLVD VERBVM FACIO nunc 'uerbum' pro
ἀξιωμαρε posuit, quod uno stringitur uerbo. ergo 'uerbum'
brevis sententia. 2 NON MEVM ILLVD <VERBVM> FACIO
nota 'uerbum' pro sententia, ut (And. I 1, 18) 'uno uerbo 20
dic, si quid est quod me uelis' et (And. I 5, 5) 'miseram
me, quod uerbum audio!' 3 'Verbum' dixit ueram
sententiam, nam uerba a ueritate dicta esse testis est
Varro (cf. de l. l. I fr. 1 Wilm., p. 144, 17).

954 31 1 HANC MACVLAM NOS DECET EFFVGERE 'maculam' 25
τῷ γλευασμῷ dicit irridens opinionem Micionis, quia par-
simoniam maculam putet. 2 Et simul auxit primo
'uitium', deinde 'maculam' dicendo.

4 et om. C || 5 est autem fruatur V, autem est C ||
6 quia] et C || 7 lingua cibum dimittit V || 8 ἐπιτοχασμός M⁴
(Steph.), ***** rell. || 9 et om. C || ἀσύνδετον M⁴ (Steph.),
***** rell. || 10 est om. C || 12 illud] id V || 13 solum <erit>
V (dett.) || 14 parsimoniae faciat V (dett.) || 17 nunc I, non C,
num V(D) || 19 ἀξιωμαρε Steph.: ***** codd.; -τε W., cf.
Andr. I 1, 18 et I 5, 5 | uerbo om. V || 19 sententia <est> V
(dett.) | MEVM] enim codd. || 20 ut] et C || 21 dic om. C | τὸ
'si' non agnoscunt Ter. codd. | me miseram C || 22 audio uer-
bum C || 23 esse ante a V | testis est] testatur V (dett.) || 26 τῷ
γλευασμῷ Steph.: ***** codd.

- 958 35 1 SVO SIBI GLADIO HVNC IVGVLO ἀλληγορία.
2 Non 'suo' sed 'suo sibi' moraliter et ut ueteres solent loqui.

(9.)

- 958 1 FACTVM EST QVOD IVSSISTI DEMA id est: diruta est maceria. 5
- 959 2 1 FRVGI HOMO ES utilis ut fruges. 2 ERGO EDEPOL HODIE MEA QVIDEM SENTENTIA IVDICO SYRVVM FIERI LIBERVVM hoc est iamdudum quod promiserat Syro, sed nunc opportune: uidetur enim modo meritum praecessisse.
- 3 Et SENTENTIA IVDICO περισσολογία est. 10
- 961 4 1 MYLTA oratorie maluit generaliter 'multa' dicere, quam quaerere specialiter, quod inuenire non posset.
- 2 Et Micio singulariter unum quaerit, hic pluraliter 'multa' respondet. 3 QVOD NAM OB FACTVM <a> iure: adscribi enim causas manumissionis in iure formula est. 15
- 4 EDEPOL VIR BONVS iurat bonum, quia praeter opinionem est.
- 962 5 1 EGO ISTOS VOBIS VSQVE A PVERIS intellegit Syrus laborantem pro se Demeam non habere quod dicat, et ideo ipse prosequitur ordinem meritorum. 2 SED. <D.> 20 apparet paedagogum fuisse.
- 963 6 1 DOCVI MONVI BENE PRAECEPI ridicule adduntur, sed tamen consuetudine, quia imputantur etiam facta prae pro bonis. 2 QVAE POTVI OMNIA bene 'quae potui' quasi plura uellet. 25

1 allegoria V (dett.), **** C || 4 FACTVM] *hic nova scaena non incipit in codd.* || 6 ego V (dett.) || 7 HODIE om. V || 8 liberum C || 10 περισσολογία Pith. ex cod. Cuiac.: *χρησολογία* M⁴ (Steph.), **** *rell.* || 11 multa om. C || 12 possit V (dett.) || 14 respondit V | a add. W. || 15 manumissis (in m- V) codd., corr. Steph. | formale V (D) || 19 quid V (D) || 20 SED. D. Schoell: sed C, cod. Cuiac. et Huls., quem V (dett.); secundum quem Steph. || 23 sed tamen] et tantum C | etiam] et C | praua Goetz || 24 OMNIA — potui om. C

- 964 7 RES APPARET mire irridet Demea, sic tamen, ut serio agere uideatur.
- 965 8 APPARARE DE DIE CONVIVIVM id est repente, neque ante praedictum aut pridie constitutum.
- 967 10 1 POSTREMO HODIE IN PSALTRIA HAC EMENDA et 5 hoc totum serio dicitur, ut magis ridiculum uideatur.
2 HIC ADIVTOR FVIT in re bona adiutores, in mala impulsores dicuntur. ergo hic 'adiutor' dicitur Syrus a non irascente, a criminante autem et irato 'impulsor' (III 2, 17; IV 2, 21). 3 HIC ADIVTOR FVIT HIC CVRA- 10 vit de more repetitum est 'hic', cum dicitur 'hic adiutor fuit, hic curavit'. sic enim solemus onerare audientem meritis eius, quem laudamus. deinde quid <non> praestitit, qui et officium corporis ut adiutor et curam animi praebuit ut consultor? 15
- 969 12 DENIQUE HIC VULT FIERI abutitur Demea sciens prodigam uoluntatem adolescentuli.
- 970 13 1 SYRE ACCEDE HVC AD ME utrum ut eundem manu emittat an ut palam fiat, iubet propius accedere iuris publici consuetudinem ludens? 2 Et uide quam comicae manumissionem quam facete induxerit atque condigne!
- 971 14 ET SEORSVM TIBI PRAETEREA DEMEA effecit Demea plus quam uolebat: nam qui amari conabatur, praefertur his etiam qui amantur. 25
- 972 15 1 GAVDEO ET EGO gratulantium Syro uoces sunt, quibus de more ille 'credo' respondet. 2 VTINAM HOC PERPETVVM FIAT GAVDIVM integrum, solidum et nusquam interruptum.

1 Demea om. C || 3 apparere C | in die V (dett.) || 5 HAC | hec C, istac V (dett.) || 6 uideatur <.i.> C || 7 <re> mala V (dett.) || 8 Syrus om. V (dett.) || 11 de — curavit om. C || 12 audientem mentis C, audientis mentem V (dett.), corr. Steph. || 13 quae V | quod V | non add. Steph. || 19 manu mittat V (dett.) | fieri codd., corr. Steph. || 21 indigne C || 23 et fecit codd., corr. Steph. | demeae V || 24 quia mori conabatur C, quia conabatur amari V (dett.) | praefertur om. C || 25 etiam iis V || 26 uoces sunt W.: uxorem C, haec uerba sunt V (dett.) || 27 fiat perpetuum C

973 **16** 1 PHRYGIAM VT VXOREM MEAM ut ipse Syrus, ita Phrygia uxor secundum ueteres, qui seruis nomina a nationibus imponebant. 2 VNA MECVM VIDEAM LIBERAM hoc sic pronuntiandum est, quasi gaudeat se recordatum de ea, quod cum ultro cogitare habuisset, paene oblitus fuit.

975 **18** 1 HODIE PRIMA MAMMAM DEDIT HAEC ridiculum meritum, siquidem oportuerit primam esse quamcumque. 2 An quia causa est, qua ingenui dicuntur serio a nutricibus liberis educendi? 3 HERCLE VERO SERIO ad-10 uerbia sunt confirmantia cum παρῆλλοντε.

977 **20** 1 OB EAM REM hoc eo uultu dicitur, quo rem ueluti excutimus et ostendimus momenti esse nullius. 2 ARGENTVM QVANTI EST SVMITO quanto pretio ualet. 3 ARGENTVM QVANTI EST SVMITO hoc uerbo tenus, ut 15 faciunt qui persuadere aliquid cupiunt.

978 **21** DI TIBI DEMA OMNES SEMPER OMNIA OPTATA AFFERANT 'omnes omnia' antiqua elegantia et figurata.

979 **22** 1 PROCESSISTI HODIE PVLCHRE nunc uere pulchre processit Syrus. 2 SIQVIDEM TV TVVM OFFICIVM FACIES 20 hoc est patroni, ut libertum non deseras sed alas manu-missum. Plautus (*Curc. IV 3, 15—16*) 'facis melius quam pars lenonum, qui libertos habent et eos deserunt'.

981 **24** 1 DEDERIS VNDE VTATVR 'utatur' uiuat, quia usura uita dicitur, ut (*Cic. in Catil. I 12, 29*) 'unius usuram 25 horae gladiatori isti non dedissem'. 2 An 'unde utatur'

1 VT om. V || 2 uxor phrygia V (*dett.*) | a om. C || 4 sese (se V) cordatum *codd.*, corr. *Steph.* || 5 de ea W.: demea C, *cod. Huls.*, -meae *rell.* | cogita (-at V, *dett.*) habuisse *codd.*, corr. W. | paene om. C, *cod. Huls.* || 7 primum *codd.* || 10 liberi seducendi C, liberi (-is L) educandi V(L) || 11 confirmatiua V(L) | cum ΠΑΡΕΛΛΟΝ *cod. Cuiac.*, cum παρελκον V(L), cum **** C; -orte W. || 12 dicitur post 15 arg<um>entum C || 14 ARGENTVM — ualet] hoc quanti est sumito quanto pretio ualet argentum post 16 cupiunt C, om. V(L) || 15 uerbo tenus (*sic et cod. Cuiac.*) uerbo utimur V(L) || 17 OMNIA om. C || 19 precessisti V | num C || 21 ut patroni <est> libertum V(L) | sed] vt C || 22 melius] sapientius *Plaut.* || 24 quia] unde V(L) || 26 isti <ad uiuendum> *Cic.* | utatur W.: alatur *codd.*

de quo fructum usumque capiat et cuius tibi sortem reddat? et hoc melius, nam ideo addidit 'reddet tibi cito'.

3 ISTOC VILIVS hoc egit Terentius, ut conuersis officiis usque adeo prodigum faceret Demeam, donec parcio-
redderet Micionem. 4 ISTOC VILIVS quasi nihil minus; 5
negatio est enim floccum ostendentis aut quid tale cum
ἐλλείψει, qua subauditur 'quicquam' et 'non dabo'.

983 26 1 FACIET ne quid negatum in fine fabulae uideatur, addidit Demea 'faciet'. 2 Et FACIET hoc potens et irridens quasi de prodigo dicit. 3 Et mire 'faciet', 10
quia nec credibile erat statim consensurum qui negauerat et perpetua negatio esse in fine non debuit.

984 27 QUID ISTVC QVAE RES TAM REPENTE MORES MUTAVIT TVOS animaduertendum est, qua calliditate Terentius quaerens finem fabulae complere laetitiam, per ipsum 15
Demeam muneratur uniuersos, qui in tota comoedia tristes ac saeuus inturbauit et uociferatus est.

985 28 1 QVOD PROLVBIUM 'prolubium' Latine, quod Graeci
προδύμιον, id est promptus animus ad largiendum.
2 SVBITA EST LARGITAS repentina, ac per hoc ipsa est 20
ingrata et immoderata, ut euenit, cum ex nimis parcis
non largi <et> liberales, sed effusi prodigique redduntur.

986 29 1 VT ID OSTENDEREM abundat 'id', non ἐλλείψις
est pro 'propter' id'. 2 QVOD TE ISTI FACILEM ET
FESTIVUM PVTANT multum detraxit Micioni dicendo 'te 25

2 reddat V || 3 istuc *codd.* || 4 parcio-*Schoell*: parem
codd.; parcum *Steph.* || 5 istuc *codd.* || 6 enim est V(L) | cum
elipsi V(L), eume *** C || 9 faciet *om. C* | hoc] quod V |
potens <scilicet> V(L) || 10 et W.: quod V(L), *om. C* | irri-
dens <dixit> V(L) | dicit *Schoell*: dicere C, (*add.* uideatur
V(L) || 11 concessurum V | negat C || 12 perpetuo *codd.*, *corr.*
Westerh. || 13 istud C || 15 laetitiam *codd.*, *corr. W.* || 16 mune-
ratur W.: numeratur C, nititur <in> V(L) || 18 proluium
proluuium *codd.* || 19 προδύμιον *Steph.*: ***** *codd.* || 20 est
subita C | ipsa est] ipse C || 22 et *add. Steph.* || 23 ut <si>
V | non W.: nam *codd.*; an *Goetz* | ἐλλείψις *Steph.*: *****
codd. || 24 propter *add. W.* | id] ut V || 25 multum — p. 184, 3
PVTANT *om. V*

isti putant', per quod significatur errare adulescentes et hunc non esse festium. 3 QVOD TE ISTI FACILEM ET FESTIVVM PVTANT bene in postremo dignitas personae huius seruata est, ne perpetuo commutata uideretur, ut Truculenti apud Plautum, *III 2*

- 988 **31** 1 INDVLGENDO attendendum est indulgentiam a Demea culpaе ascribi denuo. 2 ET LARGIENDO MICIO seuere additum nomen est uerbis ex animo plorantis.
- 990 **33** 1 QVIA NON IUSTA INIUSTA PRORSVS OMNIA OMNINO OBSEQVOR prouerbiales sunt huiusmodi elocutiones: fanda 10 nefanda, digna indigna, uelis nolis etc. 2 Fuit ueterebus usitatum iusta iniusta, digna indigna, fas nefas.
- 991 **34** 1 EFFVNDITE EMITE FACITE 'effundite' ad Aeschinum pertinet, 'emite' ad Ctesiphonem, 'facite' ad omnes. 2 FACITE QVOD VOBIS LIBET prope rediit rursus ad 15 amaritudinem pristinam. 3 Haec ἐπιτροπή est figura, qua inuitos nos permittere ostendimus quod nolumus fieri.
- 992 **35** QVAE VOS PROPTER ADVLESCENTIAM MINVS VIDETIS hic ostendit Terentius magis Demeam simulasse mutatos mores quam mutauisse. 20
- 993 **36** MINVS VIDETIS MAGIS IMPENSE CVPITIS CONSVLITIS PARVM ποικίλα: 'minus' 'magis' 'parum'.
- 994 **37** 1 HAEC REPREHENDERE ET CORRIGERE ET OBSECVNDARE IN LOCO tribus tria redduntur et utraque ἀνξητικῶς, illa in malam partem superiora, haec in bonam quae inferiora sunt. non tantum enim culpaе est minus prouidere quam impense <cupere>, nec tantum mali est impense cupere quam parum consulere. item reprehendere bonum est, melius corrigere, optimum secundare; nam qui repre-

1 per om. C || 4 ne W.: ut codd. || 6 attendendum est W.: antedecenda et C, -do (om. et V) | ad meam culpam scribi codd., corr. Steph. || 8 est nomen V (dett.) || 9 ista iusta V (L), iusta C || 11 uelis — indigna om. V (D) || 15 lubet V | proprie V | reddit C | ad om. C || 16 ἐπιτροπή M⁴ (Steph.): **** codd. || 17 quod] *** C || 22 ΠΟΙΚΙΛΑ cod. Cuiac., **** rell.; εἰρωεῖα Steph. || 23 offecundare C || 24 ἀνξητικῶς Steph.: ***** C, om. V || 27 cupere add. Steph. || 28 quam] quantum V (D) | item Steph.: iram (nam D) codd.

hendit, non continuo et corrigit, qui corrigit, non illico secundat, id est laetissimum reddit et fidelissimum. alii 'secundare' obsequi dictum putant et ideo additum 'in loco', quasi non semper faciendum sit. 2 Ergo 'obsecundare' uel in melius conuertere uel obsequi intellegimus.

995 38 TIBI PATER PERMITTIMVS noluit Terentius ab amoribus filiorum perpetuo repulsum patrem.

996 39 SINO HABEAT IN ISTAC FINEM FACIAT haec quidem permissio est, sed exceptionem in se continet et cum 10 quodam stomacho et uelut minaci denuntiatione profertur.

997 40 IN ISTAC FINEM FACIAT hoc est aut: ne aliam amet, aut: ne alteram comparet, ne post istam luxuriet cura alterius. 2 RECTE bene et Micio non discessit de proposito suo, qui ut peccasse alias ostenderet fratrem ob 15 nimiam asperitatem, cum exceptione quadam laudans uerba eius 'istuc recte' dixit, quasi diceret 'non ut cetera', et simul reposuit ei, qui supra (v. 29) dixerat 'quod te isti facilem et festiuium putant'.

1 et om. V | qui corrigit om. C || 2 et fidelissimum om. C (recte?); et felic- Westerh. || 3 additum <est> V (dett.) || 4 quasi osi C || 9 ista C || 12 isto C | faciet C | aut ne] ne & C || 13 ne I.] non C || 14 RECTE bene om. V || 18 qui] quae V (dett.) | dixerit V

DONATI
COMMENTVM HECYRAE

B = cod. Vatic. Regin. lat. 1595 s. XIII (III 4, 16—V 2, 8).
C = cod. Oxon. Bodleian. Canon. lat. 95 s. XV.
V = cod. Vatic. Regin. lat. 1496 s. XV (*litterae inclinatae* =
man. 2[?] *in ras.*; *v. praef. vol. I p. XI*).

D = cod. Dresd. Dc. 132 s. XV.
L = cod. Leid. Voss. lat. Q. 24 s. XV.
dett. = *DL*.
G = cod. Vatic. Regin. lat. 1673 s. XV (*man. 2 Graeca suppl.*;
v. praef. vol. I p. XXIII).

cod. Cuiacii } *v. praef. vol. I p. XVI—XVII.*
cod. Hulsii }

schol. Ricc. = scholia marginalia cod. Riccard. 528 Terenti.

ed. pr. = editio princeps Veneta s. a. (Vindelini Spirensis).
ed. Med. = " Mediolanensis 1476 (Antonii Zaroti).
Calph. = " Calphurnii Taruisiana 1477.
Steph. = " Rob. Stephani Parisina 1536.
Lindenbr. = " Frid. Lindembrogii Francofurt. 1623.
Westerh. = " A. H. Westerhovii Hagana 1726.
Klotz = " R. Klotzii Lipsiensis 1840.

W. = Wessner.

**** *lacunam significat.*

HECYRA

PRAEFATIO

I.

HECYRA EST HVIC NOMEN FABVLAE HAEC CVM DATA EST.

1 Haec fabula Apollodori dicitur esse Graeca, nam et ipsa et Phormio ab eodem dicuntur esse translatae, cum reliquae quattuor sint Menandri comici. Hecyra autem dicitur ideo, quia per socrus et soceros in ea aguntur multa; nam et *ἐννός* et *ἐννός* soceri nomen socrusque significant.

2 est autem mixta motoriiis actibus ac statariis.

3 multumque sententiarum et figurarum continet in toto stilo. unde cum delectet plurimum, non minus utilitatis affert spectatoribus.

4 atque in hac primae partes sunt Lachetis, secundae Pamphili, tertiae Phidippi, quartae Parmenonis et deinceps aliarum personarum, quae his adiunctae sunt.

4* diuisa est autem, ut ceterae, quinque actibus legitimis, quos in subditis distinguemus.

5 in hac prologus est et multiplex et rhetoricus nimis, propterea quod saepe exclusa haec comoedia diligentissima

1 *paragraphi in primis praefationum capitibus sibi invicem respondent* | Hechira V, Echira C | *est om. C* || 2 haec <cum> CV, *corr. Reiff.* | fabula *om. V* | apollodoro C || 4 Menandri *om. C* | hechira V, echira C || 6 hecyros et hecyra V, echiros et echira C || 8 mixta] *meoncte ut vid. C; μίξη Schoell* || 9 <multum> figurarum C || 11 affer C || 12 prima sunt partes C || 13 phidappi C || 14 adiunte sunt *ex corr. C* || 15 diuise (*om. est*) C || 16 quod C || 17 est *om. C* | et 2.] q2 C

defensione indigebat. atque in hac *πρότασις* turbulenta est, *ἐπιτάσις* mollior, lenis *καταστροφή*.

6 acta sane est ludis Megalensibus S. Iulio C. Rabinio aedilibus curulibus egitque L. Ambuius. modulatus est eam Flaccus Claudi tibiis paribus. tota Graeca est, facta et edita quinto loco Cn. Octauio T. Manlio consulibus. (a. 165)

7 cantica et deuerbia summo in hac fauore suscepta sunt. 8 *πρωταίνα πρόσωπα*, id est personae extra argumentum, duae sunt, Philotidis et Syrae. 10

9 in tota comoedia hoc agitur, ut res nouae fiant nec tamen abhorreant a consuetudine: inducuntur enim beniuolae socrus, uerecunda nurus, lenissimus in uxorem maritus et item deditus matri suae, meretrix bona.

II.

Vitiata in tenebris ante nuptias, cui anulum extorserat, meretricem amans dum ignorat Pamphilus, duxit uxorem grauidam ex compressu suo. quam peregre profectus cum reliquisset domi, rediens parientem offendit furtim et apud matrem suam. qua re commotus dum repudium inuitis parentibus et causam repudii nescientibus 20 parat, per meretricem, apud quam anulus inuentus est, cognoscit tandem et a se uitiatam uxorem et ex se natum filium.

1 protasis C, prothasis V || 2 est om. C | epithasis V, ectasis C | catastropha V, KAtastropha <est> C || 3 S. in ras. V, Sexto C | Iulio] tullio C || 4 aed. cur. V | ambibius C, ambinius V || 5 claudius codd., corr. Klotz | paribus] tribus C || 6 Gneo C | T. Manlio] t. C | cons. V, consu. C || 8 de urbi a C || 9 *πρωταίνα πρόσωπα* G² (ed. pr.), *πρωταίνα* V², ***** C || 11 hoc] hec C || 13 uerecundia C, -dae schol. Ricc. || 14 suae] filius schol. Ricc. || 15 hoc argumentum senariis olim compositum, deinde in prosam orationem redactum esse suspicati sunt Sabbadini 'Bollet. di filol. class.' I (1894) p. 20, Smutny Diss. philol. Vindob. VI (1898) p. 101 || 18 ostendit C || 19 et] q2 C || 21 paret C || 22 et 1.] q2 C

III.

1 Primus actus colloquium continet meretricis Philotidis ac lenae Syrae cum Parmenone, ut per harum personarum, quae *πρωταγωνισαί* dicuntur, argumentum spectator addiscat (*sc. 1 et 2*).

2 secundi actus tenor in hoc est: immeritam uxorem 5 ueluti malam socrum accusat Laches (*sc. 1*) et conuenit Phidippum de eadem causa (*sc. 2*), statim post quorum colloquium Sostratae inducitur conquestio, quod falsum crimen inuidiosumque sustineat (*sc. 3*).

3 tertio actui haec ascribuntur: conquestio Pamphili 10 peregre redeuntis de amore suo circa uxorem (*sc. 1*), partitudo Philuminae, Sostratae uerba super aegritudine nurus, quam morbo credit afflictam (*sc. 2*), fletus Pamphili errantis, cum putat non ex se filium natum esse (*sc. 3*), colloquium Parmenonis cum pueris a nauis uenientibus 15 et mox cum ipso Pamphilo, a quo in arcem mittitur (*sc. 4*), item Lachetis Phidippique et Pamphili uerba de reconcilianda illi coniuge et eorundem inuicem litigiosa dissensio (*sc. 5*).

4 quartum actum haec complent: perturbatio Myrri- 20 nae ex interuentu mariti et eiusdem cum eo nimis callida ac muliebris astutiae disceptatio (*sc. 1*), Sostratae Pamphili Lachetisque colloquium (*sc. 2 et 3*), inclamatio patris et soceri aduersum Pamphilum uxorem recusantem (*sc. 4*), conuentio meretricis promittentis se iusiurandum 25

1 actus *om. C* | colloquii *C* || 2 personarum *V* || 3 *πρωταγωνισαί* *V*² (*πρωταγωνισαί ed. pr.*), ***** *C* | dicuntur *D*, dicitur *rell.* | addiscat *Lindenbr.* (*ex cod. Cuiacii?*): adiscat *C*, discat *rell.* ||

7 quarum *C*, quarum *V* || 8 colloquio *C* | conquestio inducitur sostratae *V* (*dett.*) || 11 redientis *C* | partitudo *V* || 12 aegritudinem *C* (*dett.*) || 13 fletum *V* || 14 cum putat] computat *C*; quoniam putat *Reiff.* || 16 et mox *cod. Cuiacii*, ut mox *C*, ut mox <loquantur> *V* (*dett.*) || 18 eorundem] eorum *Reiff.* | <ab> inuicem *C* (*Steph.*) || 19 dissensio *D*, discensio *L*, discessio *CV* || 24 aduersus *C* || 25 conuentione *C* (*dett.*), -nem *V*; corr. *Steph.* | <in> promittendis *C*

matronis exhibituram de non admisso ad se Pamphilo
(*V* sc. 1 et 2).

5 in quinto actu Bacchidis narratio de intus gestis
et colloquium cum Parmenone inducitur, quem nuntium
mittit ad Pamphilum (sc. 3), Pamphilique ad ultimum 5
actio gratiarum apud ipsam Bacchidem (sc. 4).

4/ Leo F. 229,1

6 Docet autem Varro neque in hac fabula neque in
aliis esse mirandum, quod actus impares scaenarum pagi-
narumque sint numero, cum haec distributio in rerum
discriptione, non in numero uersuum constituta sit, non 10
apud Latinos modo, uerum etiam apud Graecos ipsos.

PROLOGVS

I.

1 1 HECYRA EST HVIC NOMEN FABVLAE a nomine coe-
pit, ut incognitam probaret et ideo spectandam. 2 HECYRA
EST H. N. F. nominatio casu figurauit, cum in usu sit, ut
datiū dicamus. quamuis praesto sint exempla, quibus 15
ueteres per omnes fere casus hoc genus locutionis enun-
tiabant. 3 HECYRA EST H. N. F. haec primo data est
Stoll in Did. sine prologo ludis Megalensibus, quos Sextus Iulius et
Cornelius Dolabella ediderunt, sed occupato populi studio
<in> funambulis displicuit. post denuo data est ludis 20
funebribus L. Aemilii Pauli, quos fecerunt Q. Fabius
Maximus et Cornelius Africanus. tunc quoque non per-
acta est per studium populi circa gladiatores. tertio ad
postremum introducta Q. Fuluius L. Marcio aedilibus uir

3 intus *Steph.*: tertiis *C*, nuptiis *V* (*dett.*) || 8 actus impari
tenarumque poganarumque fuit numero cum cum hec *C* || 10 di-
scriptione *L*, descriptione *V* (*D*), -nē *C* | sint *C* || 13 Echira
(sic semper) *C* || 14 h.e.n.f. *V* || 15 sunt *C* || 16 ferme *C* ||
18 sex. iulius *V* || 20 in *add. W.* | funabulis *V*, -li *C* | post
denuo *Goetz et Schoell*: postremo *codd.* || 22 max. *V* || 24 intro
<tribunorum> data *C* | martio *CV*

tute actoris L. Ambiui Turpionis est commendata.

4 HECYRA EST H. N. F. totus hic prologus subtilem con-
questionem continet ob hoc, ne aperte populum neglectae
fabulae reum faciat et facile reuocet in fauorem. 5 HAEC
CVM DATA EST NOVA ita dicitur 'data est fabula', ut 'data
cena est' et 'datum est prandium'. et edidit a dato
descendit. 6 HAEC CVM DATA EST NOVA NOVVM INTER-
VENIT sic et Homerus (*Od. XXIV 40*) 'κεῖσο μέγας μεγα-
λωστί, λειλασμένος ἔπποσύνων'. 7 Et dari dicitur fabula
cum agitur, stare cum placet. 8 HAEC CVM D. E. N. N. 10
I. V. σύλλημψις prima: deest enim 'huic'. et est figura
παρονομασία 'noua nouum'.

2 2 1 VITIVM ET CALAMITAS bene secundum augures:
'uitium' enim est, si tonet tantum, 'uitium et calamitas'
uero, si tonet et grandinet simul uel etiam fulminet. 15

2 VITIVM ET CALAMITAS 'uitium' translatio ab augurio, ut
uitio creati consules dicuntur. 3 Calamitas παρὰ τὴν
καλέμην dicitur, clades quia clam datur, ut aliud sit
grandinis culmum frangentis, aliud furti aut doli mali. sic
Probus. 20

3 3 1 VT NEQVE SPECTARI 'uitium' quod non spectata
est, 'calamitas' quod non cognita. 2 VT NEQVE SPECTARI
NEQVE COGNOSCI mira defensio, siquidem non iudicio co-

1 actorum ambunorum . L . turpionis C, actorum l. ambini
et l. turpionis V (dett.), corr. Klotz || 3 nelecte C, non lectae
V (dett.) || 4 rerum faciant C | reuocent C, reducat schol. Ricc. ||
5 NOVA — 6 datum est om. C | et 2.] q2 C | edita a data Westerh.,
edit a dat Schoell || 8 sic om. C | κτωμετας μετμεσση (μετμεσση
t. Wissowa) λεμμενος ιπτηνων G², ***** rell. || 9 Et om. C ||

10 CVM — v. om. C || 11 i. ^u. V | silempsis V, silepsis C | enim
deest C | est om. C || 12 παρονομασία V² (par- dett.), ***** á
C || 13 cala C; sic et 16 et 17 | auguris C || 15 uero om. C ||
16 translatum <est> V (dett.) | ut W.: et codd. || 17 dicuntur
consules V (dett.) | παρὰ τὴν καλέμην V², ***** ita C || 18 clam
datur W.: clamatur codd.; κλάδους datur Westerh. || 19 furtim C |
aut L, ut rell. | doli malis C, <in> doli (-is dett.) malis V
(dett.) || 21 vt — cognita om. V | SPECTARI s. C | non enim C ||
22 calamitas dett., schol. Ricc., om. C || 23 COGNOSCI co. C

moedia exacta est, sed spectari cognoscique non potuit, placitura scilicet si audiretur. 3 VT NEQVE SPECTARI NEQVE COGNOSCI ideo theatrum, ideo spectatores, ideo actores, quia maior pars in gestu est quam in uerbis.

4 COGNOSCI uel probari uel sciri †an Hecyra dicatur hoc est quae sit omnino†.

4 1 ITA POPVLVS STVDIO STVPIDVS a deriuatione causae: non quia mala est, inquit, exclusa est, sed quia populus funambuli admiratione obstupuit, quod infra de gladiatoribus dicet ad commutationem causae inducendam. 10

2 ITA POPVLVS <STVDIO> STVPIDVS hic excusatur et populus, qui neque iudicauit de fabula neque tamen stulte errauit. 3 STVPIDVS pro 'stupens', ut (*Verg. Ecl. VI 20*) 'timidisque superuenit Ae.'

5 5 PRO NOVA recte: iam enim non est noua. 15

6 6 ET IS QVI SCRIPSIT HANC OB EAM REM id est ob eam causam, quasi dicat: non iterum acta est sine causa. cur ergo non post funambulū relata est, si ille cessarat? an quia maluit auarum poetam inducere quam suo operi diffidentem?

7 7 1 ITERVM REFERRE <'re'> superuacuum est. 2 VT POSSET ITERVM VENDERE aliis scilicet ludis. hoc, ut diximus (*ad v. 6*), ad laudem fabulae refertur, postquam tantum fiduciae poetae dedit. 20

8 8 ALIAS COGNOSTIS EIVS QVAESO HANC NOSCITE mire 25

1 sed *W.*: si *codd.* | cognosci spectarique *V* | potuerit *codd.* (*cf. Ter.*), *corr. W.* || 2 placitura *cod. Cuiacii*, cognitura *rell.* | audirēt *C* || 4 quia] et *V* (*dett.*) | est *om. V* || 5 an echira dicatur hoc est quae sit omnino *C* (*cod. Cuiacii et Hulsii*), an hecyrā sciri dicatur quae scita sit nomine *V* (*dett.*); *v. append.* || 8 est *I. om. C* || 9 funambuli *CV* | obstrepuit *C* || 12 iudicabit *C* | tantum *C* || 13 ut *om. C* || 14 -que *om. C* | Ae.] s. *C* || 16 qui ser·h·ob·e·r·C | id est — acta est *om. C* || 17 sine] si *C* || 18 non ergo *C* | funambulū *CV* | est *om. C* | si] ubi *Steph.* | illi *C* || 19 an quia *Goetz et Schoell*: in qua (-am *C*) *codd.* | poeta *codd.*, *corr. ed. pr.*; populum *add. V* (*dett.*) || 21 re *add. W.*; aut 'iterum' aut 're' *Schoell* || 23 referuntur *C* || 25 cognoscis *C*, -scitis *V* (*D*) | e·q·h·C | cognoscite *V* (*dett.*), c. *C*

illi fauorem ex aliis petit, quae spectatori notae sunt eiusdem poetae, quasi haec omnino <non> nota sit. at in Andria, quae omnium prima est, aliter: ait enim (*prol.* 25—26) 'ut pernoscatis, ecquid spei sit reliquum, <posthac> quas faciet' etc.

5

II.

9 I 1 ORATOR AD VOS VENIO ORNATV PROLOGI magna arte hic prologus scriptus est et nimis oratorie, nam totiens expulsa fabula quomodo honeste reuocari potuit, nisi primo ipsa impudentia pro fiducia proferretur et deinde actor peritissimus ipse Ambuius probaret et poetam 10 et comoediam, cuius auctoritas elucet ex uerbis, tum deinde subtiliter nouo poetae a uetusto et magnae auctoritatis Caecilio peteretur exemplum et peteretur ingeniosissime? nam quod rudi Terentio contigit, dicit accidisse ueteri Caecilio, quod huic semel, illi saepe, quod huic in aliis 15 numquam, hoc illi fere in omnibus, quod huic Hecyra exacta probatae sunt ceterae, illi partim exactae partimque uix probatae. itaque his omnibus argumentis id actum est, ut neque desperandum sit de Terentio, quod expulsus est, et nihilominus tantum illi attribuendum sit, 20 ut aut par Caecilio, magno tunc poetae, aut ultra etiam melior esse possit. hic autem L. Ambuius histrio fuit,

1 petijt C, petit (ante ex) V (dett.), (ante fauorem) schol. Ricc. || 2 non add. Klotz || 3 omnium om. C || 4 et quid C, quid et V | sit spei C || 6 <cum> ornatu V | p. <s.> C || 9 impudentia D, impr-rell. | profertur C || 10 abibius C, habilis V | et om. C || 11 cum deinde V, deinde et tum C; corr. Steph. || 12 celi oporteret (in mg. optaretur m. 1) C | et peteretur | fauor expeteretur V (sim. dett.) || 14 dicit cod. Cuiacii, dum C, memoratur (post accidisse) V (dett.) | accidissime C | ueteris cecili C || 16 hoc ille C || 17 et acta <et> codd., corr. W. | probata est (om. C) et cetere (cetera L, certa VD) codd., corr. Steph. | partem C | exactae ... probatae Steph.: exacta est ... probata V (dett.), exactam ... probatam C, schol. Ricc. || 20 illi tantum V (dett.) || 21 magno poete (om. tunc; recte?) C, om. schol. Ricc. || 22 ambinius V

actor comoediarum. 2 ORATOR AD VOS VENIO oratorem audire oportere ius gentium est, oratorem non licet iniuriam pati. ideo ergo, ne expellatur, non se prologum sed oratorem nominat. Plautus (*Poen. I 2, 171*) 'impias, ere, te: oratorem uerberas'.

- 10 2 1 EODEM VT IVRE VTI SENEM LICEAT ut (*Verg. Aen. V 350*) 'me liceat casus miserari i. a.' 2 SINITE EXORATOR SIM 'orator' est dum rogat, 'exorator' cum impetrauerit: ita illud dicentis, hoc iam effectus significationem habet. 3 Et 'orator' est, cui causa defendenda 10 mandatur.

- 11 3 1 QVO IVRE SVM VSVS ADVLESCENTIOR tamquam aliud agens affert exempla, quibus ostendat turpe non esse Terentio exclusam esse unam illius fabulam, cum multorum poetarum multae exactae sint et in his Caecili, cuius 15 illo tempore magna auctoritas fuit. 2 ADVLESCENTIOR haec comparatio minus a positio sonat et uim diminutivam exprimit, ut (*Verg. Aen. VI 304*) 'iam senior, sed cruda deo u. q. s.'

- 12 4 1 NOVAS QVI EXACTAS FECI VT INVETERAScerent 20 σὺλλημψις. 2 Et INVETERAScerent agerentur denuo, quia denuo acta noua dicitur fabula. 3 INVETERAScerent in consuetudinem uenirent, spectarentur, amarentur. 4 EXACTAS expulsas.

- 13 5 NE CVM POETA SCRIPTVRA EVANESceret causa facti 25 honestior non se poetae unius sed ipsius poeticae causa laborare.

- 14 6 IN HIS QVAS PRIMVM CAECILI DIDICI NOVAS a simili

4 impia secrete *codd.* (= *Plauti codd. praeter A*) || 6 vt] uti C || 8 agat C | cum] dum V | impetrauerat C || 9 hoc] hanc V | effectus V, affecti C || 12 sum u. a. C || 13 affer C, defert V (*dett.*) | quibus ostendat *om.* C (*recte?*) || 14 Tertio conclusam C || 19 deo *om.* C || 20 EXACTAS — INVETERAScerent *om.* C || 21 σὺλλημψις G² (*Steph.*), **** CV | denuo] dum C || 22 denuo W.: dum *codd.*; nondum *Steph.* | acta <est> V (*dett.*) || 25 uanesceret V || 26 honestior <est> V (L) | poeticae Schoell: poete C, poematis V (*dett.*)

argumentum, quod fit per comparationem artificiosam et oratoriam rerum ac personarum.

- 15 7 1 PARTIM SVM EARVM uide plus esse in exemplo, siquidem partim exactae sunt Caecili fabulae, partim uix admissae, cum una Hecyra exclusa sit. et est sensus: aut 5 displicui, inquit, aut aliquibus uix placui. 2 PARTIM SVM EARVM EXACTVS pro: in aliis aut dimidiis. et simul splendida locutio est. 3 PARTIM aduerbium est. 4 Et proprie locutus est, nam fabulae aut stare dicuntur aut exigi. 10
- 16 8 QVIA SCIEBAM DVBIAM FORTVNAM non igitur poetae culpa sed casus est; nam ideo <ad> fortunam euentum rettulit.
- 17 9 1 SPE INCERTA CERTVM MIHI sententiose. 2 Et uerum, nam ubi certa spes est, nihil opus est labore 15 certo ac uehementi. 3 SPE INCERTA pro 'spei incertae'. an deest 'in'? 4 INCERTA CERTVM honesta figura, quae ἀνέκλασις dicitur.
- 18 10 1 EASDEM exactas. 2 COEPI τὸ 'coepi' difficultatem facti et molimen ostendit. 3 AB EODEM Caecilio 20 scilicet.
- 19 11 1 NOVAS STVDIOSE NE ILLVM AB STVDIO παρόμοιον. 2 NE ILLVM AB STVDIO ABDVCEREM iterum causa honestatis.
- 20 12 1 PERFECI VT SPECTARENTVR attende quantum 25 pondus habeat, quod non 'feci' dixit sed potius 'perfecti', ut molem difficultatis ostenderet. 2 VBI SVNT <COGNITAE> PLACITAE SVNT nota participium sine uerbo.
- 21 13 1 ITA POETAM RESTITVI IN LOCVM mire non 'Cae-

1 sit C || 4 exacta sint C || 5 echiride conclusa C || 6 aut in quibus C || 7 <et> exactus C | timidis *codd.*, *corr. Rabbow* || 9 stare ... agi C, agi ... stare V (*dett.*), *corr. Hartman* || 12 ad *add. Westerh.* || 15 nam] *natur&* C || 17 quae om. C || 18 ΔΝΔ ΚΛΔCIC *cod. Cuiacii*, ἀνέκλασις G², **** CV; ἀντίθεσις *Steph.* || 19 cepit cepit C, coepi coepi V (*dett.*), *corr. W.* || 20 et om. C || 22 παρόμοιον *Lindenbr.* (ex *cod. Cuiac.*?): περιγραφῆσι G², **** *rell.*; an παρονομασία? cf. *Andr. I* 3, 13 || 27 VBI SVNT] id est C || 28 SVNT om. V | principium V

cilium' sed 'poetam', ut hoc generaliter populo praestitisse, non uni homini uideatur.

20 12 3 VBI SVNT C. P. S. elegans promissio, et hanc placitum, si cognoscatur. et est coniectura a futuro tempore.

21 13 2 RESTITVI IN LOCVM quia 'remotum' et exclusum dixit.

22 14 PROPE IAM REMMOTVM geminavit secundum antiquos, qui omnes in uerbis liquidas duplicabant.

23 15 1 AB STUDIO ATQVE AB LABORE bene ostendit populo se profuisse Caecilium poetam ad laborem reuocando. 2 ATQVE ARTE M. 'ab' etiam in tertio commode audiendum est, ut (*Verg. Aen. I 427—29*) 'hic portus alii effodiunt, h. a. t. f. e. a. i. c. r. e., s. d. a. f.'

24 16 IN PRAESENTIA statim ut a populo eiciebatur.

26 18 VT IN OTIO ESSET POTIVS QVAM IN NEGOTIO ex 15 ipsis rerum nominibus ostendit facilitatem deterrendi.

28 20 1 NVNC QVID PETAM MEA CAUSA bene 'petam' et 'mea causa' quasi orator. 2 MEA CAUSA AEQVO ANIMO commendatio personae levis per aliam personam grauem secundum praecepta in rhetoricis.

29 21 1 HECYRAM AD VOS REFERO a causa principium narrationis inducitur. 2 HECYRAM AD V. R. principium a quaestione principali, an cognita sit et an spectanda sit. 3 QVAM MIHI a persona dicentis.

30 22 1 ITA EAM OPPRESSIT CALAMITAS hoc succedit pro 25 illo, quod est a persona aduersariorum. simul ad fortunam rettulit populi culpam; non enim dixit, quod praesto erat. 2 ITA EAM OPPRESSIT CALAMITAS EAM CALAMITA-

1 generaliter] communiter *schol. Ricc.* || 3 p. c. s. *codd.* || 4 est *om. C* || 5 et] id est? || 7 remotum *C (dett.)*, ammotum *V* | geminavit <m> *Steph.* || 9 ostendit bene *C* || 10 se populo *V* | Caecilium *Steph.*: ceterum *codd.* | reuocatum *C*, -asse *schol. Ricc.* || 11 ARTE M.] artem *codd.* | ab etiam in tertio *W.*: habetur in tertio *V (dett.)*, in tertio habetur *C* | commodum *L*, -te *rell.* || 14 eicebantur *C* || 17 NVNC] non *C* | MEA — bene *om. C* | et *om. V* || 21 a causa — v. r. *om. C* || 23 principali quaestione *V (dett.)* || 27 culpam populi *V (dett.)* || 28 ita oppressit ea calamitas eam calamitatem *V*, ita op. ca. cam. *C*

TEM 'calamitatem' repetiit, ne nos fabulam dicere illum putaremus.

31 23 VESTRA INTELLEGENCIA SEDABIT a iudicum persona.

32 24 1 NOSTRAE INDVSTRIAE RURSUS a sua. 2 Et bene

περιφράσει USUS est, ne diceret 'uos . . nobis'.

33 25 1 CVM PRIMVM EAM AGERE COEPI iam hic narratio subtilis inducitur et ut non laedat populum et ut defendat poetam. 2 PVGILVM GLORIA περιφρασς ἀντὶ τοῦ 'pugiles'. sed etiam gloriosi, ut minus turpe sit antelatos eos esse, sicut Vergilius (*Aen. V 368—70*) 'magnis cum uiribus e. o. D. m. q. u. s. m. t., s. q. P.' etc. haec est gloria pugilum, gloria funambuli.

34 26 1 ACCESSIT EXSPECTATIO narratio, cur exclusa sit: hanc non poetae culpa deiectam nec iudicio populi et ideo nunc admittendam.

33 25 3 PVGILVM GLORIA F. <E.> A. EXSPECTATIO πολυλογία: 'pugilum gloria f. <e.> a. e. comitum conuentus' <etc.>

34 26 2 EXSPECTATIO desiderium, ut Vergilius (*Aen. II 283*) 'expectate uenis'. 3 FVNAMBVLII EODEM duplex causa ad unam exclusionem adhibetur.

35 27 1 COMITVM CONVENTVS utrum eos comites dicit, qui sunt pugilum assectatores an seruos qui dominos sequuntur? 2 STVDIVM certamen diuersis fauentium.

1 repetit *codd.*, corr. *Wieling* | illam C, illum (ante dicere) V (*dett.*) || 3 SEDABIT om. C | a iudicum *cod. Cuiac.*, at ubi cum C, *cod. Huls.*, primo cum V (*dett.*) || 5 περιφράσει V² (*per-dett.*), paci C | nos nobis V, nos uobis C || 8 GLORIA om. C | περιφρασς ἀντὶ τοῦ G² (*Steph.*), ***** CV || 9 sed C, *cod. Cuiac.*, et V (*dett.*) || 10 eos om. C | magnis] uastis *Verg.* || 11 uiri <c. u.> e. o. <q.> d. m. q. u. s. m. t. s. q. p. et cetera CV || 12 funambuli V, fun C || 13 excessit C || 14 hanc W.: hoc C, haec enim V (*dett.*) | culpe C | deiecta <est> V (*dett.*); reiecta *Westerh.*, cf. ad v. 49 | et ideo om. C || 15 nec C | admittenda <est> V (*dett.*) || 16 pugilum gloria. f. e. a. spectatio V, pugilum *** pugilum gloria funab. a. e. e. expectatio C | τῶ διαλογία (*in mg. πολυλογία*; sic et *Steph.*) G², ***** C, om. V || 17 pugilum — a. e. pugilum. gl. f. a. e. eo C, om. V | etc. *add. W.* || 21 dicit] d. C || 22 assentatores C || 23 <an> studium V (*dett.*); strepitus *Ter.* | certamen *Steph.*: certa in C, certantium V (*dett.*)

- 3 CLAMOR MULIERVM bene 'mulierum': non enim timet eas, quibus suffragari uel refragari non licet in theatro.
- 36 28 VT ANTE TEMPVS EXIREM FORAS τῷ ἐξουθενισμῷ, ne grauem passus uideatur iniuriam.
- 33 25 4 PVGILVM GLORIA pugil dictus a pugna et 5 pugna a pugno; ueteres namque ante usum ferri et armorum pugnis et calcibus et morsibus corporumque luctatione certabant.
- 37 29 1 VETERE <IN N.> ἀντίθετον primum. 2 VETERE IN NOVA COEPI VTI CONSVETVDINE nisi 'nouam' comoe- 10 diam intellexeris, non erit aperta sententia; nam et supra (prol. I 5) dixit 'nunc haec plane est pro noua'. 3 An in Terentio 'noua', quia numquam alias exclusus est? 4 Et bene 'ueterē', ut ostendat turpe non esse, quod et aliis poetis saepe contigerit. 15
- 38 30 REFERO DENVO aut 're' abundat' aut 'denuo'.
- 39 31 1 PRIMO ACTV PLACEO rationabiliter dixit 'primo', quia quinque sunt actus, partes fabulae. 2 PLACEO studio dixit 'placeo' pro eo quod est 'fabula placet' aut 'Terentius'. 3 Et mire: non diu, inquit, pendit iudicium, sed statim placui, ut quod sequitur non iudicio sed 20 perturbatione factum sit. 4 CVM INTEREA RVMOR VENIT DATVM IRI hoc abhorret a nostra consuetudine, uerumtamen apud antiquos gladiatores in theatro spectabantur.
- 40 32 DATVM IRI 'datum iri' dixit ut fabulam, quoniam 25 haec omnia spectatori et populo dantur.

3 aut et exirent C | τῷ ἐξουθενισμῷ ne G² (Steph.), **** mone C, ***** ne V (dett.) || 4 passum C || 5 dictus <est> V (dett.) | pugna] -no C || 9 ἀντίθετον Steph.: ἀπετελον G², **** CV || 10 <ut> in noua V (dett.) || 11 apta V || 12 est plane V || 13 in] a V (dett.) || 13 <ideo dictum est> quia V (dett.) || 14 ueterem codd. | turpe - 16 REFERO om. C || 16 aut re] re schol. Ricc., a (aut V, dett.) uetere codd. || 19 studio W.: studeo codd. | placeo dixit V (dett.) | aut] at C, autem V (dett.) || 21 placui Westerh.: -it codd., schol. Ricc. || 22 factum sit] factum uideatur schol. Ricc., om. C || 23 DATVM IRI] e. d. C || 25 datum iri om. V | quoniam W.: q³ nam C, commendet V (dett.) || 26 haec] ut et V (dett.) | dicantur V (dett.)

- 42 **34** NON POTVI TVTARI LOCVM facete repetit 'locum'.
 43³ **35** 1 NVNC TVRBA NON EST ἀνταπόδοσις πρὸς τὸ 'tumul-
 tuantur'; — 2 TVRBA id est θόρυβος. 3 NVNC TVRBA
 NON EST 'turbam' rettulit ad id quod ait supra (v. 32)
 'populus c. t.', 'otium' ad illud (v. 33) 'pugnant de loco', 5
 'silentium' ad illud quod dixit (v. 27) 'clamor mulierum'.
 — OTIVM πρὸς τὸ 'pugnant'; ET SILENTIVM πρὸς τὸ 'cla-
 mant'. 4 NVNC TVRBA NON EST OTIVM ET SILENTIVM
 quae adhortatio per enumerationem!
 44 **36** 1 AGENDI TEMPVS MIHI DATVM EST ab aedilibus 10
 scilicet. 2 VOBIS DATVR POTESTAS CONDECORANDI LVDO
 SCAENICOS quasi et populus aliquid agat, cum spectet.
 46 **38** 1 NOLITE SINERE PER VOS σχῆμα διαβολῆς ῥητο-
 ρικῇ ἐπιπληξίς. 2 ARTEM MYSICAM oratorie, quasi non
 Terenti causa agatur sed artis musicae. 15
 48 **40** 1 MEAE AVCTORITATI quia iam senex est. 2 <MEAE
 AVCTORITATI> FAVTRIX ADIVTRIXQVE SIT qua Terentium
 probat. et est figura analogia. vult autem se esse eius
 auctoritatis, ut et populo placere iam debeat, qui ipsi placet.
 49 **41** 1 SI NVMQVAM AVARE commendatio ab ante actis, 20
 id est a personae attributis. 2 SI NVMQVAM AVARE a
 meritis defensoris argumentum ad laudem fabulae. 3 SI
 NVMQVAM AVARE per haec verba vult Terentius demonstrare,
 quam grauis auctor sit qui suas comoedias probet. sic Hora-

1 tutare V, t. C || 2 ἀνταπόδοσις πρὸς τὸ Lindenbr. (ἀ.
 ἀντὶ τοῦ Steph.): **** codd. || 3 θόρυβος Steph.: **** codd. ||
 4 ait supra] dixit V (supra add. dett.) || 5 <s> c. t. CV | illud
 <quod> V | pugnarat codd. || 6 ad aliud C || 7 πρὸς το 1. G², cod.
 Cuiac., *** V, om. C | pugnant post SILENTIVM C | ET om. V (dett.) |
 πρὸς τὸ 2. Steph.: *** codd. || 10 AGENDI] ad V, a C | tempus
 <est> V | EST om. C || 11 POTESTAS om. C || 12 aliquid agat popu-
 lus V (dett.) | spectat C || 13 nos C | σχῆμα διαβολῆς (sic iam
 Steph.) ῥητορικῇ ἐπιπληξίς G² (σ. δ. ῥητορικῇ ἐπιπληξίς ex
 cod. Cuiac. Lindenbr.), lac. rell. || 14 non <in> C || 16 MEAE AVCTO-
 RITATI add. Steph. || 17 -QVE om. C | <commendatio> qua V (dett.) ||
 18 vult tantae auctoritatis esse schol. Ricc. | eius om. V
 (dett.) || 20 dictis V || 21 persona C || 24 quam<uis> C | qui
 p C | probet om. C

tius (*Ep. II 1, 81—82*) 'ea cum reprehendere coner, quae grauis Aesopus, quae doctus Roscius egit'.

- 50 **42** 1 ET EVM ESSE QVAESTVM IN ANIMVM INDVXI modo non 'numquam' subauditur sed 'si', ut sit: et si eum esse etc. 2 ET EVM ESSE QVAESTVM IN ANIMVM INDVXI 5 a <*****>.

- 51 **43** VESTRIS COMMODIS plus dixit 'commodis' quam si diceret 'uoluptatibus'.

- 50 **42** 3 QVAESTVM MAXIMVM QVAM MAXIME <ut> (*v. 46*) 'inique iniqui', *παρόμοιον*. 10

- 52 **44** SINITE IMPETRARE ME QVI IN TVTELAM MEAM ordo: sinite impetrare me, ne eum circumuentum inique iniqui <irrideant, qui> in tutelam meam s. s. et s. i. u. c. f.

- 55 **47** 1 MEA CAUSA C. quasi orator 'causam' dixit. 2 MEA CAUSA CAVSAM HANC ACCIPITE oratorie: sic enim 15 fit, cum persona pro persona ad commendationem affertur. 3 ET DATE SILENTIVM quasi fabulae ac poetae. 4 MEA CAUSA CAVSAM *παρονομασία*.

- 56 **48** 1 VT LIBEAT SCRIBERE ALIIS oratorie *ἐπὶ τῆς ἰσό- τητος*. 2 MIHIQVE VT DISCERE proprie: docet enim 20 poeta, discit scaenicus.

- 57 **49** 1 NOVAS EXPEDIAT POSTHAC ab utili argumentatio est. 2 Et bene 'ut expediat', tamquam facturus sit, etsi non expedierit, dum quaestum maximum seruire populo putat. 3 PRETIO EMPTAS MEO aestimatione a me 25 facta, quantum aediles darent, et proinde me periclitante,

1 respondere coneris (-ris C) *codd.* || 3 animo C | modo — 5 INDVXI *om.* C || 4 sed si *Steph.*: etsi V || 6 *lac. sign.* Klotz; *ἐπὶ τῆς ἐλευθεριότητος* Schoell || 7 nostris V | dixit] *** C || 9 ut *add.* W. || 10 *παρόμοιον* G² (*Steph.*): **** V, *om.* C || 11 ordo <est> V (*dett.*) || 13 irrideant qui *add.* *Steph.* | u.] n. V || 14 oratori *codd.*, *corr.* *Steph.* || 15 HANC ACCIPITE] & hoc C || 16 persone C || 18 paronomasia V (*dett.*), **** C || 19 *ἐπὶ τῆς* eCΔTHOC *Lindenbr.* *ex cod.* *Cuiac.*, ***** C, *om.* V || 20 DISCERE] dū C, *om.* V | <s. mihi> proprie <dixit> V (*dett.*) || 21 discit <*****> scenicus C, <quod merito ipse debeat> dici scenicus V (*sim. dett.*); *ἐπὶ τοῦ* fuisse putat Schoell || 22 expediet C | post hoc C | argumentatione (*om.* est) C || 26 perinde C | periclitantes *codd.*

si reiecta fabula a me ipso aediles quod poetae numerauerint repetant; — 4 *Ergo 'meo' a me facto, a me statuto.* — nam, quomodo alibi dixit (*Eun. prol. 20*), [postquam] aediles emerant. 5 *Et bene, ut sequatur populus iudicium eius, qui aestimare uere fabulas potuerit.* 6 *PRETIO EMPTAS MEO ut quidam uolunt periculo.*

I.

1.

- 58 1 1 PER POL QVAM PAVCOS REPERIAS MERETRICIBVS
 FIDELES nouo genere hic utraque *πρωτακτικά πρόσωπα* inducuntur, nam et Philotis et Syra non pertinent ad argumentum fabulae. hoc autem maluit Terentius quam aut 10
 per prologum narraret argumentum aut *θεδν ἀπὸ μηχανῆς* induceret loqui. 2 PER POL QVAM PAVCOS REPERIAS
 haec persona Terenti more extrinsecus assumitur, ut sit per quam argumenti obscuritatem spectator effugiat. *12631, 342. of Thuc 22*
 3 PER POL QVAM P. animaduertendum est in hac fabula 15
 Terentium bonam meretricem inducturum, ne id contra morem uideatur facere, etiam aliam meretricem non malam inducere, ut id exemplis fiat tritius et usu uerisimile.
 4 PER POL QVAM PAVCOS R. ordo: pol perquam paucos reperias; nam 'perpol' non est Latinum, sed τὸ ἐξῆς 'per- 20
 quam', id est nimis. 5 QVAM PAVCOS quidam non 'pau-

1 reiecta *W.* (cf. *Cic. de fin. I 2, 4*): erecta *C.*, abiecta *rell.*; exacta *Schoell* | a me ipso *W.* (*duce Steph.*): a se ipso *C.*, a *V* (*dett.*) | aediles] pretio *V.*, pretio adiles *dett.* | numerauerunt *C* || 3 dixit *bis V* | postquam *secl. Schoell* || 5 quia extimare *C.*, cui aestimare *V* | <onus (omnes *D*)> posuerit *V* (*dett.*), posuisti *C*; *corr. Steph.* || 8 *πρωτακτικά πρόσωπα* *codd.* | inducitur *V* (*dett.*) || 11 per *om. C* | *θεδν ἀπὸ μηχανῆς* *G² (Steph.): ***** rell.* || 13 persona] e *C* | assumuntur *C* || 14 per quam *Klotz*: postquam *codd.* || 15 PER — P. *om. V* | <autem> est *V* || 18 tristius *codd.*, *corr. ed. pr.* || 19 R. *om. V* | ordo <est> *V* (*dett.*) | per pol quam *codd.*, *corr. Steph.* || 20 τὸ ἐξῆς] *πρὸς ἐξῆς (bis) G², to ***** C, ***** V (dett.); τῆς Pith.* ex *cod. Cuiac.*, κατὰ τῆς *Steph.* | postquam *C*

v. app. p. 572

- cos' sed 'paucis' legunt; sic enim Apollodorus 'ὀλίγαις
ἐραστῆς γέγον' ἐταίραισιν, Σύρα, βέβαιος'. 6 REPERIAS
aptum uerbum ad raritatem et ideo non dixit 'pauci sunt',
sed 'paucos reperias', si quos quaeras. non autem reperietur
nisi quod quaeritur, non quaeritur nisi quod praesto non sit. 5
59 2 1 FIDELES huiusmodi sententias rhetores διανοίας
uocant. 2 Et mire non 'esse' sed 'euenire' dixit, ut
non rationis sed casus sit, id quod rarissimum est.
3 FIDELES fidi in maximis, fideles in minoribus negotiis.
60 3 1 VEL HIC PAMPHILVS transitus a generali sententia 10
ad specialem. 2 VEL nunc ueluti; alias coniunctio
disiunctiua est, alias correptionem significat, ut apud Cice-
ronem (*in Verr. II, IV 2, 3*) 'uel optima Messanae'.
3 VEL aut etiam, <ut> (*Verg. Ecl. VIII 69*) 'carmina
uel c. p. d. L.' aut uelut, <ut> modo. 4 IVRABAT Q. B. 15
Q. S. tria sunt: quae iurabat et quotiens et quam sancte;
quod totum de more amatorum ac meretricum, quae iure-
iurando teneant quos lege non possunt.
61 4 VT QVIVIS non modo Bacchis, quae amica erat.
62 5 NVMQVAM ILLA VIVA DVCTVRVM VXOREM παρένθεσις 20
prima: iurabat numquam illa uiua uxorem ducturum.
63 6 1 EM DVXIT pronuntia, ut mirantem ostendas.
2 ERGO PROPTEREA modo 'ergo' affectum exprimit repre-
hendentis tarde sibi assentientem. sic Vergilius (*Aen.*
II 707) 'ergo age, care pater, c. i. n.' 3 PROPTER- 25

1 ἀλλὰ CHPΔSTHCFEIIONHNCTHPΔICCPΔγγιβΔIGC *cod.*
Cuiac. ap. Lindenbr., ὀλιγορασθηστερονησ7ερασσουμαβειβλος
G², lac. rell.; corr. Bentley || 3 aptum — raritatem *om. C* | sunt
an ut paucos sed reperias quo si quaereres *C* || 6 fidelis *V* |
sententia *C*, -am *V* (*dett.*), *corr. Steph.* | διανοίας *Steph.*:
**** *V*, *om. C*; nisi forte scrib. h. sententiam rh. *προμύθιον*
u., *cf. Eun. II 2, 1* || 14 VEL aut etiam ut *W.*: uitam etiam *V*,
etc. *C* || 15 aut] ut ut *C* | ut *add. W.* || 16 <et> sancte *V* ||
17 quod] quam *C* (*recte?*) | ac] et *V* (*dett.*) | <dixit> quae *V*
(*dett.*), qui *C* || 18 quod *C* || 20 παρένθεσις prima *Lindenbr. ex*
cod. Cuiac., ita pen ** primo *in mg. C¹*, ita **** id est
iurans primo *V* (*dett.*) || 21 iurabat — uxorem *in mg.*, du. hem
duxit *in ras. C¹* || 22 en *V* || 24 consentientem *V* (*dett.*), *schol.*
Ricc. | sic largus *C* || 25 h. i. n. *V*, *om. C*

EA TE SEDVLO 'sedulo' instanter et ex animo uel sine dolo. 4 EM DVXIT 'em' aduerbium demonstrantis est, ut (*Eun.* III 2, 6) 'em alterum'.

64 7 1 ET MONEO ET HORTOR monemus consilio, hortamur impulsu. 2 NE CVIVSQVAM MISEREAT deest 'te'. 5

65 8 1 QVIN SPOLIES MVILES LACERES 'quin' quominus. et magna persuasio est ad male faciendum. 2 SPOLIES <M. L.> spoliare est non minimam partem auferre, mutilare aliquid detrahere, sine quo res esse non possit, lacerare autem cum omnino non habeas quod imminuas. 3 MV- 10 TILES imminuas, unde mutili dicti boues aut capri sine cornibus — nam male qui a multa putant dici —; et inde Mulciber Vulcanus, quod sit mutilatus ac debilis. an proprie *Mulciber dictus est, quod omnia mulceat, id est molliat ac uincat?* 15

66 9 1 VTIN EXIMIVM NEMINEM HABEAM 'utin' pro 'ut ne' ἀπόστροφος. 2 Et perseuerat in allegoria, nam eximia pecora dicuntur, quae a grege excepta sunt ad usus dominorum suorum, ut uberius pascantur. 3 Sed proprie eximii sunt porci maiores, qui ad sacrificandum excepti 20 uberius pascuntur. etenim boues, qui ad hoc electi sunt, egregii dicuntur et oues lectae, ut Vergilius (*Aen.* IV 57) 'mactant lectas de more bidentes'. ita et porci eximii. 4 VTIN EXIMIVM deest 'censes', ut sit: censes utin eximium neminem habeam? 5 Vel certe 'mones'. 25

6 VTIN EXIMIVM 'eximium' separatim ex omnibus. proprie eximius porcus est exemptus a grege atque sig-

1 TE — instanter] ter instantem sedulo C | uel] et C || 2 hem .. hem .. en (hem *cod. Cuiac.*) C, en .. en .. en V || 3 alter C || 5 misereatur *codd.* || 6 quin] qui C || 7 est *om. C* || 9 res *om. C, cod. Cuiac.* || 10 cui C | habeas non V | quod *Steph.*: quam CV || 11 dicti <sunt> V (*dett.*) || 12 qui a] quia C, *** V (*dett.*) | multa *Steph.*: multi *codd.* || 13 multatus *cod. Cuiac.*, mulcanus C || 14 an Teuber: nam *codd.* || 16 ut ni (bis pro utin) V || 17 ἀπόστροφος G² (*Steph.*), **** *rell.* | eximiare *codd.* || 18 a *om. C* | sunt *om. C* || 21 liberius C | pascantur C, (*ante corr.*) V || 24 ut ni eximium V, *om. C* || 25 utni V || 26 utni eximium <ita>

V, ut in echyra C || 27 est *om. C* | a *om. C* | sig^t C

natus macula aut nota. 7 HABEAM deest 'censes' aut 'uis' aut 'mones'.

67 10 1 NAM NEMO QVISQVAM παρέλκον tertium, nam abundat 'quisquam'. 2 SCITO AD TE VENIT bene additum 'scito' et moraliter. et acutius pronuntiandum: est 5 enim uerbum illorum, qui familiares corrigunt.

68 11 1 QVIN qui non. 2 ITA PARET hoc uerbum aduersum munificos et segnes sumitur, ut alibi (*Eun. II 2, 9*) 'itan parasti te, ut spes n. r. in t. s. t.?' 3 ABS TE pro 'ex te'.

69 12 SVAM VOLVPTATEM EXPLEAT bene 'expleat', quod 10 contrarium meretrici est amatorem uoluptate satiari.

70 13 1 HISCINE TV ξρώτῃσις. 2 Id est talibus. 3 Et uide si pulchra meretrix puella est. 4 INSIDIABERE insidiari malum est, sed contra insidiari iustum est.

71 14 1 TAMEN POL EANDEM INIVRIVM EST idem aliter et 15 uehementius intulit, nam peius est eandem esse omnibus quam nullum excipere. 2 INIVRIVM iniquum. 'iniurium' autem indignantis modo significatio est et uim aduerbii habet.

72 15 VLCISCI ADVERSARIOS de more 'aduersarios' mutato nomine posuit: durum enim fuerat, si 'amatores' diceret. 20

73 16 AVT QVA VIA TE CAPTENT ILLI qui te captant saepe, tu eos uel semel cape.

74 17 1 HEV ME MISERAM bene, quia non persuasit, affectum doloris expressit; intellegit enim ex uultu eius non se persuasisse quod noluit. 2 HEV ME MISERAM CVR 25 N. A. I. M. AE. E. F. EST ἐμπαθῶς ait, quod reliquum est,

3 παρέλκον tertium V, ⁱ. a uī C | nam — 4 VENIT om. C || 4 additum <est> V (dett.) || 5 acutim C || 6 uerbum enim C || 7 qui non (qui C) post ita codd., transp. W. | uerbum <paret> codd., corr. W. || 8 itan] an codd. || 9 in om. C || 10 uoluntatem codd. || 11 uoluntate satiari V, -tes andri C, corr. Steph. || 12 tu sscr. V | ξρώτῃσις Steph.: φροεσις G², **** C, om. V || 13 uide si] uides C | est om. C || 14 est 1. om. C || 15 idem] id est C || 19 de om. C || 23 HEV] eheu codd. Ter. praeter F | persuasi l' C, persuasit <sed> V || 24 intelligitur V (dett.) || 25 se persuasisse cod. Cuiac., semper suasisse C, eam persuasisse V (dett.) | CVR — EST om. C || 26 ἐμπαθῶς ait quod Steph.: ΕΜΠΑΤΟΠΑΔΗΝ ait quod cod. Cuiac., ἐμπαθούλην quod G², ***** quod V (dett.), ***** C

quia quod uolebat persuadere non potuit. 3 *Et* bene,
quia utrumque non habet. 4 *Et* mire e contrario de-
scripta est deformitas lenae et formam et uoluntatem
malam gerentis.

75 18 AVT TIBI HAEC SENTENTIA δεικτικῶς. simulque 5
ostendit secundum φυσιογνώμονας difficile deformem repe-
riri bonum.

2.

76 1 1 SENEX SI QVAERAT ME MODO ISSE DICITO AD POR-
TVM hoc seruus dixit in scaenam de proscenio respiciens.

2 SENEX SI QVAERAT ME duae coniecturae sunt in hac 10
saena: an uerae sint nuptiae et an uerisimile sit adule-
scentem abstinere potuisse a uirgine sibi nuptum tradita.

3 SENEX SI QVAERAT ME magis expressit consuetu-
dinem dicendo 'senex' quam si diceret 'dominus maior'.

4 SENEX SI QVAERAT ME ut ex uerbis suis tam mere- 15
trix quam lena descripta est, ita et Parmeno ipse qualis
sit ostenditur ex sua sibi locutione. exeundi autem causa
de argumento sumitur, quia Pamphilus absens est et ex-
spectatur in dies eius aduentus.

77 2 1 PERCONTATVM ADVENTVM PAMPHILI honestam cau- 20
sam dixit, id est propter aduentum Pamphili. 2 *Et*
'percontatum' scribitur et 'percunctatum'. si 'percontatum',
a conto, quo nautae utuntur ad <exploranda> loca nau-
ibus opportuna; si uero 'percunctatum', ab eo quod a
cunctis perquiratur.

1 persuadere uolebat V || 2 quia <nec> C (<nec> quia
dett.); haec? | e om. C || 5 dicticos CV || 6 φυσιογνώμονας
Gronov: φυσιογνώμας Pith. ex cod. Cuiac., φυσιογνώμον G²,
***** rell. | repperi deformem C || 9 <h> hec C || 11 uere
sunt C || 12 potuisse adolescentem abstinere V (dett.) || 13 magis
— 15 ME om. C || 20 PERCONTATVM — dixit om. C || 21 propter
W.: post codd. | pamphili aduentum V (dett.) || 23 a conto
<dicatur> V (dett.), conto C | nauitae V | exploranda add. Steph. ||
24 si uero] nam si C || 25 perquireret C, perquiratur <dicatur>
V (dett.)

- 76 1 5 SENEX SI QVAERAT ME MODO ISSE D. A. P. haec omnia et submissa et ueloci pronuntiatione afferenda sunt; hoc enim desiderant huiusmodi uerba utpote et serui et festinantis.
- 78 3 1 AVDIN QUID DICAM SCIRTE 'audis' modo sentis, 5 intellegis, ut Vergilius (*Aen. I 19—20*) 'progeniem sed enim Troiano a sanguine duci audierat'. item Vergilius alibi (*Geo. I 514*) 'neque audit currus h.' 2 AVDIN QUID DICAM 'audis' modo pro 'aduertis'. 3 SCIRTE *κωφὸν πρὸς ὄσωπον* inducitur. 4 AVDIN QUID DICAM SCIRTE con-10 uenit nomen seruo puero *παρὰ τὸ σκιρτῶσαι*, quod est gestire et ludere.
- 79 4 NVLLVS pro 'non'.
- 80 5 1 ALIAS VT VTI POSSIM inter 'alias' et 'alia' hoc interest, quod 'alias' alio tempore significat, 'alia' aliter 15 aut per alia. 2 INTEGRA non dicta.
- 81 6 1 SED VIDEON EGO PHILOTIVM sic solent dubitare aduenientibus ipsis, quos post multum temporis interuallum uident. 2 SED VIDEON EGO PHILOTIVM mire inuenta causa narrandi est ideo, quia peregre uenit meretrix; 20 alioquin si Athenis esset, omnia sciret. 3 VNDE HAEC ADVENIT cum quodam contemptu eius hoc sibi dicit Parmeno.
- 83 8 1 SALVE MECASTOR PARMENO olim salutantes addebant iusiurandum, ut hoc sedulo facere uiderentur. 'me' autem aut adiectio est et abundat aut positum est pro 25 'μὰ' syllaba, ut Graeci 'μὰ τὸν Ἀπόλλωνα' dicunt.

1 SENEX — ME *om. C* | MODO *om. V* || 2 ut summissa *V* | et] in *V* | efferenda *Steph.* || 3 et 2. *om. C* || 5 syre *V*, s. *C* || 7 audierat <tyrias> *V* | idem *C* || 8 AVDIN] audis *C* || 9 syre *V*, certe *C* | *κώφον πρὸς ὄσωπον G² (Steph.)*, ***** *rell.* || 10 syre *V*, sy. *C* || 11 *παρὰ τὸ σκιρτῶσαι Pith. ex cod. Cuiac.*, *παρακτος κιστροσαι G²*, ***** *rell.*; π. τ. *σκιρτῶσαι Steph.* || 14 VTI *om. C* || 15 quod] quia *C* || 16 non] nam *C* || 17 SED — uident post 21 sciret *V (dett.)* | uideam *C* | philotium *V* | solet *codd.*, *corr. Westerh.* | dubitare <qui> *V (dett.)* || 18 quo *C* || 20 est ante causa *V (dett.)* || 21 alioquin — omnia *cod. Cuiac.*: alia qui si (quasi *V, dett.*) athenis omnia esset (esse *V, dett.*) *rell.* || 22 dicit *om. V* || 25 autem *om. V (dett.)* | aut *om. C* || 26 *μὰ Steph.*: una *codd.* | *μὰ τὸν Ἀπόλλωνα Steph.*: ***** *codd.* | dicunt *om. C*

- 2 ET TV EDEPOL SYRA irrisit 'ecastor' addendo 'edepol'. et quod illa 'Parmeno', hic addidit 'Syra'. 3 SYRA 'Sura' ueteres legerunt, <v> pro <y> ponentes, ut Musis, Surus.
- 84 9 1 VBI PHILOTIS TE o. uide licentiam: supra 'Philotium' hic 'Philotis' dixit. 2 OBLECTASTI TAM DIV facete 5 dictum meretrici: non 'ubi fuisti' sed 'ubi te oblectasti'.
- 85 10 MINIME EQVIDEM ME OBLECTAVI 'me' acutius proferendum est, quia respondet πρὸς τὸ 'te'.
- 86 11 1 CORINTHV HINC SVM PROFECTA τὸ 'hinc' magnum dolorem ostendit habere Philotium, quod relictis 10 Athenis Corinthi habitauerit. 2 HINC SVM PROFECTA I. multa dixit: et 'milite' et 'hinc' et 'inhumanissimo'. 3 INHUMANISSIMO quid potuit de milite dici sine superlatiuo? namque omnis miles inhumanus, hic uero inhumanissimus. 4 CORINTHV HINC SVM PROFECTA haec argu- 15 menta sunt, an se oblectare potuerit: a persona quod miles inhumanissimus, a loco quod hinc profecta, a tempore quod biennium, a re id est ab iniuria quod tuli.
- 87 12 1 BIENNIV IBI PERPETVVM ut continuationem sui casus ostenderet, 'perpetuum' dixit. 2 MISERA muliebris 20 interpositio τὸ 'misera'. 3 ILLVM TVLI non 'cum illo fui' sed 'illum tuli': adeo non me oblectauit.
- 88 13 1 DESIDERIVM ATHENARVM quod 'Corinthum profecta' es. 2 ATHENARVM ARBITROR quod dixit 'hinc', ἀνταπέδωκεν 'Athenarum'. 3 Et amphibolia 'te desi- 25

1 ET om. C | ecastor C, ad castor rell. || 2 Parmeno] hoc add. C, ille add. V (dett.) | Sura] supra codd. || 3 legerunt (-ret C) proponentes codd., corr. Steph. | missis (-us C) syrus CV; surus Schoell coll. Non. 46, 6 || 6 meretricum (om. non) C || 8 quia] et V (dett.) | respondit C | πρὸς τὸ te Steph.: **** V, om. C || 9 To V (dett.), om. C || 10 ostendit dolorem V (dett.) || 11 I. — inhumanissimo om. V || 13 sine] nisi V (dett.) || 15 PROFECTA om. C || 16 an se Steph.: ante codd. | potuit C, -erat V, corr. Steph. | quod W.: quam C, quia V (dett.) || 18 quod Schoell: quidem C, quam rell. | tulit codd., corr. Schoell || 20 mulieris codd., corr. Steph. || 21 τὸ Steph.: tot codd. | misera om. V (dett.) | ILLVM om. C || 22 oblectauit <misera> C || 24 hic CV || 25 ἀνταπέδωκεν Rabbow: ante πεδοικην cod. Cuiac., ante **** V (dett.), ante te *** C

derium cepisse'. 4 <TE DESIDERIVM . . . CEPISSE> quod
'cum milite inhumanissimo'.

90 15 Et CONSILIVM CONTEMPSISSE paenitudine esse pos-
sessam.

91 16 1 HVC REDEVNDI iterum a loco; ABEVNDI A MILITE a 5
persona;

92 17 VOSQVE HIC VIDENDI a re.

91 16 2 HVC REDEVNDI . . . ABEVNDI . . . VOSQVE HIC VI-
DENDI oratorie unam rem in tria diuisit: 'huc redeundi'
'abeundi a milite' 'uosque hic uidendi', ut diceret 'huc 10
ueniendi'.

94 19 1 NISI PRAEFINITO L. a tempore. 2 Hic osten-
dit quid dixerit supra: (v. 12) 'tuli' et quid sit 'agitare con-
uiuium libere' (v. 18).

93 18 1 AGITAREM INTER VOS LIBERE C. inter agere et agi- 15
tare hoc interest, quod agere est aliquid uel necessarium
facere, agitare uoluptarium. 2 Ergo 'agitarem' exercerem.

94 19 3 NAM ILLIC HAVD LICEBAT N. P. legitur et 'illi',
ut sit circumflexus accentus et significet illic, ut (Verg.
Aen. II 548) 'illi mea tristia facta'. 4 Et absolutum 20
est 'prae-finito': deest 'tempore' aut aliquid tale.

5 NISI PRAEFINITO LOQVI ILLI Q. P. duo dixit: et 'prae-
finito' et 'quae illi placerent', ut neque quantum uelles
neque quod uelles dices.

95 20 HAVD OPINOR COMMODE pro 'blande' et 'bene', ut 25
(v. 33) 'numquam tam dices commode'.

96 21 FINEM STATVISSE ORATIONI MILITEM argute 'mili-
tem', quia quasi inimicus est orationi, quae in pace pluri-
mum potest.

97 22 1 SED QUID HOC NEGOTI EST MODO QVAE NARRAVIT 30

1 TE — CEPISSE *add. Steph.* || 3 plenitudinem *codd., corr.*
Steph. || 7 uiuendi C || 8 hvc *om. V* | ABEVNDI] abeundi ad V,
ad C | <hic uiuendi> h. u. C || 9 rem *om. C* || 10 <ad> uosque
V (*cf. supra*) | uiuendi C || 12 l. *om. V* || 13 <quic> quid C | qui-
dem C | agitare <et> V || 15 agitare inter uos l. (*om. c.*) C ||
17 facere *om. C* | ergo agitare C || 20 facta *om. C* || 21 deest D,
et est C, deest <que> V | aliquid] quid V (*dett.*) || 22 q. p. *om. C* ||
25 et bene *om. V* || 27 MILITEM *om. C* | <in> milite C

m. <ad> argumentum nunc descendit, <ut> in Phormione (I 2, 7) 'sed quid tu es tristis?', praelatis scilicet allocutionibus et separatarum et permixtarum personarum, ne ieiune ad argumentum uenire et non agere fabulam sed narrare uideretur. 2 SED QUID HOC NEGOTI bene addit 'negoti', ut auget inuidiam facti; nam potuit dicere 'quid hoc est?' sed ut diximus ad inuidiam et magnitudinem rei 'negoti' dixit. 3 QVAE NARRAVIT MIHI 'quae' qualia scilicet et quanta. 4 MODO QVAE N. M. 'quae' acuendum est, ut sit qualia et quanta. et hoc ὅπερ-10 *βολικόν*.

98 23 QVOD EGO NVMQVAM CREDIDI hoc totum cum inuidia pronuntiandum ex animo meretricis, quae facinus indignum nuptias putat.

99 24 1 VT ILLE HAC VIVA POSSET mire ostendit ex iis-15 dem uerbis eandem hanc esse, quae supra dixerat (I 1, 5) 'numquam illa uiua uxorem ducturum d.' 2 POSSET ANIMVM INDVCERE quasi in rem duram et immanem.

100 25 HABERE AVTEM ostendit pronuntiatione, quod prope est ut non habeat. 20

101 26 1 SED FIRMAE HAE VEREOR VT SINT N. bene pro persona serui, qui uult dominum uxorium esse magis quam amatorem Bacchidis. 2 VT ne non. 3 SED FIRMAE HAE VEREOR animaduerte Terentium in nuptiis hoc dictum seruare, utrum firmas an infirmas dicat nuptias. 25

102 27 1 SI IN REM EST BACCHIDIS bene additum 'si in rem est Bacchidis', ut ostenderet se non malignitatis sed beniuolentiae causa talia uota suscipere. 2 IN REM pro utilitate, 'ab re' contra utilitatem.

1 m.] h. CV, om. dett. | ad add. Steph. | nunc om. V (dett.) | ut add. W. || 4 uenire et W.: ueniret C, ueniens V (dett.) || 8 negoti dixit om. C || 9 et om. C | QVAE — m.] qd' in. m. C || 10 acuendum Teuber: legendum codd.; acute leg- Schoell | et 2.] et C | *υπερβολικον μετ (!) G², ***** rell.; εν υποκρισει Steph. Fort. υπερβ. μεθ' υποκρισεως* || 14 nuptiis C || 15 illa V || 16 quam C | dixit V || 18 et] q2 C || 19 quod] q2 C || 21 uereor ut firme he sint (om. N.) C || 25 an] aut C || 26 addidit V | re C || 27 ostenderit C || 29 in re C; cf. Thes. gl. II p. 266

- 103 **28** 1 SED QVI ISTVC CREDAM nuptias esse infirmas.
 2 ISTVC CREDAM ITA ESSE DIC M. P. superiore uoto
 excusauit crimen curiositatis, ut iam uideretur propter
 Bacchidem audire uelle.
- 104 **29** 1 NON EST OPVS PROLATO HOC PERCONTARIER DE- 5
 SISTE uide quam conuenienter poeta cum id agat, ut
 narrantem Parmenonem inducat, tamen multis diuerticulis
 morales facetias internectat. 2 NON EST OPVS PROLATO
 H. incerta distinctio, utrum 'prolato hoc' an 'hoc per-
 contarier.' 10
- 106 **31** ITA ME DI AMABVNT 'amabunt' pro 'ament', ut
 (*Verg. Aen. I 273—74*) 'donec regina s. M. g. g. p. d. I. p.'
- 107 **32** 1 VT HOC PROFERAM prodam, Bacchidi scilicet
 uel euilibet. 2 MECVM GAVDEAM 'mecum' intra me.
 Vergilius (*Aen. I 37*) 'haec secum'. 15
- 108 **33** 1 NVMQVAM TAM D. C. haec pronuntiatio eiusmodi
 esse debet, ut ex ea appareat prope delentum Parmeno-
 nem uix se posse continere quin narret. 2 NVMQVAM
 TAM DICES COMMODE quasi ex parte labefactus est; sic
 enim loquitur. 20
- 109 **34** AH NOLI PARMENO artificiose fingit audire nolle, ut
 tacitura credatur, si audierit, quia curiositas signum est
 loquacitatis. sic Horatius (*Ep. I 18, 69*) 'percontatorem
 fugito, nam garrulus idem est'.
- 110 **35** 1 QVASI TV NON MYLTO MALIS deest 'ita dicis', ut 25
 sit: ita dicis quasi. 2 *Et* nunc Philotis non est instan-
 tior ea calliditate, ut magis seruum prouocet ad dicendum.

1 nuptias — CREDAM *om. V* | infirmas *dett.*, -mitas *C*; -atas? ||
 3 ut] et *V* | uidentur *C*, -detur *V* (*dett.*); *corr. W.* | propter
Westerh.: post *codd.* || 5 prolato *V*, probato *C* || 6 agit *C* || 8 in-
 ternectit *V* (*dett.*) | prolato *h. V*, *om. C* || 9 prolato *V*, probato *C* |
 an] ad *C* || 11 amabunt *om. C* || 14 GAVDEAM *mecum om. C* |
 intra *Steph.* (*cf. Th. gl. s. v. secum*): infra *codd.* (*recte? cf. Bonnet,*
'Le Latin de Grégoire de Tours' p. 587) || 15 hoc *C* || 16 haec
 — *commode om. C* || 17 ex *om. V* | delentum *cod. Cuiac.*, (*ex de-*
letum corr.) *V*, delectum *dett.* || 21 fingit <se> *V* (*dett.*) || 26 in-
 scantiōe a *C*, instanti ora hac *V* || 27 ad dicendum prouocet
V (*dett.*)

- 111 36[†] QVAM EGO QVAE PERCONTER SCIRE[†] ἔλλειψις: deest enim 'ita grauaris dicere' aut 'ita negas te locuturum'.
- 112 37 1 ET ILLVD MIHI VITIVM EST MAXIMVM seruire uitium est facere non posse. 2 ET ILLVD M. V. E. M. hoc lentius apud sese, illud clare 'si mihi fidem das'. 3 Et iam alia se habere uitia exceptione significat in hoc quod dicit 'illud mihi u. e. m.' 4 SI MIHI FIDEM DAS animaduerte his dilationibus etiam spectatorem suspendi, quo libentius audiat. 5 SI MIHI F. D. fideliter spondes.
- 113 38 AD INGENIVM REDIS quia a se discesserat, si taceret. 10 Cicero (*divin. in Caec. 17, 57*) 'redit ad se atque ad m. s.'
- 114 39 1 HANC BACCHIDEM AMABAT VT CVM MAXIME eiusmodi haec tota narratio est, ut defensionem adulescentis continere uideatur, quod meretricem amicam necessitate coactus deseruerit. mire igitur unde quaestio est, inde 16 coepit: amabat, inquit, Bacchidem. sic et in secundo Vergilius, an fortiores Graeci Troianis, 'fracti bello' inquit 'f. r. d. D.' (*Aen. II 13—14*). 2 BACCHIDEM AMABAT ordo et sensus hic est: hanc Bacchidem ut amabat Pamphilus, tum cum maxime amabat, cum pater uxorem ut ducat orare occipit. 3 Et 'ut' positum est pro 'quemadmodum'. 4 Et 'maxime' bis numero subauditur. 5 Et 'cum maxime' una pars orationis est. 6 Et 'cum maxime' pro 'nimis'.
- 116 41 1 CVM PATER 'cum' modo aduerbium temporis est 25 pro 'quando'. 2 ORARE OCCIPIT maxima necessitas: orans pater.
- 117 42 ET HAEC COMMVNIA OMNIVM quid si iniustum est

1 schol. pertinet ad v. 35 | elipsis V, ecl- C || 3 uitium est mihi V || 4 hec C || 6 se om. C; del. 2 | exceptiue C | significans (-cat Steph.) in hoc V (dett.), om. C || 7 dixit C | illud om. C | MIHI om. V || 9 spondes Goetz: pro des codd. || 12 eiusdem modi C || 13 est ante haec V || 14 amicam om. C || 16 in om. C || 18 amare C || 19 <est> hic ē C || 20 cum 2.] ut C, om. V (dett.) | ut in ras. C || 21 accipit C | ut — 22 Et om. C | quemadmodum <ordo est hanc bachidem — cum pater — occipit (= schol. 39, 2)> V || 22 tum maxime C || 23 est om. C | Et] ut C || 24 pro <tum maxime> nimis C || 26 ocepit C | magna V | orans] est ut oret V (dett.)

quod orabatur? ostendit iustum et frequentatum quod dicebat pater.

- 118 **43** 1 SE SENEM ESSE DICERE omnem causam adolescentis senex amputauit pro suo senili commodo rogans; potuisset enim adulescens dicere (*Verg. Aen. XII 48—49*) 5
 'quam pro me curam g., h. p., o., p. m. d.' 2 SENEM ESSE DICERE illud posset agere amator contra utilitatem suam, sed non poterat filius contra utilitatem patris. ergo ut cogeret, pater suam causam interponebat.
- 119 **44** PRAESIDIVM VELLE SE praesidium senectutis subolem 10
 et successionem dicit.
- 120 **45** 1 SED POSTQVAM ACRIVS PATER INSTAT tria dixit: et 'acrius' et 'pater' et 'instat'.
- 122 **47** 1 PVDORIN ANNE AMORI ἀνακόλουθον, non enim praeposito 'utrum' intulit 'anne'. 15
- 120 **45** 2 ILLE PRIMO SE NEGARE utrum deest 'ducere' an 'negare se' nuptiis? 3 SED POSTQVAM ACRIVS PATER INSTAT postquam, inquit, acrius pater instat, non compulsus est Pamphilus, sed tantum deliberauit.
- 121 **46** PATER INSTAT maior uis est cum pater instat, 20
 iam non rogat.
- 122 **47** 2 PVDORIN ANNE AMORI OBSEQVERETVR MAGIS sic ostendit in utramque partem, ut tamen in animo honesti adolescentis pudor amorem uincere debuisset. 3 PVDORIN ANNE AMORI latens excusationis ratio explicata est. 25
 4 PVDORI patris scilicet, AMORI meretricis.
- 123 **48** 1 TVNDENDO ATQVE ODIO tundere est idem saepe repetere: translatio a fabrorum malleo. 2 ODIO assi-

3 οἷς Cā C || 6 o. p. om. C || 7 posse *codd.*, *corr. Steph.* | amatur C, -at V (*dett.*); *corr. Steph.* || 8 non *Steph.*: ne *codd.* || 10 sobolem *codd.* || 11 successorem *Steph.* || 12 tria dixit V || 14 pudori V (*dett.*) | anacholuton V, -choton C | non — anne om. V || 15 proposito C | anne] anacholiton C || 16 NEGARE] negat C || 17 nuptias V || 19 est om. C || 20 INSTAT om. C | instantiam non rogat C, instat quam cum rogat V (*dett.*) || 22 pudori in C, pudori V (*dett.*) || 23 tamen om. V (*dett.*) || 24 <nihilominus> uincere *dett.* (*ed. pr.*) | pudori V (*dett.*) || 25 AMORI om. C || 26 amore C || 27 saepius V

duitate: attendenda difficultas uniuscuiusque uerbi.

3 TVNDENDO ATQVE ODIO DENIQVE EFFECIT 'denique' temporis longitudinem significat, ut <***>. efficimus uero, quod cum magno conatu et molimine uix per nos accipit finem.

4 TVNDENDO ATQVE ODIO D. E. mire interposuit moras, ad postremum confessurus uxorem ductam. primo, inquit, negauit, post deliberauit, ad postremum duxit; non, inquit, ipse sed effecit hoc senex: ita mutatione personae totam uoluntatem adulescentis absoluit. 5 DENIQVE EFFECIT oratorie tempus apposuit, *nam hoc significat 'denique'*. 6 ODIO hoc est instantia.

124 49 DESPONDIT EI GNATAM uide non hic dici 'duxit uxorem Pamphilus', sed totum ad patrem referri.

125 50 NE VTIQVAM non nimis.

126 51 1 DONEC IAM IN IPSIS nota locutionem sensu magis quam uerbis manifestam. 2 DONEC IAM IN IPSIS NVPTIIS deest 'positus constitutusue ita doluit et aegre tulit'.

3 Aut repetere debemus sic: in ipsis, inquam, nuptiis.

4 DONEC IAM IN IPSIS NVPTIIS in mentione nuptiarum efferescit animus amatoris.

127 52 1 NEC MORAM VLLAM QVIN DVCAT nec aliquam dieculam uel dilationem uidet ad nuptias. 2 QVIN quominus.

128 53 1 IBI DEMVM denique, postremum. 2 Et mire additum 'ibi', quia male pendeat 'in ipsis nuptiis'. et sic est, quasi dixisset: in ipsis, inquam, nuptiis. 3 DEMVM ITA AEGRE TVLIT VT IPSAM BACCHIDEM SI ADESSET hoc hyperbolicum. Vergilius (*Aen. XI 259*) 'uel Priamo

1 attendenda <est> V (dett.) || 2 ATQVE — EFFECIT] **** & C || 3 ut] et V (dett.); fort. vox Graeca (δήποτε Schoell; an τὸ τελευταῖον? cf. Thes. gl.) excidit | uero om. V (dett.) || 4 <facimus> uix<que> V (dett.) | finem accipit V (dett.) || 5 ODIO m. C | ad] quid C || 12 despondet C | <spondet> uide C | dici] -it C || 14 non minus C || 15 IAM om. C || 17 -ue Steph.: uel codd.; v. append. || 21 nec mora nulla que. d. C || 22 uel] et C | dilatationem C || 24 postremo V (dett.) || 25 additum <est> V (dett.) | et — nuptiis om. V || 26 quasi] quando C || 27 TVLIT om. C | SI — BACCHIDEM om. C || 28 yperbolicum V (est add. dett.); ὑπερβολικῶς Steph.

miseranda m.' 4 VT IPSAM BACCHIDEM quae nunc accusatrix est. et est argumentum ab animo. 5 AEGRE TVLIT idem Vergilius (*Aen. II* 6—7) 'quis talia fando M. D.'

129 54 CREDO IBI 'ibi' pro 'tum'.

131 56 1 VT <CON>LOQVI MECVM VNA P. παρόλκων tertium. 5

2 Et argumentum a persona, quod ait 'mecum'. 3 PARMENO argumentum a dictis. 4 PARMENO moraliter et a nomine inc<ipit> et nomen repetit. 5 Et significanter fecit non addendo 'dicebat' et sic in μμητικὸν a διηγνητικῷ transeundo. 6 Et mire interposuit nomen, ut affectum 10 doloris ostenderet. sic Vergilius (*Aen. IV* 9) 'Anna soror' etc.

133 58 PARMENO PERII MISER ἐν ἡθελι repetit nomen.

134 59 1 AT TE DI DEAEQVE P. obtinuit et persuasit seruus, nam iam meretrix seni irascitur, non Pamphilo.

2 CVM ODO cum instantia et molestia. 15

135 60 1 VT AD PAVCA REDEAM tamquam multa sint, quae de Pamphili amore dici possint. 2 VT AD PAVCA REDEAM praeceptum oratorium in longa narratione: pro-
<fessio b>reuitatis; reddit enim acriorem auditorem, quem
spes finis reficit fatigatum. 3 VXOREM DVCIT DOMVM 20
uxor dicitur uel ab ungendis postibus et figenda lana, id
est quod cum puellae nubarent, maritorum postes unge-
bant ibique lanam figebant; uel quod lotos maritos ipsae
ungebant. cuius rei Ennius testis est 'exin Tarquinius
bona femina lauit et unxit' (*Ann. III* fr. 4 M. = v. 155 V.²). 25

1 bachidem <si adesset> V || 2 et est om. C || 3 d. <u> V ||
4 pro tum]. p̄. m. C || 5 posset una mecum V (*dett.*), posset C |
parelcon V (*dett.*), **** C || 7 a nomine incipit (infit Goetz) et
W.: a nomine in. e. & C, nomine cet *cod. Cuiac.*, antonomasice V (*dett.*) || 9 in — διηγνητικῷ Steph.: t̄themethicō (trathe-
meticon V) & dihegemathicō (diē gemathicon est V) CV (*sim.*
dett.) || 11 etc.] e. a. CV || 12 ἐν ἡθελι Steph.: e**** C, **** V ||
13 p.] perdant V | timuit C | et] ut V || 14 tam C || 15 et] ac V ||
18 professio breuitatis W.: pro ueritatis *codd.* (inquisitione *add.*
V, *dett.*); προπαλατῆσι Schoell || 19 auditorem acriorem V (*dett.*) |
quam *codd.*, *corr.* Steph. || 20 reficit Westerh. (*cf. Quintil. IV* 2, 50):
recipit *codd.* | fatigatō. C | domum duxit C; deducit domum
Ter. || 24 tarquinum C

- 136 **61** 1 NOCTE ILLA PRIMA pronuntia 'illa' quasi dicat: plena desiderii, plena cupiditatis. similiter addidit 'uirginem' et expresse 'non attigit'. 2 NOCTE ILLA PRIMA pronuntiandum 'illa prima' id est plena dulcedinis, ut mirum sit quod inferetur non contactam uirginem. 5
3 *Et* hoc argumenti est, quanti fecerit Pamphilus amicam suam. 4 VIRGINEM NON ATTIGIT 'uirginem' emphasis est: quamuis non amatam, uirginem tamen. 5 *Et* non dixit 'non est amplexatus' sed 'ne attigit quidem'.
- 137 **62** 1 QVAE CONSECVTA EST NOX EAM primam noctem 10 scilicet. 2 NIHILO MAGIS quasi possit in nihilo esse magis aut minus. 3 *Et* NIHILO MAGIS asseuerationis est.
- 138 **63** 1 QUID AIS CVM VIRGINE VNA inuenitur quasi intentio 'una', id est simul, uno loco. 2 CVM VIRGINE a persona; VNA a loco; ADVLESCENS a persona; CVBVERIT 15 ab habitu et occasione;
- 139 **64** PLVS POTVS ab impulsione et ex accidentibus.
- 138 **63** 3 CVM VIRGINE VNA ADVLESCENS argumenta in coniecturam necessario posita, quibus Terentius ex utraque parte disputans τὸ ἀπιθαιον purgat, ne quis illum stulte 20 posuisse hoc iudicaret; haec enim meretrix tarde credit, argumentis ne a Parmenone vincatur. hinc est quod ait Horatius (*Ep. II 1, 59*) 'vincere Caecilius grauitate, Terentius arte'.
- 140 **65** 1 NON VERI SIMILE DICIS ἀῤῥησις perversa: prius 25 est enim uerum quam ueri simile. 2 *Et* ideo sic dixit, quia est saepe <non> ueri simile, uerum tamen, ut Decios

2 cupiditatis V || 4 id est] quasi dicat uel plena amoris uel V || 6 hoc W.: hic *codd.* | argumentum V | quanta *codd.*, *corr. W.* | <erga> amicam V || 8 tamen] tenemus V || 9 amplexus est V | ne] non V || 11 posset C | esse in nihilo <aut> magis V || 13 quasi <semper> V | intentio (= ἐπιτασις) Schoell: interentio (-um C) CV || 14 una om. C || 16 ad habitum et occasionem *codd.*, *corr. Steph.* || 20 τὸ ἀπιθαιον Steph.: **** *codd.* | purgat om. C | stulte illum haec posuisse V (*dett.*) || 21 tarde credit meretrix V (*dett.*) || 22 a om. C | vincitur C || 23 facilius *codd.* || 25 DICIS ἀῤῥησις] dum hauseris *codd.* || 26 enim om. C | quam -que C, deinde V || 27 non add. Steph.

pro alieno commodo mori uoluisse. 3 NON VERI
SIMILE DICIS hoc iam plus est tantum amatam esse Bacchi-
dem, quantum credi non possit.

141 66 CREDO ITA VIDERI TIBI NAM NEMO AD TE VENIT
magno compendio usus est non ostendens cur hoc falsum 5
sit quod putet meretrix, sed cur hoc putet. ita ex eius
persona totum refellitur quod obicit.

142 67 ILLE INVITVS 'inuitus' dicendo quasi admonet
iterum iterumque, ut Vergilius (*Aen. IV 361*) 'Italiam non
sponte sequor'. 10

143 68 1 QUID DEINDE F. interponitur persona ad exitum
festinans, ut alibi (*Andr. I 1, 100*) 'quam metui quorsum
e.' 2 DIEBVS SANE PAVCIS hic est exitus.

144 69 1 POST[QVAM] PAMPHILVS ME NE TESTIS quisquam et ar-
biter secretorum interueniat. 2 ME SOLVM SEDVCIT FORAS 15
familiaris in seruo iactantia de dominorum familiaritate; simul
quia decens est, ut per eum quid gestum sit spectatores sciant.

145 70 NARRATQVE VT VIRGO AB SE hoc est illud quod
supra (*v. 61*) dixerat 'nocte illa prima uirginem non attigit'.

146 71 SEQVE ANTE QVAM EAM VXOREM DVXISSET bonus 20
color purgationis; diceretur enim: quare, si odio illam
habebat, duxit uxorem?

147 72 TOLERARE POSSE 'tolerare' uerbum est mala patientis.

148 73 1 DECREVERIM statuerim et defixerim. 2 SED
QVAM DECREVERIM ME NON POSSE DIVTIVS HABERE ἀποστροφῇ 25
καὶ ἡθοποιῶ ἀπὸ διηγήματος εἰς μμητιχὴν.

2 amat amasse *codd., corr. W.* || 3 non possit credi *V (dett.)* ||
4 VIDERI — VENIT] ***** *C* | uenit ad te *V (dett.)* || 5 usus est
om. C | cur] cum *C* || 6 putat *V* || 7 totum *om. V (dett.)* || 9 yta-
liam *L.* aliam *rell.* || 11 quod *C* | *F.*] fiet *V (dett.)*; fit *Ter.* || 12 me-
tui] timeo *Ter.* || 13 e.] euaderes *V* | pauculis *Ter.* || 14 post-
quam] sic etiam *Ter. cod. F* || 15 educit foras *V (dett.)*, *om. C*;
deducit *f. Ter. codd. AE* || 16 in seruo] oendo ut *vid. C*; οἰζέτη
Schoell || 17 decet esse *C* | eum — sit *om. C* || 18 -qve *om. C* ||
19 supra *om. C* || 20 eam *V*, meam *C* || 21 illum *C*, illam (*ante*
odio) *V (dett.)* || 24 SED — HABERE] menon posse *C* || 25 ἀποστροφῇ
— μμητιχὴν *Lindenbr. (ex cod. Cuiac.?)*: apostrophe ***** me
met. *ι. R. R. H. C.*, apostrophe ***** *V (dett.)*; ἀ. *ν. ἡ. ἀπομνη-*
μονεύοντος Steph.

- 149 74 1 EAM LVDIBRIO HABERI honesto uerbo et pudoris pleno est usus. 2 Et noue pro 'uitiari'.
- 150 75 1 QVIN quominus. 2 INTEGRAM est hic honestam: non enim duxit spoliata uirginitate aut mulierem. 3 VT ACCEPI A SVIS uigilanter, quod est 'integram'... ut 5 accepi a suis': potuit enim et uitata uenisse, ut uenit. 4 Ergo non abundat 'ut accepi a suis', sed habet significationem.
- 152 77 1 PIVM ET PVDICVM INGENIVM erga meretricem 'pium', 'pudicum' erga uirginem. 2 Cogitur dicere 'pium', 10 quem periurum putabat. 3 PIVM ET PVDICVM I. <in> eadem uirgine et 'pium' et 'pudicum'? an 'pium' erga meretricem, 'pudicum' erga uirginem?
- 153 78 1 HOC EGO PROFERRE uerba Pamphili sunt, non ut quidam putant ad personam Parmenonis referentes. 15 2 HOC EGO PRO. amorem scilicet meretricis.
- 154 79 CVI TV NIHIL DICAS VITI nunc 'uitii' culpae uxoriae.
- 156 81 ABITVRAM DENIQUE 'denique' moram significat et postremam tarditatem. itaque postremo uel sero abi- 20 turam dicit.
- 157 82 1 QUID INTEREA exsultantis est et gesticantis audire. 2 Et INTEREA inter eos dies.
- 158 83 1 SED VT FIT POSTQVAM HVNC ALIENVM 'alienum' pro alienato dixit, ut in Phormione (III 3, 12) 'quid? 25 ego uobis, Geta, alienus sum?'; nam quomodo 'alienum', si amabat? 2 POSTQVAM HVNC ALIENVM oratorie non
- 1 EAM] an C || 2 usus est V (dett.) | pronuntiari C || 3 QVIN | quo C | et hic C, cod. Cuiac., hoc est rell.; corr. Goetz || 4 dixit codd., corr. Rabbow | uigilanter — a suis om. V | uigilanter dett., -latur C || 5 quod est | quidem Steph.; an quod dicit? | ut | specificat id (hoc L) est talem qualem dett. (ed. pr.) || 6 et om. V (dett.) | uitiatam codd., corr. Schoell | uenisse C, cepisse V (dett.) | ut <saepe> euenit V (dett.) || 10 pium 1.] pudicam C | pium 2.] pamphilum (ante dicere) V || 11 i.] ingenium narras pamphili V | in add. Schoell || 12 eadem uirgine C, an simul erga uirginem V || 17 nunc uicię uxor uxoriae (!) C || 19 DENIQUE denique Steph.: abituram (qui add. C) codd. || 22 quod C | et om. C || 25 pro alieno C || 27 amabat <se dixisset> V

tam excusat Bacchidem quam a uerisimili causam uult inducere, quod ipsa fuit in Pamphilum durior. 3 ALIENVM AB SE VIDET id est maritum, nam hoc nomen a meretricibus alienum est.

159 84 1 MALIGNA MVLT0 'maligna' difficilis, <nam> malignus est qui difficultatem sui ostendit. 2 PROCAX

dispoliatrix et petax; procare enim est petere, —

3 Vergilius (Aen. I 536) 'procacibus austris' id est impudentibus; nam qui multum petit, impudens est et procax. — unde et proci dicti sunt, qui filias alienas in matrimonium petierunt.

160 85 1 ATQVI EA RES 'atqui' immo. legitur et 'atque'.

2 NON EDEPOL MIROR obtinuit quod uolebat Parmeno, nam credidit Philotis iniuriam factam Pamphilo. 3 ATQVI EA RES MVLT0 MAXIME opportune concitatus Pamphilum 15 defendit Parmeno, postquam Philotis inducta est, ut fateretur iniuriam factam.

162 87 1 ET HANC QVAE DOMI ERAT uxorem modestam; ET ILLAM meretricem malam. 2 ET ILLAM ET HANC QVAE DOMI ERAT 'illam' quae meretrix esset, 'hanc' id est uxorem. 3 COGNOUIT considerauit diligentius et attentius. nam cognoscere est diligenter et attente considerare.

4 COGNOUIT SATIS bene 'satis': ex ipsius moribus et ex meretricis.

163 88 1 AD EXEMPLVM quasi ad imaginem et collationem 25 speciemque comparationis. 2 EXISTIMANS intellegens.

164 89 HAEC ITA VT LIBERALI ESSE INGENIO qualitas comparatiua.

165 90 1 PVDENS MODESTA haec contra uitia meretricia

1 tam] iam V (dett.) | a] in V | causa codd., corr. W || 2 fuerit? || 3 maritum idē C || 5 nam add. W. || 7 est enim C || 9 qui om. C || 10 et procaci C || 12 ATQVI] atque V (dett.) | atqui] a. qui C, om. V (dett.) | et atqui V || 13 non] nec C | mirum Ter. || 14 ATQVI] atque ui C, atque V (dett.) || 15 cunctantis C || 18 et om. C || 21 considerauit post attentius V (dett.) || 22 considerauerit C || 23 ipsis C || 25 quas C | et speciem V (dett.) || 27 ingenio esse V || 29 uilia codd., corr. Steph. (cf. infra).

posuit: 'pudens' haec, illa 'procax', 'modesta' haec, illa 'maligna'. reliqua uero superadduntur ornamenta uxoria laudesque matronae. 2 INCOMMODA ATQVE INIVRIAS caute laudata uxore non repetit uitia meretricis apud meretricem et simul contentus de uxoris laudibus uitia meretricis intellegit. 3 INCOMMODA ATQVE INIVRIAS VIRI OMNES FERRE figura ἄλλεως est.

166 91 1 TEGERE hoc plus est quam 'ferre'. 2 Et TEGERE quod meretricem amaret. 3 Et plus dixit 'tegere' quam 'celare'; 'tegere' enim ad hoc dixit, non solum ne 10 cui ediceret, sed et ne quis sciret.

167 92 1 HIC ANIMVS Pamphili. 2 Oratorie dixit: non enim Pamphilum sed animum dixit Pamphili. 3 VXORIS MISERICORDIA amphibolia. 4 HIC ANIMVS 'hic' pro 'tum'. Vergilius (*Aen. IX 246*) 'hic annis grauis a. <a.> m. A.' 15

5 VXORIS MISERICORDIA recte, quia <ex> misericordia amor nascitur. sic et in Phormione (*I 2, 49—50*) 'misertum est. uirgo ipsa facie egregia' et Vergilius (*Aen. IV 13—14*) 'heu quibus ille iactatus f.'

168 93 1 PARTIM VICTVS HVIVS INIVRIIS qualitas relatiua. 20 2 DEVINCTVS PARTIM VICTVS de proximo repetiuit παρόμοιον: 'deuinctus' 'uictus'.

169 94 1 PAVLATIM ELAPSVS EST adeo tardus est amor Pamphili et magnus, ut etiam post iniurias difficile discedat. 2 Et ELAPSVS EST animus, non Pamphilus. 25

170 95 1 POSTQVAM PAR INGENIVM NACTVS EST an sibi par? an absolute bonum, ut dicimus 'sic par est facere te'? 2 Ergo aut sibi par aut uxori, id est liberali feminae.

3 matronaeque laudes V (dett.) | caute — INIVRIAS om. V || 5 uxore C || 7 eclipsis C, elipsis <est> V || 8 est om. C || 10 tegere om. C | dixit <ut> V (dett.) | ne cui] cuiquam non V || 12 animum C || 13 dixit ante sed V (dett.) || 15 A.] h. codd. || 16 ex add. ed. pr. | misericordie C || 18 ipse C || 20 relatiua <ad ea> V (dett.), celatura C || 21 deuictus CV | repetiuit <uictus> C | paromion V, . n . A . p . o . m . o . 2 o . n . C || 22 deuictus codd. || 24 ut om. C || 25 animis C || 26 PAR om. C | an] & C; id est? || 27 si V || 28 sibi] tibi V (dett.) | est om. C

3 PAR INGENIVM NACTVS EST 'par ingenium' eandem voluntatem. Sallustius (*Iug. 31, 14*) 'quos eadem odisse et eadem metuere in unum coegit'. idem alibi (*Catil. 20, 4*) 'nam idem u. a. i. n., e. d. f. a. e.'

171 96 1 INTEREA IN IMBRO MORITVR COGNATVS SENEX 5
causa abitionis Pamphili narratur. 2 COGNATVS SENEX bene quod 'senex', nam acerbum funus non conueniebat fabulae. in comoedia itaque apud Terentium aut meretrix molesta aut ex duabus una uxor moritur aut senex: ita ex huiusmodi mortibus uel incommodum uitatur uel 10
lucrum insuper nascitur, ut non sit causa lugendi.

172 97 1 HORVNC MALUIT 'horum' quam 'dominorum' dicere. 2 EA AD HOS LEGE REDIBAT HEREDITAS uerbo iuris usus est: ea enim legitima est hereditas, quae familiae debebatur.

173 98 1 EO AMANTEM modo iam uxorem, non enim amicam. 2 INVITVM PAMPHILVM inuitum recessisse uis uerbi demonstrat; nam proprie extrudere dicitur, qui manibus expellit. sed hic translatione usus est, ut ostenderet tantum importunitatis uerbis senis fuisse, quantum impulsio manuum 20
efficere potuisset. 3 EXTRVDIT uerbum necessitatis.

174 99 1 RELINQVIT ἐνάγοια praesentis temporis. *legitur et 'reliquit'*. 2 RELINQVIT CVM MATRE HIC VXOREM praeparatio ad futurum errorem. 3 NAM SENEX RVS ABDIDIT SESE 'nam' hic inceptiua particula est, ut 'nam meus 25
conseruus est homo haud magni preti' Plautus in Milite glorioso (*II-1, 67*). 145

1 NACTVS — ingenium *om. V* || 2 quos <omnis eadem cupere> eadem *etc. Sall.* || 4 a. 1. *om. V* || 5 umbro *CV* || 6 ambitionis *C (dett.)* || 7 quod <ait> *V (dett.)* || 10 moribus *C* || 12 HORVNC] horum et *codd.* || 13 EA] et *V* | hoc *V* | rediebat perlonge hereditas *V (dett.)*, l. r. h. b. *C* || 14 usus est *om. C* || 20 uerbum *codd.*, *corr. Steph.* | quanta *codd.*, *corr. Steph.* | manum *C* || 21 facere *V* | extendit *C* || 23 ἐνάγοια *W.* (*cf. Eun. III 5, 16; Hec. III 1, 16*): inertia *V*, ineptiam *C* | temporis *om. C* || 23 reliquit] *sic Ter. codd. CPE* | RELINQVIT et VXOREM *om. C* || 24 errorem] uxorem *C* || 25 se *V* | huc *C* | est *om. C* || 26 conseruus *om. C* | aut *C*, ut *V (dett.)*; aut etiam *Plauti codd. praeter B²*

- 175 **100** 1 RVS ABDIDIT SESE uerbum reprehendentis senem, quod 'sese abdidit' dixit. 2 HVC RARO IN VRBEM COMMEAT 'huc' bene dixit, ut ostendat Parmenonem in urbe esse. 3 Mira οἰκονομία: fac enim praesentem et nullus error in fabula est. 4 COMMEAT commeare est abesse 5 inde, ubi te esse oporteat, — hoc ergo dicto ostendit, quam raro ad urbem ueniat senex, — quippe commeatus est ex aliqua commoratione temporalis abscessus.
- 176 **101** 1 QUID ADHVC HABENT 1. bene usque adhuc suspensa narratio est. et in hac interrogatione quasi sub-10 stomachatur Philotis decepta, quod nihil uideat infirmitatis in nuptiis, quod optauerat. 2 QUID ADHVC HABENT hoc tristior meretrix dixit.
- 177 **102** 1 NVNC AUDIES sic ait quasi iamdudum audire cupienti. 2 Vel ad molestam percontatricem. 15
- 178 **103** 1 BENE CONVENIEBAT SANE 'sane' bene pro 'multum'. 2 Et SANE satis, ualde, quia qui sanus, idem ualidus.
- 179 **104** MIRIS MODIS miris exemplis.
- 178 **103** 3 INTERIM MIRIS MODIS ODISSE huc usque Parmenonem poeta uerba passus est dicere cetera actibus 20 seruaturus. 4 INTERIM MIRIS MODIS mire ad finem comoediae rerum explanatio reservatur. namque si quaeras, fallitur Parmeno, cum non odio socrus sed pudore simultatem aduersus socrum Philumena assimilauerit. 5 INTERIM modo repente. et est aduerbium temporis. 25
- 180 **105** 1 POSTVLATIO expostulatio, querela. 2 Sed proprie expostulatio est apud illum ipsum qui peccauerit, postulatio de illo apud alterum.

1 rvs om. C | se C || 4 Mira] magna V (dett.) | οικονoμία C, oeconomia V (dett.) || 5 COMMEAT om. C || 6 unde C | ergo hoc V (dett.) || 7 <et> senex V (dett.), <et> sepe C || 8 commemoratione codd., corr. Steph. | temporali ab excessu C || 9 habet V (dett.), h. C; sic et 12 | 1.] infirmitatis V, om. C || 12 quod] quas V (dett.) || 14 hunc C | sit (om. ait) C || 17 satius codd., corr. W. | ualide V | ualidus idem sanus C, sanus est ualidus est V || 20 certa C || 22 reservatum C || 23 simultatem Steph.: sterilitatem (sterel- C) codd.; hostilit- Schoell || 24 assimilatus C, simulauerat V (dett.), corr. Steph. || 25 et] q2 C || 27 est om. C

- 181 **106** 1 QVID IGVTV recte dixit: si hoc non fuit, quid ergo? (= 106, 2)
- 180 **105** 3 POSTVLATIO querela et quasi iusta interpositio querelarum.
- 181 **106** 2 QVID IGVTV recte dixit: si hoc non fuit, quid ergo? (= 106, 1)
- 182 **107** 1 FVGERE E CONSPECTV ILICO bene 'e conspectu', utpote quae caueret grauida intellegi. sed tamen subiungitur 'uidere nolle', ut ignorantia Parmenonis appareat, qui argumentum odiorum credidit, quod Philumena neque 10 uideri iam uellet neque uidere. 2 FVGERE E CONSPECTV ne uideretur;
- 183 **108** 1 VIDERE NOLLE ne uideret. 2 DENIQVE VBI NON QVIT PATI 'pati' et sustinere et sustineri intellegi potest hoc loco. 3 Utrum: postquam non potuit sustinere socrum? an: postquam illa ferre non potuit sic se celantem nurum? 4 Potest etiam sic intellegi: ubi non potuit augmenta odii sui ipsa nurus pati et continere, migrauit a socru. 5 NON QVIT PATI tolerare aut tolerari, quia patior commune est; nam patior te 20 et a te dicimus.
- 184 **109** ABIT proprie 'abiit', quia non exspectauit, ut mitteretur.
- 185 **110** 1 VBI ILLIC DIES EST C. ἀρχαίως 'dies', non 'diebus' dixit. 2 ACCERSI IVBET non addidit quae, quia intellegitur. 25
- 186 **111** DIXERE CAVSAM TVNC NESCIO Q. ideo '<nescio> quam', quia nullius momenti ac falsam.

5 <igitur (ergo C)> recte *codd.* | quidem C || 6 ergo (igitur V) <non> *codd.* || 7 e] in C, om. V || 8 gaudia C | intelligis (-m V) *codd.* | sed] si V (*dett.*) | subiungitur Klotz: -guntur C, -gimus V || 10 qui Steph.: quia *codd.* || 14 qvrr] quod C, quiuit V (*dett.*) | et 1.] non *add.* C | sustinere 2. C || 16 an Steph.: aut CV | illa W.: illam (socrus *add.* V, *dett.*) *codd.* || 17 etiam] enim V || 18 argumenta *codd.*, *corr.* Lindenbr. || 19 a socru Westerh.: ad socrum (-cerum C) *codd.* | quiuit pati V (*dett.*), pati quod C || 24 c.] complures V, om. C (*dett.*) | ἀρχαίως G², apexoc C, om. V || 25 decessi C | IVBET — quae om. C || 26 dicere C | tvnc — q.] non C | ideo — quam om. V (*dett.*) | nescio *add.* Steph.

- 187 **112** 1 NEMO REMISIT hic iam apertius odium uidetur,
ubi iam nec fingitur causa. 2 POSTQVAM ACCERSVNT
subauditur 'nostri', id est missi a socru.
- 189 **114** 1 IT VISERE A. <E.> ut (*Verg. Aen. I* 527—28)
'populare penates uenimus'. 5
- 187 **112** 3 POSTQVAM ACCERSVNT missi a nobis scilicet.
et mira uarietas.
- 189 **114** 2 IT VISERE AD EAM uisere officii est, uidere
quaerentis aliquem. 3 ADMISIT NEMO iniuriosa etiam
ipsa pronuntiatio est. 4 HOC VBI SENEX RESCIVIT sci- 10
mus quae ad nos deferuntur, rescimus celata.
- 190 **115** HERI EA CAVSA bene 'ea causa', quippe qui se
ruri abdidisset.
- 192 **117** 1 NONDVM ETIAM SCIO *παρέλκων* tertium.
- 193 **118** 1 *Et* deest 'scire' (= 118, 4). 2 *Et* est *σύλ-* 15
λημνις 'scio' 'scire' cum *ἀναβάσει*.
- 192 **117** 2 NONDVM ETIAM recte seruauit reliquis partibus
fabulae pendulum et attentum spectatorem.
- 193 **118** 3 NISI SANE CVRAE EST QVORSVM EVENTVRVM HOC
s. bene, quia curiosus est Pärmeno et idem garrulus; nam 20
per totam fabulam talis inducitur. 4 CVRAE EST QVOR-
SVM EVENTVRVM HOC s. deest 'scire' (= 118, 1).
- 194 **119** 1 HABES OMNEM REM quasi dicat 'quam audire
expetisti'. 2 PERGAM QVO COEPI HOC ITER 'pergam iter'
ut (*Verg. Aen. VI* 240) 'tendere iter'. 3 QVO COEPI 25
HOC ITER ad portum scilicet.
- 195 **120** 1 NAM CONSTITVI CVM QVODAM HOSPITE dicit
causam, cur in reliqua fabula non appareat persona huius

1 remiserit *V* (dett.), om. *C* | hoc *C* || 4 It *V*, id *C*; sic et
infra | a. ut *V*, aut *C* || 6 accersitur *C* | a nobis missi *V* || 7 ueri-
tas *C* || 8 officium *C* || 9 nemo remisit (= v. 112) *C* || 11 relata
V (dett.) || 14 *παρέλκων* *G*², *parelcon* *V* (dett.), **** *C* || 15 Et
deest scire] haec ad NISI SANE CVRAE EST pertinent, cf. infra |
συλλημνις *G*², **** *rell.* || 16 *ἀναβάσει* *Steph.*: ana *** *C*
(ed. pr.), **** *V* || 18 pendulum *C* || 21 inducetur *V* | CVRAE
— s.] quorsum me uenturum *** cure est *C*, quorsum euen-
turum curae est hoc s. *V* (curae — s. om. in lac. dett.; *ἔλλειψις*
suppl. Steph.) || 24 petisti *C*

meretricis. 2 CONSTITVI 'constitui' proprie, nam 'constitutum' de huiusmodi rebus dicitur. 3 Conuenire et constituere: <de> eius modi rebus apud extraneos meretrices agunt.

196 121 DI VORTANT BENE QVOD AGAS saepe enim res 5
aliter quam uolumus eueniunt. et ideo Vertumnus colitur, qui praeest rebus se uertentibus.

II.

1.

198 1 1 PRO DEVM ATQVE HOMINVM FIDEM in hac scaena
accusatio socrus est, quae se coniecturaliter defendit dicens
nihil a se factum in perniciem nurus. 2 PRO DEVM 10
ATQVE HOMINVM FIDEM ἐμπαιδὸς ab exclamatione coepta
scaena est; senex enim est difficilis et iratus. 3 QVOD
HOC GENVS EST QVAE EST HAEC CON. conatur Terentius
aduersum famam socrum bonam reperire. 4 Et incipit
a generali exclamatione, quō uehementior sit eius accu- 15
satio, paulatimque ad speciale crimen descendit. 5 QVOD
HOC GENVS EST accusatio a persona, cui accidit ex sexu,
quod socrus est. 6 CONIVRATIO consensio bonae rei
est, coniuratio malae. inde et Catilinae coniuratio
dicta est. 7 QVAE EST HAEC <C.> accusatio a re. 20
199 2 1 VTIN OMNES MVLIERES AEQVE <E.> s. bono argumento
utitur: laesisti nurum, quia socrus es et nulla socrus

1 constitui om. C | constitutum <est> C || 2 ante conuenire
haec fere excidisse videntur CONSTITVI . . . CONVENTVRAM bene ||
3 de add. Steph. || 5 diuertant C, dii uertant V | res om. C ||
6 uolumus] uolui non C | ideo] non C | uulturnus C || 7 se
om. C; at cf. Ad. IV 7, 10 || 9 se om. C || 11 ἐμπαιδὸς G²
(-δὸς Steph.), **** rell. || 13 quae haec con. (om. est) C,
q. c. h. e. V || 14 famam om. C | repetere C || 15 inclamatione
C || 17 genus <hominum> est V, g. e. C || 18 confessio
codd., corr. Westerh. || 20 HAEC om. C || 21 VTIN] ut V (dett.);
sic et p. 227 l. 1 | omnis C | s. om. C || 22 nurum] mulierem C |
es ed. pr.: est codd. | socrum C

nurum diligit. 2 VTIN OMNES MVLIERES accusatio a causa.

3 EADEM STVDEANT maioris operis est studere quam uelle.

200 3 NEQVE DECLINATAM QVICQVAM id est flexam uel inflexam, ab eo quod declinauerit, ne parum sit 'diuersam' 5 uel 'dissimilem' dixisse, ut est (?) 'illum tumultum inflexit'.

201 4 1 ITAQVE ADEO VNO ANIMO nescias, an ex sententia hac uel adeo ex hac scaena nomen fabulae sit inuentum.

2 ITAQVE A. necessaria sententiae amphibolia ad de- 10 sribendam utramque personam.

202 5 1 VIRIS ESSE ADVERSAS aliud argumentum: laesisti nurum, ut mihi aduersareris, nam mulier es et omnes mulieres aduersantur uiris. 2 SIMILIS PERTINACIA EST 15 ἀνξήσις, nam 'studium' et malum et bonum est, 'pertinacia' uero numquam non mala. 3 AEQVE STVDIVM EST dedita opera. 4 STVDIVM EST uoluntas hominis attentior atque impensior.

203 6 IN EODEM OMNES MIHI VIDENTVR tria in accusatione posuit, ex quibus duo sunt communia, unum ipsius: quod 20 mulier est et quod socrus, communia, quod ipsa specialiter magistra est ad malitiam, Sostratae. ex his colligit iniuriam passam nurum per coniecturam.

204 7 ET EI LVDO SI QVIS EST MAGISTRAM magna amplificatio criminis: dubitat an sit ludus malitiae et magistram 25 non dubitat Sostratam, sed 'certe scio' inquit.

205 8 1 ME MISERAM et haec ἐμπαθῶς coepit, sed ad misericordiam spectat defendentis oratio. 2 QVAE NVNC QVAMOBREM ACCVSER NESICIO oratorie pro se loquitur mu-

1 o. m. C || 4 declinatum C || 5 parum ed. pr.: pars codd. || 6 ut est] fort. ut Sallustius (Hist.): Schoell || 8 an] aut C || 9 hac om. C || 13 aduersaris C | mulier es cod. Cuiac., mulieres C, socrus V (dett.) || 15 ἀνξήσις G², **** rell. | et malum om. C || 16 uero — non] omniquam nunc C || 17 STVDIVM EST om. C | uoluntatis V || 19 OMNES om. C || 20 unum — communia om. C || 22 Sostratae Klotz: sostrata et (q2 C) codd. || 24 quis] ullus Ter. || 26 inquit om. C || 27 hoc C || ἐμπαθῶς Pith. ex cod. Cuiac.: **** V, om. C | sed om. C || 29 loquime C | mulieri V

lier, siquidem maioris innocentiae est nescire crimen quam defendere. et his uerbis ostenditur sine noxa esse etiam Philumenam, non solum hanc quae loquitur, Sostratam.

207 10 1 ITAQVE modo duae partes sunt orationis.

206 9 1 NON ITA ME DI BENE AMENT <M. L.> modo 'mi 5
Laches' non est blandientis sed eius qui periclitetur in-
noxius. 2 NON ITA ME DI AMENT ἔτεχνος πίστις per ius-
iurandum. 3 NON ITA M. D. A. animaduertendum ueteres
non minus ἐφρημισμόν in uerbis quam κατέμπατον negle-
xisse, uelut hic 'non ita me di bene ament'. 10

207 10 2 DI MALA PROHIBEANT seniliter odit uxorem, cuius
amor optabilis fuit in adulescentia. 3 DI MALA PRO-
HIBEANT 'ut una <inter> nos agere ae. l.'

208 11 1 POSTMODVM RESCISCES haec figura ab oratoribus
ἐπαγγελία nominatur, in qua aliquid promittimus iudicibus 15
nos probaturos, cum metuimus, ne quid illis temere per-
suasum sit. 2 POSTMODVM RESCISCES fiducia innocentiae.

3 Resciscere est, <cum> quod de industria celatur,
uix argumentorum ui agnoscitur.

209 12 AN QVICQVAM PRO ISTIS F. amare παρ' ἄξλαν. 20

210 13 1 QVAE ME ET TE ET FAMILIAM iam sic accusat,
quasi probauerit crimen. et est amplificatio. 2 QVAE
ME ET TE ET F. haec exaggeratio est, quae δεινότης appel-
latur, cum ex uno maleficio multa fiunt ab oratoribus
crimina. 3 DEDECORAS dedecoratur quod honestum 25
est animo, turpatur quod honestum est corporale.

2 his] huius Rabbow || 4 orationis sunt V (dett.) || 5 bene
<ne> C || 6 eius] herus C || 7 NON — AMENT om. C || ΔΤΕΧΝΟC
ΠΙCΤΙC cod. Cuiac., **** CV || 8 M. D.] dii C || 9 eyfemis
mori C, euphemismon V | cacephaton V (dett.), **** C || 10 hinc
C || 11 di male prohibeant V | similiter C || 12 obstabilis codd.,
corr. Steph. || 13 l.] i. CV || 14 rescisses codd. || 15 ἐπαγγελία
(cf. Isid. or. II 21, 45; Rhet. gr. I 352, 26 Sp.)] **** codd.;
ἐπαγγελία Steph. || 17 rescisses codd. || 18 rescissere C, rescire V |
est] scilicet Schoell | cum add. Steph. || 19 argumentorum ui Steph.:
argumentum uix codd. || 20 F.] factis V, om. C | παρ' ἄξλαν Schoell
(coll. II 1, 23): ***** codd.; παρὰ προσδοκίαν Steph. || 23 ET
F.] q2 p C | dynotes C, diuores V, cliuores G² || 25 dedecora-
tur om. C || 26 animo om. V | turpiter C | quod om. C

212 **15** 1 SVOS CVI LIBEROS COMMITTERENT nota 'liberos' in significatione et unius filiae. 2 DIGNVM CVI LI. CO. multum sonanter et accusatorio strepitu nec masculinum nec femininum genus posuit nec unam sed 'liberos'. sic Cicero (*in Verr. II, I 37, 93*) 'en cui tuos liberos com- mittas', cum de uno ageret, et (*ibid. 58, 153*) 'habemus enim liberos omnes' de puella. 3 DIGNVM sic dixit 'dignum', ut honoris sit genus accipere uxorem meruisse.

213 **16** 1 TV SOLA <E.> emergis, reperiris. uerbum hoc impudentiam notat. Cicero (*pro Deiot. 1, 3*) 'exortus est seruus, qui, quem in eculeo a. n. p., e. a. s.' 2 EXORERE existis.

3 EXORIRI dicitur, qui non expectatus inuadit aliquem.

214 **17** 1 TV INQVAM MVLIER QVAE ME τὸ 'mulier' ἐμφοσὼν malitiae habet et omnino expressio consuetudinis est ad indignationem. 2 Et lapis numquam utilis nisi ad telum: quem magis ad iniuriam delegit, nam saxum melius quam lapis, ut Vergilius (*Aen. XI 131*) 'saxaque subuectare humeris' etc. 3 TV INQVAM MVLIER sic Εὐριπίδης (*Androm. 35*) 'πολλὰς ἂν εὐροῖς μηχανάς · γυνή γὰρ εἴ' et Vergilius (*Aen. IV 569—70*) 'uarium et mutabile semper femina'. 4 LAPIDEM NON HOMINEM sufficeret 'lapidem putas', sed de stomacho additum 'non hominem'. Plautus (*Mil. glor. II 2, 80*) 'erus meus elephantī corio circumtectus est, non suo'. 5 NON HOMINEM PVTAS ἐν ἡθελ. sic Apollodorus 'σὺ με παντάπασιν ἡγήσαι λίθον'.

1 cui suos liberos committent V (dett.), suos citi . i . e . C || 2 LI. CO.] loco codd. || 3 sonatur C || 4 genus nec femininum V (dett.) || 5 en om. C || 6 cum denuo <committas> ageret C, om. V (dett.) | et] q2 C || 7 omnes] paruos Cic. | dixit] Virg. C; fort. sic Vergilius (*Aen. III 475*) 'dignate', ut etc. Schoell || 8 genus sit V (dett.) || 9 imprudentiam V || 10 nota C || 11 exorare C | existas codd. || 12 dicitur] igitur C | non om. V (dett.) | expectat C, -tans V (dett.) | inuadunt C || 13 τὸ W. (cf. IV 1, 10): tu codd. | emphasim V (dett.). . n . *** cui C || 18 et pipides V, **** C || 19 πολλὰς — εἴ Lindembr. (ex cod. Cuiac.?): prope **** C, ***** V (dett.) || 20 mobile V || 22 non hominem additum <est> V (dett.) || 23 corio tectus V; c. circumtentus Plant. || 24 est om. C | non om. C | ἐν ἡθελ Steph.: **** codd. || 25 CY ME ΠΑΝΤΑΠΑΣΙΝ ΕΗCΑΥΛΙΘΟΝ cod. Cuiac. (corr. Cobet), lac. rell.

- 215 18 AN QVIA RVRI ESSE CREBRO memor sui est, qui
dixerat (*I* 2, 100) 'rus ab. s.'
- 216 19 QVO QVISQVE PACTO VESTRORVM 'uestrorum' pro
'uestrum'. sic ueteres.
- 217 20 MVLTIO MELIVS HIC QVAE FIVNT ὁπερβολῇ usus est, 5
ut in *Adelphis* (*III* 3, 42—43) 'aut non totis sex men-
sibus prius olfecissem?'
- 218 21 1 IDEO QVIA VT VOS MIHI DOMI ERITIS mire con-
firmat unde sciat, ne suspiciose crimen obicere uideatur.
2 *Et* bene 'mihi', quia commoditas familiae ad hunc 10
redundat.
- 219 22 IAM PRIDEM EQVIDEM AVDIVI CEPISSE ODIVM TVI
PHILVMENAM primo obiurgatio est *Sostratae* cur non amet
norum, secundo est cur non ametur a nuru, tertio cur
usque adeo, <ut> puella nupta deserat domum. 15
- 220 23 MINIMEQVE ADEO MIRVM satis amare pro merito
dicit 'odium', contra meritum '<minimeque> a<deo> mirum'.
simulque excusat norum, quae oderit talem soerum, et
simul praeuenit: quid si non laesa est, sed odio me habet?
- 221 24 SED NON CREDIDI ADEO deest 'osuram fuisse'. 20
- 222 25 ILLA HIC MANERET <*****>.
- 223 26 1 <AT VIDE QVAM IMMERITO AEGRITVDO HAEC ORITVR
MIHI ABS TE SOSTRATA> ἡθικῶς post acrem inuentionem se
ipsum miseratur, ut inuidiam durae inclamationis in illam
conuertat. sic in *Andria* (*V* 2, 25—26) 'age nunciam: 25
ego pol h., <s.> u., t. o., e. q. s. p. <f.>' et continuo (*ibid.*

1 crebro esse *V* (*dett.*) | memor sui est] *sc. poeta* (*cf. II*
2, 9); serui *pro* sui *Rabbow coll. Phorm. II* 1, 4 || 2 ab. s.
(= abdidit sese) | abis *codd.* || 3 qvo] qui *V* (*dett.*) | quisquam *C.*
(post pacto) *V* (*dett.*) | uestrorum *om. C* || 5 περβολῇ *V* ²*G*²,
**** *C* (*dett.*) | est et in *om. C* || 6 totis] prius (plus *C*) *codd.* ||
8 uos *V* || 9 uideretur *V* || 10 ad huc *C* || 11 redundat. iam]
redundatā *C* (*add. est dett.*), redundat *V* || 14 est] & *C* | a nuru
V, at nurum *C* | tertia *C* || 15 adde *C* | ut *add. Westerh.* ||
17 minimeque adeo mirum *W.*: amorem *codd.* || 18 oderit *D.*
-rat *rell.* || 19 quod *CV*, *corr. Steph.* || 20 SED] si *C*, et *V* (*dett.*) |
deest *Steph.*: id est *codd.* | usuram *codd.*, *corr. ed. pr.* || 21 hic
illa *V* | *lac. sign. Klotz* || 22 AT — ἡθικῶς *Steph.*: **** *codd.* ||
23 inuentionem se et ut *om. C* || 24 illum *codd.*

- 27—29) '(< o >)' Chreme, pietatem gnati! non te miseret mei? t. l. c. o. t. f.?' 2 QVAM IMMERITO AEGRITVDO HAEC ORITVR MIHI ABS TE SOSTRATA postquam de iniuria dixit, (< dicit >) de persona eius, cuius fama est in discrimine. 3 AEGRITVDO HAEC ORITVR 'oritur' et magnitudinem rei significat et repentinum impetum, ut supra (r. 16) 'tu sola exorere'.
- 224 27 1 RVS HABITATVM ABII quia dixit (I 2, 99—100) 'senex rus abdidit se'. 2 CONCEDENS VOBIS ne diceretur: quid si uoluptatis causa? 3 VOBIS melius pluraliter quam si diceret 'tibi'.
- 225 28 1 SVMPTVS VESTROS OTIVMQVE 'sumptus uestros' idem quod alibi (Ad. I 1, 17) 'uitam urbanam'. 2 Vel quod nihil acquiritis. 3 Ut in Adelphis (I 1, 17—18) 'ego hanc elementem uitam urbanam atque o. s. s.'
- 224 27 4 CONCEDENS VOBIS ET REI SERVIENS 'concedens 15 uobis', id est: ut uos in urbe essetis. 5 REI SERVIENS res seruit diuitibus quia abundant, rei seruiunt pauperes, quia se coartant ad angustias rei. ita ergo res pro qualitate sua et seruit et ei seruitur. Horatius (Ep. I 10, 47) 'imperat aut seruit collecta pecunia cuique'.
- 225 28 4 OTIVMQVE hoc amare quasi nihil agentibus. 5 VT NOSTRA RES POSSET (< p. >) mediocris scilicet ut comici patris familias.
- 226 29 PRAETER AEQVVM ATQVE AETATEM MEAM 'praeter aequum' quia uos estis domi uel quia uos fruimini, cum 25 ego delaborarim, 'aetatem' quia senex. Vergilius (Aen. VI 114) 'uires ultra s. s.'

1 non] sic cod. Ter. D, rell. nonne || 2 f.] e. codd. | hec egritudo C || 3 dicit add. Schoell || 4 in discrimine W.: id est cum codd. || 5 oritur post et C, om. V (dett.) || 6 exoriri C || 8 se] sed C | quod V || 9 sit codd., corr. Westerh. | uoluntatis C || 10 tibi in ras. V, quis C (qui dett.) || 11 sociumque C, sociosque V || 12 id est C | uitam] in mg. otium V¹ (= dett.) || 14 s. s.] s. C ||

15 ET REI] ei rei C, et V || 17 res] reis C, rei V | diuitibus V | abundat C | rei om. V || 18 angustas C || 19 ei < rei > codd. || 21 omniumque C | hoc cod. Cuiac. et Huls., hoc < est > C, hic V (dett.) | amore C || 25 domi C, domini V (dett.) || 26 delaborarim Schoell: deleuerim codd.; doluerim ed. pr.

227 **30** 1 NON TE PRO HIS CVRASSE REBVS mirus sensus: pro his, inquit, tot rebus unam et facilem redderes: curares, ne quid aegre esset mihi. 2 *Et* 'te' sic pronuntiantum, quasi dicat: etsi alii non curarent, <tu> curare debuisti.

228 **31** 1 NON MEA OPERA NEQVE <POL> CVLPA uellet dicere 'nurus culpa euenit', sed melius dixit 'non mea', ne accusando confirmaret quod dixit senex (*v. 4*) 'omnes socrus oderunt nurus'. 2 NEQVE POL CVLPA EVENIT bene additum 'neque pol culpa': potuit enim fieri, ut non fecerit 10 ipsa iniuriam, sed tamen permiserit fieri. mire tamen nec ipsa accusat nurum. 3 Videtur unum dixisse 'opera' et 'culpa', et tamen non est idem: opera enim est, si scientes laeserimus, culpa, si nescientes; quorum alterum sceleris, alterum stultitiae est.

229 **32** 1 SOLA HIC FVISTI noua ratio. et deest 'enim', ut sit: sola enim hic fuisti. 2 <SOLA HIC FVISTI> quod ad filium et maritum pertinet, nam non sola, cum qua nurus. 3 SOLA quantum pertinet ad regendam domum; ceterum et filius et nurus erant. 4 *Sed* SOLA id est sine 20 me. 5 IN TE OMNIS HAERET CVLPA si est in nuru iniuria aliqua, culpa in te omnis est tamen, Sostrata. 6 SOLA SOSTRATA optime geminauit 'sola' more irascentium, non nudum nomen posuit. 7 *Et* 'Sostrata' additum ad amritudinem inelamantis.

230 **33** 1 CVM EGO VOS SOLVI CVRIS CETERIS 'uos' pro 'te', ut (*Verg. Aen. XII 60*) 'desiste m. c. T.'

231 **34** 1 CVM PVELLA ANVM SVSCEPISSE INIMICITIAS hoc dicit, tamquam concesserit etiam nurum iniquam esse.

2 facile C || 4 tu *add. Westerh.* || 6 uellem V, (*ante corr.*) C || 7 nec accusatio C || 8 <ut> socrus C || 10 culpa V | fieri om. V | fecerit V || 11 iniuria C || 12 ipsa om. V | unum] ortum C || 13 et om. V || 14 hec erimus C || 16 noua om. C | oratio V | enim] omnibus C || 17 SOLA HIC FVISTI *add. W.* || 20 erat C || 21 sic est C | in nuru om. C, *cod. Huls.* || 22 SOLA SOSTRATA om. C || 23 <et> geminauit C | irascentum C | non nudum W: nondum (uel nudum *add. L*) *dett.*, nudum C, nudum V; <tum> demum *Schoell* || 25 conclamantis C || 28 suscepisset C

- 230 **33** 2 CVM EGO VOS SOLVI noua figura 'sola' 'uos'.
- 232 **35** 1 ILLIVS DICES CVLPA FACTVM praeuenit defensionem et eam sic pronuntiauit ut crimen.
- 231 **34** 2 CVM PVELLA <ut illam> 'puellam' blande dixit, ita hanc cum amaritudine 'anum'.
- 232 **35** 2 HAVD EQVIDEM DICO MI L. 'mi Laches' modo dixit quasi grauissimum accusatorem arguens et quasi defatigata et delassata eius inclamationibus. non ergo blandimentum est modo 'mi', sed inuidiose rogantis.
- 233 **36** 1 GAVDEO ITA ME DI AMENT quod similis filius 10 non sit an quod talem uxorem habeat, quam nec inimica accusare possit? 2 Et 'gnati causa' dixit, quia talem uxorem habens sua causa quod gaudeat non habet. 3 NAM DE TE QVIDEM SATIS SCIO id est: nihil detrimenti fit, si tu pecces. 4 Id est: numquam, inquit, peccando 15 peior fieri potes, sed es eadem quae semper es. 5 Sensus: iam talis es, ut peior fieri non possis. sic Cicero (*in Verr. II, I 1, 2*) 'est idem Verres, qui fuit semper'.
- 234 **37** 1 PECCANDO DETRIMENTI seruas, inquit, numerum peccatorum nec fit ullum copiae detrimentum, sed cum 20 plurimum delinquas, tantundem semper admittis. 2 SATIS PECCANDO DETRIMENTI hic sensus obscurus est, attamen hoc dicit: quantumcumque, inquit, sceleris admisieris, quantumcumque peccaueris, nihil de tua aestimatione minuitur, nihil de pudore derogatur: eadem es, quae fuisti, quia 25 peior fieri non potes. sic Cicero (*in Verr. II, I 1, 2*) 'est idem Verres, qui fuit semper'. 3 PECCANDO DETRIMENTI quidam hanc putant ironiam, quasi dicat: certus sum,

2 dices illius *V (dett.)* || 3 et] q2 *C* | <****> ut *C*; *σιγο-
νιζῶς suppl. Schoell* || 4 ut illam *add. W. (ut Westerh.)* | cum
— anum] manuum *C* || 6 aut equidem . d . L . m . *C* || 9 rogantis
C || 14 QVIDEM *om. C* || 15 fit *Westerh.*: sit *codd.* | Id est] idem
codd. | peccando *om. V (dett.)* || 16 peior] pene *C* | potest *CV*,
corr. dett. | semper est *V* || 17 talis est *C* || 19 seruat *codd.*,
corr. Steph. || 20 ne *V* | fit *dett.*, sit *CV* || 21 derelinquas *C* |
admittas *C* || 23 dicit *cod. Cuiac.*, dum *rell.* || 24 minuitur] in
iuit ** *C* || 25 es *post fuisti V (dett.)* || 26 potest *C* || 27 DETRI-
MENTI] dici *C* || 28 dicant *C*

quod ex nullo peccato tuo damnum possumus pati; sed male.

235 38 QVI SCIS AN EA CAUSA MI VIR defensio a derivatione causae, in qua ostenditur non hanc esse quam obicit causam senex, cur abierit nurus ad matrem suam. 5

236 39 1 VT CVM MATRE ESSET deest 'sua'. 2 VT CVM MATRE ESSET PLVS VNA ἰδιωτικῶς dixit, id est: diu ac maiorem partem.

237 40 QVOD HERI VISENTEM NEMO VOLVIT bene infirmavit defensionem senex dicendo: si propter matrem abiit, cur 10 tu exclusa es, cum uenires?

238 41 1 ENIM LASSAM OPPIDO infirmius defenditur socrus, ut error senis usque ad καταστροφὴν perseueret. 2 ENIM LASSAM OPPIDO 'enim' pro '<δὴ>' dixit: superuacua ponitur interdum haec coniunctio aut pro altera coniunctione. 15 3 OPPIDO ualde: translatio a rusticis, qui interrogati, quemadmodum fruges uenirent, respondebant 'oppido', id est: quae et sibi et oppido sufficere potuissent. 4 EO id est: propterea.

239 42 TVOS ESSE EGO ILLI MORES acerbissime institit 20 senex et accusationi uxoris et defensionem nurus, siquidem hoc sensu dicat nurum nec mendacii culpam incurrere, quae uere aegrotet ex moribus malae socrus.

240 43 1 NAM VESTRARVM NVLLA EST pro 'uestrum'; hoc enim uenit ab eo quod est uester. 2 QVIN GNATVM 25 VELIT 'quin' quae non.

241 44 1 ET QVAE VOBIS PLACITA EST CONDICIO DATVR

1 pati possumus V (dett.) || 3 CAUSA om. C || 4 ostendit C | quam — suam om. C || 7 ESSET PLVS VNA om. C | ἰδιωτικῶς Steph.: **** C (dett.), plus una esset V² || 9 VISENTEM om. V (dett.) | affirmavit codd., corr. Steph. || 11 ueneris C || 12 lassam <eam> V (dett.) | infirmius — OPPIDO om. V | infirmius L, infirmus CD || 13 catastropham dett., ***** C || 14 lassam <eam> dett. | <o> oppido C | pro '<δὴ>' dixit Schoell (coll. Gr. L. III 103, 24; 287, 8): produxit codd. || 15 coniunctia 2. C, -tiua cod. Cuiac. || 16 ualde — respondebant oppido om. C | interroganti V || 17 pro- uenissent Steph. || 18 id est] ideo Steph. || 22 nec Steph.: ne V, om. C | incurreret quae uero C || 26 uelit V, uidi C | <et> non V

imago hic quaedam argumentationis, quae dicitur ἀν' ἀρχῆς ἔχει τέλος, quod Latine dicitur ab initio ad finem. 2 Et ut generaliter coepit inuentionem, ita generaliter concludit in socrum. et est sensus: eo improbius illas quas elegeritis odistis.

- 242 45 1 VBI DVXERE IMPVLSV VESTRO V. I. bene uerba eadem stomachose et significanter repetiuit, ut improbitas ex proximo appareat 'impulsu'. 2 VBI DVXERE IMPVLSV VESTRO uidetur, ut supra (v. 4) diximus, haec tota scaena ad hoc interposita, ut fabulae nomen hinc intellegeremus inuentum. 3 IMPVLSV impudentiam socrum impulsus repetitio demonstrauit. 4 IMPVLSV VESTRO <VESTRO I.> sic et in Heautontimorumeno (I 2, 32) 'scortari crebro n., n. c. c.'

2.

- 243 1 1 ETSI SCIO EGO PHILUMENA MEVM IVS ESSE in hac 15 scaena moralis allocutio Phidippi est ad filiam mitissimi patris colorem ostendens. 2 ETSI SCIO EGO PHIL. apparet et hic multa prius patri suo Philumenam locutam esse. ergo haec responsio est, non principium. 3 VT TE COGAM etiam inuitam. 4 SCIO EGO MEVM IVS ESSE VT TE COGAM 20 hoc idem in Adelphis (I 1, 26—27) 'non necesse habeo omnia pro meo iure agere'.

- 244 2 1 PATRIO ANIMO VICTVS bene 'uictus', quia non ratione facit. 2 Victus est undecumque, qui recedit ab iure. tale est in Adelphis (I 1, 26—27) 'non necesse 25 habeo <o. p. m. i. a.>'

1 ἀν' ἀρχῆς ἔχει τέλος ed. pr.: ***** codd. || 3 Et om. C || 4 socrum] socrus Steph.; recte? || 6 v. i. om. V || 7 repetitum C || 8 dixere C || 10 hinc] hic C || 11 impulso C | socrum codd. || 12 VESTRO I. add. W. || 13 et om. V (dett.) || 14 n. — c.] c. c. u. n. V, ce. mi. f. io. i. p. C || 15 At si V | ius <*****> esse <u. t. c.> V || 16 phi *** est C || 18 esse] fuisse V (dett.) || 20 etiam] et V | vt te om. C || 24 facit Goetz: -cio codd. || 25 ab] a V (dett.)

- 245 3 1 NEQVE TVAE LIBIDINI A. libido est quaelibet uoluntas temere suscepta. 2 Et bene 'libidini': est enim non aequum a domo mariti abesse nuptam. etsi enim pro uoluntate posuit libidinem, tamen subaccusauit hoc nomine.
- 246 4 1 OPTIME opportune. 2 EX HOC IAM SCIBO legitur et 'hinc' locale aduerbium. 3 Et quasi comminatur uxori modo se inuenturum ipsam peccasse, non nurum. 4 QUID SIET utrum: quid siet rei, an: quid siet nurus? utrum innocens an iniqua? et uidetur hoc Sostratae dicere; nam uicini sunt inter se proximi Laches et Phidippus.
- 247 5 1 PHIDIPPE ETSI EGO MEIS ME O. expostulatio Lachetis apud Phidippum accusationem continens, tamquam causam iniuriarum intendant. 2 APPRIME uehementissime. 3 SCIO ESSE APPRIME OBSEQVENTEM principium a per-sona eius cum quo agitur et sua, et an utile sit nimis obsequi hominem suis.
- 248 6 1 SED NON ADEO VT MEA FACILITAS 'facilitas' indulgentia. 2 SED NON ADEO VT MEA FACILITAS deest 'tamen'. et est ἀνακόλουθον tertium.
- 250 8 1 EIA VERO modo aduerbium est corripientis. 2 EIA VERO παρέλκων. 3 NVNC VIDEO I. I. P. iucunde temperat eius culpam, quem accusat, cum dicat illum coactum a suis facere sibi iniurias.
- 251 9 1 ADII TE HERI DE FILIA narratio. 2 Et memento riter poeta, quia dixit (I 2, 115—16) 'heri ea causa r. h. a., p. c. e.' 3 ITIDEM INCERTVM AMISTI pro 'amisisti'

1 TVAE] tu V | A. om. C || 2 libidinis C || 3 a domo Klotz: esse animo *codd.* | abesse D, obesse *rell.* || 5 nomen V || 6 opportune om. V | IAM SCIBO] nam C || 8 inuenturam C || 10 inique C | sostratē edicere C, sostrata dicere V || 14 attendat C || 15 apprime esse V || 16 nimis Steph.: minus *codd.* || 18 MEA om. C || 19 SED et MEA om. C || 20 <non> est C | ἀνακόλουθον V² (anac- dett.), **** C || 21 corripientis est V || 22 παρέλκων V² (par- dett.), **** C | e. i. p. V, i. p. C || 24 iniuriam C || 25 DE FILIA om. C | Et om. C || 26 ea causa r.] **** accusat C || 27 <me> incertum C | amisisti V, a. C | pro dimisisti V, prodimisisti C, corr. Steph.

συγκοπή. 4 *Et* 'itidem' quid est? an: itidem incertum me amisisti, ut ad te incertus ueni? *iungendum est ergo 'ut ueni itidem', ut sit: ut ueni, amisisti itidem incertum.*

5 Incertus, inquit, ueni, incertus a te recessi.

252 10 1 HAVD ITA DECET non usque adeo decet. et est 5 confirmatio. 2 HAVD ITA DECET bene 'ita' additum: etsi enim celandae, non usque adeo, ut discordiam pariant.

254 12 1 AVT EA REFELLENDQ AVT PVRGANDO refellit qui negat, purgat qui idem fatetur et sic defendit. 2 Ergo refellimus per coniecturam, purgamus per 10 ceteros status.

255 13 1 TE IVDICE IP SO sic Vergilius (*Ecl. IV 58*) 'Pan deus A. m. s. i. c.' quid est enim 'te ipso' nisi scilicet reo culpae et tibi ipsi ac tuis fauenti? 2 Vel: qui in me asper es et iniquus. 15

254 12 1 VOBIS CORRIGEMVS plus dixit 'uobis' quam 'tibi'.

255 13 3 SIN EA EST CAUSA RETINENDI APVD VOS reprehensio.

256 14 ARBITROR PHIDIPPE bene addidit nomen excitans audientem. 20

258 16 1 AT ITA ME DI AMENT HAVD mire addidit iusiurandum: uix enim credibile est tantundem amare socerum quantum patrem.

257 15 VT MEAE DOMI CVRETVR DILIGENTER 'ut' ne non. et iungendum est 'satis diligenter'; non enim 'metuis satis'. 25

258 16 2 ETSI ILLI PATER ES Sallustius in primo libro (*Hist. I fr. 45 M.*) 'et liberis eius auunculus erat'.

1 συγκοπή *V*², **** *C* | itidem] idem *codd.* | an idem iterum (uerum *C*) me amisisti ut (aut *V*) a te *CV* || 3 ut ueni itidem] ut uenit idest *C*, ut ueni ⁱ. *V* | itidem 2.] quidem *codd.* || 4 Incertum *C* || 5 aut <non> ita *C* | DECET] dum *codd.*; sic et infra | et om. *V* || 6 aut *C* || 10 Ergo] *** *C* || 13 scilicet — culpae] **** *C* || 14 ac tuis *Steph.* (actius *ed. pr.*): aptius *codd.* | qui (q2 *C*) in ea speres et unicus *codd.*, corr. *W. cum Schoellio* || 16 dixit <et> *C* || 17 causa est *V* (*dett.*) || 21 mire *W.*: me *codd.*; bene *Schoell* || 24 me domi *C* | curentur *V* || 25 est] & *C* | metuis *D*, melius *rell.* || 26 et <ni>si illis *C* || 27 amicus *C* | eras *V*

3 ETSI TV ILLI PATER ES compendium attulit, ut Vergilius (*Aen. II* 289) 'heu fuge, nate dea'; hoc enim sentit: quamvis natus dea sis, fuge tamen.

259 17 1 ID ADEO GNATI honeste amoris nurus rationem subiecit piam, nam non continuo rectum est nimis amari 5 a socero nurum, nisi propter filium diligatur. 2 Bene ergo 'gnati causa': incredibile est enim patrem non patris pietate superari.

260 18 1 QVEM EGO INTELLEXI I. H. M. et causam sui amoris ostendit et mariti nullam erga coniugem culpam, 10 quippe qui amet. 2 Et a Parmenone dictum (*I* 2, 98) 'eo amantem i. P. e. p.' 3 QVEM EGO INTELLEXI <I> H. MINVS QVAM SE I. M. hic subtiliter oneratur culpa nurus, siquidem indignis faciat iniuriam socero et marito.

261 19 NEQVE ADEO CLAM ME EST QVAM ESSE ingeniose 15 poeta iam praeparat causam simulaturo ob hanc rem iracundiam Pamphilo.

262 20 HAEC PRIVS QVAM ILLE HVC REDEAT hic subtiliter etiam terrorem iniecit iracundiae mariti.

263 21 1 LACHES ET DILIGENTIAM VESTRAM principium 20 similiter a personis factum est. 2 LACHES ET DILIGENTIAM VESTRAM remotiuo statu agit Phidippus pro persona sua, nam in filiam remouet culpam, cur non redeat. et relatiuam simul temptat qualitatem; potest enim uideri eam iniuria socrus ad hanc uoluntatem esse collapsam. 25

3 LACHES ET DI. V. ab eo coepit, quo maxime notus est et quod inprimis sibi purgandum fuit, ne suspectam

2 sensit C || 3 quamuis] q3. C | nate C || 4 ita adeo V, ita ut deo C | nati V | honesto amore C || 6 a] nã C, om. V (dett.) | propter Steph.: post codd. | diligit C || 9 Quem V | intellexi i. m. V, i. p. m. C || 10 ergo C | culpat codd., corr. ed. pr. || 11 amat codd., corr. Steph. || 12 amante C | i. i. p. V, i. i. e. p. C | h. hoc V || 13 QVAM] e. C || 14 indignus C | facit C, faciat (post iniuriam) V || 15 ADEO om. C | QVAM ESSE om. V || 17 inuidiam V || 19 etiam om. C || 20 ET — VESTRAM om. C || 21 similiter a personis] sc. 'eius cum quo agitur et sua', cf. ad v. 5 | est factum V (dett.) | LACHES — VESTRAM] d. u. C || 23 redd& <cur ****> C || 24 tentat V (dett.) | potest om. C || 25 iniuriam V (dett.) | <socrus> esse V || 26 notus] cf. Ter. 'nou'

aut uoluntatem aut diligentiam habere uideatur affinium.

4 *Et cum affectu quodam et gemitu dixit 'Laches', quod ille ait (v. 14) 'Phidippe', — 5 Et bene a nomine coepit, ut consentire illi uideatur. — et 'diligentiam', quod ille ait (v. 15) 'sin metuis, satis ut meae' etc. — 6 VESTRAM melius quam 'tuam', cum ille de se dixerit tantum. — et 'benignitatem', quod ait (v. 16) 'haud tibi concedo, etsi illi pater es, ut tu illam' etc. 7 ET DILIGENTIAM VESTRAM ET BENIGNITATEM ἀνταπόδοις ad utrumque: 'diligentiam' quia dixit (v. 15) 'ut meae domi curetur diligenter', 'benignitatem' quia dixit (v. 16—17) 'haud tibi concedo, etsi illi pater es, ut <tu> illam <saluam> magis uelis quam ego'.*

264 22 ET QVAE DICIS OMNIA ESSE VT DICIS quod iurauit et quod dixit 'gnati causa' et quod addidit, quod illam 15 amet Pamphilus.

265 23 1 ET TE MIHI HOC CVPIO CREDERE melius, quam si et hic iuraret. 2 ET TE HOC MIHI CVPIO CREDERE bene coegit ex uicissitudine, quod uolebat.

266 24 1 SI FACERE POSSYM <V. M.> hic est remotio 'si 20 facere possum ullo modo'. 2 Mollius dixit quam si '<nec facere possum> dixisset'. hoc enim uult intellegi: uolo, at non possum facere.

267 25 1 EHO NVM QUID NAM ACCVSAT VIRVM gesticulatio quaedam secretiora quaerentis; saepe enim de maritis 25 puellae parentibus queri solent eiusmodi aliquid, quod solis ipsis committendum est. 2 EHO NVM QUID NAM ACCVSAT VIRVM 'eho' interiectio est ponentis aurem

1 ad filium *C* || 2 cum *om. C* || 6 de te (*post dixerit V, dett. codd.*) || 7 quod — BENIGNITATEM *om. V* | haud <non> *C* || 9 ET *om. C* | aut ἀπόδοις (*graec. suppl. m. 2*) *V*, aut **** *C*; ἀπόδοις *Steph.* | utramque *C* || 10 curentur *CV* || 11 diligentiam *codd.* | aut *C* || 13 uelles *codd.* || 17 hoc mihi *V* (*dett.*) | melius sic iurauit (*rel. om.*) *C* || 19 collegit *edd.* | <et> ex *C* || 20 possim *C* | hic — 23 possum *om. C* (*ed. pr.*) || 21 <Et> mollius *Steph.* | si *L*, sic *V*, sit *D* | nec — dixisset *add. Steph.* || 23 at *Westerh.*: et *codd.* || 26 solemus *C* | aliquid eiusmodi *V* (*dett.*) || 28 inflectio *C* | est *om. V* (*dett.*) | potentis *C*, pet-
V (*dett.*), *corr. ed. pr.*

propiore; nam illa quaerit, quae solent de maritis puellae matribus queri. 3 NAM POSTQVAM ATTENDI institi.

4 Et uide an desit 'animum', ut sit: attendi animum; non enim plenum est sed nudum. <ad> 'aduerti' enim 'oculos' aut 'animum' subauditur.

268 26 SANCTE [TE] ADIVRAT <τὸ> 'ad' nunc auctium est; significat enim ualde.

269 27 1 NON POSSE APVD VOS PAMPHILO S. A. bene hic poeta uerba addidit Philumena, ad quae Phidippus <respondet>, cum diceret (v. 1) 'etsi scio ego, Philumena, meum ius esse' etc. 2 NON POSSE APVD VOS PAMPHILO S. A. magnifice contra illud, quod Laches dixit aegre laturum Pamphilum (cf. v. 19). et ita locutus est, quasi hoc Pamphilo gratius esse debeat. 3 PERDVARE proprie et muliebriter.

270 28 1 ALIVD FORTASSE ALIIS VITIVM EST sic dixit, ne diceret 'sed coge, ut redeat'. 2 Et mollius dixit 'aliis' quam si 'tibi' dixisset. 3 EGO SVM ANIMO LENI N. hoc contra illud, quod primum dictum est (v. 5) 'etsi ego me <meis> omnibus s. <e.> adp. o.' 4 ANIMO LENI <N.> hoc est plenum, nam 'animo leni', ut dicimus, ἐλλειπτικῶς 20 profertur.

271 29 1 NON POSSVM conclusio.

270 28 5 EGO SVM ANIMO LENI qualitas uenialis.

271 29 2 EM SOSTRATA scilicet quae dixisti (II 1, 31) 'non mea opera neque pol. c. e.' 3 HEV ME MISERAM 25 ad se rediri totiens quasi delassata conqueritur.

1 priorem C, cod. Cuiac. || 2 ATTENDI institi] a nostin C || 3 Et uide Steph.: & uidere & C, ut uiderem et V (dett.) | intenti C || 4 ad ante plenum add. C || 6 ADIVRAT τὸ Steph.: adiuro C, -rat V (dett.) | actium codd., corr. Lindenbr. || 7 est om. C | enim significat C || 8 bene — 11 s. a. om. V || 9 ad quae dett., atque C | respondebat cum Steph.: tum C || 10 et scio ego *** a m. m. i. e. et cetera C || 11 vos om. C || 13 est om. C || 15 ALIIS] aliud codd. | sic dixit om. C; del.? || 17 dixisses C | l. n. C, leni V (dett.) || 19 s. a. d. p. o. C (dett.), etc. V || 20 ἐλλειπτικῶς V?, **** q ē C || 22 POSSVM] solum C || 24 e. m. C, hem V | sostrata . s. V, sostratam (om. scilicet) C || 26 redit C

- 272 30 1 CERTVMNE EST ISTVC quod Philumena non redeat.
2 NVN QVID VIS discedentis uerbum.
- 273 31 TRANSIRE dicit <cit>o ire.

3.

- 274 1 1 EDEPOL NE NOS SVMVS INIQVE AE. O. I. in hac scaena est allocutio, qua inducitur secum loquens anus, per quam orationem mores eius et animus mitis intellegi possit. 2 INIQVE AEQVE comicum παρόμοιον.
- 3 Et uide sententiam defensionem accusatarum socrum continentem contra illud, quod ait (II 1, 4) 'itaque uno animo omnes s. o. n.'; officium enim poetae boni est 10 nullum genus hominum specialiter laedere. sic Vergilius (Geo. III 282) 'quod saepe malae legere nouercae', id est: non omnes nouercae, sed tantum malae. 4 EDEPOL NE NOS SVMVS Laches generaliter socrus incusauit, haec plurimas defendit. accusas, <inquit>, inique, nam non 15 omnes sumus malae.
- 276 3 1 NAM ITA ME DI AMENT bene iurat, quia sine iure iurando incredibile est bona socrus. 2 QVOD ME ACCVSAT deest 'in eo', ut sit: in eo, quod me accusat nunc uir, sum extra n. 3 An 'quod' propter quod? 20
- 277 4 1 SOCRUS OMNES ESSE INIQVAS intellegitur quibus iniquas, id est nuribus, quia socrus nomen est ad ali-

1 istac C || 3 transite C | dicit cito W.: dicito (-te C) codd.; cf. Eun. III 3, 31; Serv. Aen. IV 154 | ite C || 4 SVMVS — i.] s. i. C, sumus mulieres inique ae. o. i. V; mulieres non agn. Ter. cod. A et Eugr. | in hanc scenam C || 5 est] id est C; <ἡθοροῦσα est> id est Schoell coll. Rhet. l. m. 561 | quia C | <senex> secum C || 7 <s. s. > inque. eque C | παρόμοιον V² (par-dett.), **** C || 8 defensione C, -sorem V (dett.) | accusa-turum V, -tur tū C | socrum codd. || 9 continenter C || 10 est om. C || 14 socrus D, socrum C, (post incusauit) V || 15 accusas W.: cas accusat C, causas V | inquit add. Goetz | inique nam W.: iniquam C, iniquae aequae enim V || 18 est] sit V, est sit L | bona^s socrus <"esse"> V | incusat C || 20 n. An] nam codd. | propter Steph.: post codd.

quid dictum. 2 ITA ANIMVM INDVXERVNT inducere animum est ita tenere, ut admittant, id est persuadere animo suo.

278 5 1 HAVD POL ME QVIDEM 'esse iniquam' subaudiendum est a superiore, ut sit 'pol' pro pleno iureiurando. 5

2 HAVD POL ME QVIDEM subaudiendum 'scio 'esse' aut 'noui ita esse' aut tale quid secundum ἔλλειψιν, quae familiaris est his, qui secum locuntur.

279 6 NEC QVI HOC MIHI EVENIAT 'qui' unde.

280 7 1 MVLTI MODIS uehementer. 2 IAM EXPECTO 10
VT REDEAT quia nihil mirum in matre est expectare filium, idcirco <ad 'e. ut'> redeat' additum 'multis modis'.

III.

1.

281 1 1 NEMINI EGO PLVRA ACERBA hic allocutio est per conquestionem. 2 Et bene non se amatoribus modo sed infelicibus amatoribus comparauit. 3 Et principium 15
a summa totius mali. 4 NEMINI <EGO> PLVRA ACERBA
ab eo loco conquestionis, in quo dicitur, quod nulli fere talia aduersa contigerint. 5 NEMINI EGO PLVRA ACERBA
nimis coturnati et tragici in hac scaena dolores essent, non comici, nisi adderet 'ex amore'. 6 ACERBA CREDO 20
ESSE EX AMORE 'acerba ex amore' dupliciter euenerunt Pamphilo: ex praeterito de meretrice, ex praesenti de uxore.

282 2 1 HEV ME INFELICEM ab ipsa simplici exclamatione.

2 HANCINE EGO VITAM ab eo quod ab aduersis ad aduersa delatus sit. 3 PARSI PERDERE si 'parco' conseruo, 25

2 admittant] ad metam eat Schoell || 4 <aut> haud C ||
5 est] eē C || 7 ita Schoell: et codd. | tale aliquid C | ἔλλειψιν
(m. 2; lac. dett.) quae V, *** inique C || 8 his] is C, iis V ||
9 hoc qui V (dett.) || 12 ad e. ut add. Schoell || 13 est om. C ||
15 principium <est> V (dett.) || 18 PLVRA] pol C || 19 coturnati
cod. Cuiac., conturbati rell. || 21 <et> acerba ex amore C,
acerba V (dett.) || 22 de meretrice — uxore om. C || 23 ab]
ex C || 24 de aduersis C || 25 pedemd're C

parsi facit, <si> 'parco' ueniam do, peperci. 4 Modo ergo continui, abstinui significat.

283 3 CVPIDVS REDEVNDI DOMVM ab eo quod contra spem contigit malum.

282 2 5 HEV ME INFELICEM lacrimans hoc dicit.

284 4 1 VBIVIS GENTIVM AGERE a malorum suorum comparatione. 2 VBIVIS GENTIVM AGERE detestatio magna praesentis loci eligere quamvis terram uel quamvis gentem, quam eam in qua est. Vergilius (*Aen. III 601*) 'tollite me, Teuceri, quascumque abd. t.' 3 Et 'gentium' hic 10 abundat. 4 Et bene 'ubiuis gentium agere aetatem', quia supra dixerat 'hancine ego uitam parsi perdere!'; nimis enim tragicum fieret 'satiush erat in mari perire'.

285 5 ATQVE HAEC ITA ESSE MISERVVM ME RESCISCERE quod ait, lacrimantis est. 'resciscere' autem est uix reperire, 15 quod <quis> de industria quaerat celatum.

286 6 1 NAM NOS OMNES QVIBVS EST ALICVND E aut deest 'apud', ut sit: apud nos omnes, <aut> 'nos omnes' dixit pro 'nobis omnibus'. 2 NAM NOS OMNES ratio superioris sensus. et deest 'apud' uel 'penes' uel quid tale. 20 3 NAM NOS OMNES QVIBVS EST constat hanc σύλλημψιν esse: rettulit enim 'lucris est' non ad 'nos omnes', sed ad 'quibus est alicunde', ut sit ordo: nam quibus est alicunde aliquis obiectus labos, lucris est tempus, hoc est 'nos omnes'. 4 NAM <NOS> OMNES QVIBVS <E.> A. hac 25 figura usus est etiam Tullius pro Murena (12, 26) 'praetor quoque, ne se pulchrum ac beatum putaret, ei quoque carmen compositum est'; nam ille datium casum

1 fecit C | si add. W. coll. Eugr. || 5 dicit] dum C || 6 Vbi <dum> uis V (dett.), Ibi ius C | AGERE a om. C || 7 ubi <dum> uis V (dett.) | magna detestatio V (dett.) || 8 terras C || 10 abundat hic V (dett.) || 12 quam supra dixerit C | pari pendere C, p. V || 13 mare C || 14 ESSE om. C || 15 est 2. sscr. V || 16 quis add. W. (etiam Schoell) || 17 EST om. C || 18 aut add. ed. pr. | nos omnes om. C || 19 <omnis> ratio C; recte? || 20 apud deest C | uel . . uel] aut . . aut V (dett.) || 21 sylempsim esse V, ***** C (dett.) || 22 tulit C | lucro Ter. | nos om. V | ad] a codd. || 24 aliquis om. C | 27 quoque] interea Cic.

subiecit, cum praeposuisset nominatiuum. 5 *Et totum Apollodori est, qui sic ait 'οἱ γὰρ ἀτυχοῦντες τὸν χρόνον κερδαίνουμεν, ὅσον ἂν ποτ' ἀγνοῶμεν ἡτυχηκότες'.* 6 QVI-
BVS EST ALICVND E hoc genus locutionis absolutum dicitur.
tale est apud Vergilium (*Aen. X. 244—45*) 'crastina lux, 5
mea si non irrita dicta putaris, ing. R. s. c. a.'

287 7 †RESCITVM EST† σχῆμα ἀνακόλουθον.

288 8 1 AT SIC sed sic. 2 AT SIC CITIVS QVI TE at hoc
modo, quod uenisti et discordias esse didicisti, celerius
reperire poteris, quomodo his aerumnis te absoluas. 10
3 *Et bene 'expedias aerumnis':* aut enim soluunt nos
curae abeuntes aut impediunt et ligant aduenientes, ut
(*Verg. Aen. I 562*) 'soluite <c.> m., T., s. c.' 4 AT SIC
CITIVS QVI TE sententia sententiae contraria, nam supra
sic collegit: si ignorare mala sua unicuique bonum est, 15
sequitur ut malum sit cito ea cognouisse; infra sic: si
malis suis succurrere unicuique quam primum bonum est,
sequitur ut cito ea cognouisse sit perquam optimum.

290 10 SED NVNC ADVENTVM TVVM AMBAS ne accusare alteram
uideretur <Parmeno, adiecit 'ambas', Pamphile, s. r.' 20

291 11 1 REM COGN. melius 'rem' quam 'litem'. 2 REM
COGNOSCES IRAM EXPEDIES R. I. G. R. *τρίκωλος* sententia
et bono ordine: prius enim fit querela, deinde ponitur
iracundia, postremo reditur in consilium.

292 12 1 LEVIA SVNT QVAE TV PERGRAVIA ESSE genus 25

2 ΟΙ ΓΑΡΔΙ COYNEC TON XPΩCNOYΔIENKITIKHKO-
THC cod. Cuiac., ἡ γὰρ ἀτυχοῦντες τὸν χρόνον κερδαίνουμεν ὃν ἂν
ἀπο τε ἀγνοῶμεν ἡτυχηκότες V², corr. Sabbad. duce Cobeto ||
4 allocutionis codd., corr. Steph. || 6 mea post irrita CV ||
7 σχῆμα ἀνακόλουθον cod. Cuiac., σχῆμα ἀκατάλετον V², corr.
Sabbad.; pertinet autem ad v. 6—7 NAM NOS OMNES ... OMNE
... TEMPVS ... LVRO EST, cf. Hahn 1870 p. 9 || 8 AT 1. om. C ||
9 uenistis C || 10 his om. V (dett.) || 11 autem insoluunt nos
cure C, aut enim nos curae insoluunt V (dett.) || 13 ac si C, at
sit V || 14 sententias sententia C || 18 ea cito V (dett.) || 20 ui-
deret V, -det C, corr. Schoell | Parmeno — ambas add. W.
duce Schoellio | Pamphile s. r.] populus r. (ro. C) codd. || 21 cogn.]
cognitam codd. | cognosces] c. C, cognitam V || 22 triculos C,
-osa V (dett.)

consolationis non a substantia sed a quantitate est: non dicit non esse causam sollicitudinis, sed leuem dicit.

2 QVAE TV PERGRAVIA ESSE bene additum contra 'leuia' non 'grauia' sed 'pergrauia'. 3 LEVIA SVNT a quantitate. 4 QVAE TV IN ANIMVM IND. persuasisti tibi.

293 13 1 QVID CONSOLARE ME AN QVISQVAM VSQVAM ut solet in uero angore, ipsa consolatione aegrescit dolor.

2 Et ingeniose non inquit 'uerum dicis' sed 'consolaris me' et hoc ipso ostendis scire te quod miser sum.

294 14 1 PRIVS QVAM HVNC VXOREM DVXI hoc refert ad 10 illud caput, in quo ait (v. 1) 'nemini plura ego acerba c. e. e. a.' etc. 2 PRIVS QVAM HANC VXOREM D. ante rem. 3 HABEBAM ALIBI ANIMVM AMORI DEDITVM an miser sit in amore ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους: ante rem, in re, post rem. 4 HABEBAM ALIBI grauius dixit 'alibi' quam si 'in 15 meretrice' diceret. 5 Et maluit 'alibi' dicere quam 'ad meretricem'.

296 16 1 QVAM MIHI OBTVDIT recte, dici enim potuit: quomodo ergo uxorem duxit, si amabat? 2 Et bene 'obtrudit', quia inuito. sic alibi (Andr. I 5, 15—16) 20 'aliquid monstri alunt: ea quoniam nemini obtrudi p., i. a. m.' 3 Et 'obtrudit' pro 'obtrudebat': ἐνάργεια temporis.

297 17 1 VIX ME I. A. 'uix' uel μόλις uel statim significat. 2 ATQVE EXPEDIVI ANIMVM MEVM curae, ut diximus (ad v. 8), aut ligant aut soluunt, ut Vergilius (Aen. IV 479) 'quae mihi r. e. u. e. m. s. a.'; amoris enim curae uincula dicuntur.

298 18 1 VIXQVE HVC <'huc'> maluit quam <'ad'> uxorem'

1 a 1. om. C | est] et V (dett.) || 2 dicit 2.] .o. C || 3 ESSE om. C | contra] circa C || 4 per- om. C || 5 IND.] d. V, .b. C || 6 unquam C || 7 amore V || 8 dicis] -cit C || 11 ego plura V || 12 etc.] cetera C | d. om. C || 14 ἀπ' ἀρχῆς ἀχρητελοῦς V², .a. n. a. p. * * * * C (lac. dett.) | re <et> V || 18 dici om. C || 19 si ambas C || 22 energia codd., corr. Sabbad. || 24 i. a.] illinc extraxi V (dett.) | μόλις cod. Cuiac., molio. lis C, multis modis V (dett.) || 27 a.] a. a. V, a. d. C | amoris] mori C || 29 huic codd. | huc et ad add. Steph.

dicere. 2 EM NOVA RES ORTA PORRO 'porro' deinde. et uim habet [deinde] modo implicationem continuarum miseriarum referentis.

- 300 20 1 QVAE CVM ITA ESSE INVENERO Q. R. N. P. V. F. seruauit ordinem allocutionis, in quo a praeteritis, a praesentibus, a futuris inducitur personae loquentis oratio.
2 NISI PORRO VT FIAM 'porro' postea uel in postremum. alii coniunctionem putant.
- 301 21 PIETAS IVBET apte, quia 'ferre' dixit, addidit 'iubet'.
302 22 1 TVM VXORI OBNOXIUS SVM 'matris' cum dixisset, 10 non intulit 'uxoris', sed mutauit casus. 2 ITA OLIM SVO ME INGENIO 'olim' ad diuturnitatem rettulit, non ad spatium temporis praeteriti.
- 303 23 1 TOT MEAS INIURIAS hae sunt iniuriae, quas supra dixit (I 2, 61—62) 'nocte illa p. u. n. a.; q. c. e. n. e., n. 15 m.' et deinde (I 2, 82) 'quid? i. i. n. a. B.? — c.' 2 TOT MEAS INIURIAS aliam uim habet, quod dixit 'me pertulit', aliam quod adiecit 'iniurias meas', aliam quod reticuit.
3 <Et> non dixit 'quas' sed 'quae', ut ad omnia, non ad iniurias referatur extrema conclusio.
- 304 24 SED MAGNUM NESCI QUID NECESSE EST bene de ambabus sentiens putat magnam causam esse, quae iram fecerit et iram diuturnam.
- 305 25 QVAE TAM PERMANSIT DIV et a re et a tempore.
306 26 1 HAVD QUIDEM HERCLE PARVVM E. seruilis scilicet 25 ratio et sordida et iam non his respondens omnibus, quae dixit Pamphilus, sed tantum nouissimae parti. 2 SI VIS

1 ehem C, hem V | porro et habet om. V || 2 deinde secl. W. || 4 QVAE] quod L, Ter. | CVM] tunc C | <postremo quid restat nisi p.> q. r. n. p. u. (u. om. C) f. codd. || 5 ordinem (ante seruauit) V, in ordine C; <τὸ ἡθος> in o. Schoell || 7 ut fiant porro V (dett.), p. u. p. C || 8 alii <alia> C || 9 IVBET] haec codd. | ate C | addit C || 11 SVO ME INGENIO] is me C || 12 non om. C || 13 praeteriti temporis V (dett.) || 15 dixi C || 19 Et add. W. | quas om. C || 21 QUID om. C | EST] esse V || 22 iram ed. pr.: iam codd. || 24 TAM om. C || 25 equidem V (dett.) | PARVVM E.] pa. C | seruilis suis sed C, s. seruilis V (dett.) || 26 et iam] et C, et rell.

VERO VERAM RATIONEM 'uero' uel nomen est uel coniunctio uel aduerbium.

- 307 27 1 NON MAXIMAS QVAE MAXIMAE SVNT INTERDV
IRAE IN. F. <iniuriae faciunt> iras, non irae iniurias. sed
hic 'faciunt' ὑπαλλακτικῶς dixit secundum rationem supe- 5
riorem increpans errorem Pamphili, qui de irae magnitu-
dine aestimet iniuriae quantitatem. alii 'faciunt' pro-
bant, ostendunt intellegunt. 2 Caute dixit 'interdum':
plerumque enim sic.
- 306 26 3 PARVM subaudiendum 'necesse est euenisse' uel 10
'euenit', nam consequens sententia tollit, quod dixit ille
'necesse est'.
- 307 27 3 NON MAXIMAS Q. S. M. sensus est, in quo primum
'non irae iniurias faciunt' accipiendum est, secundum 'non
maximas maximae'. 4 FACIUNT pro 'ostendunt'. 15
- 309 29 1 CVM DE EADEM CAUSA EST rectum erat, si di-
ceret 'cum in isdem rebus'. 2 Adiciendo 'causa' ob-
scurauit elocutionem suam, sed conuenit seruo haec humi-
litas orationis. nam planum erat, si diceret 'nam saepe
est quibus in rebus alius ne iratus quidem est, cum de 20
isdem rebus est i. f. i.'. 3 'Est' autem pro 'euenit'
dixit. 4 Et ordo: quom in quibus rebus alius ne ira-
tus <quidem> est, de eadem causa est iracundus factus
inimicissimus. 5 IRACVNDVS F. I. 'iratus' est, qui ex

1 uel coniunctio est V || 3 QVAE — IRAE] q̄ · s · m · s · i · C ||
4 IN. — iras] in · (et V) fa · non · iras *codd.*, *corr.* Steph. || 5 ὑπαλ-
λακτικῶς Steph. (et *cod. Cuiac. ut vid.*): ὑπαλλακτικῶς V², *adelphicos*
C (*lac. dett.*) | superiorem rationem V (*dett.*) || 6 errare pamph · C ||
7 quantitatem mali faciunt *codd.* || 9 sic Steph.: hic V (*dett.*),
· h · C; faciunt Schoell || 10 PARVM] cf. Ter. *cod. A* || 11 con-
sequens] communis C | illi C, ille (*ante dixit*) V (*dett.*) || 13 m.
om. C || 14 accipiendum est secundum om. C || 16 EST om. V
(*dett.*) || 19 rationis C | planum C, *cod. Cuiac.*, plenum *cod.*
Huls., plenum *rell.* || 20 est 1.] in C | alius — est] a · n · e · ira-
tusque est C, alius ne iratus q · a · e · V || 21 prouenit V (*dett.*),
peruenit C, *corr.* Steph. || 22 Et <est> V (*dett.*) | quom] q̄n C,
cum ideo q̄n V (*dett.*) || 23 causa] ē C | iracundia inimicissimus
factus est C || 24 IRACVNDVS F. I. om. V

aliqua re lacessitus irascitur, 'iracundus' est, qui ex parua re aut nulla causa praecedente irascitur.

310 30 1 PVERI INTER SESE argumentum a simili. 2 QVAM PRO LEVIBVS NOXIIS interrogatiue (= 30, 4). 3 NOXIIS iniuriis, culpis (= 30, 5).

311 31 1 QVAPROPTER ἐξαιτιαστικὴ ὑπόκρισις, id est interrogat διαλεκτικῶς. 2 QVIA ENIM QVI EOS αἰτιολογικὴ ἀπόκρισις. 3 QVIA ENIM QVI EOS GVBERNAT ANIMVS <I. G.> ἐσηματισμένως ἐντὶ τοῦ 'infirmus est'. <sed> ἀνακολουθία ista conuenit seruo.

312 32 1 ITIDEM ILLAE MULIERES SVNT F. V. P. artificiose: a persona <'mulieres'>, a similitudine 'pueri', a facto 'iras gerunt', ab accidentibus similitudinis 'animus infirmus', a collatione personae mulieris accidentium 'leui sententia', a facto 'fortasse unum aliquod uerbum inter eas iram 15 h. c.': qua sententia totum hic sublatum est, quod ait (v. 24—25) 'sed magnum nescio quid necesse est <e.>, P., <u. i. i. e. i.'

313 33 1 FORTASSE VNVM ALIQVOD VERBVM > I. E. I. H. <CONSCIVISSE> sic Plautus (*fragm. dub. XI*) 'fortasse te 20 amare suspicariet'; nam ueteres infinito modo adiungebant 'fortasse' [consciuisse]. 2 CONSCIVERIT commouerit.

310 30 4 QVAM PRO LEVIBVS N. I. G. interrogatiue (= 30, 2). 5 NOXIIS iniuriis, culpis (= 30, 3).

1 est om. V (dett.) | praua re C, parua V (dett.) || 3 QVAM — 5 culpis om. C (recte? cf. infra) || 6 QVAPROPTER | quia post codd. | ἐξαιτιαστικὴ ὑπόκρισις idem interrogat διαλεκτικῶς (Graeca suppl. V², om. dett.) V, **** id est qz interrogat idem C, interrogat διαλεκτικῶς ἐξεντα· οὐκ ἐν υποκρισει cod. Cuiac. (sed ordo incertus) || 7 αἰτιολογικὴ ἀπόκρισις V² (Steph. alr. d.), ***** C (dett.) || 8 qvi om. C | gubernant V || 9 ἐσηματισμένως ἐντὶ τοῦ Steph.: σηματοῖσιν ἐπὶ V², om. C (lac. dett.) | infirmum C | sed ἀνακολουθία Steph.: ἀναχόλουθον V, ***** C || 11 mulieres add. Steph. || 12 a 2. om. C || 16 c. <gerunt> codd.; irrepsit ex v. 311 | quia C | hoc C || 18 u. — VERBVM add. Steph. || 20 CONSCIVISSE hic add.; infra del. W.; cf. A. Richter, Donati comm. p. 11 adn. 3 || 21 suspicauere codd., corr. Bentley | infinitiue V (dett.) || 22 consciuisse V, conscius se C; cf. ad l. 20 | consciuerit V || 23 N. I. G.] i. n. q. C, n. i. quod V

- 312 **32** 2 ITIDEM I. M. sexus alius, at ingenium et sensus idem est. 3 *Et* mire similitudinem contulit ad id quod agitur.
- 313 **33** 3 IRAM HANC CONSCIVERIT legitur et 'consciuisse'.
4 *Et* 'consciuisse' est rem nouam fecisse. 5 CON- 5
SCIVERIT decreuerit, fecerit.
- 315 **35** 1 ET CVRSARI RVRSVM PRORSVM 'rursum prorsum' retro ante significat. et est prouerbiale, ut dicimus 'sursum deorsum' 'intro foras' 'hac illac' et similia, Graeci 'ἔνω κάτω'. 2 TREPIDARI SENTIO ET CVRSARI 10
trepidatio ad uocem refertur loquentium, cursatio ad sonum pedum. 3 *Et* trepidatur primo ab his, qui morbum putant, cursatur ab his, qui partum sciunt.
- 317 **37** TVTE LOQVERIS ME VETAS mire expressus est mos auscultantium. 15

- 318 **38** 1 TACE OBSECO MEA GNATA non solum hic Iuno Lucina <non> inducitur, sed etiam insuper silentium parturienti imponitur, quia furtiua conceptio est. et tamen eiusmodi uerba sunt matris, ut dumtaxat argumentum scientibus manifesta sint, Pamphilo uero et Parmenoni 20
tamquam aegrotam continentis filiam uideantur. 2 TACE OBSECO MEA GNATA conceptum furtium furtim conuenit nasci.

1 alius] *** C | at W.: ad *codd.* || 4 hanc consueuerit V, h. e. C | consciuisse V; sic et l. 5 || 5 Et] r. C | consciuit V, consciuz C || 6 decreuit V, decretum C | fecit *codd.*; v. *append.* || 7 cur satis C | RVRSVM PRORSVM] uersum rursum C, orsum rursum V | prorsum Schoell: proprium *codd.* || 10 ἔνω κάτω V², **** C (dett.) || 11 ad uocem (post refertur) V, uoce C | loquentum C || 12 primo C, *cod. Cuiac.*, om. *rell.* | iis V; sic et *infra* || 13 partum *cod. Cuiac.*, raptum *rell.* || 16 TACE] nouae scaenae *v. praef. vol. I*
p. XLIX initium in V, lac. antecedit in C (dett.) || 17 non add. ed. pr. || 17 insuper post parturienti V (dett.) || 18 imponitur] silentium infertur C; imperatur Schoell || 20 manifestum *codd.*, corr. Steph. sit V (dett.) | uero Steph.: uerbum *codd.* | et Parmenoni om. C || 21 aegram V (dett.), & gratiam C || 22 conceptum L, -us *rell.* | furtium D, om. *rell.*

- 319 39 1 QVIA PERII SATIS AMATORIE.
- 318 38 3 MATRIS VOX VISA EST haec omnia, quae sensu percipi possunt, uisa dicimus. Vergilius (*Aen. VI 257*) 'uisaeque canes ulu. per u.'
- 320 40 VXOREM PHILVMENAM PAVITARE τῷ ἐξουθενισμῷ. 5
- 321 41 1 PAVITARE NESICIO QUID pauere et timere et ad corporis et ad animi perturbationem ueteres referebant. Plautus in *Bacchidibus (I 1, 73)* 'nam ut ex mari timida es'. 2 Ergo PAVITARE aegrotare, quasi horruisse et palpitare uenis. 10
- 322 42 1 QVIA NON POTERAM VNA OMNIA deest 'dicere'.
- 319 39 2 NVLLVS SVM RVSVM se infelicem et miserum appellauit hic. 3 NVLLVS SVM ἀνῆλπιος.
- 322 42 2 QVIA NON POTERAM VNA OMNIA cum stomacho profertur. et deest 'dicere'. 15
- 323 43 1 NEMONE MEDICVM ADDVXIT scilicet ex quo scire posses. 2 NESICIO perturbatus Parmeno idem repetit uerbum. et aptum est personae serui.
- 324 44 CESSO HINC IRE INTRO cultum proloquium. sic autem agit poeta, ut grauem morbum in uxore suspectans 20 maritus protinus ingreditur et partum improuisus offendat.
- 325 45 1 QVONAM MODO PHILVMENA amatoria ἀποστροφῇ. sic in *Phormione (I 4, 23—24)* 'quod si eo meae fortunae redeunt, Phanium, abs te u. d., n. e. m. u. e.'
- 326 46 1 NAM SI PERICVLVM VLLVM IN TE INEST multum 25 dixit 'si in te periculum inest, me perisse non dubito'. tantus autem affectus non est mariti tantum sed amatoris

1 QVIA — amatorie om. V || 2 omnia haec V (dett.) || 5 τῷ ἐξουθενισμῷ V, ***** C (dett.) || 7 ad om. V | animam C | inferebant V (dett.) || 9 es] ecce CV | pauit archam egrotare C | quasi W.: quia sic CV | et] ac V (dett.) || 13 ἀνῆλπιος V, **** C (dett.) || 15 pronuntiauit V (dett.) || 16 ex] & C || 17 <uerbum> reperit C || 18 est post serui C || 19 cesso . h . v . in . C | cultum C, cod. Huls., incultum rell. (etiam cod. Cuiac. ut vid.) || 20 agit] dixit cod. Cuiac. || 21 proximus C || 22 ἀποστροφῇ V, **** C (dett.) || 23 eo post fortunae V, om. C || 25 INEST] e . C || 26 te] re C

quoque. 2 NAM SI PERICVLVM VLLVM non permisit amor dicere perituram, sed 'si periculum'.

325 45 2 OFFENDAM AFFECTAM lassam possessamque morbo, ab eo quod est affici, unde affectus dicuntur, propter quos afficimur.

327 47 1 NON VSVS FACTO EST uide artificem Terentium, quemadmodum alias per Pamphilum, alias per ipsum Parmenonem inuenit, quemadmodum nesciatur a ceteris uirginem ante nuptias ab ipso Pamphilo uitiatam esse.

2 NON VSVS non utile. 3 FACTO EST 'facto' abundat. 10

328 48 NAM INVISOS OMNES NOS ESSE ILLIS SENTIO acute eiusmodi causam repperit, quae uel curiosum hominem contineret quaeque non Parmenonem modo sed <per> Parmenonem mox etiam Sostratam arceat ab ingressu.

329 49 1 HERI NEMO VOLVIT SOSTRATAM quasi alius dixerit 'unde intellegis?' 2 HERI NEMO v. s. argumentum odii.

331 51 MAXIME ERI CAUSA M. quam bene 'maxime', qui et propter ipsam uel propter inuidiam socrus non uult fieri grauiorem morbum!

332 52 SERVVM ILICO INTROIRE mire, ut criminosis suspiciosumque sit, non Lachetis aut Pamphili seruum sed Sostratae nec Parmenonem saltem.

333 53 COMMINSISCENTVR dicent, confinxerint.

334 54 1 CAPITI ATQVE AETATI I. bene τῷ ἐνφρημισμῷ maluit 'illorum' quam 'puellae' dicere, quod utique intellegitur. 2 QVI 'qui' unde.

335 55 1 ERA Sostrata. 2 IN <CRIMEN in> litem. 3 EGO VERO IN MAGNUM MALVM in quaestionis tormenta.

1 quo (om. -que) C || 4 propter Steph.: post codd. || 6 est facto V (dett.) || 11 nos omnes C | ILLIS om. V || 12 hominem curiosum V (dett.) || 13 quamquam C | per add. Schoell | Parmenonem om. V || 14 mos C || 15 alium CV, corr. Steph. || 16 <heri> odii C || 17 ERI hic om. C | CAUSA M. quam W.: causamque CV || 18 propter Steph.: post codd. || 20 introire ilico V (dett.) | suppliciosumque C || 22 saltim C || 23 cum fixerint C || 24 i. e. C | τῷ Θυρήσῳ V, *** C (dett.) || 27 CRIMEN in add. W. duce Westerh.

2.

- 336 1 1 NESCIO QUID IAMDVDM AVDIO HIC TVMVLTVARI in
hac scaena quasi quaedam deliberatiua est continens sua-
sionis dissuasionisque partes, quas in subditis considera-
bimus. 2 HIC quia nimis uicini sunt.
- 337 2 1 MAGIS MORBVS <ADGRAVESCANT> grauior fiat: pro- 5
prie, quia morbi graues dicuntur. Vergilius (*Geo. III 95*)
'ubi aut morbo g.', Sallustius (*Hist. III fr. 38 M.*) 'et
morbi graues ob inediam insolita uescentibus'. 2 MALE
METVO NE PHILVMENAE MAGIS instat Terentius bonam
socrum facere, ut bonam facit meretricem. 10
- 338 3 QVOD TE AESCVLAPI ET TE deest 'propter' ut sit:
propter quod.
- 339 4 1 NVNC AD EAM VISAM sic Vergilius (*Aen. VII 454*)
'respice ad haec'. 2 HEM interiectio est nouas res
audientis. 3 HEVS SOSTRATA uide quemadmodum per 15
se ipsum <Parmeno, per> Parmenonem arceatur Sostrata,
quae neque deesse propter officium neque ingredi propter
socrum inducitur. 4 ITERVMNE ISTINC EXCLVDERE bene
'iterum', ut illi pudorem incuteret de repetitione iniuriae.
5 Et memoriter: iam enim dixit (*I 2, 113—14*) 'nostra 20
ilico it u. a. <e>: a. n.' 6 Et simul uide quam uehe-
mentius ad iniuriam sonet excludi quam non admitti.
- 340 5 HEM PARMENO 'hem' interiectio est eius, quae com-
mota sit noua re.
- 341 6 NON VISAM VXOREM PAMPHILI ut supra (*III 1, 52*) 25
'seruum Sostratae' dixit, non 'Parmenonem', sic hic 'uxo-
rem Pamphili' maluit quam 'Philumenam' dicere, ut

2 deliberatiua V || 4 quia] qui C || 6 sunt dicti V (*dett.*) ||
8 insolitam *codd.*, *corr. Lindenbr.* || 10 facit W: faciat (*post*
meretricem V, dett.) *codd.* || 11 ET TE *om. C* | propter .. propter
Steph.: post (quod C) .. post *codd.* || 16 Parmeno per *add.*
Steph. || 17 deesse *om. C* | propter *bis Steph.*: post *codd.* | offi-
cia C || 18 socrum] *sc. Myrrinam (Westerh.)* | inducitur *om. C* |
istunc V (*dett.*), h. C || 23 PARMENO hem *om. C* || 25 VXOREM
om. C || 27 maluit] dixit C

animum et officium eiusdem socrus et matris breuiter demonstraret.

342 7 1 NON VISAS NE M. unam rem Sostrata consuluit, hic <dicat> de duabus, namque et illam non uult ingredi et cauet, ne ipse mittatur. 2 Et bene 'quemquam', 5 ne aperte pro se loqui uideatur.

343 8 1 NAM QVI AMAT CUI ODIO IPSVS EST aliam causam subiunxit: quia durum fuerat ipsi Sostratae dici quod supra dictum est. 2 NAM QVI AMAT causa a sententia morali. 3 CUI ODIO IPSVS EST deest 'eam' uel 'eum'. 10

344 9 1 ET ILLI MOLESTIAM AFFERT bene adiecit, ne qui amet hoc dicat 'laborem, dum promerear quem amo'.

345 10 1 TVM FILIVS TVVS alia causa ab euentu. 2 VIDERE VT VENIT QUID AGAT quod supra 'uisere'. 3 An uisere officii est apud aegros, uidere cognitionis et 15 ideo additum 'quid agat'?

346 11 AN VENIT PAMPHILVS bene imitatur affectum.

347 12 1 HEM interiectio feminea ac matronalis. 2 EX CORDE EXCESSIT geminavit praepositionem.

348 9 2 LABOREM INANEM IPSVS CAPIT ET ILLI MOLESTIAM 20 A. hoc ualidissimum ad dissuadendum fuit.

349 13 NVNC HVC INTROIRE NOLO cur, si uenit Pamphilus, non sit introendum, causa narratur.

350 14 1 NAM SI REMITTENT QVIPIAM uerbum actium quasi neutrum posuit. 2 PHILVMENAE DOLORES $\delta\rho\alpha\mu\alpha\tau\iota$ - 25 $\alpha\delta\varsigma$ errat: non enim uere dolor morbi est, cum sit partus.

350 15 1 SCIO CONTINVO SOLA SOLI ut (*Verg. Aen. I* 387 —88) 'haud, credo, inuisus c. a. u. <c.>'. 2 Et sic 'sola soli' dicitur, quomodo (*Ad. IV* 5, 34) 'praesens praesenti'. sic Vergilius (*Aen. IV* 83) 'illum absens abs. a. u.' 30

3 VISAS NE M.] usus hem *codd.* || 4 dicit *add. Schoell*; respondet (*post* duabus) *Steph.* | illum *V* || 5 quemquam <illorum non> non aperte *C* || 7 non *C* || 9 namque una causa *C* || 10 uel illum *C* || 11 nec *C* || 12 promereat *C* | amor *C*, amat *V* (*dett.*) || 15 officium *C* || 18 feminea *C*, *cod. Cuiac.*, -nina *V* || 21 A. om. *C* | ualidissime *C* || 22 non huc *C* | uolo *V* (*dett.*) || 23 narrauit *C* || 25 dragmaticos *codd.* || 26 erat *C* || 28 haud | aut *CV*

- 351 **16** 1 VNDE ORTVM EST pro 'sit': ἀνακόλουθον tertium.
 2 QVAE INTER VOS INTERVENIT melius sic, quam si
 diceret 'quae illi feceris'.
- 352 **17** 1 QVAM TRISTIS EST χαρακτηρισμός locuturi Pam-
 phili. 2 O MI GNATE ordo est: o mi gnate, gaudeo te 5
 saluum uenisse. sed intercedit Pamphilus tristis.
- 353 **18** 1 SALVAN PHILVMENA EST cito probat Pamphilo
 amare se nurum, cum post salutationem nihil prius quam
 de salute uxoris eius inquit. 2 SALVAN PHILVMENA
 EST mire obuam sibi exeuntem filium nihil aliud nisi de 10
 Philumena interrogauit, ut ostenderet eius morbum sibi
 curae esse.
- 354 **19** 1 MELIVSCVLA EST uerum est, quantum ad morbum
 pertinet. 2 MELIVSCVLA EST hoc et ad morbum et ad
 euentum partitudinis uerum est: ita non mentitur Pam- 15
 philus matri. 3 VTINAM ISTVC ITA DI FAXINT diligen-
 tiore officio loquitur ut rea apud filium socrus.
- 355 **20** 1 QVID TV IGITVR LACRIMAS mire 'igitur', quo
 significat: si ita res est, quare ergo tu tristis es?
 2 RECTE MATER sic dicimus, cum sine iniuria interrogantis 20
 aliquid reticemus. — 3 *Et bene additum 'mater', ut
 duritia reticentiae blando nomine molliretur.* — alii
 'recte' sic accipiunt, ut intellegant nihil est mali.
- 356 **21** 1 QVID FVIT TVMVLTI antiqui sic declinauerunt
 tumulti, senati, ut Sallustius (*Catil.* 53, 1) 'senati decre- 25
 tum fit'. 2 *Et τὸ 'dic mihi' curiosius interrogantis est.*
Vergilius (Ecl. III 1) 'dic mihi, Damoeta, cuium pecus?'
 3 DOLOR REPENTE INVASIT proprie 'inuasit', quia 're-
 pente'.

1 ἀνακόλουθον V, ***** C (dett.) || 2 INTERVENIT (sic Ter.
 codd. γ)] uenit C | sic] si C | si om. C || 3 fecerās Cⁱ || 4 χαρακτη-
 ρισμός V, ***** C (dett.) || 8 se amare V (dett.) || 9 salua C ||
 10 obuium V || 11 curae sibi V || 14 et 1.] est D, om. rell. | ad
 morbum <pertinet> V || 15 uera C || 18 mire W.: locum ire
 codd. (ex lacr. mire) | quo] con- V || 20 dicimus sic C || 25 fit]
 sit CV || 26 *Et τὸ dic mihi W. (cf. Andr. IV 1, 43): esto dic*
mihi codd.; dic uerbum est instantis audire et add. V (dett.) |
est om. V (dett.) || 28 REPENTE om. C

357 22 1 ITA FACTVM EST MORIS EST assentiri ad dicta interrogantium, qui quae uera sunt celant. 2 ITA AIVNT bene aliis adscripsit, si falsum sit, ut ipsis adscribatur mendacium. 3 ITA AIVNT in hac tota interrogatione et responsione colorem induxit secretum aegre obiurgantis. 5

4 ITA AIVNT religiose mendacium ad rumorem retulit: 'aiunt' inquit, ne ipse falsum dicere uideretur. 358 23 1 I SODES INTRO <ueretur>, ne ingrediatur mater ad soceros, et ideo 'i sodes' dicit 'intro'. 2 Et apparet 'intro' dicentem manu annuere, ut domum redeat, et simul 10 quo magis faciat, addit causam. 3 CONSEQVAR IAM TE MEA MATER adiecit et tempus 'iam'. 4 MEA <m.> necessario additum 'mea mater' et 'sodes', quia 'i intro' durum est. 5 FIAT abiens dixit hoc mater 'fiat', ne omnino iussis alienis parere uideatur, quia sic imperamus 15 et nos, quae ipsi facturi sumus.

359 24 1 TV PVERIS CVRRE P. probabilis causa, qua ablegat etiam Parmenonem, dum iubet eum pueris occurrere. et simul notandum, quod in hac fabula ridicule uexatur usque ad ultimum seruus et ablegatur, cum sit et piger 20 et curiosus. 2 ATQVE EIS ONERA ADIVTA locutio antiqua.

3 ATQVE EIS ONERA ADIVTA figura est ὑπαλλαγή pro 'ipsos onera portantes'.

360 25 1 QUID NON SCIUNT IPSI VIAM DOMVM QVA REDEANT iam uide, quemadmodum seruetur Parmenoni persona lo- 25 quacis, curiosi, pigri. 2 DOMVM aduerbiale est. 3 DOMVM QVA REDEANT 'qua' si locum significet, uidebi-

3 sit] sic V | ut Steph.: in codd. || 4 hac in C || 5 obiurantis V, obiut- C || 6 ueretur add. Schoell; metuit Steph. | regrediatur C || 9 <intro> ut appareret C || 11 iam om. C || 12 adiecit — mea mater om. C || 13 i intro durum Steph.: introductum (-dictum VD) codd. || 14 FIAT om. C || 15 omnino Steph.: omnia codd. | parare C | quia sic W.: quasi codd. || 16 <nos> ipsi V (dett.) || 17 p. om. C | quam allegat (at in ras.) C || 19 uexaturus est ad ultimum V || 20 allegatur cur sit C || 22 ATQVE EIS (his C) ONERA ADIVTA post portantes in codd., transp. W. | figura est L, figura et est C, figurata et est V | ὑπαλλαγή V, cod. Cuiac., **** C (dett.) || 23 ipsis C || 24 redeat C || 25 parmenonem C

tur reliquum praeceptum seruus non audisse; sin audiuit, 'qua' quomodo intellegimus, id est quemadmodum onus portent de naui, ut <sit> quid fieret, qua fieret. 4 CESSAS de industria omnes ablegauit suos, ut non audirent, quae intus post scaenam sunt acta, quae tamen populo 5 est narraturus.

3.

361 1 1 NEQVEO MEARVM RERVM INITIVM VLLVM INVENIRE IDONEVM in hac scaena conquestio est ad deliberationem descendens, an habeat Pamphilus an excludat uxorem, in qua tota oratio Pamphili ad argumentum spectans amatoria magis quam maritalis est: nam aliter non perueniretur ad ultimam cognitionem omnium rerum nisi adulescens furtium conceptum uxoris et partum aliquanto lenius, quam coniugalis dolor expetit, tolerauisset. 2 NEQVEO MEARVM R. haec est Homericilla διαπόρῃσις (Od. IX 14) 15 'τί πρῶτόν τοι ἔπειτα, τί δ' ὀστιάτιον καταλέξω;' 3 NEQVEO MEARVM RERVM INITIVM hoc principium magna διαπορήσει oneratur, ut ostendantur aerumnae et multae et graues. 4 IDONEVM aptum, conueniens.

362 2 VNDE a quo. 20

363 3 1 PARTIM QVAE PROSPEXI HIS OCVLIS 'his' quasi miseris uult intellegi: quibus prospexi uel audiui mala. 2 An sic dictum est, ut apud Vergilium (Aen. IV 359) 'uocemque his auribus h.?'

364 4 QVA ME PROPTER EXANIMATVM inter exanimatum 25 et exanimum hoc interest: exanimatus est conterritus,

1 sin] sed CV | audientque quomodo C || 3 sit add. W. || 5 facta C || 8 questio C || 9 abeat V || 12 ultimam ad C || 15 R. om. V | hoc C | διαπόρῃσις · τί πρῶτον τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὀστιάτιον καταλέξω Lindenbr. (ex cod. Cuiac. ut vid.): **** * codd. || 17 INITIVM om. C | διαπόρῃσι V, ia · no · p · h · c · i C (lac. dett.) || 18 onerat C | ostendatur C || 21 PROSPEXI perspexi Ter. || 22 uult Steph.: uel codd. || 25 propter <ea> C || 26 et exanimum om. C | interest] ē · i · C

conturbatus, ut (*Andr. I 4, 7*) 'sed quidnam Pamphilum exanimatum uideo?' et Vergilius (*Aen. V 805*) 'exanimata s. i. a. m.'; exanimus est occisus, ut Vergilius (*Aen. XI 30—31*) 'corpus ubi e. p. P. A. s. s.'

365 5 1 ME I. VT C. raptim ingressus sum. 2 TIMIDVS 5 pro 'timens', nomen loco participii.

366 6 1 MORBO ME VISVRVM AFFECTAM quia et hic morbus est. 2 EI MIHI interiectio dolentis. 3 Vergilius (*Aen. III 39*) 'eloquar an sileam?' et dicitur haec figura ἐπιμυρή. 4 EI MIHI mire interposuit σχετλιασμόν. 10

368 8 1 ID QVOD ME REPENTE deest 'propter', ut sit: propter id, ac per hoc ideo. 2 ID QVOD ME REPENTE ASPEXERANT causa cur laetae exclamauerint. 3 'Id' ergo: ob id.

369 9 1 SED CONTINVO VVLTVM EARVM SENSI IMMVTARI 15 OMNIUM mire Pamphilus etiam ancillarum metu impellitur, ut alienum nasci puerum suspicetur nec ullo modo in memoriam redeat hanc se puellam uel huiusmodi uitiasse.

2 VVLTVM EARVM quae uiderint.

370 10 1 FORS OBTVLERAT oblatum dicitur in utramque 20 partem, quicquid expectationem praeuenit. 2 OBTVLERAT offerri dicuntur tam bona quam mala, si insperata obiciantur aspectibus.

372 12 1 EGO EIVS V. C. non erit plena uis repentini doloris, si praesentiens aliquid suspicatur, et ideo addidit 25 'ego eius uidendi cupidus recta consequor'. 2 RECTA CONSEQUOR absolute et sine adiectione; non enim addidit 'uia'.

373 13 1 EXTEMPLIO EIVS MORBVM 'morbum' mitiore animo

1 ut om. C || 3 exanimatus C || 4 s. s.] s. V || 5 me ut te V, me. ait. e C || 7 quia om. C || 8 hei V; sic et infra | dolentis <est> V (dett.) || 9 ἐπιμυρή V, om. C (dett.) || 10 σχετλιασμόν V, ***** C (dett.) || 11 qvov] quoque C | propter bis Steph.: post codd. || 13 laete CV | exclamauerant V || 19 uiderit V (dett.), uiderat (ex-ras corr.) C, corr. ed. pr. || 20 scholiorum 1 et 2 interpretamenta inter se commutata sunt in V (dett.) | in om. C || 21 expectatione C || 24 v.] uidendae V (dett.) | c.] e. C | erit om. C || 25 presenti <aliquid> C | addit V || 26 uidendae V | c. r. c. C || 27 consequar V, -ar C | uiam codd.

quam 'uitium' dixit aut 'probrum'. 2 *Et* recte, quia dixit (v. 5—6) 'alio me suspiciens m. u. a. quam s. e. u.'

374 14 SPATIVM MORAM.

375 15 AC RES MONEBAT partus.

376 16 1 O FACINVS INDIGNVM 'facinus indignum' non ad 5
illam, hoc est Philumenam, sed ad auctorem uitii refertur.
2 ET CORRIPVI ILICO ardens scilicet dolore. et est
causa, cur cito exierit.

377 17 1 LACRIMANS non 'furens' sed 'lacrimans', non
'iratus' sed 'percitus'. 2 ATQVE ATROCI uehementi. 10

378 18 1 MATER CONSEQVITUR IAM V. L. E. ostendit affec-
tum misericordiae suae 'matrem' dicendo potius quam
'Myrrhinam' et addendo 'misera: misertum est', ut recte
supra (I 2, 77) dictum sit de illo 'pium et p. i. n.'
2 AD GENVA ACCIDIT accidere est gestu corporis osten- 15
dere humilitatem cadentis, propter 'ad', quod est iuxta,
et 'cadere'. Sallustius autem sine praepositione dixit
(Iug. 14, 17) 'quo accidam aut q. a.'

379 19 1 LACRIMANS MISERA miserabiliter se habens.

2 MISERTVM EST hoc ipse sibi. 20

380 20 OMNIBVS NOBIS VT RES DANT S. I. M. A. mire dixit
'dant sese'. Homerus (*Od.* XVIII 136—37) 'τοῖος γὰρ
νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων, οἷον ἐπ' ἡμᾶς ἄγῃσι πατὴρ
ἀνδρῶν τε θεῶν τε'. †hic ex illo et ualidus dixit.† et est
haec catholica sententia. Apollodorus 'οὕτως ἕκαστος διὰ 25
τὰ πρᾶγματα σέμνους ἦεν καὶ ταπεινός'.

2 quam] ac Ter. || 9 furens — non om. C || 10 percitus Ter.:
misertus codd. | ATQVE om. C || 11 IAM — E.] u. C || 12 potius
dicendo V (dett.) || 13 et om. C | miseram misertus est C || 14 illa
codd., corr. Steph. || 15 accidit] hoc C | gestum codd., corr. ed.
pr. || 16(in) humilitatem (-te C) codd., corr. Steph. | propter ad
Steph.: postea C, post V (dett.) || 18 quo] qua V (dett.) | acce-
dam L (= Sall.) | q. a. (= quos adpellem)] quo codd. || 21 NOBIS
bonis C | A.] at C || 22 τοῖος — θεῶν τε Lindenbr. ex cod. Cuiac.:
magna lac. in codd. || 24 hic ex (sed hic sese ex V, dett.) illo et
ualidus (-dius dett.) dixit codd.; sic ex illo et Hesiodus (*Op. et*
D. 3—8) dixit Schoell || 25 οὕτως ἕκαστος διὰ τὰ πρᾶγματα
σέμνους ἦεν καὶ ταπεινός Lindenbr. (ex cod. Cuiac.): *****
codd.; διὰ <Διός> et σέμνους μὲν <ἔσται> Schoell; v. append.

v. app. p. 520
Wil. H. 63, 378

382 22 1 O MI PAMPHILE ABS TE QVAMOBREM a nomine incipit et blandimento, quia secreta confitetur, ut Vergilius (*Aen. IV 20*) 'Anna, fatebor enim, m. p. f. S.' a principio idem elaboravit, ut aduersus pudorem conscientiae uoce et confessione duraret. 2 O MI PAMPHILE ABS TE 5 QVAMOBREM uenialis status, in quo confessio est et precatio. 3 ABS TE QVAMOBREM morale blandimentum ante confessionem.

383 23 1 NAM VITIVM confessio est. 2 NAM VITIVM EST o. coepit a causa. 3 Et 'oblatum' ad repentina pertinere 10 superius (*ad v. 10*) adnotauimus. 4 OBLATVM quasi non expectatum et nolenti. 5 VIRGINI quasi quae falli possit. 6 OLIM recte 'olim', quia facilis uenia circa uetera iam delicta; unde temptat temporis longinquitate extenuare peccatum. 7 'Olim' ergo id est: ante menses 15 nouem. 8 AB NESICIO QVO IMPROBO mire contempsit personam dicendo 'nescio quo', id est nescio quem dixit, ut ostendat ignobilem et abiectum; nam si nomen est, habet et dignitatem, ut (*Verg. Aen. II 89—90*) 'et nos aliquod nomenque decusque g.' et ne placere uideatur is qui 20 fecit, 'improbum' dixit.

385 25 1 NEQVEO QVIN LACRIMEM MISER uidetur quasi destillantes fletus detergere. 2 NEQVEO deest 'continere'.

3 SED CVM ORATA EIVS bona *παρένθεσις*.

386 26 1 QVAEQVE FORS FORTVNA precatio. 2 FORS 25 FORTVNA *ὑφ'έν*, id est subita fortuna. 3 Et 'fortuna' in

1 o pamphile mi *V (dett.)*, sine te o pamphile *C* || 2 incipit *W.*: i . n . c . C, om. *V (dett.)* | quia *Steph.*: q C, mire *V (dett.)* || 3 f. om. *C* || 4 aduersa is pudore *C* | conscientia e (et *D*) uoce *codd.* || 5 mi post pamphile *V (dett.)*, om. *C* || 6 uenialis — QVAMOBREM om. *V* || 9 est confessio *V (dett.)* | NAM — EST om. *V* || 10 o. coepit] occepit *C*, et occ- *V* | Et om. *V (dett.)* | repentinam *C* || 12 uolenti *C* || 13 posset *V (dett.)* | que facilius *C* ||

14 tentat *V* || 17 quo — nescio om. *C* || 18 et] ita *V*, contra *C* || 20 g.] o . C, om. *V* || 23 distillantes *V* || 24 EIVS] est *C* | *παρένθεσις V (par- dett.)*, ***** *C* || 26 *ὑφ'έν V (ὑφ'έν Steph.)*, om. *C (lac. dett.)*; *τύχη ἀγασθή male ed. pr.* | deest *C*

incerto, 'fors fortuna' in bono ponitur. Vergilius (*Aen. IX 41*) 'si qua inte<rea> fortuna fuisset' et ipse (*Phorm. V 6, 1*) 'o Fors Fortuna'.

- 387 27 1 PER EAM TE O. oratorie inducuntur et pro
tacentibus preces. 2 PER EAM TE O. obtestatio est 5
precatio cum mentione earum rerum, per quas petimus,
ut (*Verg. Aen. X 45—46*) 'per euersae, g., f. T. e. o.'
3 SI IVS SI FAS EST utrum hoc inuidiose an quasi femina,
quae leges nesciat? 4 VTI ADVERSA EIVS mire non
'crimen' sed 'adversa'. 10
- 388 28 1 PER TE TECTA TACITAQVE 'tectae' si reducis,
'tacitae' si repudias sub alia excusatione. 2 An idem
significant? an potius: neque re neque uerbo indices?
3 An 'tectae', ne uideantur, 'tacitae', ne dicantur?
- 389 29 1 SI VMQVAM ERGA TE Vergilius (*Aen. V 798*) 'si 15
concessa p., s. d. e. m. p.' Terentius sic (*Andr. I 5, 57*
—58) 'si te in germani fratris d. l. s. h. t. s. s. f. m.'
2 SI VMQVAM ERGA TE ab ante acta uita.
- 388 28 4 TECTA TACITAQVE 'tectae' sint, ne ex odiis sciant,
'tacitae', ne ipse indicet. 20
- 390 30 VT SIBI DES PRO I. subauditur 'gratia'.
- 391 31 1 CETERVM DE REDVCENDA I. F. temptat etiam hoc
persuadere, sed oratorie et uerecunde. 2 Et mire 'de
reducenda' dixit, non 'de respuenda'. 3 QVOD IN REM
SIT <T.> nam reddenda dos erit. 25
- 392 32 SOLVS CONSCIVS a possibili, nam hoc nomine osten-
dit tacere eum posse, quod conscius sit ipse solus.
- 393 33 1 NAM AIUNT honestius 'aiunt' pro 'ait' dixit, nam

4 o.] oro C; sic et *infra* || 7 ut] et C | reuersae C, adu. V || 11 TA-
CITAQVE] que C || 13 sig^t C || 14 uideatur .. dicatur (-antur C) *codd.*,
corr. Steph. || 16 m. om. V | sic om. C || 17 t. — m.] e. s. r. f. n. C,
t. s. f. u. V || 18 facta *codd.*, *corr. Steph.* || 19 ex odiis *Schoell*: ex
aliis C, *cod. Cuiacii*, alii V, hec alii *dett.* || 20 indicit C || 21 DES
PRO I.] despero C, des. V || 22 REDVCENDA om. C | I. F.] ie C,
om. V (*dett.*) | <si te in (om. C) germani fratris> temptat
codd. | hoc etiam V || 23 de] & C || 25 reducenda *codd.*, <nisi
reducatur> reddenda *Steph.*; respicienda *Schoell* || 28 ante hone-
stius *add.* C enim — quam = *schol.* 33, 2

qui aiunt, scire <****> dicere potuit nisi Philumena?

2 Ergo recte: 'aiunt' enim potius honestum est quam 'ait'.

3 POST DVOBVS CONCVBVISSE EAM MENSIBVS 'post duobus' simpliciter accipiendum, non 'post duos': est enim <ἀναστροφῇ, non> ἀντίπτωσις. 4 POST D. non statim ut 5 nupta sit, sed postquam nupta est, post duos menses nuptiarum, ut sint <reliqui> quinque menses. 5 Et hinc apparet eam ante menses duos, quam nuberet, uitiatam, quinque mensibus cum Pamphilo fuisse, ex quibus duobus prioribus amatam esse, tribus reliquis peregrinatum 10 esse Pamphilum. 6 An 'post duobus' pro 'post duos', ut Plautus (*Pers. IV 1, 4*) 'post principio denique' et (*cf. Pseud. I 3, 146 vel Trin. I 2, 154?*) 'post paulo'?

395 35 QVOD TE SCIRE IPSA INDICAT RES quia contristatus es et corripuisti te foras. 15

396 36 EVENIAT PARTVS Philumenaе scilicet.

398 38 1 ABORTVM ESSE non est Latinum 'aborsa est' sed 'abortum fecit'. 2 ABORTVM ESSE deest 'natum' uel 'factum'. 3 Vel absolute, quomodo dicimus (*Ad. III 1, 8*) 'e re nata' uel quemadmodum dicimus 'ex te mihi 20 orta est iniuria' (*cf. Ad. II 1, 35*). 4 DICAM ABORTVM ESSE rationabiliter dixit: fit enim abortus etiam septimo mense sine pernicie feminae. 5 SVSPECTVM FORE suspicabile, suspiciosum.

399 39 1 EX TE RECTE EVM NATVM PVTENT noue dixit 25

1 *lac. sign. Schoell; idem suppl. nequeunt, neque quisquam uere* | <metuit> potuit *C* || 4 suscipiendum *C* || 5 ἀναστροφῇ, non *add. W.* | ἀντίπτωσις *W.*: antiphtosis *D*, antiphoris *rell.* | *p.* non *W.*: duos *V* (*dett.*), nos *C* || 7 sit *C* | reliqui *add. Steph.* || 8 hic *C* | eam *om. C* | ante *om. V* (*dett.*) | duos menses *V* (*dett.*) | <prius> quam *V* (*dett.*) | uiciata *C* (*dett.*) || 9 quattuor *codd., corr. Westerh.* || 10 duorum *C* | posterioribus *codd., corr. Westerh.* | reliquis tribus *V* (*dett.*) || 11 fuisse *V* (*dett.*) | pamphilo *C* || 14 res indicat *V* | <& qua> quia *C* || 15 es et *W.*: esset *V*, essem *C* | corripuisse foras *V* (*dett.*) || 17 aborta *C*, aborsum *V* (*dett.*) || 18 fecit *Steph.*: facit *V* (*dett.*), *om. C* | ABORTVM *om. C* || 20 ex te dicimus *C* || 21 abortam *C* || 22 rationaliter *V* || 25 gnatum *V* | putant *V* (*dett.*), *p. C*

'natum abortum', quasi abortus nascatur. 2 'Natum' ergo pro facto conceptoque dixit.

400 40 1 [†]CONTINVO EXPONETVR[†] cum alienus exponitur et non tollitur pro tuo. 2 *Et* mire necandi pueri non fit mentio, quia Pamphili filius inuenietur, cum ei etiam 5 per patrem puellae poeta succurrit. 3 EXPONETVR ad mortem scilicet. 4 HIC TIBI NIHIL EST QVICQVAM INCOMMUDI ab utili. et est *παρόλκον* quartum, ut (*Ad. III* 3, 12) 'nihil quicquam uidi laetius'.

401 41 1 ET ILLI MISERAE INDIGNE ut non sit *ἀνακόλον- 10* *θον*, et superiori uersui τὸ 'et' addendum est, ut sit: et tibi nihil <est> quicquam incommodi. 2 FACTAM IN-
IVRIAM mire 'iniuriam' dixit, ut non condemnanda sit, sed dolenda.

402 42 1 POLLICITVS SVM plus quam 'promisi'. 15

401 41 3 ET ILLI MISERAE I. conclusio per enumerationem: et non laederis, inquit, et proderis miserae.

402 42 2 QVOD DIXI FIDEM quod promisi.

403 43 ID VERO NEVTIQVAM HONESTVM ESSE ARBITROR 'neutiquam' non est omnino negatium, sed aliquid asser-
tionis habet; est enim 'neutiquam' non nimis, non ualde.

404 44 1 NEC FACIAM bene addidit 'nec faciam': multa enim etiam <in>honestam amore suscipimus. 2 ETSI ME AMOR GRAVITER CONSVETVDOQVE hoc cum gemitu. 3 *Et* τὸ 'etsi' non est complexium neque praepositium sed 25

1 gnatum 1. V, nata C || 3 schol. *pertinet ad* HIC TIBI — INCOMMUDI || 5 sit C || 6 concurret *codd.*, *corr. Steph.* | exponet C || 7 hinc C | nil V || 8 ab utilitate C | *παρόλκον* (par- *dett.*) quartum V, ita *** quarum C || 9 uidi quicquam V (*dett.*) || 10 *et* ut *codd.* | ut <ne> non V (*dett.*) | *ἀνακόλονθον* V, om. C || 11 *et* 1. | ut C | uersu ita et C, uersui ita V, *corr. Steph.* | *et* 3. | *est codd.* || 12 nil V | <ut> incommodi C || 13 condemnanda *cod. Cuiac. et Huls.*, commendanda C, contemnenda V (*dett.*) || 14 condolenda V || 15 post quam C || 16 *et* | ut V || 17 laederis V | miseri C || 18 duxi C | promisi C || 19 *id* in *codd.* || 20 negatum C | <et> assensionis C, assensionis V (*dett.*), *corr. Schoell* || 22 nec ... nec] ne ... ne *codd.* || 23 etiam honesta (*utrumque* post suscipimus V) amare *codd.*, *corr. Steph.* || 24 GRAVITER om. C | *Et* τὸ 'etsi' W.: *et* τὸ si V, & to si C

subiunctivum, id est pro 'tametsi'. 4 <AMOR> CONSVETOQVE duae res contra honestum et utile ualidissimae.

5 *Et* bene 'tenet', non 'tenuit'.

- 405 45 1 LACRIMO QVAE POSTHAC FUTURA EST VITA bene propensior in affectum est, ut uerisimile fiat potuisse reticere. 2 *Et* 'lacrimo' non pendet a superiore, sed interpositis diu fletibus dixit. 3 LACRIMO QVAE POSTHAC 'quae' modo non uim pronominis continet sed querelae. 4 *Et* 'lacrimo' sic dixit, ut Vergilius (*Aen. IV* 30) 'sic effata sinum l. i. o.' 5 *Et* est ordo: lacrimo, cum in mentem uenit.

- 406 46 1 O FORTUNA hic fortunam pro bona posuit. 2 UT NUMQUAM PERPETVO ES BONA legitur et 'data', nam et sic pro 'bona' intellegitur necessario.
- 408 48 1 IDEM NUMC HVC legitur 'idem' et 'eidem'; <si 'idem'>, ego, si 'eidem', hoc est amori. 2 OPERAM DABO difficultatem rei ostendit dicendo 'operam dabo'.
- 409 49 1 ADEST PARMENO CVM P. quia idem Parmeno est secretorum conscius, addidit 'cum pueris'. 2 MINIME EST OPVS id est: omnino non est opus.
- 413 53 ALIQUO MIHI EST HINC ABLEGANDVS DVM PARIT PHILVMENA in tota comoedia nec cessabit, cum sit piger, nec resciscet, cum sit curiosus, Parmeno.
- 414 54 DVM PARIT PHILVMENA 'dum' alias dummodo, alias donec; nunc quamdiu.

2 duae om. C || 3 non Steph.: nam CV || 4 bene om. C; recte? || 5 affectu V (dett.) | tacere V (dett.) || 6 ad superiora codd., corr. Steph. || 7 dixit] dñ C, ut saepe || 8 non hic om. V (dett.) | continet] non tenet V (dett.) | querelae Steph.: et querela C, querelam V; ergo exclamatio est, non interrogatio || 12 fortuna 2. C | bona L, -nam rell. || 14 et om. V || 15 idem <idem> C | legitur W.: ego codd. | idem om. V | et eidem W.: quia idem (id est C) codd. | si idem add. W. duce Klotzio || 16 si eidem] sic id est C || 18 p.] pamphilo codd. || 19 est] consors V (dett.) | secretorum<que> codd. || 20 opus est V (dett.) | non est om. C || 21 <sed> mihi C | hinc] b. C, om. V (dett.) | DVM PARIT om. C || 22 in om. C | cessauit codd., corr. Steph. || 23 cum sit om. C || 24 PHILVMENA] .i. C || 25 numquam diu codd.

4.

- 415 1 1 AIN TV TIBI HOC INCOMMODVM EVENISSE ITER alia ratio est currentis ad argumenta, alia actuum comitorum; sed perfecti poetae est ita seruire argumento, ut tamen spectator nouis delectationibus teneatur. nam in hac scaena, donec perueniat ad Pamphilum Parmeno, hoc 5 *ἐν ᾧ* inducitur, cum ostenditur, quid mali sit nauigatio.
- 2 AIN TV TIBI pro 'aisne tu'. et sic aliquid iam dixisse magni <in> praecedenti oratione ex respondentis sermone monstratur. 3 AIN TV <aut> in scaena nascitur oratio aut in scaenam defertur. 10
- 417 3 TANTVM QVANTVM RE IPSA N. I. E. ἀνακόλουθον quantum: non enim intulit 'quantum'. ut Vergilius (*Geo. IV 411—12*) 'quanto ille magis formas s. u. i. o., tam tu, nate, magis contende tenacia uincla'.
- 418 4 O FORTVNATE NESCIIS QUID MALI P. bene: maiore <respon- 15 dit> affectu dicens 'o fortunate', quam si responderet 'ita'.
- 419 5 QVI NVMQVAM ES INGRESSVS MARE proprie dixit 'ingressus', <ut> qui iam nauigauit 'egressus' dicitur. sic Vergilius (*Aen. I 172*) 'egressi optata potiuntur Troes harena'. 20
- 420 6 1 NAM ALIAS VT OMITTAM MISERIAS παραλειψis oratoria. 2 MISERIAS nauigationis scilicet.
- 421 7 1 DIES TRIGINTA accusatiuus casus plenum numerum et continuationem rei significat. 2 DIES TRIGINTA AVT PLVS EO hoc exitiosum uel sine periculo uideri potest; 25 sed uide quid addat. 3 AVT PLVS EO IN NAVI absolute

1 TIBI om. V | ITER] sequitur lac. in V || 4 nam om. V || 6 ἐν ᾧ V, **** C (dett.) | ostendatur C || 7 TIBI om. V (dett.) | pro om. C | iam aliquid V | dixisse <ain tu tibi> C || 8 magni praecedentis orationis et respondere sermo ne monstretur (sermo dem-V) codd., corr. Steph. || 9 aut add. W. || 11 QVANTVM] sic et Ter. cod. A; scholiasta legit QVAM | N. om. V | ἀνακόλουθον V (an-dett.), **** C || 13 tam tu — uincla om. C (dett.) | tam tu] tanto V || 15 P. om. C | respondit add. Schoell || 21 OMITTAM] sic Ter. codd. EF; mittam rell. | παραλειψis ed. pr.: παραληψis V, n. a. pδ. δH. VY. ic C || 22 nauigationes C || 23 accusationis C

'eo', ut alibi (*Heaut. I 1, 10—11*) 'annos sexaginta natus es, aut plus eo, ut c.'

422 8 1 MORTEM S. E. dura est expectatio mali. Vergilius (*Aen. VI 614*) 'i. p. e.' 2 SEMPER M. EXSPECTABAM id est omnibus horis cum continuatione triginta 5 dierum.

423 9 ITA VSQVE 'usque' uel diu uel ualde.

424 10 1 ODIOSVM esse scilicet ita in mari dies triginta.

2 *Et* nomen posuit pro aduerbio: 'odiosum' pro 'odiose'.
3 HAVD CLAM ME EST *λιότης* pro: ego maxime intellego, 10 quam odiosum sit. nam qui iungunt et sic legunt, errant et non intellegunt. 4 AVFVGERIM coniunctiuum modum posuit pro indicatio futuro uel, ut alii dicunt, promissiuo. 5 AVFVGERIM sic ueteres, quod nos 'fugerim'.

426 12 1 OLIM QVIDEM TE CAUSAE IMPELLEBANT LEVES 15 mire in seruum fugitium, qui ob uitium eiusmodi, non ob causam fugiat. 2 *Et* bene 'leues' dixit: haec enim non est leuis.

427 13 1 QVOD NVNC MINITARE FACERE VT FACERES ordo: olim quidem te causae impellebant leues, Sosia, ut faceres, quod nunc facere minitaris, hoc est hac occasione. et in Andria sic ait recusanti periurium seruo Mysis (*IV 3, 15*) 'noua <nunc> r. i. t. i.' 2 FACERE VT FACERES 'facere ... faceres' comicum est et Terentianum.

428 14 SED PAMPHILVM IPSVM VIDEO a quo mis<sus> sum. 25 uel dominum, ut Graeci dicunt *αὐτόν*.

429 15 EGO HVNC ADIBO uel noua curiositate ait Parmeno.

430 16 1 EQVIDEM TE E. bene excepit Pamphilus Parme-

1 alibi] in eauton. in mg. add. *V*² || 4 i. p. e.] = inclusi poenam expectant | m.] miser *V* (dett.) || 7 uel 2. om. *C* || 8 ita om. *V* (dett.) | triginta dies *V* (dett.) || 10 aut *C* | *λιότης* *V* (-της Steph.; lac. dett.), om. *C*; *ὅν ἡλίαθέμεστον* male ed. pr. || 11 iungunt] sc. odiosum haud clam me est *Umpfenb.* || 13 permissiuo *C* || 16 mire in seruum in ras. *V*² | huiusmodi *V* (dett.) || 21 hoc est hac] hoc *C*, hac *V* (dett.) || 24 faceres om. *C* | et] ut *C* || 26 *αὐτόν* *V*, **** *C* (dett.) || 27 nunc abibo *C* || 28 te e *B* (qui hic incipit), te *C*, te expecto *V*

nonem, ut uideatur uera dicturus. 2 ET QUIDEM TE E. apparet Pamphilum Parmenonis absentiam desiderare eo, quod nunc prior Parmenonem alloquitur.

431 17 1 IN ARCEM TRANSCVRSO OPVS EST ostendit quam longe sit, cum 'in arcem' dicat. 2 *Et* bene 'in arcem', 5 <quam> Minerua condidit. 3 *Et* TRANSCVRSO pro 'transcurrere'. 4 CVI HOMINI haec uerba cum sua pronuntiatione uim recusationis in se continent. 5 CVI HOMINI cum recusatione pronuntiandum. et est pigri responsio laborem ad alium transferentis. 6 IN ARCEM pronuntia, 10 ut ostendat, quam longe sit in arcem transcurrere.

433 19 QVI MECVM V. V. E. apparet eum cum eo aliquid negotii habere, cum dicit 'qui mecum una u. e.'

434 20 VOVISSE HVNC DICAM SI SALVVS D. R. facete dixit: more enim hoc fit eorum, qui longis itineribus maris 15 periclitaturi nouent aliquid, si peruenerint. et conuenit hoc Pamphilo, quem supra (v. 3) male nauigasse audierat.

436 22 1 QUID VIS NVNTIEM AN CONVENIAM MODO non enim mandauerat quicquam, qui sine causa mittebat oblitus bene dissimulare ut qui mentiuntur. 2 *Et* sic pronuntiandum 'an conueniam modo', ut reprehendere dominum Parmeno uideatur.

437 23 1 IMMO QVOD INSTITVI ME HODIE deest 'nuntia', ut sit: immo nuntia. et sumitur a superiore sententia, qua dixit 'quid uis nuntiem?' 25

436 22 3 AN CONVENIAM MODO εἰσωνυκῶς dixit, nam non hoc interrogantis simpliciter.

1 <est> et quidem B, equidem V (dett.) | E. om. BC || 3 nunc om. V | prior error non est C || 5 cum] ut V, om. C || 6 quam add. Steph. | Et om. B || 9 pronuntiandum] -tiatione B || 10 aliud C || 11 ostendas V | quam <i> C || 12 quid B | u. e. u. BC, una aduectus est V (dett.) || 13 una u. e.] u. e. B, una aduectus est V (dett.) || 14 nouisse (corr. V) codd. | D. R.] face BC || 15 more Steph.: timore codd. || 16 periclitati B, -tant C (qui habet mouent) | si peruenerint] superuenerint B, -rit C || 17 quem om. C || 18 qui C | CONVENIAM] cūueniret B || 19 qui <a> C || 20 simulare B || 23 QVOD om. B | constitui Ter. || 24 sententia om. BC || 26 ἰσωνυκῶς B, ἰσωνυκῶς V, **** C

437 23 2 IMMO QVOD CONSTITVI ME HODIE apparet eum hanc conquisitam et uix corrasam inuenisse causam.

438 24 1 VOLA ἡθικῇ ὑπερβολῇ usus est: ita curras, ut uolare magis quam currere uidearis. 2 Et transcurrere iusserat (v. 17), nunc adiecit imperio: iam non curre 5 sed uola.

439 25 1 AT NON NOVI HOMINIS FACIEM moralis expressio pigritiae in tot excusationibus posita est. 2 AT FACIAM VT NOVERIS stomachose pronuntiandum 'at', quod et Pamphilus repetit dicens 'at <f. ut n.>'. 10

440 26 1 MAGNVS RVBICVNDVS CRISPVS CAESIUS CRASSVS c. f. [properatio] ἀθροισμός. 2 Et aceruo sine coniunctiuo est usus. 3 MAGNVS RVBICVNDVS <C.> imperite Terentium de Myconio crispum dixisse aiunt, cum Apollodorus caluum dixerit, quod proprium Myconiis est, ut 15 244 M. Lucilius (l. inc. fr. 112 L. M.) 'Myconi calua omnis iuuentus'; unde etiam prouerbium Graecum 'μία Μύκονος'. sed ego Terentium puto scientem facetius Myconium crispum dixisse. 4 CAESIUS glaucis oculis. 5 Quasi felis ocu- 20 los habens et glaucos. *v. Paroemiogr. I India. Kai Mankanda gah crispus in sold.*

441 27 1 CADAVEROSA FACIE subliuida †ad personam† rubore et liuore; rubicundi enim et crassi talem saepe habent faciem, quod est proprium cadaueris. 2 Potest et pulposa intellegi et crassa quasi cadauerosa; caro enim dicta est eo, quod careat anima; — 3 Et caro 25

1 hodie me C || 2 hunc BC | <id est> inuenisse C || 3 ΗΘΙΚΗΥΠΗΡΗρ Boh B, ἡθικῇ ὑπερβολῇ V, ***** C | est om. C || 4 Et] q2 C || 8 excusationes CV || 9 at Steph.: id codd. | et quod V, et quod et C || 12 f.] o. BC | properatio acroismos BC, archaismos properatio V (dett.); prop. secl. W. | acerbo codd., corr. Steph. || 14 de michomo V, de auconio B, ***** C || 15 miconis B, mich- C, michomis V || 16 michomi V, -ni C || 17 μία — ego W.: myrrachonos sed ego B, mira cronosse decon C, mirachonos (in mg. μυραχονος) sed ego V || 18 michomum V, minimum C || 19 felix BC, (in mg. uel felineos) V | habens oculos C || 21 ad personam BC, cod. Cuiac., ac de persona V; adpresso iam Schoell || 22 et 2. om. B | crassitatem (et crassam add. V) BC V, crassiorem cod. Cuiac., corr. W. || 23 faciem ante saepe V || 25 est eo om. B

proprie mortuorum dicitur. Vergilius (Geo. IV 255) 'et corpora luce carentum'. unde carnifices dicti, quod carnes ex homine faciant. — pulpa uero proprie, quae manducatur, eo quod pulsetur et concidatur. 4 Potest et R pro D poni, ut caro sit dicta quasi cado, ut Vergilius (Aen. VI 481—82) 'belloque caduci Dardanidae', quod iam scilicet sine anima sit et cadat. 5 DI ILLVM PERDVINT more pigrorum male optat ei, propter quem mittitur.

- 442 28 QUID SI NON VENIET omnia dicit, ne eat. 10
 443 29 1 MANETO CVRRE etiam Pamphilus tamquam de industria perseuerat. 2 NON QVEO ITA DEFESSVS SVM hoc in gestu et spectaculo plus est, nam incessu et actu exprimit lassitudinem.
 444 30 1 ILLIC ABIT quasi dicat 'licet iam loqui'. 2 ILLE 15 ABIT quasi cum difficultate completam rem ostendit hoc dicto.
 446 32 SVAE GNATAE PARTVM ἐφεξήγησις.
 447 33 1 QVOD POTERO FACIAM id est: celabo quantum potero. 2 An quasi proiciens curas et fessus angore 20 dixit 'quod potero faciam', id est: si non potero, cedam amoris? 3 Et rursum tamquam pietatis admonitus adiecit exceptionem 'tamen ut pietatem colam': seruat enim in illo amorem poeta, cuius non paenitebit re cognita et errore sublato. 4 QVOD POTERO FACIAM id est: amoris 25 obsequar; nam misericordia mulieris de amore descendit.

1 dicitur mortuorum CV | et] tum Verg. || 2 quod] quia V || 3 quae] quod B || 4 eo quod] ū id B | concitatur C, considatur V || 5 ut 2.] et CV || 7 sint et cadant V || 8 perdunt B, -dant CV | pigerum B | propter Steph.: post codd. || 10 qui C | ueniret B, uenerit (inu- C) CV | dicit] d... (sic) B | neat BC || 11 manet occure B, occurrere C || 12 non] nā B || 13 incessus V, cod. Cuiac. | actu Klotz: aucta B, aucto^r C, auctor in ras. V || 15 ILLIC ABIT] illigauit BC (dett.), ille abiit V || 16 difficultatē (om. cum) C || 18 natae B | effexsegesis B, effegesis C, ἐφεξέσις V || 20 curā sed B || 21 facio C | est om. B || 23 ut] et BV || 24 recondito (-ta B) terrore (et add. V) codd., corr. Steph. || 25 est] ubi C

5 QVOD POTERO hoc dictum apparet defectus esse, non uirtutis. 6 TAMEN VT PIETATEM COLAM recordatus est matrem laesam esse ab uxore; hoc enim credit et ideo se ad exceptionem reuocauit: ita se amoris cedere oportere, ut nec obliuiscatur omnino pietatis. — 7 *Et bene in eam causam contulit necessitatem non reducendae uxoris, quae inuenitur nulla esse.* — sunt tamen qui manente eadem sententia totum hoc iungunt 'quod potero faciam tamen ut pietatem colam'. hoc est: in quantum potero, dabo operam aduersus amorem, ut omisso eo pietatem 10 colam. et subiungitur causa. 8 TAMEN VT PIETATEM COLAM deest 'ita', ut sit: — 9 *TAMEN pro 'dumtaxat'.* — ita <tamen> ut pietatem colam'. dixerat enim 'quod potero' et ideo addidit exceptionem 'tamen ut pietatem colam', id est: non sum oblitus et matris. 10 TAMEN 15 pro 'ita tamen'.

448 34 1 NAM ME PARENTI POTIVS QVAM AMORI 'amori' plus quam 'uxori', quia dixerat 'quod potero'. 2 *Et hoc est quod dixerat 'quod potero faciam'.*

449 35 ATAT interiectio est conterriti et turbati. 20

450 36 HORSVM PERGVNT modo 'pergunt' pro eunt, alias perseuerant.

5.

451 1 1 DIXTIN DVDVM ILLAM DIXISSE SE EXPECTARE FILIVM facete principium interrogantis est, ita ut sciat

1 quod p. <f.> apparet hoc dictum V || 2 tamen et pietatem colam V, tn. p. c. B, tamen col. piet. C || 3 laesam matrem CV || 5 nec] ne B || 6 contulit necessitatem om. C || 7 inuenitur BC | qui D, quae *rell.* || 8 <et> quod B || 9 tamen — colam] ita ut pietatem colam B, t. u. p. c. V, u. c. p. C || 11 et — 12 COLAM om. C || 12 deest — 13 colam om. V | ut] uelut C || 13 <ut sit> ita BC | tamen *add.* W. || 15 et om. V (*recte?*); <pietatis> et *Schoell* || 16 pro ita tamen om. B || 17 POTIVS] pudet B || 18 quam] amen B, om. C | uxoris BC | potero <faciam> C || 20 et <con>turbati V || 23 dixistin B, dixisti V; *sic et infra p. 270 l. 2 et 4* | illa C | se] .x. B, om. CV | EXPECTARE FILIVM om. C

quid sibi responsurus sit, quem interrogat: illaturus est enim argumentum per ἐπαγωγήν. 2 DIXITIN DVDVM ILLAM quia dixerat (II 2, 26—27) 'sancte adiurat non posse illic P. s. a. p.' 3 DIXITIN DVDVM captiosa interrogatione coepit dicturus (v. 2) 'uenisse aiunt: redeat'.

452 2 FACTVM id est: dixisse illam aut me. et deest 'est' ut sit: factum est.

453 3 1 QVAMOBREM NON REDVCAM NESICIO habet causam, sed non uult ueram dicere causam et praeterea non uult cum inuidia matris suae loqui, si in illam conferat, ut 10 uxorem non reducat domum. 2 QVEM EGO HIC AVDIVI LOQVI ut solet, primo personas inducit loquentes secum; ipsas deinde conuenire inuicem, ut alibi (Andr. I 5, 32) 'quis hic loquitur? Mysis, salue!'

454 4 1 CERTVM OBFIRMARE EST aduersus omnia obstinate 15 agere, uel contra omnes. 2 OBFIRMARE EST VIAM ME QVAM DECREVI PERSEQVI id est: ut matri potius quam uxori morem gerat.

457 7 1 ET ADEO QVOD MAXIMVM EST SALVVM ATQVE VALIDVM ordo: primum 'aduenisse', deinde 'saluum', postremo 20 'ualidum'. 2 SALVVM ATQVE VALIDVM αὔξεισις ad salutem: ualidus namque est robustus et habitior corpore.

3 CREDITVR minus blande respondet de repudio locuturus. 4 QVOD MAXIMVM EST legitur et 'quod maxime est'.

458 8 1 ADVENIS MODO difficile inuenitur praesentis temporis 'modo'. atque ut ostendat esse momentum etiam

2 ΕΠΑΤΟΓΗΗ B, enas · a · f · N · N · C, ἐπαγωγήν V | <iam>

dudum V; sic et infra | illa C || 3 quam V, quod B | adiuravit B || 4 illic <·c·> codd.; apud nos Ter. | dixit C || 6 est 2. om. B || 8 reducant CV || 9 causam om. B | propterea CV || 12 primas C | loquentis B, -tes (post secum) V || 13 ipsa BC, -as (post deinde) V || 16 uel W.: id est codd. | EST — ME] tuam meq C, meae B, uiam me V || 18 geram Westerh.; recte? || 19 qvov] quam CV | ATQVE VALIDVM om. BC || 20 ordo <est> V | postremo — SALVVM om. C || 21 auxesis CV || 22 est om. B | corpore <rediditur> V (dett.) || 23 credatur V | locuturus cod. Cuiac., uocaturus rell. || 25 temporis om. C || 26 etiam] et C

temporis praesentis, dixit 'admodum', quod est nimis.
 2 ADVENIS MODO Vergilius (*Aen.* X 228—29) 'uigilasne,
 deum gens, A.?' 3 ADMODVM excusatio, cur adhuc non
 uiderit patrem. 4 CEDO QUID RELIQUIT PHANIA CON-
 SOBRINVS NOSTER utrum iactanter Laches hereditatem loqui- 5
 tur praesente socero, ut illum cupidiorum faciat ad reuo-
 candam filiam — et fit saepe hoc, ut ex alio principio
 peruenire quaeramus ad ea quae uolumus dicere — an
 ideo, ut sciat rem, etiam in diuitias suas cupidiorum socer-
 um redditurus? 10

459 9 1 CONSOBRINVS NOSTER quasi <con>sororinus. —

2 *Sobrini sunt de duabus sororibus, consobrini de
 fratre ac sorore.* — et hac propinquitate Terentius
 †frequentata mouetur aut heredum. 3 CONSOBRINVS
 NOSTER cum ex fratre natus est alter et alter ex sorore, 15
 consobrini, cum ex fratribus, patruales dicuntur.

4 SANE HERCULE H. V. O. id est satis, ualde; nam qui sanus,
 et ualidus est. 5 VOLVPTATI O. F. D. V. contra facit Pamphilus
 disiurgium uolens, nam nihil dicit uel parum relictum.

460 10 HAVD MLTVM HEREDEM <I.> parum consulunt heredi. 20

461 11 1 SIBI VERO H. R. bene et facete: nihil heredi
 relinquunt, sibi uero relinquunt. 2 VIXIT DVM VIXIT
 BENE πλοκή: unum 'uixit' aliud significat et alterum

1 praesentis temporis V || 3 A.] a. e. V, om. C | accu-
 satio C || 4 PHANIA om. V | CONSOBRINVS NOSTER om. BC || 7 et
 fit] ut sic C || 8 queramus V || 9 sciat—in] sciat rem et *cod.*
Cuiac. (*Steph.*), sciat cremetiti et B, se iactet cremeti in (et V)
rell.; etiam Teuber | diuitiis suis C || 11 NOSTER om. B | conso-
 rorinus W. (*cf. Isid. orig.* IX 6, 14; *Theo. gl. s. v.* consobr.);
 sororinus *codd.* || 13 ac <de> C | hac V, a C, om. B || 14 frequen-
 tata (-tate *cod. Cuiac.*, -ta C) mouetur (-entur *cod. Cuiac.*;
 morientur C) aut (ut *Steph.*) heredum *codd.*; v. *append.* || 15 NOSTER
 om. C | ex fratre—cum om. C || 16 consobrini B, om. V ||
 17 o. u. <f.> V | ualide V | quis natus BV || 18 est om. C |
 d. v. om. V || 19 disiurgium CV, disuiriū B | dicit om. B |
 parum V, par BC || 20 aut C | par consulunt B, pachosu-
 lunt C || 21 nihil om. V || 22 sibi uero relinquunt om. BC ||
 23 πλοκή—272, 1 BENE om. C | ΠΛΟΚΗ *cod. Cuiac.*, plane B,
 om. V | uidit BV | aliud] alium BV

'uixit' aliud. 3 VIXIT DVM VIXIT BENE sententia est hortantis ad delicate uiuendum.

462 12 1 TVM TV IGITVR N. A. <H. P. V. S.> 'uixit dum uixit bene' scilicet: hoc enim reliquit. 2 VNA SENTENTIA expressit animum auari senis.

463 13 1 QVICQVID EST I. Q. R. P. 'quicquid est' ad paruitatem refertur, ut 'aut enim id mihi satis est, quod est de me opinionis, quicquid est' Cicero (*div. in Caec. 11, 36*). 2 QVICQVID EST ID QVOD nullum in hoc sene fuit doloris officium, antequam sciret aliquid relictum. 10

3 PROFVIT id est: pro nobis fuit, ac per hoc: nostrum est; potest enim ipse profuisse, potest res eius. 4 IMMO o. morem eorum expressit, quibus relinquitur: qui cum audierint sibi esse aliquid relictum, tunc tristes se fingunt adeo.

464 14 1 NAM ILLVM VIVVM ET S. V. non idem est 'uiuum' quod 'saluum'. 2 IMPVNE OPTARE I. L. bene 'impune', quia heredi poena est mortuos reuiuiscere. 3 An: sine detrimento optas, ut cum medicus dicit de iam mortuo 'ego si illum curarem, uiueret'? 4 IMPVNE o. si optata 20 euenirent, numquam, inquit, optares, ut ille reuiuisceret.

465 15 1 ILLE REVIVISCET I. N. mire poeta his uerbis Phidippum quoque subinuidere significat. 2 NUMQVAM plus est 'numquam' quam 'non'. 3 ET TAMEN VTRVM MALIS SCIO mortuum illum malis, quam ut reuiuiscat 25 denuo. 4 ET TAMEN V. M. SCIO quid magis de duobus uelis scio, utrum illum mortuum, quod est, permanere an reuiuiscere, quod exoptas.

6 Q. R. P. om. B | P. om. V | est om. C || 7 mihi id V | quod de me est C || 8 Cicero W.: sic codd. || 12 ipse om. C || 13 o. om. BC || 14 tunc] hunc C, hinc B || 16 est om. C || 17 i. l.] hoc licet B | bene impune om. V || 18 An] aut V || 19 documento BC | mortuo om. V || 20 ego om. C | illum si C, si V | curare C, -rim V || 22 i. n.] numquam B, i. C, u. V || 23 phidippi C | significat] sic C, om. B || 24 numquam om. B || 25 MALIS SCIO] quid si C | mortuum — 27 scio om. B, — 27 permanere om. C || 27 utrum] iterum B | est] et V || 28 reuiuiscere C

- 466 **16** 1 HERI PHILVMENAM AD SE hoc erat, quo omnis
tendebat oratio. 2 AD SE ACCERSI IVSSIT bene et 'ac-
cersi' et 'iussit', ut nihil uxor sua sponte fecerit. 3 *Et*
'heri' et 'iussit' bene, ut tempus breue sit et coacta uidea-
tur exisse. 4 Non 'abduci' sed 'accersi', nec 'a nobis' 5
sed 'ad se'.
- 468 **18** 1 OMNEM REM SCIO VT SIT G. Pamphilus uultuose
et cum supercilii tristitia hoc dicit. 2 VT SIT GESTA ut
Vergilius (*Aen. II* 4) 'Troianas ut opes'.
- 469 **19** 1 AT ISTOS INVIDOS D. P. bene 'inuidos', † quibus 10
non matrimonio inuideant. *ergo reuocanda uxor est.*
2 *Et* adeo non puduit mendacii honesti deprehensum
senem, ut inuidos diceret, qui uera prodiderunt.
- 470 **20** 1 EGOMET SCIO CAVISSE principium a tempore, a
dictis, a factis tam suis quam aduersariorum et ab ante 15
acta uita et praesenti. 2 EGOMET SCIO CAVISSE NE V.
M. mire addidit 'merito'; non enim potui cauere, inquit,
ne fieret: caui igitur, ne merito fieret, quod in me fuit.
- 471 **21** IDQVE SI NVNC M. V. ab ante acta uita.
- 472 **22** ET CLEMENTI FVI pro 'fuerim': indicatiuum pro 20
coniunctiuo posuit.
- 473 **23** NI TE EX IPSA H. M. V. παράλειψις.
- 474 **24** EO PACTO M. A. T. M. E. I. F. bene non 'dictis' sed
'ingenio'.
- 475 **25** 1 CVM ILLA QVAE IN ME NVNC INIQVA EST AEQVA 25

1 SE om. V | erit B || 4 et iussit et heri B | uidebatur BC ||
5 adduci C | nec <non> C || 7 g. om. BC | Pamphilus om. V ||
8 dicit W.: dū BC, dñ V | ut] i B || 10 quibus non BV, non
C; fort. qui iusto vel bono (Goetz) || 11 inuideatur C || 12 honesti
W.: ste codd. || 13 senem] sensus C (dett.) || 14 scio — 15 suis
om. C || 16 <a> praesenti B | v.] i. V || 17 potuit codd., corr.
Steph. || 18 caui Westerh.: ea ui CV, ea B || 19 m. v. om. V ||
26 indicatiuus (om. posuit) B || 22 NI id C | H. M. om. BV ||
v. om. V | παράλειψις V, na παHYIC B, *** illic C || 23 M. A. T.
M. E.] merito erit BC | I. F.] s. ingenio V, ingenio & fides C |
non — ingenio om. B || 25 CVM — AEQVA om. B | INIQVA EST AEQVA
i. e. c. C

'iniqua aequa' παρονομασται sunt Terentianae. 2 Et bonum argumentum, nam et Vergilius (*Aen. I 625*) 'ipse hostis Teucros i. l. f.' inquit et Cicero (*in Verr. II, I 33, 83*) 'te ipso teste nequam atque improbo, uerum ad hanc rem s. i., te, inquam, t. d.' 3 INIQUA EST AEQVA DE ME DIXERIT quia aduersarii testimonium, si contra se dicat, tam graue est, quam boni uiri.

476 26 1 NEQVE MEA CVLPA H. D. E. non ergo quid fiat, sed utrum per nos fiat, scilicet quaerendum est. 2 Et nimis abrupte dixit 'euenisse', non 'euenire'. 3 HOC DISCIDIVM EVENISSE ad confirmationem non 'euenire' sed 'euenisse' dixit.

477 27 1 SED QVANDO INDIGNAM hoc sic profert, ut ipsam ostendat causam esse discidii. et hoc ipso temptat, utrum dotem retinere possit, et ideo supra (*v. 26*) 'neque mea culpa hoc d. e., i. t. d.' inquit. 2 INDIGNAM DEPVAT M. M. forte ergo indigna est; — 3 Et recte 'deputat'. — mihi tamen mater colenda est. hoc sentit. 4 DEPVAT M. M. ἐν ὑποκρίσει 'matri meae', ut idonea causa sit repudii.

478 28 1 CVI CONCEDAT C. Q. M. T. hoc melius quam 'obsequatur' aut 'inseruiat'. 2 MORES TOLERET bene 'mores' ut aniculae, non enim 'prauitatem'; unde senes morosi appellantur. Horatius (*c. I 9, 17—18*) 'donec uirenti canities abest morosa'. 3 MORES TOLERET o temperamentum! 'mores' potius quam 'iniurias' dixit.

1 iniqua aequa B, atque iniqua C, om. V | ΠΑΡΑΝΟΜΑΣΤΑΙ B, παρονομασία V, ***** C || 2 nam et Steph.: clamet *codd.* | hostis ipse (om. Teucros) BC || 3 et om. V | Cicero] q̄ro C || 4 te — improbo] teste homine nequam Cic. || 5 s. i. te] tamen idoneo te ipso Cic. | te <te> C || 6 quia] qui BC || 7 dicit C || 8 H. D. E.] etc. B, om. V || 9 utrum sed *codd.*, corr. ed. Med.; uerum si Schoell | scilicet W.: sed *codd.* || 10 hoc — 11 euenire om. C || 11 non euenisse sed euenire B || 15 retinere *Pithoeus*: relinquere *codd.* || 16 t. d. om. C | INDIGNAM — sentit om. V || 17 recte putat BC, corr. Steph. || 18 tamen mihi C | celanda B | DEPVAT] an putat B || 19 e. n. ΙΠΟΡΡΙΣΙ B, e. n. v. n. o. R. pi. c. i. C, e. n. ὑποκρίσει V || 22 tolleretur C (sic semper || 25 abest] habeat BC | o Steph.: ob- V, om. BC

- 479 **29** NEQVE ALIO PACTO COMPONI POTIS EST nisi ut concedat matri toleretque mores eius.
- 480 **30** 1 SEGREGANDA A ME EST AVT MATER AVT PHIL. bene tamquam ex deliberatione colligit, quod factururus est. 2 *Et mollius 'segreganda' quam 'excludenda'.* 5
- 481 **31** NVNC ME PIETAS M. P. C. quam mollibus uerbis repudium nuntiatum est!
- 482 **32** 1 PAMPHILE HAVD INVITO AD A. optime dictum 'haud invito': non enim in totum volenti quippe de discidio; sed tamen, quia pie locutus est, mediocriter approbavit. 10 2 PAMPHILE H. I. AD AV. grauis oratio est a nomine incepta. Vergilius (*Aen. XII 19*) 'o praestans a. i.' 3 *Et est figura λιτότης. sic Vergilius (Aen. I 16) 'posthabita c. S.'* 4 HAVD INVITO A. A. senili loquacitate pro 'recte locutus es'. 15
- 483 **33** 1 OMNES RES plus dixit quam si 'uxorem' diceret. 2 PRAE PARENTE I. bene 'parente', quod nomen commune et cum patre est et cum omnibus, quos haec necessitudo coniungit. *melius ergo, quam si diceret 'matrem'.*
- 484 **34** 1 VERVM VIDE NE I. I. leniter et suadenter. 20 2 IRA non ergo 'iudicio'. 3 PRAVE INSISTAS PAM. non enim incipere sed insistere hic malum est.
- 485 **35** 1 QVIBVS IRIS I. non dixit 'qua ira', ne superbe loqueretur, sed 'quibus iris'. 2 Hoc ipsum per ironiam deridet, quod pater dixit 'impulsus ira'. 3 An 'iris' 25 matris et mea? <an> uxoris et mea? an omnium trium? 4 QVIBVS IRIS IMPVLSVS recte non vult iram esse, ne pec-

1 potest B; sic Ter. codd. || 3 ME om. V | aut est mater V, aut mater est C | aut philo. B, aut philomena l. C, ph. aut phil. V || 6 M. P. C.] c. B, om. V || 8 AD om. B | a. <sermo> V || 11 AD AV.] au. B, om. V | est om. C || 13 Et est figura om. B | *Litoret B, λιτότης V, **** C | sic Verg. etc.] haec olim ad v. 33 (postputasse) adscripta erant | posthabita c. S.] posthabita s. V, post habitas sed C, post abiens s. h. B || 14 haut B | A. A. om. V || 15 es Steph.: est CV, om. B || 16 dixisset B || 17 bene] prae C || 18 omnibus <parentibus> B || 19 coniungat C || 20 I. I. om. V | et] ut B | suauiter C || 25 derideret BC | An] aut V || 26 me aan 1. W.: meae codd. | mea an 2.] meae aut V, mea C || 27 nec peccare C*

casae uideatur uxor: sic enim ait, quasi nec ipsa peccauerit.

5 QVIBVS IRIS IM. ille iram singulariter dixit, hic iras pluraliter, ne uideatur unius irae causa mittere uxorem.

486 **36** QVAE NVMQVAM QVICQVAM ERGA ME COMMERITA EST PATER animaduerte proprietatem expressam commerendi et merendi.

487 **37** ET SAEPE MERITAM ID QVOD VELLE SCIO mereri bona dicimus, commereri mala, id est delinquere, peccare. ergo hic 'meritam' pro 'praestitisse' dixit. Vergilius (*Aen. IV 333—35*) 'ego te, quae plurima fando 10 enumerare uales, nunquam, regina, negabo promeritam'.

488 **38** 1 AMOQVE ET LAVDO non statim, qui amantur et laudantur, etiam continuo desiderantur. multa ergo dixit 'amoque et laudo et uehementer desidero'. 2 Amoris impulsu nimius hic est circa uxorem et quasi oblitus 15 suae matris et uitatae loquitur. sed tali opus est Pamphilo ad huiusmodi argumentum, donec perueniat ad καταστροφήν, in qua uxorem reduci necesse est.

489 **39** 1 ERGA ME MIRO INGENIO hoc totum repudiaturus inaniter diceret, nisi ad exitum fabulae poeta respiciens 20 reducturi animum in Pamphilo reseruaret. 2 Et nota repudiantem eam, quam laudat pietate sola compulsus.

3 NAM FVISSE ERGA ME o quantum ualet, quod 'fuisse' dicit et non 'esse' quasi re transacta!

490 **40** UT RELIQVAM VITAM EXIGAT satis flebiliter dixit 25 'reliquam exigat'. Vergilius (*Aen. I 74—75*) 'omnis ut tecum meritis pro talibus annos exigat'.

491 **41** CVM EO VIRO non inuidere iam non est mariti.

1 sic] nunc B | enim om. C || 2 IM.] id B, & C | singularem CV | iris 3. C || 3 causam BC || 4 QVAE] ne BC | QVICQVAM om. C | ERGA] c. V | patri C, pati B || 5 expressam ed. Med.: expressit B, expresse V, (e ult. in ras.) C; <ut>.. expressit Goetz et Schoell || 7 id B, i. V, q2 (del.) C || 8 derelinquere C || 9 prefecisse C || 12 qui] quia CV || 13 laudantur, <nec qui laudantur> Steph. | etiam] et V || 14 et ueh- des-] et uide B || 15 impulsus B | nimis C | et suae] seue C || 17 eiusmodi B | catastropham C || 23 o om. V || 24 dixit CV | re Steph.: de codd. || 25 EXIGAT om. V || 26 exigat om. C | <ut> uirg. C || 28 iam] eam B | est om. C

- 492 **42** 1 QVANDOQVIDEM ILLAM A ME D. N. <nota> omnem conclusionem uerborum Pamphili confirmationem repudii continere, plus tamen sententia significante quam uerbis.
- 2 QVANDOQVIDEM I. A. M. D. N. non quidem dixit, tamen illam expellit; non <enim> distrahit, <ni>si in ipsa sit causa, 5 necessitas. 3 <ILLAM A ME DISTRAHIT NECESSITAS> excusatio in necessitate, quae est inexorabilis. 4 *Et* NECESSITAS partus scilicet, quam necessitatem domi offendit, quod ex alio scilicet peperit. 5 Sed modo uult necessitatem uideri maternae iracundiae, quae a nuru offensa sit. 10
- 493 **43** 1 TIBI ID IN MANU EST NE F. hoc opposuit, quod minime uult Pamphilus uideri et quod prodest socero.
- 2 SI SANVS SIES I. I. R. pro 'si sanus es', nam aliter 'iubeas' dicere debuit. 3 SI SANVS SIES bene pater supra (v. 34) iram dixerat, nunc insaniam significat inesse 15 Pamphilo. 4 SI SANVS SIES IVBE ILLAM REDIRE non ergo culpa est, cui ut redeat iubere potest.
- 494 **44** NON EST CONSILIVM durum erat 'nolo' dicere. *ergo hoc lenius dixit.*
- 495 **45** 1 MATRIS SERVIBO C. hoc uerbo necessitatem, qua 20 cogatur, ostendit. 2 QVO ABIS ADES factum Pamphili ex uerbis patris ostenditur, quod discessit. 3 *Et* bene, nam ulterius praesentem patri resistere durum fuit.
- 496 **46** 1 MANE INQVAM QVO ABIS bene 'quo abis', quia

1 nota add. Schoell | omnis conclusio V || 2 continere Schoell: -net codd. || 4 M. om. V | N. om. B | non quidem W.: non quid B, nunquid V, num quod C | dixit om. C; diserte dixit Goetz || 5 enim add. W. | nisi in Goetz: sed in BV, sin C || 6 ILLAM — NEC. add. W. || 7 in<rae> B | necessitate L, -tem rell. | Et Steph.: sed BV, om. C || 10 <in<sser. V>> necessitatem (quae est inexorabilis repet. B) mater uideri ne (ratione V) iracundiae codd., corr. W. | quod V | <ita> offensa sit V, offensit C; Schol. 42, 2 et 42, 5 fort. iungenda sunt || 11 NE F. | ne f. ne phed. C, n. f. Ne phedria V, ne sine phedria B | <et> quod V || 12 quod om. C || 13 <s.> sies V, <satis> sies C | I. I. R. om. V | est C | alias B || 14 SIES] es codd. || 16 pamphilo <dicat> C | SIES] es C || 18 durius B || 20 SERVIBO c.] serui hoc B, seru. C | quo C || 21 ADES] sic Ter. cod. A¹ (D¹²?); mane rell. || 22 non C || 23 resistere patri V || 24 bene quo a. B, om. C

patrem deseris et uxorem. 2 QVAE HAEC EST P. sic decuit
socerum. et subindignatur, quia coram sibi fit contumelia.

497 47 1 DIXIN PHIDIPPE H. R. AE. L. artificiose Laches,
ut minus miretur et minus indignetur socer irasci Pam-
philum, quando ei praedictum est (II 2, 19) et sic oportuit.
2 DIXIN PHIDIPPE H. R. AE. seruauit uerba sua
eidem personae, nam ita dixerat (II 2, 19—20) 'neque
adeo clam me est, quam esse eum aegre laturum credam,
hoc si r.'

498 48 QVAMOBREM TE ORABAM VT ILLAM REMITTERES in-
uidiose aduersum Phidippum, tamquam in illo sit, unde
se purget et non accuset Pamphilum.

499 49 NON CREDIDI EDEPOL bene quasi iratus: inhum-
num esse, inquit, sci(ui), sed <non> credidi usque adeo.
potuit enim dicere: non credidi inhumanum fore, sed 15
acerbe addidit 'adeo'.

500 50 1 ITA IS SIBI ME pro 'sibi et me'. 2 Et magno
pondere legendum utrumque pronomen, ut (Verg. Ecl.
III 25) 'cantando tu illum?' id est genero socerum,
Pamphilo Phidippum uel si quid tale inueneris. 3 SVPLI-
CATVRVM <cum> parum esset 'satisfactorum', 'supplicat-
urum' addidit.

502 52 1 SIN ALIO EST ANIMO R. D. HVC recte socer, non
tam ut dotem recipiat quam ut terreat, hoc dicit.
2 Et RENVMERET proprie, quia dos pecunia est. 3 Et 25

1 et] in C | quem est h. p. V | docuit C || 2 socerum L,
socer *rell.* | indignatur V, subindignetur B | quia — 4 indigne-
tur om. B || 3 h. — L. om. V || 5 ei] et V || 6 dixit B | h. r.
AE.] f. h. r. B, om. V | seruabit BC | <bona> uerba B; bene? ||
7 idem C, id B || 8 locuturum BC | credam — r.] etc. V ||
9 r. QVAM] re umquam BC; vide Ter. || 10 VT ILLAM] utinam C,
ut filiam Ter. | inuidiose ed. Med.: -sum *codd.* || 12 purgat
BC || 13 NON post EDEPOL C || 14 inquit esse B | sciui — credidi
W.: scis ed. credidi V, scis et credidi B, si sed credidet C ||
15 credidit C | fore <me phi.> C || 17 ME om. BC | pro] prae
B, bene V, om. C || 18 legendum <est> V || 19 illum om. B ||
genere socrum BC || 21 cum add. W. | esset W.: est *codd.* ||
23 hvc] hoc *codd.* || 24 <hic> dotem C || 25 Et 1. om. C | re-
numerat C | dos om. C

'huc' ἰδιωτισμός irascentis et exigentis debitum; 'eat' uero mire dictum, quasi ipse proiciatur qui iubet ire. et simul in hoc uerbo quasi renuntiatio caritatis est. 4 RENUMERET DOTE M. E. terrorem repetendae dotis ostendit, cum dicit 'renumeret dotem'. simul cum iniuria 'huc' et 5 iracunde 'eat'.

503 53 1 ECCE AVTEM TV QVOQUE PROTERVE IRACVNDVS ES addendo 'quoque' nonnihil assentatus est, quasi dicat 'quomodo Pamphilus'. 2 PROTERVE IRACVNDVS ES 'proterue' immoderate et superbe. dictum est autem ideo, 10 quod proterat alium, qui proteruus est. 3 Nam proteruus est, qui dum alius obuius est proterit, quod faciunt et tauri in appetitu coitus feminarum, in quas calent.

504 54 1 PERCONTVMAX RE. proprie contumax dicitur 15 contemptor potiorum. 2 PERCONTVMAX R. H. N. P. magnae indignationis est ad absentem loqui, ut alibi (*Ad. III* 4, 3—4) 'o Pamphile, pol haut p. i. d.!' 3 NOBIS PAMPHILE 'nobis' τῷ ἐπιτιμῶν: nam aut abundat aut significatu adiuvat pronuntiationem. 20

505 55 DECEDET IAM IRA H. quasi in ira sit culpa, non 'deponetur ira' inquit, sed 'decedet'.

506 56 1 QVIA PAVLVLVM V. A. P. facete, quasi dicat: quia habetis, unde dotem reddatis, aut: quia nullam cau-

1 huc] huic C, hinc B, om. V | ἰδιωτισμός B, ἰδιωτισμός V, om. C | <est> et V || 2 proiciatur om. C || 4 H. E. om. BC | terrorem — dotem om. C | repente *codd.*, corr. Steph. | et] eat V || 7 AVTEM om. C | PROTERVE IRACVNDVS om. V || 8 ES] e. C, om. BV | assentaturus B || 9 IRACVNDVS — proterue om. CV | est B || 10 et om. C | super edictum B, superflue dictum C | aut BC | id B || 11 quod om. C | proter fa. talium V, propter fantulum B, propter pamphilum C, corr. Steph. || 12 est 1. om. C | aliud BC | probius V | est 2. om. CV | praeterit V, om. C || 13 et Steph.: quia (qui V) ut *codd.*; an <e> qui aut? || 15 RE.] rei BC || 16 h. n. r. (p. om.) V || 17 est om. V | ad] & C || 18 Pamphile] Aeschine Ter. | haud V || 19 ΤΩΔΤΙΚΙΔΩ B, τῷ ἀτιμῶν V, ***** C | haut abundat B | aut 2. om. BC || 20 significatu V, sig^t ui C, sig ui B || 21 IRA H.] h. C, m B | in om. C || 23 u<i>a B | p. om. BC || 24 quia] quasi BV | nullam om. C

1 haberes C, -beatis V | quaeris B, -ratis V || 2 P. S. A. S.
om. V | ut Schoell: et codd. | minator C, cod. Huls., nūmator
V, non maior B || 3 maiore (et ir- cod. Huls.) de C
5 sublati <sunt> B | noue W.: non V, nam B, om. C | pro
elatis (-ti Steph.) | praelati codd. || 7 -que om. B | animos <poe-
norum qualis in aruis> V, om. C || 8 deponunt <cicero> B,
depromunt <.c.> C; fort. Cicero (pro Sulla 11, 33) <'erigite
mentes auresque uestras'> Schoell | L. | loco BC, ioco V || 9 illam
B | ex iniuria Westerh. (recte?) | iracundiore BC || 10 propter
Steph.: post codd. | <etiam> effectit CV || 11 L. | i BC | quasi
om. C || 12 ferociter BV, uelociter C | ut add. Schoell | | decet
BC, (ex dixit corr.) V || 13 <et> tamen? | <illum> dixit C
14 auic n. s. s. om. V | magna — quando om. C || 15 assenserit
B | quando] quoniam V || 16 dicit] do B, om. C | subaudiendū C ||
18 <ut> nomine C | appellabat B || 22 natus BC | q. o. om. V ||
23 natus B | obtemperant BV

- 513 **63** 1 QVAE DICO P. P. quia obtemperamus etiam tacitae uoluntati. 2 QVAE DICO P. P. PORTO HOC IVRGIUM bene rursus in errorem reditur, ne quae uera sint, contra fabulae propositum cognoscantur. 3 PORTO HOC IVRGIUM 'porto' quasi aliquid magnum. 5
- 514 **64** 1 CUIVS HAEC FIUNT CONSILIO OMNIA non transacta obiciuntur uxori, sed quae nunc aguntur. 2 CONSILIO utrum dispositione an ironia est in male consulentem?
- 515 **65** 1 ATQVE IN EAM HOC OMNE QVOD M. AE. E. NON 10 'quod irascor', sed 'quod mihi aegre est' dixit. 2 EVOMAM bene, quia aegritudinem solet uomitus releuare. sic Cicero (*Catil. II 1, 2*), cum dicit 'quae quidem mihi l. u., q. t. p. e. f. q. p.'

IV.

1.

- 516 **1** 1 PERII QVID AGAM QVO ME VERTAM mire in hac 15 scaena et iterum rixa est senis atque anus et tamen uarie et alio modo, ut mores inter se diuersos et iam notos possimus agnoscere. 2 PERII QVID AGAM QVO M. V. haec proloqui oportet Myrrinam, ut ex eius persona reminiscatur spectator gestae rei. simulque ex huius personae 20 uerbis quid agat altera persona monstratur: nam perscrutari Phidippum uniuersa conclauia et ire per totam

1 P. P.] par · V | quia — uoluntati om. B | quia] q · C ||
 2 PORTO om. V | hoc uirginum <ad uxorem cuius etc.> B ||
 3 redditur *codd.*, *corr. ed. Med.* | sunt V || 4 IVRGIUM om. B ||
 5 magnum aliquid B || 6 fiant haec C | consilia C, (post omnia) B ||
 7 obicitur BC || 8 uirum BC | consentientem *codd.*, *corr. Steph.* ||
 10 M. om. V | E. om. C || 11 irascitur *codd.*, *corr. Steph.* |
 <et> egre C || 13 quidem om. C | mihi l.] nihil BCV; laetari
 mihi Cic. || 14 f. q. p.] f · q · C, f · V || 15 QVO ME VERTAM om. V ||
 16 et 1. om. V | rixa iterum B || 17 et 1. om. B | mores] more
 (-te C) et BC | iam *Rubbow*: tamen *codd.* | notos om. B ||
 18 possumus C, potissimus B | qvo m. v. om. V || 19 ut ex] et
 ex B, et C || 20 rei om. B | eius V || 21 monstretur V || 22 totum B

domum cognito partu filiae suae apparet ex praesentibus dictis. 3 PERI QUID AGAM singula pronuntia, ut perturbatam ostendas. 4 QUID AGAM QVO M. V. figura διαπόρῃσις apta turbatis.

- 517 2 1 NAM AVDIVISSE VOCEM PVERI Vergilius (*Aen. VI* 5 426—27) 'continuo auditaē voces uagitus et ingens i. q. a. f. i. l. p.' et est ὀνοματοποιία, nam uox ipsa sic est, ut quasi 'uagitus' saepius sonet. 2 PVERI VISVS EST VAGIENTIS proprie dixit: uagitus enim infantium est, ut Vergilius (*Aen. VI* 426—27) 'continuo auditaē voces 10 uagitus et ingens'. 3 VISVS EST VAGIENTIS quomodo (*Eun. III* 2, 1) 'audire uocem uisa sum modo militis'.
- 518 3 1 ITA CORRIPVIT DEREPEnte 'corripuit' raptim intulit. 2 Et 'derepente' una pars orationis est ut 'defessus'; aduerbiis enim praepositiones separatim non ad- 15 duntur. 3 DEREPEnte ὄφέν: nam si separaueris, non est Latinum 'de repente'.
- 519 4 1 QVOD SI RESCIERIT 'quod' pro nam aut itaque. sed et nos in huiusmodi significatione sic dicimus. 2 QVOD SI RESCIERIT scimus manifesta, rescimus occulta. 20 3 ID QVA CAUSA 'id': hoc ipsum 'peperisse eam'.
- 520 5 1 NON EDEPOL SCIO ideo, quia uera causa dici non potest. 2 SED OSTIVM C. 'concrepuit' plus quam 'crepuit', nam 'con' modo auctium est.
- 521 6 IPSVM EXIRE AD ME bene 'ad me' quasi litigaturum. 25

2 perturbatum C || 3 qvo — figura] q^o uor. C | διαπόρῃσις Steph.: διὰ τῆς φησὶς B, διατμήσις V, **** C || 4 turbis C || 5 audi <probatur> uisse (!) B || 6 i. q. — p. om. V || 7 est] fō C | ὀνοματοποιία V, anomatopeia C, -eian (om. nam) B | sic et ut om. V || 8 quia si C, quasi sic V || 9 uagitus dixit B | enim om. B || 11 est om. C || 12 modo ante sum uisa V, om. C || 13 DEREPEnte om. V | corripuit om. CV || 14 defessus <sum deambulando (= Ad. IV 6, 1)> V || 15 non adducit C || 16 ὄφην B, ὄφέν V, om. C | nam om. C || 18 quid si rescierit B, quod restituuntur C, om. V || 19 et] haec V, om. C || 20 rescierit B || 22 non om. C || 23 c. concrepuit] concludit BC | <est> plus V || 24 auctium L, act- rell. | est — EXIRE om. V

522 7 1 VXOR VBI ME AD F. I. S. hoc ante rem. et simul argumentum delicti est, quod exiit a filia marito ingressio mulier. 2 VXOR VBI ME AD F. mirantis est gestus et dictum. 3 SE DVXIT FORAS ordo: duxit se et uerbis usus est intra domesticos parietes ortis. 4 *Et τῷ ἰδιωτισμῷ* 5 'se duxit' pro 'abiit'.

523 8 1 ATQVE ECCAM VIDEO apparet mulierem fugere et auersari ob conscientiam, et ideo hoc separatim pronuntiandum. 2 HEVS TIBI DICO ostendit Myrrinam auertentem se, quod nihil inueniat quod dicat de filia. 3 MIHINE MI VIR ita et in Andria (*V* 2, 8 et 9) 'mihin?' respondens conturbatum se ostendit Dauus. 4 MIHINE MI VIR 'uir' ad maritalem condicionem rettulit, non ad sexum, ut in Bucolicis (*Ecl.* VII 7) 'uir gregis ipse caper'.

524 9 1 TV VIRVM ME accusatio ab increpatione incipiens. 15 2 AVT HOMINEM *αὐξήσις* peruersa. 3 ADEO ESSE abundat '<adeo>'. Vergilius (*Geo.* I 24—25) 'teque adeo, quem mox q. s. h. d. e. i.'

525 10 1 NAM SI VTRVMVIS HORVM 'uir' scilicet aut 'homo'. 2 MULIER VMQVAM TIBI VISVS acerbæ 'mulier', ut supra 20 (*II* 1, 17) 'tu, inquam, mulier, quæ me o. <I>, n. h. p.'

526 11 1 QVIBVS callide mulier et quasi nullius culpæ conscia 'quibus?' dixit. 2 *Et* QVIBVS factis scilicet. 3 AT ROGITAS bene irascitur interroganti, nam interrogare qui sciat impudentiæ est.

25

1 F. I. S. om. *V* || 3 AD F. om. *V* | gestus *D*, -um *rell.* || 5 ortis. *Et Sabbad.*: et artis *codd.*; an exortis? | *τῷ ἰδιωτισμῷ* *V*, *Τῷ ΤΙCΔΙΟ* *B*, om. *C* || 8 aduersarii absentia *B*, aduersariis ob scientiam *C*, auersari ei ob scientiam *V* || 9 aduertentem (-dum *B*) <te> se *BC* || 10 quod *bis* | quæ *B* | dicant *B* || 11 ita (*i in ras.*) *C*, iam *BV* | mihin] nihil *codd.* || 12 respondes *B* | cum turbatum *BC* | dauum *V* || 13 uir om. *C* || 14 ut <uir> *V* | i. c. <d> *C* || 15 me uirum *V* | accusatio *V*, <aut> accusatio *C* | increpatione *Calph.*: inceptio *codd.*; inuentione *Schoell coll.* 17, 1 || 16 auxesis *V*, auxocis *B*, auxéis *C* | adeo *add. W.* || 17 tuque *Verg.* || 18 quem mox om. *BC* | q. — i.] d. h. a. t. e. i. *BC*, om. *V* || 19 scilicet] s. *V*, om. *BC* || 20 ut <turba> *B* || 23 *Et Steph.*: ut *codd.* | atrocitas *BC* || 24 quid *C*, quæ *V*

- 527 **12** 1 HEM TACES non 'num taces?', sed 'taces' celas.
 2 EX QVI bene 'ex qui', quia argumentum impudicitiae
 est puerperium taciturnum. 3 PEPERIT FILIA propositio
 criminis. 4 ISTVC PATREM R. mira calliditas: rea mulier
 hoc solo defenditur, quod accusat. 5
- 528 **13** 1 PERII EX QVI mire additum ad affectum 'perii'
 et 'obsecro'.
- 527 **12** 5 ISTVC PATREM R. ex sua interrogatione accusavit
 accusatorem.
- 528 **13** 2 NISI EX ILLO CUI DATA EST N. a uerisimili argu- 10
 mentum. 3 NISI EX ILLO CUI D. E. N. solutio criminis
 per fiduciam respondentis. Sallustius (*Hist. II fr. 111M.*)
 'ita fiducia quam argumentis purgatiores d.'
- 529 **14** 1 CREDO NEQVE ADEO ARBITRARI P. E. A. ab accu-
 satione maritus ad defensionem sui conuersus amisit, quod 15
 ceperat. 2 SED DEMIROR QVID SIT mollior factus iam
 non irascitur, sed miratur. 3 †NEQVE ADEO ARBITRARI
 PATRIS EST ALITER† hoc est, quod ait Sallustius (*Hist. II*
fr. 111M.) 'ita fiducia quam argumentis purgatiores d.'
 4 ADEO uidet Phidippum nulla re alia quam mulieris 20
 correptione lenitum.
- 530 **15** 1 QVAMOBREM TANTOPERE alia intentio criminis
 hoc 'tantopere'. 2 NOS OMNIS CELARE VOLVERIS recte,
 quia putat et Pamphilum esse celatum. 3 OMNES NOS
 CELARE uidet et duae causae sunt celandi partus: si non 25
 'tempore suo' euenerit, quod indicium stupri est, et si

1 num (dum C) taces] muta es *Rabbow* || 2 qvi et qui
 quibus BC | impudicitiae BV || 3 est om. B || 5 accuset C ||
 6 ex quo <censes> C | ad effectum V, affectum BC || 8 istum
 C || 10 nisi] ni C | n. om. BC | a om. V | uerisimile CV, -la
 B || 11 E. N.] e. C, om. B | resolutio B || 13 fiducia quam
 <quam> V | argumenti (-um C) purgatores (-tior es V) d.
codd. || 14 p. ci. a. B, om. V || 15 mariti C || 16 miror C ||
 17 NEQVE — ALITER] *falsum lemma, cf. schol. 13, 3* || 19 fiduciam
 (om. quam) BV | arg.^m C | purgatores d. (dicit i. C) BC ||
 20 alia quam] aliqua BC || 23 hoc tantopere om. V | omis B,
 omnes V || 24 putat quia C | et om. B || 25 uidelicet *Sabbad.*
 uidet BC, om. V

non 'recte' euenerit, hoc est monstri aliquid natum fuerit.
hic autem et 'tempore suo' et 'recte' natum praedicat.

529 14 5 DEMIROR ualde miror, quod minus est quam
'irascor'.

531 16 1 PRAESERTIM CVM ET RECTE attulit mulieri com- 5
pendium credulitas senis semel correpti, ne aliter suspi-
cetur.

530 15 4 OMNES NOS C. V. antiqua locutio illam rem
celo te.

531 16 2 PRAESERTIM CVM ET R. ET T. S. P. <τὸ> 'recte' 10
ad illud pertinet, quod non monstrum pepererit, τὸ 'tem-
pore suo' ad spatium, quo praegnantibus esse consuerunt,
id est ad mensium dinumerationem, quia et septimani
nasci solent.

532 17 1 ADEON PERVICACI ESSE inuectio. 2 VT PVERVM 15
PRAEOPTARES PERIRE ab aetate infantis inuidia. 3 ADEON
PERVICACI ESSE ANIMO perucax est perseuerans cum
quadam ui.

533 18 1 EX QVO FIRMIOREM INTER NOS ab accidentibus
inuidia. 2 Et bene additum 'seires', quia imprudentia 20
in delicto ueniam frequenter extorsit.

534 19 1 POTIVS QVAM ADVERSVM ANIMI TVI LIBIDINEM
ESSET C. I. N. a uoluntate peccantis inuidia. 2 'Animi
tui libidinem' dixit, ut minimam causam magnis sceleribus
subiecisset. 3 ESSET CVM I. N. antiquae non 'illi nupta' 25
sed 'cum illo nupta'. *ergo ambo sibi inuicem nubunt.*

2 et 1. om. V | et certe C, non recte B || 3 quam] quod B ||
5 mulier codd., corr. Steph. || 6 crudelitas B | correcti CV, cor-
rupta B, corr. ed. Med. || 8 oīs C || 9 te om. C || 10 PRAESERTIM
— P. om. V | τὸ add. Sabb. || 11 ad illam C | to. L, om. rell. ||
12 praecante BC || 15 adeo p. a. e. V | inuectio Steph.: in-
uentio BC, om. V || 16 PRAEOPTARES PERIRE om. V | ad aetatem
B | ADEON — ANIMO] adeon per. esse B, perucaci V || 19 fir-
miore C, firmior est B, fir. V || 20 additur BV || 21 frequen-
ter ueniam B || 22 TVI om. V | LIBIDINEM — N.] nichil hominis
est i. t. B, nihilominus ē. i. e. CV || 24 libidinem B | nimiam
codd., corr. ed. Med. || 25 antiquae W.: -qui codd. | non om. B ||
26 cum illi BC | ergo om. C

535 **20** 1 EGO ETIAM ILLORVM HANC bene 'etiam illorum': non enim hoc se dicit errasse, quod illorum putauerit culpam quae huius est, sed 'etiam illorum', ut commune peccatum fuerit. sed nunc totum quidem esse credit Myrrinae. 2 An 'etiam' pro adhuc, ut maior sit dolor, 5 qui necopinanti accidit uiro?

536 **21** 1 VTINAM SCIAM ITA ESSE ISTVC te miseram esse. sic alibi (*Heaut. I 2, 18*) 'miserum? quem minus credere est?' et erit sensus: utinam uere sis misera. 2 VTINAM SCIAM ITA ESSE hoc quidam sic accipiunt, quasi Phidippus 10 dicat: penes te culpa est, quam illorum esse credebam, et utinam, quod credo penes te esse culpam, ita esse certo sciam. — 3 *Quia dixit se miseram et miseros non nisi innocentes dicimus, ille hoc respondet: utinam in hoc negotio miseram te, non scelestam reperiam! sic Sallustius* 15 (*Hist. fr. inc. 25 M.*) 'atque ea cogentes, non coactos, scelestos magis quam miseros obstringi'. — et ideo sequitur 'sed nunc mihi in mentem': argumentum ex antecedentibus dictis et factis. 4 NVNC MIHI IN MENTEM VENIT recte 'nunc', quasi alias nihil suspicanti. 20

537 **22** 1 QVOD LOCUTA ES <O.> 'olim' pro 'ante'. 2 CVM ILLVM GENERVM CEPIMVS ut arbitrum capere dicimus, id est eligere. et cum laude locutus est Pamphili. 3 CEPIMVS elegimus. Vergilius (*Geo. II 230*) 'ante locum capies oculis'.

25

1 hoc C || 2 se dicit W.: sed *codd.* || 3 quae huius] quod unus B || 4 sed ne tuum quidem deesse (deest C) creditam (*in mg. B*) mirrinam *codd.*, *corr. Steph.* (*nisi quod credit esse*); cecississe credit ad Myrrinam Schoell || 7 ITA ESSE om. B | ISTVC om. V || 8 miser CV || 9 esse et erit B, extiterit C || 10 esse ita C || 11 est <et> B || 13 scio V | miseram et <Cicero pro Milone (23, 63) 'miseros interdum ciues optime de re pu. meritos i. non . m . r . p . o . ' sed> V; haec post 17 obstringi *inser. Sabbad.*, at videntur ex margine irrepsisse | misero C || 15 repperias B, rep- V, -rissem C; *corr. Steph.* | sic om. C || 17 obstringi CV, *cod. Cuiac.*, distringi B (*Steph.*) || 18 sed hoc C, se ad hunc B | argumentum (-to V) in mente *codd.* || 19 num BC | MIHI — VENIT om. V || 21 QVOD — ES om. V | ES] et B || 22 ut — CEPIMVS om. B || 23 eligimus BC || <et> ante C || 25 oculis <u. p.> V

- 539 **24** 1 CVM EO UIRO. 2 QVI MERETRICEM AMARET QVI
PERNOCTARET FORIS non in hoc est accusatio, quod hoc
locuta sit, sed argumentum est, quod celare uoluerit par-
tum, quae hoc olim dixerat. 3 PERNOCTARET propter
illud, quod dixerat (*I*, 2, 82) 'quid? interea ibatne ad
Bacchidem? — Cotidie'. 4 *Et* nota familiariter hoc
uerbum poni a Terentio. sic et in Eunuchō (*Ad. IV*
1, 15) 'sed si hic pernocto, c. q. d., S.?'
540 **25** 1 QVAMVIS CAUSAM hoc propter spectatorem dici-
tur, ut gestorum meminerit. 2 QVAM IPSAM VERAM M. 10
quia sola ex omnibus defendi non potest.
541 **26** 1 MVLTIO PRIVS SCIVI QVAM TV ILLVM omnes glorian-
tur prospici ac<umine>, ut (*Ad. III* 3, 42—43) 'ac non
totis <sex> mensibus prius olfecissem, quam ille quicquam
fecerit?' 2 MVLTIO PRIVS SCIVI QVAM TV ILLVM bene 15
pergit, quia taciturnitas pro confessione accepta est.
542 **27** 1 VERVM ID VITIUM NVMQVAM DECREVI ESSE hoc
intellegi non potest, nisi 'uitium' bis numero subaudieris.
2 ADVLESCENTIAE melius dixit 'adulescentiae' quam
'Pamphili', ut quod in aetate fuerat, non timeret in genero. 20
543 **28** 1 NAM ID OMNIBVS INNATVM EST 'amare in adu-
lescentia'. 2 AT POL IAM ADERIT SE QVOQVE ETIAM CVM
ODERIT mire senectutem accusat senex, cum et uelocem
ostendit his uerbis et addit 'se quoque oderit', quasi dicat:

3 partum *om.* *V* || 4 quae] quod *V*, quam *C* | propter
Steph.: post *codd.* || 7 et *om.* *C* || 8 huc *V* | c. — S.] c. u. q. d.
V || 9 causa *B* | propter *L*, post *rell.* | dicitur *om.* *B* || 10 me-
minerit] meo *B* || 12 scimus *B*, s. *V* | q. t. (*om.* *ILLVM*) *V* ||
13 prospici acumine ut *W. duce Schoellio*: prospici ac ut *B*,
perspici aut *C*, perspicacia. ut *V* | ac (*sic et Eugr. Eun. II*
2, 46; *Isid. orig. XI* 1, 47)] hac *B*, hec *CV*; aut *Ter.* || 15 fece-
rit *BC*, f. *V*; coeperit *Ter.* | scivi — *ILLVM* etc. *V* || 16 quia]
cui *C* || 17 NVMQVAM — ESSE] n. *V*, etc. *B* || 19 <ab> adulescentiae
B || 20 in genero *CV*, *cod. Cuiac.*, ingenio ingenero *B*; in ingenio
Steph. || 21 in adolescentia amare *C* || 22 SE — ODERIT *om.* *V* |
cvm] dum *BC* || 23 odit *C* | <ut> mire (-ra *C*, -retur *B*) *codd.* |
accuset *V* | <iam> et <aetatem> uelocem *V* || 24 uerbis <'iam
aderit'> *Steph.* | et addidit *BC*, *om.* *V*; *corr. Steph.* | quasi
— solum] se quoque *V*

non solum non amabit, sed et odio habebit, et non alienas mulieres modo nec cum his uxorem quoque, sed etiam se ipsum. 3 Plus ergo illatum quam ratio deposcebat, sed mire ad exprimendum affectum senis. 4 SE QVOQVE ETIAM CVM O. id est: ut paeniteat eum sui facti. 5 Et plus dixit 'se', quam si diceret 'facta sua'.

544 29 SED VT OLIM hic ostendit cur superiora (v. 22 sq.) dicta sint.

545 30 1 VT FILIAM AB EO ABDVCERES uehementius dixit, quam si diceret 'ut filiam ei non redderes'. 2 NE QVOD 10 EGO EGISSEM ESSET RATVM quod ab eo abducis, non bona socrus es; quod filiam, non bona mater es; quod irrita facis, quae ego gessi, non bona uxor es, inquit.

546 31 1 NVNC RES INDICIVM FACIT hoc est: quod celauisti partum. 2 ID NVNC RES quasi dixerit 'inde scio'. 3 QVO PACTO FACTVM VOLVERIS non solum quod fecit, sed et quod uoluit obicit. 4 QVO PACTO FACTVM VOLVERIS deest 'fieri'.

547 32 1 ADEO ME ESSE PERVICACEM uim agentem perniciosamque. 2 CENSES CUI M. S. deest 'ei' uel 'circa eam'. 3 CUI MATER SIEM rursus a uerisimili; an mater contra filiam faciat.

548 33 1 SI EX VSV ESSET HOC MATRI. callide mulier ex his, quae dixit senex, defensionem arripit; nam ille sic ait (v. 23—24) 'negabas posse filiam tuam te pati cum

2 mulieres] meretrices B | cum hic BC, om. V; corr. ed. Med. || 5 ETIAM om. C | facti. Et W.: facti sed B, factis et C, facti nec V || 6 dixit se] dixisse B, dixit V | si om. C || 7 SED — ostendit om. V | olim <ostendimus> B | ostendisti BC, corr. Goetz et Schoell || 8 sint W.: sunt codd. || 9 VT — EO om. V || 10 NE] me B | QVOD] quia B, quem C || 11 RATVM] factum C || 12 es 1. om. V || 13 non L, ne V, et BC || 14 es om. V || 15 facit <rei> B, facite <ei> C | quod] quae B, om. C || 16] id iam C | unde BC || 17 facit C || 18 et om. V | obicit CV || 20 ADEO ME ESSE om. V | peruicacem V, per BC; inde per uim ag. Steph. | adeo Ter. et Eugr. || 21 CUI M. S.] enim s. B, cui V || 23 facit C || 25 arripuit V

eo, qui meretricem amaret, qui pernoctaret f.' 2 EX
VSV NOSTRO id est utile, si pro nostra esset utilitate.

549 34 1 TVN PROSPICERE a persona. 2 AVT IVDICARE
NOSTRAM 'prospicere' futura, 'iudicare' praesentia.

550 35 1 AVDISTI EX ALIQVO ἡθικῶς satis et oratorie 5
'aliquo', ne sit certa persona. 2 Bene 'aliquo': ademit
indicibus auctoritatem. 3 QVI EVM VIDISSE DICERET non
'qui uidisset'.

551 36 1 EXEVNTEM AVT INTROEVNTEM sic Cicero (*pro Cael.*
11, 27) 'qui in hortis fuerit, qui unguenta sumpserit, qui 10
Baiae uiderit'. 2 AVT INTROEVNTEM σύλλημψις prima, ut
(*Phorm. I 2, 36*) 'in ludum ducere et reducere'. 3 EX-
EVNTEM AVT INTROEVNTEM σύλλημψις διανοίας, quia conclu-
ditur de sequentibus 'ad amicam'. 4 Et mollis est ἔξου-
θενισμός criminis de consuetudine: non enim dixit 'am-
plexentem amicam'. 5 QUID TVM POSTEA τῷ ἰδιωτισμῷ,
quo contemnimus crimina leuiora.

552 37 1 SI MODESTE adhibito modo. 2 Vel certe cum
pudore ac modestia, ita ut celatum uoluerit. 3 NONNE
DISSIMVLARE NOS duobus modis feruntur peccata: uel igno- 20

1 amaret — f.] etc. V || 2 esset om. C || 3 tum C, tu V,
om. B | a persona om. C || 4 NOSTRAM om. V | diiudicare *codd.* ||
5 ex aliquo audistis C | ἡθικῶς Steph.: HΘIKN B, ἡθικῇ V,
om. C || 6 ne sit certa W.: non sincera B C V || 7 cum C V ||
8 non qui] numquam B || 9 intrantem V | sic — 11 INTROEVNTEM
om. C || 10 qui — fuerit non legitur in *codd.* Cic. | quin in B ||
11 uiderit <non enim (nonne tum B) dixit amplectentem ami-
cam> BV; cf. *infra* | silensis B, sylempsis V, **** C ||
13 ΦΥΔΔΡΔΔΥΙCΔΙΔΗΘ . iacet mollis est B, σύλλημψις διανοίας
et mollis est V, ***** iacet mollis est C; et mollis est
hic del., infra inser. Sabbad. | concluditur Schoell: coe luditur
C, acluditur V, luditur B || 14 ad comicam B; ab amica
Sabbad. | Et mollis est] v. *supra* | ΟΖΟΥΘΕΝΙCΔΔΙΟC B, ἔξου-
θέμψις V, ***** C || 15 non — amicam *huc transp. Sabbad.,*
v. *supra* || 16 qui BC | TVM om. BV | ΤΥΝΔΥΜΤΤΙCΔΙΘC B,
τῷ ἰδιωτισμῷ V, *cod. Cuiac.*, ***** C || 17 quo om. C || 18 sed
modeste B, si mod. V, inde C | certe Steph.: recte *codd.* || 19 ut
aut celatum B, ait aut sceleratum C || 20 peccata feruntur C |
uel] aut V

scendo uel cohibentia. 4 Modo 'dissimulare' est ignorantiam fingere.

553 **38** 1 MAGIS HVMANVM EST bene, quia et illud humanum, <'magis humanum'> dissimulare. 2 An 'magis dissimulare'? an quia et irasci et arguere humanum 5 est? 3 MAGIS HVMANVM nota pro 'humanius' Terentiano more. 4 QVI NOS ODERIT 'qui' unde uel quamobrem.

5 *Et* recte: nemo dolens, quod non ametur, id facit, quo magis odio sit.

554 **39** 1 NAM SI IS POSSET AB EA SESE DEREPEMTE AVEL- 10 LERE oratorie <non> contentus defendisse Pamphilum hoc ipso illum, quo accusatus est, laudat. 2 DEREPEMTE una pars orationis est.

555 **40** 1 QVICVM TOT CONSVESSET A. laudat ubique eos Terentius, qui consuetudine uincuntur, ut alibi (*Andr.* 1 15 1, 83) 'hic paruae consuetudinis causa' et mox (*I* 5, 44) 'neque me consuetudo neque amor commoueat'. 2 Ergo ferus, quem longa consuetudo non commouet. 3 QVICVM TOT non 'quacum' sed 'quicum', ut 'a quibus', non 'a quis'. 4 *Et* 'consuesset' proprie dicitur in stupro. 20

5 NON EVM HOMINEM DVCEREM non solum, inquit, homo non esset, id quod forsitan nihil nostra intererat, sed quod nobis maximum est, uir stabilis filiae esse non posset.

556 **41** 1 NEC VIRVM SATIS 'uir' modo maritus.

555 **40** 6 NON EVM HOMINEM DVCEREM NEC VIRVM SATIS 25

1 cohibentia *BC*, -tiae *V*; coniuentia? || 3 magis humanum *add. W.*; dissimulare *om. V* || 5 dissimulare] humanum *C* | et 1. *om. C* || 6 humanus (-nis *V*) *codd.*, *corr. ed. Med.* || 7 unde qui (quod *C*) *BC* || 9 quo *Steph.*: quod *codd.* || 10 POSSET — AVELLERE] p. de. *V* || 11 non *add. Steph.* || 12 ipsum illud *B* | quo *Steph.*: quod *codd.* | DEREPEMTE — est *om. B* || 14 consuescit *C* | A. *om. BC* || 15 uinciuntur *V* || 16 causa <mortem h. t. f. f. > *V* | ut *BC* | mō *C* || 17 me *om. B* | amor... consuetudo *V* || 19 sed] se *BC* | ut *om. C* | aquibus *B* | <et> non *V* | aquis (li *del. B*) *BC* || 20 Et *om. C* | consuescet *CV* || 21 dicerem (-re *B*) *codd.* || 22 id] ut *B* | sed quod <sed quidem> *B* || 23 uir] u u *B* | stabilis] modo maritus *C*, cf. *infra* || 24 VIRVM] uir *codd.* | modo] non *V* || 25 EVM *om. B* | dicerem (NEC — ducerem *om.*) *C*

FIRMVM GNATAE potest et sic intellegi: <non> eum hominem ducerem, qui consuetudinem longi temporis temere abrumperet.

556 41 2 NEC VIRVM SATIS FIRMVM GNATAE quem res uenereae non mouerent; nam 'firmum' etiam hoc possumus 5 intellegere ualidum in officium coitus. sic Horatius (*Serm. II 3, 216—17*) 'fortique marito destinet uxorem'.

3 MITTE ADVLESCENTEM OBSECO his uerbis solemus commenticia argumenta contemnere, ut (*Heaut. IV 1, 24*) 'misericordia, animus maternus: sino' et alibi (*Phorm. II 10 1, 64—65*) 'imprudens timuit adulescens': sino 'tu seruus'.

4 Etenim ille dixerat (*v. 27*) 'uerum id uitium numquam decreui esse adulescentiae' <et> (*v. 17*) 'adeon peruicaci esse animo, ut puerum praeoptares' etc.

557 42 1 ET QVAE ME PECCASSE AIS ABI SOLVS SOLVM CON- 15 VENI recte hoc dicit mulier utpote memor, quid cum Pamphilo sit locuta. 2 Et 'solus solum' ideo, quia metuit, ne orata sua non seruet Pamphilus et id multi sciant.

558 43 ROGA VELITNE AN NON VXOREM uerba, quibus cum Pamphilo loquatur socer, ne, si aliter agat, res pandatur 20 genero.

559 44 RECTE EGO CONSULVI MEAE illum, inquit, nolle signum erit me prouidisse filiae.

560 45 SI QUIDEM ILLE IPSE NON VULT ET TV SENSISTI ESSE animaduertendum, quemadmodum omnia, quibus se 25 defendit Myrrina, in malam partem accipit Phidippus et hinc magis accusat, unde illa se purgat.

1 natos *B* | sic] scio *B* | non *add. Steph.* || 2 consuetudine *BC* || 4 natae *B* || 5 commouerent *C* | hoc etiam *V* || 8 OBSECO *om. V* || 10 animus — sino] animos (*om. C*) maternos (*om. B*) his (hic *V*) notos (natos *B*) *codd.* || 11 si notus seruus *codd.* || 13 decreuisse *BC* | et *add. W.* | adeo *B* || 14 animo esse *V* | praeoptarem *CV, om. B* | etc. *om. CV* || 15 ET — CONVENI *om. B* | QVAE] quem *V*, qm *C* || 16 dicit *Steph.*: dum *BC*, datur *V* | mulieri *codd., corr. Steph.* | quod *B* || 18 multi id *C* || 19 NON VXOREM *om. V* || 20 ne si *Steph.*: nisi *codd.* | res pandatur *cod. Cuiac.*, respondeatur *rell.*; repudium detur *Wieling coll. schol.* ad 46 | genere *B* || 22 nollem *CV* || 24 NON — ESSE] n. u. est *V* || ET *om. C* || 26 accipit partem *C*

- 561 46 ADERAM CVIVS CONSILIO FVERAT EA PAR PROSPICII
non dixit 'cuius consilio repudium daretur Pamphilo'. ita
ad bonum omnia exitum spectant.
- 562 47 ESSE AVSAM FACERE HAEC INIVSSV MEO abducere
filiam, celare partum, exponere puerum.
- 563 48 1 INTERDICO NE EX. inter edico et interdico
hoc interest: edicimus quod iubemus fieri, interdici-
mus quod uetamus fieri. 2 Edicimus etiam uni generi
hominum, interdiciamus diuersis. itaque praetoris edicta
et interdicta dicuntur. 3 INTERDICO separatim dicen-
dum legendumque, quia 'interdico ne uelis' non est in-
tegrum. 4 INTERDICO NE EXTVLISSE EXTRA AEDES id
agitur, ne sub hoc incerto intercipiatur puer et tragoedia
fiat ex comoedia.
- 564 49 1 MEIS DICTIS PARERE HANC '<hanc>' demonstra-
tue et accusatorie dixit quasi tam contumacem. 15
2 HANC QVI POSTVLEM quid est 'hanc'? utrum mulie-
rem? an uxorem? an contumacem feminam?
- 565 50 1 IBO INTRO ATQVE EDICAM SERVIS sibi ipse hoc
dicit τῷ ἰδιωτισμῷ. 2 EDICAM SERVIS NE QVOQVAM EF-
FERRI SINANT et hoc recte poeta, quia ui opus est, ne
compleat Myrrina, quod promisit de exponendo puero;
ait enim (III 3, 40) '[de] continuo exponetur'.
- 567 52 1 NAM VT HIC LATVRVS HOC SIT SI IPSAM hic
ostenditur causa, cur perpetuo celandum sit senibus uitium
uirginis. 2 NAM VT HIC LATVRVS HOC SIT quantum

1 ADERAM CVIVS] melius *codd.* || 2 ita] ne V || 3 bonum *cod.*
Cuiac., domum BC, unum V | expectant (ante exitum C) BC ||
4 esse ausum V, ausam esse C | HAEC *om.* C || 6 NE — interdico
om. C | EX.] et B | inter edico et *Steph.*: interdico et V, *om.* B ||
7 dicimus *codd.*, *corr. ed. Med.* || 8 quae V | fieri *om.* V | dici-
mus CV, et dicimus B | etiam] enim V || 9 dicta V || 12 EXTRA
AEDES] audes B, p. n. s. d. V || 13 incerto] modo certo V ||
15 hanc (post dixit) *add. Steph.* || 18 an 2. *om.* V || 19 illic intro
C, intro ibo B | atque exigam seruis (-us B) BC, at. c. ser. V ||
20 dicit *om.* C | Tῷ ἰδιωτισμῷ B, τῷ ἰδιωτισμῷ V, ***** C |
quoque B | eo ferri C || 21 SINANT *om.* V || 23 de] dein *Klotz*,
secl. W. An de <eo>? || 24 ipsa C | hic W.: sic *codd.* || 25 seni-
bus] seni *Steph.*; recte? || 26 vt] si V

iracundiae habiturus sit, quantum furoris: hoc enim significat 'ut'. et simul poeta, quod alibi obscure facit, hic aperte demonstrat, quod periculum sit in fabula, nisi *καταστροφῇ* succurrat.

568 **53** NON CLAM ME EST hoc est scio. 5

569 **54** 1 NEC QVA VIA SENTENTIA EIVS nescio, quomodo ex iracundo placidus fiat. 2 SENTENTIA EIVS POSSIT MUTARI SCIO de puero non exponendo.

570 **55** 1 HOC MIHI VNVM EX PLVRIMIS MISERIIS hoc adhuc, inquit, malum non mihi euenerat, cum euenerint 10 multa. 2 *Et uide an quasi cum gemitu et percontatiue pronuntiandum sit; etenim 'si' (v. 56) obscuram locutionem facit, nisi forte cum uel quod significat. —*

3 *HOC MIHI VNVM EX PLVRIMIS MISERIIS R. F. MALVM C3 omnibus malis 'reliquum' cum dicat, maximum malum 15 significat; nam non mediocre est, quod omnium miseriarum est ultimum et inter multa mala reliquum. — quod si accipimus, possumus et nos interrogatiue pronuntiare.*

571 **56** SI PVERVM VT TOLLAM COGIT recte 'tollam': quae stio unde sit. 20

572 **57** FORMA IN TENEBRIS NOSCI NON QVITA EST ab actiuo queo passiuum facit queor et inde participium 'quita est'. sed antequam dixit.

573 **58** NEQVE DETRACTVM solet enim fieri.

574 **59** 1 IPSE ERIPVIT VI IN DIGITO hic ad exitum spectat 25 *παρὰσθενῇ*, quia per anulum fiet cognitio. 2 IPSE ERIPVIT VI IN DIGITO e contrario, inquit, factum est, ipsa ut non eriperet, sed ipsi eriperetur.

2 et] est CV || 3 sit om. BC | *καταστροφῇ* **** C || 4 succurrit C || 6 ne B || 7 fiat placidus C | mutari possit B || 9 utrum BC || 11 multa] mala V | uide an Steph.: uideam BC, uide eum V || 12 ut enim C || 14 uitium B | R. F.] restat BC, om. V | MALVM om. V || 16 est om. CV || 17 mala multa B | si W.: sic BV, sit C || 19 si] ut *codd.* | cogis B, om. V | quae scio CV || 21 est om. V || 22 fecit BV | queor et inde] queo retinendo B, reticenda C || 24 detractatum B || 25 VI om. BC, IN om. V; sic et infra | hoc V || 26 *ΠΑΡΑΣΤΕΝΗ* B, *παρὰσθενῇ* V, **** C | qua B || 27 ipsa om. C

- 575 **60** SIMVL VEREOR PAMPHILVM NE ORATA NOSTRA scilicet si sustulimus cogente sene eum puerum, quem exposituri Pamphilo paulo ante promisi.
- 576 **61** CVM SCIET ALIENVM PVERVM TOLLI PRO SVO non solum, inquit, 'tolli' aegre feret 'alienum', uerum etiam 5 'pro suo'.

2.

- 577 **1** **1** NON CLAM ME EST in hac scaena uelut qualitas negotialis in disputationem uenit, iustumne sit repudiari coniugem causa matris, et omnino <ab eo> quod fieri deceat. **2** NON CLAM ME EST GNATE MI bono ordine a 10 purgatione sui incipit mater abitura, ne quod discedit iracundiae uideatur. **3** TIBI ME ESSE SVSPECTAM id est: in suspicione me tibi esse. **4** VXOREM TVAM blandius 'uxorem' significauit, quam si diceret 'Philumenam'.
- 578 **2** **1** Et 'mores' proprie senum dicuntur, unde senectus 15 morosa et morosi homines, qui sui cuiusdam moris sunt. **2** ETSI EA DISSIMVLAS SEDVLO 'ea' id est quae scio. **3** Et 'ea' pro eam rem. sed absolute occurrit supra latae sententiae et genere neutro. **4** Et est ordo: etsi ea dissimulas sedulo, <non clam me est>. 20
- 579 **3** **1** VERVM ITA ME DI AMENT ITAQVE OBTINGANT coniectura, quae soluitur iureiurando.
- 580 **4** **1** NVMQVAM SCIENS COMMERVI bona exceptio, quia possumus inscieniter aliquem laedere, quae res ad ueniam 25 pertinet.

1 pamphilus C, p. V | NOSTRA om. CV || 2 si om. V | sustulerimus Steph. | exposituri B, exposcit uiri C, exponi uiro V || 4 alicunde V || 5 aegre feret Steph.: agere refert *codd.* || 7 ME om. B | est <tibi me esse> B, est <etc.> V || 8 disputatione *codd.*, corr. Steph. || 9 ab eo — deceat W. (*coll. Eugr.*): quod fieri debeat *codd.* || 10 GNATE MI] natam C, nate BV || 11 nec B, neq V || 13 me tibi esse om. V | blandius uxorem om. C || 15 senum ante proprie B, post dr V | unde] ut V || 16 qui sui] quaeiui B, quasi C || 17 quaeestio B || 19 et] in C || 20 non — est *add. Steph.* || 21 AMENT — OBTINGANT om. V || 23 non quod scies B || 24 inscieniter (*post aliquem*) V, scient C || 25 pertineret C, -nent B

579 3 2 ITAQVE OBTINGANT EX TE perseueranter ita rem
probat Pamphilo, ut blanda sit. 3 ITAQVE duae partes
orationis.

580 4 2 <VT> NVMQVAM SCIENS COMMERVI hic est ordo
iuris iurandi, ut cum praeposuerit 'ita', sequatur 'ut'. 5
Cicero (*div. in Caec. 13, 41*) 'ita mihi uelim deos propi-
tios, ut cum illius temporis mihi uenit in mentem'.
3 MERITO VT CAPERET ODIVM bene dixit 'merito', nam
immerito ut quis nos non oderit, non est in nostra manu.

4 Haec exceptio est. Plautus in Trinummo (*I 2, 68*) 10
'quin dicant, non est: merito ut ne dicant, id est'.

5 MERITO VT CAPERET ODIVM ibi est enim culpa sine
merito.

581 5 1 TEQVE ANTE QVAM ME AM. deest 'tam', ut sit ordo:
et quam te me amare rebar, tam firmasti fidem ei rei. 15

2 TEQVE ANTE QVAM ME AMARE REBAR ordo et sensus
hic est: et quod ante rebar, ei <rei> firmasti fidem, neque
me fefellit, quod ante rebar te me amare; nam ei rei
hodie firmasti fidem, id est probationem attulisti.

582 6 1 NAM MIHI INTVS TVVS PATER dixit enim supra 20
(*III 5, 65*) 'atque in eam hoc omne, quod mihi aegre
est, euomam'; potuit enim euomendo narrasse, quod matrem
filius praeposuisset uxori. 2 TVVS PATER familiarius
quam si diceret 'Laches'.

1 per (pro B) se iurat ueritatem *codd.*, *corr. Goetz* (ita rem
cum *Steph.*) || 5 proposuerit BC | ut *om. V* || 7 cum] cū dū C, dii B ||
8 VT — ODIVM *om. V* | otium B || 9 quis ut C | non 1. *om. BV* ||
10 exceptio haec C || 11 quin] quid *codd.* | ne *om. V* | idē C,
non est B || 12 capere *codd.* | sine] si CV || 14 -qve *om. V* | ME
AM.] eam *codd.* | tam] eam B, cā V, *om. C* || 15 et] ante C | te
meam (me eam C, eam V) uerebar *codd.* | tam] tamen BV,
tantum C || 16 me (demeam B, īeam C) auerte (adu- V, ante
C) rebar *codd.* || 17 ante uerebar *codd.* | rei *add. Steph.* | neque
me] neque meam B, rem quae me V, in eam rem quē C || 18 te
— nam] et me amare nam BV, et in eam ut & C || 19 firmasti
hodie B || 20 intus mihi pater tuus C || 22 enim euomendo *Steph.*:
et (*om. B*) in euomendo (eundo C) *codd.* || 23 TVVS] eius C ||
24 diceretur V

- 583 7 1 PRAEPOSITAM AMORI TVO plus dixit 'amori tuo'
quam si 'uxori tuae' diceret.
- 584 8 1 VT APVD ME PRAEMIVM ESSE POSITVM laborat
mulier, ne, quod dictura est, odio aut dolore aut certe
ira facere uideatur. 2 PRAEMIVM ESSE POSITVM sic Ver- 5
gilius (*Aen. I 461*) 'sunt hic sua praemia laudi'.
- 585 9 1 MI PAMPHILE HOC ET VOBIS ET MEAE COMMODOVM
rem duram dictura uide quantis praeblauditur uerbis rem-
que praeuollit!
- 586 7 2 NVNC TIBI ME CERTVM EST CONTRA GRATIAM a iusto. 10
3 CONTRA nunc uicissim.
- 585 9 2 HOC ET VOBIS ET MEAE ab honesto. 3 MI PAM-
PHILE HOC ET VOBIS ET MEAE principium hoc aliquid pre-
cantis est feminae. a blandimento ergo incipit, ut liben-
ter audiat. 15
- 586 10 1 EGO RVS ABITVRAM HINC CVM TVO <ME ESSE
CERTO> DECREVI PATRE 'certo' dixit, ne sit dissuadendi
locus. 2 CERTO DECREVI ad hoc addit 'certo decreui',
ut non audeat dissuadere filius.
- 587 11 1 NE MEA PRAESENTIA NON dixit iam 'culpa' sed 20
'praesentia'. 2 NE MEA PRAESENTIA ab utili.
- 588 12 QUID ISTVC CONSILI EST bene, quia illa 'decreui'
dixerat.
- 589 13 1 ILLIVS a persona; STVLITIA a causa; VICTA
non enim uolens; EX VRBE a loco; TV a persona; HABITATVM a facto. 2 ILLIVS STVLITIA uide, quam oratorie
omnia congegesserit: a personis, a causis, a locis, a factis.

2 tuae om. CV | diceret L, -retur rell. || 3 ME om. B | pri-
mum B | positum esse C || 4 certa B || 5 primum BC || 7 MI
om. C | ET 1. om. CV | et me B, et mihi C, i. m. V || 8 dictu-
ram (ante duram B) codd., corr. Steph. | quantis <et> V, quanti
BC || 9 praeuollat B, -llitur C || 10 EST CONTRA om. C | GRA-
TIAM post 11 CONTRA V | a iusto CONTRA om. B || 12 ab — MEAE
om. B || 13 et hoc nobis C | est precantis V || 14 ab C || 16 ergo
rus abitura BC | HINC — PATRE] certum V || 17 certum codd. ||
18 CERTO] cum tuo codd. | addidit codd., corr. W. || 20 non
— PRAESENTIA om. C || 24 an persona BC | a causa — 26 STVL-
TITIA om. C || 26 a om. B

3 ILLIVS STVLTTITIA ab utili. 4 Mire autem et 'rus'
<et> 'ex urbe' et 'habitatum' dixit.

590 14 1 VT QVI NOBIS MATER MALEDICTVM VELIT ab
honesto. 2 NON FACIES NEQVE SINAM primo 'non facies',
deinde si facere perseueraueris, 'non sinam'. 3 Et 5
'non facies' non est interdicentis, sed quasi dicat: non te
scio facturam rem tam prauam. sunt autem qui 'neque
sinam' iungant inferioribus, sunt qui totum contexte
legant 'non facies' usque 'modestia'.

591 15 MEA PERTINACIA ESSE DICAT FACTVM bene retinet, 10
cum uult sua interesse, ne fiat.

592 16 TVM TVAS AMICAS <TE> ET COGNATAS DESERERE
in dissuadendo miscuit et honestatem et utilitatem.

593 17 1 MEA CAUSA NOLO non est superbum 'nolo', sed
consuetudine dicitur. 2 NIHIL POL ISTAEC RES MIHI 15
contra omnia. et ab ultimis incipit. 3 ISTAEC RES
'amicae' 'cognatae' 'dies festi'.

594 18 1 DVM AETATIS TEMPVS TVLIT 'tulit' pro passum
est, permisit: et in bonis enim et in malis 'tulit' dici-
tur. 2 DVM AETATIS TEMPVS TVLIT PERFVNCTA SATIS SVM 20
SATIAS IAM ME TENET si, inquit, meae uoluptatis causa
exercenda sunt, iam non delectant; si officii ac religionis,
iam non possum, quae sim anus. 3 Necessaria diuisio,
quia ille et religionem incusserat festorum dierum.
4 DVM AETATIS non, inquit, reprehendar, quae, cum po- 25
tuerim, perfuncta satis sum. sic Vergilius (*Aen. II* 291)

2 et add. Steph. || 3 uelint B, uenit C, n. V || 4 faciet B |
non facies om. C || 6 <et> non 2. V | te non C || 7 facturum C,
-ram (post rem) B || 8 interioribus BC || 10 dicat esse V | reti-
nēt B || 11 uult post sua C; uidet Hartman, innuit Schoell ||
12 TVM] cum B, cur C || DESERERE om. V || 13 inditus (-tiis C,
om. V) suadendo codd. | utilitatemque C || 14 superbum] cf. ad
Andr. II 5, 7; Ad. III 3, 25 || 15 POL — RES] iam V | res <est>
C || 16 contra<hit> omnia Schoell || 18 TEMPVS — 20 AETATIS om.
V | pro om. B || 19 malis <n. > C || 21 facias C, satietas V |
ME om. C | meae] me B, nec V | uoluptatis (post causa) B,
uolunt. C || 23 iam om. C | quasi minus necessarie V || 25 non]
ut C | reprehendat B | potuerint C

'sat patriae Priamoque datum'. 5 SATIAS IAM TENET
nimis materno atque aniliter.

595 19 1 HAEC MIHI NVNC CVRA EST MAXIMA hoc nimis
serio pronuntiandum. 2 Et 'ne cui' maluit quam 'ne
tibi' dicere. 3 VT NE CUI MEAE LONGINQVITAS AETATIS 5
OBSTET hoc ad nurum, expectationem ad filium refert.
hinc enim odio digni parentes expectati appellantur.

596 20 LONGINQVITAS AETATIS OBSTET MORTEMVE EXPECTET
MEAM cum sedulo agat socrus, nè quid per iracundiam
statuisse uideatur, uide tamen, ut intermisceatur indignatio 10
et multa dolore deprompta sint: quod poeta non inuitus
facit ad mores exprimendos personasque reddendas.

597 21 1 HIC VIDEO ME ESSE INVISAM quia rus decreuit
pergere, non quasi nurum <uitatura> sed locum. 2 Et
mire 'inuisam' et non addidit cui, sed dixit 'tempus est 15
concedere': quia anus sum? an quia nurus in domo?

598 22 1 OMNES CAVSAS P. O. bene 'omnibus', ne specia-
liter 'nurui' dixisset. 2 Et generaliter dixit.

599 23 1 ET ILLIS MOREM GESSERO mire 'illis', non 'nurui'.
2 Et 'morem gessero' acriter dictum, ut ostendat hoc 20
illos olim uoluisse, ut expelleretur domo. 3 Ut si dicas
inimicum tibi morem gessisse, quod se suspenderit.

600 24 1 SINE ME OBSECO HOC EFFVGERE VVLGVS quia
dixerat maritus eius (II 1, 4) 'omnes socrus oderunt
nurus'. 2 SINE ME OBSECO HOC EFFVGERE potentissi- 25
mum est ad extorquendum aliquod argumentum, cum his,

1 facias C, saties V || 2 materno] inane ut vid. B | aliter B ||
3 maxuma B, max.^e C, m. V || 4 maluit — dicere W.: alio
(odio V) quam (quod B) me tibi diceret codd. || 5 vt] aut
codd. | MEAE om. C || 6 hoc — OBSTET om. C || 8 -ve] ne V ||
9 agas BC | iram CV || 10 intermisceat codd., corr. Steph. || 11 sunt
CV || 12 -que om. B || 13 hinc B || 14 nurum] i mirum B,
**** V | uitatura add. Steph. || 17 p. o.] praedixit omnibus
BC || 18 nurus dixisset codd., corr. W.; laesisset nurum Calph. ||
19 ET — nurui om. B | mire — gessero om. C || 20 ut om. C |
21 olim <dudum> B || 23 <hoc> uulgu C || 24 dixit C | eius
om. C || 25 OBSECO — EFFVGERE] ob. V || 26 ad] arte B, a te C,
om. V | extorquere dum CV | iis V, is B

quibus cari esse debemus, nostra potius causa quam illorum dicimus uelle nos aut nolle quod facimus: nam et Pamphilus supra (v. 14) sic dixit 'non facies neque sinam' etc. 3 QVOD MALE AVDIT <ut> supra (v. 14) ab honesto.

601 25 1 ABSQVE VNA HAC FORET 'absque' extra, ut sit aduerbium magis quam praepositio. 2 Et VNA 'res' subaudienda. 3 Et totum ἐν ὁπποτέρῃ statimque iungendum 'hanc matrem habens talem, illam <autem> uxorem'.

4 Vel certe 'absque foret' pro 'abesset'. alii 'hac' 10 de uxore dici putant, ut sit 'absque' praepositio.

603 27 NON TVTE INCOMMODAM REM VT QVAEQVE EST IN ANIMVM INDVCAS PATI Horatius (c. I 24, 19—20) 'durum, sed melius fit patientia, quicquid corrigere est nefas'.

604 28 1 SI CETERA ITA SVNT bene 'cetera': absque uno 15 quodam et differenti. 2 ITAQVE VT <EGO> ESSE ILLAM EXISTIMO quia potuit dici ei 'o socrus, ergo dubitas de integritate nurus tuae?', addidit 'itaque ut ego illam esse existimo'.

605 29 1 DA VENIAM HANC MIHI REDVC IL. 'mihi': propter 20 quam putas non reducendam. 2 VAE MISERO MIHI nec negat nec promittit, sed ingemescit, utpote qui penitus dolore commotus aestum animi dissimulare iam non potest.

3 VAE MISERO MIHI nihil potuit pro rerum qualitate respondere nisi ut ingemesceret Pamphilus.

25

1 causa potius CV || 3 faciet C || 4 ut add. W. || 6 una haec V, hac una B | ut sit om. C || 8 ὀνηροϋ(CE) B, ἐνπρόχρισται V, ***** C || 9 hanc om. C | habeam V || 10 pro abesset Steph.: probasset codd. | alii etc.] fort. coniungendum cum schol. 25, 1 | haec codd. || 11 ut om. B || 12 non tu C | INCOMMODAM — PATI | c. i. r. V | in animum est C || 14 melius] leuius Hor. || 16 quosdam BC | et dissentī B, edisserenti C, edissentī V || 17 eia o socrus V || 18 <atque> addidit C | atque (hic om. C) ut ego colligam esse existimo codd. || 20 REDVC IL.] reduxit C, re dixit B, om. V | mihi] mi C, om. BV || 21 reducendum B, -cere dum C | nec negat] nichil potuit <***> B, cf. infra || 22 intumescit codd., corr. Wieling coll. schol. sq. || 23 aestum] est ut C || 24 potuit hic om. B || 25 respondent B | ingemisceret CV

- 606 30 ET MIHI QVIDEM οὐκ ὀρθῶς: quid enim 'et mihi'?
an 'ei <mihi>'? multa sic in usu nostro sunt.

3.

- 607 1 1 QVEM CVM ISTOC SERMONEM HABVERIS in hoc colloquio reconciliatio senum est post iurgium mixta disputatione Pamphili de non reducenda uxore. 2 PROCVL 5
'procul' nunc prope. 3 PROCVL HINC STANS ACCEPI
VXOR 'accepi' audiui. 4 Et modo 'uxor', ante (II 1, 17)
'mulier' est. et de uxore 'di mala prohibeant' (II 1, 10).

- 608 2 1 ISTVC EST SAPERE τὸ 'istuc' exceptiue dictum,
quasi cetera stulte fecerit. et simul stomachum retinet, 10
quo reprehenderat cetera. 2 QVI VBICVMQVE OPVS SIT
'qui' pro <****>, interdum abundat. 3 ANIMVM POSSIT
FLECTERE modo non alienum animum sed suum flectere.

4 Et unde flectere? a iurgio ad modestiam et ad concessionem ex domo. 5 ANIMVM FLECTERE ad hoc 'flectere 15
animum' dixit, ut ostenderet ne nunc quidem purgatam
apud se Sostratam de praeterita culpa.

- 609 3 1 QVOD FACIENDVM SIT POST haec etiam sententia
videri potest generalis. 2 Et deest 'ad id', ut sit:
flectere ad id quod faciendum. 3 Potest et absolute 20
accipi 'quod' pro 'quae res facienda sit'. 4 QVOD POST
FACIENDVM SIT 'faciendum' id est concedendum. et uim
necessitatis hoc uerbum exprimit.

- 610 4 1 FORS FVAT POL fortuna faueat. 2 Quasi

1 οὐκ ὀρθῶς Schoell: ΟΚΘΟC B, ωρθοC V, ΟΕΤΟΘC cod.
Cuiac., *** C | mihi add. W. || 3 QVEM | in C non incipit nova scaena |
istuc B, istunc V | habuerit B, om. V | colloquio <****> V ||
4 uirginum B, arg.^m C | immixta? | disputatio nam BC || 6 procul
om. V | PROCVL om. B || 8 mulier est Klotz: mulierem codd. ||
9 to B, Te C || 11 reprehenderit C, -ret B | SIT est B, e V ||
12 pro om. V | lac. sign. Calph.; quia suppl. ed. Med., quae
Steph.; malim si quis || 13 suum] tum B, eum C || 14 ex concessione
(om. ad) BC || 17 se om. C || 18 faciendum V | postea
BC || 20 faciendum C | post absolute et C || 21 quo BV | pro
om. V || 22 id est] quide C || 24 FVAT] fiat C, faueat V, suat B

τῷ εὐφημισμῷ aduersum triste dictum usa est; nam 'fors' bona fortuna est. 3 *Et* 'fuat' sit significat: dixerat enim ille 'quod faciendum sit post fortasse'. 4 *FORS* *FVAT* *POL* id est: bona eueniat, quasi τῷ εὐφημισμῷ dicat: bona dicito potius. 5 *An*: bona fortuna sit per Pollu-⁵ cem? 6 *ABI* *RVS* <ERGO> hortantis est ad celeritatem, ut Vergilius (*Aen. II* 707) 'ergo age, care pater, c. i. n.'

7 *IBI* *EGO* *TE* *ET* *TV* *ME* <F.> non dixit 'ibi nos inuicem delectabimus', sed quia senex atque anus est, 'ego te et tu me feres' dixit. et simul quia nuper incusauerat¹⁰ mores senum, ad se uocare uult causam abscissionis suae, non ad filii culpam aut nurus. 8 *IBI* *EGO* *TE* *ET* *TV* *ME* *FERES* aut quia noti inter nos sunt mores nostri aut quia utrique una aetas est. 9 *Et* sic pronuntia, ut quasi hoc ipsum necessitate decernat senex, cum dicit 'abi¹⁵ rus ergo hinc'. 10 *IBI* *EGO* *TE* *ET* *VT* *ME* *FERES* ipsa pronuntiatio querelam continet de uitii senectutis.

611 5 1 *SPERO* *ECASTOR* mire non confirmauit mulier, sed sperare se dixit, memor iurgii pristini et senilis amaritudinis, maxime quia et ille non dixit 'ibi nobis iucunde²⁰ erit', sed 'ibi ergo te et tu me feres'. 2 *I* *ERGO* *INTRO* *ET* *COMPONE* *QVAE* *TECVM* κομικῶ χαραντήρι et usu cotidiano satisque moraliter. 3 *Et* quia mulieres 'dum moliantur, dum conantur, <annus est>' (*Heaut. II* 2, 11).

1 ΤΩ ΕΥΦΗΜΙΣΜΩ *B*, τῷ εὐφημισμῷ *V*, ***** *C* || 2 fortuna bona *B* | fiat significat sit *C* || 4 fiat *C* | ΤΩ ΕΥΜΗΜΙΣΜΩ *B*, τῷ εὐφημισμῷ *V*, ***** *C* || 5 *An* aut *CV* || 7 ut *om. CV* || 8 non — feres *om. B* | dixit <Virg> *C* | inuicem ibi nos *C* || 9 ego <feram> *C* || 10 accusauerat *B* || 11 ad *cod. Cuiac., om. rel.* || 12 aut <ad> *C* | te ego *C* || 13 feres <dixit> *C*; cf. *supra* | noti *Steph.*: non *BV, om. C* | mores sunt *CV* || 14 est *om. B* | pronuntiat *codd., corr. Steph.* || 15 cum dicit *ed. Med.*: cum dū *BC, om. V* || 16 ego *BC* || 17 uitii senectutis *W.*: filii et senectutis (-tes *B*, -te *V*) *codd.* || 18 *SPERO* per oc (hoc *C*) *BC* || 20 quia et] quod et *B*, que *C* || 21 *I om. C* || 22 *QVAE om. CV* | *TECVM om. V* | κομικῶ χαραντήρι *Steph.*: ΤΩΝΙΧΔΡΑΡΤΗΡΙ *B*, τῷ ἡὼ χαραντήρι *V*, ***** *C* || 23 quia <diu> *B* | diu *BV* | molitur *B*, moll- *C* || 24 diu *B*, et diu *V* | conatur *B*, conantur dixit *V*, mater *C* | annus est *add. Steph.*

- 612 6 1 DIXI denuntiatio est confirmandae sententiae nec mutandae, et translata de foro et causidicis. Cicero (*in Verr. II, II 30, 75*) 'praeco dixisse pronuntiat'. 2 DIXI hoc uerbum in fine additum superiora confirmat et est proprium his, qui perorauerunt causam. 3 PATER ipsum 5 nomen dehortationem significat adiecta pronuntiatione. 4 PATER 'pater' sic pronuntia, ut hoc uultuose sit dictum.
- 613 7 1 HINC ABIRE MATREM facete πρὸς τὸ 'quid uis?' respondit. 2 QUID ITA ISTVC rem supra audiuit et personam: nunc causam quaerit. 3 Et quasi dicat: esto 10 ut nolis, quid tantopere non uis?
- 614 8 1 INCERTVS SVM ETIAM QUID SIM FACTVRVS non 'quid faciam' dixit, sed 'quid sim facturus', ut incertum molimen etiam uerbis potuisset ostendere. 2 QUID EST et 'quid ita istuc uis' et 'quid est' eo uultu pronuntian- 15 tur, ut consilium eius et uerba uideatur contemnere pater.
- 615 9 QUID VIS FACERE NISI REDVCERE sic loquitur Laches, ut Pamphilus aliud respondere non audeat. et ideo dicit 'equidem cupio et uix contineor', ut reducam scilicet: 20 <sed> adeo magna causa est non reducendi, ut cum uelim, non possim.
- 616 10 1 SED NON MINVAM MEVM CONSILIVM acute satis 'reducendi' inquit 'cupiditas est, non reducendi consilium'. 2 ID PERSEQVAR non 'sequar' sed 'persequar' ait, ut instantiam demonstraret. 25
- 617 11 1 CREDO EA GRATIA CONCORDES MAGIS sententiose

1 dixit C, dixi dixi V; fort. dixi τὸ 'dixi' | nec] et V ||
 2 mutanda codd., corr. ed. Med. | et om. V || 3 dixi] -it BC ||
 5 iis V | perorauerant causas B || 7 pater om. V | pronuntiat C |
 dictum sit C, dictum V || 8 MATREM om. V | πρὸς τὸ W.: praesto
 codd. || 9 istuc <uis> V || 10 Et om. B || 11 nolit <not> B ||
 12 facturus sim B || 13 incertum (-to B, -tam V) molimur
 codd. || 14 <eius> uerbis B | QUID EST et] quidem B, om. C ||
 15 quod est BC | pronuntiatur BV || 16 uiderem C || 18 aliud
 pamphilus ostendere V | et om. CV | ideo dicit om. C || 19 et
 om. B || 20 sed add. W. | uelit V || 21 possit codd., corr. Steph. ||
 22 consilium meum a caute B || 24 id prosequar V, s. sequar
 B | sequar om. V | prosequar V || 25 demonstret B

dixit tunc posse inter se congruere et concordare mulieres, cum et illa esse desierit socrus et illa nurus: haec enim inter illas est discidiosa coniunctio. 2 *Et* satis ingeniose dictum: tolle enim inter mulieres proximitatem et nulla causa discordiae est. 3 CONCORDES MAGIS SI 5 NON 'magis concordēs' utrum pro minus discordibus dixit an ut seruiret sententiae?

618 12 1 NESCIAS utrum concordēs futurae sint an discordēs. 2 NESCIAS VERVM <ID> TVA REFERT hoc uerbum ex aliqua parte confirmatiuum est et consentientis. 3 VTRVM 10 unum de duobus significat: utrum concordēs sint an discordēs.

619 13 1 ODIOSA HAEC EST AETAS ADVLESCENTVLIS supra in personam socrum culpam iratus contulerat discordiae, nunc et uxori placatus et nurui parcens odiorum causam 15 a personis transtulit ad aetates, sed ita tamen, ut magis iuniores accusaret et de adolescentibus questus commiseraretur senes. 2 ODIOSA HAEC EST AETAS hoc cum gemitu pronuntiandum.

620 14 1 E MEDIO AEQVVM EXCEDERE EST utrum ex urbe 20 rus an ex uita in mortem? 2 *Et* satis moraliter, nam in medio stare dicitur superuacuuus uel molestus. 3 *Et* hoc cum stomacho dixit senili.

621 15 1 SENEX ATQVE ANVS haec duo nomina ut posita sunt caput indicant et inceptionem huiusmodi fabularum. 25

1 concordareque C || 2 cum] si B || 3 discidiosa B, discordiosa C, desidiosa V || 4 enim om. C || 6 utrum — NESCIAS om. V || utrum cod. Cuiac., uerum rel. || 7 ut om. B || 9 VERVM] uere BCV | hoc uerbum] scholiastam NESCIO legisse censet Umpfenb. || 10 confirmantium B | VTRVM — significat post 12 discordēs legitur in codd., transp. W. || 11 an V || 12 discordēs <sint> C || 13 ADVLESCENTVLIS om. V || 14 socrum C, (ante corr.) V || 15 parens BV, patr& C, corr. Steph. | causas V || 16 sed Steph.: et BV, q2 C | ut] in B || 17 minores B | accusare BC | et Westerh.: ei codd. | cum miseraretur C, nimis iratur V || 18 senex codd., corr. Steph. | AETAS om. C | cum gestu C || 20 eum B, eum C | e. ex. V || 23 dixit om. C || 24 senes BV | nomina — sunt cod. Cuiac., nominauit apposita sunt BC, nominauit V || 25 indicat V, &dicant C, dicat B

x) *Cont. Chigraui. hie feg. Apollonius praebot: Warren Class. phil. 1, 43.*
Demianogoh p. 8. Wilam. Heron. 63, 375

- 620 14 4 NOS IAM FABVLAE SVMS *ἐμπερά.*
 621 15 2 SENEX pronuntia 'senex atque anus' quasi ini-
 tium fabulae. 3 *Et τῷ ἰδιωτισμῷ* additum 'Pamphile'.
 622 16 PER TEMPVS opportune.

4.

- 623 1 1 TIBI QVOQVE EDEPOL SVM IRATVS PHILVMENA in 5
 hac scaena ultimus error est, uicinus *καταστροφῇ*.
 2 TIBI QVOQVE EDEPOL SVM IRATVS PHILVMENA quasi dicat:
 non solum matri tuae, aut: non solum socrui tuae.
 3 TIBI QVOQVE EDEPOL recte, nam sic et amicos incusa-
 mus leniter incipientes et grauiora inferentes. hanc ergo 10
 partus causa leniter incusat, deinde confirmat inferendo
 'grauiter quidem' et statim causam subiungit, cur quidem
 ei irascatur.
 624 2 FACTVM TVRPITER quod abcesserit domo mariti.
 625 3 1 ET SI TIBI CAUSA EST DE HAC RE causam more 15
 suo pro defensione posuit. sic in Phormione (*II 1, 4—5*)
 'quid mihi dicent aut quam causam reperient? demiror'.
 2 *Et* quae causa fuerit, ipse determinat: 'mater te
 impulit'. 3 MATER TE IMPVLIT absolute, deest enim
 'nam', ut sit: nam mater te impulit. 4 MATER TE 20
 IMPVLIT qualitas remotiua.
 626 4 1 HVIC VERO ipsi matri scilicet. 2 OPPORTVNE
 TE MIHI PHIDIPPE utrum *τὰντολογία* est an: 'opportune'

1 iam nos C | *ἐμπερά* Schoell: *ΝΑΝΠΑ* B, **** *rell.* ||
 2 SENEX] senes V, om. C | senes V | initium BV || 3 *Et τῷ ἰδιω-*
τισμῷ] *ΕΔΔΔ ΔΙΩΤΙCΔΙΩ* B, *ἐν ἰδιωτισμῷ* V, om. C || 5 SVM
 — PHILVMENA] q. d. non solum . . . socrui B, cf. *infra* || 6 kata-
 strophe C || 7 TIBI — tuae *hic om.* B | edepol quoque C | IRATVS
 PHILVMENA om. V || 8 matri tuae] mirrinae V | aut — tuae] uel
 socrui B || 9 TIBI om. C || 10 leniter CV | ego BC || 11 causam
codd., corr. ed. Med. | leniter *codd.* || 12 quid (-dem L) ei
 irascatur V, quidem debrascatur B, deirascatur C || 14 absces-
 serat C || 16 sicut C || 18 determinat *cod. Cuiac.*, de B, dicit V,
 ac C || 20 MATER TE IMPVLIT om. BC || 22 huic <qui> C, huic V ||
 23 ΤΑΥ ΤΟΔΟΓΙΑ B, *τὰντολογία* V, **** C | an] ante CV

quia uolebam et 'in ipso tempore' quando uolebam?
3 An 'opportune' mihi, 'in ipso tempore' tibi, id est: et
mihi et tibi commode uenisti? 4 *Et ἀπὸ τοῦ* portus
dictum 'opportune'.

627 5 1 IN IPSO TEMPORE OSTENDIS ostenditur nobis id, 5
quod quaerebamus. 2 'Opportune' et 'in ipso tempore'
non est idem: est enim 'opportune', cum uerbi gratia
inuitati ad ipsum tempus incipientis prandii uenimus, 'in
ipso tempore' est, cum iam prandio apposito.

628 6 AVT QVO PACTO HOC APERIAM hoc modo ostendit 10
senex nec esse quod simulet nec id quod uerum est dicen-
dum sibi.

629 7 1 DIC FILIAE RVS CONCESSVRAM blande non addidit
'tuae', quasi dicat 'communi filiae'. 2 *Et* bene non
'socrum' sed 'Sostratam'. 15

630 8 1 NE REVEREATUR MINVS bene 'reueretur', ne odisse
socrum sed metuere uideatur, et quasi ipsa socrus non
odium meruerit sed reuerentiam. 2 MINVS IAM QVO
REDEAT *τμήσις* cum *ἀναστροφῇ*, ut sit ordo: quo minus
redeat. 20

631 9 1 NVLLAM DE HIS REBVS CVLPAM relatio criminis
potest uideri. 2 TVA deest 'uxor', quod nomen inferius
posuit. 3 TVA cum percussione animi dicendum est, ut
subaudiatur 'uxor' ab eo quod dicturus est 'uxore'.

633 11 1 MYTATIO FIT mutationem suspicionum errorum- 25

1 quando — 2 tempore *om. C* | quando] quod *B* | uolebam
— 6 tempore *om. B* || 3 tibi mihi (*om. et*) *C* | euenisti *V*, . b.
uenisti *C* | anotoy portu *C*, *ἀπὸ τοῦ* protu *V* || 4 opportune <an>
in ipso tempore *C*, *om. V* || 6 in *om. C* || 7 est 1.] esse *BC* | est 2.]
et *V*, *om. B* || 8 inuitati] **** *B* | tempus *om. C* | incipiendi *C* |
prandium *V* || 9 appositum *V*, opposito *B* || 10 hoc] hec *C* || 11 ne-
cesse *codd.* || 16 ne uertatur immo *C* | MINVS — reueretur *om. B* |
reuertatur *C* | ne *om. BC* || 17 socrum sed (*sic et cod. Cuiac.*)
sostratam et *V* | quia *C* || 18 quo (*in ras. V*) iam *codd.* ||
19 THMHICIC cū ΔΗΔΤΡΟΦΗ *B*, *τμήσις* cum *ἀναστροφῇ* *V*,
***** *C* || 23 TVA *om. C* | animi dicendum *Westerh.*: audien-
dum (aut subaudiendum *add. V*) *codd.*; acuendum *Schoell* ||
24 subauditur *B*, -diatur *V* | ab eo] ad hoc *C* | quae *B* | es
uxorem *BCV* || 25 mutatione *C* | erroremque *codd.*, *corr. Teuber*

que iurgantium dicit. 2 Ergo 'mutatio' criminum atque
culparum. 3 MUTATIO FIT EA <NOS> PERTVRBAT LACHES

'ea' non ea mutatio sed uxor, hoc est Myrrina.

4 MUTATIO FIT CRIMINIS scilicet et peccati, id est: uel mea
crimen tuae sustinet uel tuae ad meam translata est culpa. 5

634 12 1 TVRBENT PORRO QVAM VELINT 'quam uelint' in
quantum uelint. 2 <Aut:> eam quam uelint mulierem.
sed melius est, quod supra diximus. 3 DVM NE REDV-
CAM TVRBENT PORRO quomodo est pius erga matrem Pam-
philus, si parui facit, utrum socrus sua perturbetur an 10
mater a senibus? soluitur sic: quia 'quam' non est generis
feminini, sed est quantum. 4 TVRBENT errent et
tumultuentur significat. 5 Vel turbentur.

635 13 1 EGO PAMPHILE hoc pronomen initium continet
orationis grauitur inceptae, ut (Andr. I 1, 8) 'ego post- 15
quam te emi'. 2 SI FIERI POTEST interposuit, ut super-
cilium soceri demonstraret. 3 SI FIERI POTEST recte
additum 'si fieri potest', quia non conuenit rogari a socero
generum, ut supra dixit (III 5, 50).

636 14 HANC SANE PERPETVAM VOLO iam enim est affir- 20
mata, sed perpetuam cupit.

637 15 SIN EST VT ALITER TVA SIT τῷ ἐνφνησμοῦ uitauit
illud, quod est ominosum, ne diceret 'discidium'. Vergi-
lius (Aen. VIII 582—83) 'grauior ne nuntius aures uul-
neret'.

25

1 dicit — FIT W.: mutationem mutatio de ergo (quo B)
mutatio criminum atque culparum fit (sit V) *codd.* || 2 LACHES
om. V || 3 <non> mutatio C || 4 fit (post criminis) C, sed B |
me crimen (-mina V) tua *codd.* || 5 sustinet L, -ne BC, -nere
V | uel tua *codd.* | ad me V || 6 uolunt C | quam uoluit C,
om. B | in — uelint *om.* C || 7 aut eam quam *Steph.*: tamquam
codd. | mulierem et est *om.* C || 8 dum me reductam (-um C)
BC || 9 est post matrem B || 11 femini generis B || 12 sed |
sic C | turbet terrent et B, turbe Terentius C, turbent V ||
13 Vel *om.* B || 16 te emi D, emi te B, (a. p. etc. *add.*) V,
te . n . C | ut *om.* BC || 17 recte — potest *om.* C || 18 rogata (-to C)
socero BC || 19 generum L, gener *rell.* || 20 affirmata est C || 22 ali-
ter ut C | TVA SIT *om.* V | ΤΘΩΕΥΦΝΗΜΙCΜΩ B, τῷ ἐνφνησμοῦ V,
***** C || 23 odiosum C | <ut> uirg. V || 24 uulneret] u. B, *om.* C

- 638 16 1 ACCIPIAS PVERVM iure, quia liberi patrem sequuntur. 2 Et mire hoc maxime obicit, quod maxime recusat Pamphilus et propter quod uxor quoque non reducitur. 3 Et 'accipias' pro 'accipe', ut 'quiescas' pro 'quiesce' (*Andr. III 4, 19*). 4 SENSIT PEPERISSE OCCIDI 5 hoc inopinatum est Pamphilo, quia socrus promiserat omnes ignoraturos. 5 SENSIT PE. pro 'pe. scit'.
- 639 17 1 PVERVM <QVEM PVERVM> moraliter: primo dubitat quid audiuerit, deinde quaerit certius quod audiuit dicendo <'quem' puerum?> 2 PVERVM QVEM PVERVM bene cum 10 consternatione animi, quod numquam fando acceperat. 3 NATVS EST NOBIS bene, quia ambo aui.
- 640 18 1 NAM ABDVCTA A VOBIS bene non 'abierat' sed 'abducta erat', ut magis culpa sit matris. 2 A VOBIS pro 'a Pamphilo'. 3 NAM ABDVCTA A VOBIS PRAEGRANS 15 FVERAT FILIA hoc totum cum indignatione in uxorem pronuntiandum est.
- 641 19 NEQVE FVISSE PRAEGRANTEM praegrans est ante gnatum *uel ante genitricem*: est enim 'prae' ante.
- 642 20 BENE ITA ME DI AMENT agit gratias nuntianti, 20 gratulatur ob susceptum nepotem, gaudet liberatam nurum.
- 643 21 1 NATVM ILLVM ET TIBI ILLAM SALVAM proprium affectum refert: sibi nepotem, illi filiam esse servatam. 2 ET TIBI ILLAM SALVAM recte 'tibi', quia pater puerperae est, cui dicit. 3 SED QVID MVLIERIS VXOREM HABES 25 'quid mulieris' dixit, ne diceret 'qualem mulierem' aut

1 accipiat BC | sequuntur] *v. praef. vol. I p. XII* || 2 ab-
tit B || 4 ut] et C || 7 sentit B | PE.] ne *codd.* | pro pe. scit
Schoell: prope sic (sit V) BV, proprie sic (sit sensit peperisse
occidi puer ut *vid. cod. Cuiac.*) C, *cod. Cuiac.* || 9 audierit CV |
quaerit W.: quae sit B, quae fit C, quae q quo qd sit V |
certior quia C | dicendo ante quod B || 10 quem *add. Steph.*
puerum ante dicendo V, om. C | que BC | PVERVM 2. om. B ||
11 quod] quia C, que B | ^{af} quando B || 13 a om. B || 15 a om. B |
vobis om. V || 16 totum] tamen B || 19 natum B || 20 BENE om.
C || 21 gratulantur ob susceptionem nepotis gaudent <ob> C ||
23 sibi refert C || 24 saluam <& factam> C || 25 est om. C |
habes uxorem B || 26 diceret <et> V

aliquid grauius. 4 *Et* totum percontatiue potius, quam pronuntiaret et diceret 'pessimam mulierem et male moratam uxorem habes'. 5 *Et* reprehensio est cum contemptu. sic et (*Eun. III* 4, 8; *V* 1, 17) 'quid hominis?' et Vergilius (*Aen. I* 78) 'tu mihi quodcunque hoc regni'. at contra cum honore sic dicimus 'quem hominem habes?'

644 22 MORATAM id est institutam. et est participium sine uerbo.

645 23 1 NOSNE HOC CELATOS TAM DIV NON PARTUM CELATOS dicit, sed praegnantem filiam fuisse. 2 NEQVEO SATIS [MIRARI] magna exaggeratio.

646 24 1 QVAM HOC MIHI VIDETVR FACTVM totum modeste, quamuis indignetur, quia apud maritum uxor non est uehementius accusanda. 2 QVAM HOC MIHI id <est>: 15 quod praegnans fuerat filia, non: quod natus est puer.

647 25 1 NON TIBI ILLVD FACTVM MINVS PLACET QVAM MIHI LACHES utrum, quia '<non> minus' est magis, 'quam' sequitur? an *εἰς ὅσον* est, ut sit ordo: non minus mihi placet quam tibi, et 'placet' pro displicet intellegamus? ut alibi (*Andr. IV* 5, 15—17) 'tum me hospitem lites sequi, quam id mihi sit facile atque utile, aliorum exempla commonent'. 2 NON TIBI ILLVD FACTVM MINVS PLACET QVAM MIHI LACHES sub *εἰς ὅσον* est dictum; hoc enim ait: tantundem tibi placet hoc factum quam mihi. 25

1 percunctatiue *B* || 3 responsio *V* || 5 et] ut *CV* || 6 cum — 7 id est *om. C* || 8 morata *BV* | id est] et *V* | instituta *BCV* || 10 TAM DIV *om. V* | partu *codd.* || 11 fuisse *L*, fuisti *rell.* | nec queo *CV* || 12 mirari *B* (*dett.*), mutari *C*, m. *V*; non est *Terenti* (cf. *Eun. III* 4, 9; *IV* 3, 19; *Ad. III* 3, 20) || 13 uideatur *B* || 14 <non> indignetur *V* | uxor apud maritum *B* | est *om. C* || 15 uehement' *C* | est *add. W.* || 17 PLACET — LACHES *om. V* | laches quam mihi *C* || 18 quia non minus *W.*: quia minus *V*, qui animus *C*, quod minus *B* | est *W.*: et *BCV*, est et *cod. Huls.*, *Calph.* || 19 quam] quod *B* | an iponia *B*, et *iporia V*, **** *C* || 20 displicet <ut> *B* || 21 tum] nunc *Ter.* || 22 litem *B* | id *om. BC* | aliorum — p. 308, 2 utile *om. V* | alicunde *B* || 23 commouent *B* || 24 sub **** hoc est dictum *C*

alibi (*Andr. IV 5, 15—16*) 'nunc me hospitem lites sequi, quam id mihi sit facile atque utile'.

649 27 1 CVM EAM CONSEQVITUR ALIENVS PVER 'alienus':

quod senes gratulantur, id maxime laedit Pamphilum.

2 <CVM EAM CONSEQVITVR> ALIENVS PVER μεταφορά a pe-
coribus, quae mox ut nata fuerint matres sequuntur, ut
Vergilius (*Geo. III 316—17*) 'atque ipsae memores red-
eunt in tecta suosque ducunt'.

650 28 NVLLA TIBI PAMPHILE CONSVLTATIO de reducenda
scilicet uxore. 10

651 29 PERII hoc sibi ipse Pamphilus dicit.

652 30 CVM EX TE ESSET ALIQVIS QVI TE APPELLARET
PATREM bene hoc putant, quod Pamphilo non uidetur,
hoc est ex illo esse quod natum est.

653 31 1 EVENTIT HABEO GRATIAM DIS proprie 'euenit'. 15
ideo et honorum euentus dicitur. 2 NVLLVS SVM ipse
sibi iterum. 3 Hoc ulterius est quam 'perii', quia, cum
aliquis periit, reliquum uel cadauer est.

654 32 AC NOLI ADVERSARI MIHI causam interposuit senex,
quo magis faceret, ut filius non recusaret. 20

655 33 1 SI ILLA EX ME LIBEROS VELLE SIBI ut apparet,
tantum commentus est causam. 2 SI ILLA EX ME LIBEROS
nactus est Pamphilus ex uerbis senum causam aliam discidii.

656 34 1 AVT ESSE MECVM NVPTAM uetuste 'mecum nuptam'
dixit. 2 Et recte, quia partus confirmat nuptias. 25
3 Et melius 'nuptam mecum' quasi tectam et opertam uno
cubiculo mecum: nubere enim est operiri tegique, unde

3 'alienus' <alienigenus.> — Quod senes etc. Schoell || 4 id|
sic C || 5 μεταφορά om. C || 6 matrem V | ut om. V || 8 redu-
cunt V, d. BC || 9 consolatio BC, c. V | de om. BC || 11 ipse
om. C || 13 non om. C || 14 est 1. om. V | qui natum est B,
pronuntiat V || 17 est post perii C || 18 perit relictum C || 19 MIHI
om. BV || 20 facere B, -ret (post filius) C | ut om. BC | recu-
sat C, -set BV || 21 ille BC; sic et infra | SIBI om. V || 22 tamen V |
causam commentus est B | ME LIBEROS om. V || 23 natus B,
(ante corr.) V || 24 MECVM et uetuste et dixit om. C || 27 mecum
om. C | enim est] ÷ ē B | operiri (-e BV) tegique (om. V)
codd.; operire tegereque Westerh.

et nubes, quod tegere solent caelum, dicuntur. Vergilius
(*Aen. XI* 77) 'arsurasque comas o. a.'

657 35 1 NON CLAM ME HABERET id est: non tacuisset
partum. 2 QVOD CELASSE INTELLEGO non dixit natum
filium, ne interposito affectu molliretur iratus. 5

658 36 NVNC CVM EIVS ALIENVM † ERGA ME ESSE SENTIAM
a praesenti tempore;

659 37 NEC CONVENTVRVM INTER NOS a futuro.

660 38 1 QVAMOBREM REDVCAM firmior conclusio facta est
per interrogationem, quam si esset pronuntiatiua. 10
2 MATER QVOD SVASIT SVA a deriuatione causae defensio.
et praeterea status est uenialis ab imprudentia descen-
dens. 3 SVA pro 'eius', ut (*Verg. Aen. IV* 633) 'namque
suam patria antiqua cinis ater habebat'.

661 39 1 ADVLESCENS MVlier FECIT multa dixit: et 'mater 15
sua' et 'adulescens mulier', et quasi docet hoc exemplo
parendum patri esse. 2 ADVLESCENS MVlier FECIT
MIRANDVMNE ID EST bene 'mirandum', non 'irascendum'
dixit: miramur enim magis, si amici peccauerint, quam
irascimur. 20

662 40 REPERIRE VLLAM MVlierEM quasi dicat: si hanc
repudiaueris.

663 41 AN QVIA NON DELINQVUNT VIRI *ἐλκωνελα* dictum:
non enim 'non delinquant'.

664 42 1 VOSMET VIDETE IAM LACHES ET TV PAMPHILE 25
nec rogare socerum nec interesse conuenit, ubi certior
sit ad repudiandum gener. 2 VOSMET VIDETE IAM

1 celum <quae> dicantur B, dicunt celum C || 2 comas
om. C || 4 QVOD] que BC, quem V | celasset BC || 5 mollitur C ||
6 EIVS om. C | erga me esse BC, c. e. m. V; esse animum
a me vel a me esse animum codd. Ter. | SENTIAM om. V || 7 a om.
BC || 8 conuenturam V, uenturi BC | INTER NOS om. V || 10 prae-
rogatiua C || 11 a om. BC || 17 fecit <et> C, defestiget B, f. i.
V || 18 <et> bene V | non irascendum dixit mirum uere enim
(miramur enim L) BV, dixit ad irascimur uere enim C || 19 pec-
cauerunt C || 20 irascimur] si alii C || 23 iponia B, ironia V,
**** C || 24 non delinquant om. C || 26 nec (ne BV) rogares
(ret V) codd., corr. Steph. | nec Steph.: ne codd. || 27 fit CV |
gener Steph.: -rum codd. | IAM om. V

LACHES Vergilius (*Aen. IX 525*) 'uos, o Calliope, precor, a. c.'

665 43 REMISSAM OPVS SIT VOBIS in ueteribus codicibus sic est 'remissan ... reductan domum', ut sit: remissane ... reductane.

666 44 1 VXOR QUID FACIAT ordo: uxor mea quid faciat, in manu non est. 2 Deest 'eius', ut sit: in manu eius non est, sed in mea potestate est positum. 3 IN MANV NON EST uxoris scilicet. et est ordo: uxor mea quid faciat, in manu eius non est.

667 45 1 NEVTRA IN RE VOBIS DIFFICVLITAS promittit facilitatem suam, ut tamen uxor roganda sit. 2 Et tan aliter, ut supra annotauimus.

668 46 1 SED QUID FACIEMVS PVERO et 'quid me fiet' et 'quid mihi fiet' dicitur. 2 SED QUID FACIEMVS <P. R. R.> 15 quia utique quicquid erit patri reddendus est puer.

669 47 1 HVIC REDDAS Pamphilo scilicet.

668 46 3 RIDICVLE ROGAS 'ridicule' uel aduerbium uel nomen potest esse. et si nomen est, subdistingue 'ridicule' et sic infer 'rogas' cum ui pronuntiationis.

669 47 2 HVIC SVVM REDDAS SCILICET sic dicit 'huic suum' et 'reddas', quasi reposcat et Pamphilus. <et> non subiunxit 'ut alat' sed 'ut alamus', ut sua quoque interesse monstraret.

670 48 1 VT ALAMVS NOSTRVN scilicet Pamphili filium, nepotem meum, utrumque 'nostrum'. 2 QVEM IPSE 25 NEGLEXIT si 'ipsa' legeris, clare dictum est, si 'ipse' pater,

2 a. c. om. V || 3 remissan B, -a C | ueteribus W. (cf. Eun. II 3, 16): uentis B, ueris V, om. C; uetustis Schoell | codicibus <reducta> C || 4 remissam BV | reductam BCV | remissa reductane C, <reducta> remissa ne ducta me B || 7 et add. W. | ei ut BV, ut eius C | ei BV || 8 est 2. om. B | IN — scilicet manu (-ū C) annuo (año V) uxori scilicet codd. || 12 an aliter et ut C, aliter et an ut B, an aliter ut V; Venialiter, ut et Schoell (cf. 38, 2) || 13 notauimus C || 14 sed] et BCV | <de> me V | et quid mihi fiet] mihi C || 16 quia Goetz: qui codd. | reducendus B || 17 huc C || 19 esse potest ante uel nomen V, om. B || 20 infer rogas W.: interrogas (-ga B) codd. || 21 dixit CV || 22 et add. Steph. || 23 ut 1. om. C | alimus B; sic et infra || 25 utrum B || 26 negligit BV | ipsa Umpfenb.: ipse codd. | ipsa BC

lentius dictum est. et uidebitur senex ob murmurationem eius intellexisse [non] quod nolit puerum tolli, et ideo appositum 'quid dixi?' 3 QVEM IPSE NEGLEXIT legitur et 'ipsa'. et hoc est melius, ut sit 'pater' uocatiuus casus. 4 QVEM IPSE NEGLEXIT PATER EGO ALAM hic sibi obmurmurans uultu et uerbis ostendit nolle suscipere filium.

- 671 49 AN NON ALEMVS PAMPHILE quam faciendum sit, <e> contrario uult senex pronuntiatione demonstrare, quod scelus sit non fecisse. 10
- 672 50 1 PRODEMVS QVAESO POTIVS deseremus, proiciemus, porro dabimus. Vergilius (*Aen. I 251—52*) 'unius ob iram prodimur'. 2 <Et bene 'prodemus':> nam a quo defendendi sumus, si nos deserit pater?
- 673 51 1 ENIMVERO PRORSVS IAM TACERE NON QVEO multa reticentia de filiorum uitiis et iam defensione quoque apud soceros uti parentes saepe Terentius demonstrauit et praecipue in *Andria (I 1, 119—20)*, cum dicit 'ego illud sedulo negare factum. ille instat factum'. 2 IAM TACERE NON QVEO quamuis tacendum sit. 20
- 675 53 1 IGNARVM CENSES TVARVM LACRIMARVM ESSE ME coniectur<a, an> amet meretricem Pamphilus. 2 TVARVM LACRIMARVM ESSE ME apparet illum a Sostrata hoc auduisse, nam <non> ipse filium deprehenderat flentem.
- 676 54 1 SOLLICITERE perturberis, commoueare. 2 AD HVNC MODVM id est immoderate. 25
- 677 55 PRIMVM HANC VBI DIXTI CAVSAM a summo ad imum.

1 lentius *W.* (cf. *Andr. IV 4, 15; 25; al.*): lenius *CV*, leuius *B* || 2 non *secl. Steph.* | nolit *L*, noluit *rell.* || 3 quod dixit *codd.* | ipse ille *B* | negligit *V* || 4 pater sit *C* || 6 uerbisque *C* | suscipere — 9 senex *om. B* || 9 e *add. W.* || 11 deserimus *B* || 12 porro *om. V* || 13 Et bene prodemus *add. W.* | defendi *B*, -si *C* | pater *L*, prodit *rell.* || 15 prorsus — multa] multa p. *V* || 16 reicienda *B* || 21 ignarum t. c. l. (*om. ESSE ME*) *V* | lacrimarum *B*; sic et *infra* || 22 coniecturam et meretricem *codd.*; -a an *add. W.* || 23 a *om. C* | audisse *C* || 24 non *add. W.* *duce Klotzio* | <defenderet> deprehenderet *B* || 25 sollicitare *BC* | *ad*] an *C* || 27 dixisti *C*

- 681 59 NACTVS ALTERAM ES nancisci proprie dicitur, qui paratus ad tenendum, antequam possit reperire quod teneat, statim quod occurreritprehendit.
- 683 61 1 ALIQVANDO TANDEM HVC ANIMVM VT ADIVNGAS TVVM mira instantis temporis inuectio. 2 Et ALIQVANDO 5 TANDEM VT <ANIMVM> ADDVCAS TVVM deest 'fac', sed planum pronuntiatione est.
- 684 62 QVAM LONGVM SPATIVM ab ante actis.
- 685 63 SVMPTVS QVOS FECISTI IN EAM QVAM AEQVO ANIMO TVLI recte hoc dicit, quia impetrabilior esse debet indulgentissimus pater, ut alibi (*Andr. I 5, 27*) 'tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo'.
- 686 64 EGI ATQVE ORAVI TECVM agit, qui iustam rem dicit, orat qui iure dimisso precatur, ut quasi beneficium praestetur sibi. 15
- 687 65 1 TEMPVS DIXI ESSE 'tempus', quia diu multumque sustinuit. 2 TEMPVS DIXI ESSE IMPVLSV DVXISTI MEO multum ualet ad suadendum laudatio eius, apud quem agimus, et ex ea parte laudatio, qua illum uolumus inflecti. 20
- 688 66 QVAE TVM OBSECVTVS MIHI FECISTI VT DECVERAT ordo: quae fecisti tum obsecutus mihi ut decuerat.
- 689 67 NVNC ANIMVM AD MERETRICEM hoc uultuose et dimisso labro, ut appareat inuitum duci ad reprehendendum, qui laudauerit modo 'quae tum fecisti ut decuerat'. 25

2 -quam om. C || 3 prendit C || 4 TANDEM] tamen CV, tantum B | huc animum adiungas B, animum huc adiungas C, a · u · h · ad · V || 5 tum BC, om. V | mire (mare C) eius (est CV) temporis (-pus CV) inuectio codd., corr. Schoell coll. Prisc. (Gr. L. III 82, 19) || 6 tandem post ut BV, post adducas C | TVVM om. V || 7 plenum codd., corr. W. || 8 ante om. B || 9 SVMPTVS] luctus BCV | quod et in ea BC || 10 dicit] d B, om. C | imperabilior BV, impossibilior C, corr. Lindenbr. | debet esse C | intelligentissimus B || 12 animo om. BC || 13 TECVM] te V || 16 dixit BCV || 17 -que — 18 multum om. C || 17 DIXI ESSE] dixisse BV | duxi V || 19 ex om. V || 21 QVAE TVM om. V | FECISTI om. C | VT DECVERAT om. V || 22 ordo — decuerat om. C || 23 <ad meretricem> hoc CV || 24 in uitium BC | deprehendendum B, reducendum atque deprehensum V || 25 tum] tu codd.

- 690 68 *Et* coniuenter satis, quia non dixit 'multum amans facis huic iniuriam', sed 'cui obsecutus': o meretricis superbiam non ferendam!
- 691 69 1 NAM IN EANDEM VITAM parcius 'uitam' dixit quam 'flagitium atque libidinem'. 2 TE REVOLVTVM non 'red-isse' sed 'reuolutum esse' tamquam inuitum aut nescium: reliquit enim quandam ueniam, ut uelit esse correctior.
- 692 70 1 MENE hoc genus interrogationis negatiuam habet significationem. 2 ET FACIS INIURIAM pro 'facis iniuste'.
- 694 72 1 VT CVM ILLA VIVAS grauius est cum meretrice uiuere quam meretricem amare. 2 TESTEM HANC CVM ABS TE AMOVERIS laudata est hic uxor modesta, cum illam 'testem', non 'impeditricem' appellat socer.
- 695 73 SENSITQVE ADEO VXOR NAM EI CAUSA argumentum aliud, quo uult in Pamphilum referri non solum illius sed etiam uxoris culpam. etiam hic uide non accusari socrum.
- 696 74 1 PLANE HIC DIVINAT NAM ID EST 'diuinat' dixit pro 'uerum dicit'; — 2 *Et nota 'diuinat' de praeterito dictum.* — inde prouerbium 'aiunt diuinare sapientem', quia qui dicit uerum diuinus est.
- 697 75 1 DABO IVSIVRANDVM ubi argumenta et testimonia deficiunt, ibi iureiurando opus est: id est ἔτερος πλῆτος. 2 NIHIL ESSE ISTORVM T. satis concinne dixit 'istorum', ne in singulis commoraretur.
- 698 76 1 REDVC VXOREM AVT QVAMOBREM quia Pamphilus

1 Et coniuenter *W.*: inconuenienter *C*, inuenienter (-nt *V*) *BV*: in. uenialiter *Rabbow* | satis *Steph.*: sortis *V*, sortoris *C*, fortis *B* || 5 TE *om. C* | rediisse *V*, reddidisse *C* || 6 uolutum *C* | aut] atque *C* || 7 correptior *C* || 8 ne me *BC* || 9 FACIS] faciam *B* || 10 ut <tu> *V* | est] et *C*, (ante corr.) *V* || 12 te moueris *C*, im. *V* || 13 ille *C* | appellauit *C* || 14 et] et *BC* || 15 aliud *om. C* | quo *L*, quod *BV*, que *C* | in *Steph.*: ad *V*, *om. rel.* || 16 etiam *om. C* || 18 NAM — diuinat *om. C* || 19 pro — inde *om. C* | pro — Et] puerum det *B* || 20 unde *V* | aiunt] dictum *C* || 21 qui dicit] quid *C*, quidem *B* | <de his> diuinus *CV* || 23 opus est <et> *V* | id est εὐνοῖα νικτικ *B*, id est ἀρετῆς πιστῆς *V*, ***** *C* || 24 <in> istorum *C* | T.] tamen *codd.* || 25 commemoraretur *CV* || 26 aut q. <n. o. > *V*

hoc solum defendit non id esse, quod pater putat, nec causam quae uera sit protulit, ideo senex relicta tota quaestione rediit ad id, quod agitur, et ait: reducere uxorem aut dic quae causa uetat. 2 NON OPVS SIT reducta scilicet.

699 77 1 NON EST NVNC TEMPVS quia socer adest. 2 *Et oratorie confugit ad declinationem defensione titubante.* 3 ACCIPIAS pro 'accipe'. 4 NAM causa, cur accipiat. 5 NAM IS QUIDEM IN CVLPA NON EST in hoc dicto quaedam faceta irrisio <est> eius, qui nimis iracundus sit.

700 78 POST DE MATRE VIDERO bene de matre concedit, ut de puero extorqueat, quia scit parentum concordiam firmam esse per filios.

701 79 OMNIBVS MODIS MISER SVM quid est 'omnibus 15 modis'? utrum: et circa parentem et circa uxorem? an: et in reducenda et in non reducenda miser sum? an: miser sum, cui id maxime obtruditur, quod maxime fugio, id est puerum?

702 80 CONCLVIT PATER translatio de fera indagata. sic 20 Cicero (*in Verr. II, III 59, 135*) circumdatos Verri cancellos ait.

704 82 NAM PVERVM INIVSSV CREDO NON TOLLI MEO omnia enim facit poeta, ne aut rem palam faciat aut intercedat diuortium.

705 83 PRAESERTIM IN EA RE CVM SIT <MIHI ADIVTRIX> 25 SOCRVS quae dixit (*III 3, 40*) 'continuo exponetur'.

1 id esse *Steph.*: deesse *codd.* || 2 quae] qua B | tota *om.* C || 6 non] nunc B, non opus C || 7 oratorie] titubante C | declinationem *Rabbow* (*coll. Rhet. l. m. p. 143, 6*): deditionem *codd.* || 9 non est] inest *codd.* | hoc in dicto faceta quadam irrisio B || 10 est (*ante quaedam*) *add. Steph.* || 12 VIDERO] bene pro BC, *om.* V | concedit ut *Steph.*: concedetur BC, -ditur ut V || 13 <et> extorqueat B || 14 pro filiis C || 16 utrum — non reducenda *om.* V | utrum] ut rem BC | et 1.] is B | an et] amet C, manet iam B || 18 id *om.* V || 20 patrem BC || 23 credo inuisi B, i. credo V | non — MEO *om.* V || 24 enim] n. C, non BV | facit *om.* C || 26 CVM SIT *om.* V || 27 SOCRVS *om.* BC | dixit quae <d> B | exponetur *om.* C

- 706 84 1 FVGIS HEM ex uerbis patris ostendere uoluit,
quid agat Pamphilus. 2 Et ille 'abibo' dixit, hic 'fugis'.
- 707 85 1 NVM TIBI VIDETVR ESSE APVD SESE quasi ob
amorem meretricis insanus. 2 SINE 'sine' separatim
accipe, quia uim habet comminantis. 5
- 710 88 1 AMARAE MVLIERES quasi uir dixit amaras
mulieres: non enim laudat, sed causam dicit, unde uxor
offenderit Pamphilum. 2 NON FACILE HAEC FERVNT non
facile ferunt pellicatum neque amorem aliarum in uiris.
- 711 89 1 NAM IPSA NARRAVIT MIHI utrum fingit haec 10
dixisse filiam sibi an uere κατὰ τὸ σιωπώμενον factum
est? 2 Ego neutrum puto et sic intellego, quod de
uxore sua dicat 'ipsa narravit mihi' secundum illud, quod
supra (IV 1, 21—24) dixit 'sed nunc mihi in mentem
uenit de hac re quod locuta es olim, cum illum gene- 15
rum cepimus. nam negabas nuptam <posse> filiam tuam
te pati cum eo, qui meretricem amaret, qui pernoctaret
foris'.
- 713 91 1 NEQVE ILLI CREDEBAM PRIMO quare non crede-
bas? namque amarae ad hanc rem mulieres sunt et 20
saepe de nihilo suspiciosae. 2 Et bene hoc addidit, ne
timuisse generum uideretur.
- 714 92 A NVPTIIS non dixit 'a filia mea', sed, quod pater
Pamphili magis doleat, 'a nuptiis' inquit; nam Philu-
menam nolle irati est, odisse nuptias amatoris. 25

1 fugissem B, -isse C || 2 agam BC | hic fugis om. V ||
3 NVM — VIDETVR] noster V | APVD SESE] a se V, apud uideatur
BC || 4 amorem om. C | meretricem C | insanus <sit>? | sine
om. C || 6 uix C, uic B || 7 causam dat C, causam de V, cause
inde B; corr. ed. Med. | unde om. V | uxorem . . Pamphilus
Westerh. || 8 FERVNT om. V || 9 aliarum om. C | iniuriis BC ||
10 hoc B || 11 annuere BC | ΚΑΤΑΤΟΙΩΝΟ B, κατὰ τὸ σιω-
πώμενον V, ***** C || 12 Ego Calph.: ergo BV, autem C |
neutro BV || 14 dixit sed] dixisset BV | nunc] non codd. |
uenit in mentem B || 15 locutus BC | est C || 16 nam — foris
om. V | nuptum B || 17 te pati om. B | cum illo qui pernoctaret
foris et qui meretricem amaret B || 19 quare] q2 C || 20 nam-
que V; an quia Goetz || 21 Et om. V || 24 nam] non BC

- 715 93 1 QUID EGO AGAM PHIDIPPE mire conturbatur pater,
quasi res sua tantum agatur. 2 *Et uide, quemadmodum*
latenter poeta festinet ad rerum cognitionem.
- 716 94 1 MERETRICEM HANC PRIMVM bene 'hanc' quasi
eam, quae inturbat; sic enim sumitur hoc pronomen, 5
ut (III 1, 2) 'hancine ego uitam parsi perdere!' et (*Verg.*
Aen. I 98) 'tuaque animam h. e. d.', *id est malam*.
2 HANC quasi dicat: hanc quae nos perturbet. 3 HANC
PRIMVM bene 'primum', ut intellegamus 'deinde Pamphilum'.
- 717 95 1 OREMVS ACCVSEMVS utrum rogemus an, quod 10
uerius est, omni genere eloquii commoneamus? —
unde et oratores orare et perorare dicimus et ora-
tor nomen accepit. — ut Vergilius (*Aen. X* 96) 'tali-
bus orabat Iuno'. *namque orat <aut> accusaturus aut*
commoniturus. 2 OREMVS ACCVSEMVS id est alloqua- 15
mur, ut Vergilius (*Aen. X* 96) 'talibus orabat Iuno'.
potest intellegi et rogemus, sed non conuenit personae
potiori et causae et ipsi uerborum ordini.
- 718 96 SI CVM ILLA HABVERIT REM POSTEA ut in Eunucho
(*I* 2, 39) 'quocum uno tum rem habebam hospite'. 20
- 719 97 BACCHIDEM HANC VICINAM NOSTRAM sic maluit quam
'meretricem' dicere, ne graue sit cum ea seni loqui, nisi
quia uicina est.
- 720 98 1 HVC EVOCA VERBIS MEIS bene seruata sunt per-
sonis congruentia, nam socerum monere hanc rem tantum 25

1 EGO] sic *Ter. cod.* *A ante corr.*; ergo *rell.* | conturbatus
CV || 2 agitur *B* || 4 PRIMVM et quasi eam *om.* *V* || 6 et *om.* *C* ||
7 tuaque — d.] **** *V* | tuamque *B*, tuam *C* | mala *BV*, -am
(post hanc) *C* || 8 quasi — hanc *om.* *C* | <id est> quae *B* | hanc
om. *V* || 9 ut *om.* *B* || 10 ACCVSEMVS *om.* *V* || 11 est uerius *V*,
ueritus *C* | eloquii (-qui *C*) <qui> *BC* | commoneamus (com-
meamus *C*) *codd.*, *corr. ed. Med.* (cf. l. 15) || 12 oratorem *C* || 13 ut]
et *BV* || 14 Iuno] o. i. *B*, dictis (= *Aen. VI* 124) *C* | namque
Goetz: nam (*om.* *B*) qui *codd.* | aut *add. W.* || 15 commonitu-
rum *B* || 16 <d.> iuno *B*, uicio *C* || 17 potiori personae *B* ||
19 rem habuit *C* || 20 uno tum rem] tu minorem *C* || 22 cum]
in *V* || 24 uerba (*om.* *MEIS*) *C* | personae *C* || 25 <cum> congruentia
B | tantam *BC*, incertam *V*, *corr. Steph.*

decurt, non et facere, ut cum pellice suae filiae mitius sermocinaretur. 2 *Et* HVC EVOCA VERBIS MEIS deest 'eam'.

724 102 SI VILLO MODO EST VT POSSIT 'possit' scilicet manere. *vel ut maneat.* 5

725 103 SED VIN ADESSE ME VNA DVM ISTAM CONVENIS melius pronuntiaueris, si renitente et improbante hoc uultu dicere acceperis Phidippum, quasi non oporteat interesse socerum. adeo mutat sententiam Laches et relegat eum in procuracionem alterius rei. 10

726 104 NVTRICEM PARA 'para' pro 'quaere'.

V.

1.

727 1 1 NON HOC DE NIHILO EST QVOD LACHES NVNC RARUS hic uitae color in hac allocutione miscetur a poeta, nam meretrix loquitur et senex et, quod est admirabilius, bona meretrix, mitis senex, ut intellegas laborasse Terentium, ut et a lege comicorum recederet et in actu tamen consuetudinem retineret. 2 NON HOC DE NIHILO EST debet mirari meretrix, cum ad senem ducitur, debet timere, cum ad patrem, debet suspicari aliquid, cuius amator iam maritus est. 3 NON HOC DE NIHILO EST coniecturalis causa est: recipis Pamphilum? non recipio. 20

728 2 1 NEC POL ME <MULTVM> FALLIT QVIN QVOD SVSPICOR ordo et sensus hic est: nec pol me multum fallit,

1 filiae suae B || 2 *Et om.* V || 4 nullo V | possit] posse *codd.* || 6 uim BC | me adest una B | DVM — CONVENIS *om.* V || 8 ceperis BC || 9 socerum L, socer *rell.* | adeo (ad ea V)] ideo *Steph.* || 11 pro] id est V | qua re BC || 12 NVNC *om.* V || 13 allocutione *Schoell* (locutione *ed. Med.*): lectione *codd.* || 14 et senex loquitur B || 15 <et> ut BV || 17 <ē> retineret B, <eius> retinet V | hoc *post* de nihilo B, *om.* C || 18 ab sene CV || 20 hoc *om.* C || 22 NEC] non V | quin quod V, quid quod C, quicquid B || 23 multum<que> B, (*post* fallit) C

quin, quod uelit, hoc sit quod suspicor. 2 Vel: non me multum fallit, quod uelit, quin hoc sit quod suspicor.

3 QVIN QVOD SVSPICOR ordo: quin, quod uelit, sit quod suspicor.

729 3 1 NE MINVS PROPTER IRAM HANC IMPETREM QVAM 5 POSSIM quia non erat uerisimile beniuolum esse patrem meretrici inturbanti, reddit rationem senex, cur agat mitius, ne uideatur personae modus non esse seruatus.

728 2 4 NEC POL ME MVLTVM FALLIT sensus hic est: quod minus id sit quod me uocat, quod suspicor. 10

729 3 2 VIDENDVM EST prouidendum, cauendum. 3 IMPETREM perficiam, dictum a patrando: cuius rei difficultas ob tarditatem complendarum nuptiarum etiam ad alia negotia, quae sunt ardua, uerbum hoc commodauit ac dedit. 15

730 4 1 QVOD POST ME MINVS FECISSE SATIUS SIT satis faciendo minuisse. 2 SATIUS SIT si 'sit' pro uideatur acceperis, erit sensus: ne quid faciam plus, quod post dum paeniteat me uideatur satius minus fecisse; si 'sit' ita ut erit acceperis, erit sensus: uidendum est, ne quid 20 plus faciam, quod cum fecero, postea satius erit minorem esse et satis facere. 3 Aut certe duas res significat, quibus inter utrumque temperandum esse demonstrat, ut illud supra dictum <ad> lenitatem tenendam pertineat, hoc infra auctoritatem defendendam esse commoneat. 4 An 'minus 25 fecisse' pro paenitere? sic enim ueteres dicebant (*Andr.*

1 quicquid uelit *BC* | Vel *om. C* || 2 quod *W.*: quin *codd.* | quin] dum *C* || 5 iram etc. quia *V* || 7 reddidit *BC* | cur] ea ita *C* | mitius agat *B* || 9 multum me *B* | quod minus *codd.*, *corr. Steph.* || 10 id *om. C* || 11 <et> cauendum *B* || 12 parendo *codd.*, *corr. Steph.* || 14 commodabit *BC* || 16 quid *CV*, qui *B* | satis faciem diminuisse *C*, satis faciam dicimus se *B* || 17 *sir* — pro] si et sic pro *B*, ē si sit pro *V*, ē siquid *C* || 18 quod — me *Steph.*: post quod modum paeniteat ne *codd.* || 20 ita ut *V*, ed (e *ex corr.*) aut *C*, aut ut *vid. B*; pro *Steph.* || 21 erit *W.*: sit *codd.* || 22 res *om. B* || 24 ut illud supra *om. C* | dictum ad lenitatem *Goetz*: de lenitatem *BC*, -te *V* | tenenda *V* | pertineat] per *B* || 25 defendendum *CV*

I 1, 13) 'muto factum' et (*Ad. II 1, 11*) 'nollem factum', cum alicuius rei eos paenitebat. 5 SIT modo 'sit' pro uideatur posit.

731 5 1 AGGREDIAR BACCHIS SALVE bene 'aggrediar' quasi rem arduam et incongruam seni. 2 Vel 'aggrediar' ut meretricem circumueniam. Vergilius (*Aen. IV 92*) 'tali-bus aggreditur Venerem Saturnia dictis'. 3 BACCHIS SALVE non ita meretrici obsequitur senex, quamquam uult illi adimere timorem personae suae.

732 6 CREDO EDEPOL TE NON NIHIL MIRARI ipsum pro- oemium mollius et lenius est, ut ostendat se non iurgaturum senex.

733 7 QUID SIT deest 'rei', ut sit: quid sit rei.

734 8 1 EGO POL QVOQVE <ETIAM> TIMIDA SVM παρόλκον tertium, ut (*Verg. Aen. I 5*) 'multa quoque et bello passus'. 2 Et obsequenter posuit non solum se mirari, sed et pauere. 3 EGO POL QVOQVE ETIAM bene 'etiam', ut hoc dicat: non solum miror, sed etiam timeo. 4 Et noue 'timida sum' pro 'timeo'.

735 9 1 NE NOMEN MIHI id est nomen, quod inest meo quaestui. 2 NE NOMEN QVAESTVI OBSTET 'quaestui' quem exerceo scilicet. 3 Id est: quod est quaestui mihi. 4 QVAESTVI id est: quod meretrix sum. 5 Legitur et 'nomen meum quaestui obstet'.

736 10 SI VERA DICES interrogabo scilicet.

737 11 1 NON SIT non uideatur. 2 NAM EA AETATE IAM SVM VT NON SIET quia ipse non ueniam do an quia iam mihi peccanti non danda est? 3 Et est ordo: ut non

1 muto] minus C | nolle B, molle C || 2 peniteat B || 4 BACCHIS SALVE om. V || 5 et] .i. B || 7 Saturnia om. B || 9 illa C, ** B | timore B || 10 nonnihil m. V || 11 lenius ac mollius V || 14 POL om. V | ΠΑΡΕΔΚΟΝ B, παρόλκον V, om. C || 16 Et om. B || 18 <etiam> miror B || 20 NOMEN om. C | nomen] mihi C || 21 quaestu <deest quae meretrix sum> B, cf. infra | NE om. BC || 22 quod CV | Id] ut B || 23 id est Steph.: deest codd. || 24 nomen meum quaestui (-tu V) CV, meo quaestui nomen B || 25 DICES] sic Ter. cod. D || 26 <in> ea B, om. C || 27 VT NON SIET om. V || 28 mihi] .n. B

sit mihi aequum peccato ignosci. 4 Necessaria igitur
ambiguitas: aut — 5 *Utrum 'sit' pro uideatur an*
*<pro ***? — 'peccato mihi'>* pro peccaturo mihi,
aut 'peccato mihi' pro peccanti mihi aut peccato meo,
aut deest 'in', ut sit: in peccato.

738 12 CAVTIVS NE TEMERE FACIAM seniliter additum post
'cautius' 'ne temere faciam'.

739 13 FACTVRAVE ES etsi non facies.

740 14 1 INSCITVM 'inscitum' me scilicet, si iniuriam
faciam. 2 OFFERRE offerimus iniuriam immerenti, 10
reddimus ei qui meretur. 3 INSCITVM OFFERRE 'in-
scitum' inelegans, non bonum. 4 *Et bene non dixit*
'durum' aut aliquid tale sed 'inscitum', quo maxime uerbo
mulieres et meretrices utuntur. scitum enim dicunt
quod placet, inscitum quod displicet, ut (Andr. III 2, 6) 15
'per ecastor scitus puer natus est Pamphilo'. 5 Hoc
tale est, quod dixit 'inscitum' ex abundanti, quale est
apud Vergilium (*Aen. XII 185—86*) 'nec post a. u. r.
A.' etc.

741 15 EST MAGNA ECATOR GRATIA imitatur hic et senile 20
et femineum tardiloquium: suffecerat 'ago gratias'.

742 16 1 NAM QVI idem, quod ait in *Adelphis (II 1, 11*
—12) 'indignum te esse iniuria hac, indignis cum egomet
acceptus sim modis'. 2 PARVM MIHI PROSIT si sic ac-
cipiatur ut scriptum est, *λιτότης* est et ita intellegendum, 25

1 aequum] et cum CV | ignoscere B, ignominia C || 2 aut]
an B | an W.: aut (ut BC) tu BCV || 3 *lac. sign.*, pro ('foret'
add. Schoell) et peccato mihi *suppl. W.* | peccaturo mihi W.:
peccatorum *codd.* || 4 pro peccanti mihi *om. V* || 5 in 1. *dett.*,
om. BCV || 6 similiter C || 8 FACTVRAVE — 10 faciam *om. C* |
ES etsi] esset si B, es sed si V || 10 OFFERRE] offert BC | in-
iuriam *om. V* || 12 Et Steph.: est *codd.* || 13 dura CV | aut
quid V | sed <non> B | uerbo *om. C* || 14 enim *om. B* || 15 ut
om. C || 16 natus est <hodie> V || 17 est 2. *om. B* || 18 ne
BV || 22 QVI idem quod W.: quid quod CV, quicquid B ||
23 indignus cum ego B || 24 acceptis sum C, sim acceptus V |
si *om. C* || 25 *λιτότης* est (*add. aut ταπεινότης*) et ita Steph.:
ΔΠΟΤΝC ait ut of edita B, *λιτότης* est aut ut sed ita V,
**** ē ait ut ef edita C

quasi dixerit: multum mihi nocuerit, immo me laeserit, immo me euerterit.

743 17 1 SED QUID ISTVC EST nunc demum ad rem redit. 2 MEVM RECEPTAS FILIVM intentio criminis. 3 *Et* non 'recipis' sed 'receptas'. 4 *Et* ne diceret 'quid tua?', 'meum filium'. 5 MEVM RECEPTAS FILIVM propositio accusatoria est. 6 *Et* breuiter proposuit crimen, quod postea dilatatur. 7 *Et* frequentatiuo usus est, quod non raro sed frequenter receptet. 8 MEVM RECEPTAS FILIVM AD TE status coniectura, quae coniectura diluitur per ἄτεχρον πλίστιν, id est iusiurandum et tormenta seruorum.

744 18 1 AH quod falsum est, reclamauit meretrix et uoluit contradicere, si permitteret senex. 2 SINE DICAM Vergilius (*Aen. XII 25*) 'sine me haec h. m. f.' 3 VXOREM PRIVS HANC ante rem, a praeteritis et ante actis. 4 QVAM HANC DVXIT 'hanc' quasi molestam et quae hoc nolit pati. 5 †VESTRVM AMOREM PERTVLI† ἀποσιώπησις, ut in Heautontimorumenos (*V 1, 45—46*) 'at ne illud haud inultum, si uiuo, ferent! nam iam . . .' 6 VESTRVM non ipsius Pamphili: — 7 *Ergo blande et honorifice; non enim 'illius amorem et tuum quaestum', sed 'amorem uestrum'.* — nihil potuit dici familiaris. 'pertuli' autem quantam uim habet patientiae quantumque ponderis, ne laedi mereatur ulterius! 8 VXOREM PRIVS QVAM HANC a persona sua 'prius quam hanc duxit, pertuli'. 9 *Et* quia multum

3 nunc] num BC || 5 non — 6 FILIVM om. V | quod tu meum <receptas> C | quid <id> Schoell || 8 est om. C || 10 coniecturam B, -ralis V || 11 ἀτεχ non mietum B, ἀτέχρον πλίστιν V, c**** C | deest C || 13 ahah V | acclamaui C || 16 PRIVS primum B, -us C | hanc] ante quam V | ante rem — hanc om. C || 17 QVAM — DVXIT om. V || 18 hec C | schol. pertinet ad AH . . . SINE DICAM | amatorem pertulit BC, a . per . V || 19 ΔΙΤΟΙΟΠΤΗΝC B, ἀποσιώπησις V, ***** C || 20 anne codd. | haud] ut (ante illud C) codd. | si uiuo om. C || 21 uestrum <nestrum> B, nostrum V || 23 tum B, tu V | nostrum C || 24 pertulit C || 25 habet om. C || 26 a — hanc om. C || 27 duxit (post pertuli) C, dixit BV

diuque amauerit, 'pertuli' dixit, quae est longi temporis significatio.

745 19 1 NONDVM ETIAM DIXI ID QVOD VOLVI apparet senem tarde et longe loquentem interpellari uultu responsurae meretricis, cum ille sibi silentium praeberi uelit. 5 sic Vergilius Latinum inducit dicentem (*Aen. XII* 25—26) 'sine me haec haud mollia fatu s. a. d., s. h. a. h.', sed ad postremum de Turno (*v. 47*) 'ut primum fari potuit, sic incipit ore'. 2 MANE NONDVM ETIAM ἀποσιώπησις tertia. 3 HIC NVNC VXOREM HABET cum denuntia- 10 tione pronuntiandum est, quasi dicat: alia res est.

746 20 1 QVAERE ALIVM FIRMIOREM magna moralitas in renuntiatione, magna proprietas; sic enim dicimus 'quaere tibi'. Vergilius (*Aen. XI* 129) 'quaerat sibi foedera Tur- nus'. 2 QVAERE ALIVM FIRMIOREM 'firmiorem' pro 15 firmo: non enim firmum esse concedit Pamphilum, quem uult intellegi deceptorem esse Bacchidis, non iam amatorem stabilem. 3 QVAERE ALIVM TIBI FIRMIOREM oratorie senex quasi consultit meretrici, quam uocauerat in- 20 cusandam. 4 QVAERE ALIVM FIRMIOREM AMICVM a prae- sentibus et a futuris. 5 Callide senex, quasi iam non Pamphilo consulat sed Bacchidi, 'quaere alium' dixit. 6 DVM TEMPS CONSVLENDI EST sensus: dum aetas in flore posita est <et> facies uendibilis etiam nunc. et est ordo: 25 dum tempus est tibi consulendi. 7 Et bis subaudien- dum est 'tibi'.

747 21 1 NAM NEQVE ILLE HOC ANIMO ERIT AETATEM

1 amauerunt *V* || 3 dixi id] duxit *BC*, dixi *V* || 4 tarde *om. V* | longum *CV* | uultum (*mu- C*) responsum *BC* || 5 illud silentium sibi uelit praeberi *C* | <longum> silentium *V* || 6 inducit loquentem *B* || 7 hic aut *BC* || 8 sed] et *Steph.* | detur non *codd.*, *corr. Steph.* || 9 ἀποσιώπησις *B*, ἀποσιώπησις *V*, ***** *C* || 10 diminutione *C*; comminatione *Schoell* || 11 dicendum est *B* | est 2. *om. C* || 13 denuntiatione *Steph.* || 15 QVAERE — FIRMIOREM *om. V* | firmiorem *om. C* || 17 esse deceptorem *C* || 20 FIRMIOREM AMICVM *post futuris in codd.*, *transp. W.* || 21 a 2. *om. B* || 23 tempus <est> *B* || 24 est posita *V* | et *add. Klotz* | etiam nunc <est> *Westerh.* || 25 consulenti tibi *C* || 26 est *om. CV* || 27 illo haec *B* | aetate *CV*, -ti *B*

pro 'uide quam longa est aetas'. 2 NEQVE POL TV
EAEDEM ISTAC *σχήμα λόγου· πλοκή*: prius 'aetatem' aduer-
bium et posterius nomen.

- 748 22 1 QVIS non interrogatio, sed firma negatio est.
2 QVIS ID AIT cum dicat senex 'meum receptas filium',
mirum est illam dicere 'quis id ait?'; sed ab accusatore
testimonium quaerit. 3 *Et* bene 'ait' quasi uanum: sic
enim dicimus 'ait' 'aio' de rebus nugatoriis. 4 SOCRVS
terribiliter quasi quae maxime sciat, quae maxime doleat.
ergo et oculis et labris pronuntiandum. 5 QVIS ID AIT 10
moraliter meretrix missa fecit omnia, quae senex in
medium contulit, et soli intentioni 'meum receptas filium
ad te Pamphilum' 'quis id ait?' <respondit>. 6 ET
FILIAM ABDUXIT SVAM addidit ad personam testis et facta,
quia minus idoneum uidebatur socrum dixisse de pellice. 15
7 *Et* simul ostendit, quantopere hoc animaduertendum
sit, ex quo tantae turbae sint concitatae. 8 ABDUXIT
SVAM 'abduxit' proprie dixit: accersi enim dicitur ad
maritum, abduci a marito ad diuortium. sic Vergilius
(*Aen.* X 79) 'et gremiis abducere pactas'. 20
749 23 PVERVMQVE OB EAM REM hoc sic pronuntiat senex,
quasi qui dicat 'ecce quarum rerum tu causa!' et haec
oratio de his est, quibus ostendimus nos posse grauit
accusare sed nolle.
750 24 1 APVD VOS POSSEM FIDEM bene 'uos', quia <ille> 25
et 'hic' dixit et 'socrus' (*v.* 19 et 22). 2 ALIVD SI

1 prouidet *codd.*, *corr.* W. | POL om. C || 2 ista C | EXKΔΙΔ-
ΛΟΓΟΥ ΠΑΚΗ B, *σχήμα λόγου πλοκή* V, ***** C | aetate
V || 3 <est> et ? || 4 non om. B | interrogatio <est> B | est om.
C || 8 rebus negatoriis BV, remigatoriis C || 10 <est> pronun-
tandum V || 13 respondit D, om. *rell.* || 14 adduxit B | tristis B ||
15 idonea B, -am C | socerum BCV || 16 quanto tempore B,
quanta pene C | hoc <ōiū> C || 18 SVAM abduxit om. V | pro-
prie om. C | dixit om. B || 19 abduci *Steph.*: abducta *codd.* | ad
— sic om. V || 21 -qve om. C | ob sic <eam> B || 22 dicat qui
C || 23 est D, et CV, e B | ostendit C || 24 accusare — POSSEM
om. C || 25 nos BV | posse fidem B, om. V | uos L, nos *rell.* |
ille *add.* W.; Laches Schoell || 26 dixit W.: dicit CV, d. B

SCIREM QVI FIRMARE mire, dum quaerit quod iuret, fidem sibi acquisiuit atque ascripsit.

751 25 1 SANCTIVS QVAM IVSIVRANDVM bene, dum aliud agit, etiam personam <suam> commendat; nam non est levis, quae iureiurando nihil sanctius sciat. 2 SANCTIVS 5 firminus.

752 26 1 ME SEGREGATVM HABVISSE VXOREM bono significatione usa est, quasi ipsa hoc fecerit. 2 Et bene 'segregatum': non enim 'disiunctum' aut 'repudiatum' proprie diceret. 3 VT DVXIT A ME PAMPHILVM 'ut' aduerbium 10 temporis est pro ex quo.

753 27 1 LEPIDA ut si<gnifice>t senex cum meretrice s<e> loqui, eo nomine eam laudauit, quo meretrices solent laudari quam quo mater familias. sic et supra (v. 14), cum 'inscitum' se diceret, rationem habuit, quae esset cum qua loqueretur. 2 SED SCIN QVID VOLO POTIVS hinc deliberatiua incipit. 3 SODES si audes, <ut 'sis'> si uis.

754 28 1 EAS AD MULIERES HVC INTRO non dixit 'ad socrum et uxorem', terribilia nomina et inimica meretrici, sed quod facile est 'ad mulieres'; sic alibi (Phorm. IV 20 5, 14) 'mulier mulieri magis congruit'. et ne longe uideretur, addidit 'huc intro'. 2 ATQVE VT ISTVC IVSIVRANDVM id est: quod tu mihi pollicebaris.

755 29 1 EXPLE ANIMVM HIS TEQVE HOC CRIMINE EXPEDI 'explere' ^{emunire} Terentianum est. 2 Expedire se ²⁵ *L. Bay. Clar. Qu. 24, 52* *[Pop.]* dicitur, qui pedem retentum liberat. 3 EXPLE ANIMVM quo illis prosis.

1 mire] quam rem B | quod] quae B || 2 sibi fidem C || 3 dum om. B || 4 suam add. W. || 5 lenius B || 8 fecerit haec B | bene gratum BC || 11 pro om. C | ex qua B || 12 ut] es B | significet Schoell: sit codd. | meretrices C, -cis B, -ce V; corr. W. || 14 scitum (post se B) BC V || 15 est BV || 16 scin] hem C | quod u. V | POTIVS] primitas B, om. V | hic C || 17 ut sis add. W. || 18 HVC INTRO om. B || 19 socrum C | <ad> uxorem C | meretricis sed (et C) codd. || 21 congruit magis B, congruit C || 22 ATQVE — pollicebaris om. V || 23 tu om. C || 24 EXPLE] expedire C | ANIMVM — EXPEDI om. V | eis C | crimen C || 25 emunire Schoell: et (est V) inanire codd. || 26 quid B || 27 quod BV | prosit V

- 756 **30** QVOD POL SI ESSET ALIA EX HOC QVAESTV uigilanter poeta, ne non uerisimile uideretur id ullam fecisse meretricem, ipse lectorem praeuenit. et sic fere in omnibus Terentius, quae minus peruulgata sunt quaeque abhorrent a consuetudine, agit.
- 757 **31** 1 VT DE TALİ CAUSA id est amore mariti eius et pellicatu. 2 NVPTAE MVLIERI SE OSTENDERET plus dixit quam 'nuptam alloqueretur'.
- 758 **32** SED NOLO FALSA FAMA ESSE bene, quo sit gratio-
sior, non propter se dixit quod facit facere.
- 759 **33** 1 NEC LEVIOREM VOBIS quid 'leuiorem'? an minus carum, ut contra 'grauis' intellegitur? *Vergilius (Aen. XII 458) 'ferit ense grauem Tymbreus Osirim'.* 2 Grauis etiam molestus intellegitur, ut Sallustius (*Hist. III fr. 7 M.*) 'grauiores bello qui prohibitum uenerant 15 socii se gere(re)'. 3 Grauis etiam languidus. *Vergilius (Geo. III 95—96) 'ubi aut morbo grauis a. i. s. a. d., a. d.'* 4 NEC LEVIOREM ut contra 'grauis' honore dignus et carus. 5 QVIBVS EST <MINIME> AEQVVM parentibus scilicet.
- 760 **34** 1 IMMERITO bona exceptio: hoc enim et cauere nobis et praestare aliis possumus. 2 IMMERITO NAM MERITVS DE ME EST *παρόμοιον*. 3 NAM MERITVS DE ME <EST> QVOD QVEAM ILLI VT COMMODEM et hoc artificiose Terentius, ne uel meretricem dure a Pamphilo segregaret. 25 4 QVOD QVEAM ILLI VT COMMODEM sic in Andria (*I 1,*

1 POL om. C | esses BC | EX HOC QVAESTV om. V || 2 ne Steph.: uel C, et B, quod V | id om. CV || 3 uere C || 4 sunt Steph.: sint codd. || 5 agit D, ait B, om. rel. || 7 pellicatum codd., corr. Steph. | mulieris CV | offenderet B || 8 loqueretur V || 9 falsam esse famam C | grauiosior B, grauior C || 10 quicquid B || 11 vobis] n. V | an ed. pr.: aut D, om. rel. || 12 grauis <carus>? cf. schol. 33, 4 || 14 grauis — se gerere om. B || 15 grauiore C, -rem V; corr. Maurenbr. | prohibitum Maurenbr.: -tur C, -tus V; -turi Steph. | uenerant V || 16 socii segere C, sociis egere V, corr. Maurenbr. || 17 d. a. d. om. V || 18 leuior codd. || 19 et om. C | tecum C || 24 ΠΑΡΟΜΟΙΟΝ B, παρόμοιον V, **** C | et hoc — COMMODEM om. C || 25 dure om. V || 26 quod q. u. i. c. V

135—36) 'magis id adeo, mihi ut incommodet, quam ut obsequatur gnato'.

761 35 1 FACILEM BENIVOLVMQVE LINGVA TVA 'facilem' ad peccatum, 'beniuolum' ad iracundiam rettulit. 2 LINGVA TVA consuetudine magis quam ratione dixit. 3 'Lingua' 5 ergo pro homine ipso. 4 LINGVA TVA IAM subdistingue 'iam', ut appareat: si lingua iam, quanto magis facta.

762 36 1 NAM NON SVNT SOLAE ARBITRATAE HAE nunc fatetur se quoque accusatorem fuisse, nunc uero beniuolum factum. 2 HAE cum ἀποστοφῇ. 3 EGO QVOQVE <HOC 10 ETIAM CREDIDI 'quoque' et> 'etiam' superuacue posita sunt, sed hic confirmationem ostendunt.

763 37 1 PRAETER NOSTRAM OPINIONEM 'praeter' pro 'contra'. 2 PRAETER NOSTRAM OPINIONEM hoc est innoxiam.

764 38 1 FAC EADEM VT SIS PORRO hoc est: perseuera 15 purgata esse; uult enim et de futuro cautum esse, ut supra (v. 13) 'nam si id facis facturae es'. 2 NOSTRA VTERE AMICITIA non iam 'amore' sed 'amicitia'.

765 39 1 ALITER SI FACIAS κατάπανσις μετ' ἀπειλῆς. 2 NE AEGRE QVICQVAM EX ME AVDIAS utrum 'aegre' pro 20 male an 'aegre' pro inuita?

766 40 1 VERVM HOC TE MONEO VNVM haec figura oratoria παραινέσις dicitur. 2 QVALIS SIM AMICVS AVT QVID POSSIM in secunda oratione Sallustius ad Iugurtam (32, 5) 'ne uim magis quam beniuolentiam eius experiri mallet'. 25

1 ut incomodet mihi B || 2 nato B || 3 LINGVA TVA] i. l. r. V || 4 beniuolentem V, bene nolentem B || 5 dixit W: dicitur CV, -cit B || 6 IAM om. C || 7 quantum <in> BC | magna C | facta Steph.: fama codd. || 8 iam non BC || 10 hehe BC | ἀΠΟCΤΟφῇ B, ἀποστοφῇ V, **** C | hoc — quoque et add. Steph. || 12 hinc V | confirmationem Steph.: firmationem BV, <quoque> affirm- C || 13 praeter — OPINIONEM om. C || 14 innoxiam] maxima V || 17 nostraue utere C, utere nostra B || 18 non — amicitia om. C || 19 facies C | ΡΑΤΔΗΑΝΤΙCΔΙΕ B, ΚΑΤΔΠΔΥCΙC ΜΕΤΑΚΤΑΗC cod. Cuiac., ***** CV; corr. Sabbad. || 20 NE om. C | quicquid BC, q. V || 22 TE om. BC || 23 ΝΑΡΔΙΝΗCΙC B, παραινέσις V, c ***** C || 24 ratione BC, (ante corr.) V | Sallusti verba hic corrupte, infra recte afferuntur || 25 me uim B, meum C, nam uim V

3 QVALIS SIM AMICVS AVT QVID POSSIM hoc genus cominationis et minus habet amaritudinis et plurimum grauitatis. 4 *Et* Sallustius (*Iug.* 32, 5) 'ne uim quam misericordiam eius experiri mallet'.

2.

- 767 1 1 NIHIL APVD ME TIBI DEFIERI PATIAR uerba nutricis 5
fuisse poeta monstrat petentis pro <more> ordine longo,
quae sibi praebenda sint. unde quasi taedio singulorum
generaliter hic respondet 'nihil apud me tibi d. p.'
2 *Et* 'apud me' dixit pro: apud eum, ubi futura es.
- 768 2 1 DEFIERI PATIAR noluit dicere 'deesse', sed 'de- 10
fieri' dixit, ut id quod minus usitatum est, magis delectat
auditum. 2 BENIGNE PRAEBEATVR 'benigne' large: hoc
est enim gratius non solum praebere, sed etiam benigne.
- 769 3 1 SED CVM TV SATVRA ATQVE EBRIA ERIS hoc est
in nutricibus non solum non turpe sed etiam necessarium. 15
2 *Et* hic satur et haec satura facit.
- 770 4 1 NOSTER SOCER VIDEO VENIT 'noster' blandientis
dictum est. Vergilius (*Aen.* II 149) 'noster eris'. 2 *Et*
magis hoc consuetudine dictum est quam integritate.
3 Aut certe ordo: noster socer uenit, et deinde: uideo. 20
4 Aut deest 'ut', ut sit: ut uideo.

1 genus] ergo B || 2 et 2.] sed BC || 3 ne] nam *codd.* ||
5 nutricis <****> V || 6 monstrat (*ante* poeta) V, <se> mon-
strat B (dem- D) | pro <more> Schoell (*cf. Plaut. Truc.* 903 *sqq.*);
pro <terue> Goetz || 7 sint om. B | tediosi inculorum (mult- V)
BCV || 8 hic r*** B, hic r. V, h. r. C (hec respondit D) ||
9 Et om. C | eum] me C | es Steph.: est *codd.* || 10 deesse (*ante*
dicere) B, deest C || 11 id quod Steph.: in quo *codd.* | susci-
tatum B, -tauit C, sciscitatum V; corr. Steph. | est Steph.: et
codd. || 12 benigne om. C || 13 enim est V, enim B || 14 SED
om. C | fueris atque hebria B, atque olim eris C, atque ebria
V | hoc — sed etiam] lac. V || 15 turpe non <est> B | sed etiam]
non et C || 16 et his B, in his C | satura BC | et haec satura
om. C | facit L, fecit *rell.* || 17 VIDEO VENIT om. CV | noster — est
om. C || 18 erit <mihique c. h. u. r.> V, eris <hoc> BC || 20 socer
noster <****> uenit B | deinde] certe C || 21 ut 2. om. BC

771 5 1 DEIERAT deos iurat, ut (*Verg. Aen. VI 351*) 'maria
a. i.' 2 Aut ualde iurat. 3 BACCHIS DEIERAT si cor-
repte, deos iurat, si producte, ualde iurat. 4 Et
bene senem iratum praeoccupauit dicendo 'deierat sancte',
ne confingeret cum meretrice et fieret fabula longior. 5
5 HAECINE EA EST imitanda irati contemplatio, quasi dicat
'haec est quam uxori Pamphilus anteponit?'

772 6 1 NEC POL ISTAE METVNT DEOS hoc argumentum
est non illam uera iurare. sancitur autem iusiurandum
aut metu religiosorum aut supplicio sacrilegorum. at 10
uero nec religiosae sunt meretrices, inquit, nec dant poe-
nas, quippe quae a dis contemnuntur. tale est illud
apud Vergilium: si uiolatus est lucus, tamen uindica-
tum non est, 'sed faciles nymphae risere sacello' (*Ecl.*
III 9). 2 NEC EAS RESPICERE DEOS OP. et infeliciores 15
sunt, inquit, quam in quas di uindicent. 3 NEC EAS
RESPICERE nec merentur, inquit, ut dis poenas referant,
quia nec curae dis esse dignae sunt. et est ἀμφιβολία,
quae sensu manifesta est.

773 7 1 ANCILLAS DEDO QVO. repudiato iureiurando ad 20
aliud transit firmitus documentum. 2 QVOLIBET CRVCIATV
PER ME EXQVIRE 'per me' hoc est me permittente, ut
quod per leges tibi non licet, 'per me' liceat. 3 'Per
me' ergo id est me auctore, permittente.

774 8 1 HAEC RES HIC AGITVR aut sic intellegendum est, 25
quasi dicat 'hoc agebamus, cum tu aduenires,' aut cum

1 iurat *om. V* || 2 a. i.] omnia iuro *V* | si — 3 ualde iurat
om. C || 4 persancte *V*; sic et *Ter.* || 6 heccine ea est *V*, hec in
est *C*, haec *** *B* || 9 est *om. V* | ueram *BC* | sancitur *W.*:
sanctum *codd.* | autem] aut *B* || 10 religiosior *codd.*, corr. *W.* |
ut supplitia *B* | sacrilegorum at uero *Steph.*: sacri (-is *B*) legiora
ut uere *codd.* || 11 meretrices sunt religiosae *V* || 13 est *om. C* ||
tamen *W.*: cum *CV*, *om. B* | uindicatur *C*, -tus (*post non est*)
B || 15 neque *CV* | *EAS*] has *Ter.* | op. et] oportet *BC*, o. et
V | inferiores *Steph.* || 16 quos *CV* | uindicent *Steph.*: -cant
codd. | has *V*, fas *C* || 17 <quae> nec *B* || 18 quia] quae *C* | et]
in *C* | amphibolia *V*, -la *B*, ***** *C* || 20 dabo *V* || 21 tran-
siit *B* || 22 ME *om. V*

asseueratione pronuntiandum, ut sit 'res' ueritas, quasi dicat 'hic non uerba sunt, sed res agitur'. 2 HAEC RES HIC AGITVR propositio est eorum, quae dictura est, hoc modo: 'haec res hic agitur'. — quae res? — 'Pamphilo me facere ut redeat uxor oportet, quod si perficio, non 5 paenitet me famae solam fecisse id quod aliae meretrices facere fugitant'. 3 Multa Terentius feliciter ausus est arte fretus, nam et socrus bonas et meretrices honesti cupidas praeter quam peruulgatum est facit. sed tanta uigilantia causarum et rationum momenta subiungit, ut ei 10 soli merito uideatur totum licere. nam hoc contra illud est, quod alibi (*Eun. prol. 37*) ait, commune iam esse omnibus comicis 'bonas matronas facere, meretrices malas'.

775 9 1 NON PAENITET ME FAMAE haec figura λιτότης dicitur: minus enim dicit quam significat. nam 'non paenitet me famae' pro eo quod est 'magnam famam cupide acquisierim' significat. 2 NON PAENITET ME FAMAE ne quaereremus, quid hoc meretrici prodesse posset.

776 10 1 SOLAM FECISSE bene 'solam', ne nescisse officium meretricis poeta uideretur. 2 SOLAM FECISSE id est re- 20 conciliasse uxorem marito.

777 11 1 NOSTRAS MULIERES SVSPECTAS FVISSE id est: in suspicione positas, nam 'esse suspectas' ambiguum est. et nunc eius partem manifestam uidemus. 2 FALSO NOBIS IN RE IPSA 'nobis' aut abundat aut cum nostra molestia 25 significat.

778 12 1 PORRO HANC NVNC EXPERIAMVR 'porro' nunc futurum tempus ostendit, nam si iam inuenisti quid, ex-

1 seueratione BC | <est> ut B | res om. C || 2 dicat hic data hec C | <ad> haec V, ut BC || 3 <ut> hic B | qui BC || 4 pamphile BC || 5 oportet] necesse est C || 7 feliciter] facile C | ausus est] hic desinit cod. B || 10 uolentia C || 12 esse iam V || 14 ME om. C | litotes V, ait liptotes C || 15 nam] iam C || 17 acquisierit V | significat del.? an <hoc enim> s.? | ne] non C || 18 quid] igitur C | possit C || 19 fecisse <se> V | sola C | ne om. C || 20 uideatur V | sola C || 22 id est in] idem usu C || 23 esse] et V | et] et<si> Schoell; an sed? || 24 manifestas C || FALSO — ipsa om. V || 25 molestia D, mod- CV || 27 'porro nunc' vulgo

perieris et ea, quae restant in reliquum tempus, quia de praeteritis iam purgata est. 2 HANC EXPERIAMVR id est utamur opera eius.

779 13 1 CRIMINI TVA SE VXOR CREDIDISSE crimen proprie dicitur id, quod fictum est. et Cicero (*fr. inc. 27 M.*) 5 'uerum tamen actum et criminis ius est', id est falsa insimulatio est. 2 CRIMINI crimen nunc pro falsa suspitione posuit. Vergilius (*Aen. XI 407*) 'formidine crimen acerbatur' et (*Aen. XI 122—23*) 'semperque odiis et crimine Drances infestus iuueni Turno', id est: et quod 10 eum odisset et quod se illi odio esse suspicaretur.

781 15 CITO AB EO HAEC IRA ABSCEDET bene: in duabus enim personis causa uidetur esse turbarum, socrus et Pamphili.

782 16 1 PROPECTO IN HAC RE <N. M. E> QVOD SIT DISCI- 15 DIO DIGNVM moraliter quasi quaerendo et discutiendo hoc intulit. 2 DISCIDIO diuortio.

783 17 1 VELIM QVIDEM HERCLE ut nihil sit dignum, hoc est non peccauerit Pamphilus. 2 ADEST QVOD SATIS <SIT> FACIET IPSA id est: quicquid ad plenam ducit purga- 20 tionem, sufficiat.

784 18 1 AN QVIA NON TVTE IPSE correptio est, nam audiuit.

785 19 ILLIS MODO EXPLETE ANIMVM quasi dicat 'quae amarae sunt et molestae' (*cf. IV 4, 88*). 25

784 18 2 AVDISTI DE HAC RE ANIMVS MEVS VT SIT utrum quia dixit 'manere inter nos affinitatem perpetuam uolo' (*cf. IV 4, 101*) an quia apud uxorem defendit adulescentem in amore meretricis?

1 in *om. C* || 2 iam ante de *V* || 4 crimen (*ex -mini corr.*) tue uxori credidisse *C*, crimini *V* || 5 fictum *cod. Cuiac.*, factum *rell.* || 6 actum et *C*, ac tametsi *V*; actum <est> et *Schoell* | ius est *V* (*dett.*), iusem (*e ex corr.*) *C* || 7 insimulatio est *Steph.*: insimulatione *codd.* | criminis crimen *codd.* || 11 illi *Steph.*: illius *codd.* | suspicetur *C* || 12 abscedit *C* | duabus in (*om. enim*) *C* || 15 propectio *V*, (*ex corr.*) *C* | in *om. C V* || 20 FACIET *om. V* | plenum *C* || 22 ipsa *C* || 24 explere *V* || 25 modeste *C* || 26 <ait> audisti *V*, audisti (*post re*) *C*

- 786 **20** QVOD MIHI POLLICITA <ES> TVTE VT SERVES id est
iusiurandum apud mulieres.
- 784 **18 3** QVID MIHI ISTA NARRAS reprehensio est quasi
uerborum longiorum Lachetis.
- 787 **21** OB EAM REM VIS ERGO INTRO EAM 'uis' dicit, ut 5
ostendat in hac re cunctationem suam.
- 789 **23 1** NAM NVPTA MERETRICI HOSTIS EST alias inimica.
2 NAM NVPTA MERETRICI HOSTIS EST caute etiam hoc
praestruit poeta, ne non uerisimile uideatur potuisse mari-
tatam concorditer cum pellice agere. 10
- 791 **25** AT EASDEM AMICAS TIBI hoc quidem senex. uerum
aliae causae sunt quae mulieres faciunt molestas et <ama-
ras>; hae autem spectatoribus notae sunt ex argumento.
- 792 **26 1** ET <TE> SIMVL SVSPICIONE EXSOLVES hoc est,
quod supra (v. 13) dixit crimen. *nos quoque suspi-* 15
cionem interpretati sumus. 2 EXSOLVES expedit.
- 793 **27 1** PVDET PHILVMENAE M. 'pudet' duo significat:
sive ille peccarit quem pudet, sive ille cuius pudet.
2 *Et familiariter* ait 'Philumenae' tamquam notae ex
Pamphilo. 3 SEQVIMINI ME INTRO AMBAE ancillis dicit, 20
quae sunt *κατὰ πρόσωπα*. 4 PVDET PHILVMENAE con-
scientia communis uiri et pellicatus.
- 794 **28 1** QVID EST QVOD M. M. sensus hic est: quid est
quod magis optem mihi euenire, quam quod simul prod-
erit etiam meretrici? et hoc ergo intulit pro nouo: miran- 25
dum est enim euenire potuisse, ut idem et seni et patri

1 id est *om.* C || 4 longorum V || 5 OB EAM REM *et* ERGO *om.*
V | inteream C || 6 cunctantem C || 7 NAM — inimica *cod. Cuiac.,*
D (ed. pr.), om. rell. | alias *cod. Cuiac., D;* alia scilicet *ed. pr.,*
aliena scilicet *et Klotz* || 8 meretricis V || 9 ne] ut C | uideatur
om. C | maritatam *Goetz et Schoell:* meretricem *codd.* || 11 AT]
et CV | inimicas C | hic V | senes C || 12 molestas D, *mod-*
rell. | amaras *add. Klotz coll. schol.* 19 || 13 hec C | autem D, *aut*
rell. | ex *om.* V || 17 phil. m. V, philomenam C || 18 illi pec-
cauerit C | illa C || 19 ait *om.* C || 20 intro me ambabus V ||
21 *κατὰ πρόσωπα Steph.: ***** codd.* || 22 pellicantis C ||
23 QVOD — quid est *om.* C || 24 magis quod optet C | eueniri C |
quod] q2 C || 25 et *Schoell:* si CV, sic *det.* || 26 uenire C

prosit, quod meretrici. 2 QUID EST QVOD MIHI MALIM
ut amicitia sibi et mihi prosit. 3 *Et* ostendit commune
sibi bonum esse. 4 EVENIRE 'euenire' bis numero sub-
audiendum.

795 29 1 VT GRATIAM INEAT SINE SVO DISPENDIO recte: 5
difficile est enim gratiam inire sine damno. 2 ET MIHI
PROSIT mire, quia difficile est amicum sine damno acqui-
rere. et quia 'cum lucro' non potuit dicere, et hoc ipsum
bonum fecit, quia sine damno. 3 Ergo uelut tria
sunt: ut gratiam ineat et sine damno et mihi prosit. 10

796 30 PAMPHILVM VERE AB SE SEGREGARIT proprie a mere-
trix segregari dicitur, ab uxore disiungi.

797 31 SCIT SIBI NOBILITATEM EX EA RE NATAM quasi
dicat 'ecce quam amavit Pamphilus'. sed hoc sentire et
dicere patris est stulta pietate magni facientis filium, ut 15
(*Andr. I 2, 14*) 'meum gnatum rumor est amare'. 2 *Et*
proprie 'nobilitatem' dixit, nam et meretrix et gladiator
nobilis dici solet. 3 SCIT SIBI quod nimis amat, ait
'nobilitatem'. 4 EX EO 'ex eo' utrum ex Pamphilo? an
'ex eo' ex ea re, id est quod segregauerit uere a se 20
Pamphilum? 5 *Et* hoc est melius, nam nobilis mere-
trix est non timere, ne alterum non inueniat, aut nobi-
lis est cognitam fieri etiam sepibus. 6 REM NATAM ex
patrocinio et amicitia senis; GLORIAM ex facto raro in
meretricibus. 7 ET REM NATAM quia multa in eam con- 25
tulit; ET GLORIAM ESSE quia defendit eum apud soceros
et uxorem et quod marito meretrix coniugem reddit.

2 ut] quod C || 3 euenire om. V || 7 quia] & C || 8 quia]
cum C | lucro Steph.: uero codd. || 10 et .. et] ut .. et ut
Steph. || 11 VERE] uero L, non V, om. CD | SE om. C || 13 sciat
V | bonitatem C | EA RE NATAM om. V || 14 dicatur C | ecce
<est> V || 15 stulta] multa V | ut om. C || 18 sciat V || 19 ex] et
ex V | utrum pamphilo (om. ex) V || 20 <.i.> ex ea re V |
segregauit C | a om. C || 21 Et] est V | nobiles C, qui meretricis
— nobilis om. || 23 cognitione C || 24 ex facto om. V || 25 quia
om. C | ea C || 26 ET om. C | quia dett., quae CV | eam V ||
27 et I. om. C

3.

- 799 1 1 EDEPOL NE MEAM ERVS <ESSE> OPERAM DEPVAT
 P. P. in tota fabula hac seruus piger et curiosus inducitur
 neque quicquam illi euenit ex sententia sua. 2 EDEPOL
 NE MEAM hoc totum a stomachante dicitur quasi qui nunc
 cum maxime iniuriam persenserit. 3 EDEPOL NE MEAM 5
 in hac scaena καταστροφῇ populo exponitur. 4 DEPVAT
 PARVI PRETI quia scilicet sic abutitur. 5 DEPVAT PARVI
 qui deputat eam in re nullius pretii consumendam.
- 800 2 1 FRVSTRA VBI TOTVM DESEDI DIEM deest 'illuc', ut
 sit: illuc, ubi frustra totum desedi diem. 2 DESEDI 10
 DIEM nota accusatio casu usum esse.
- 801 3 1 MYCONIVM HOSPITEM DVM EXPECTO memoriter et
 uigilanter seruus 'Myconium hospitem' et 'Callidemidem'
 dixit, ne uideretur neglegentia uel obliuione sua non in-
 uenisse, ad quem missus est. 2 MYCONIVM HOSPITEM 15
 bene ostendit se memorem signorum et nominum, ut uere
 uideatur illusus esse, cum operam dederit.
- 802 4 1 ITAQVE INEPTVS moraliter additum 'ineptus'.
 2 Et 'ineptus' quasi ineptus.
- 803 5 1 ADVLESCENS DIC DVM QVAESO uerniliter et comoe- 20
 dice se ipsum seruus imitatur. et est μίμῃσις. 2 ES-
 TV MYCONIVS NON ut tria mandata sunt inquirenda, tria
 inquisita sunt ordine.
- 805 7 1 OMNES NEGABANT bene transit a μιμητικῷ ad

1 mea C; sic et infra bis | ERVS — P. P. om. V || 2 in D, om.
 rell. | hac dett., haec CV | et <et> C, om. V | inducitur — sua]
 ***** (in mg. deletum propter uetustatem m. 1) V
 (etiam in L lac.) || 3 euenit Steph.: uenit CD || 4 hoc om. C |
 nunc cum] nunquam C, nunc V (L; uim cum D) || 5 iniuria C ||
 6 hac om. C | scaena om. V | καταστροφῇ V (cat- D), **** C ||
 7 quia om. C || 8 consumenda C || 9 vbi om. C | deest — diem
 om. C (dett.) || 10 DESEDI DIEM om. V || 12 expectat C || 13 et om. V ||
 16 et nominum] in omnium C || 19 ineptus quasi ineptus C,
 ineptus quasi non aptus V; i. q. inaptus male Steph. || 20 ueri
 similiter V | comoe dice V, cum meditem C; comice Steph. ||
 21 μιμήσις V (mim- D), **** C | ES TV] res in C || 22 ut D,
 at ut V, aut C; fort. <s.> AT <c.> || 24 ignorabant C | a Minetico
 ad dihegomaticon C, a mimitico ad dihegematicon V

διηγηματικόν et συντόμως. 2 QVEMQVAM ESSE ARBITROR
id est: non puto eum esse in mundo.

806 8 IAM PVDEBAT sedere an interrogare?

807 9 1 AB NOSTRO AFFINI EXEVNTEM VIDEO satis morali-
liter inducitur servus dicere 'nostro affini', cum domini 5
eius sit, non ipsius. sic supra senis est (V 2, 4) 'noster
socer uenit' pro Pamphili socer. 2 EXEVNTEM VIDEO docte
poeta praemonstrat locuturam personam. 3 QVID HVIC
QVID EST REI rursus curiosus nihil sciturus est et cur-
surus piger. 10

808 10 1 PARMENO OPPORTVNE TE MIHI OFFERS attenden-
dum, quod ab initio comoediae usque ad finem Parmeno
mittitur ut currat et celatur ut nesciat quod curiose
desiderat. 2 PROPERE CVRRE AD PAMPHILVM facete poeta
inde incipientem facit, quod ille minime vult, dicendo 15
'curre'.

809 11 1 QVID EO id est <ad> Pamphilum. 2 DIC ME
ORARE VT VENIAT uide curiosum non recusare laborem,
quo causam sciat. 3 AD TE non ad te conueniendam,
sed domum 'ad te' significat. 4 IMMO AD PHILVMENAM 20
mire tota fabula inuenit, quamobrem currat Parmeno.

810 12 1 QVID REI totum pro persona. 2 TVA QVOD
NIHIL REFERT PERCONTARI DESINAS οἰκονομικῇ διαβολῇ et
eximie dixit, quasi munus sit iniuria<m> prohibentis in[ter]-

1 et συντόμως Steph.: et σιωπῶς (ou in ras.) V, ***** C |
quemque C || 4 affini C, -ne dett., af. V || 5 servus dicere
om. V | affine dett. || 6 sit L, sint C, sunt V | est] et V || 7 <et>
socer CV | socerum codd. || 8 monstrat C | huc C || 9 quid est
V, quidem C; hic est Ter. | et cursurus W.: excurs- codd. ||
11 PARMENO] novae scaenae initium in codd. | TE MIHI OFFERS
om. V || 14 AD PAMPHILVM om. V | poete inde <ad> C || 15 vult
uel C || 16 currere C || 17 id est dett., idem CV | ad add. Steph. ||
19 conueniendum codd., corr. Steph. || 22 pro persona totum C ||
23 percontari desine C, om. V | οἰκονομικῇ διαβολῇ Steph.:
***** codd. || 24 minus codd., corr. Schoell; iniuriam et in-
rogare idem

rogare quam interroganti respondere. 3 *Et* memento hanc esse, cui in principio nihil celauerit Parmeno.

- 811 **13** 1 NIHIL ALIYD DICAM uult rem per mandata colligere. 2 ETIAM COGNOSSE ANVLVM MYRRINAM 'etiam' aduerbium est uel consentientis uel reminiscientis; sed magis 5 reminiscientis modo. sic Cicero (*in Verr. II, II 35, 87*) 'etiam, quod paene praeterii, capella quaedam est mire facta'.
- 812 **14** SCIO non 'audio' inquit sed 'scio'.
- 814 **16** 1 SED CESSAS hoc est tardas et quiescis. urget autem cursum. 2 MINIME EQVIDEM 'cesso' subauditur. 10 3 POTESTAS HAVD DATA EST cessandi scilicet.
- 815 **17** ITA CVRSANDO ATQVE AMBVLANDO est enim cursus etiam nauigantis et equitantis.
- 816 **18** QVANTAM OBTVLI ADVENTV MEO reliqua pars argumenti per monodiam narratur. *Ad 825* 15
- 817 **19** 1 QVOT COMMODAS RES ATTVLI 'quot' tam multas. et more suo 'attuli' dixit. 2 *Et* ADEMI CVRAS ut (*Andr. II 2, 2*) 'metum, in quo nunc est, adimam atque expleam animum gaudio'. 3 QVOT COMMODAS RES 15 .. QVOT AVTEM CVRAS haec omnia admirantis sunt. Ver-20 gilius (*Aen. IV 10*) 'quis nouus hic nostris successit sedibus hospes!'
- 818 **20** GNATVM EI RESTITVO ETC. *ἐξαριθμησις*.
- 819 **21** REDDO redditur nobis, quod nostri cupidum est, restituitur nobis, cuius nos cupidi sumus. bene ergo 25 'gnatum restituo', 'uxorem reddo'.
- 820 **22** 1 QVA RE SVSPECTVS SVO PATRI ET PHIDIPPO FVIT

1 interroganti *Steph.*: -antis *V*, -are *C* | respondentis *C* || 2 hec *C* || 4 cognouisse *V*, cognoscere *C* | anulum <illum> *codd.* *Ter. praeter A* | myrrina *V* || 7 quaedam *om. V* | mire facta (-as *C*) | ea quidem mire . . . scite facta et uenuste *Cic.* || 9 urget autem *D*, urgent *V*, urgeat (*bis*) *C* || 10 cursum *W.*: -su *codd.* || 12 ATQVE *om. C* || 13 etiam] et *V* || 14 quantum *C* || 16 Quot *V* | tam] quam? || 17 et] sed *C* | Et ademi c. *ed. pr.*: et adde *V*, ademi c. *D*, ***** *C* | ut *om. V* || 19 quot *V* || 20 CVRAS] etc. *V* || 23 *ἐξαριθμησις V (Steph.)*, ***** *C (dett.)* || 24 est] et *C* || 26 natum *V* || 27 FVIT *om. C*

ergo non unum beneficium, sed tria sunt. 3 EXSOLVI
uariavit tempora: 'restituo ... reddo' 'exsolui'.

822 24 1 NAM MEMINI ABHINC MENSES DECEM 'menses
decem' dixit, ut et recte et de hoc peperisset. 2 NOCTE
PRIMA primis partibus noctis uel primore, ut (*Verg. Aen.* 5
IX 244) 'uidimus obscuris primam sub uallibus urbem'.

823 25 1 CONFUGERE ANHELANTEM DOMVM S. C. V. P. ex
his argumentis potest colligi hunc esse, qui uirginem
uitiauerit. 2 CONFUGERE ANHELANTEM uide signa con-
iecturalia: quod confugere uidit, timebat; quod anhe-
lantem, colluctatus fuerat; quod domum, celare uolebat;
quod sine comite, pudendum fuerat facinus; quod uini
plenum, temerarium; quod anulum habebat, raptum
indicabat. his igitur indiciis uirginem apparet uitiatam.

824 26 MI PAMPHILE INQVAM AMABO haec blandimenta sunt 15
muliebria.

825 27 1 QUID EXANIMATVS AVT VNDE ANVLVM principalia
signa uitii illati: perturbatio et anulus. 2 QUID EXANI-

MATVS AVT VNDE breuitati consulit Terentius, nam in
Graeca haec aguntur, non narrantur. *perturbatio et anulus: hec 20*

826 28 1 ILLE ALIAS RES AGERE SE SIMVLARE fingere,
† quod pro uero falsum credere. 2 ILLE ALIAS RES
AGERE SE SIMVLARE id est alias res agentem se fingere:
pudebat enim amicae de alterius stupro fateri, et ei ami-
cae, quam tum deperibat. 25

827 29 NESCIO QUID SVSPICARIER MAGIS COEPI pro 'aliquid'.

2 restitutam reddo <et> exolui C || 3 menses decem om. C ||
4 dixit <et> V | peperisset W.: peperisse C, (add. demonstrat)
V || 5 primore L, prima .re C, primate D, prima hora V ||
7 DOMVM — ANHELANTEM om. C || 11 colluctatus L, collocatus
CV | celari Steph. || 13 raptum Schrevel: partum codd. || 14 his
igitur W.: uis (C, uides D, ut uides VL) igitur his codd. |
<ut> uirginem D, ed. pr. || 17 <es> exanimatus V || 18 pertur-
batio Steph.: -ti codd. | et — breuitati om. C || 19 consulit V ||
20 non om. C || 21 se se simulare C, s. s. s. V || 22 quod ...
credere (-ret V) codd.; quo ... crederem Schoell || 23 se — alias
W.: id est simultantem (-te C) alias (-que add. V) codd. ||
26 suspicari & magis cepi C, om. V

- 828 **30** 1 HOMO SE FATETVR bene additum 'homo'. 2 *Et* narratorie 'nescio quam', ex quo dicto omnis error natus est; nam appone nomen et nulla fabula est. 3 NESICIO QVAM uel quia uere nesciebat uel quia sic dicendum fuit, ne amare illam uideretur.
- 833 **35** HAEC TOT PROPTER ME GAUDIA conclusit narratione fabulam more suo, ne haec in actu futuro expectaremus.
- 834 **36** 1 ETSI HOC MERETRICES ALIAE NOLVNT color necessarius a uerisimili: scit enim se alibi dixisse (*Eun. prol. 37*) 'bonas matronas facere, meretrices malas'.
- 837 **39** EGO DVM ILLO LICITVM an meruerit Pamphilus.
- 834 **36** 2 NEQVE ENIM EST IN REM NOSTRAM in utilitatem, id est pro commodo.
- 838 **40** 1 INCOMMODE MIHI NVPTIIS EVENIT sic dixit, quem admodum dicimus 'male ei euenit' aut 'bene ei contigit'. 15
2 NVPTIIS deest 'ex', ut sit ex nuptiis. 3 INCOMMODE MIHI NVPTIIS *ἡποπορά*. et est ordo: incommode mihi euenit ex nuptiis. 4 *Et* 'incommode' pro 'incommodo'. 5 FACTVM FATEOR *ἀνθυποπορά*.
- 839 **41** NE ID MERITO MIHI EVENIRET ergo haec dolemus, 20 quae merito contingant.
- 840 **42** 1 MVLTa EX QVO FVERINT COMMODa EIVS ratio, cur noue omnia fiant et contra officium meretricis.
2 MVLTa EX QVO FVERINT COMMODa EIVS INCOMMODa AEQVVM EST FERRE hoc eo tractu uocis et ea aequanimi-
tate dicendum, qua leno in Adelphis (*II 1, 52—53*)

1 HOMO] hoc C || 2 oratorie Steph., nugat- vel ueterat- Schoell | ex quo dicto Steph.: expraedicto V, expedito C | est natus V || 3 nomen] tamen V | ulla C || 4 quia 1.] quae C | nesciebam ut vid. C || 5 uideatur C || 6 tota C | narrationem fabulae codd., corr. Scheidemantel || 7 futura V || 9 a] ac V | uerisimili D, -le rell. | sciet se enim C || 10 malas <meminit> C (dett.) || 11 ergo V | DVM] de CV || 15 aut] et V || 17 mihi <euenit> C | *νποπορά* V, **** C || 18 incommotis 1. C | incommodo 2. L, -de C, -dr V || 19 *ἀνθυποπορά* V, ***** C || 20 ne] hem codd. | euenerit V, euenit C || 21 merito Steph.: rite codd. || 22 qvo om. V; sic et infra || 24 INCOMMODa — EST] commodum certum est C || 26 dicendum <est> C | qua leno W.: quale non C, qualem V

'quando eum quaestum occeperis, accipienda et mussitanda iniuria est adolescentium'.

4.

841 **1** VIDE MI PARMENO ETIAM SODES VT MIHI HAEC bene
hoc praecepit: uerum est enim, ut quod misere cupimus,
idem tardius credamus effectum. sic et in Heautontimorur-
meno (*Ad. IV* 5, 64; cf. *Heaut. I* 2, 23sq.) 'eo uereor magis'.

844 **4** MANE DVM 'dum' abundat.

845 **5** SIC TE DIXISSE OPINOR miro affectu inducitur uix
adduci ad credendum quod gaudet Pamphilus.

847 **7** ITA INQVAM quasi iam lassatus dicit.

848 **8** QVIS ME EST FORTVNATIOR <VENVSTATISQVE ADEO
PLENIOR> ob beneficia Veneris, ut contra inuenustus,
cui contra reciderit, quod amat.

849 **9** QVID DONEM <QVID> QVID NESCIO μελλησμός, ut
(*Verg. Aen. VI* 533) 'an monitu diuum? an quae te 15
fortuna f.?'

851 **11** 1 NAM NEQVE IN NVNTIO magis scire uult quam
munus accipere. 2 NAM NEQVE IN NVNTIO NEQVE IN ME
IPSO TIBI BONI QVID SIT SCIO facete agit Terentius, <ut>,
quanto magis Parmeno curiosus est, tanto magis nesciat 20
illa quae cupit.

856 **16** 1 O BACCHIS O MEA BACCHIS SERVATRIX bene ad-
ditum 'seruatrix'. 2 Et 'mea' supra quod dixit ama-

1 acceperis *C* || 2 est iniuria *V* (*dett.*) | adolescentis *C* ||
3 mi *om. V* | ut mihi hoc *C*, *om. V* || 4 praecepit *W.*: recepit *C*,
repetit <*****> *V* | ut *om. C* || 5 id est *C* | et *om. V* || 10 iam
lassatus dicit *Westerh.*: iam late (late iam *V*) passus diu *codd.*:
videtur fuisse sscr. l at c, hinc late vario loco insertum; v. etiam
append. || 11 est me *V* | ob | ad *V* || 12 ut *Schoell.*: cui *codd.* |
contrarium *Steph.* || 13 cui contra reciderit in *ras. V*²; ceciderit
Westerh. || 14 μελλησμός *V*, ***** *C* || 15 at monitu (*adm. V*)
diu namque (diuinamque *V*) te fortuna f. f. (f. f. *C*) *codd.* ||
17 quam *Steph.*: ut quod *codd.* || 18 minus *CV* || 19 TIBI BONI
b. t. *V* | sit *om. C* | ait *C* | ut *add. W.* || 20 sciat *C* || 22 <octasis>
o bacchis *C* | bene additum] ***** *V* || 23 Et *Steph.*: ut *C*, ut
<mea> *V* | me *C* | quod supra *Steph.*

toris est. 3 FACTIS VT CREDAM FACIS difficile enim erat credere his rebus gaudere meretricem.

859 19 1 VOLVPTATI OBITVS 'obitus' occursum: 'ob' enim significat ad. ergo 'obitus' aditus. 2 Legitur et 'uoluntate obitus'. 3 OBITVS SERMO ADVENTVS TVVS inter obitum <et aduentum hoc interest, quod obitus est>, quem casus offert, aduentus, quem uoluntas et destinatus locus.

862 22 TVN MIHI ISTVC quia blandimentum magis meretricium est.

863 23 1 NVMQVAM ANTE HVNC DIEM MEIS OCVLIS EAM QVOD NOSSEM VIDERAM hoc est: numquam sic uideram, ut eam nossem. 2 QVOD NOSSEM quod meminissem, quod scirem, ac per hoc: numquam uideram, ut alibi (*Ad. IV 5, 7*) 'non equidem istas, quod sciam'.

864 24 DIC VERVM bene instanter ex meretrice quaerit, quid de forma uxoris sentiat: scit enim hanc iudicem esse pulchritudinis posse, uel quod femina uel quod aemula.

865 25 NVMQVID num aliquid. acue ergo 'quid'.

866 26 1 ADEO MVTTITO uel tenui dicto. 2 NON FIERI HOC ITIDEM VT IN COMOEDIIS mire, quasi haec comoedia non sit sed ueritas. 3 Aut deest 'aliis'. 4 VT IN COMOEDIIS deest 'fit'.

867 27 1 OMNIA OMNES VBI RESCISCVNT in fine enim comoediae nihil cuiquam celari solet. 2 HIC QVOS PAR FVERAT 'hic' in hac comoedia. 3 An: in hac re?

1 est om. V | VT CREDAM] palam V || 3 VOLVPTATI OBITVS om. V || 4 ad L, om. CV; contra D || 5 obitus. OBITVS] abitus abitus C | inter — locus] ***** V || 6 et aduentum — obitus est add. Steph. (ex codice suo?) || 7 offert <et> C, affert D || 9 tum V | meretricum C || 10 est om. V || 11 NVMQVAM — 12 ut] lac. in V (L) || 13 scirem ed. pr.: scire D, sororem rell. || 15 istae CV, -uc dett. | quod sciam om. C || 17 esse iudicem V || 18 posse — NVM om. C || 19 Nunc quid V | nunc aliquid V, om. C | acue W.: acuere CV; acuendum D | ergo om. C || 20 mutito V, mittito C || 21 ITIDEM] inde C || 22 aliis — deest om. C || 23 sit C || 25 celare C | PAR FVERAT om. V

4 Resciscere est recognoscere et uix inuenire, quod quis nescierit.

868 **28** 1 NEQVE RESCISCENT NEQVE SCIENT resciscunt ad quos pertinet. 2 *Et* resciscunt quae nesciunt, sciunt quae neglegunt. 3 *Et* resciscimus ex alio, scimus 5 etiam per nostram opinationem.

873 **33** ERE LICETNE SCIRE EX TE ridicule instat scire ignoraturus Parmeno.

875 **35** 1 EGO HVNC AB ORCO MORTVVM uerba sunt cogitantis 'ego hunc ab orco mortuum'?; ideo et ἐλλειπτικῶς 10 loquitur. 2 NESCIIS PARMENO addit stimulos curiositati eius.

877 **37** IMMO VERO SCIO NEQVE IMPRVDENS FECI recte: perit enim beneficii meritum, si ab imprudente praestitum uideatur.

878 **38** 1 AN TEMERE QVICQVAM PARMENONEM PRAETEREAT 15 quod interdum [non] temere praetereat, quod habet faciendi necessitatem. 2 TEMERE QVICQVAM PARMENO sibi ipsi hoc dicit et se nominat, ut (*Verg. Aen. II* 549) 'degeneremque Neoptolomum n. m.' et (*Phorm. V* 9, 38) 'age nunc, Phormionem qui uolet lacessito'. 3 TEMERE QVICQVAM 20 utrum hoc dicit: non temere neque per imprudentiam geritur, quicquid utile est? an hoc dicit: nihil potest transire temere, quod utile factu est, quin gratiam sui habeat? an <hoc dicit: an> quicquam Pamphilus praetereat temere ita, ut non remuneret bonum factum Parmenonis, 25 quod sibi utile fuerit? 4 Conuenit hoc dictum abeunti meretrici.

1 rescire *V* || 3 rescissent *C* | neque reticent *C*, n. r. *V* | ad — 4 *Et om. C* || 4 quae — sciunt] quae nesciunt *D*, que resciant *C*, quaerunt sciunt *VL* || 5 et rescimus *C* || 6 opinionem *V* (*dett.*) || 7 *EX TE om. V* || 8 ignoratur *C*, -tur ut *V* (*dett.*); *corr. Steph.* || 9 sunt *om. C* || 10 ego — mortuum *om. VL* | et] te *C* | ἐλλειπτικῶς *Steph.*: ἐπιτιτικῶς *V*, **** *C* || 12 scio <inquit> *C* || 13 perit enim *Schoell.*: per me *C*, perire enim *V* | beneficium *codd.*, *corr. ed. pr.* || 15 *AN om. C* | quicquid *C* | parem *C*, p. *V* | praeterea *C*, propt- *V* || 16 non *secl. Westerh.* | praeterea *C* || 17 parmenonem *D*, p. *V* | ipse *C* || 18 dicit] dū *C* || 19 et *om. C* || 20 lacessito uolebat *C* || 21 dicit] de *C* || 22 utile] *** *C* || 23 factum *codd.* || 24 habet *C* | hoc dicit an *add. Steph.* || 25 ita *om. C*

880 **40** 1 FECI IMPRVDENS QVAM SCIENS A. H. quia non
conuenit seruo scientem recte facere, bene addidit impru-
denti sibi euenisse, ut bene faceret, quod prudens num-
quam fecerit. 2 IMPRVDENS QVAM SCIENS ἀντὶθετον
secundum, nam imprudenti scientem reddit, non prudentem. 5

1 QVAM SCIENS om. CVL | A. H. — IMPRVDENS om. C || 4 IM-
PRVDENS om. V | insciens C | ἀντὶθετον (vult in ras.) V, **** C ||
5 prudenti C | non prudentem in ras. V, imprudentem C

DONATI
COMMENTVM PHORMIONIS

R = cod. Riccard. 669 s. XV ex.
C = cod. Oxon. Bodleian. Canon. lat. 95 s. XV.
V = cod. Vatic. Regin. lat. 1496 s. XV (*litterae inclinatae* =
m. 2[?] in rasura, v. praef. vol. I p. XI).

O = cod. Oxon. Lincoln. 45 s. XV (v. praef. vol. I p. XXII;
 XXVI sq.).
D = cod. Dresd. Dc. 132 s. XV.
L = cod. Leid. Voss. lat. Q. 24 s. XV.
dett. = *DL*.

cod. Quiacii } v. praef. vol. I p. XVI—XVII.
cod. Hulsii }

schol. Bamb. = scholia marginalia cod. Vatic. lat. 3226 Terenti.
schol. Rice. = „ „ „ Riccard. 528 Terenti.

ed. pr. = editio princeps Veneta s. a. (Vindelini Spirensis).
Calph. = „ Calphurnii Taruisiana 1477.
Steph. = „ Rob. Stephani Parisina 1536.
Lindenbr. = „ Frid. Lindembrogii Francofurt. 1623.
Westerh. = „ A. H. Westerhovii Hagana 1726.
Klotz = „ R. Klotzii Lipsiensis 1840.

W. = Wessner.

**** lacunam significat.

PHORMIO

PRAEFATIO

I.

POSTQVAM POETA VETVS POETAM NON POTES^t. 1 Hanc comoediam manifestum est prius ab Apollodoro sub alio nomine, hoc est Ἐπιδιχαζόμενον, Graece scriptam esse quam Latine a Terentio Phormionem. quamobrem nulla dubitatio est hanc solam esse, cui nomen poeta mutauerit, 5 et errare eos, qui in hac Phormionem parasitum putant a formula litis, quam intenderit, nominatum, cum Graeca lingua fiscus sparteus et stramen nauticum sic dicatur: a cuius rei uel capacitate uel uilitate etiam ab Apollodoro parasitus Phormionis nomine nuncupatur.

2 haec igitur prope tota motoria est *of praef. Terent., Ad. 24* ¹⁰

3 et in affectibus constituta paene maioribus quam comicus stilus posceret, nisi quod arte poetae omnia moderata sunt.

4 primas in ea partes, ut ipse poeta professus est 15 (*prol. 27*), tenet Phormio, secundas Geta, tertias Demipho, subinde ceteri, prout cuiusque actus ostendit.

5 prologus Phormionis nimis concitatus est, adeo ut

1 paragraphi in primis praefationum capitibus sibi invicem respondent | POETAM — POTES^t om. R || 3 hoc est <sub> V (dett.), hoc C | epidicazomenon R, -nes O, epicazomone C, epidicamozone V, corr. Reiff. || 6 in V | hanc codd., corr. Steph. | Phormionem] i. e. Formionem || 8 fiscus] festus V (dett.), filii CO | sic dicitur V, om. C || 9 ab om. V || 10 nomine phormionis O | nuncupatum R || 11 prope om. COV (dett.) | materia CO | est post affectibus O || 12 et om. CO | peteret CO || 17 cuiusque actus R, cuiusque CO, in processu V (dett.) | ostenditur V

ipse semet ueluti reprehendat ob hanc ipsam peruicaciam et simul argumentum suae purgationis inducat. atque in ea cum et *πρότασις* et *ἐπιτάσις* et *καταστροφή* magni moliminis et negotii sint, ita uariis leporibus asperguntur, ut etiam rerum tristem grauitatem poeta lepidus comica 5 serenitate tranquillet.

6 haec acta est ludis Megalensibus L. Cornelio Merula L. Postumio Albino aedilibus curulibus, agentibus L. [Cassio] Atilio et L. Ambiuio, modos faciente Flacco Claudi [filio] tibiis Serranis tota. 10

f. praef. Andr. 36, 12. 7 deuerbiis quoque facetissimis et gestum desiderantibus scaenicum et suauissimis ornata canticis fuit.

6* editaque est quarto loco M. Valerio C. Fannio consulibus.

8 persona etiam in huius protasi non una est, sed 15 duae, quarum altera extra argumentum posita est, cui narratur fabula, altera in argumento, quae narrat fabulam.

9 argumentum quoque non simplicis negotii habet nec unius adulescentis, ut in Hecyra, sed duorum, ut in ceteris fabulis. 20

10 scire autem conuenit uno die transigi Phormionem, non ut Heautontimorumenon duobus.

de 5. f. v. 14 11 *Πρόλογος* correpte ἐπὶ τοῦ προλέγειν dicitur, non

2 et] id est *CO* || 3 cum et] etsi *V* | *πρότασις* & *ἐπιτάσις* & *καταστροφή* *R*, prothesis (-thesis *O*) et epithasis (epy- *O*) et catastrophe (anastr- *CO*) *COV* | magni nominis .i. negotii *CO* || 5 etiam] ē *R* | rex *R*, om. *O* | lepos *R* || 7 *L.*] lucio *C* | merula aedili (ed- *RCO*) curuli (cur- *V*) et l. (lusio *O*) postumio albino (albyroo *R*, albinio *V*) *codd.*, corr. *Reiff.* || 8 Cassio *del. Wilmanns* || 9 attilio *ROV* | ambinio *RO*, ambio *C*, albinio *V* | claudii filio *codd.*, corr. *Reiff.* || 10 sarranis *V* (at v. *De com. VIII 11*) | tota <Graeca>? v. *append.* || 11 deuerbis quoque *ROC*, quoque deuerbiis *V* (*dett.*) || 13 ualerio (uario *CO*) <et> *ROC* | *C.*] *CN.* *ROV*, Gneo *C* || 14 cons. *RV* || 15 prothasi *V*, prothesi *CO* || 16 est posita *V* || 21 autem] enim *COV* | uno] nono *CO* || 22 <et> non *R* | ut <in> *ROC* | duobus] a uobis *CO* || 23 *Πρόλογος* *Schoell.*: prologis *R*, om. *CO* | ἀπὸ τοῦ προλέγειν dicitur *R*, **** dicitur *CO*, ἀπὸ τοῦ προλέγειν *V* 2

producte ἀπὸ τοῦ πρώτου λέγειν. nam officium prologi ante actionem quidem rei semper est, uerumtamen et post principium fabulae inducitur, ut apud Plautum in Milite glorioso et apud ceteros magnae auctoritatis ueteres poetas.

II.

Cum Chremes Demiphonis frater adscito sibi ad 5 fallaciam nomine, quo Stilphonem se dici fecerat, duas eodem tempore habuisset uxores, Athenis diuitem, pauperem Lemni, ex diuite sustulit filium, qui dictus est Phaedria, ex paupere furtim suscepit atque educauit filiam, Phanium nomine, eamque consilio cum fratre habito desti- 10 naut filio eius Antiphoni uxorem dare. quibus complacitis uno tempore profecti Athenis senes, Demipho in Ciliciam, Chremes Lemnum ad accersendam filiam, quae iam illinc cum matre nauigauerat, occasionem dederunt amandi adu- 15 lescentibus. nam statim Phaedria citharistriam sub lenone coepit ardere, Antipho illam filiam patruī Phanium desponsatam sibi nesciens nescientem, mox ut Athenas uenit nec patrem repperit falsa duplici eius nomine, matrem mortuam dum lamentatur, adamauit consilioque et opera parasiti secundum leges Atheniensium, quasi sibi cognata 20 esset, tamquam in iure uictus et uelut coactus eam accepit uxorem per absentiam patris. qui cum aduenisset

1 ἀπὸ τοῦ πρώτου λέγειν R, ***** CO, ἀπὸ τοῦ προ-
λόγου V² || 2 actionem R, narrationem *rell.*; cf. Leo, 'Plaut.
Forsch.' 194 | rei quidem OV | est om. R || 5 <Argumentum>
Cum R | ascito CV | ad] per V || 6 quo D: quod *rell.* | fecerit
ut vid. R || 7 uxorem C || 8 ex diuite om. CO || 9 phedriam R
filiam om. CO || 11 eius R, suo *rell.* | uxorem dare om. O ||
12 senes om. O | siciliam OV, -a C || 13 arcessendam OV ||
14 nauigarat CV || 15 phedriam RO || 16 desponsam R ||
17 <que> mox CO || 18 falso COV || 19 lamentatur <mortuam>
V | -que om. O || 20 quasi] quamquam V (*dett.*) | sibi] si RC |
cognata CO, cognati R || 21 tamquam <tamen> V | uictus
<esset> et CO | eam om. RCO || 22 per absentiam uxorem
patris C | uenisset VD

et eam uellet expellere, primo confutatur per impudentiam parasiti, post cum suo fratre sic decipitur, ut dum eam credit ab Antiphone posse disiungi, <si> eam parasitus ipse ducat uxorem, det ducturo triginta minas praesentis dotis puellae nomine, quas Phormio acceptas Phaedriae dedit, ille lenoni ad citharistriam redimendam. quibus gestis tandem Chremes agnoscit filiam suam coniunctam esse fratris filio. quare mutato consilio dum triginta minas a Phormione per rixam conatur exigere, per eundem proditus uxori suae Nausistratae et [ante] libidinis reus non ante ueniam meruit a matre familias, quam et triginta minarum et amoris citharistriae ueniam dedisset filio.

III.

1 Primus actus in colloquio est Dauis et Getae, per quos discit populus argumentum (*sc. 1 et 2*), <****>. 15

2 secundi actus tenor continet aduentum senis turbulentum et eiusdem iurgium aduersus Getam et Phaedriam (*sc. 1*), <****>.

3 tertio actui attribuitur litigium senis et Phormionis (*II sc. 3*), tum consultatio cum aduocatis (*II sc. 4*), tum Antiphonis in scaenam reditus colloquiumque cum Geta (*III sc. 1*), tum lenonis ac Phaedriae colluctatio (*III sc. 2*), tum adhortatio Getae de inueniendo argento ad redimendam Phaedriae citharistriam (*III sc. 3*).

4 quantum actum ista concelebrant: aduentus Chre- 25

1 uellet eam *VD* || 2 dum] cum *V* || 3 eum *R* | credit *ROD* | si *add. Reiff.* || 4 <et> det *codd., corr. Reiff.* || 7 esse coniunctam *CO* || 8 dum mutato consilio *V* || 10 suae] filiae *C* | <est> et *VD* | ante *secl. Schoell*; factus *Steph.* || 12 et 1.] ex *OV* || 13 dedisse *C* || 14 *lac. ante Primus in R* | est in colloquio *V* (*dett.*) | et Getae *om. C* || 15 *lac. sign. W.*; et in colloquio Antiphonis et Phaedriae, qui per Getam discunt argumentum (*sc. 3 et 4 suppl. Schoell coll. praef. I 8* || 16 aduentum continet *V* || 19 *lac. sign. W.*; tum interuentum Phormionis (*sc. 2*) *suppl. Schoell* || 20 confutatio *CO* | uocatis *R* || 22 tum] non *C* | lenonum *V* | ac *RL*, et *rell.* | conluctatio *ex -stratio corr. R* || 23 <eo> argento *ROCL*

metis eiusdemque cum fratre deliberatio per errorem de eicienda Phanio (*sc. 1*), Getae uerba de fallendis senibus (*sc. 2*), Antiphonis oratio apud semet ipsum de amore tractantis, Getae rursus cum senibus callida (*sc. 3*) et mox cum Antiphone de eadem causa simplex disputatio (*sc. 4*),⁵ senum inter se colloquium de expulsionem mulieris (*sc. 5*) et ad extremum uerba Chremetis agnoscentis nutricem ac per eandem filiam suam cum Antiphone coniunctam (*V sc. 1*).

5 in quinto actu per Demiphonis errorem Phormio accipit argentum dotis nomine (*sc. 2*) et conuenitur Nausistrata, ut exire domo compellat Phanium (*sc. 3*). nuntiatur Antiphoni et Phormioni per Getam, Phanium a patre agnitam permissamque, ut uxor habeatur (*sc. 4—7*). quae cum ita nupta sit, exposcitur argentum a Phormione per rixam senum (*sc. 8*), a quibus ille oppressus rem omnem aperit¹⁵ Nausistratae. ad quod primum irata ut in tali re uxor mox lenitur in fine fabulae et tutissimum a patris iracundia praestat Phaedriam (*sc. 9*).

PROLOGVS.

1 1 POSTQVAM POETA VETVS POETAM NON POTEST hoc initium ad destructionem personae aduersarii sumitur con-²⁰ iunctum cum insinuatione personae Terentianae. 2 POSTQVAM POETA VETVS P. N. P. nota 'postquam' apud ueteres

1 eiusdem *CD* | per — eicienda] tum cum *R* || 3 se ipsum *R* || 4 callide (*om.* et) *CO* | et — Antiphone] ***** (*in mg.* consumpte erant littere ob uetustatem *m. 1*) *R* || 6 senum] de-
num *V* | senum ***** secum loquitur ***** nutricem *R* |
et *om.* *O* || 9 <et> phormio *R* || 10 accepit *O*, (*ante corr.*) *R* |
argumentum *R* | et conuenitur] inuenitur *CO* || 11 <de> domo
V | nuntiatur — Phanium] per getham antiphoni et phormioni
nuntiatur (Phanium *om.*) post 13 habeatur *V*, *om.* *CO* || 12 <per>
a patre *V* || 13 cognitam *codd.*, *corr. Steph.* | uxor <uxor> ut
habeatur *C* | quae cum ita] ita ut *RCO* || 15 oppressis *C* ||
16 Nausistrata eque primum *R* | re <fit> *O* || 18 phedria *R* ||
19 POETAM — POTEST *om.* *R* || 20 a destructione *R* || 22 P. N. P. *om.* *R*

non praeterito modo sed etiam praesenti tempori adiungi, ut (*Verg. Ecl. I 30*) 'postquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit'. quamquam sunt qui 'postquam' pro 'quoniam' accipi uelint. 3 POSTQVAM POETA V. P. N. P. 'poeta uetus' qui iam diu est, non qui iam diu fuit. 5 ergo ut uinum uetus, non <ut> uetus annus.

4 POSTQVAM POETA VETVS POETAM iucunda repetitio, ut (*Verg. Aen. XII 139*) 'diua deam' et (*Aen. I 684*) 'notos pueri puer i. u.' 5 POSTQVAM POETA VETVS POETAM NON POTEST ἀντιθέτον primum per σύλληψιν 10 primam, ita ut extrinsecus 'nouum' audire poetam oporteat.

2 2 1 RETRAHERE A STUDIO sic loquitur, quasi rem scaenicam magis laedere uoluerit Luscius quam Terentium.

2 TRANSDERE 'transdere' ueteres sonantius, quod nos lenius 'tradere', ut 'translatum' nos, <illi> 'tralatum' e 15 contrariō. 3 ET TRANSDERE HOMINEM comice et uenuste inseruit 'hominem', ut (*Verg. Aen. V 259 et 262*) 'leuius huic hamis c. a. t. d. h. u. d. et t. i. a.'

3 3 1 MALEDICTIS DETERRERE sensus hic est: ipse se aduersarius, inquit, fatetur uictum, qui a rebus exclusus 20 ad uerba delapsus est. 2 MALEDICTIS DETERRERE deest 'eum', ut (*Verg. Aen. I 72-73*) 'quarum quae forma pulcherrima D., <c. i.>'.

1 tempori O, schol. Ricc., -re RC, om. V || 3 sint O, (ante corr.) R | <simpliciter> pro O, ed. pr. || 4 uelut C, uolunt R | POSTQVAM — N. P. om. R || 5 poeta uetus om. COV | quia iam C | non quia iam CO || 6 <dicatur> non O | ut add. Steph. | annus añs C, annis OV, ennius R || 7 POSTQVAM om. RO || 8 et] ut RO || 9 notus puero CO || 10 ἀντιθέτον R, anthiteton O, (in mg. ἀντιθέτον) V, **** C | primum om. CO | σύλληψιν R, syllepsim (in mg. σύλληψιν) V, **** CO || 11 audiri R || 13 <tan>quam C || 14 transdere tradere R, tradere (-r& C) traducere CO, transdere V | quod] quam RCO || 15 lenius <enuntiamus (-auere dett.)> V, om. CO | transdere V, traducere C, om. O | illi add. e schol. Bemb. | tralatum schol. Bemb., tranlatum V, transl- RC, tractum O || 16 et] ut C | traducere CO | uetuste V || 18 <ter> huic codd. | d. 2. — a.] decus serat R, d. e. decus serat a V, d. e. (om. O) <maledictis (deterre add. O) parat> decus fuerat CO || 19 DETERRERE — inquit om. CO || 20 fateatur C | qui a] quia RCO || 21 deest] est C

- 4 4 1 QVI ITA DICTITAT impudentiam ostendit per frequentatium uerbum. 2 QVAS ANTEHAC FECIT FABVLAS et hic lentum accusatorem facit, qui praeterita ingerat et de quibus iam sit iudicatum in melius.
- 5 5 1 TENVI ESSE ORATIONE ET SCRIPTVRA LEVI imperitum inducit criminatorem, qui hoc obiciat, quod proprium debet esse comici stili. 2 Reuera autem hoc deterior a Menandro Terentius iudicabatur, quod minus sublimi oratione uteretur; quod ipsum nunc purgat dicens in tragoedia altiora posse transire. 10
- 6 6 1 QVIA NVMQVAM INSANVM SCRIPSIT ADVLESCENTEM ideo uidemur leues tenuesque, inquit, quia in comoedia prodigia facta <non> sunt nec tragoedias concitauimus. 2 Et [†]callide errori reprehendentis, sed etiam imperite scribere ostendit Luscium Lanuvinum. 3 SCRIPSIT legitur et 'fecit'. 4 ADVLESCENTVLVM ut comicam personam ostenderet, artificiose imminuit 'adulescentulum', quo magis persona a sublimitate tragica discessisset.
- 7 7 1 CERVAM VIDERE FVGERE hic affectus a comoediis remouendus est. 2 CERVAM VIDERE FVGERE ET SECTARI 20 CANES ambiguitas per accusatium casum perseuerans usque ad ultimum de industria, ut etiam ipsa perplexitas odiosa sit.

1 imprudentiam *codd.*, *corr. Steph.* || 3 fecit *V* || 4 sit *R* | in *om. COV* || 5 TENVI *om. C* || 6 qui] quia *R* || 7 a *om. OV* || 10 transire posse *V (dett.)* || 11 nusquam et adulescentulum *Ter.* || 13 facta non sunt *schol. Ricc.*, facta sunt *RV*, sunt facta *CO* | nec *schol. Ricc.*, et *RCO*, in *V (dett.)* | tragoedia *V* | concitauimus *schol. Ricc.*, -tamus *codd.* || 14 et callide errori reprehendentis sed etiam imperite scribere ostendit (ostenderet scribere *C*) luscium lanuvinum (lauinium *C*) *RC*, ne modo callide errorem reprehenderet sed etiam ut ostenderet imperite lauinium luscium *O*, et callide hic non solum errori obuiat Luscii (e. l. o. *L*, errorem *D*) reprehendentis sed etiam imperite scripsisse ipsum luscium lauinium ostendit (o. l. l. *dett.*) *V (dett.)*; fort. et callide <non modo> errori <repugnat> reprehendentis (*Schoell*) vel et c. <n. m.> errare <respondit> reprehendendo (*Goetz*) || 15 igitur *CO* || 17 ostenderet *V (dett.)*, ostendat et *RCO* || 19 hic — FVGERE *om. R* | hic *O (Steph.)*, hinc *rell.* || 20 SECTARI *om. R*

- 8 **8** ET EAM PLORARE ORARE VT SVBVENIAT SIBI haec
omnis *περίστασις* tragica est et ideo in comoedia uitiosa
ducitur.
- 9 **9** 1 CVM STETIT OLIM NOVA bene hoc: potuit enim
responderi 'cur igitur stetit et non exacta est a populo?' 5
2 CVM STETIT OLIM NOVA recte 'olim', quasi dicat:
cum adhuc Terentius non scriberet, penuria meliorum est
probata. deinde quod ait 'noua', hoc significat omnia
carmina ipsa nouitate commendari, etsi nullius momenti sint.
- 10 **10** ACTORIS OPERA <MAGIS> STETISSE una 'opera' et 10
suffragium scaenicorum comparat et laedit aduersarium.
- 11 **11** MINVS MVLTQ AVDACTER noue dictum 'minus multo
audacter', ut cum dicamus nos 'minus audacter'.
- 12 **12** 1 QVI HOC DICAT AVT SIC COGITET omne quod in
mentem uenit aut cogitamus aut dicimus. Vergilius (*Aen.* 15
II 124—125) 'et mihi iam multi crudele caneabant arti-
ficis s. et t. u. u.' 2 Hic sensus est: nunc si quis est
qui hoc dicat aut censeat 'improbis est Terentius, qui
omnes prologos de maledictis <habet>', habeat is hoc res-
ponsum sibi 'aduersarium coegisse qui prouocauerit'. nam 20
quid faceret Terentius, cum de palma artis musicae cer-
tandum uideat esse sibi?
- 13 **13** LACESSISSET PRIOR aut 'laccessisset' abundat aut
'prior'.
- 14 **14** 1 NVLLVM INVENIRE PROLOGVM 'prologum' modo 25
non hominem sed verba significat. 2 NOVVS hic, quod
supra praetermisit, ueteri supposuit nouum.

1 ET *om.* V || 2 omnino V | *περίστασις* *Steph.*: perfrasis
codd., peritasy *schol.* *Bemb.* | et *om.* R | uitiosa dicitur *schol.*
Bemb., uitiose inducitur V (*dett.*) || 4 hoc <positum est> *dett.* |
potui R, posuit CO || 5 respondit CO || 6 CVM — NOVA] olim R ||
7 est *om.* R || 8 <q>] omnia R || 9 nouitate ipsa V (*dett.*) | sunt
RCO || 12 <hoc> nouum CO | minus m. au. ut C, multo aut
O, **** (*in mg.* delete erant littere) R || 13 dicimus V | nos
om. OV || 14 qvi] quia R || 15 mente RO || 15 <ut> uirg. V ||
16 et] ut CO || 17 Hic *om.* CO || 18 dicat hoc CO || 19 habet
add. e schol. *Bemb.* || 22 uideatur esse R, esse uideat C | ubi C,
om. O || 25 prologum *om.* R || 27 supposuit] opposuit *Westerh.*;
reddidit *schol.* *Bemb.*

- 15 **15** NISI HABERET CUI MALEDICERET mire 'haberet', quasi dubium non sit maledicendum esse Luscio.
- 16 **16** 1 IS SIBI RESPONSVM HOC HABEAT IN MEDIO huic rei per qualitatem respondet: aduersarium cogere, ut sic agat. 2 IN MEDIO OMNIBVS PALMAM ESSE POSITAM sensus hic est: inueniret, inquit, sed maluit, cum de palma certandum sit, aduersario respondere laedenti. uerum oratorie manifesta soluere non curauit, hoc est 'inueniret'; hoc enim subiciendum fuit. 3 OMNIBVS et nouis et ueteribus poetis. 4 PALMAM pro causa certaminis posuit, et ideo non esse mirandum, si pugnant, quibus causa certaminis praesto est.

- 17 **17** 1 QVI ARTEM TRACTANT Vergilius (*Aen. I 601—602*) 'nec quicquid ubique est gentis Dardaniae, m. q. s. p. o.' 2 *Et περιφραστικῶς ἐντὶ τοῦ* 'qui comoedias scribunt'. 15
- 18 **18** 1 ILLE AD FAMEM HVNC AB STVDIO hic maxime incipit soluere, quod sibi superius ipse proposuit. 2 ILLE AD FAMEM HVNC AB STVDIO nunc 'quid est' inquit 'poetam uituperare nisi ad famem reicere?'; nam poetae probi uendebant fabulas suas et harum pretiis alebantur. 20 3 [†]ILLE AD FAMEM HVNC AB STVDIO cur lacessitus respondes? 'certamen est' inquit. 4 AB STVDIO STVDVIT rei. uetuste, ut (*Eun. III 5, 8*) 'luserat ludum' et (*cf. Lucil. libr. inc. fr. 111 M.*) 'pugnam pugnavit'.

2 esse Luscio *schol. Ricc.*: esse Luscii *C*, luscio *R*, esse *V* (*dett.*) *schol. Bemb.*, is scilicet luti launius *O* || 3 is *om.* *RCO* | habet *V* || 4 respondit *CO* || 5 palmam omnibus *CV* (*dett.*), palmam *O* | ESSE POSITAM *om.* *R* || 6 hic *om.* *O* | inueniret *V* || 8 inueniret *O*, inuenire et *rell.* || 9 nobis *R* || 11 esse | est *Steph.* | pugnavit *C* || 13 tractent *V* | Vergilius *om.* *RC* || 14 ubique *om.* *V* | *o. om.* *R* || 15 Et *om.* *CO* | ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΩΣ et Δ Τ ΤΟΥ *cod. Cuiac.*, περιφραστικῶς . . ἐν . . τοῦ *R*, per περιφραστικῶς et ἐντὶ τοῦ *V*, ***** *CO*; peierasticos anti *schol. Bemb.* || 16 famam *C*; sic et 18 | a studio *O*, a . st. *R* | hic — stvdio *om.* *R* || 17 solui *C* || 18 hvnc ab stvdio *om.* *V* | nunc — stvdio *om.* *O* || 19 probati *Hartman* || 20 eleuabantur *R*, eleuantur *C* || 21 ILLE — stvdio | *schol. pertinet ad v. 19* | a . st. *R* | respondens *RCO*, -det *V* || 23 ut <et> *V* | iusserat *RCO*

- 20 **20** 1 BENEDICTIS SI CERTASSET AV. B. bene 'certasset', quia supra (v. 16) dixit 'in medio omnibus palmam esse positam', quasi dicat: quicquid in certamen uenerit, in eo uincendos aemulos esse. 2 SI CERTASSET ἀντι τοῦ 'prouocasset': ab eo quod praecedit id quod sequitur. Vergilius (*Aen. I* 548—49) 'nec te certasse priorem paeniteat'. 3 AVDISSET BENE bene audire est bene dici, laudari.
- 21 **21** 1 QVOD AB ILLO ALLATVM EST id est maledictum (*cf. v. 3*). 2 QVOD AB ILLO ALLATVM EST ID SIBI 10 RELLATVM PVTTET prouerbiale est: quod dedit, recepit. 3 Et geminavit L, ut (*Verg. Aen. I* 30) 'reliquias Danaum'.
- 22 **22** 1 DE ILLO IAM FINEM FACIAM ἀπὸ τῆς ἐπιεικείας τοῦ λέγοντος. 2 DICENDI MIHI PECCANDI CVM IPSE DE SE et 'mihi' et 'de se' proprie positum est, et praeterea 15 ἀμφιβολία.
- 23 **23** 1 PECCANDI maledicendi an <uere> peccandi? 2 CVM IPSE DE SE FINEM NON <F.> prius ego, inquit, de illo finem faciam quam ipse de se. 3 Et prius ego dicendi faciam quam ille peccandi finem. 4 NON FACIT 20 pro 'non faciat', ut (*Eun. II* 1, 24) 'mirum ni egomet turpiter hodie hic dabo'.
- 24 **24** 1 NVNC QVID VELIM ANIMVM ATTENDITE deest 'quae-

1 certasse O, cer. R | AV. B. bene] an hoc bene R, tam (tum O) hoc bene CO, tam bene hoc V | certasset <et> RCO || 3 certamine V || 4 [uincen]dus aemulu[s est] schol. Bemb. | certasset bis V | ἀντι τὸ .i. R, ἀντι τοῦ .i. V, **** CO | <p> prouocasset R || 5 ab eo] hic R || 9 quid V | ablatum COV | id — ALLATVM om. O || 10 ablatum CV | ID SIBI] et sibi R, sibi CO, sibi id esse V || 11 rellatum V², relatum rell. || 12 L om. RCO; <τὸ> L? | reliquias CV, reliquias rell. || 13 ἀπὸ τῆς ἐπιεικείας τοῦ εἰπόντος R, ἀπὸ τῆς ἐπιεικείας τοῦ αἰτούντος V, ***** CO; λέγοντος Steph., *cf. II* 1, 40 || 14 IPSE DE SE] idem codd. || 15 et I.] ē V || 16 ἀμφιβολία R, ἀμφιβολογία V, **** CO || 17 an] aut schol. Bemb. | uere add. W., *cf. I* 1, 15; *I* 2, 24 || 18 inquit ego COV || 19 ipse — quam om. O | prius et (ē C) dicendi ego CV || 20 non faciat pro non faciet R || 21 ne RV, om. C | egomet <me> CO, ego m^e V || 22 hinc V, om. RCO || 23 num R

ritis', ut sit: nunc quid uelim quaeritis? animum attendite. 2 NOVAM Latinam dicit.

25 25 EPIDICAZOMENON QVAM VOCANT COMOEDIAM manifeste hic errat Terentius; nam haec fabula quam transtulit Epidicazomene dicta est a puella, de qua iudicium est, cum sit <alia> fabula Epidicazomenos eiusdem Apollodori. debuit ergo dicere 'Epidicazomenen'. v. app. p. 530

26 26 1 LATINI PHORMIONEM NOM. $\phi\acute{o}\rho\mu\iota\omicron\nu$ tegiculum dicunt Graeci, a quo insternitur pauimentum, — unde $\Phi\omicron\rho\mu\iota\omicron\nu$ correpta prima syllaba apud Apollodorum est. 10 *non ergo a formula, ut quidam putant* — et inde parasitus, ulissimae condicionis homo, nomen accepit. v. app. p. 530

27 27 QVIA PRIMAS PARTES QVI AGET 'primas' nunc maximas: ad actorem enim rettulit. Cicero (*divin. in Caec.* 15, 48) 'saepe illum, qui est secundarum aut tertiarum 15 partium'.

26 26 2 PHORMIONEM si a formula esset nomen comoediae, produceremus primam syllabam, si a phormione, corripere debemus.

28 28 1 PER QVEM RES GERETVR MAXIME quia 'primae 20 partes' etiam aliud significabant. *non ergo nunc primum actum dicit, sed summas partes.* 2 Et bene 'maxime', quia et per alios.

1 sit num *R*, *om.* *CO* | animaduertite *R* || 2 <apporto> nouam *V* | Latinam dicit *om.* *V* || 3 $\epsilon\pi\iota\delta\iota\kappa\alpha\zeta\omicron\upsilon\mu\epsilon\nu\omicron\nu$ *V*, ***** *CO* | comoediam uocant *V* || 4 <hic> transtulit *O* || 5 epidicazomenes *V* | dicta est | dicte *C¹O*, dicta *C²*, -am *R* || 6 alia fabula *schol.* *Bemb.*, fabula *V*, facile *CO*; in *R* scriptura *evamuit* || 7 epidicazomenon <graeci> *V* (*dett.*) || 8 for. *R* | nam *COV*, non *R* | $\phi\acute{o}\rho\mu\iota\omicron\nu$ *Steph.*: formion *R*, ph- *V*, phormio *CO* || 9 a qua *R*; quo *Steph.* | consternitur *R*, sternitur *O* || 10 $\Phi\omicron\rho\mu\iota\omicron\nu$ *W.*: formion *R*, phormio *COV* || 11 quidam putant <dictum est> *V* (*dett.*), ***** *R* | et inde *V* (*dett.*), inde *R*, unde *CO*; ergo inde *schol.* *Bemb.* || 12 homo *om.* *V* (*dett.*) || 13 partes primas *V* (*dett.*) | qui agit *O*, q. a. *R*, ait *C* | primas *om.* *C* || 17 a *om.* *R* || 18 produceremus *V*; protraheremus *schol.* *Bemb.* | *noli* phormio *coll. schol.* 26, 1, nam *cf.* I 2, 72 et *Thes. gl. s. v.* formio || 20 *RES om.* *O* | geretur *D*, geritur *rell.* || 21 significabant *R*; -cant *ed. pr.* | nunc *post* dicit *V* || 22 summas sed partes *C*, *om.* *O* | Et *om.* *CO* | maxime] alios *CO*

- 29 29 VOLVNTAS VESTRA SI AD P. A. D. O. 'si voluntas accesserit' pro 'si faueritis' noue, *scilicet uoluntatem pro fauore ponit.*
- 30 30 1 ADESTE AEQVO ANIMO fauor in comoedia silentium spectatoris est. recte ergo addidit 'per silentium'. 5
2 AEQVO ANIMO nunc propositio est.
- 31 31 NE SIMILI VTAMVR FORTVNA ATQVE VSI SVMVS ne populum laederet, fortunam maluit accusare.
- 32 32 1 CVM PER TVMVLTVM NOSTER apparet Hecyram ante Phormionem actam esse, cui contigit id quod queritur populum subaccusans. 2 NOSTER GREX MOTVS EST Loco locus est distributio temporum, quae cuique in spectaculum uenturo attribuuntur ab aedilibus; unde 'loco motus' dicitur, qui suas horas non obtinuerit inter praecedentes et consecuturos. *ergo proprie.* 3 Sic et Cicero 15 (*in Catil. II 1, 1*) 'loco ille motus est, cum est ex urbe pulsus'.
- 33 33 1 QVEM ACTORIS VIRTVS ubique laudat actorem; est enim poetae utile. 2 QVEM ACTORIS VIRTVS qui exclusus totiens animos non abiecerit, sed perseuerauerit 20 agere. ideo 'uirtus' est. 3 RESTITVIT LOCVM bene repetiuit 'locum', ut ἀμφιβολίαν uitaret, ne 'quem' tumultum dicere uideretur.
- 34 34 1 BONITASQVE VESTRA ADIVTANS ATQVE AE. 'bonitas' in omnibus generaliter rebus, 'aequanimitas' in spec- 25

1 SI — uoluntas *om.* O | D. O. — accesserit *om.* R || 2 noue ex none *corr.* R, nonne CO | scilicet *Sabbad.*: sic COV, sicco R, sic cicero(?) *cod. Cuiac.*; sic 'uoluntate' pro fauore ponit <in Adelpis (III 4, 44)> Schoell || 3 ponit RCO, posuit V (*dett.*) || 5 addit R || 6 praepositio V | est *om.* RO || 7 NE | ut CO | simul C || 9 noster <g. hic> apparet O || 10 cui *om.* CO | <in> id CO | quod OV, quo C, de quo R || 11 EST *om.* R || 12 in *om.* R || 13 loco motus *schol. Bemb.*, locus motus *codd.* || 14 inter — Sic *om.* O || 15 secuturos C, assec- V | proprie <dixit> *schol. Bemb.* || 16 est 1. et ex *om.* O || 17 depulsus *Cic.* || 20 animum V | obiecerit R || 21 est *om.* R || 22 locum *om.* CO | amphiboliam RV, -bologiam O. * * * * C || 23 uidetur C || 24 ADIVTANS — AE. *om.* O | ac V || 25 rebus <est> V (*dett.*)

tando. 2 An 'bonitas' in spectandis his quae bona sunt, 'aequanimitas' in ignoscendis uitiis atque delictis?

3 An *ταυτολογία* est? 4 An 'bonitas' circa omnes, 'aequanimitas' circa Terentium? 5 BONITASQVE VESTRA ne totum actori attribuens nihil populo praeter culpam 5 reliquisse uideretur, honoris causa hoc addidit. 6 ADIVTANS sic maluerunt ueteres quam 'adiuuans' dicere. Ennius (*ann. v. 386 M. = 335 V.*²) 'o Tite, si quid ego te adiuto curamue leuasso'.

I.

1.

- 35 I 1 AMICVS SVMMVS MEVS ET POPVLARIS quod in omni- 10
bus fere comoediis, in quibus perplexa argumenta sunt, fieri solet, id in hac quoque Terentius seruat, ut *προτατικὸν πρόσωπον*, id est personam extra argumentum, inducat; cui dum ob hoc ipsum, quod ueluti aliena <a> tota fabula est, res gesta narratur, discat populus textum 15 et continentiam rerum sitque instructus ad cetera.
2 AMICVS SVMMVS MEVS in hac scaena, quae docendi atque

1 spectandis *R*, probandis *rell.* || 2 in cognoscendis *O*, ignoscendis *RC* || 3 an *ταυτολογία* est *R*, et *ταυτολογία* est *V*, ***** *CO* | omnes *D*, omnem *RCV*, (actorem in *mg.*) *O* || 4 -QVE VESTRA ne] aut *CO* || 5 nihil] in hoc *CO* || 6 <reli- gionis> reliquisse *CO* | ADIVTANS] qui secundum *V* (*dett.*) || 7 sic] s. *CO*, *om.* *V* (*dett.*) | maluerunt (-rit *O*) ueteres quam adiuuant dicer (*δ-q-a-O*) *RCO*, ueteres adiutans dicere maluerit quam adiuuans *V* (*dett.*) | Ennius — leuasso *R*, *om. rel.*; v. *Mus. Rhen. LII 80* et *Vahlen ad Enni v.* || 10 meus summus *R*, summus *O* | ET POPVLARIS *om.* *R* || 12 fieri] teneri *schol. Bemb.* | *προτατικὸν πρόσωπον* *R*, *προτατικὸν πρόσωπον* *V*, *prothaticon* *prosopori* *CO* || 14 quod ueluti *schol. Bemb.*, uel quod uti *codd.* | a *add. e schol. Bemb.* || 15 fabula tota *V* | gesta res *COV* | textum et continentiam *Westerh.*: textum ex (et *O*) continentia *codd.*, continentiam *schol. Bemb.* || 16 institutus *schol. Bemb.* || 17 meus summus *R* | atque instruendi *post* spectatoris *CO*, *om. schol. Bemb.*

instruendi spectatoris causa inducitur, miri extrinsecus lepores facetiaeque cernuntur et sales comici. id enim est artis poeticae, ut cum narrationi argumenti detur opera, iam tamen res agi et comoedia spectari videatur.

3 AMICVS SVMMVS MEVS insinuatio personae eius, quae inducitur ad audiendum argumentum. 4 Et uide seruum ostendi Dauum et non ostendi, cuius sit seruus. 5 AMICVS SVMMVS MEVS causa, cur in scaenam procedat Dauus.

6 AMICVS a uoluntate, POPVLARIS a fortuna. 7 POPVLARIS eiusdem condicionis gregisque. Sallustius (*Catil.* 10 22, 1) 'popularis sceleris sui'. 8 Et POPVLARIS populo amatus est. 9 POPVLARIS ciuis est. 10 POPVLARIS humilis est. 11 POPVLARIS uilis <e> populoque factus, ut si quis dicat sordidum popularem<que> ciuem. 12 AMICVS SVMMVS MEVS Dauus extra duas familias inducitur, quae in hac sunt fabula, alienus ac per hoc ignarus, cui Geta narret argumentum.

36 2 1 HERI AD ME VENIT apparet heri fuisse nuptias.

2 HERI AD ME VENIT propter cognationem E et I litterarum non dubitauerunt antiqui et here et heri dicere 20 et mane et mani et uespere et uesperi. 3 ERAT EI DE RATIVNCVLA deest 'nam', sed mire subtractum est.

4 ERAT EI DE RATIVNCVLA opportuna diminutio in re serui: 'ratiuncula' et 'pauxillulum'. 5 ERAT EI DE RATIVNCVLA moraliter intulit 'erat ei': magis enim facetum est 25

1 miri *schol.* Bemb., mire *codd.* || 3 cum] dum *schol.* Bemb. | narratione CO || 4 iam tantum V; iam tum Sabbad. || 7 seruus sit CO || 9 a 1. om. R | a 2. om. RCO || 10 conditio C | gregisque *cod.* Cuiac., grecisque CO (*dett.*), (in *mg.* al' generisque) R, generisque V || 11 <***> popularis CO | sui sceleris COV | Et om. O || 12 est <et> V | ciuis] eius *cod.* Cuiac., ciuilis *schol.* Bemb. || 13 est om. R | e *add.* Steph. | <pro>fectus Goetz || 14 -que *add. e schol.* Bemb. | ciuium CO; ciuitati *schol.* Bemb. || 15 extra] et geta R || 18 heri] here *cod.* Cuiac. || 19 cognitionem R || 22 sed] sit CO | est om. RCO || 23 in re] iare R, re O || 24 pauxillulum CV | ei erat CO | ratione C, om. R || 25 moralitate R, moraliter litem CO | enim] ei V | est om. CO

et comicum, cum ἀσυνδέτως infertur, quam si diceret 'nam erat ei'.

37 **3** 1 IAM PRIDEM APVD ME R. de argumento sumitur causa colloqui: nam 'debui' inquit 'Getae, et ille a me exigit, ut muneretur dominus ob nuptias factas'.
2 PAUXILLVLVM quartus gradus diminutionis: paulum paululum pauxillum pauxillulum.

38 **4** 1 ID VT CONFICEREM ἔλλειψις prima. 2 Et CONFICEREM proprie, nam fieri pecunia dicebatur. Sallustius II (*Hist. II fr. 34 M.*) 'quae pecunia ad Hispaniense bellum 10 Metello facta erat'. 3 CONFICEREM quia in promptu non erat. 4 CONFECI AFFERO bene, quasi reddendi mora <non> habere fuerit.

39 **5** 1 NAM ERILEM FILIVM τροφίμων <Graeci> dicunt. atque haud scio an Latini quoque 'alumnus' dicere potue- 15 rint, nisi hoc mallent. 2 NAM ERILEM FILIVM EIVS DVXISSE AVDIO mire se applicat argumento.

40 **6** 1 EI CREDO MVNVS HOC CORRADITVR mire: heri quidem fuerunt nuptiae, sed munus adhuc corraditur, quia in nuptiis etiam septimus dies instaurationem voti habet, 20 ut in funere nonus dies, quo denicalia concluduntur.

1 ἀσυνδέτω R, ασυνδετος V, assind&eos C, assignet O | infertur — 3 sumitur om. O | nam] non C || 3 iam pridem in ras. R, iam quidem C | r.] & ei C || 4 debuit COV | ille a me W.: ille mea R, ille me te C, ille met V, illi merito D || 5 muneretur V, numer- C || 6 pausillulum CV || 7 paucillum V | pausilulum V, om. RCO || 8 ἔλλειψις .1. R, ἔλλειψις (m. 2) prima V, mellipsis .1. CO | Et] ut CO || 9 II] .2. C, .2. O, om. RV || 10 hispanense V || 11 conficere CO || 12 conieci CO | non cod. Huls., om. rell. (schol. Bemb.) || 13 habere] ab aere V (Sabbad.) | <causa> fuerit V (dett.) || 14 τροφίμων — FILIVM om. O | trofimon R, trof- C, τροφίμων V² | Graeci add. Steph. || 15 potuerunt C, potuerant V || 16 hęc C | EIVS] c. R | DVXISSE AVDIO] dux .e. C, d. R || 17 ad argumentum schol. Bemb. || 18 ei minus hoc .c. c. R, & minus (mun- O) hoc corradet (-rod- C) CO, ei munus hoc corradetur V || 19 minus adhuc (-hoc C) CO, adhuc munus V || 20 septima V | restaurationem CO || 21 quod enicalia CO, quod cui alia R, quo euicalia V | conducuntur C

2 EI CREDO UXORI scilicet. 3 MVNVS HOC COR. 'hoc' pecuniae scilicet 'munus ei c.' et est figura ἐφεξήγησις.

4 CREDO pro 'uere scio'. 5 Et EI AN UXORI AN absolute, ut sit: ei rei? 6 CORRADITVR apta in uerbo difficultas, ut in Adelphis (II 2, 34) 'minas decem corradet alicunde'. et (Heaut. I 1, 89) 'corrasi omnia'.

41 7 1 QVAM INIQVE COMPARATVM EST miro ἰδιωτισμῷ morem pro lege esse queritur: 'comparatum' enim constitutum. 2 EI leg<itur 'h>i'. 3 Et 'hi qui minus habent diuitioribus' dixit, ne diceret 'serui dominis'; uult 10 enim latius patere quod dicit et generalem esse sententiam. 4 QVAM INIQVE COMPARATVM EST HI QVI MINVS HABENT garrulos seruos et sententiosos amat comoedia, tristes et parce loquentes tragoedia.

42 8 1 VT SEMPER ALIQVID ADDANT mire non 'dent' sed 15 'addant' et non 'aliquando' sed 'semper'. 2 DIVITIORIBVS pro 'minus pauperibus'.

43 9 1 QVOD ILLE docte ad singularem numerum transit a plurali. 2 QVOD ILLE redit ad Getam. 3 VNCIATIM sic ueteres multa. 4 VNCIATIM cum pecunia expensa 20 ferretur more ueterum, non ut nunc adnumeraretur, assis libra erat eiusque partes unciae; rursum unciae unius duodecima pars libella dicebatur. merito ergo non per

2 ei c. Sabbad.: erit *codd.* | figura *om.* O | ἐφεξήγησις V, apheresis O, **** RC || 3 <ei> credo R | pro uero CO, puero R, *cod. Cuiac.* | scio. Et EI *om.* RCO | an uxori *om.* O | an *sser.* R, *om.* C | absoluere R || 4 ut sit *om.* RCO | rei] *pei* C || 5 decem] .xx^{ti}. R || 7 est *om.* RCO | ἰδιωτισμῷ V, idiotismo C, **** RO || 8 morem *om.* O | esse queritur Sabbad.: conqueritur *codd.* | comparat CO | enim O, .n. C, non *cod. Cuiac., om. rell.* || 9 *schol.* 2 *om.* R | ei legi COV, *corr. Schoell* | Et] ut RV | his CO || 10 habent <et> COV | diuitioris R, ditioribus COV; diuitioribus] *schol. Bemb.* | serui *om.* C || 11 enim] herum CO | dixit V || 12 est] ut RCO | hi *om.* CO || 14 tragoedia] comedia R || 15 ADDANT mire non *om.* CO | mire *om.* R || 16 ditioribus COV || 18 numerum *om.* O || 20 sic — VNCIATIM *om.* CO | expensam R || 22 rursus unciae V, *om.* CO | unius] unde CO, *om.* V || 23 non — sestertios] **** C | non] neque O

singulos sestertios neque per singulos denarios neque per singulos asses, sed id quod ὑπερβολικῶς minimum fuit, per singulas uncias 'unciatim' dixit. et Cicero (in Verr. II, II 10, 26) 'ecquis Volcacio, si sua sponte uenisset, unam libellam dedisset?' 5 VNCIATIM VIX potuit et unciatim et cito conflari peculium, ut multa pauxillatim sed cito fiunt maxima. merito ergo additum est 'uix'.

6 Sed quid si et 'unciatim' et 'uix' et tamen de lucro? 'de dimenso suo' inquit. quid si ex abundanti? 'suum defrudans genium'. deinde non 'adquisiuit' sed 'comparsit' et ad postremum 'miser', ut iniquitas consuetudinis comploratione finiretur. 7 DE DIMENSO SVO serui quaternos modios frumenti in mense accipiebant et id 'dimensum' dicebatur. 8 Et utrum a mense an a metiendo incertum est. 15

44 10 SVVM DEFRAVDANS GENIVM ut contra genialia curare dicitur, qui uiuit lautius.

45 11 1 ID ILLA nupta scilicet. 2 VNIVERSVM ARRIPIET contra illud quod 'unciatim' dixerat. 3 VNIVERSVM ARRIPIET magna uirtus paene in singulis syllabis: contra illud 20 quod ait 'ille' 'illa' rettulit, contra 'unciatim uix' et 'de dimenso suo' 'uniuersum', contra <id> quod ait 'munus corraditur' 'arripiet', contra 'suum defraudans genium' et 'comparsit miser' 'haud existimans quanto labore partum'. 4 HAVD EXISTIMANS uel intellegens uel 25

1 sextertios RV || 2 quod per ὑπερβολικῶς (hiperbolicos CO) COV, quod **** R | minimam R, nimium CO || 3 Cicero] bñ CO || 4 et quis RCO, quis V | uolcatio R, uulc- V, uulg- CO || 5 unciatim et om. O || 6 paulatim V, pauxillulatim O || 7 sed] et CO || merito om. R | addidit R | est uix] *** R || 8 si et] sit et V, sit CO || 9 de <di> dimenso COV | quid <quod> CO | abundanti <est> V || 10 defraudans COV || 13 acc- frum- in mense CO, acc- in mense frum- V || 14 demensum R | a 2. om. R || 16 ut contra om. V || 17 latius CO || 18 nupta sit C, .8. nupta O || 19 contra — ARRIPIET om. C | dixerit O || 21 et om. V || 22 demenso R | quod contra CO | id add. Steph. || 25 partum <sit> RCO, <sit> partum V (dett.) | aut C, om. R | uel 1.] aut R

recogitans ac reputans. 5 HAVD EXISTIMANS pro 'aestimans'. Sallustius (*Hist. III fr. 48, 1 M.*) 'si, Quirites, parum existimaretis'.

- 46 **12** 1 QVANTO LABORE PARTVM hoc sic pronuntiandum, quasi nunc ei uenerit in mentem saepius passurum Getam, quod semel tolerare grauissimum iudicarit. 2 QVANTO LABORE ut (*Verg. Aen. VII 244*) 'reliquias Troia ex ardente receptas'. 3 PARTVM <'partum'> proprie dicitur de eo quod labore quaesitum est, quia nullus partus est sine doloribus ac labore. 4 PORRO <AVTEM> GETA FERIE- TVR ad paupertatem rettulit 'ferietur', nam et damnum plaga et res sanguis dicitur (*cf. 13, 2*).

- 47 **13** 1 FERIE TVR ALIO MVNERE significanter non 'fungetur munere' sed 'ferietur' dixit. 2 FERIE TVR ALIO MVNERE ex consuetudine 'ferietur', nam et plagam damnum et sumptum sanguinem nostrum dicimus (*cf. 12, 4*). 3 VBI ERA PEPERERIT quae supra (*v. 11*) 'illa' dicta est.

- 48 **14** 1 PORRO ALIO AVTEM 'alio' et 'alio' quod dicit pro multis pronuntiandum est. 2 VBI ERIT PVERO NATALIS DIES cum adiectione temporis cuiuslibet natalis melius dicitur, ut 'natalis <hora>' et 'natale astrum'. sed Vergilius serviens personae rusticae 'meus est natalis' inquit 'Iolla' (*Ecl. III 76*), nec addidit 'dies'.

- 49 **15** 1 VBI INITIABVNT hoc uultuose pronuntiandum.

1 ac] uel O | HAVD om. R || 2 aest-] extimans CO, existimans R || 3 existimatis CO, -marent V || 4 partum <sit> V (dett.) | pronuntiandum <est> V (dett.) || 6 semel] sepe CO | iudicauerit COV || 7 reliquias] recipias CO || 8 partum (post dicitur) add. V (dett.) || 9 partus om. C | sine doloribus est V (dett.) || 10 ac labore om. CO | PORRO GETA om. R || 11 rettulit om. R | et plaga <et> damnum et res sanguis <noster> V (dett.) || 13 significat CO || 14 dixit om. O | FERIE TVR om. CO || 15 ex om. R || 16 dicimus nostrum C || 17 peperit C, peper. R || 18 ALIO om. V | AVTEM] ut C, & O || 20 DIES om. RO | natalis <dies (dixit add. V) cuiuslibet natalis dies (dies om. CV)> RCV || 21 melius <n.> R | hora (*cf. Hor. c. II 17, 19, sicut ad astrum Hor. ep. II 2, 187*) add. ex schol. Bemb.; cf. etiam *Eugr.* || 22 inquit iolla <inquit> CV || 24 uoluptuose CO | pronuntiandum <est> O

2 VBI INITIABVNT ut quidam cibo et potu, ut quidam
sacris. 3 VBI INITIABVNT legitur apud Varronem (*Catus*
vel de liberis educandis) initiari pueros Eduliae et Poti-
cae et Cubae, dis edendi et potandi et cubandi, ubi pri-
mum a lacte et a cunis transierint; quod Vergilius (*Ecl.*
IV 63) 'nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili
est'. hoc annotavit Probus; sed Terentius Apollodorum
sequitur, apud quem legitur initiis Samothracum a certo
tempore pueros imbui more Atheniensium, quod ut in
palliata probandum est magis. 4 VBI INITIABVNT hoc 10
sic inferendum est, non quasi hoc solum sit, sed quasi
defatigatus sit enumerando occasiones dandorum munerum.

5 OMNIA HAEC MATER AVFERET hoc rettulit ad offeren-
tis irrisiōnem, qui putat se puero dare. 6 MATER AVFE-
RET nutrix. an uere 'mater'? 15

50 16 1 PVER CAUSA ERIT MITTVNDI proprie dixit 'mit-
tundi' de muneribus. 2 SED VIDEON GETAM locuturum
ostendit Getam. 3 SED VIDEON GETAM apparet poetam
nihil putasse amplius addendum ad insinuandam populo
personam Dauī et ideo iam induxisse Getam, ut sit causa 20
commutandae orationis.

2.

51 1 1 SI QVIS ME QVAERET RVFVS mira fide poeta desi-
deratum a Geta ostendit Dauum, siquidem <de> ipso loqui-
tur, a quo reddi sibi debitum sperat. 2 SI QVIS ME

1 VBI INITIABVNT *om. CO* || 2 VBI INIT-] ubi ita *CV*, ubi
nam *O* | .leg. *R*, legunt *rell.* || 3 Poticae et *om. CO* || 4 cubedis
edendi *RV*, cube sedendi *CO* || 5 transierunt *RC* || 7 est
om. R | Apollodorum *om. CO* || 8 initiis *O*, -tis *RCV* || 9 pueros
om. V || 12 occasionem *R* || 13 omnes *CO* | hoc *C* | aufert *C* ||
14 aufert *C*, auferet <.s.> *O*, auferet <an> *V*, *om. R* || 15 an
aut *O* || 16 cā .e .m . *R*, erit causa mittendi *COV* | mittendi
CV || 19 nil *R* || 20 induxit *COV* || 22 quaerat *COV*, q . *R* |
ruffus *OV*, rursus *C*, r . *R* || 23 a getae *V*, getae *C*, getam *O* |
siquidem | si quod est *R* | de ipso *Steph.*: ipsum *codd.*

QVAERET RVFVS ἀποσιώπησις secunda, nam apparet plura dicturum fuisse. 3 PRAESTO EST DESINE tertia persona, quia ille nominatiuum praetulit.

52 2 1 AT EGO OBIAM CONABAR TIBI DAVE 'conabar' absolute. 2 An ἐλλειψις est, ut desit 'ire'? 3 Et est aduerbium loci. 4 ACCIPE praeuenit petitionem dicendo 'accipe'. et hoc cum gestu offerentis dicitur. 5 EM hoc est quod ait (I 1, 4) 'confeci: affero'.

53 3 1 LECTVM EST absolute, nam non dicit quid, *utrum debitum an argentum*. 2 LECTVM EST Lucilius (*l. inc. fr. 113 M.*) 'lecti omnes: Atticon hoc est'. 3 LECTVM EST CONVENIET NVMERVS ordine: prius enim qualitas, deinde numerus pecuniae spectari solet. 4 LECTVM EST CONVENIET NVMERVS QVANTVM DEBVI tribus modis debitum pecuniarium soluitur: pensione, spectatione, numero; quo- circa <'accipe'> 'lectum est' 'conueniet numerus quantum debui'. 5 LECTVM EST 'lectum' bonum uel splendidum, ut (*Verg. Aen. X 541—42*) 'arma Serestus lecta refert humeris'. quamuis quidam putant 'lecta' ab eo quod est lego dicta. 6 QVANTVM DEBVI pro 'debitum tibi a me est'.

54 4 1 AMO TE ET NON NEGLEXISSE H. G. amat quod reddiderit pecuniam, agit gratias quod diligenter.

1 quaerat COV | ruffus OV, rursus C | ἀποσιώπησις secunda V, & ποσιώπησις · II · R, aposiopesis I · I · (est O) CO || 2 persona <de se loquens usus est> V (dett.) || 3 qua ille RCO, quia tale V; corr. Steph. || 5 an ἐλλειψις V, anclipsis C, an nedesis O, *** R | ire <an absolute> R | Et <obuiam> O || 6 loci <obuiam> (dett.) | prouenit R | praeuenit — accipe om. O || 7 hem RV, e. m. C, om. O || 8 confici R | ad (at O) uero CO || 9 quid] qui idē C, quid aut V || 10 an] ut V || 11 ad ticon C, ad titon O || 12 conuenit CV | ordine <m seruauit> V (dett.) | dein R || 13 conuenit CV, c. R || 14 <quippe> tribus dett. | tribus — 17 debui om. CO || 15 pecuniarum V (dett.) | numero post lectum est (quocirca om.) R || 16 accipe add. Steph. || 17 debui <positum est> V (dett.) | est lectum om. RCO || 19 humero R | eo om. R || 20 dictum Lindenbr. | quam R || 22 ET om. RO | NON NEGLEXISSE om. R | ha. gr. O, om. rel.

2 *Et* quare? utrum quia conductum non fefellerit an quia lectum attulerit et numero congruenti? 3 *Et* recte dixit, nam redhibitio debiti hoc agit, ut etiam agamus gratiam.

4 AMO TE ET N. N. H. G. hoc pro gratiarum actione ponitur, et ostenditur uere necessariam fuisse pecuniam. 5

5 NON NEGLEXISSE <H. G.> in Andria (*I* 1, 15) 'et id gratum fuisse aduersum te habeo gratiam'.

55 5 1 PRAESERTIM VT NVNC SVNT MORES sic et illud dictum est (*Andr.* *I* 1, 40—41) 'namque hoc tempore obsequium amicos, ueritas odium parit', quia consuetudinis 10 imago est uituperare praesentia. 2 ADEO RES REDIT figurate poeta loquens 'adeo res redit' dixit. 3 *Et* proprie redisse res dicitur, cum aliquid peius ab expectatione contigit.

56 6 1 SI QVIS QUID REDDIT M. H. E. G. id est: etsi non 15 rem magnam, magna habenda est gratia. *hoc enim significat 'quid reddi'*. 2 SI QVIS QUID REDDIT MAGNA H. <E. G.> hoc qui interrogatiue pronuntiauerit, parum belle explicat conceptam sententiam. 3 HABENDA EST GRATIA deest 'ei'. 20

57 7 1 SED QUID TV ES TRISTIS hic admonemur omnem ab initio sermonem Getae quasi satagentis et anxii pronuntiari accommodatis praesertim ad uultum uerbis. nam et (*v.* 1) 'si quis me quaeret' et (*v.* 2) 'at ego obuiam conabar tibi, Daue' et (*v.* 4) 'amo te et non neglexisse 25 habeo gratiam' in se quoddam contractioris animi occupa-

1 *Et* in *RCO* | quia *om.* *R* | conductum *R* (*schol.* *Bemb.*), quom dictum *O*, dictum *rell.* | fefellerit *CO* | an] at *C* || 2 *et*] in *COV* | conuenienti *V* || 3 redibitio *R* (*schol.* *Bemb.*), redditio *rell.* | agit] amo te *CO* | gratias agamus *V* || 5 *et om.* *C* || 6 neglexerit <et> *R* | id *om.* *C* || 8 SVNT MORES *om.* *RCO* | sic] fit *C* || 9 nam *CO* || 12 poeta loquens] pro ita loqueris *V* (*dett.*) || 13 <q̃> cum *C*, quom *O* | ad *C.* *om.* *R* | expectationem *C* || 14 contingit *V* || 15 reddat *V* | etsi] si *CO* || 16 hoc] sed *CO* || 17 MAGNA *om.* *V* | *H.* *om.* *CO* || 18 uelle (*sscr.* uere) *R*, bellum *C* || 19 acceptam *R* || 21 hic — *p.* 366, 1 TRISTIS *om.* *R.* — *p.* 366, 2 rei *om.* *CO* | admonemus *V*, *corr.* *ed. pr.* || 22 pronuntiare *V*, *corr.* *ed. pr.* || 24 querit *V*

tique signum habent. 2 SED QVID TV ES TRISTIS 'sed' particula transitum significat ad mentionem alterius rei.

3 SED QVID TV ES TRISTIS EGONE NESCIQVO IN M. descensus ad argumentum ab eo sermone, qui extrinsecus a poeta informatus est, ne nuda appareret σύνθεσις comoediae. et est ἀποσιώπησις. 4 NESCIQVO IN METV

QVANTO IN PERICVLO et pronuntiantis et interrogantis potest esse. 5 NESCIQVO IN METV duae perturbationum bigae sunt: a malo una, ex cupitis altera. ergo a mali bigis praesentis temporis periculum esse dicimus et futuri metum. 6 NESCIQVO IN METV pronuntiativae

magis quam percontativae efferendum est. Sic enim sole-
mus de magnis rebus dicere. 7 NESCIQVO IN METV ET
Q. I. P. S. uix alterum sustineri potest eorum, quae nunc
utraque posuit et 'metum' et 'periculum'.

58 8 QVID ISTVC EST fac hunc scire et narrandi non erit locus. necessario igitur ignarus inducitur Dauus.

59 9 1 MODO VT TACERE POSSIS e re argumenti est celari id, quod Antipho non coactus sed uolens duxit uxorem.

2 MODO VT TACERE POSSIS 'ut' pro 'ne non'. quod si est, subaudiendum est 'uide' aut quid tale. 3 MODO VT TACERE POSSIS 'modo' pro 'tantummodo', ut (*Verg. Aen. III 116*) 'modo Iuppiter adsit'. 4 ABI SIS <IN-

2 rei alterius V || 3 SED — TRISTIS *om. RCO* | IN M.] in C, *om. R* || 4 discensus C || 5 nuda] unde CO | appareret scies et est σύνθεσις aposiopesis comoediae V, apparet scies et est aposiopesis comedie CO, apparere * * * comedie R; σύνθεσις (*ex cod. Cuiac.?*) *Lindenbr.* (ἀπόθεσις *Steph.*; <παρα>σενή *coni. Schoell.*) *Fort. post ἀποσ-* addendum 'egone?' || 7 QVANTO — et 1. *om. R* | pronuntiantis — 11 METV in *mg. R*¹ | interrogantis et pronuntiantis V || 9 bāge(!) R | ex metu (*in mg. † cupitis*) V | malis C || 10 praesentis *om. RCO* | dicimus *om. RCO* || 12 afferendum CO, asser- RV; *corr. Steph.* || 13 ET — s.] inquisiuit CO | substinere R | utraque nunc COV || 15 et 1.] in CO || 16 facit CO | narrationi CO || 18 MODO VT] et modo C | e re argumenti *Teuber*: uere (*om. R*) argumentum *codd.*; *cf. Eun. V 2, 1* || 21 subauditum O, *om. C* | est *om. CO* || 22 VT — POSSIS] ut accipiat pro C, aut accipitur pro O | tantum R | ut <uirg.> V, ut (*in mg. uirgilius*) R || 23 abusiue nunc insciens CO

SCIENS> 'insciens' nunc pro inscito posuit. 5 Vel inscientem modo stultum dicit, alias (*Andr. IV 4, 43*) ignarum.

60 10 1 CVIVS TV FIDEM IN PECVNIA PERSPEXERIS sententiose dixit, quasi in omnibus credendum sit seruaturum 5 fidem esse eum, qui in pecunia seruauerit. 2 *Et* hoc ideo interposuit, ne longus esset, dum persuadet ut dicat, quemadmodum in aliis fabulis. 3 CVIVS TV FIDEM IN PECVNIA P. proprie locutus est de pecunia et 'fidem' dicendo et 'credere', nam fides est eorum quibus datur, credi- 10 tores dicuntur ipsi qui dant. 4 IN PECVNIA a maiore ad minus. 5 PERSPEXERIS non 'inspexeris' sed 'perspexeris' quod plus est dixit.

61 11 1 VERERE VERBA EI CREDERE 'uerba' cum pronuntiatione dicit, ut ostendat multum distare inter pecu- 15 niam et uerba. 2 VBI QUID MIHI LVORI EST TE FALLERE a coniectura: cui <bono>? 3 *Et* bene, quia seruus nihil de honestate dicit. 4 VBI QUID MIHI significantius dixit 'quid' quam si diceret 'nihil'.

62 12 1 ERGO AVSCVLTA 'ergo' nunc uelut increpatio 20 tarde facientis est. *quia hic igitur obloquendo impediuerat narraturum, 'ergo' dixit.* sic Vergilius (*Aen. II 707*) 'ergo age, care pater, ceruici imponere nostrae'. 2 HANC OPERAM TIBI DICO auscultandi scilicet et audiendi operam.

3 HANC OPERAM TIBI DICO plus est 'dico' quam 'do': 25 dicatur perpetuo, datur ad tempus.

63 13 1 SENIS NOSTRI DAVE FRATREM <M.> dicendo 'senis'

1 inscite CO | scientem R || 2 dixit OV || 4 fidem tu in penuria C | PERSPEXERIS om. RCV || 5 seruandam fidem CO || 6 pecuniam RC || 7 ne] ut R || 10 nam <si> O || 11 in pecuniam R, in pecunia (in .p. C) post minus CO || 12 non — perspexeris om. CO || 13 est om. V || 14 ei uerba V, uerba CO || 15 dic ut CO, dicit (om. ut) R | ostendas RCO || 16 TE FALLERE om. R || 17 a] ab V | bono add. Schoell || 18 MIHI om. R || 20 increpatio post est V || 21 agitur R || 22 dixerat C || 23 ceruici — nostrae om. R || 24 et om. R || 25 HANC OPERAM] hanc V, om. R | dico] dicere R | do om. R || 26 dicitur CO || 27 senis — p. 368, 1 dicendo om. O

ostendit et adulescentem se dominum habere, dicendo 'nostri' ostendit esse et alienum, dicendo 'fratrem' non unum esse monstrauit, dicendo 'maiores' etiam minoris facit indicium. sic argumenti partem maximam nondum narrans in ipsa iam interrogatione transegit. haec autem 5 omnia propter populum sic aguntur; ideo ille 'quidni?' dicit, ne sit opus pluribus uerbis. 2 SENIS NOSTRI D. F. mirum compendium narrationis quasi per interrogationem fecit, ne ex alto repeteret. sic Vergilius (*Aen. II 81—83*) 'fando aliquid si forte tuas peruenit ad aures B. n. P. et 10 in. f. g.' et 'nostin hanc, quam amat frater?' in Eunuchio (*III 5, 15*).

64 14 1 QUIDNI QUID EIVS GNATVM PHAEDRIAM non dixit 'quid? Phaedriam?', sed addidit 'eius gnatum', ut magis docere quam interrogare uideretur. 2 QUID EIVS GNA- 15 TVM PHAEDRIAM deest 'nostri'.

65 15 1 TAM QVAM TE O uarietas: illic 'quidni?', hic 'tam quam te!' 2 EVENTIT SENIBVS AMBOBVS SIMVL ITER non 'euenit iter', sed 'euenit ut iter esset'. 3 SIMVL uno tempore. 20

66 16 ILLI IN LEMNVM VT ESSET recte tacetur cur Chremes ierit et dicitur cur Demipho: utrumque pro argumento est.

67 17 1 AD HOSPITEM ANTIQVVM sic Vergilius (*A n. III 82*) 'ueterem Anchisen agnouit amicum'. hoc autem addidit, ut esset idonea causa nauigandi seni. 2 SENEM 25 PER EPISTOLAS PELLEKIT 'epistolas' dicendo ostendit non semel scripsisse.

1 ostendit *om. V* || 2 esse et alienum] et alienum fore *V* (*dett.*) | non unum esse] notum fuisse *R* || 4 fecit *CV* || 5 iam (*nam C*) in ipsa *CO*, ipsa *V* | autem *om. O* || 6 adeo *CO* || 9 altero *R*, alio *V* (*dett.*) || 10 B. — g. *om. R* || 13 QUIDNI *om. R* | quidem eius *CO* || 14 addit *C* || 17 o *om. CO* | illic quidni hic *Sabbad.*: illud quid (quod *CV*) nihil *codd.* || 18 SENIBVS *om. V* | similiter *R*, iter *O* || 21 ille *V* | ESSET] iret *V* | Chremes] **** *R* || 22 ierit *om. RCO* | et *om. O* | <et> cur *RCO* | est *om. O* || 23 sic *om. R* || 24 anchisen *V*¹, -em *rell.* | autem] enim *O* || 26 eptam *R* | PELLEKIT epistolas *om. RCO* | ostendit <eum> *V* (*dett.*); <hospitem> ostendit *Schoell*

68 18 1 PELLEXIT induxit. sic Vergilius (*Aen. II 90*) 'pellacis Ulixi'. 2 MODO NON MONTES AVRI P. prouerbialis ὑπερβολή facta per exceptionem aut per superlationem aut aequam collationem. eiusmodi est illud Demosthenis (*Olynth. I 2*) 'μόνον οὐχὶ λέγει φωνὴν ἀπειλὴς'. 5

3 MODO NON MONTES AVRI P. Sallustius (*Cat. 23, 3*) 'maria montesque polliceri coepit'. 4 MODO NON MONTES A. P. more ueterum, quia hospites hospitibus multa donabant.

69 19 1 QVI TANTA ERAT RES 'qui' datius casus est. 10 dominone tuo, inquit, haec pollicebatur, cui t. e. r.?

2 CUI TANTA ERAT R. deest 'eum', ut sit: eum pollexit, cui tanta erat res. 3 ET SVPERERAT plus est superesse quam esse. 4 DESINAS SIC EST INGENIVM necessaria est ad fabulae περίστασις avaritia Demiphonis, 15 ut maiore periculo illo absente duxerit filius indotatam. nam mox dicturus est (*v. 70—71*) 'illene indotatam uirginem atque ignobilem daret illi?'

70 20 1 SIC EST INGENIVM bona praeparatio, qua et diues et avarus describitur Demipho, ut indotatas nuptias filii 20 ferre non possit. 2 SIC EST INGENIVM recte: non enim fortuna, inquit, avarus est sed natura. 3 SIC EST INGENIVM omnium an domini? sed domini magis.

2 pellicis R, pellexit V (*dett.*) | ulixei R | montis C | P. om. COV || 3 yperbole RV, hiperbole CO | per om. V || 4 aliquam O, aliam C | huiusmodi C || 5 ΜΟΝΟΝ ΟΥΧΙ ΦΩΝΗΝ ΔΕ ΦΙΕΙC *cod. Cuiacii*, in tono mixi αθηροφωνηαρησερ V, ***** RCO || 6 AVRI P. | alpe C, ample O, a. R || 7 coepit — P. om. C || 10 QVI Sabbad.: cui *cod. l.* | qui Sabbad.: cui *codd.* | est om. C || 11 domino non et tuo CO, domino R | cui t. e. r. | cui iter (inter C) CO, om. RV || 12 R. om. COV | cum ut sit cum COV || 13 res erat V, erat C || 15 est om. CO | fabulam CO | ΠΕΡΙCΤΑCΙC *cod. Cuiac*, per istas in RCO, peristasim V || 16 duxerit <uxorem> V || 17 nam — indotatam om. O | ducturus R | et ignobilem uirginem CO, atque ignobilem V || 18 ille V || 19 quia COV || 20 filii om. COV || 21 recte — INGENIVM om. O || 22 inquit fortuna CV || 23 domini 1.] omnium CO | sed om. *cod. Cuiac*. | magis domini V

4 O REGEM ME ESSE OP. ostendit ἐν ᾗθ' ei pauperum affectiones, qui sese solos uti diuitiis scire aiunt, si eas habeant.

5 O REGEM ME ESSE OP. 'me' acue.

71 21 1 ABEVNTIS AMBO HINC et 'hinc' et 'hic' legitur. et est ordo: hic relinquunt filii.

72 22 1 RELINQVNT id est non secum abducunt. 2 QVASI MAGISTRVM bene 'quasi', quia non complebit hoc ipsum nec uult esse. 3 MAGISTRVM sic Latini, quem Graeci 'paedagogum'.

71 21 2 FILIUS propter filios.

72 22 4 O GETA PROVINCIAM C. D. acquisitae bello longe 10 ab Italia regiones prouinciae dictae a porro et uincendo; ad quas praetores quia cum officio mittebantur, officia quoque prouinciae nominabantur. 5 O GETA PROVINCIAM splendide 'prouinciam' dicit.

74 24 1 MEMINI RELINQVI ME D. I. M. sic Vergilius (*Aen.* 15 XII 539—40) 'nec di texere Cupencum Aenea ueniente sui'. hoc Asper, sed mihi uidetur ad hoc addidisse 'meo', ne esset ἀμφίβολον, cui diceret 'irato deo'. Naeuius in Stalagmo (*Ribb. com.*³ p. 21) 'nisa deo meo propitio meus homo est'. 2 MEMINI RELINQVI ME DEO IRATO MEO 20 domino dicit. an uere 'deo'? 3 Et bene 'meo', ne esset ἀμφίβολον. 4 Et sic dixit 'memini relinqui', ut in Andria (*II* 5, 18) 'memini uidere' et 'memini me fieri pauum' Ennius (*ann. I fr. 17 M. = v. 15 V.*²).

1 o] eho V, ah O, ad C | ostendit om. R, cod. Cuiac. | ENCEI cod. Cuiac., ἐνέει R, ei COV | pauperis C, pauper R || 2 se solos RO || 3 o om. COV || 4 et 1. om. COV | hic et hinc CO || 5 hic Steph.: hinc codd.; hinc <abeuntes, uel: hic> Schoell || 6 adducunt ROV || 7 compleuit V (recte?) || 8 sic Latini om. CO | paedagogum (παιδαγωγὸν Steph.) <appellant> V (dett.) || 10 <in> bello R || 11 dictae <sunt> V (dett.) | porro <uel procul> V, <procul uel> porro CO; porro id est procul? | et om. OV || 12 quia om. CO || 13 nominantur RCO || 16 <te> dii V | texere — Asper] ***** CO || 18 nec esset C, non esset O, ne esse R | amphibolon(-logia O) codd. | in stalagmonisadeo codd. (etiam Cuiac.); uisam pro nisa Ribbeck || 21 dicit post deo O | meo] deo RCO || 22 amphibolon ROV, ***** C | Et] nec COV | dixit om. O | memini <me> O | ut om. C || 23 <me> uidere codd. | me om. CO || 24 paruum RV, patrum O

- 75 25 QUID VERBIS OPVS EST repente inferitur 'quid
uerbis opus est?' et satis moraliter.
- 76 26 1 SENI FIDELIS DVM SVM opportune 'seni' dixit, ut
ostendat quam stultum sit seni aduersum iuuenes fidelem
esse. 2 SENI FIDELIS DVM SVM fidus est amicus, fide- 5
lis seruus. 3 SCAPVLAS PERDIDI plus est 'perdidi' quam
si diceret 'dolui'. 4 Et bene rettulit πρὸς τὸ 'fidelis':
fidelis enim officium est seruare aliquid.
- 77 27 1 VENERE IN MENTEM MIHI I. uenire in mentem
non ad recordationem tantum dicitur, sed ad reputationem 10
et intellegentiam. 2 NAMQVE INSCITIA EST ADVERSV
sr. c. hoc dictum et superioris personae potest esse et
alterius.
- 78 28 1 ADVERSVM STIMVLVM CALCES παροϊμία cum ἐλλείπει:
deest enim 'iactare'. 2 Et 'stimulum' pro domino 15
adulescente posuit. 3 CALCES modo 'calces' non partes
plantae, sed percussiones pedum plagasque significat. aliter
Vergilius (*Aen. V 324*) 'calcemque terit iam calce Diores'.
- 79 29 1 SCISTI VTI FORO secundum illos negotiatores,
qui ante locum commercii non praescribunt, quanto uen- 20
dant quae aduehunt, sed secundum annonam fori, quam
deprehenderint, consilium de uendundis aut non uendun-
dis mercibus sumunt. 2 SCISTI VTI FORO forum pro
tribus intellegitur: loco, tempore et persona; scisti, inquit,
his uti. et est vulgare prouerbium. sensus autem hic 25
est: scisti, inquit, quid te facere oportuerit.

1 repente — opus est *om.* *O* | inseritur *R* || 2 uerbis *om.*
CV | satis] recte *CO*, recte satis *R* || 3 opportune — *svm om. C* |
seni] se *O*, secus *R* || 4 sit *O*, est *rell.* || 7 retulit <perdidi> *V* |
πρὸς τὸ *om. CO* || 8 fidelis *om. COV* || 9 mihi in mentem istec
CO, in. m. m. i. *R* | i. *om. V* || 10 sed <etiam> ? || 11 EST AD-
VERSV] e. i. *R* || 12 sr. c. *om. RC* | <est> et *ROC* | esse
potest personae *V* || 14 aduersus *COV* | peremiatum ellipsi *R*,
parocinacum ellipsi *V*, poematum cum eclisi *O*, **** cum
eclipsi *C* || 15 Et *om. ROC* || 20 describunt *C* || 22 non uendun-
dis aut uendundis *V* || 23 forum *om. CO* || 24 sciris *R*, <scisti
uti foro> scisti *V* || 26 facere te *CV* | oportuerat *R*, -teret *OV*,
-tere *C*, *corr. Sabbad.*

- 80 **30** 1 PRIMO HIC PHAEDRIA bene additum 'primo', quia non perpetuo. 2 NOSTER NIHIL MALI QVICQVAM tertium *παράλκον*, ut in Hecyra (I 1, 10) 'nam nemo quisquam illorum, s., a. <t.> u.' 3 NOSTER NIHIL MALI QVICQVAM 'noster' *πρὸς ἀντιδιαστολήν* Phaedriae, qui non noster. 5
- 81 **31** 1 CONTINVO QVANDAM bene 'continuo', quasi uix expectauerit profectionem patris. 2 PVLLVLAM CITHARISTRIAM istis nominibus hoc agit, ut causa amoris et ex aetate et ex arte puellae uideatur. *nam ideo 'puellulam' dicit.* 10
- 82 **32** 1 AMARE COEPIT PERDITVS legitur et 'perdite'. 2 *Et* 'amare perdit' utpote 'puellulam' et 'citharistriam'.
- 83 **33** 1 EA SERVIEBAT LENONI I. et honeste et cito dixit 'seruiebat lenoni impurissimo': et quare non fuisset libera et cuius fuisset ancilla et qualis hominis fuerit demonstrauit. 2 EA SERVIEBAT LENONI <I.> magna praeparatio ad rerum difficultatem imminentium: puella citharistria, auarus leno, amator perditus, inopia.
- 84 **34** ID CVRARANT PATRES expedite dixit 'patres'. si enim patrem eius tantum dixisset, restabat, ut ei per 20 patrii filium succurreretur, et ideo dixit ambos non habuisse.
- 85 **35** NISI OCYLOS PASCERE hoc enim solum erat, quod leno non uenderet.
- 86 **36** 1 SECTARI IN LVDVM DVCERE ET REDVCERE bene 25 caullatus est. 2 *Et* ioculariter in adolescentem, cui

1 HIC *om.* V || 2 tertium *παράλκον* (cf. *Hec. I 1, 10*) || m *πορεύκον* R, .III. nō **** CO, quartum *παράλκον* V (dett.) || 3 ut — nemo *om.* CO | quisquam illo .r. r. (f. O) s. a. u. (n. R) RCO, illorum quisquam r. r. s. a. u. V || 4 QVICQVAM *om.* C || 5 noster I. *om.* RCO | *προσεντια διαστολήν* RV, primo CO | phedria CO | quia O || 8 istis *om.* RCO | hominibus CO || 9 uideretur CO | puellam *codd.*, corr. *Westerh.* || 10 dixit R || 11 coepit amare COV | PERDITVS | perdit CO, prodiit R || 13 I. *om.* RCV | cito] scite CO || 14 fuisse liberam RC || 15 cuius fuisset (fuisse C) <libera et cuius fuisset> COV || 16 EA — LENONI *om.* CO || 17 puellula C || 20 tantum eius patrem V || 21 succurreret R | et *om.* COV || 24 leno *om.* CO || 25 DVCERE *om.* C

aetas ad philosophos sectandos apta erat. *hinc et philosophorum sectae.* 3 Sed 'sectari' proprie, ut taurus buculam et aries ouem. Vergilius (*Ecl. II 65*) 'trahit sua quemque uoluptas'. 4 REDVCERE σύλλημψις prima: 'a ludo' enim subauditur.

87 37 1 NOS OTIOSI OPERAM DABAMVS cum τῷ dicit 'nos' ueluti magistrum excusans obsequentem ei, cui custos sit datus, et ideo addidit 'otiosi'. 2 NOS OTIOSI relatio ad illud, quod mox otiosi non erunt. 3 NOS OTIOSI OPERAM DABAMVS aut ad pudorem sumitur hoc pronomen 10 in plurali numero aut ad dignitatem. sed nunc potest 'nos' et propter Antiphonem dixisse. 4 NOS OTIOSI OPERAM DABAMVS Apollodorus ἡμεῖς δὲ συνεπεμελούμεθα.

5 OPERAM DABAMVS PHAEDRIAE ille amicae, nos illi.

88 38 1 IN QVO HAEC DISCEBAT LVDO figurate <τῷ> 'in 15 quo haec discebat ludo' additum est 'ei loco'. 2 EX-ADVERSVS EI LOCO legitur et 'illico'. et annotatur 'ex abundanti additum, ut apud ueteres multa sunt'. 3 EX-ADVERSVM EI LOCO παρέλκον quartum.

89 39 1 TONSTRINA ERAT apta sedes otiosis. 2 TON-20 STRINA ERAT QVAEDAM παρέλκον tertium 'quaedam'.

1 sectandos philosophos V | acta C, om. O | et] etiam CV, om. O || 2 proprie <est> OV || 3 baculam V, bucculam C | et V, ut RCO | <ut> uir. O, uirg. <torua lena lupum sequitur lupus ipse capellam S.c.s.l.t.c.o.a.> t.s.q.u. V || 4 sylempsis. R, sineresis est O, ****. i. C, silempsis V (dett.) || 6 τῷ Steph. (typo ed. pr.)] tifo R, antiphone COV || 7 uelut CV | accusat CO | custos cui (quom O) CO || 8 addit V || 10 aut — 13 DABAMVS om. CO || 11 plurali Teuber: singulari codd. ut saepius; <plurali pro> singulari Schoell || 13 ὁ δὲ ΔΕΚΕΙC-ΔΕCYNEMΔΑΜΕΘΑ cod. Cuiac., ἡμεῖς δὲ συνεμελούμεθα V, ***** rel.; συνεπεμελούμεθα Meineke, <ὁδοῦχοι> συνεπ- Dzialtzo || 15 figurate — ludoom. CO | figurate] fieri et R | τῷ add. Sabbad. || 16 est] et (ante additum) CO, om. R | EX — loco om. C | exaduerso V, aduersum R || 17 illico dett., illi loco RCOV || 18 ut] nel CO | ex aduerso V, aduersum RC, om. O || 19 παρέλκον quartum V, παρηκον R, ***** CO || 21 ERAT om. RCO | παρέλκον tertium V, παρηκον illi R, ***** III. (num. om. O) CO | <sed> quedam C

3 HIC SOLEBAMVS FERE PLERVMQVE *παρέλκον* tertium 'fere plerumque'.

90 40 1 DVM INDE IRET DOMVM ad se scilicet. 2 *Et* 'iret domum' pro 'rediret'. 3 Vel certe 'iret <d.>' figura *παρέλκον*.

91 41 1 DVM SEDEMVS proprie 'sedemus' ut in tonstrina. 2 ILLI INTERVENIT 'illi' pro 'ibi', ut (*Verg. Aen. II* 548) 'illi mea tristia facta'. 3 *Et* nota 'illi' pro 'illie'.

4 INTERVENIT ADVLESCENS QVIDAM LACRIMANS Apollo-dorus tonsorem ipsum nuntium facit, qui dicat se nuper 10 puellae comam ob luctum abstulisse, quod scilicet mutasse Terentium, ne externis moribus spectatorem Romanum offenderet.

92 42 1 NOS MIRARIER recte 'mirarier': <mirae> enim in adolescentibus lacrimae, ut contra (*Verg. Geo. III* 67) 15 'tristisque senectus'. 2 NOS MIRARIER ut (*Verg. Aen. IV* 421—22) 'solam nam perfidus ille te colere'.

93 43 1 ROGAMVS QVID SIT <quid sit> quod lacrimet, non quid sit ipse, ut stulti putant. 2 NUMQVAM AEQVE INQVIT AC MODO mire ostendit semper sibi hoc uisum quod 20 dicit, sed 'numquam aequē'.

94 44 PAUPERTAS MIHI ONVS VISVM EST statim fit mentio paupertatis, ut sit causa fallaciae Phormionis.

95 45 1 MODO QVANDAM VIDI VIRGINEM bene 'quamdam', ne ob familiaritatem laudare uideretur. 2 HIC VICINIAE 25 aduerbium in loco est, cuius ad locum 'huc uicinia'

1 *παρέλκον* — plerumque om. RCO || 4 d. add. Goetz | *παρέλκον* figura V, sig.^{cat} *παρηκαον* R, sig.^t *pariacon* (-ton C) CO || 7 ut <uirg.> V || 9 QVIDAM LACRIMANS] q.p.l. RCO || 10 puellae se nuper V || 11 obuuctam V, adductum CO | scilicet CO, **** R, scio V; scito Kock || 13 laederet V || 14 mirarier R, mirum *rell.* | mirae add. W. || 17 nam om. V | te colere] t.c.a. R || 18 quid sit add. Sabbad.; scilicet Goetz || 20 INQVIT — aequae om. R | INQVIT AC] uitas V, paupertas CO | hoc om. V | quod dicit om. O || 25 laudare] amare R | uideatur O | hic] huic *codd.* || 26 locum <ut> R | huc *schol. Ricc.*, huic *codd.* | uiciniam V (*sic et schol. Ricc.*); cf. *Andr. I* 1, 43

(*Andr. I 1, 43*). 3 *Et* statim proximitas insinuat, ut sit spes et causa uidendi. — (*Vide p. 376, 22*).

96 46 1 MISERAM ab affectu. 2 *Et* subdistinguendum, ut ad 'uirginem' referatur. 3 LAMENTARI MORTVAM a probitate, quae piis attribuitur. 4 *Et* LAMENTARI MORTVAM ambiguitas, sed sensu manifesta. *Breider Abz. I 131*

97 47 1 EA SITA ERAT 'sita' posita. Sallustius cum adiectione in II (*Hist. fr. 1 M.*) 'cum praedixero positum insulae', et hoc eius reciprocum est. 2 EA SITA ERAT EX ADVERSO expositio paupertatis et quam facile uirgo uideri 10 possit.

98 48 1 NEQVE NOTVS NEQVE VICINVS ἀνέγκεις secunda fit, quia res minuitur, crescit sententia. Sallustius (*Hist. fr. inc. 10 M.*) 'non repugnantibus modo, sed ne deditis quidem a. b. e. m.' 2 NEQVE VICINVS ἀναφορά. 3 NEQVE 15 NOTVS NEQVE VICINVS EXTRA <V. A.> haec praestruuntur, ut sit spes potiundae uirginis. 4 NEQVE NOTVS NEQVE VICINVS EXTRA V. A. haec descriptio paupertatis adiuvat argumentum, ut et uisere audeant adulescentes uirginem et amet Antipho. 20

99 49 1 QVI ADIVVARET FVNVS ipsum officium 'funus' dixit. 2 MISERTVM EST hoc est: misertus sum eius. et hic uidetur ostendisse, cur lacrimaret.

100 50 1 VIRGO IPSA FACIE EGREGIA a forma indignatio.

2 et] ex *RC*, om. *O* || 3 effectu *COV* || 4 <est> ut *V* (*dett.*) || 5 a — MORTVAM om. *CO* | quae piis *V*, qualis *R* || 7 EA om. *C* | posita] apposita *codd.* | cum adiectione in *H cod. Cuiac.*, cum adiectioni · n · (enim *CO*) *RCO*, cum adiectione cum *V* || 12 ἀνέγκεις — VICINVS om. *C* | auxesis *RV*, auferesis *O* | secunda *Schoell.*: · n · *R*, enim *O*, om. *V* || 14 sed] se *R* || 15 a · b · e · m · *RO*, om. *V*; armis bellum excitare metuētibz *Maurenbr.* | NEQVE — 16 haec om. *V* | anaphora *dett.*, ἀναφορά *R*, apofora *C*, amphobora *O*; ἐκαραφορά *Sabbad.* | NEQVE NOTVS — uirginis om. *R* || 16 astruuntur *V* || 18 EXTRA V. A.] eaque *RCO*, om. *V* || 19 et om. *RCO* | uisere (*post* audeant) *V*, misere *RO* || 22 dicitur *C* | hoc est om. *RCO* || 23 hic] hoc *V* | lacrimet *R*, -mauerit *V* (*dett.*) || 24 a om. *RCO* | forma om. *O*

2 VIRGO IPSA bene 'ipsa', quia quod supra dixit, non ad ipsam, sed ad euentum eius pertinebat. 3 QVID VERBIS OPVS EST sic dicit Terentius, ubi ad effectum properat.

101 51 1 COMMORAT OMNES NOS pro 'commouerat': figura 5
συνκοπή. 2 Et bene 'omnes', quia res <non> ad Antiphonem tantum. 3 IBI CONTINVO ANTIPHO hic reddit nomen adulescentis. et est παρασκευή.

102 52 1 VVLTISNE EAMVS VISERE ut (Verg. Aen. I 527 — 28) 'populare penates uenimus'. 2 VVLTISNE EAMVS 10 ipse hortator inducitur, qui amaturus est. 3 ALIVS CENSEO Phaedria uel quilibet.

104 54 1 VIRGO PVLCHRA bene non dixit 'uidemus uirginem pulchram', sed ἀπὸ τῆς καταπλήξεως 'uirgo pulchra': illud enim frigidius, hoc concitatus. 2 ET HIC MAGIS 15 DICERES 'diceret' pro 'crederet', ut 'audacter dicito' saepe Plautus (Capt. II 3, 41; Merc. IV 3, 27).

102 52 4 ALIVS CENSEO EAMVS DVC NOS SODES IMVS VENIMVS haec omnia diuersi dicunt, et apparet tot esse homines, quot per μίμησιν ἀσύνδετα demonstrantur dramatica 20 relatione.

95 45 4 MODO QVANDAM VIDI VIRGINEM uide sic agi, ut non tam morte mulieris quam solitudine pulchrae uirginis

1 VIRGO] in ig R, m ig. in C, in egregia uirgo O | quia] et RCO | quae...pertinebant V (dett.), schol. Rice. || 5 OMNES nos om. R | | figura syncope CO, (ante pro) V, .f. sincopa R || 6 omnis R | non add. W.; haud Schoell | tantum RCO (schol. Rice.), tantum <spectat> V (dett.) || 7 <ait> antipho V (dett.), om. RCO | redit R, reddidit V || 8 παρασκευή Steph.: παρασιση V, **** RCO || 9 ut] et C || 10 uenimus — EAMVS om. RCO || 11 hortator cod. Cuiac.; hortatus RCO (cod. Huls.), hortari V (dett.) | alius <eamus> V || 12 quilibet <alius> V || 13 non] .n. RC, enim O | uideamus V || 14 ΔΠΟΤΗΚΔΤΔΠΛΗΞΕΩC cod. Cuiac., αποτες κατα πασιξεωC V, ***** rell. || 15 hic] hoc Sabbad.; quo Ter. || 16 diceres] dicere (dec- R) RCV | progredieris codd., corr. ed. pr. || 20 per mimesimas (numes- CO, immos- V) in eleta (-cta COV) codd., corr. Lindenbr. | damatica RCO, diagm- V || 22 agit V || 23 non tam] mīa RCO | quam — conueniant om. O

moueat affectus, simul et ea describi, quae matronae futurae magis conueniant quam quae temere amanda sit. nam hic obitus feminae ad comicum exitum spectat, quandoquidem plus ex morte eius securitatis quam molestiae sentiat argumentum.

- 105 **55** 1 NIHIL ADERAT ADIVM. proprie 'aderat': adest enim id quod adiuvat.
- 106 **56** 1 CAPILLVS PASSVS singularem numerum pro plurali posuit. sic et alibi (*Heaut. II 3, 49*) 'capillus pexus, prolixus, circum caput reiectus neglegenter', — 2 *PASSVS temere dispersus.* — ut pars magna. a Graeca oratione profluxit haec dictio. 3 CAPILLVS PASSVS IPSA HORRIDA et LACRIMAE ad luctum pertinent, NVDVS PES et VESTITVS TVRPIS ad pauperiem.
- 103 **53** 1 IMVS VENIMVS VIDEMVS VIRGO PVLCHRA ἀσύνδετα κατὰ βραχυλογίαν.
- 104 **54** 3 VIRGO PVLCHRA ἀπὸ τῆς καταπλήξεως. 4 <IMVS VENIMVS VIDEMVS VIRGO PVLCHRA> συντομία μετ' ἐναργείας. 5 *Et duo ingentia, et 'uirgo' et 'pulchra'.*
- 103 **53** 2 IMVS VENIMVS V. V. P. ἀσύνδετον primum per βραχυλογίαν.
- 106 **56** 4 CAPILLVS <P.> N. <P. I. H.> quasi extra ipsam est enim, quod dicitur 'nudus pes' et 'capillus passus'. et tale est apud Vergilium (*Geo. III 387—89*) 'illum autem, quamuis aries sit candidus ipse, nigra subest udo tantum

1 mouetur *RC* | eam et conueniat *Scheidemantel* || 2 tenere *RCO* || 4 morte om. *O* | eius] herus *RC*, -is *O* | modestiae codd., corr. ed. pr. || 6 *ADIVM*] ad eum *RC* || 9 posuit om. *R* | et om. *V* | pexus (*sic et Bemb.*)] passus *V* cum plerisque *Ter.* codd. || 10 <p. (pax *C*)> passus *RC* || 11 magna <m.> *V* || 12 dictio] dixero *RC*, -ri *O* || 14 *VIDEMVS* om. *OV* | *VIRGO PVLCHRA*] uirginem *RC*, om. *O* | ἀσύνδετα κατὰ βραχυλογίαν uirgo pulchra απο της καταπλήξεως ed. pr., om. codd. ideoque suspecta || 16 *IMVS* — *PVLCHRA* add. *W.* || 17 συντομία μετ' ἐναργείας (hoc post 22 ipsam legitur) iacet duo *V*, ***** iacet duo *rell.* || 19 v. v. p.] i. u. *C*, om. *RO* | ἀσύνδετον primum per βραχυλογίαν *V* (asintheton primum per ***** ed. pr.), ***** *rell.* || 22 *N*] nudus *RCO*, om. *V* | quasi extra ipsam (v. supra ad l. 17) est enim quod dicitur *V* (dett.), om. *RCO*; est enim ante quasi *transp. Sabbad.* | et 2.] est *V*

cui lingua palato, reice'. sic alibi (*Geo. II* 296—97) de arbore 'tum fortes late ramos et braccia tendens huc illuc media ipsa ingentem sustinet umbram' et (*Aen. III* 619) 'ipse arduus'. 5 CAPILLVS PASSVS NVTVS PES facetius, quam si pluraliter dixisset. Vergilius (*Aen. V* 402—3) 'quibus acer Eryx in proelia suetus ferre manum'.

107 57 1 LACRIMAE VESTITVS TVRPIS ἀσύνδετον tertium.

2 VT NI VIS BONI plus est 'uis boni' quam 'bonum'.

3 VT NI VIS BONI IN IPSA INESSET F. H. <F. E.> forum ueteres ignem et calorem quandam quasi feruo-10 rem dixerunt, et ideo fornaces, forcipes, formam et formosos, ex quibus amoris ignis exsoluitur. laudandus ergo Terentius proprietate seruata, qui cum 'formam' praetulisset, subiecit 'extinguerent'. 4 Ergo et Vergilius sic ait (*Ecl. III* 66) 'at mihi sese offert ultro meus 15 ignis Amyntas'.

108 58 1 IN IPSA INESSET FORMA HAEC FORMAM EXTINGVERENT figura πλοκή: aliud enim supra, aliud infra 'forma' repetita significat. 2 IN IPSA INESSET F. geminauit praepositionem, ut alibi (*Eun. I* 1, 14) 'in amore haec omnia 20 insunt uitia'. 3 EXTINGVERENT bene 'extinguerent', quia forma calor. 4 Et 'forma' ab igne et calore dicta est.

109 59 1 ILLE QVI ILLAM AMABAT bene 'illam', quia iam supra insinuauit personam citharistriae. 2 ILLE QVI 25 ILLAM AMABAT ratio, cur non amauerit uirginem. 3 FIDI-

1 sic] sed *RCO* || 4 NVTVS PES] . n . *RC*, om. *O* || 5 dixerit *RCO* || 6 <quidem> quibus *RC* || 7 LACRIMAE] lacerum *RC*, -am *O* | asinetheton *V*, & συναρτων *R*, **** *CO* | tertium *V* (*dett.*), | *R*, om. *CO* || 8 uis boni *dett.*, boni *V*, om. *RCO* || 9 esset *V* | forum] for'um *R*, formam *O*, -ma (*ante f.*) *V* || 11 dixerunt <formam> *V* (*dett.*) || 12 formosas *R* | ignis amoris *V* (*dett.*) | exoluitur *RCO*, exoritur *V* (*dett.*) || 13 ergo <est> *V* (*dett.*) || 18 πλοκή *ed. pr.*: plocē *V*, pto. *R*, popti *C*, plurali *O* | aliud enim] ut cum *RCO* | formam repetit ac (reperit at *R*) signat <ut> *RCO* || 19 inisset *R* | f.] . s . *RC* || 21 bene extinguerent om. *RCO* || 22 forma — Et om. *V* | forma post calore *V* || 24 iam] antea *RCO* || 25 QVI ILLAM] quidem *RC*, quandam *O* || 26 non om. *R*

CINAM supra (v. 32) 'citharistriam'. ergo indifferenter.

4 TANTVMmodo SATIS INQVIT sensus est: laudauit tantummodo, non etiam raptus est in amorem.

- 110 60 1 SATIS INQVIT SCITA magna laus, formam amanti aliam placuisse. 2 NOSTER VERO ἀποσιώπησις, quae succurrit, quotiens uerba rebus minora sunt. 3 SATIS INQVIT SCITA 'scita' bella, ut in Andria (III 2, 6) 'scitus puer est natus Pamphilo'.

- 111 61 1 AMARE COEPIT ille, inquit, laudauit tantum, hic amare coepit. 2 Et bene 'coepit', non 'amauit', ut 10 ostendat uim amoris non paruam esse et rem quae semel suscipi possit. 3 SCIN <QVAM> ἀποσιώπησις, qua in narrationibus in compendium Terentius uti solet. 4 SCIN QVAM 'amare coepit' subauditur. 5 QVO EVADAT VIDE 'euadat' perueniat, nam euadere est per obstantia peruenire.

- 112 62 1 POSTRIDIE AD ANVM RECTA PERGIT hoc prae-
struens aniculae (v. 48) fecerat mentionem. 2 Et bene memor et uirginis et honestae non ipsam adiri facit sed anum, neque ab ipsa peti fructum uoluptatis, ex cuius persona maior desperatio nascebatur, sed a nutrice potius, per quam suaderi puellae posse creditur quicquid libet. 3 POSTRIDIE AD ANVM RECTA ἐμφατικῶς statim, ut qui posthabuerit omnia alia. 4 RECTA quia non per nuntium.

25

3 etiam] et C | captus *codd.*, corr. *Westerh.* | amore V || 4 formam] fidicinam *Sabbad.* (ex *cod. Maruc. F*) || 5 ἀποσιώπησις <tertia> V (= *dett.*), ἀποσιώπησης (in *mg.* aposiopesis) R, aposiopesis **** C, aposiophasis O || 7 scita bella] a belle RCO || 8 <e> pamphilo V (*dett.*) || 9 laudauit — 10 coepit 1. om. RCO | <se> tantum V || 11 paruam *schol. Ricc.*: parum RCOV | esse et] ut *schol. Ricc.*; uel ? || 12 scin om. RCO | ἀποσιώπησις V, aposiopesis RCO || 14 QVAM om. RCO | uidet C || 15 euadat om. RCO || 17 praestruens] per congruens RC || 18 aniculae <intulit de qua nullam supra> V (*dett.*) || 19 non] nam R || 20 peti *Steph.*: petit *codd.* || 22 suadere RCO | <quidem> quid quilibet RC, quid <quid> quidlibet O, quodlibet V || 23 recte RC, nocte O | ἐνφραδτικῶς R, emphaticos COV || 24 posthabuerint RO

- 113 **63** 1 VT SIBI EIVS FACIAT COPIAM uide, ut nihil de uirgine speret, qui omnia ab anicula petat. 2 ILLA ENIM SE NEGAT 'facturam copiam' subauditur.
- 114 **64** 1 NEQVE ENIM AEQVVM AIT FACERE non quia amet, sed quia petat. 2 NEQVE ENIM AEQVVM AIT FACERE quod peteret scilicet. 3 ILLAM CIVEM ESSE ATTICAM 'illam' cum ἐμφάσει uel ταιρης dixit, quasi dicat quam sic contemnant, eam esse ciuem Atticam. 4 CIVEM <ESSE ATTICAM BONAM 'ciuem'> quod ad iura pertinet, 'bonam' quod ad ipsam. 10
- 115 **65** 1 BONAM non uilem, quia boni non uiles. unde *superlatius gradus optimates facit, quia bonus melior optimus dicitur.* 2 BONIS PROGNOTAM quod ad maiores eius. 3 SI VXOREM VELIT recte subiunxit 'si uxorem uelit', postquam in uirgine ea praetulit, quae solent ornare 15 nuptas.
- 116 **66** 1 LEGE ID LICERE FACERE incerta distinctio est, utrum 'uxorem uelit lege' an 'lege id licere facere'. 2 †SIN ALITER NEGAT† et pudice anus et tamen illecebrose 'licere facere' dixit, quod ille impudentius petit, ut 20 sibi eius faciat copiam. 3 †SIN ALITER NEGAT† σύλλημψις: 'facturam' ex eo quod sequitur 'facere' (v. 64).
- 117 **67** 1 NOSTER QUID AGERET NESCIRE proposita deliberatio, cuius tamen altera pars uincet; nam ducturus est per absentiam patris. 2 QUID AGERET NESCIRE pro

4 ENIM om. V || 5 AEQVVM AIT] decuit RCV, debuit O || 6 ATTICAM] esse ait RCOV || 7 cum ἐμφάσει uel ταιρης V, cum ***ταιρης R, cum e ***** C, (om. e) O; ἄρσει pro ταιρης Schoell | dixit] dicitur RCO | indicat C | quam sic] quasi RCO | contemnat C || 8 ciuem om. RCO | ESSE — ciuem add. W. || 11 uiles <sunt> dett. || 13 ad maiores Steph.: a maioribus codd. || 14 uxorem si codd. | recte bis RCO || 16 nuptias codd., corr. Bentley || 17 ID — uelit lege om. RCO | ID — distinctio] licet facere an lege id incerta distinctio V || 18 uelit lege dett., uelit V || 19 SIN — NEGAT] schol. pert. ad LEGE — FACERE | et 1. — NEGAT om. C | et 2. om. O || 21 faceret O | SIN — NEGAT] schol. ad v. 63 ILLA ENIM SE NEGAT pert. | silempsis V, s ***** C, ***** RO || 22 facturam O, cod. Cuiac., -ra rel. || 24 uincet dett., -cit RCOV || 25 ageret <et> RCO

'nesciebat'; sed recte, quia subiuncturus est 'cupiebat' et 'metuebat'.

118 **68** METVEBAT proprie dixit: metuimus enim eos, qui nos amant, timemus etiam inimicos.

117 **67** 3 ILLAM DVCERE CVPIEBAT ET METVEBAT uide ambiguitatem, qua sequentia non coguntur.

119 **69** 1 NON SI REDISSET EI PATER VENIAM bene interrogat Daus: hoc enim <si> sperari posset, non erat opus fraudibus Phormionis. 2 NON SI RED. 'si' pro 'postquam', ut (*Verg. Aen. V* 64) 'si nona diem mortalibus al.' 3 NON SI REDISSET EI PATER VENIAM 'si' cum, <ut sit: cum> redisset.

120 **70** 1 ILLENE INDOTATAM VIRGINEM ἐμπατικῶς 'ille', de quo dixerat (*v.* 19) 'desinas: sic est ingenium' et qui propter spem lucri nauigauerat senex. *insinuandum* igitur fuit: hoc enim erit omne periculum fabulae.

2 Et ordine Terentius prius insinuauit personam senis, ut grauiora fierent, quae dirimebant nuptias. 3 ILLENE INDOTATAM VIRGINEM ATQVE IGNOBILEM duo dixit, et 'indotatam' et 'ignobilem'; haec enim duo principaliter expetuntur, cum sint quattuor, quae in ipsis sponsis quaeruntur: forma, probitas, dos, nobilitas. sed manifestum est, cur de forma et probitate nihil dicat, quippe quae supra magnopere collaudauerit in puella. 4 VIRGINEM

1 recte <sic ait quia per absentiam patris> V | quia om. RCO || 3 METVEBAT — METVEBAT om. RO || 6 non V, non sē C, iam RO || 7 dedisset RCV | pater ei V || 8 si sperari Sabbad.: sperari RCO, ne spectari V | possit RCO | opus erat V || 9 non si dedisset V, noster et RCO || 10 ut] et RCO, -ris O, corr. Steph. || 15 qui Steph.: si codd. || 16 hoc] hic V || 17 Et Lindenbr.: ex codd. | primo terentius V || 18 dirimebat RC || 19 et — ignobilem om. V || 20 et om. C || 21 cum] quamuis V (dett.) | ipsis V, his RCO || 22 <scilicet> forma O | sed cod. Cuiac., et rell. || 23 quae supra Schoell: desuper codd. || 24 collaudauit O, cum laudauerat V

simpliciter accipimus 'uirginem'. an subaudibimus 'quamuis', ut sit: quamuis uirginem?

- 121 71 1 DARET ILLI bono affectu dixit 'daret illi?' filius enim familias non tam ducit uxorem quam a patre accipit, quippe cum patri committatur puella potius in huiusmodi condicionibus quam marito. 2 DARET ILLI NVMQVAM FACERET ἀποσιώπησις secunda: hic enim non transit ad aliud, sed instat incepto, ut et per interrogationem diceret 'daret illi?' et per responsionem inferret 'numquam faceret'. 3 Et nota 'numquam' pro 'non' in maiorem negationis significantiam poni semper. 4 DARET ILLI mire 'daret', ut ostenderet nihil esse potestatis in filio. 5 QUID FIT DENIQUE more suo Terentius 'denique' posuit in fine sensus. et est aduerbium ordinis. sic et in Heautontimorumeno (I 1, 17) 'fodere aut arare aut alii- quid ferre denique', ut sit 'denique' uel deinde uel ad postremum.

- 122 72 1 QUID FIAT deest 'rogitas'. et est ἀποσιώπησις quarta. 2 EST PARASITVS QUIDAM PHORMIO 'Phormio' non a formula sed a phormione dictus sparteo, quem nos eronem dicimus triuialiter et pro consuetudine. 3 QUID FIAT seruatur affectus tristis hominis, ut supra (v. 7) ait 'sed quid tu es tristis?'

- 123 73 1 HOMO CONFIDENS 'homo' comice additum, nam quis ignoret parasitum hominem esse? 2 CONFIDENS hic 'confidens' pro improbo, audaci et temerario posuit,

1 subaudibimus Schoell: -diuimus RC, -dimus OV || 4 familiae V (dett.) || 5 commutatur R, committat C || 6 NVMQVAM — 9 illi om. RCO || 7 aposiopesi V (dett.) | transiit — institit Sabbad. || 9 faceret — numquam om. RCO || 11 ponit RCO || 12 ut <non> RC || 13 fiet V, sit RCO | denique om CO || 14 sensus] uersus Kauer, Stud. Vind. XXII 40 sqq., at cf. Phorm. II 2, 11 | sic et] sic V || 18 fiet RCV | ἀποσιώπησις quarta V, ἀποσιώπησης .III. R, aposiophosis O, ***** C || 19 Phormio om. RCO || 20 sed a] sed RC || 22 quid faciat RCO, quid is facit V (dett.), corr. Bentley || 24 dictum V || 26 hic confidens om. RCO | posuit ut V (dett.), om. RCO

ut (*Andr. V 3, 5*) 'o ingentem confidentiam!' 3 QVI ILLVM 'qui' utinam est, ut Lucilius in secundo (*II fr. 5 M.*) 'qui te, Nomentane, malum' etc. *pergit autem per 'hoc consilium quod dicam dedit' (v. 74).* 4 QVI ILLVM DI OMNES PERDVINT 'qui' aut expletium est aut pronomen, 5 quo incipiens Phormionem describere cohorrui consideratione eius et in hanc uocem quasi confusus erupit. hoc autem certum genus est *παρενθέσεως*.

124 74 1 QVID IS FECIT correxit interrogatiue errantem, ut rediret ad nominatium casum 'qui', <unde> aberrat- uerat et 'illum' dixerat.

125 75 1 LEX EST haec lex ut in palliata recte ponitur, nam Graecorum fuit. ideo et in Andria (*I 1, 44—45*) sic ait 'inopia et cognatorum neglegentia coacta'. 2 LEX EST alia causa narrationi interponitur. et dicitur *παρέν- 15 θεσις*. 3 LEX EST a causa litis: potuit enim dici 'non habes causam'.

124 74 2 HOC CONSILIVM QVOD DICAM secundum quosdam ordo est: qui hoc consilium, quod dicam, dedit.

125 75 4 VI ORBAE QVI SVNT GENERE PROXIMI 'orba proximo 20 nubat, orbam proximus ducat' Atticum ius est. et est ordo: lex est, ut orbae his nubant.

126 76 1 EADEM HAEC LEX IVBET non duas res iubet haec una lex, sed puellis permittit nubere, cognatos cogit ducere. 2 EADEM HAEC LEX IVBET bene 'iubet': minorem 25 uim habet enim ea lex quae aliquid permittit, quam ea

2 in *om.* CO || 3 montane *codd.*, corr. Steph. (Mom-) | etc. W.: ad cetera *codd.* | autem per W.: aut per RCO, aut qui V || 5 perdunt O, perdant *rell.*; cf. II 2, 11 | aut I.] ut RCO || 8 est *om.* C | *παρενθέσεως* Steph.: *παρηρησήςως* (-σήςως V) RV, ***** CO || 9 facit V | contextit R | interrogatione O, -nem V (*dett.*) || 10 unde *add.* Steph.; a quo *Sabbad.* || 11 ut C || 12 est haec] haec est *codd.* | lex *om.* O || 13 adeo O || 14 <et> inopia C || 15 causa V (*dett.*), *om.* RCO | *παρεντησις* V, ***** RCO || 18 secundum] sed in RO || 20 orba proxima RO || 22 lex] ius V || 23 HAEC et IVBET *om.* RCO | non — IVBET *om.* V || 24 promittit RCO || 26 enim uim habet V | promittit RCO

quae aliquid iubet. 3 ET ILLOS DVCERE bene additum: nihil enim ad rem, si ducendi necessitas non fuisset.

- 127 77 1 EGO TE COGNATVM DICAM ET TIBI S. D. a persona eius, cum quo agitur: potuit enim dici 'quid mecum est tibi?' 2 EGO TE COGNATVM DICAM ET TIBI S. D. 5 ἀπογραφὴν †τοῦαι. 3 Haec narratio est, quam dicit Tullius (*cf. de invent. I 27*) <in personis> constitutam, et ipse 'tibi uni parcam' inquit in Verrinis (*II, V 40, 105*); repente enim transitur ad uerba personarum ab earum descriptione, sed hoc ipsum ad commouendos auditores 10 ualet plurimum. 4 ET TIBI SCRIBAM DICAM a denuntiatione in personam, ne diceret 'non mihi denuntiasti'. 5 ET TIBI SCRIBAM DICAM Cicero (*in Verr. II, II 14, 37*) 'scribitur Heraclio dica'. 6 DICAM supra uerbum, infra nomen est totidem litteris diuerso accentu 'dicam'. 15

78 PATERNVM AMICVM ME A. a persona litigantis: potuit 128 enim opponi 'personam non habes'.

79 QVI FVERIT PATER 'qui' hic pronomen est, infra 129 (v. 80) quomodo significat.

80 1 QVAE MATER uirginis scilicet. 2 QVI COGNATA 20 130 TIBI SIT 'qui' quo modo et qua ratione. 3 OMNIA HAEC CONFINGAM 'omnia haec' non ex abundanti posuit, sed oratorie quasi tam multa. et est ἀριθμός, nam post enumerationem ueteres haec dicebant. et Sallustius in Iugurta (85, 4) 'haec omnia praesidio adsunt'. 25

1 aliquid om. V || 3 a — τοῦαι om. O | a persona iustum quocumque (quode- V) agitur *codd.*, corr. Steph. || 5 s. d. — 8 ipse tibi om. C | ἀπογραφὴν τοῦαι V, ***** R; ἀπογράφωμαι as Rabbow, (ἀποστροφὴ σύντροφος Sabbad., ἀποστροφὴ et ἡθοποιία Steph.) || 7 Tullius] utilis RO | in personis add. Sabbad. | constituta RO || 8 et ipse — 11 plurimum om. O | unam partem inquit inferri nisi RC || 10 commonendos V || 11 DICAM om. RC || 13 Cicero om. RCO || 14 dica om. COV | DICAM om. R || 16 ME A.] et RCOV | a persona *dett.* ad personam RCOV || 17 opponi D, apponi *rell.* | habens RCO || 18 qvi] que R, quis ex que *corr.* C || 20 qvi] que RC || 21 <pro> quomodo V | et] ex COV || 23 ἀριθμός R, αριθμός V, ***** O, (*in mg. Arithmos m. I*) O || 24 et om. V || 25 omnia haec Sall.

- 131 81 1 QVOD ERIT τὸ 'configam'. 2 QVOD ERIT MIHI
 BONVM ATQVE COMMODVM <totum> ἐν ὑποκρίσει: quod mihi,
 inquit, faustum ac felix erit, hoc est confingere atque men-
 tiri. 3 QVOD ERIT MIHI BONVM ATQVE COMMODVM totum
 ioculariter parasitus, quippe qui 'configam' dicens non
 solum non erubuerit de falsiloquio, sed quasi praeclari
 facinoris inceptionem etiam auspicatus sit omenque susce-
 perit dicendo 'quod erit mihi bonum atque commodum';
 sic enim ueteres 'quod faustum felixque sit' dicebant ali-
 quid aggressuri.
- 132 82 1 †CVM TV HORVM NIHIL REFELLES VINCAM SCILI-
 CET hoc interrogatiue pronuntiandum est. 2 REFELLES
 refutabis, redargues. nam prorsus refellere est redar-
 guere falsitatem.
- 133 83 1 PATER ADERIT MIHI PARATAE LITES Q. M. mire
 συνοφαντεῖ: quod maxime alter metueret, hic pro ridicula
 re contempsit 'pater aderit' et 'paratae lites'. exquisitae
 autem subiectum est, cum supra dixerit 'mihi paratae
 lites', 'quid mea?' 2 PATER et LITES ut Antiphoni
 formidanda ista sunt, ita ridicula parasito.
- 134 84 1 ILLA QUIDEM NOSTRA ERIT ἡδικῶς 'nostra',
 cum Antiphonis tantum esse debeat. 2 IOCVLAREM
 AVDACIAM εἰρωνεία κατὰ ἐντίφρασιν, hoc est minime

1 τὸ Sabbad.: totum codd. || 2 totum add. Schoell, cf. 81, 1
 et 3 | ἐν ὑποκρίσει Pith. (ex cod. Cuiacii?): ὑποκρίσεως R, υπο-
 κρίσεως V, ***** CO || 4 ATQVE COMMODVM | n. atque RC ||
 5 confingens RCO | dicens Steph.: dicit RCO, dicit <quasi>
 V (= dett.) || 6 de] ad C || 7 incoptione OV || 9 felix faustum-
 que V || 10 aggressum O || 11 CVM — SCILICET] schol. ad QVOD
 ERIT etc. pertinere censet Hartman | VINCAM SCILICET om. V ||
 13 prorsus] proprie? | est redarguere V (dett.), om. RCO ||
 15 q. m. om. O | mire] ire RC, om. O || 16 συνοφαντεῖ Schoell:
 συνωφελῆ R, συνωφελῆ (in mg. uel συνοφάρτα) V, *****
 CO | quo RCO | metuerit RCO || 17 et om. O | exquisite
 — 19 lites om. C | acquisite O || 18 dixit V || 19 patris et litis
 RCO || 20 ista formidanda V | sunt Steph.: sint codd. | ista V,
 om. rell. || 21 εἰδικῶς V, ***** RCO | nostra dett., -am
 RCOV || 23 εἰρωνεία κατὰ ἐντίφρασιν V, ironica est *** id
 est O, ***** RC | minime] mihi me RCO

iocularum. 3 An quae ex ludo et ioco in periculum ueniat?

- 135 85 1 PERSVASVM EST HOMINI hic iam de Antiphone queritur, cui persuasum sit. 2 FACTVM EST adeo audax Phormio. 3 VENTVM EST ἐπεξηγήσεις: quomodo factum 5 134 est? 'uentum est: uincimur: duxit'.

84 4 IOCVLAREM AVDACIAM deest 'audio ex te' aut 'dicis'.

- 135 85 4 FACTVM EST VENTVM EST VINCIMVR DVXIT ἀσύν-
δετον, ut supra (v 53) 'imus, uenimus, uidemus'.
5 FACTVM EST V. <E> V. D. amat hoc Terentius, ut (Eun. 10
III 5, 45) 'it, lauit, rediit' <et> (Phorm. I 2, 53—54) 'imus,
uenimus, uidemus' et (Andr. I 1, 100—2) 'funus interim
procedit, sequimur, ad sepulcrum uenimus, in ignem posita
est, fletur'. his uerbis non modo breuior narratio est,
sed etiam auditoris animum ad id, quod restat, intendit. 15

- 136 86 1 QUID NARRAS admirantis uox est, non interro-
gantis. 2 †HOC QVOD AVDIS† sic pronuntia, quasi perit-
urum contempleris Getam et iam eum sub certo interitu
defleas. 3 O GETA QUID TE EST FUTVRVM scilicet qui
magister relictus sis Antiphoni. 20

- 137 87 1 NESICIO HERCLE VNVM HOC SCIO QVOD FORS FERET
FER. AE. A. ἡθιζὼς: desperatione rerum fortis est seruus.
2 Et simul uigilauit poeta, ne, si et hic eiularet, res
tota migraret in tragoediam.

1 excludo RO | et — ueniat] & (om. CO) **** RCO ||
3 persuaserat RC, -sit OV | antipho C, -ph⁹ RO | conqueritur O ||
4 adeo — 8 FACTVM EST om. C || 5 effexegesis V, **** RO ||
7 IOCVLAREM — DVXIT in mg. R¹ || 8 asinetheton V, **** RCO ||
10 FACTVM — amat om. RC, — uidemus om. O | hec RC ||
11 redit V | et add. Steph. || 12 et — uenimus om. C || 13 im-
posita V || 14 his om. RCO | uerbis om. dett. | breuior (post
narr. O) breuis et comis V (dett.); v. append. || 15 incendit V ||
17 HOC QVOD AVDIS] schol. pert. ad O GETA QUID TE FUTVRVM EST ||
18 etiam RV, et C | eum dett.: cum RCV, om. O || 19 defleat
codd., corr. Steph. | oh R, ob C | futurum est V | si O | quid C ||
21 sors CO | fert C || 22 feramus V | ἡθιζὼς V, (in mg. mora-
liter) R, **** CO || 23 euigilauit V | poeta om. C | nesciet
hic C | eiularet] ei (om. O) uigilaret RCO | res om. RCO ||
24 totam ignorat RC, tota ignor& O

138 88 1 QVOD FORS FERET FEREMVS A. A. hae graues sententiae ex persona seruorum cum dicuntur, ridiculae sunt et eo consilio interponuntur. 2 FEREMVS AEQVO ANIMO hoc secundum seruos, qui futura contemnunt. 3 Et mire meritum culpaе suae ad fortunam rettulit. 5

139 89 1 EM ISTVC VIRI EST OFFICIVM compendium consolationis est, quod hic libenter accepit et ideo statim approbat. 2 IN ME OMNIS SPES MIHI EST quomodo? ut strenue se defendat? an ut fugiat? an ut patiens sit plagarum? 10

140 90 1 AD PRECATOREM ABEAM bene poeta omnia tractat, quae in tali re attingenda seruo essent, nisi aliud posceret argumentum. 2 AD PRECATOREM ABEAM sic in Heautontimorumenos (V 2, 22—23) 'nec tutorem tibi nec precatorem pararis'. 3 QVI MIHI SIC ORET 'mihi oret' id est 15 pro me oret.

141 91 1 NVNC AMITTE QVAESO HVNC *μνησις* dicitur, ubi non uerba modo, uerum etiam gestum uocemque fingamus alienam. 2 NVNC QVAESO AMITTE HVNC quod nos 'dimitte'. ut (Verg. Aen. II 148) 'amissos hinc iam obliuiscere Graios' et Sallustius (Hist. fr. inc. 5 M.) 'pactione amisso Publico legato'. 20

142 92 1 POSTHAC SI QVICQVAM NIHIL PRECOR facile impetrat, qui non omnia extorquet. ergo ars precatoria est mitigare praesentia, futura permittere. 2 Simul etiam, 25 quia omnis causa in hoc est, ne uideatur seruus ob impunitatem in delictis amplius peccaturus. 3 POSTHAC SI

1 sors C | FEREMVS A. A.] f. ae. a. V, musa RC | grauis RC ||
2 sunt om. O || 3 hec RCO || 6 hem istuc est uiri V, eo (eho O) istuc uiri RCO || 7 accipit O || 8 mihi est spes RC | <an> ut V || 12 in tali re tangenda V, in alia reticenda RC, in alio recitanda O, corr. Schoell; in t. r. facienda Bentley || 14 tutorem] tu aram Ter. || 15 paras O | sic ORET] sic (sit C) hoc met RC (sim. O), causam sic oret V (dett.) | mihi oret om. V || 17 omite OV (dett.) | HVNC] nunc RCO | mimesis codd. || 18 fingamus] significamus V || 19 quaeso omite O, omite quaeso V (dett.) || 20 ut] uir. O | omissos V || 22 omitta V (dett.) | publico CV || 25 praetermittere CV | etiam] et RO

QUICQVAM ut solet, eleganter per ἔλλειψιν. 4 Et simul non si tantundem peccauerit, sed si uel minimum. tale est et illud (*Andr. I 2, 25—26*) 'si sensero hodie quicquam in his te nuptiis fallaciae conari' et (*Andr. V 2, 22*) 'si quicquam inuenies <me> mentitum, occidito'. 5 NIHIL 15
 PRECOR 'nihil' pro 'non'. sed plena negatio est 'nihil'.

143 93 1 VBI EGO HINC ABIERO hic ostendit nullum precatorem ex animo postulare ueniam seruo. 2 VEL OCCIDITO 'uel' pro 'etiam'. 3 OCCIDITO tu tantum caedere uolebas: ego dico 'etiam occidito'. 10

144 94 1 QUID PAEDAGOGVS ILLE QVI CITHARISTRIAM moraliter quaerit uolens audire de Phaedria, postquam de Antiphone cognouit, maxime quia haec interrogatio responsionem elicit, qua spectator instruitur ad cognoscenda cetera. 2 QUID PAEDAGOGVS ILLE Q. C. quia dixit (*v. 36*) 15
 'sectari, in ludum ducere et reducere' et quia 'puellulam' (*v. 31*) dixit ab aetate, 'paedagogus ille' ait. 3 QVI CITHARISTRIAM Phaedria scilicet, quia neque abscedit a custodia puellae neque illam ipse contingit. 4 QVI CITHARISTRIAM ἔλλειψις: 'sectatur', 'amat' uel quid tale 20
 subaudiendum est.

145 95 1 SIC TENVITER 'sic' dicendum est cum aliquo gestu. 2 NON MVLTVM HABET QVOD DET FORTASSE cum commiseratione amatoris adulescentis pronuntiandum est 'non multum habet, quod det, fortasse'. 25

146 96 1 IMMO NIHIL NISI SPEM MERAM bene 'spem', quia amat, <nam> nemo non cum spe amat. 2 MERAM solam.

1 eclipsim *RCO*, elipsim *V* || 2 uel nimium *CO* || 4 in his *om. C* | te ante quicquam *V* || 5 inuenias *V* | mentitum *om. V* || 6 nihil *om. V* || 8 ueniam postulare *V* | VEL | se *C* || 9 occidito — occidito *om. RCO* || 11 ille <alter> *RCO* (*glossema olim sser.?*) || 14 qua] quia *RCO* || 17 <est> ille ait (aut *C*, autem *R*, *cod. Cuiac.*) *codd., corr. Sabbad.* || 18 phaedriam *V* | scilicet] s. *V*, et *RCO* (*cod. Cuiac.*) | quia] qui *V* || 19 contigit *V* || 20 elipsis *V*, **** *RC*, *om. O* | quid] quidam *RO*, quidam *C* || 22 sic] sicut *C*; <δεικτικῶς> sic *ed. pr.* || 25 non — fortasse *om. V* (*dett.*) || 26 nihil <sibi> nisi *RCO* || 27 nam *add. Schoell*; enim (*post nemo*) *ed. pr.* | non cum spe *Sabbad.*: cum non spe *V*, cum ne spem *RCO*

- 147 **97** 1 PATER EIVS REDIIT AN NON Chremes scilicet.
 2 NONDVM quia ueniet, iam non plena negatio est.
 3 QVID SENEM QVOAD EXSPECTATIS VESTRVM animaduerte
 τὸ 'quid' secundum morem cotidianum tum dici, cum fit
 transitus a mentione alterius rei ad alteram. sic et supra 5
 (v. 94) 'quid paedagogus ille?'
 148 **98** QVOAD EXSPECTATIS 'quoad' quamdiu. et recte
 locutus est, quia aduentus finis est expectationis.
 149 **99** SED EPISTOLAM AB EO ALLATAM ESSE AUDIUI mire
 paratur inopinatus subito aduentus senis; nam ipse ueniet, 10
 cuius epistolam sperat.
 150 **100** 1 AD PORTITORES ESSE DELATAM more ueterum
 magistri tributorum, id est publicani, operas in portu
 dabant, inferendarum et efferendarum rerum uectigal exi-
 gentes. 2 AD PORTITORES ad eos, qui in portu sunt. 15
 3 <Et> ex quo more hoc dixerit uide, Attico an Romano.
 151 **101** 1 NVM QVID GETA ALIVD ME VIS absque illo, quod
 argento tibi a me opus fuit. 2 VT BENE SIT TIBI
 ἀστέισμός pro 'nihil'.
 152 **102** 1 PVER HEVS NEMON HVC PRODIT moralis expressio, 20
 nam eos uocat, quibus initio dicebat egrediens (v. 1) 'si
 quis me quaeret rufus'. 2 CAPE DA HOC DORCIO ad
 καφὸν πρόσωπον loquitur. 3 DORCIO Dorcium femini-
 num nomen est, ut Planesium, Glycerium.

2 iam] nam *RCO*, *cod. Cuiac.* || 3 animaduerte quid
 (quoad *V*) *codd.*, *corr. W.* || 4 fit] sit *RCO* || 5 rei alte-
 rius *V* || 12 ad portitorem *RCO* || 13 magistris tribus utare
 idem publicani *RCO* || 14 et ferendarum (refer- *O*) rerum *RCO*,
 rerum et eferendarum *V* || 16 Et *add. W.* || 17 quod *om. R* ||
 18 ad me *RC* || 19 ΔΥΤΙΜΟC *cod. Cuiac.*, ἀντιπρόC *V*,
 ***** *RCO* || 20 moralis] more ul' *RCO* || 21 in uitio *C*, in
 initio *O* | egrediens dicebat *V* || 22 quaerit *V*, -rat *O* | rufus
OV, rursus *RC* | dortio *codd.* | ad καφὸν πρόσωπον *V*, ad cophon
 prosopon *RCO* || 23 dortio dortium *codd.* || 24 planesium <et>
 glycerium *V*, plane suam (sua *C*) glycerium *RCO*

3.

153 1 1 ADEON REM REDISSE VT QVI MIHI CONSVLTVM OPTIME VELIT ESSE in hac scaena color uitae est eorum, qui quicquid immodice concupierint, spernunt postquam uenerit; quod apertiore sententia ostendit poeta dicendo (v. 20) 'nostri nosmet paenitet'. 2 ADEON REM REDISSE 5 VT QVI MIHI comparatiua qualitas in hac scaena est inter Antiphonis uitam et Phaedriae; genus causae demonstratiuum. contendunt autem, uter magis miser sit. 3 VT QVI MIHI C. O. V. E. PH. mira sententia, qua ostendit adulescentulos in peccatis neminem magis metuere quam eos, 10 a quibus maxime diliguntur. simulque inducitur rerum imminantium praestructio, in qua sit audax locutor Phaedria, ut <qui> defensor futurus sit, timidus Antipho, ut qui fugiturus sit.

154 2 1 PATREM VT EXTIMESCAM ferienda pronuntiatio in 15 eo quod ait 'patrem'. hoc enim magis mirum est ideo patrem timeri, quia 'consultum optime uelit'. 2 VBI IN MENTEM EIVS ADVENTI VENIT nota in mentem uenire ueteres non recordationis causa tantum sed etiam recogitationis considerationisque posuisse. 3 VBI IN MENTEM 20 EIVS ADVENTI VENIT sic ueteres genituo casu proferebant.

4 IN MENTEM VENIAT Cicero (*in Verr. I 17, 51*) 'fac tibi paternae legis Aciliae ueniat in mentem'. 5 VENIAT ADVENTI multipliciter declinatur: et <aduenti et> ad-

1 REM | me RC | CONSVLTVM <****> V || 4 uenerit] inuenerint *schol. Ricc.* | poeta *om. CV* || 5 Adeo C || 6 MIHI *om. V* || 9 PH. *om. RCO* || 12 praestructio (*in mg. aliter perscriptio*) C | sit *Schoell:* sic *codd.* | locutor *Schoell:* loquitur RCO, inducitur V (*dett.*) || 13 qui *add. Bentley* || 14 ut qui fu<gi>turus sit *huc transp. Steph.; legitur post 16 patrem: ut qui futurus sis (sit cod. Cuiac.)* || 16 mirum] iniurium V || 17 quia *ed. pr.:* qui V, quam RCO | uelit] ueluti RCO || 18 VENIT *om. RCO* | uenire in mentem V (*dett.*) || 21 VENIT *om. RCO* | si R || 22 VENIAT] ueni ad RC, uenit at O | Cicero] eius O, *om. R* || 23 adscilia eueniat (uen- CO) RCO, auxilium ueniat V | VENIAT] ueniat V, uenia C || 24 aduenti et *add. Steph.;* fort. *insuper add. aduentis et, cf. Charis. 130, 12; 143, 12*

uentus. sic et in Andria (*II* 2, 28) 'nihil ornati, nihil tumulti'. 6 VENIAT legitur et 'uenit'.

155 3 1 INCOGITANS temerarius. Probus 'nomen incogitans' inquit 'in usu est, at non eodem modo cogitans'.

2 ITA EXPECTAREM VT PAR FVIT nota 'expectarem' 5 nunc opperirer, alias sperarem.

156 4 1 QUID ISTVC EST haec interrogatio est stomachosa extenuare uolentis metum fratris; diuersa enim sentit ob diuersum amoris euentum. 2 QVI TAM AVDACIS FACINORIS MIHI CONSCIUS SIS proprie ad terrorem, qui de facinore 10 loquitur, conscius dixit. 3 ROGITAS QVI TAM AVDACIS F. bene timens inducitur Antipho, ut sit causa fugiendi; ad hoc enim fugiet, ne ad amittendam coniugem cogatur a patre ante errorem fabulae patefactum.

157 5 1 QVOD VTINAM NE PHORMIONI gratissime non Phor- 15 mioni succenset sed Phormionis inuento. 2 Et uide, ut et ipse se culpa subtrahat. 3 Et familiare est initia accusare rerum, quos alicuius negotii paenitet. 4 VTINAM NE PH. uetus elocutio 'utinam <ne>', ut Ennius in Medea (*M. exul. fr. 1 Ribb.³ et V.²*) 'utinam ne in nemore Pelio 20 unquam sectae cecidissent ad terram trabes'. 5 Et 'ne' non accipiendum.

158 6 1 NEV ME CVPIDVM EO IMPVLISSET bene hoc addidit ad excusationem: potuit enim dici 'non consentires'. 2 EO IMPVLISSET 'eo' scilicet ad uxorem ducendam. 25 3 An 'eo' in tantum? 4 QVOD MIHI PRINCIPIVM EST MALI bene, quasi caput mali non in amore sed in nuptiis sit.

1 et om. CO || 2 largitur RC || 3 Probus nomen incogitans Schoell (duce Steph.): improbus (et pr- O) non cogitans *codd.* || 4 at] an COV || 5 nota expectarem V (dett.), ni. c. C, mt. R, ut O || 6 operirem V | spectarem RC, exp- O || 7 stomachosa est V (dett.) || 11 ROGITAS] recogitans RC, idest recogitantem O || 13 ad mittendam CO || 15 ut ne C, utinam V || 16 sed] sub RCO | et ut C, ut OV || 17 <quod utinam> et familiare *codd.* || 18 VTINAM NE PH.] ut. i. p. V, i. r. n. R, i. r. t. C, . i. rei O || 19 ne *add. Steph.* || 21 cecidissent caesae V (c—a cec—et dett.) || 23 IMPVLISSET —eo om. C || 25 impulit RO | scilicet om. V || 27 quasi] quia RCO | in I. in ras. V² | sit ante sed V (dett.)

159 7 1 NON POTITVS ESSEM more hominum loquitur: credit enim ex consequenti satietate, quod potuerit abstinere amoribus suis. 2 NON POTITVS ESSEM ἀνθυποφορὰ μονομερῆς 'non potitus essem'. non enim illa 'sed potiri uoluisti' posuit, ut (*Verg. Aen. IV 603*) 'uerum anceps pugnae fuerat fortuna. fuisset', hic enim utraque pars ponitur. 3 FVISSET TVM ILLOS MIHI AEGRE ALIQVOT DIES interrogatiue quidam pronuntiant totum, nempe 'fuisset t. i. m. ae. a. d.?' 5

160 8 1 AT NON COTIDIANA CVRA HAEC ANGERET ANIMVM 10 amatorie loquitur Antipho. errant <igitur> qui putant eum paenitere sui desiderii — nam si hoc est, nec maritus firmus uidebitur fore —; sed hoc dicit: facilius fuisse abstinere uirgine intacta quam ea cum qua iam consuerit, et ideo subiungit 'dum exspecto quam mox ueniat qui adimat hanc mihi consuetudinem'. 2 AVDIO per εἰσωνελα dicetur modo a contemnente dictum Antiphonis. 3 AVDIO omnia deridet Phaedria cupiens fructum amoris uel periculis adipisci. est ergo 'audio' εἰσωνελα pro 'non audio', hoc est: nihil dicis. 20

161 9 1 DVM EXSPECTO QVAM MOX VENIAT non quando, sed quam cito, quia timet. 2 QVI ADIMAT HANC MIHI CONSVETVDINEM mire non 'amorem', tamquam amore carere potuerit, consuetudine non possit. 3 Et nota proprietatem dicti, nam consuetudo specialiter de coitu dicitur. 25

1 more — ESSEM *om. RCO* || 3 ESSEM — 7 ponitur] ἀνθυποφορὰ (antropophora *O*, **** *RC*) ut (*om. RCO*) uerum anceps pugnae fuerat fortuna fuisset. hic enim utraque pars ponitur. Non potitus essem — monomeres (mon- *om. RCO*) non ne (ut *V*) illa sed (hic *RCO*) potiri uoluisti posuisset (pos- *om. RCO*) *codd.*; *corr. Steph. et Sabbad.* || 7 ILLOS] illud *V*, *om. RCO* | DIES *om. RC* || 8 quidam totum interrogatiue pronuntiant *V* (*dett.*) | nempe *bis RC* || 9 i. *om. RCO* || 11 igitur *add. W.* (ⁱ ante ⁱ *om.*); itaque *Schoell* || 13 fore] esse *V* || 14 <a> uirgine *V* || 15 hanc mihi adimat *V* (*dett.*) || 16 per ironiam *OV*, per **** *RC* || 17 modo] ⁱ *m CO, om. R* | continente *codd.*, *corr. Steph.* || 19 audio i. *om. V* | ἰσωνελα *V*, ἑσωνελα *R*, ironia *O*, *** *C* || 23 mire — consuetudine *om. RCO* || 25 dicti nam] dignam *O*, -na *RC*

162 **10** 1 ALIIS QVIA DEFIT QVOD AMENT magnificentius
 'aliis' quam si diceret 'mihi'. 2 TIBI QVIA SVPEREST
 DOLET laboravit, ut ostenderet plus esse 'dolet' quam
 'aegre est'; et ideo insanum ait Antiphonem, qui in ea
 fortuna positus quae aduersae contraria est, idem patia- 5
 tur quod miser. et est figura ὑπόθεσις, nam ad utrum-
 que 'aegre est' sufficere potuit. scire autem debemus <et>
 enuntiativae et per interrogationem hoc ipsum posse pro-
 nuntiari.

163 **11** 1 AMORE ABVNDAS ANTIPHO hoc sic pronuntiandum, 10
 quemadmodum solet cum stomacho dici uituperanti cibum
 'non esuris' aut 'pleno uentre es'. uult enim ostendere
 satietatis hoc esse, non ratiocinationis, quod nunc queri-
 tur Antipho.

162 **10** 3 TIBI QVIA SVPEREST D. id est: eo quod desideras 15
 abundas. 4 Ordo est: tibi dolet.

163 **11** 2 AMORE ABVNDAS ANTIPHO abundare dicitur, qui
 successu prospero affluit. Lucilius libro tertio (*fr. 53 M.*)
 'ille alter abundans cum septem incolumis pinnis r. a.
 r. s.' 3 AMORE ABVNDAS ANTIPHO hoc cum pronuntia- 20
 tione infert.

164 **12** 1 NAM TVA QVIDEM HERCLE CERTE VITA HAEC bene
 'certe', quia supra omnia cum εἰσωνεῖς dixit. 2 VITA
 HAEC EXPETENDA 'uita' dixit, ut ostenderet, etiamsi non
 'felicitas' sed 'uita' dicatur, optandam esse. 3 'Vita' 25
 autem et mores significat et animum et alimentum
 et spatium uiuendi et fortunam accidentem uiuen-

1 desit *codd.* || 2 aliis <dixit> *V* (*dett.*) || 4 ait *om. RCO* ||
 5 aduersae *Hartman*: aduersa et *codd.* || 7 et *add. Steph.* || 8 pro-
 nuntiari posse *V.* pronuntiare *RCO* || 11 dici stomacho *C* || 12 non
 esuris aut *cod. Cuiac.*, ut *rell.* | es *cod. Cuiac.*, est *rell.* || 18 ter-
 tio] . III. *R.*, III° *V.*, 3° *C* || 19 alter] autem *RCO* | incolumis
 pinnis] in (est *O*) locum his p'nnis (primis *C*, prin. rus *O*,
 pianis *V*) *codd.* | r. a. r. p. *codd.*; redit ac recipit se *schol.*
Pith. ad Iuven. III 158 || 22 CERTE — HAEC] haec uita certe *V.*
 uita haec *RCO* || 23 omnia *om. RCO* | ἐγὼνεία *R.*, ironia *OV*,
 *** *C* || 24 HAEC *om. RCO* || 25 uita *om. C* | optanda *codd.*,
corr. Steph. || 27 nubentibus *RCO*

tibus, ut modo. 4 EXPETENDA OPTANDAQUE proprie dixit 'expetenda optandaque': omnia enim quae auemus, aut industria aut uoto proueniunt, hoc est: aut in nobis sunt aut in fortuna posita.

- 165 **13** 1 ITA ME DI BENE AMENT VT MIHI LICEAT neces- 5
sario iurat, quia quod dicturus est solis amatoribus uide-
tur esse credibile. 2 ITA ME DI BENE AMENT VT MIHI
LICEAT TAM DIU QVOD AMO FRVI opportunus locus, in quo
ostenditur, quam magno amore sit possessus Phaedria, cui
par impenditur argumentum. 3 TAM DIU QVOD AMO 10
FRVI quam diu uxore fruitur Antipho. 4 An 'tamdiu'
δεικτικόν, quasi dicat: tantum diu et tantisper, hoc est:
uel tantillo tempore? 5 QVOD AMO FRVI deest 'eo', ut
sit: eo quod amo frui.
- 166 **14** 1 IAM DEPECISCI MORTE pactione transigere. 15
2 TV CONICITO CETERA aut 'cetera' abundat aut deest
'per', ut sit: per cetera.
- 167 **15** 1 QVID EGO EX HAC INOPIA NVNC CAPIAM infortu-
nium scilicet. 2 ET QVID TV EX ISTA COPIA fructum ac
felicitatem.
- 168 **16** 1 VT NE ADDAM παράλειψις figura, in qua uelut
ex abundanti enumerantur adiecta. 2 INGENVAM LIBERA-
LEM hoc natalium, illud morum est. 3 VT NE ADDAM
σχήμα τῆς παραλείψεως. 4 VT NE quod Graeci ἵνα μή.

1 expectenda O, expectanda RC | <atque> optanda V |
QUE] hoc RCO, e V || 2 <atque> optanda (om. -que) V | aue-
mus Sabbad.: habemus R, habemus amamus O, amamus (in
mg. aliter habemus) C, amamus V (dett.), agimus schol. Ricc. ||
3 in nobis... in fortuna V (dett.), schol. Ricc., in fortuna... in
nobis RCO || 7 credendum V (dett.) || 8 quod] quam (in mg.
aliter quod) R || 12 δεικτικόν quasi dicat W. (duce Steph.):
dictum quod codd. || 13 ut sit eo et frui om. RCO || 15 DEPA-
CISCI] sic Ter. codd. G¹E¹; depec- (vel depic-) rell. | mortem
CV, -tis O | pactionem Steph., at v. Thes. gl. s. v. depecisci ||
16 aut cetera om RCO || 17 sit om. C || 18 copiam R, om. O |
infortunii V || 19 ISTA] hac V || 21 παράλειψις Steph.: παραληψις
V, παραλειψις R, **** CO || 22 <et> liberalem V || 24 CXHMΔ-
ΔICTΠAPXΔPIYIC cod. Cuiac., εχθαλειψαπαρσενης V, *****
RCO | vt om. C | ἵνα μή ed. pr.: ηναλην V, **** rell.

- 169 17 1 QVOD HABES ITA VT VOLVISTI 'uoluisti' subdistinguendum est et sic legendum 'uxorem' ἐμφατικώτερον.
 2 VT VOLVISTI VXOREM bona praeparatio uxoris futurae.
 3 SINE MALA FAMA PALAM multi superioribus iungunt 'palam'. 5
- 168 16 5 SINE SVMP TV INGENVAM LIBERALEM contra ea quae patitur ista posuit omnia: huius in amore copiam, suam inopiam; huius desiderium nullo constitisse sumptu, sibi a lenone emendam puellam; huius ingenuam, suam seruam; huius liberalem, suam citharistriam; hunc nactum 10 esse, se sectari tantum; huius uxorem, amicam suam; huius amorem maritalem esse, suum uelut prodigi, uelut scortatoris.
- 170 18 1 NI VNVM HOC DESIT ANIMVS QVI MODESTE ISTAEC FERAT 'modeste' moderate. Sallustius libro secundo (*Hist.* 15 *II fr. 17 M.*) 'modestus ad alia omnia nisi ad dominationem'. 2 MODESTE cum modo.
- 171 19 1 QVOD SI TIBI RES SIT CVM EO LENONE 'et' modo non conexiua, sed inceptiua coniunctio est. Sallustius libro secundo (*Hist. II fr. 114 M.*) 'et Poeni fere aduersus 20 a. n. e. m.' 2 SENTIAS sic alibi (*Heaut. III 1, 45—46*) 'sit rogas? sensi'.
- 172 20 1 ITA PLERIQUE INGENIO SVMVS OMNES NOSTRI NOMET PAENITET παρέλκων tertium. in Andria (*I 1, 28*) 'quod plerique faciunt omnes adulescentuli'. 2 Εἰ ἐσ ἀρχαῖσμός, 25

1 HABES — VT] habeat aut RCO | uoluisti om. C || 2 uxorem enim ἐμφατικώτερον R, uxorem enim erit ἐμφατικώτερον V, uxorem · n · ***** CO || 3 VOLVISTI] quod RCO | VXOREM om. V || 4 superius codd., corr. W. || 6 eam V || 7 copia codd., corr. Steph. || 11 se om. RCO || 14 ISTAEC] hec RC, hoc O || 15 fecerat R | li. II · R, li. n.º · O, li. 2º C, l. II V || 17 MODESTE cum modo om. RCO || 18 et] hoc igitur pro quod legit scholiasta || 19 coniunctione (om. est) R || 20 li.º · R, li.º · 2º · C, l. IIº V, · n · O | Poeni cod. Huls., poni RCO, potui V || 21 a · n · c · m · COV | sic] si RCO || 23 ita<que> RC || 24 αποσιωπησις III (in mg. uel παρέλκων) V, ***** III (· III.º R, om. O) RCO || 25 αρχαῖσμος V, ἀρχαῖσμος (ἀρχεσ in ras.) R, ***** CO

ut (*Eun. I 2, 5*) 'accede ad ignem hunc: iam calesces plus satis'.

174 **22** 1 CUI DE INTEGRO EST POTESTAS deinceps. 2 An 'de integro' id est integris rebus?

172 **20** 3 NOSTRI NOSMET PAENITET paenitet eum, qui 5 parum putat. ergo 'ipsi nos' inquit 'nostra contemnimus'. sic et in Heautontimorumeno (*I 1, 20*) 'at enim, dices, me quantum hic operis fiat paenitet'.

175 **23** RETINERE AMARE AMITTERE coniuncte legendum est 'quid uelis retinere', ut duo sint 'amare amittere', quia 10 et infra duo reddit 'ut neque mihi sit amittendi neque retinendi copia'.

176 **24** AMITTENDI propter amorem, RETINENDI propter patrem.

178 **26** 1 EI 'ei' interiectio ingemiscntis, ut (*Verg. Aen. 15 XI 57—58*) 'ei mihi, quantum praesidium Ausonia et quantum tu perdis, Iule!' 2 EI TIMEO MISER QVAM recte iam timet, quia in metu semper est 'praesaga mali mens' (*Verg. Aen. X 843*).

4.

179 **1** 1 NVLLVS ES GETA NISI IAM TIBI ALIQVOD CONSILIVM 20 in hac scaena serui currentis officium est tendens ad perturbationem Antiphonis, quem oportet abesse conspectui patris usque ad cognitionem rerum et καταστροφήν fabulae.

2 CONSILIVM CELERE hoc celere neutraliter dicitur.

180 **2** 1 SVBITO TANTA TE IMPENDENT MALA accusatio 25

1 accede <huc> RCO || 3 potestas est OV || 4 de] ex C || 5 -MET om. V || 7 et om. RV || 9 amittere amare <an> V (dett.) || 10 quod codd. | ut om. C | qui V || 15 ei ei] et hei mihi V, et est RCO | <est> ut V || 16 hei mihi codd. || 17 iuli RCO | hei ROV, hey C | quam<quam> RCO || 18 iam recte O, recte V || 20 est R | aliquod mihi V || 21 pertinens O || 23 catastropham V, * * * * rell. || 24 hoc celere om. V || 25 TE om. RCO | fort. <nota> accusatio, cf. Andr. III 5, 8; Hec. V 3, 2

casu 'impendent', <ut Lucretius (*I* 327) 'mare quae impenden)t uestro sale saxa peresa'. 2 Pro 'in te pendent mala'.

181 3 1 <QVAE NEQVE VTI DEVITEM SCIO> cum supra 'nullus es, Geta' dixerit, hic transitum fecit ad primam 5 personam. 2 QVAE NEQVE VTI DEVITEM ruina aut uitanda est aut extrahenda ex ea sunt corpora, quae oppresserit.

182 4 1 NAM NON POTEST CELARI NOSTRA DIVITIJS AVDACIA bene 'nostra', quia et ipse partem maximam culpaе sustinet 10 ut magister.

181 3 3 DEVITEM antequam irruant, INDE EXTRAHAM cum irruerint.

182 4 2 CELARI Nigidius (*fr. LVIII Scob.*) 'celari' quae-rit utrum plenum sit an pressum.

183 6 1 QUIDNAM ILLE COMMOTVS VENIT hic ostendit poeta 15 idcirco confusum induci Getam, ut de eius metu Antipho terreatur. 2 COMMOTVS VENIT modo 'commotus' perturbatus atque conterritus.

184 7 1 TVM TEMPORIS MIHI PVNCTVM 'punctum' pro momento, ut Lucilius in XIII (*l. XIV fr. 21 M.*) 'puncto 20 uno horae quiquomque iuassit'. 2 PVNCTVM angustissimum spatium. 3 AD HANC REM ad deliberandum quod ago.

4 ERVS ADEST vultu tristi ac superciliis arduis hoc

1 independent tu es (as *cod. Cuiac.*) corsales (-is *O*, *cod. Cuiac.*, causales *C*) saxa peresa *RCO*, *cod. Cuiac.*, impendent τωσσηνορσθαλεσσακαπερσα *V*; *Lucr. vers. agnovit Bentley*; 'impendent <te> dicit pro 'tibi', ut *etc. Schoell* || 2 pro interdependent *RCO* || 4 QVAE — SCIO *add. W.* || 6 QVAE — DEVITEM | que inquit id·m·n·(n·m· *R.* neque modo *O*) i·(inde *O*) *RCO* || 7 sunt ex ea *V* (*dett.*) | oppresserat *C* || 9 quia | nam *V* | sustinet *cod. Cuiac.*, suae tenet *rell.* || 11 diuitem *RC* | antequam *Steph.*: antiqua *RCO*, cum iniqua *V* (*dett.*) | extra hanc *RCO* || 14 sit *om. RCO* | an | ad *RC* || 16 inducit *RCO* || 19 TEMPORIS] pris *R.* ipis *O* | momentum *R* || 20 in XIII] in ·x· in *O*, in ex·III· *R.* in ex *ui C.* in XIII *V* (*dett.*) || 21 una *V* | horae] hora et *codd.* | quiquomque *L. Mueller*: quiquoque *RCO*, qui hoc *V* | iuassit *Sabbad.*: inuasit *codd.* || 22 ad *om. RCO* | deliberandam quid ago *RCO* || 23 atque *V*

- dicendum est. 5 QVID ILLVD MALI EST mire πρὸς τὸ
 'erus adest' 'quid illud mali est' posuit ex persona
 Antiphonis, cui pro calamitate est patris aduentus.
- 185 8 1 QVOD CVM AVDIERIT scilicet quod uxorem duxit
 Antipho. 2 QVOD EIVS REMEDIVM plus est quam si diceret 5
 'nullum'. 3 QVOD CVM AVDIERIT QVOD EIVS REMEDIVM
 I. IR. bene non addit quod: secum enim loquitur.
 4 QVOD EIVS RE. I. IR. proprie 'remedium', quasi iracundia
 sit morbus.
- 186 9 1 LOQVARNE INCENDAM quia iracundia ignis est. 10
 2 TACEAM INSTIGEM instigari proprie fera dicitur.
 3 PYRGEM ME LATEREM LAVEM παροιμία πλίνθον πλύνεις.
 4 LOQVARNE <INCENDAM> TACEAM INSTIEM σχῆμα δια-
 πόρησις. 5 LOQVARNE INCENDAM duo sunt quae fieri in
 placando solent: aut loqui aut tacere. sed quid sibi uult 15
 'purgem me', cum idem sit 'loquarne'? an quia potest
 purgatio et per defensorem aut patronum induci? 6 Hoc
 quidam putant, sed melius est haec et perturbatae et ser-
 uilis imperitaeque personae uerba sine arte esse <nec>
 s(u)i uim significatus habere. 20
- 187 10 1 CVM MIHI PAVEO 'cum' praeterquam quod
 significat modo. 2 TVM ANTIPHO ME EXCRUCIAT ANIMI
 τῷ ιδιωτισμῷ pro eo quod est 'propter Antiphonem me
 excrucio animo'. sic et in Hecyra (I 2, 46) 'fecit animi

1 mire — mali est *om.* CO | πρὸς τὸ Steph.: presto *codd.* ||
 7 IR. et non *om.* V | addidit quid O | enim] cum V || 8 IR.
om. V | remedium — 11 proprie *om.* RCO || 11 forma R, fora C,
 for^a O || 12 ME *om.* V | παροιμία *ed. pr.*: ῥημιν V, **** *rell.*:
 παρόμοιον Sabbad., at cf. Suidas s. v. πλίνθον | πλίνθον πλύν-
 νεις Steph.: τικηθοντηεννης V, **** *rell.* || 13 σχῆμα δια-
 πόρησις Steph.: ηχημα λεμοσηνον V, *om.* *rell.* || 14 due R | <et>
 fieri RCO || 15 placando Steph.: peccando *codd.* | quod RO,
 quo O || 16 purgemne (*om.* me) V || 17 et] etiam O | aut] et
 per V | Hoc] hec R, sic V || 18 haec et RCO, hoc V; hoc: haec
 Sabbad. || 19 nec sui Schoell: si RCO, et V (*dett.*) || 20 significa-
 tionis O, -cati non V (*dett.*) | habere Steph.: habet (-ent *dett.*)
codd. || 21 CVM ... cum] Tum ... tum *codd.* | quod *om.* C || 22 aio
 R, *om.* C || 23 τῷ ανωτισμῷ V, *om.* RCV; corr. Steph. | pro — ex-
 crucio *om.* C | praeter ROV || 24 excrucior V, -at RO

ut incertus foret'. genetiuo enim casu ueteres figurabant hanc locutionem.

- 188 **11** 1 EIVS ME MISERET EI NVNC TIMEO 'miseret' praeteritorum, 'timeo' de futuris. 2 EIVS ME MISERET EI NVNC TIMEO IS NVNC ME RETINET NAM ABSQVE EO ESSET figura 5 *πολύπρωτον*: 'eius ei is eo'. 3 IS NVNC ME RETINET sic 'retinet', quomodo 'exeruciat'. 4 NAM ABSQVE EO ESSET RECTE si ad eum res non pertineret, id est si meum tantummodo peccatum esset hoc ipsum.

- 189 **12** 1 RECTE EGO MIHI VIDISSEM ET SENIS ESSEM VLTVS 10 IRACVNDIAM facete seruus occasionem melioris condicionis esse existimat fugae causam; tamquam sibi per eam et libertatis genus praestare posset et praedam. 2 RECTE EGO MIHI VIDISSEM ut dicimus 'uide tibi' et 'uidete uobis'.

3 *Et* 'recte uidissem' ἀντὶ τοῦ 'prouidissem'. 4 ET 15 SENIS ESSEM VLTVS IRACVNDIAM 'senis' maluit dicere quam 'domini', ut in ipso nomine et hortamentum impune fugiendi appareat. 5 *Et* simul quia non 'iram' sed 'iracundiam' dicturus erat; nam ira de causa est, iracundia de moribus. 6 ET SENIS ESSEM VLTVS IRACVN. non dixit 20 'euasissem' sed 'ultus essem'; faciunt enim serui fugiendo, ut dominos paeniteat iratos fuisse. 7 VLTVS ESSEM sic Vergilius (*Aen. IV 656*) 'ulta uirum'.

- 190 **13** 1 ALIQVID CONVASISSEM figuratum est a colligendis uasis. 2 HINC ME CONICEREM <πρὸς τὸ> 'recte ego mihi 25 uidissem'. 3 PROTINVS IN PEDES 'protinam' fuit, et sic Nigidius legit (*fr. LX Swob.*).

1 genitiuo enim casu *cod. Cuiac.*, gener eius usu (nisu *V*, uisu *dett.*) *rell.* | significabant *RCO* || 5 is *om.* *RC* | retinet me *RCO* | NAM — ESSET *om.* *V* | ESSET | sit *C*, sic *O*, me sic *R* | figura] sig *RCO* || 6 *πολύπρωτον V*, **** *RCO* | eius — eo *Klotz*: eius eo *RCO*, eius ei *V* | sic *Rabbow*: si *codd.* || 10 ergo *C*, *om.* *O* || 11 facete — 16 IRACVNDIAM *om.* *O* || 12 per eam *Steph.*: peccati *codd.*; -anti *ed. pr.* || 14 ut *Steph.*: et *codd.* || 15 ΔΝΤΙ ΤΟΥ *cod. Cuiac.*, pro *rell.* || 17 in *om.* *V* | et hortam-] exhortam-? || 19 est *W.*: et *RCO*, *om.* *V* || 20 IRACVN. *om.* *RCO* || 21 sed <et> *RCO* || 24 conuasissem *C*, (*in mg. al.* corrasissem) *R*, corrasissem *OV* | collidendis *RCV*, colliendis *O*, *corr. ed. pr.* || 25 πρὸς τὸ *add. Steph.* || 26 et — p. 400 l. 4 enim *om.* *O* | nigius *V*

- 191 **14** 1 QVAM HIC FVGAM <πρός τὸ> 'conicerem in pedes'.
 2 AVT FVRTVM PARAT πρὸς τὸ 'aliquid conuasassem'.
 3 QVAM HIC FVGAM AVT FVRTVM PARAT secunda ἀπό-
 δοσις: prius enim 'furtum' quam 'fugam' occurrere debuit.
- 192 **15** 1 SED VBI ANTIPHONEM REPERIAM 'sed' pro 'ergo',
 ut sit: ergo ubi Antiphonem reperiam? 2 An hic pro
 fine superioris sententiae est, ut Sallustius (*Hist. III fr. 45*;
cf. II fr. 68 et 70 M.) 'sed Metellus in ulteriorem prouin-
 ciam'? 3 REPERIAM si alicubi cesset; AVT QVA QVAERERE
 INSISTAM VIA si alicubi ambulet. omnis enim, qui quaeri-
 tur, aut cessat aut ambulat.
- 193 **16** 1 TE NOMINAT ad hoc dudum auditur Geta et
 ipse non uidet adulescentes, ut plus illis terroris incutiat,
 dum secum loquitur. 2 NESCIO QVOD MAGNVN HOC
 NVNTIO EXP. M. diserte locutus est 'nescio quod magnum
 hoc nuntio expecto malum' pro eo quod est 'nescio quod
 magnum malum hunc mihi nuntiaturum arbitror'.
- 194 **17** 1 DOMVM IRE PERGAM hoc nos ἐλλειπτικῶς 'domum
 pergam'. 2 IBI PLVRIMVM EST ostendit ab initio se
 domum pergere et sec(um) uidetur deliberasse quare. 3 IBI 20
 PLVRIMVM EST scilicet propter amorem uxoris suae.
 4 SANVN ES τὸ πλῆρες 'sanusne es' (*sic Ad. III 2, 38*).
 5 REVOCEMVS HOMINEM comice et moraliter addidit

1 HIC] hinc V, hanc R | πρὸς τὸ add. Westersh. || 2 πρὸς τὸ
 Westersh.: **** RC, om. V | aliquid — PARAT dett., om. RCV ||
 3 secunda ΔΠΟΔΟCIC cod. Cuiaec., secunda δὲ πλωCIC R, διπλω-
 CIC secunda V, ***** C || 4 fuga V || 5 sed — reperiam om.
 CO || 6 hic pro] hic O, sed V (dett.) || 7 finis codd., corr. W. ||
 8 sed] si C | in ulteriorem V (dett.), om. RCO | prouincia
 RO || 9 cesset schol. Ricc., -it RCO, -at V (dett.) || 10 enim
 om. C | qui — ambulat om. RCO || 12 dudum W.: dum RCO,
 dictum dett., nomen V; diu Steph., nunc Rabbow || 15 diserte
 — malum om. OV || 16 hoc om. C | nuntio] nunc RC || 18 ἐληπι-
 CIO RV, **** CO || 19 <ire> pergam RCOV | ubi RO | osten-
 dit — 21 EST om. C || 20 secum Schoell: sic RV, si O; hic
 Sabbad. || 21 scilicet] .i. RCO || 22 SANVN ES Sabbad.: sanusne
 es codd. | τὸ HNITHS sanusne es cod. Cuiaec., τὸ πρηπCIC sanusne
 es V, om. RCO || 23 comice] condite CO, -duce R | addit
 RCO

'hominem'. 6 STA ILLICO ille 'reuocemus' dixit, hic non progredi iussit.

196 18 1 SATIS PRO IMPERIO QVISQVIS ES hic ostendit culpaе conscientia nullam auctoritatem reliquam in magistro Geta. 2 SATIS PRO IMPERIO id est imperiose. 5

197 19 1 CEDO QVID PORTAS OBSECO ut (*Verg. Aen. II* 161) 'si uera feram, si magna rependam'. nam ferre et portare de negotiis maioribus dicitur. 2 CEDO QVID PORTAS OBSECO ATQVE ID SI POTES VERBO EXP. mire expressit affectum de timore properantis. 3 VERBO EXPEDI 10 deest 'uno'.

198 20 1 ELOQVERE aliter ostendit quid est 'uerbo exp.' dicendo 'eloquere'. 2 MODO APVD PORTVM 'patrem uidi' dicturus Geta praeuentus est ab eo, quem timor intelligentem fecerat. 3 HEM proprie uim suam cuique personae exhibuit: celeritatem ex praesagio metuenti Antiphoni et tarditatem intellectus ex quiete pectoris Phaedriae securo.

199 21 1 QVID AGAM iam flet Antipho et adhuc non intellegit Phaedria. 2 HVIVS PATREM ME VIDISSE PATRVVM 20 TVVM mire poeta et Antiphoni minus quam oportet et Phaedriae plus quam oportet fecit loqui nuntium. ille enim paene diuinat ex metu, hunc tardum securitas facit.

3 HVIVS PATREM <M.> V. P. T. reddit utrique proprium, ut ille qui timebat paucis intellegeret et ille qui erat 25 securus pluribus edoceretur.

200 22 1 NAM QVOD EGO HVIC NVNC SVBITO 'nam' aut subiunctiua coniunctio est superiori dicto quod ait 'quid

1 dixit] inquit O || 3 quisque RC || 4 <pro> culpaе V | relictam O, aliquam V || 5 <pro> imperiose RC || 6 ut — obsecro om. CO || 9 potest O || 12 aliter] moraliter? | quod RCO, quā V | uerbum (om. exp.) V || 13 <s.> patrem O || 15 proprie uim suam Schoell: proprie enim suam (-a R) codd.; proprietatem suam Bentley || 17 ex tarditate RCO | ex Sabbad.: et RCO, de cod. Cuiac., om. V | quieti RCOV | securo phedrie V || 19 flet Antipho] flectendo RCO || 20 uidisse me V || 21 et 1. om. V || 23 ex] et R | fecit R || 24 utrunque RCO || 27 quid RC, (corr. in quod) V || 28 subiuncta R

agam' aut ἀναστροφή est 'nam quod' pro 'quodnam'.

2 NVNC SVBITO EXITIO REMEDIVM 'subito' et aduerbium et nomen est. (*Verg. Aen. I 535*) 'cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion'. 3 INVENIAM MISER cum 'ego' supra dixerit, ἐμφατικῶς addidit 'miser'.

- 201 23 1 QVOD SI EO MEAE FORTVNAE REDEVNT tragice amator hoc negotium fortunas omnes dixit esse. 2 FORTVNAE REDEVNT bene 'redeunt' quasi in peius et a processu retro et in deterius. 3 PHANIVM ABS TE VT DISTRAHAR amatoria προσφώνησις per ἀποστροφήν. 4 ABS TE VT DISTRAHAR non dixit 'ut a me distraharis'. 5 Et uide uerbum uim cohaerentis ostendere.

- 202 24 1 NVLLA EST MIHI VITA EXPETENDA 'nulla' pro 'non'. 2 An nullius condicionis, quasi dicat: ne deorum uita quidem mihi dulcis est sine te? 3 NVLLA 15 EST MIHI VITA EXPETENDA scilicet ut nulla sibi uita sit expetenda sine Phanio.

- 203 25 1 TANTO MAGIS TE ADVIGILARE 'ad' uim auctiuam nunc habet, ut adlaudabile, admirabile. 2 FORTIS FORTVNA ADIVVAT παροικία. 3 Et 'fortis' accusatiuus pluralis est casus.

- 204 26 1 NON SVM APVD ME id agitur, ut supra diximus (*ad v. 1*), quemadmodum Antipho praesens non sit, quem neque conuenit contra patrem aliquid dicere neque rursum praesentem opprimi a patre ex argumento est. 2 AT- 25

1 anastrophe RCO, antistrophe V || 4 ego]·n·RC, enim O || 5 ἐμφατικῶς V, emphatos (-tas C) RCO || 9 et inde Terentius RCO | abs] a RC || 10 προσφώνησις V, prophonesis RCO || per (pro O) apostrophen ROV, parastrophen C || 11 ut om. V || 12 uico herentis R, unico herentis C, unco unci herentis O || 14 An W.: ad RCO, aut V (dett.) || 15 quidem uita V | sine — scilicet om. RCO || 16 scilicet Sabbad.: sic V (dett.) | sibi] tibi RCO || 17 <sit> sine V, om. RCO || 18 <age> ad CO | actiuam COV || 19 <et> admirabile CO || 20 παροικία Steph.: παροικιον V (peromion vel paremion dett.), om. RCO || 21 pluralis om. C | casus om. V (dett.) || 22 idem igitur RCO || 24 aliquid — praesentem om. O | rursus C || 25 ex sanguine meo (m R, modo O) est RCO

QVI OPVS EST NVNC QVAM MAXIME VT SIS ANTIPHO 'apud te' subauditur.

205 27 1 NAM SI SENSERIT TE TIMIDVM PATER E. A. C. C. sic Sallustius in historia (*II fr. 111 M.*) 'ita fiducia quam argumentis purgatiores dimittuntur'. 2 NAM SI SENSERIT TE <T.> 'timidum' pro 'timentem', ut 'addit se sociam timidisque superuenit Aegle' Vergilius (*Ecl. VI 20*).

206 28 1 COMMERVERISSE CVLPAM NUNC 'commeruisse' pro 'commisisse'. 2 HOC VERVM EST congrue fit, ut et Geta et Phaedria audaciores sint, qui et absque amore sunt. 10 et hos oportet obici pro Antiphone irato seni. 3 NON POSSVM IMMVTARIER uim negantis hoc habet quod ait 'immutarier'. ostendit enim naturae suae timiditatem nullis adhortationibus eici posse.

207 29 QVID FACERES SI ALIVD GRAVIUS TIBI NVNC FACIVN-15 DVM FORET bene 'gravius', quia hoc graue, ut uideas ipsam hortationem uim habere concedentis: graue esse quod geritur.

208 30 1 QVI HOC NON POSSVM ILLVD MINVS POSSEM hoc intulit *παρά προσδοκίαν*, nam uidebatur hac interrogatione 20 adduci posse ad sententiam percunctantis. et haec est dialectica contra *ἐπαγωγήν*, cum male respondendo callidae interrogationis interrumpimus argumentum. 2 HOC NIHIL EST PHAEDRIA ILICET 'hoc' relatiuum. 3 An 'hoc' cum contemptu pro 'hic Antipho nihil est'? sic Cicero in Verrinis 25 (*II, IV 14, 33*) 'etsi hoc nescio quid nugatorem sciebam' pro 'hunc'. 4 ILICET semper 'ilicet' finem rei significat,

1 QVAM] cum *Ter.* | sit *R* || 4 historiis *O* || 5 <quam> purgatores *C* | dimittimur *V* || 6 ut] uirgi. *O, om. RC* || 7 Vergilius *om. OV* || 8 nunc comme *RC, om. O* || 10 et 2. *om. RO* || 11 hos *Steph.*: hoc *V (dett.)*, hec *RCO* || 15 alius *C*, aliquid *O* | faciendum *V* || 16 FORET *om. RC* || 19 QVI] cum *V (= Ter.)* | POSSEM *om. RCO* || 20 *παραπροσδοκίαν V, om. RCO* | nam] quia *V* || 21 percontantis *C*, exhortantis *V* | est] ars *RCO*, ars est *dett.* | dialectica *RC* || 22 *ἐπαγωγήν V, epagogen CO, *** R* || 24 hoc 1. — 25 est *om. O* | <utrum> hoc 1. *V (dett.)* | negatium *RC* || 26 tametsi *Cic.* | quidem *codd.* | nugatorium pro hunc sciebam *V*

ut 'actum est' (*Andr. III 1, 7; alibi*). 5 ILICET per syn-
copam. sic iudices de consilio dimittebantur, suprema
dicta cum praeco pronuntiasset 'ilicet', quod significat
ire licet.

209 31 1 QVIN ABEAM hinc terrorem commouet Antiphoni. 5
2 Et 'quin' pro 'cur non'. 3 ET QVIDEM EGO ordo:
et ego quidem. et deest 'abeo'.

210 32 QVID SI ASSIMVLO audacem scilicet.

209 31 4 OBSECRO QVID SI ASSIMVLO SATIN EST adeo
morale uitium est ex conscientia [enim] pauor, ut ipse 10
quoque Antipho nitatur contra neque quicquam promoueat.

211 33 1 SATIN SIC EST hic locus actoris magis quam
lectoris est: ostenditur enim conari ad simulandam auda-
ciam, quo magis ridicule formidulosa persona est.
2 PROPEMODVM et hoc non plenae consensionis est quod 15
ait 'propemodum'. 3 SAT EST non dixit 'bene est'
sed 'sat est'. 4 Et uide uix ad hoc ipsum esse per-
uentum.

212 34 1 EM ISTVC SERVA dicendo 'serua' ostendit iam
incipere deperire quod finxit atque assimilauit audaciae. 20

2 EM ISTVC SERVA ET VERBUM VERBO PAR PARI animad-
uerte [et] quid doceat et uide satin artifex poeta debi-
tum reddat rebus atque personis. 3 VERBUM VERBO
PAR PARI duo dixit: non tantum 'uerbum uerbo' sed
'par pari'. 25

213 35 1 NE TE IRATVS SVIS SAEVIDICIS causalem uim

1 sincopam *codd.* || 2 supra V || 5 hic terrore V, hunc ter-
rorem RCO; corr. Sabbad. | antiphonem V (dett.) || 6 non om.
RCO || 7 habeo C || 9 SATIN EST | at in eo RCO || 10 est] â · R |
enim om. dett.; homini Schoell || 12 hic — 13 est om. O || 13 conari
om. O || 17 uix post ipsum V || 19 Hem *codd.* | SERVA] et hoc
uerbum ut par pari referto add. RC (cf. Eun. III 1, 55), et
uerbum uerbo par pari ut respondeas add. dett. (sim. O) || 21 hem
istuc serua V, emisit te serua RCO | VERBO om. RC | animad-
uertet C || 22 et secl. W. | quod RCO | doceata C, deceat O |
et hic om. RCO | uide satin (-is O) RCO, cod. Cuiac., quid
(om. dett.) commachinetur V (dett.) | poeta <qui> V (dett.) |
debitis R || 24 duo — pari om. CO | non <enim> V || 26 seuis
dictis V, iudicis RCO

habet quod ait 'iratus', hoc est: qui ob praesentem iram uehementius tecum agat. 2 PROTELET <et protelo> et protelum a pro et tendendo dictum est, *quod est ante et trahere*. alii ab assiduo telorum iactu existimant dici, ut Lucretius (*II* 531) 'undique protelo plagarum continuato', hoc est tenore. 3 PROTELET protrahat, percutiat, exagitet.

214 36 1 VI COACTVM ESSE TE mira breuitas, qua tota defensio continetur. et subauditur 'fac respondeas' aut quid tale. 2 INVITVM bene idem repetit ad confirmandam 10 memoriam trepidantis. etenim non diuersa sunt, sed saepe repetuntur, ut teneri possit id quod causae opus est. *nam 'ui coactum esse' idem significat quod 'inuitum'*. 3 An ideo 'ui coactum' 'inuitum' iungendum est, quod interdum etiam ipsi nos cogimur propria uoluntate? ut ipse 15 in Andria (*IV* 1, 34) 'tu coactus tua uoluntate es'.

213 35 4 SCIO apparet hoc uerbum eo uultu dici, ut manifestum sit absenti animo esse eum, cum quo loquitur.

214 36 4 TENES exquisite addidit 'tenes': apparet Antiphonem uultu ostendere, quod nihil horum perturbatus aduertat. 20

215 37 1 SED QVIS HIC EST SENEX 'sed', ut diximus (*cf. ad I* 2, 7; *I* 4, 15), transitum significat ad alteram rem ab ea quae agebatur. 2 QVEM VIDEO IN VLTIMA PLATEA sic dixit 'ultima platea', quemadmodum Vergilius (*Aen. II* 449—50) 'imas obsedere fores'. 3 IPSVS EST et quia 25 timidior est et postea de proximo ipse dignoscit magis.

216 38 1 NON POSSVM ADESSE apparet ex conspectu patris

1 quod] hoc *C* | id est *V* | ob] ad *CO* || 2 et protelo *add. W.* || 3 protelim *V* | et *V* (*dett.*), ex *RCO* | tendendo (*cf. Thes. gl. s. v. telum*) *cod. Laur.* 53, 9, cedendo *rell.*; *v. append.* || 4 ab *om. RCO* || 6 tenore] telorum *V* | percutiat *Schoell* (*cf. Non. 363, 1*): pueniat *R*, pueniat *C*, preu- *V*, prou- *O* || 8 vi — TE in *codd. ante* 6 PROTELET *legitur* || 9 fac *ed. pr.*: ac *codd.* || 10 bene idem *dett.*, id bene *V*, id bene est *RCO* || 11 etenim non *W.*: ē enim *RCO*, non enim *V* (*dett.*) || 12 est] sit *COV* || 16 es *ante* tua *V* || 17 hoc] tuo cum (eum *R*, quom *O*) *RCO* | dici ut] dicitur *RCO* || 18 eum *Steph.*: cum eo *RCV*, *om. O* | loquitur] *sc. Geta* || 19 apparet] ut appareat *V* (*dett.*) || 20 uultu *D*, -um *rell.* || 22 aliam *CO* | ad eam *RC*

magis confundi quam ex nuntio aduentus eius filium.

2 QVO ABIS ANTIPHO sic Vergilius (*Aen.* X 649) 'quo fugis, Aenea?' et (*Aen.* X 369) 'quo fugitis, socii?' sic enim loquitur qui uult ostendere condicionem locorum, in qua peruerso modo alius petitur, alius linquitur.

- 217 39 1 MANE MANE INQVAM omnia haec habent singularem uim in se reuocantis. 2 AH QUID AGIS ut perturbati intercessoris est dicere 'quid agis?', ut alibi (*Andr.* I 1, 107) 'mea Glycerium, quid agis? cur te is perditum?' 3 EGOMET ME NOVI ET PECCATVM M. duo dixit, et 10 hominem pauidum et peccatum graue.

- 218 40 1 VOBIS COMMENDO PHANIUM ET VITAM MEAM comice duo duobus rettulit: 'me' et 'peccatum meum', 'Phanium' et 'uitam meam'. 2 Et animaduerte, quod amator prius ponat Phanium quam uitam suam.

- 219 41 1 GETA QUID NVNC FIET apparet haec sic pronuntianda, quasi adhuc tuto dicantur. 2 TV IAM LITES AVDIES non intulit quod quaerebatur, sed uerba sunt hominis omnia desperantis. 3 TV IAM LITES AVDIES EGO PLECTAR PENDENS tu audies, ego uerberabor, ut alibi (*Heaut.* II 3, 115) 'tibi erunt parata uerba, huic homini uerbera'. quod ipsum mire: tu non facies lites, sed audies.

- 220 42 EGO PLECTAR PENDENS 'plectar' feriar, unde et plectrum et plagae dictae.

- 221 43 SED QVOD MODO HIC NOS deest 'tamen', ut sit: sed tamen.

- 222 44 ID NOSMET IPSOS FACERE OPORTET quia 'nos' supra dixit, in significatione actus proprii 'ipsos' addit.

- 223 45 1 AVFER MIHI OPORTET 'mihi' τῷ ἀντιμισθῷ addidit: 30

8 alibi] in and. O || 10 m. om. RC || 12 comice — meam om. O || 17 quasi om. C | adhuc tuto *Lindenbr.* (ex cod. *Cuiac.*?): a destituto *deff.*, eadem *RCO*, eadem a destituto *V* || 18 non — 20 PENDENS om. C || 19 ego — audies om. O || 24 <i>i</i> feriar O || 26 nos] non RC || 28 nos id met C, nosmet O | quia — oportet om. CO || 29 addidit V || 30 mihi τῷ ἀντιμισθῷ] μητὸ ἀντιμισθῷ V, **** RCO | addidit <mihi> V

et sine hoc enim sententia plena est. 2 QUID TV QUID FACIAM IMPERA mire ad omnia paratum se indicat, qui 'impera' dixit seruo.

224 46 1 MEMINISTI OLIM VT FVERIT VESTRA ORATIO mire et consilio et oratione compendiosus est, quo magis Phaedriam propriis consiliis ac domesticis promoueret. 2 VT FVERIT VESTRA ORATIO ut magis excitaret, non 'nostra' dixit sed 'uestra'.

225 47 1 IN RE INCIPIENDA proprie quasi de re magna dixit. et alibi (*Heaut. III 3, 39*) 'uide quod inceptet 10 facinus'. 2 AD DEFENDENDAM NOXIAM 'noxiam' nunc culpam, alias rem. et est ἐπὶ νθεῖς ab eo quod est 'noxam'. et hoc factum est propter iambica.

226 48 1 IVSTAM ILLAM CAUSAM FACILEM VINCIBILEM OPTIMAM considera singula et inuenies et naturali ordine et 15 per αὐξήσιν dicta. 2 CAUSAM pro defensione posuit. 3 Et VINCIBILEM quae facile uincat.

227 49 NVNC IPSA EST OPVS CAUSA scilicet.

228 50 1 MELIORE ET CALLIDIORE bene 'meliore et callidiore', quia tunc prolusio fuit, nunc ipsum proelium. 20 2 FIET SEDVLO παρόλκον 'sedulo', nam suffecerat 'fiet'.

229 51 1 NVNC PRIOR ADITO TV 'adito' quasi ad proelium. Vergilius (*Aen. V 378—79*) 'nec quisquam ex agmine tanto audet adire uirum'. 2 EGO IN INSIDIIS HIC ERO tota μεταφορά de re militari est. 25

230 52 1 SVCCENTVRIATVS succenturiari dicitur, qui ex-

1 plena om. RCO | QUID] quod RCO || 4 fuerat C | uestra V || 6 permoueret RCO || 7 excitaret om. RCO || 9 incipiunda V | de re Steph.: diceret codd. || 10 et] sic dett. | alibi <dixit> V || 11 noxam codd. | noxam V, om. RCO || 12 culpam RC | rem] poenam V (dett.); an ream? cf. Thes. gl. s. v. noxa | et est] teste RCO | epenthesis V, .g. RC, .p. O | ab eo om. RCO; malim ad id || 13 noxum V | hoc om. O || 14 <et> facilem V, om. O || 15 et 1. om. C | natura ordine V (dett.), natura R, nam O, nam C, corr. ed. pr. || 16 per αὐξήσιν V, per *** RO, per C || 19 bene — callidiore om. RCO || 21 fiet V | parelcon sedulo V, om. RCO | nam] an RCO || 22 ADITO] adito V, dato R | addito R | quia V || 24 ero tota μεταφορά V, adero metaphora O, ***** RC

plendae centuriae gratia subicit se ad supplementum ordinum. et est translatio a re militari. 2 AGE potuit dicere 'uero' aut 'ita', sed 'age' dixit, quod uerbum uim hortationis maximam praebet.

II.

1.

231 1 1 ITANE TANDEM VXOREM DVXIT ANTIPHO INIVSSV 5
MEO in hac scaena accusatio est et contradictio per remoti-
tiam qualitatem. ergo *controversia*. 2 ITANE TANDEM
VXOREM DVXIT ANTIPHO hic exemplum uitae est, in quo
spectatur nullam esse tam iustam et grauem iracundiam
patris, quae non et fiducia defensoris et interuallo tem-
poris euanescat. 3 ITANE TANDEM VXOREM DVXIT non
potuit uehementius incipere quam ut ipse crimen quod
obicit miraretur. 4 ITANE TANDEM V. D. 'tandem' hic
expletiva coniunctio est, ut Cicero (*Catil. I 1*) 'quousque
tandem abutere, Catilina'. 5 ITANE TANDEM hic totus 15
uersus est in hoc: an factum sit, quid factum sit, a quo
factum sit, in cuius iniuriam factum sit.

232 2 1 NEC MEVM IMPERIVM rara ἀποσιώπησις, quam non
sequitur 'sed': intulit enim 'age'; subauditur autem 're-
uereri'. sic Lucretius (*II 16*) 'nonne uidere'. 2 AGE 20
MITTO IMPERIVM NON SIMVL TATEM σχῆμα διαβολῆς μετα-
διόρθωσις. Vergilius (*Aen. XI 347*) 'cuius ob auspiciu

4 hortationis *cod. Cuiac.*, hortantis *rell.* || 9 grauem *Steph.*:
gratam *codd.* || 10 quae non *Steph.*: q̄ nūō *RCO*, quin *V (dett.)* ||
11 <non> euanescat *RCO* || 12 accipere *RCO* || 13 tandem
tamen *C* || 15 catelina *RO* | ITANE] hic ne *C* | TANDEM] t. *R* ||
16 in hoc est *V (dett.)* | quid — 17 sit 2. *om.* *O* | quid *Steph.*:
quod *RC*, et quod *V* || 18 NEG] ne *C* | rara] καὶ α *V*, *om.* *O* |
ἀποσιώπησις *V*, aposiopesis *O*, **** *RC* || 19 enim] ē *V* | re-
uerere *V* || 21 MITTO] omitto *RC*, omitte *OV* | CXHMDΔIDNOIΔC
MHCOΛOΘΩσις *cod. Cuiacii*, εχμηπαροηασμεσοαορεωσις *V*,
**** *RC*, corr. *Sabbad.*

infaustum moresque sinistros'. 3 AGE MITTO legitur et 'ac'. 4 SIMVLTATEM iurgium, contentionem.

233 3 1 NON PVDERE hoc absolutum est et nulli adnexum.

2 NON PVDERE hic Nigidius annotauit (fr. LXI Swob.) neminem uideri pudere ante delictum. 5

234 4 1 VIX TANDEM conuenit hoc dictum ei, qui iam pridem se male audire putat, et ideo sero uidetur ad hunc senex peruenisse, cum ille metuens se primum ad accusationem crederet. 2 An 'uix tandem' ad hoc pertinet, quia ille 'monitor' dixit? quasi dicat: uix tandem factum est, ut me senex laudare coepisset, quia 'monitor' quamuis in contrarium dixerit, tamen nomen est laudis.

3 VIX TANDEM εἰσφονεῖται, quasi 'paene me oblitus est'.

4 An quia tarde ad seruum peruenit senex, quem ille ob conscientiam a se coepturum esse credebat? 5 QUID 15 MIHI DICENT AVT QVAM CAVSAM <R.> 'dicent' si negare uoluerint, 'causam reperient' si purgare: omne enim crimen a defensore aut negatur aut purgatur.

235 5 1 DEMIROR pro 'nescio', nam admirationem ignorantia facit. 2 ATQVI REPPERI IAM ALIVD C. eo animo hoc 20 dicit, quo supra (v. 4) 'uix tandem'. 3 Et cum ille pluraliter 'reperient' dixerit, hic singulariter 'repperi' respondet, quasi in se solo sit crimen.

236 6 INVITVS FECI LEX COEGIT bene poeta iam scire facit senem quid isti dicturi sint, ut uideatur frangi posse qui 25 iam partem defensionum admittit.

1 sinistros] nempe suppl. 'dicam equidem, licet arma mihi mortemque minetur' (= v. 348) | omite codd. || 2 ac Faërmus: ieci V (dett.), ** RCO || 4 hic — pudere om. C | nigidio R || 7 audiri COV | putat om. O || 8 ad] et RCO || 12 quamuis] quia iam uix RCO, et uix tandem V || 13 φωνία V, ironia O, **** RC | mei V || 14 an] alii V | seruum Sabbad.: suum codd. | quem ille] quam RCO || 15 esse — p. 412, 19 HABENDAE om. RCO || 17 enim dett., eius V || 20 Atque L | c.] cura dett., om. V | hoc om. V || 21 uix] dixit L, dicit VD || 22 dixit L || 23 respondet L, -dit VD | se solo D, se dolo V, sedulo L || 25 quid D, quod VL | sunt dett. | ut om. L | uideantur D | frangi] se angi V || 26 defensionis dett. | amittit L

- 238 8 1 ILLVD DVRVM 'illud durum' dicit, quod supra
(v. 5) 'atqui repperi iam: aliud c.'
- 237 7 CAUSAM TRADERE ADVERSARIIS hoc cum maiore ex-
clamatione dicitur; non enim dixit 'concedere aduersariis',
sed quod plus est 'causam tradere'. 5
- 238 8 2 ILLVD DVRVM EGO EXPEDIAM SINE uide praepara-
tionem futurae defensionis; quam nisi hoc modo Terentius
intulisset, incredibile uideretur subito sedatum senem.
- 239 9 1 INCERTVM EST QVID AGAM nonnihil iam fracta
indignatio est, nam in his uerbis non iam ira sed ad- 10
modum maeror est. 2 QVIA PRAETER SPEM ATQVE IN-
CREDIBILE HOC Vergilius (*Aen. IV 419*) 'hunc ego si potui
tantum sperare dolorem'. 3 ATQVE INCREDIBILE HOC
MIHI OBTIGIT grauius est 'incredibile' quam 'praeter spem'
et ideo posterius et in auctu est. 4 OBTIGIT pro 'acci- 15
dit'; cuius reciprocum est, si quis quid <boni> accidis-
se dicat, non obtigisse.
- 240 10 1 ITA SVM IRRITATVS 'irritatus' prouocatus et in
iram impulsus, hoc est commotus et perturbatus.
2 ANIMVM VT NEQVEAM AD COGITANDVM INSTITVERE bene 20
'instituere' dixit, quo uerbo quies ostenditur cogitatur<ae>
mentis, quae nunc non adest.
- 241 11 1 CVM SECVNDAE RES SVNT MAXIME TVM MAXIME
ut (*Verg. Geo. I 299*) 'nudus ara, sere nudus'. 2 Et
bona sententia: tum maxime sapienti metuendum, quo 25
tempore maxime securus est stultus.
- 242 12 1 MEDITARI OPORTET SECVM bene additum 'secum':

1 illud durum *om. D* | quod] qui *dett.* || 2 atque *VL* | aliud
c.] aliam *codd.* || 3 TRADERE] tandem *codd.* | ADVERSARIIS — tra-
dere *cod. Cuiac., om. VLD* || 5 plus *Sabbad.*: prius *cod. Cuiacii*;
peius *Westerh.*, prauius *Schoell* || 10 nam in *Steph.*: cum *codd.* ||
11 est *om. L* || 15 auctu *D*, *cod. Cuiac.*, auctum *V*, actu *L* ||
16 <ob> cuius *codd.* | reciprocum] respectum *D* | quis quid
boni *W.*: quis *dett.*, quid *V*; bonum *add. ed. pr.*; cf. *Andr.*
II 3, 24 || 18 irritatus *om. D* | in] ad *D* || 20 INSTITVERE]
instituto *D* || 21 instituere *om. L* | cogitaturae *W.*: -tatur
codd., -tatie *ed. pr.*; <in> cogitatu *Schoell* || 24 ut <Virg>
D | Et] ē *V* || 27 additum <est> *D*

insaniae enim uidebitur hoc palam agere. 2 ADVERSAM
AERVMNAM FERANT abundat 'aduersam'.

243 13 1 PERICVLA DAMNA EXILIA PEREGRE REDIENS SEMPER
COGITET AVT F. P. A. V. M. superiora ἀσύνδετα inferioribus
†intermixta sunt coniunctionibus intermixtis. Sallustius 5
(*Hist. I fr. 55, 4 M.*) 'nam quid a Pyrrho, Hannibale,
aequore et terra'. 2 PEREGRE REDIENS SEMPER COGITET
mire a genere ad speciem non semel transit; nam cum
dicit 'peregre rediens', iam de se loquitur sed latenter.

3 SEMPER COGITET ad singularem a plurali transit: 10
supra dixit 'omnes', at nunc 'cogitet'. 4 Et est ordo:
semper peregre rediens, <id est> quicumque peregre redit.

244 14 1 AVT FILII PECCATVM AVT VXORIS MORTEM AVT
MORBVM FILIAE quamuis iratus filio non potuit tamen
dicere 'filii mortem'. conuenit autem seni uxoris mortem 15
non putare magnum incommodum. 2 AVT FILII PECCA-
TVM A. V. M. AVT M. F. uarie post enumerationem con-
clusam cetera intulit. Vergilius (*Geo. II 136—37*) 'sed
neque Medorum siluae ditissima terra n. p. G. a. a. t. H.'

245 15 1 COMMVNIA ESSE HAEC FIERI POSSE ordo est: 20
semper cogites communia esse, fieri posse filii peccatum,
uxoris mortem, filiae morbum. 2 COMMVNIA ESSE com-
mune est, quod accidere omnibus potest.

246 16 1 QVICQVID PRAETER SPEM EVENIAT OMNE ID DEPV-
TARE ESSE IN LVRO uide iam senem fractum non culpam 25

1 insaniae *Sabbad.*: insane *codd.*: insani *Steph.* || 4 acyn-
theta *V.* asyntheta *D.* assinteta *L* || 5 intermixta] iuxta *Schoell* ||
6 quid *L.* quidem *D.* qui de *V* | a *cod. Cuiacii*, *om. VDL* ||
7 aequor *codd.*, *corr. Lindenbr.* | et terra *om. D* | cogitat *codd.* ||
8 non semel <semper> *D* || 9 iam — 12 rediens *om. V* | de se
ed. pr.: se^d *L.* secum *D*; se ? || 10 cogitat *DL* | a singulari ad
pluralem *DL*, *corr. Sabbad.* || 11 at nunc *L.* et sic *D* | cogites
L. cogites <nunc> *D* || 12 id est *add. W.* || 13 AVT MORBVM
— 15 mortem *om. D* || 16 AVT] ut *L* || 17 M. F.] fi. m. *L.* filiae *D* ||
18 innuit *D* || 19 h. <l. i. c. (t. e. c. *L*) n. (u. *L*) b. n. i.
t. q. > *DL* || 21 posse fieri peccatum filii *D* || 22 ESSE] ^{et} esse
L || 24 deputare id est *D.* id deputare esse *L* || 25 seni *L*

filiū magnam ducere, sed ideo indignari, quod non crediderit peccaturum; in quo ipse se reprehendat. 2 Quod a precatoribus dici solebat, hoc dicit: 'communia esse' et 'fieri posse'.

247 17 ERVM ANTE EO SAPIENTIA legitur 'ante eam', sed 5 pronuntiatium <posuit> pro coniunctiuo, 'ante eo' pro 'ante eam'.

248 18 1 MEDITATA SVNT MIHI OMNIA MEA INCOMMODA nimis comice non clades aut aerumnas posuit seruus, sed 'incommoda': molere in pistrino, uapulare, habere 10 compedes etc., cum hoc nomen leue quiddam significet, ut in Eunuchō (II 3, 38—39) 'immo enim infelicitur: nam incommoda alia sunt dicenda, Parmeno'. 2 ERVS SI REDIERIT 'si' aut pro 'cum' <aut> seruuliter ut dubitet ex uoto suo, utrum dominus redeat an non, quod cupit. 15

249 19 1 MOLENDVM VSQVE IN PISTRINO facete enumerat seruus uniuersa supplicia suae condicionis excepta cruce et furca, quarum poenam uerbis extenuare non potuit. 2 HABENDAE COMPEDES uitiosam locutionem seruili personae dedit Terentius; nam integrum esset, si diceret 20 'habendas compedes'. unde quidam non 'esse' sed 'usque' legunt.

250 20 1 OPVS RVRI FACIENDVM uarie: 'molendum' 'uapulandum' 'compedes' 'opus'. 2 Et supra uerba gerundia sunt et infra participia. 3 HORVM NIHIL QVICQVAM ACCI- 25 DET ANIMO NOVVM recte addidit 'animo': omne enim quicquid acciderit nouum erit, sed non animo. 4 HORVM QVICQVAM NIHIL παρέλκον quartum. 5 HORVM NIHIL

1 dicere VL || 2 reprehendebat se D || 3 peccatoribus VD | dixit L | esse om. L || 5 <in>sapientia VD | ante eam Umpfenb.: anteo LD, anteo V || 6 pronuntiatium D | posuit add. Schoell || 9 nimis—incommoda om. L || 11 quiddam significet Steph.: quoddam (quodam D) significat (sig^t V) codd. || 14 autem codd., corr. Steph. | aut add. Steph. || 18 et] de DL | <ex> uerbis V, om. D || 24 <et> opus V | Et] ut C | gerundii RCO || 25 infra in ras. V² | ACCIDET om. RCO || 26 <recte> erit C || 27 non om. O | HORVM — παρέλκον (parelcon codd.) quartum dett., om. RCOV

QVICQVAM ACCIDET ANIMO NOVVM tale est illud sapientis Aeneae (*Verg. Aen. VI 103—4*) 'non ulla laborum, o uirgo, noua mi facies inopinane surgit'. et (*Aen. XI 18*) 'arma parate animis et spe praesumite bellum' et (*Aen. IV 419*) 'hunc ego si potui tantum sperare dolorem' idem.

251 21 1 QVICQVID PRAETER SPEM EVENIET OMNE ID DEPV TABO ESSE IN LV CRO totidem uerbis usus est, quot senex, ad irrisionem eius. sic et in Adelphis (*III 3, 74—75, cf. v. 61*) 'inspicere tamquam in speculum in patinas, Demea, iubeo'. 2 OMNE ID DEPV TABO ESSE IN LV CRO 10 hoc idem senex fieri oportere dixit (*v. 16*), quod hic fecit. ergo sapienter Geta.

252 22 1 SED QVID CESSAS HOMINEM ADIRE bene 'adire' quasi terribilem et pugnaturum, ut (*Verg. Aen. V 379*) 'audet adire uirum'. 2 Et 'hominem' comice addidit. 15

3 ET BLANDE IN PRINCIPIO ALLOQVI recte monuit, non perpetuo 'blande' sed 'in principio' agendum, secundum praeceptum Isocratis, qui ait (*πρὸς Δημ. 31*) 'μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἰκῶν, πεπαιυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων'.

253 23 PHAEDRIAM MEI FRATRIS VIDEO FILIVM haec uerba ostendunt quam pacato ore suscipiatur Phaedria.

254 24 1 MI PATRVE SALVE 'mi' uim blandimenti habet, nam significat 'meus'. 2 SALVE SED VBI EST ANTIPHO 25 bene expressit promptum animum ad litigandum, raptim reddita salute et potius ad iurgium praeuertendo.

3 surgat RCO, surget V || 5 idem] id enim O, om. V (dett.) || 6 euenit RC (sic et E¹ Ter.) | euenit OV, putabo O, putare RC (cf. v. 16) || 7 est dett., om. RCOV || 9 speculis R || 10 deputo O, depute RC (cf. v. 16) | ESSE om. RC || 12 sapientior C (dett.) || 13 bene adire om. RCO || 14 interribilem C | uti RCO || 16 monuit <qui ait> RCOV; cf. infra || 18 isocratis cod. Cuiacii, M⁶, socratis rell. | qui ait dett., om. hic RCOV; cf. supra | μηδὲ — ἐπιπλήττων M⁴ (Lindenbr.; ex cod. Cuiacii?), om. in lac. dett., sine lac. RCOV || 23 pacato ore] miti pectore dett. || 26 ad litigandum Steph.: alligandum codd. | raptim Bentley: partim codd. || 27 reddita Hartman: addita (adita R) codd. | peruertendo codd., corr. Steph.

- 255 **25** 1 SALVVM TE VENIRE ἔλλειψις — uel ἀποσιώπησις — :
 'gaudeo' enim subauditur; quod nisi acceperis, non intel-
 leges cur hic responderit 'credo'. 2 SALVVM VENIRE
 iracundiam frangere conatur obsequio et mora. 3 SALVVM
 VENIRE altera salutatio ad leniendum et ad criminis dissi- 5
 mulationem. sed et tertio addidit 'satin omnia ex sen-
 tentia?'
- 256 **26** 1 VALET HIC EST oratorie dissimulat atque ita,
 quasi senex non iratus quaerat, sed de salute sollicitus
 Antiphonis. 10
- 255 **25** 4 CREDO HOC RESPONDE MIHI hoc incerta distinctione
 pronuntiatur.
- 256 **26** 2 SED SATIN OMNIA EX SENTENTIA quod uulgo
 'omnia recte?' et deest 'quaeris' aut quid tale.
- 257 **27** 1 VELLE EQVIDEM semper hoc uerbum dolentis 15
 est et negantis euenire quod uoti est. 2 QUID ISTVC EST
 magnam uim habet contra iram huiusmodi interrogatio.
- 258 **28** 1 BONAS ME ABSENTE HIC CONFECISTIS NVPTIAS
 mire consuetudinem expressit dicendo 'bonas'. 2 ME AB-
 SENTE summa criminis. 3 BONAS ME ABSENTE HIC CON- 20
 FECISTIS NVPTIAS crimen in duobus esse demonstrat, quod
 non bonas et quod absente patre.
- 259 **29** 1 EHO AN ID SVCCENSES NVNC ILLI huc tendebat
 interrogatio, ut tam integris rebus admiraretur irasci senem.
 2 ARTIFICEM PROBVM εἰρωνεία, nam non est artifex, 25
 cuius deprehenditur fucus.
- 260 **30** GESTIO plus est quam 'uolo'.

1 te aduenire *V* (*dett.*) | elipsis *V*, eclipsis *RCO* | aposio-
 pesis *codd.* || 2 intelligis *RCO* || 3 credo *om. C* | <te> aduenire
V (*dett.*); sic et *infra* || 8 VALET HIC EST *Bentley*: uellem equi-
 dem (eque *RC*) hic enim *codd.* (cf. v. 27) | ita <respondet>
Steph. || 9 sollicitus <sit> *V* (*dett.*) || 11 pronūctatur distinctione *C* ||
 14 quidem tale *RCO* || 16 est 2.] sit *V* (*dett.*) || 18 hic — 20 AB-
 SENTE *om. RCO* || 20 fecistis *C* || 22 non *ed. pr.*: nunc *codd.* ||
 23 Eo *RC* | an <tu> *O* || 25 εἰρωνεία *V*, ironia *O*, **** *RC* |
 nam non] nunc *RCO* || 26 reprehenditur *codd.*, corr. *Steph.* |
 fucus *Goetz*: locus *codd.*; dolus *Hartman*, (qui d.) <falsi> locus
Schoell || 27 est <gestio> *V* (*dett.*)

- 261 **31** DARI MIHI IN CONSPECTVM non dixit 'uenire' ut
filium, sed 'dari' ut reum.
- 262 **32** 1 LENEM PATREM ILLVM o artificium poetae! in
media patris saeuitia mentionem lenitatis induxit, ut
ostendat quam facile placari possit. 2 LENEM PATREM 5
ILLVM FACTVM E. <A.> nota ἀντίθετον: non enim leni
'asperrimum' sed 'acerrimum' reddidit, et mutauit gradum
positiuo superlatiuum opponens. 3 LENEM PATREM ILLVM
FAC. E. AC. sic Vergilius (*Aen. II* 274—75) 'quantum
mutatus ab illo Hectore'. 10
- 263 **33** 1 ATQVI NIHIL FECIT P. summa contradictionis.
2 Et non dixit 'leuiter peccauit' sed 'nihil fecit',
nedum 'quod punias' sed 'quod succenseas', id quod leuis-
simum est.
- 264 **34** 1 ECCE AVTEM SIMILIA OMNIA 'ecce autem' uox est 15
apta his, quae noua et improuisa animo accidunt. sic
Vergilius (*Aen. II* 203) 'ecce autem gemini a Tenedo
tranquilla per alta'. 2 SIMILIA OMNIA OMNES CONGRVNT
more stomachantis 'omnia' et 'omnes' de his dicit, quae
ad duos pertinent. 20
- 265 **35** 1 VNVM COGNORIS OMNES NORIS iterum non 'duos'
sed 'omnes'. 2 Et uarie 'cognoris . . noris'. 3 VNVM
COGNORIS OMNES NORIS sic Vergilius (*Aen. II* 65—66) 'et
crimine ab uno disce omnes'.
- 266 **36** HIC IN NOXA EST ILLE AD DEFENDENDAM CAVSAM 25
ADEST hoc Demipho non sine quadam delectatione dicit,
quam tamen premit ob iram praesentem.
- 267 **37** 1 CVM ILLE ABEST HIC PRAESTO EST huic loco

2 dario R || 3 o Steph.: ôe V, omē C, omne RO; uide
Bentley | in mediā patris sententia R || 4 leuitatis RO || 5 pla-
cari dett.: placare RCO, placareⁱ V | posset codd., corr. Steph. ||
6 FACTVM — A.] factum esse RCO, f. V | ἀντίθετον V, anti-
teton O. * * * * RC || 7 gradum mutauit V || 8 positiui super-
latiuo RCO | opponē R, -nemus O || 9 FAC.] factum V, om. O |
esse acer. V, om. RCO || 11 summam R || 13 nedum Sabbad. ||
15 SIMILIA OMNIA] nihil RCO || 21 iterum] utrum RC || 25 de-
fendendum RC | CAUSA] e. RC || 26 antipho RV || 28 adest RCO

reddidit Cicero illum locum in Verrinis (*II, II 12, 31*)
 'qui ciues Romani erant, si Siculi essent, tum si eorum
 legibus dari oporteret. qui Siculi, si ciues Romani essent'.
 nam subauditur ad 'qui ciues Romani erant' 'iudices da-
 bantur', ad <si> Siculi essent' subauditur 'rei'. 2 CVM 5
 ILLE EST *ξεῦγμα*, nam hic subaudiendum 'in noxia' est.

3 HIC PRAESTO EST 'ad defendendam causam' sub-
 auditur.

268 38 1 PROBE EORVM FACTA IMPRVDENS DEPINXIT SENEX
 ideo 'imprudens', quia nescit in amore esse citharistriae 10
 Phaedriam. 2 IMPRVDENS modo nesciens.

269 39 1 NAM NI HAEC ITA ESSENT HAUD CVM ILLO STARES
 PHAEDRIA uide quemadmodum iam praestruat poeta ad ea
 quae futura sunt ad adiuuandum amorem Phaedriae.
 2 CVM ILLO H. ST. PH. cum Antiphone scilicet. 3 Et 15
 CVM ILLO *ἀντὶ τοῦ* 'pro illo': in eius enim parte stamus,
 pro quo facimus. sic Vergilius (*Aen. XII 565*) 'Iuppiter
 hic stat'.

270 40 1 SI EST PATRVE CVLPAM VT ANTIPHO IN SE AD-
 MISERIT principium per insinuationem subtilem. 2 Et 20
 honesta locutio 'si est ut admiserit' pro 'si admisit'.
 3 SI EST PATRVE CVLPAM VT ANTIPHO <IN SE> AD. orato-
 rium principium *ἀπὸ τῆς ἐπεικείας τοῦ λέγοντος*. 4 IN
 SE ADMISERIT bono ornatu addidit 'in se', cum et sine
 hoc planum uideri possit. et hic est quem Cicero (*or. 25*
23, 76) sucum orationis appellat.

3 oportet *codd.* | si] qui *codd.* || 4 nam — erant *om. C* |
 nam] rem *RO* | at qui ciues *ROV* | essent *RO* || 5 ad] ac
RCO | si *add. Steph.* | rei *Steph.*: ei *codd.* || 6 *ξεῦμα V*, zeuma
O, *** *R*, *om. C* | hic *C* | noxa *OV* || 8 *EORVM*] horum *dett.*,
Ter. | DEPINXIT — imprudens *om. C* || 11 nesciens <dicatur> *O*.
insciens V || 12 *ITA om. V* || 13 iam] uiam *Bentley*, at *cf. p. 424, 21* |
 restituat *RCO* || 15 CVM ILLO *om. C* || 16 *ἀντὶ τοῦ* pro *Steph.*:
 amatur *codd.* | illo *om. OV* || 18 hac *Verg.* || 19 si] sic *RCO* | culpa
RC | AD. oratorium] adortatorium *V* || 23 *ΔΠΟ ΤΗC ΕΠΙΕΙ-*
ΚΕΙΔC ΤΟΥ ΔΙΤΟΥΝΤΟC *cod. Cuiac.*, *ἀπὸ τῆς ἐπισημῆς τοῦ*
λέγοντος V (*cf. prol. 22*), ***** *RCO* || 25 plenum *Steph.*

271 **41** 1 EX QVA RE MINVS REI FORET AVT FAMAE non
 pauperis neque **** 2 *Et* docuit in negotio nuptia-
 rum duabus rebus consuli, 'rei' et 'famae', hoc est facul-
 tatibus dotis honestatique natalium. 3 EX QVA RE MINVS
 REI haec tractatio est criminis oratoria, in qua defensor 5
 excusat crimen et reum purgat. 4 MINVS REI FORET
 AVT FAMAE uenuste insertum 'rei', cum praeposuisset
 'culpam'. 5 MINVS REI FORET quia pauperem, FAMAE
 quia ignobilem. 6 TEMPERANS consulens, prouidens,
 moderatus, ut (*Verg. Geo. I 360*) 'iam sibi tum curuis 10
 male temperat unda carinis'.

272 **42** 1 NON CAVSAM DICO id est: non recuso, non de-
 precor. 2 NON CAVSAM DICO QVIN QVOD MERITVS S. F.
 rhetoricum est *θεώρημα* in huiusmodi exceptionibus, quo
 uti solet qui propositae causae fiduciam gerit: si aut hoc 15
 aut illud, non oro ueniam, non deprecor poenam.

3 QVIN QVOD MERITVS SIT [†]quin hunc defensorem magis et
 non iudicem dicam[†]. sed hic colligitur patrocinantis aucto-
 ritas: non enim dixit 'quod uolueris', sed 'quod meritis
 sit' manente eo si peccauit tamen. 20

273 **43** 1 SED SI QVIS FORTE MALITIA FRETVS SVA quasi
 non defensurus sed simul causam cogniturus aduenerit,
 non contendit uerum esse id quod dicit, ne sollicitum
 faciat ad credendum. sic apud Vergilium (*Aen. II 136*)

1 RE *om. RCO* | non pauperis neque (neque *** *C. om. O*)
ante EX *RCOV*, nota hic comparatiua qualitas est (nota
 — est *om. L*) pauperis neque (atque *D*) strenui *dett.*, *ed. pr.*;
 ignobilis uirginis expetitur sponsio *suppl. Schoell* || 2 do-
 cuit] do aut *R*; decuit *Bentley* | in] ⁱm *R* || 4 dotis — MINVS
om. O || 5 tractatio *dett.*, tractio *CO*, ratio *R*, ratio ^{el}*V* || 6 ex-
 cusat *Wieling*: acc- (*post* crimen *V*) *codd.* | FORET *om. C* ||
 7 uenuste *Bentley*, <haud> uenuste *Steph.* | rei cum *om. RCO* ||
 12 nec deprecor *V* || 13 S. F. *om. RCO* || 14 theorema *V*, te-
 orem an *RCO* || 15 propositae *dett.*, praep- *RCOV* | si aut
Sabbad.: sit *V*, ut *RCO* || 16 illuc *RCO* || 17 sit] sim *RC*, (*ex*
 sit *corr.*) *O* | qui nunc def. . . iudicem agam *Schoell* || 21 FORTE
post SVA *RCO* | quasi — *p. 418*, 2 FORTE *om. V*

Sinon 'dum uela darent, si forte dedissent'. 2 [†]SI QVIS FORTE[†] bene se adiungit ad crimen, ut leuet culpam.

274 44 1 INSIDIAS NOSTRAE FECIT ADVL. mire 'insidias' dixit, ut diu comparata causa per ignorantiam dolosque capti uideantur. 2 ADVLESCENTIAE opportuna aetatis 5 commemoratio πρὸς τὴν συγγνώμην.

275 45 1 NOSTRANE CVLPA AN IVDICVM potentior facta sententia est τῇ ἐρωτήσει. 2 NOSTRANE CVLPA AN IVDICVM duplex μετάστασις, altera in accusatores, altera in iudices. 3 Et bene miscuit personas, ut reum subleuet 10 et suo merito et multitudine reorum. 4 NOSTRANE CVLPA EST AN IVDICVM mire assurrexit in fiduciam defensoris; nam cum supra de Antiphone dixerit, nunc intulit 'nostra'.

276 46 QVI SAEPE PROPTER INVIDIAM ADIMVNT DIVITI moraliter de his qui invident. 15

277 47 1 AVT PROPTER MISERICORDIAM ADDVNT PAVPERI posteriorem causam honestiorem posuit, ne non Antiphonem defendere sed accusare iudices uideretur. 2 AVT PROPTER MISERICORDIAM primum ἀντίθετον. 3 Et oratorie naturam iudicium τῷ ὁρισμῷ expediuit. 20

278 48 1 NI NOSSEM CAUSAM CREDEREM VERA H. L. suavisissime laudavit oratorem, qui omnia ad persuadendum idonea aduocans solum conscium non adduxerit ad creden-

1 SI QVIS FORTE] *schol. pert. ad 44 NOSTRAE* || 2 se *Steph.*: si *V*, *om. RCO* || 5 oportune (-ne *RO*) *codd.*, *corr. Steph.* || 6 πρὸς τὴν συγγνώμην *V* (*Steph.*), *om. rel.* || 7 culpa <est> *V* (*dett.*) | potentior *dett.*, -τιον *RCOV* || 8 τῇ ἐρωτήσει *Steph.*: τῇ ἐροθεσεν *V*, **** *R*, *om. CO* || 9 duplex — IVDICVM *om. O* | <dixit> duplex *V* | METACTACIC *cod. Cuiac.*, metathesis *rell.* | accusatorem *V* (*dett.*) || 10 miscuit personam *RC*; <suam> *m. p. Steph.* || 13 cum *post supra RCO*, *om. V* | dixit *O*, -erat *V* || 14 moraliter *Sabbad.*: cum alter *RCOV*, *cod. Huls.*, o cum alteri *cod. Cuiac.*, non alterari *dett.* || 15 de his (eis *Sabbad.*) | dicit *RCO*, *cod. Cuiac. et Huls.*, *om. dett.* | qui invident *dett.*, quin vident (-derit *RV*) *RCOV*, quia invident *cod. Huls.* || 17 non ne *R*, non me *O* || 19 ἀντίθετον *V*, antiph⁹ *O*, **** *R*, *om. C* || 20 τὸ ορησμῷ *V*, *om. rel.* || 23 conscium *Steph.*: concilium *codd.*

dum. 2 NI NOSSEM CAUSAM CREDEREM VERA H. L. oblique poeta se laudauit.

279 49 AN QVISQVAM IVDIX EST QVI POSSIT NOSCERE TVA IVSTA VBI TVTE V. NON RES. apparet iam persuasum esse seni uerum aduersarium fuisse Phormionem, non subiectum 5 atque appositum sycophantam. unde ad aliud transit, ut accuset segnitiam in respondendo, quae leuior culpa est. ita, quod cedentibus moris est, paulatim seni singula extorquentur e manibus.

280 50 1 TVA IVSTA diserte magis et absolute 'tua iusta' 10 quam si aliter diceret. 2 VBI TVTE VERBUM NON RESPONDEAS non dixit 'parum dicas' sed 'uerbum <n. r.>'

281 51 1 ITA VT ILLE FECIT unde scit? an hic poetae uirtus est, quod omnia ante inducatur cognouisse, ne in scaena haec ut noua audiens tragicis motibus insaniret? 15

2 FVNCTVS ADVLESCENTVLI EST OFFICIUM oratorie crimen quod obiectum est non purgauit modo, sed etiam ad laudem conuertit, quod rhetores *περίστασις* dicunt. 3 Et hoc de Apollodoro. 4 FVNCTVS ADVLESCENTVLI OFFICIUM LIBERALIS deriuatio causae. et est uenialis status. 20 5 FVNCTVS ADVLESCENTIS EST OFFICIUM LIBERALIS ingeniose non negauit hoc crimen occasionem laudis de confessione sumpturus.

282 52 1 OFFICIUM LIBERALIS potenter 'officium' nominat, quod ille crimen appellat. 2 Et nota 'functus officium' 25 accusatio casu, quod nos ablatiuo. 3 POSTQVAM AD IVDICES VENTVM EST NON POTVIT COGITATA PROLOQVI haec

1 L. om. V || 4 seni esse RO || 6 sicophanta RCV | <et> ad C | et accusat O || 8 quod... moris cod. Cuiac., ut... mos rell. | credentibus OV || 11 RESPONDEAS non O, om. rell. || 12 n. r. add. W. || 13 ITA] item RCO | scit Steph.: sic RCV, fuit O || 14 ante] autem R, om. O | inducatur RCV, -citur O (dett.), corr. Sabbad. || 17 subiectum RC || 18 περίστασις V², **** rell. || 19 adolescentis R, (post OFFICIUM) V || 20 est om. V | uenialis RC, uenialis (post status) V || 21 ado. V | est om. R | ingenio senum congregauit RC || 26 <ad> accusatio RC || 27 EST NON om. RC | hoc V | haec — PROL. om. O

apud oratores μετάθεσις αἰτίας dicitur, hoc est translatio causae facti, quem uulgo colorem nominant.

283 53 NON POTVIT COGITATA PROL. ergo quod cogitavit, industriae est, quod nihil dixit, pudoris.

284 54 ITA EVM TVM TIMIDVM 'timidum' perturbatum. 5 Plautus (*Bacch. I 1, 73*) 'nam ut ex mari timida es' et ipse in *Adelphis (III 2, 7)* 'me miseram, quidnam est quod sic video timidum et properantem Getam?'

285 55 LAVDO HVNC SED CESSO ADIRE satis defensionis est, ut Geta adire iam non timeat dominum. 10

286 56 1 ERE SALVE SALVVM TE ADVENISSE GAVDEO principium a benivolentia. 2 Et uide uernilitatem aptissimam callido seruo: credasne hunc esse, qui supra dixit (*v. 18 sq.*) 'erus si redierit, molendum esse in pistrino, uapulandum' etc.? 3 O BONE CVSTOS SALVE quam ab initio 15 idem motus seruatus seni! nam idem nunc est, qui supra dixit (*v. 3*) 'o Geta monitor', quamquam per αὔξησιν plus significat quod dixit 'bone custos' quam quod supra 'monitor'.

287 57 1 COLUMEN VERO FAMILIAE 'columen' culmen. an 20 'columen' columna, unde columellae apud ueteres dicti serui maiores domus? Lucilius XXII (*fr. 1 M.*) 'seruus neque infidus domino neque inutilis quoiquam Lucili columella hic situs'. Tubero (*inc. sed. rel. fr. 12 P.*) 'hinc in m. an. eorum columine ciuitas continebatur'. Horatius 25

1 μετάθεσις αἰτίας V, ***** RC | dicitur] bñ R || 3 PROL.] proferre RC || 5 timidum om. RCO | < i . > perturbatum O, perturbauit RC || 6 nam ut in naui uecta es, credo timida es Plaut. || 10 ut] ubi O, dett., edd. | adire post timeat V || 12 Et om. RCO | uernulitatem RC || 13 callidissimo V | -ne dett., non RCV, num O || 16 seni < est > V | nam Steph.: ne RC, o ne O, ut V | qui] quod V || 17 per αὔξησιν Steph.: per ausessim O, pusillum RC, auxesis V || 20 columen om. RC | culmen om. O | an CO, a R, alii V || 21 columna D, -nam RCV, om. O || 23 inutili RC | quoiquam (cuiquam Steph.) quanquam codd. | lucilii dett., -ius RCOV | columella Steph.: -elle codd. || 24 situs < Metrophanes > Lindenbr. ex Martial. XI 90, 4 | tu uero codd., corr. Steph. || 25 m. an.] millesimum annum Steph. | eorum O (Steph.), om. rel.; eo Sabbad.

contra pro columine columnam (*c. I 35, 13—14*) 'iniurioso
ne pede proruas stantem columnam'. Ennius X (*ann. XI*
*362 M. = v. 348 V.*²) 'regni uersatum summam uenere colum-
nam'. 2 COLVMEN VERO FAM. sustentatio uel decus, unde
columnae dictae. 3 *Et* moralis <in> ἀνέξῃσει εἰρωνεῖα. 5

288 58 CUI COMMENDAUI FILIUM HINC ABIENS MEVM duplex
accusatio est de eo quod fecerit. et haec conueniunt in
eas personas, quas peccare non oportuerit.

289 59 1 IAM DVIDYM TE OMNES NOS ACCVSARE AVDIO IM-
MERITO uide quam in his uerbis etiam uultus quidam 10
serui contumacis appareat et uersute mali. 2 *Et* hoc
est quod dixerat (*I 4, 51—52*) 'ego in insidiis hic ero
succenturiatus'.

290 60 1 IMMERITO ET ME HORVM OMNIVM IMMERITISSIMO
tantum impudentiae superest, ut non solum se, sed alios 15
defendat. 2 HORVNC O. IMMERIT. <τὸ> πλήρης 'horunce'.
sic nos hunc et hanc dicimus.

291 61 1 NAM QUID ME IN HAC RE FACERE VOLVISTI bona
exceptione locutus est, quasi in aliis omnia fecerit.

290 60 3 IMMERITISSIMO ut falso paruo de aduerbiis 20
est in o desinentibus.

291 61 2 IN HAC RE VOLVISTI TIBI quam contemnat iram
domini, ut hoc ipso purgatior uideatur, ex hoc apparet,
quod addidit 'tibi'. sic enim dicere solemus 'quid tibi
uis faciam?', cum alieno negotio frustra nos ostendimus 25
laborare.

2 stantem columnam *om. V* || 3 uenere *Ilberg*: uero (-re *O*)
codd. || 4 FAM.] fama *RC*, -me *O* || 5 in *add. Sabbad.*: ἐν *Schoell* |
αὐξήσει ἑρωνα *R*, auxesi (-sisis *O*) ironia *OV*, ***** *C*; ἀνέξ-
εις <ἐν> εἰρωνεῖα *Steph.*; fort. α—ς <ὄν> εἰρ. || 7 est] et *RCO* |
et *om. ROV* || 8 peccare *Bentley*: spectare *codd.* || 9 omnis *V* ||
12 in *om. V* | hic *om. C* || 14 omnium horum *V (dett.)* | immeri-
tissimum *C*, simo *V* || 15 non *O*, nunc *RC*, minime *V* | sed] ad
RC; etiam (*post alios*) *add. ed. pr.* || 16 HORVNC O. IMMERIT.
Sabbad.: horum commeruit *codd.* | τὸ *add. W. (δ Lindenbr.)* |
παρεσ *V*, *** *RO*, *om. C* | horum cesignos *C*, horum ii
signos *R*, horum ***** *O*, horum et sic nos *V (dett.)* || 19 est
dett., om. RCOV || 20 paruo] optato? (*cf. Andr. III 2, 25*) ||
23 ut] et *RC* | ex *ex* et *corr. V*², et *RCO* || 24 addit *C*

- 292 62 1 SERVVM HOMINEM CAVSAM ORARE LEGES NON
SINVNT hoc non quasi ignoranti dixit, sed stomachose ad-
monet uelut stultum, qui rem manifestam non cogitet.
2 SERVVM HOMINEM uenuste 'hominem'. Sallustius in
Iugurta (12, 5) 'cum interim Hiempsal reperitur occultans 5
se in tugurio mulieris ancillae'. 3 SERVVM HOMINEM C.
O. L. N. S. mire extenuauit condicionem suam dicendo non
'me' sed 'seruum', et addendo 'hominem' moraliter locutus
est. sic Vergilius (*Aen.* X 719—20) 'uenerat antiquis
Corythi de finibus Aeron, Graius homo'. 4 CAVSAM 10
ORARE LEGES NON SIN. proprie. sic Vergilius (*Aen.* VI
849) 'orabunt causas melius'.

- 293 63 1 NEQVE TESTIMONI DICTIO EST uis scire, inquit,
quam non liceat seruo pro domino dicere? nec testis loco
produci potest. 2 NEQVE TESTIMONI DICTIO EST uarie: 15
non enim dixit 'neque testimonium dicere'. 3 MITTO
OMNIA etiam hoc perdidit senex, quod uidebatur ualidum
ad accusationem; ita gradatim illi singula subducuntur et
accusationis impetus euanescit.

- 294 64 1 ADDE ISTVC IMPRVDENS TIMVIT ADVLESCENS haec 20
non minus uerba causalem ad argumentandum uim habent.
2 MITTO SINO uim habent contra uoluntatem conce-
dentis. 3 IMPRVDENS TIMVIT ADVLESCENS SINO σχῆμα
διαβολας συγκώρησις. 4 Et singula pronuntianda, ut
plura uideantur. 25

- 295 65 1 TV SERVVS VERVM SI COGNATA EST MAXIME sub
obtentu huius propositionis, in qua pars legis ostenditur,
iam poeta praeparat locum fallaciae Phormionis de dote
accipienda. 2 VERVM SI COGNATA EST MAXIME <τῷ> ἰδιω-
τισμῷ addidit 'maxime'. nam siue est cognata siue non 30

11 NON SIN. proprie *Westerh.*: non (etiam *RC*, *om.* *O*) im-
proprie *codd.* || 13 uis — DICTIO EST *om.* *CO* || 14 nec] ne *R* ||
20 haec — 23 SINO *om.* *C* | haec — habent *om.* *O* || 21 argumen-
tum *R* || 22 MITTO — habent *om.* *R* | uim — SINO *om.* *O* || 23 SINO
om. *R* | σχῆμα — συγκώρησις *Steph.*: σχῆμα ληρονόσσηννορησις
V, ***** *RCO* || 26 sub — 29 MAXIME *om.* *RCO* || 29 τῷ
add. *Steph.* | ἰδιωτισμῷ *V*, **** *RCO* || 30 addit *CV* | cognata
est *V*

est, non recipit τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον, hoc est: non dicitur 'maxime cognata' et 'minime cognata', sed aut est aut non est. alii sic ordinant: non fuit necesse maxime habere, alii: sed id quod lex iubet maxime dotem daretis.

296 **66** <SED> ID QVOD LEX IVBET <D. D.> ordo: <sed 5
dotem daretis>. sic Vergilius (*Ecl. III 35—36*) 'uerum,
id quod multo tute ipse fatebere maius, <p. p.>'.

297 **67** QVAERERET ALIVM VIRVM <uide> 'quaereret' quam
sit idoneum ad significationem odiorum. Vergilius (*Aen.*
XI 129) 'quaerat sibi foedera Turnus'. 10

298 **68** 1 QVA RATIONE INOPEM POTIVS DVCEBAT etiam
'ducebat' magno sonitu intulit, quod minus momenti habet
aduersus eos qui accusantur quam illa superiora. 2 IN-
OPEM POTIVS DVCEBAT D. <non> 'inopem potius' sed 'potius
ducebat' distinguendum est. 15

299 **69** NON RATIO VERVM ARGENTVM DEERAT hoc ita per
iocum ludibundus absoluit Geta, ut etiam quasi per iocum
respondeat.

300 **70** 1 ALICVNDE NIHIL DICTV EST FACILIVS hoc quasi
subridens et auerso ab illo vultu pronuntiauit Geta, quod 20
genus actionis securitatem ostendit hominis manifesta dicentis.

2 ALICVNDE Demipho 'alicunde' ad facilitatem rettulit,
hic sic intellegi fingit, ut quasi non habens Demipho,
a quo accipiat, dicere, dixerit 'alicunde'. 3 NIHIL EST
DICTV FACILIVS mire ut solet prouerbio uno dissoluit 25

1 est om. V | non om. C | recepit C | τὸ μᾶλλον — ἥττον
Steph.: τὸν μὲν καὶ τὸν πον V, **** RCO | hoc est — minime
cognata OV (dett.), om. RC || 2 sed — non est om. O || 5 SED
et D. D. om. RCV (dett.) | sed — daretis add. W. || 6 sit RC ||
7 p. p. add. W. || 8 uide add. W.; cf. schol. 72 | quaereret
om. C | quam sit W.: quasi RCV, quam O (dett.) || 10 turnus
<nunc> codd. praeter O || 11 POTIVS DVCEBAT om. RCO || 13 ad-
uersum V || 14 D.] dicit V | non add. Steph. | sed O, et rell. ||
15 subdistinguendum D, edd. || 16 per iocum om. O (dett.), edd. ||
17 ut] et C, om. O || 19 dictum C || 20 aduerso RCO || 23 hoc
V | intellegere <se> Steph. | fingit ut Steph.: fingit O, -gunt
rell. | <ex se (ipse dett.)> demipho V (dett.) || 24 acciperet V,
-pi O | <et> dixerit (-rat O) RCOV || 25 pro uerbo RC

totam senis intencionem, ut Heautontimorumenon (IV 3, 40—41) 'quid si hoc pater rescuerit? — quid si redeo ad illos qui aiunt «quid si nunc caelum ruat?»'

301 71 POSTREMO SI NON ALIO PACTO VEL FAENORE ostendit se senex haec perdere, cum ab his ad alia transcendit 5 exclusus.

302 72 1 DIXIT PVLCHRE SIQVIDEM QVISQVAM CREDERET TE VIVO uide quam non laboret ad respondendum Geta, siquidem illi per ironiam respondit. 2 CREDERET pecuniam committeret. 10

303 73 1 NON NON SIC FVTVRVM EST NON POTEST hic iam palmae locus est poetae debitae, siquidem et omnia obiecerit Demipho et omnia soluerit Geta, quibus actis sola irrationabilis exclamatio relinquitur seni. 2 NON NON SIC FVTVRVM EST NON POTEST moralis abnegatio frequenti 15 repetitione firmata.

304 74 1 EGONE ILLAM CVM ILLO VT PATIAR NVPTAM hic est, de quo supra dictum est (I 2, 70—71) 'illene indotatam uirginem atque ignobilem daret illi? numquam faceret'. 2 EGONE ILLAM CVM ILLO VT PATIAR NVPTAM hic 20 iam praestruitur quam facile triginta minas perditurus sit Demipho, dum illam uult excludere.

305 75 1 NIHIL SVAVE MERITVM EST ordo et sensus hic est: nihil mihi mercedis suaue est, ut ego illam cum illo nuptam feram. 'suaue meritum' enim suauem mercedem 25 significat. 2 NIHIL SVAVE MERITVM EST HOMINEM COMMONSTRARIER bono ordine peruenit ad Phormionem, a quo confutabitur magis senex.

306 76 AVT VBI HABITET DEMONSTRARIER mire ostendit

1 ut in eauton V, ut eautontum' O, om. RC || 2 hoc si RC rescuerat C, restituerat R || 4 non] nullo V (dett.); sic codd. Ter. praeter δ || 5 ad D, om. rel. || 6 exclusis codd., corr. Steph. || 11 non <sic> non sic RCV | iam hic V || 12 et O, ut rel. | abiecerit RC || 14 non 2. om. C || 17 ILLAM om. R || 19 uirginem om. V || 21 praestituitur RCO | .xxx. codd. || 23 ordo — 26 EST om. RC || 25 mercedis suaue V, mercede fraus O || 26 commostrariet RCV || 28 senex Sabbad.: sermo RCV, Demipho O || 29 HABITET] abiit et RC

quam hic senex contemnat Phormionem modo, a quo mox superabitur.

- 307 77 ISTVM PATRONVM MVIERIS hic et contemnit aduersarium et sui fiduciam monstrat.
- 308 78 1 ANTIPHO VBI NVNC EST mitius nunc quaerit, ubi sit 5 Antipho et utrum amatae adhaereat, subtiliter, quod seruus intellegens respondet 'foris'. 2 IAM FAXO HIC ADERIT Vergilius (*Aen. IX 154*) 'haud sibi cum Danaïs rem faxo et pube Pelasga'. 3 FORIS 'foris' dixit, cum fugisse eum sciat.
- 309 79 1 ABI PHAEDRIA EVM REQVIRE ATQVE ADDVCE HVC 10 opportuna et apta simplicitas attribuitur Demiphoni nil tale de Phaedria suspicanti. 2 EO RECTA VIA QVIDEM ILLO et amatorem ostendit Phaedriam et simul id agit, ne in conspectum patris ueniat Antipho.
- 310 80 NEMPE AD PAMPHILAM nisi hoc Geta dixisset, non 15 intellegerent spectatores quid dixisset Phaedria.
- 311 81 1 AT EGO DEOS PENATES HINC SALVTATVM DOMVM nulla mentio fit uxoris apud Demiphonem — non enim conuenit argumento ut habeat — neque quid in Cilicia gesserit demonstratur ideo [Getam exclamasse], quia iam 20 dictum est (*I 2, 16—17*) 'noster in Ciliciam ad hospitem antiquum'. causa enim quaesita est cur abesset, dum uxorem ducit Antipho, et causa ex argumento, id est auaritia, et quo minus uideatur pati nurum pauperem, qui ob spem lucri ab Attica in Ciliciam nauigarit. 2 HINC SALVTATVM ab hoc 25 loco. 3 SALVTATVM adoratum prima post reditum prece.

1 contendat *RC* || 3 hic et] hoc est *RCO* || 5 inuitus *RC* || 6 subtiliter] *sc.* quaerit | quod — ADERIT *om.* *RC* || 7 respondet *W.*: -dit *codd* | | huc *O* || 9 foris *dett.*, *om.* *RCOV* | eum . . cum *RV* || 10 adduc *RC*, ad *O* | hvc <huc> *RCV* || 12 eo] et *RC* || 13 ILLO] illuc *Ter.* | et *om.* *V* || 15 non — 16 dixisset *om.* *C* || 17 penates deos *C* | domum <deuortat> *O* || 19 sicilia *codd.*; sic semper || 20 Getam exclamasse *om.* *O*, *edd.* (*irrepsisse e schol. II 2, 10 putat Rabbow*); Getam declarasse post dictum est *Sabbad.* || 23 noster] nostro *O*, *Ter.* || 25 nauiganit *RC* || 26 hinc (hic *C*) Salu. *CO*, hinc salustius *R* | <id (i. *O*)> salutatum *RO* | adoratum] adonicum *RC*, adbaratum *O* || 26 prima] quod est primum *V* (*dett.*) | reditum *Steph.*: redit ut *C*, reddit ut *R*, redditam *V* (*dett.*) | precem *codd.*, *corr.* *Steph.*

- 312 82 1 DIVORTAR bene 'diuortar' quasi de uia.
 2 ATQVE ALIQVOT MIHI AMICOS ADVOCABO iam praeparat
 ridiculam aduocationem, qua plures adhibendo iuris con-
 sultos incertior reddetur.
- 313 83 1 AMICOS ADVOCABO 'amicos' et pro testibus et 5
 pro aduocatis ueteres posuerunt. 2 ADSIENT proprie
 'adsient': adesse enim dicuntur aduocati.
- 314 84 VT NE IMPARATVS 'ne' pro 'non'.

2.

- 315 1 1 ITANE PATRIS AIS CONSPECTVM VERITVM HINC AB-
 ISSE in hac scaena de parasitis uilioribus Terentius pro- 10
 ponit imaginem uitae, ut in Eunuchio de potioribus *et his*
qui nuper processerunt, id est de assentatoribus. animad-
 uertendum autem huiusmodi genus hominum magis a Teren-
 tio lacerari. 2 ITANE PATRIS A. CON. V. H. A. adhuc
 narratur fabula de Terentio et Ambiuio ebrio, qui acturus 15
 hanc fabulam oscitans et temulentus atque aurem minimo
 inscalpens digitulo hos Terentii pronuntiauit uersus. qui-
 bus auditis exclamauit poeta se talem eum scriberet cogi-
 tasse parasitum, et ex indignatione, qua eum saturum
 potumque deprehenderat, delinitus <est> statim. 3 Haec 20
 labra lingens ut ebrius et ructans ut potus et satur pro-
 nuntiauit actor bonus. 4 ADMODVM annuendi uim habet
 dumtaxat modo. et subauditur 'ueritum'.
- 316 2 1 PHANIVM RELICTAM SOLAM subauditur 'ais'.
 2 IRATVM SENEM iterum subauditur 'ais'. 25

1 bene diuortar *om.* CO || 3 qua V, quam C, quod R |
 uiros RC || 4 redderetur RCO || 5 et 1. O (*dett.*), *om.* RCV ||
 6 adsint RCO || 7 adsint RC, *om.* OV || 8 ne *om.* RCO ||
 10 praeponit C || 12 processerint RCO || 14 adhuc *om.* RCO ||
 15 de] a C | ambiuio ebrio *dett.*, ambibi ebrio O, ambebrio
 RV, (m *del.*) C || 17 scalpens V || 18 exclamauerit RC | ex-
 cogitasse V || 19 qua] quo O; quod *Steph.* An quia? || 20 de-
 linuit COV | est *add.* W. | haec O, ac RCV || 21 libia R |
 et I.] ut COV | potus et W.: pote RCO, potus V | pronun-
 tiabit Bentley || 23 subauditum RC || 25 IRATVM — ais *om.* RCO

317 3 1 OPPIDO non 'aio' sed 'iratum' intellege. 2 AD
TE SOLVM SYMMA PHORMIO RERV M REDIT TVTE HOC INTRISTI
TIBI OMNE EST EXEDENDVM ideo uelut expegefactus ad
has causas accedit Phormio, quia non diu sollicitum con-
uenit esse parasitum nec quicquam aliud nisi de conuiuio 5
uel propter conuiuium cogitare: adeo nisi a Geta cogatur,
modo etiam negotiorum Antiphonis neglegens atque se-
curus est.

318 4 1 TVTE HOC INTRISTI παροῖα apta parasito, quia
de cibo est. hoc autem inter rusticos de aleato mortario 10
dici solet. 2 Et bene 'intristi': proprie enim intrita
dicitur huiusmodi cibus. 3 ACCINGERE appara te ipsum
atque expedi.

319 5 1 ECCE REM QUID SI REDDET totum hoc quasi alia
agens loquitur parasitus. et ex hoc apparet, quid intersit 15
inter audaciam sycophantae improbi et patris familias
perturbationem minime litigiosi: nam ille in bona causa
aduocatos quaerit et ipse sollicitus in toto actu est, hic
puncto temporis se ad calumniam praeparauit. 2 QUID
SI REDDET bene iam ad illud respicit fabula, quod futu- 20
rum est, propter Phaedriam. 3 SIC OPINOR non ad 'tu
impulisti' hoc pertinet sed ad id quod secum tacitus
uoluit Phormio. 4 QUID SI REDDET hoc est: quid si
respondebit? 5 An 'mulierem' reddet?

321 7 1 CEDO SENEM hic alii excussisse torporem somni 25
inducunt parasitum, alii transglutuisse quod in ore man-
debat, quasi hoc morae fuerit ad uincendum senem.

1 non aio O, nouo RC, noue V | intelligo RC || 2 reddit
RC | TVTE — EXEDENDVM om. V || 4 non | nihil RCO || 6 ideo
V | nisi O, nihil rell. | cogitatur codd., corr. Steph. || 8 est
om. V || 9 παροῖα Steph.: παρονοῖα V, **** rell. | quia
W.: qui RCO, quae V || 10 inter rusticos | instrustos R, in-
frustros C || 11 intrita | intristia RV, -stitia C || 14 quod
RC | <ut> alia R, alia <ut> O || 15 et om. RCO || 17 minime
om. RC || 18 in om. RCO || 20 facturum R, factum O || 21 ad
O, id rell. || 22 sed O, om. rell. | ad id om. O | quod bis R ||
25 exclusisse codd., corr. Bentley || 27 more O, in ore rell.

2 CEDO SENEM non paruum litis molimen impendet, cum senex dicat (*II* 1, 75) 'hominem commonstrarier', paratus dicat 'cedo senem'.

- 322 8 1 QUID AGIS non interrogantis sed metuentis est hoc dictum. 2 QUID VIS NISI VT MANEAT PHANIVM ATQVE 5 EX CRIMINE HOC ANTIPHONEM ERIPIAM ET IN ME OMNEM IRAM DERIVEM SENIS tria promittit in quibus omnis Antiphonis causa est constituta. 3 ATQVE EX HOC CRIMINE AN. ERI. sic dixit 'ex crimine eripiam' quasi ex incendio. 4 Considera trium rerum quas promittit gradus per 10 auxesim esse servatos. 5 PHANIVM UXOR scilicet Antiphonis.

- 323 9 1 ANTIPHONEM ERIPIAM bene 'eripiam' dixit, quod causam significat dici pro eo qui teneatur oppressus. Vergilius (*Aen. XII* 947—48) 'tunc hinc spoliis indute 15 meorum eripiare mihi?'. 2 IN ME OMNEM IRAM DERIVEM PATRIS derivatio dicitur inflexio criminis ab eo ad quem pertinebat ad eum ad quem non pertinet.

- 324 10 1 O VIR FORTIS ATQVE AMICVS ordine laudavit: plus est enim 'amicus' quam 'uir fortis'. 2 Et apparet 20 auersum Getam exclamasse, quod maiorem vim habet quam si <ipsi> amico dixisset. 3 O VIR FORTIS ATQVE AMICVS nominatium pro uocatio posuit. 4 VERVM HOC SAEPE PHORMIO bene 'saepe' addidit, ut sententiam faceret de speciali dicto. 25

- 325 11 1 VEREOR NE ISTAEC FORTITVDO IN NERVVM ERVM-PAT quid est 'istaec'? nimium audax scilicet. et con-

1 CEDO SENEM *om.* O | non — cedo senem *om.* C | litis Bentley: militis R, militis O, uulguis V || 2 commostrarier RV || 4 a^g is C, ais O | est *om.* O || 5 hoc *om.* V || 6 ET | ut RC || 8 ex *om.* V || 9 te (ex O) crimine eripit *codd.* || 11 servatos O, -tam C, -ta in R, -tos in V | uxor O, -rem RC, in uxorem V || 13 ERIPIAM] -at RCO | quod causam] quo vim Steph. || 14 qui <iam> O, quod C | tenebatur O || 17 PATRIS] senis V (*dett.*); sic Ter. *codd.* Ad, cf. schol. 8, 2 | ad *om.* C || 21 aduersum *codd.*, corr. Steph. || 22 ipsi amico Schoell: amice *codd.* || 23 posuit *om.* RC || 24 bene — p. 429, 4 PHORMIO *om.* R | addit C

uenit hoc dictum Getae, qui supra dixerat (*I* 2, 73—74)
 'est parasitus quidam Phormio, homo confidens: qui illum
 di perduint!'

324 10 5 VERVM HOC SAEPE PHORMIO VEREOR NE I. F. IN
 N. ER. ex consuetudine Romana dixit, quia saepe in ner- 5
 uum coniciebantur ex aliquo maleficio in carcerem missi.

6 An numquid prouerbium ex sagittariis natum est,
 quod immoderatae plerumque uires adducendo arcu non
 telum incitent, sed neruum rumpant? 7 <An> quod
 saepe fortius ferientes neruum sibi aliquem laedant? 10
 8 Ergo fortitudine nimia saepe uinci, saepe decipi con-
 tingit.

325 11 2 IN NERVVM ERVMPAT DENIQUE 'denique' modo
 παρέλκεται ex Terentiana consuetudine, qui hanc parti-
 culam in ultima ponit sententia. 15

326 12 1 IAM PEDVM VISA EST VIA 'pedum' pro 'pedibus'
 et 'uisa' ἐντὶ τοῦ 'prouisa'. 2 Et totum metaphorice.

327 13 QVOT ME CENSES HOMINES IAM DEVERBERASSE VSQVE
 AD NECEM παρασεινικῶς totum translationibus loquitur; huius-
 modi est enim umbraticorum hominum scurrilis oratio. 20

328 14 1 HOSPITES TVM CIVES ἀνακόλουθον secundum, deest
 enim supra 'cum'. 2 Et bene posterius posuit id quod
 maius est.

329 15 1 CEDO DVM EN VMQVAM INIVRIARVM AVDISTI MIHI
 SCRIPTAM DICAM plus est hoc quod per interrogationem 25

1 <et> qui *O*, qui <ut> *C* || 2 quin *V* || 3 di <omnes> *Ter.* |
 perdunt *O* || 5 ex *om.* *V* || 6 male facto *V* | carcere *CO* || 7 annum
 quod *codd.*, corr. *Lindenbr.* | ex *C*, e *R*, a *OV* (dett.) | innatum
RC | est *om.* *V* || 9 an <ex eo> *add. Steph.* || 11 nimia] animi
RC | contigit *R*, extinguit *C* || 13 denique <f.> denique *RC* ||
 14 parelceta *V*, par electa *RC*, parte lecta *O*; corr. *Sabbad.* | ex
om. *V* || 17 ἀντιον *V*, **** *rell.* | metaphorice] **** *O* || 18 di-
 uerberasse *RC* || 19 παρασεινικῶς *V*, parasitus *O*, **** *R*,
om. *C* || 20 enim *Hartman*: enim <uim> *RCO*, enim <uis (ius
 dett.)> *V* (dett.); e. mos *Bentley* | <et> scurrilis *codd.*, corr.
Hartman || 21 hospitem ciuem (*om.* *tvm*) *RCV* | ἀνακόλουθον
 secundum *V*, **** *RCO* || 22 <ac> supra *codd.*, corr. *Steph.* |
 cum *dett.*, tum *OV*, non *RC* || 23 magis *RC* || 24 audistis *RC* ||
 25 quod *om.* *V* (dett.)

intulit, quam si diceret 'numquam mihi scripta est iniuriarum dica'. 2 INIVRIARVM SCRIPTAM DICAM *αυριολογία*: sic enim et Tullius (*Verr. II, II 14, 37*) 'scribitur Heraclio dica'. 3 DICAM *δίκη* Graece causa est, quae fit Latine dica, ut *ἄκτις* acta, *Καλλιόπη* Calliopa. 5

330 16 1 QVI ISTVC interrogare hic ideo fingitur Geta, ut parasitica progrediatur oratio. 2 QVIA NON RETE ACCIPITRI TENDITVR NEQVE MILVO rursus per allegoriam loquitur parasitus, ut totum et triuiale sit et <ex> conuiuuii escisque translatum. 3 QVIA NON RETE ACCIPITRI TENDITVR legitur et 'tennitur': habet enim N littera cum D communionem.

331 17 1 QVI MALE FACIUNT NOBIS ore et unguibus scilicet. 2 ILLIS QVI NIHIL FACIUNT TENDITVR non sic accipias 'nihil faciunt', quasi dicat 'nec male nec bene', sed cum 15 legeris 'nihil faciunt', subaudito 'nobis male'.

332 18 1 QVIA ENIM IN ILLIS FRVCTVS EST *παρέλκον* tertium, quo aut 'quia' sub 'enim' subiugatur, aut ipsum 'enim' superuacuum est. 2 IN ILLIS FRVCTVS EST qui nihil faciunt nobis male. 3 QVIA ENIM IN ILLIS FRVCTVS 20 EST 'fructus' cibus, quia frumen dicitur tractus gulae, quo cibus in aluum demittitur. 4 IN ILLIS OPERA LVDTVR qui male faciunt nobis. 5 LVDTVR exercetur. 6 An 'illuditur', hoc est frustratur?

1 intulisse V | mihi ante numquam V, om. C || 2 dicat C | INIVRIARVM — DICAM om. RC | *αυριολογία* Bentley: acyrologia V (aciriol- ed. pr.), om. RCO || 3 scribit RVO, -at C || 4 dica om. RC | DICAM om. OV | *δίκη* (η in ras.) V, dioc O, dicam RC || 5 dicam RC | *ἄκτις* acte codd. | acte R | *καλλιόπη* codd. | Calliopa om. RC || 6 quid istuc V (dett.) | interrogare hic (Goetz) ideo (idcirco Sabbad.) | interrogare dicitur et codd.; 'dicis' et interrogare Rabbow || 9 alloquitur codd., corr. Steph. | et 1. om. V || 14 accipias Schoell: -piat RCO, -pe V || 16 legeris om. C || 17 EST om. RC | *παρέλκον* tertium V, **** RCO || 18 autem V | sub Sabbad.: sic codd. | subiungatur V, -gantur RC, -gitur O; corr. Sabbad. || 19 qui — male om. V || 21 cibus] cuius RCO | flumen C, fratrum R || 22 quo] -que RC | dimittitur ROV, (ex -atur corr.) C || 24 An] alii V || 25 ALIIS] illud V | alicunde RCV

- 333 19 1 ALIIS ALIVNDE EST PERICVLVM VNDE ALIQUID ABRADI POTEST utrum hic sensus est, quasi dixerit: aliud aliis periculum affertur, a quibus auferri potest, an: alii aliunde periclitantur quam credunt? est enim illis causa periculi non quae uidetur, sed quae ab illis aliquid auferre potest. 2 VNDE a quibus. 3 ABRADI per uim auferri. 5
- 334 20 1 MIHI SCIUNT NIHIL ESSE rei scilicet. 2 DVCENT DAMNATVM DOMVM secundum ius scilicet, quo obaerati cum non soluendo essent, ipsi manu capiebantur. 3 DVCENT DAMNATVM DOMVM mire iuris usus est uerbis ad extenuandam poenam et rem ad commodum transferendam; nam quod obaeratis inimicum, id parasitus maxime optat: duci ab aliquo domum. addidit autem 'damnatum' quasi qui irrideat genus damnationis, in qua uictor pascere compellitur et uictus pascitur. 15
- 335 21 1 ALERE NOLVNT HOMINEM EDACEM sensus est: sciunt edacem et ideo nolunt ducere. 2 Et hoc sic pronuntiandum est, ut facete totum uideatur illatum, quando si obaeratus sit sub huiusmodi poena, neque accusari ab alio queritur neque damnari. 3 HOMINEM EDACEM se significat. 4 SAPIVNT sibi consulunt. 20
- 336 22 1 PRO MALEFICIO pro iniuria. 2 PRO MALEFICIO SI BENEFICIUM παρασινικός 'beneficium summum' dixit 'alere'. 3 REDDERE retribuere, reponere.
- 337 23 1 NON POTEST SATIS PRO MERITO AB ILLO TIBI 25 REFERRI GRATIA multum promittit Geta parasito, cum dicat nihil futurum, quod pro merito <retribui> possit. 2 NON

3 afferri RCV || 4 alicunde RC, alicunde V | creduntur RC, -dant O || 6 a quibus] aliquid V (dett.) | <abradi> per V || 7 damnatum domum ducent V (dett.), damnatum domum RC || 8 secundum — DOMVM om. RC || 10 mire iuris usus Schoell (duce Pithoeo): mire usus CO, minus R, risus V || 12 ab erratis RCO | inimicum <est> V (dett.) | parasitum id RC || 15 et] ut C || 18 facete] -re RC | elatum RCO || 19 si obaeratus Sabbad. (duce Steph.): separatus codd. | sub O, ab RCV | huiusmodi C || 20 ab illo C, ab aliquo O || 22 pro — iniuria post 24 alere V (dett.), om. RC || 23 παρασινικός V, **** rel. | <dixit> beneficium codd. | dixit om. V || 25 ILLO — p. 432, 1 ILLO om. RC || 27 retribui add. Goetz; accipere (post possit) Steph.

POTEST SATIS PRO MERITO AB ILLO huiusmodi sententia inferri poeta [†]παρένθεσιν cum his quae uoluit inferre.

3 AB ILLO TIBI GRATIA REFERRI non ab eo qui te damnatum duxerit, sed <ab> Antiphone de quo sermo est.

338 24 1 IMMO ENIM SATIS NEMO PRO MERITO GRATIAM REGI 5
REFERT bene parasitus quicquid praestat debere se dicit. et est proprium personae inferioris. Vergilius (*Aen.* I 78 — 79) 'tu mihi quodcumque hoc regni, tu sceptrā Iouemque concilias, tu das epulis accumbere diuum'. 2 GRATIAM uicem. 3 NEMO PRO MERITO SATIS <GRATIAM> REFERT 10
REGI 'rex' alias regnator, alias dominus, alias diues significat. sed nunc 'rex' rationem habet nominis ad aliquid, dicti ad significandum parasitum: ut enim parasitus regis est et libertus patroni, sic e contrario rex parasiti est et patronus liberti. quod si non esset, non 'nemo' 15 tantummodo sed 'nemo parasitus' diceret.

339 25 1 TENE ASYMBOLVM VENIRE VNCTVM ATQVE LAVTVM
E BALNEIS. haec non ab Apollodoro, sed de ... (*Enn. sat.*
*VI fr. 1 M. = v. 14 — 19 V.*²) translata sunt omnia: 'quippe 20
sine cura laetus lautus cum aduenis infertis malis, ex-
pedito brachio, alacer celsus, lupino expectans impetu,
mox cum alterius ablingas bona: quid censes domino esse

1 sententia *dett.*, -am V, sensus O, .N. RC || 2 inferunt poetae (-ta O) OV | παρένθεσιν cum his V, parante sic hic O, ***** cū his RC, parenthesis (-thesi D) cum his *dett.*; fort. παρέμβασιν his | uoluit *dett.*: uult RC, noluit V, nolunt O | referre R || 4 ab *add. Sabbad.* || 5 PRO MERITO om. RC || 6 fert RC || 10 MERITO] mercede R | ref. regi C, ref. a. regi R, rex regi V, regi O || 11 alias 2.] uel V | alias 3.] aliter V || 12 rationem Steph.: nom RC, numero V, uim O (*recte?*) | numinis RC | 13 dicti] duci RC || 15 est om. V | et] ut RCO | non 2. om. V || 17 ad symbolum *codd.* || 18 haec non Steph.: nec non RCO, nedum V (*dett.*) | sed de cen. ... (*sic*) V, redeas R, r̄deas C, sed de sexto salis *** *dett.*, om. O; sed e sexto satyrarum Ennii Steph., *v. append.* || 19 translata — p. 433, 2 uoras] *lac. in O* || 20 infectis V, inferetis R, inferetis C; infestis L. Mueller, exertis Muretus || 21 impetu expectans *codd.*, corr. Muretus || 22 cum] dum Steph. | ablingas *cod.* Cuiac., ablinias RC, obligurias V (*sic Bentley*; abl- L, *sic Vahlen*) | domino Muretus: -nos *codd.*

animi? pro diuum fidem! ille tristis est dum cibum seruat, tu ridens uoras'. 2 TENE ASYMBOLVM VENIRE et hoc nomen constat inter parasitos esse confictum atque compositum contra illud in Andria (I 1, 61—62) 'symbolam dedit, cenauit'.

340 26 1 OTIOSVM AB ANIMO τῷ ἀργαίῳ addidit 'ab', cum sufficeret 'animo'. 2 CVM ILLE ET CVRA ET SVMPTV ABSVMITVR 'cura' in apparando, 'sumptu' in comedendo.

341 27 1 DVM TIBI SIT QVOD MAGIS PLACEAT acienda uox in eo quod ait 'tibi'. 2 Et hoc eminenter adiectum est 10 non sui curam sed conuiuarum gerere illum qui uocat. 3 ILLE RINGITVR TV RIDEAS poetico lepore iisdem syllabis diuersa significantia prope se inuicem posuit: 'ringitur' et 'rideas'. 4 ILLE RINGITVR TV RIDEAS uarie, nam pronuntiatio coniunctiuum miscuit. non dixit enim 15 'ringatur' sed 'ringitur'. 5 Ringi est stomachari tacitum; est enim translatio a canibus latratoriis.

342 28 1 PRIOR BIBAS PRIOR DECUMBAS hoc ad procacitatem parasitorum rettulit. 2 PRIOR DECUMBAS <Cicero> aliter (in Verr. II, I 26, 66) 'mature ueniunt, discumbitur' inquit. 3 CENA DVBBIA APPONITVR et hoc adeo parasiticum uerbum est, ut non intellegat Geta.

343 29 1 QVID ISTVC VERBI EST ut intellegat populus, idcirco et non intellegit et uult doceri Geta. ostendit autem poeta pro una quaque re uerba propria esse neque 25 communia cum his, qui diuersi sunt actus. 2 VBI TV DVBITES QVID SVMAS POTISSIMVM non 'potius' sed 'potissi-

2 uorans *codd.*, *corr. ed. pr.* | teneas symbolum *RC*, tene ad symbolum *OV* || 3 esse *om.* *C* || 4 symbolum *codd.* || 6 ΤΩ-ΔΡΧΔΙCΜΩ *cod. Cuiac.*, τὸ ἀρχαῖον *V*, **** *RCO* || 8 coemendo *R* (*Steph.*) || 9 SIT] fit *Ter. codd.* *Aδ* | MAGIS *om.* *O* || 10 eminenter] enim inter *O*, enim essent *RC* || 11 gereret *RCO* || 13 se *om.* *RCO* || 14 et — RINGITVR *om.* *C* || 16 sed ringitur *om.* *O* || 17 latratoris *C* (latraturis *dett.*), latratoribus *OV*, latrantibus *R*, *corr. Schoell* || 18 PRIOR BIBAS] cingas *RC* || 19 Cicero] sic *codd.* || 22 ut <id> *O* (*dett.*) || 23 QVID — Geta *om.* *V* | populus *O* (*dett.*), plus *RC* || 24 et 1. *om.* *C* || 25 esse ante uerba *O*, *om.* *C* | nec *C* || 27 dubitas *V* | sumes *C*

mum' dixit, ut in re omni aliis alia potiora monstraret. Plautus (*Men. I 1, 27*) 'standum est in lecto, si quid de summa petas'.

344 **30** 1 HAEC CVM RATIONE<M> INEAS intellegas, aesti-
mes. 2 QVAM SINT SVAVIA ET QVAM CARA SINT non 5
nihil philosophatus est poeta ostendendo multis suavia
esse quae cara sint. 3 CARA magni pretii.

345 **31** 1 EA QVI PRAEBET NON TV EVM HABEAS PLANE PRAE-
SENTEM DEVM hoc est quod ait (*v. 24*) 'immo enim nemo
satis pro merito gratiam regi refert'. 10

346 **32** 1 SENEX ADEST VIDE QVID AGAS ibi interuenit senex
ultimo, <quando>quidem quod extra argumentum per in-
uentionem dici potuit consumptum est.

345 **31** 2 NON TV HVNC HABEAS PLANE PRAESENTEM DEVM
praesentes di sunt uel qui statim praestant uel qui et 15
coluntur et uidentur, ut Sol Luna. alii 'praesentem' pro
potentissimo accipiunt, ut Vergilius (*Geo. II 127*) 'quo
non praesentius ullum'.

346 **32** 2 VIDE QVID AGAS non terrentis est sed excitantis.
3 PRIMA COITIO ACERRIMA EST translatio a proelio, 20
nam et congredi milites et coire dicuntur.

347 **33** 1 SI EAM SVSTINVERIS multum de illo exigit, quando
non dicit 'si eam reppuleris' sed potius 'sustinueris'.
2 POST ILLAM IAM VT LIBET LVDAS LICET in officio mili-
tari omne negotium uel pugna uel ludus est. 25

3 summo *Plaut.* || 4 existimes *CO* || 5 sint cara *C*, cara *O* ||
non nihil *O*, nihil *rell.* || 8 *EA om. RC* | *qvi* | quae *RCO* | praeb-
eat *V* | *evm* | hunc *V (dett.)* || 9 quod | quis *R* | nemo | nero *V* ||
10 gratia *V* | fert *RC*, refertur *V* || 12 quandoquidem *W.*: qui-
dem *RC*, qui dñ *V*, *om. O* || 14 non | nunc *RC* | hunc <eum
(enim *RC*)> habeas *RCO*; eum habent *Ter. codd.* δ | *PLANE* |
om. V || 16 <et> luna *C* || 17 potissimo *O* | ut *om. V* || 20 coitio
O, actio *rell.* || 21 et eum rediguntur *RC* || 22 eam | eum *V* ||
23 potius <si eam> *O (dett.)* || 24 *ILLAM* | illum *RC*

3.

348 1 1 EN VMQVAM CVIQVAM CONTVMELIOSIVS AVDISTIS
FACTAM INIVRIAM in hac scaena, ut rhetoribus placet, ueluti
quaedam controuersia est, quae uno tempore ex utraque
parte tractatur, ut si quis dicat legem esse, ne de eadem
re bis agatur, et item, ut orbam proximus ducat. quidam 5
absente patre sub hoc nomine uxorem coactus erit ducere:
uult illam pater adueniens eicere de matrimonio: contra-
dicitur. meminisse autem debemus in omni contentione
ea maxime dici, quae simplici patri familias et calum-
nioso sycophantae improbissimoque parasito congruere poetae 10
uisa sint. 2 EN VMQVAM CVIQVAM CONTVM. A. iam in-
structi sunt aduocati, et recte: longum enim fuerat omnia
haec per scaenam geri. 3 EN VMQVAM 'en' uim habet
indignationis post enarratam iniuriam.

349 2 QVAM HAEC EST MIHI 'facta iniuria' subauditur. 15

350 3 1 ADESTE QVAESO interim aduocati *κατὰ πρόσωπα*
inducuntur et ridicule tacent prius, postea locuturi.
2 Et ADESTE proprie: adesse enim causae proprie dicun-
tur patroni et amici. 3 IRATVS EST hoc ad excitandum
dicitur Phormionem. 4 QVIN TV HOC AGE annuit, ut 20
taceat. 5 Et significat silentium.

351 4 1 IAM EGO HVNC modo 'iam' signum celeritatis est.
2 HVNC cum contemptu dixit. 3 AGITABO perturbabo.
4 PRO DEVM IMMORTALIVM *ἐλλειψις*: deest 'fidem' aut quid

1 De hac scaena v. praef. huius vol. | en nunquam RO ||
2 hac] ista R || 7 uult] uel RC || 9 ea] et RC || 10 congruere]
congruunt ea V, congrue O (dett.); congrua Sabbad. (v. infra) |
poeta RV, poetice O || 11 uisa sint] uisas inter se O, miscet
inter se V (dett.), ***** RC; uisa sunt (sic Steph.) esse Sabbad.
(v. supra), uisa sint <certantibus int>er se Schoell | EN] ea C |
CONTVM. A.] etiam RC || 12 aduocati sunt V || 13 per scaenam
Hartman: post scenam codd.; in proscaenio Teuber et Sabbad. ||
14 erratam RC || 15 EST] erit RCO || 16 ΚΩΦΑ ΠΡΟΣΩΠΑ
cod. Cuiac., *πρόσωπα* V, ***** RO, persone *** C || 17 et
om. R | prius Steph.: peius RCV, penis O || 18 Et — dicuntur
om. O || 20 AGE] agere RC || 21 significet V || 23 dicit V ||
24 *ἐλλειψις* — IMMORTALIVM om. RO || eclipsis C, elipsis V

tale. Cicero in Oeconomico (*fr. 8 M.*) 'quid igitur, pro deum immortalium, primum eam docebas quaeso?' 5 PRO DEVM IMMORTALIVM artificiose prior exclamat, ut Demipho, qui iniuriam passus est, ultro impetum accusationis incurrat.

4 frag. vol. I p. 46

A

B

350

3 6 ADESTE QVAESO proprie aduocatis dixit. 7 *Et* quia ipse properantius pergit, rogat ut assequerentur.

352

5 1 HANC SIBI COGNATAM additum pronomen est, 10 quasi notam omnibus diceret. 2 PHANIVM HANC S. C. magno ingenio Terentius impudentiam calumniatoris expressit, nam et prior incipit 15 et prior accusat. 3 *Et* quia non potest dicere 'expellit Phanium Demipho?', 'negat cognatam?' dicit.

353

6 NEGAT una opera Geta 20 in duplici uersatur dolo: nam et audiente iam sene eius se defensorem tamquam absentis assimulat et irritat ad uociferandum Phormio- 25 nem, qui clamandi ulterius causam non haberet, si taceret Geta.

354

7 1 NEQVE EIVS PATREM

1 <est> ciceronis pro deiotaro C || 2 primum — IMMORTALIUM *om.* C | dicebas V || 4 impetum] in poenam V; in strepitum *Teuber* || 6 aduocatis dixit] aduocantis est R || 7 properantius RO, -tius C || 9 gnatam R || 11 dicat O || 12 hanc <esse> V || 13 imprudentiam O, impudicitiam RV || 16 Et *om.* C || 20 Geta *om.* RC || 22 nam] tamen RCV; etenim *Schoell* | senem CV || 23 se *om.* RCO || 27 haberet *Steph.*: habet *codd.*

352

SE SCIRE QVI F. ambiguitas,
quae tamen discernitur sensu.

5 4 COGNATAM DEMIPHO
haec est fatigatio, quae etiam
nomen tumultuose persequi- 5
tur atque exagitat, et ideo
callidus sycophanta patris
familias proprium nomen
non solum inuidiose infert,
sed etiam repetit. 10

356

9 1 NEC STILPONEM IPSVM
haec asseueratio est mentien-
tis imitata ueritatem.

354

7 2 †NEGAT† σύλλημψις
prima, nam extrinsecus au- 15
diendum est 'pater'.

355

8 SEQVIMINI 'sequimini'
dicit, quia properantius et
concitatiore gradu pergit
iratus.

8 SEQVIMINI apparet De-
miphonem ut patrem fami-
lias perturbari non medio-
criter, quippe qui et aduo- 20
catos conquisiuerit aduersus
hominem sine aduocatis agen-
tem et progredi non audeat,
nisi illi sequantur.

356

9 2 NEC STILPHONEM IPSVM 25
SCIRE QVI F. multa calum-

2 tam C | sensu (ante discernitur) V, sexu RCO, cod.
Cuiac. || 4 hoc R | fatigatio Bentley (coll. schol. A 37): flagi-
tatio codd. || 5 tumultuose nomen V | prosequitur O || 9 solum
om. V || 11 ne R | stilbonem RC, stilph- OV (dett.) || 12 hec
asseueratio est (est post mentis) O, hoc asseueratione RCV |
mentientis Steph.: mentis codd., qui est addunt || 13 imitata
Steph.: immuta O, imitari RCV | uarietatem V || 14 NEGAT
schol. pertinet ad NEQUE EIVS PARTEM — FVERIT | σύλλημψις V,
σύλλημψις R, silempsis O, **** C || 15 prima] .l. RC, est O |
nam] non RC || 17 <me> sequimini dixit V || 18 properatius
RO, -tius C || 19 cum citatione graduum (-dum C) RC | per-
agit R || 21 conquisierit V || 26 qvi f.] quia et V, quia e RC,
quid O | calumniatoris CO

niatores clamitandi causa dicunt et uociferandi, ut ipso strepitu terreant. tantundem <enim> est 'nec Stilphonem ipsum' quod supra⁵ (v. 7) 'neque eius patrem'.

3 Et scire debemus hoc nomen non fictum a parasio, sed auditum a puella, quae uxor ducta sit, dici.¹⁰

10 1 QVIA EGENS RELICTA EST MISERA communis locus in auaritiam generalitate approbatur: facilius enim de omnibus hoc quam de¹⁵ Demiphone creditur, et ideo 'ignoratur' dixit et 'neglegitur', non 'ignorat' et 'neglegit Demipho'. 2 IGNORATUR non agnoscitur, —²⁰ 3 'Ignoratur' quod fingitur. — hoc enim significat modo. 4 Et PARENS pater, nam ut uariaret, parentem dixit, quem supra (v. 7)²⁵ dixerat patrem. 5 Patrem ergo dicit puellae a Demiphone ignorari.

11 1 NEGLEGITVR IPSA quia est, qui ignoret paren-³⁰

1 clamitandi Schoell: damnandi RCV, clamandi O || 2 ipsos RCV || 4 enim add. W. || 5 ipsum om. RC || 6 neque om. V || 10 quod RCV | ducta ex dicta corr. V || 12 est sit OV || 13 auaritiam Rabbow: -tia codd. | generaliter approbatur RC || 23 pater nam O, patrem RC, et patrem V || 26 Patrem om. RCV || 27 puellam RCV || 30 quia est qui Sabbad.: quia est V (dett.), est qui RC, qui O

358 **11** VIDE AVARITIA QUID
FACIT haec conuersus ad cir-
culum et coronam circum-
stantium conqueritur et di-
cit: nulla enim re magis
populus concitatur, quam si
quis egenum contemnat. inde
et Sallustius (*Catil.* 37, 3)
'bonis inuident et malos ex-
tollunt, <t.> atque sed'. etc.

359 **12** 1 SI ERVM INSIMV-
LABIS AVARITIAE MALE AVDIES
insimulare est crimen in-
gerere. sic Cicero (*Catil.*
III 5, 12) 'nihil eorum, quae
Galli insimulabant, negauit'.
2 Insimulo genetiuo
iungitur.

360 **13** O AVDACIAM ETIAM ME
<v.> ACCVSATVM AD. exclamatio est. et ostendit, quid
absente patre defenderit filius.

1 id est *om.* *V* || 3 ideo *Sabbad.*: idem *RC*, id est *O*, uel
V (*dett.*) || 7 conuenit] conuenire *RCO* || 10 scis uide *RCV*,
uide sis *O* || 11 Sallust. *cod. Cuiac.*, Sal *O*, *om. rell.* || 13 t. *add.*
W.; uetera odere noua exoptant, odio suarum rerum mutari
omnia student, turba *Sall.* | atque sed(itionibus) *Sall.*: atqui
sed *RCV* || 15 (*A*) ERVM] horum *RC* || 16 AVARITIAE *om.* *O*; mali-
tiae *Ter.* | (*B*) est et *ed. pr.*: est *RC*, et *OV* || 17 ueri *O*, ue-
teris *RCV* | incusatio <est> *V* || 19 eorum (horum *V in col. A*)
ex iis *Cic.* || 20 negauit *Cic.*: negarunt *codd.* || 21 Insimulo — iungi-
tur *V*, *om.* *RCO* | audires *RC* || 24 ad<uenit> haec (heri *O*)
exclamatio *OV* | demiphonem *R* || 25 est et *om.* *V* | quod *RV*,
qui *O* | <et> uim *RCV*, *om.* *O* || 26 offenderit *V* | uxorem <ut>
duceret *Karsten* | una *RCO*

tes puellae, id est ignorare
se dicat et tamen non ipsam
neglegat puellam, ideo utrum-
que conquestus est. 2 VIDE
AVARITIA QUID FACIT pro- 5
prie 'uide' stomachantibus
conuenit, qui indignatione
coguntur quasi cum aliquo
colloqui. sic ipse in Adel-
phis (*V* 1, 4—5) 'illud sis 10
uide: exemplum disciplinae!'
sunt qui putent illum alicui
de corona circumstantium
dicere moraliter 'uide'.

12 1 SI ERVM INSIMV- 15
LARIIS insimulatio est et
falsi et ueri criminis incu-
satio. sic Cicero (*Catil.*
III 5, 12) 'nihil eorum, quae
Galli insimulabant'. 2 MALE 20
AVDIES 'a me' scilicet: Geta
enim dicit.

13 O AVDACIAM hic iam
ostenditur persuasum Demi-
phoni esse uim adhibitam 25
filio suo uxorem ducere, uno

361 14 NIHIL EST QVOD SVC-
CENSEAM succensere dici-
mus eum, qui cum amare
debeat laesus irascitur.
2 Vide ut ueteratorie ostendat
contradixisse adulescentem.

362

cum hunc audacem appel-
lat, altero quod dicit 'etiam',
quae coniunctio ad Anti-
phonem conuertitur, et sic
'accusatum'.

5

14 1 NAM IAM ADVLES-
CENTI NIHIL EST QVOD SVC-
CENSEAM hic subtiliter ac
latenter purgatur a Phor-
mione apud patrem Antipho: 10
cum dicit 'iam non est quod
succenseam iuueni', ostendit
adhuc succensuisse et ini-
mico fuisse animo, cumque
addit 'si illum minus norat', 15
ostendit contradixisse sibi et
restitisse in iudicio. 2 Et
sic dicit, quasi adulescens
non agnoscens puellam ue-
niam meruerit, pater negata 20
cognata ferri non possit.

15 1 [†]SI ILLVM[†] repente
transit ad nominatiuum, cum
supra 'illum' dixerit. 2 Et
deest 'erat', quod assumitur 25
ab inferiore. 3 SI ILLVM
MINVS NORAT non dixit 'non
norat' sed 'minus norat',
quasi et ipse nosse debuerit.

3 <et> quae RCO | ad] est V (dett.), et O (Steph.) ||
4 complectitur OV (dett.) || 5 accusatur (-ratur O) codd., corr.
Steph. || 8 hic W.: sic (sit O) codd. | ac] at O, atque V ||
11 <nam> cum O || 12 iuueni] adolescenti V (dett.) || 13 suc-
censisse RCO | <in> inimico C || 15 addidit codd., corr. Steph. ||
16 ostenditur V || 17 in om. OV || 18 quasi Bentley: quod si
codd. || 21 fieri O, ferre V || 22 SI ILLVM] schol. pertinet ad QUIPPE
HOMO, quod V substituit || 23 ad nostrum O, ad nomina tantum R ||
27 nouit RC || 28 norat 2. om. RCO || 29 quodsi et O, et quod RC

4 QVIPPE NATV GRANDIOR
 <'grandior'> hic comparati-
 uus non est, sed habet signi-
 ficationem a positiuo minus.
 Vergilius (*Aen. VI 304*) 'iam 5
 senior sed cruda deo uiri-
 disque senectus'. 5 QVIPPE
 HOMO NATV GRANDIOR argu-
 mentalis narratio dicitur,
 quae nunc subiecta est et ad 10
 fidem faciendam et ad con-
 stituendam personam defen-
 soris. 6 *Et* 'grandior', non
 'grandis', quasi dicat: gran-
 dior fuit, quam ut illum 15
 adulescens nosse posset.
 7 GRANDIOR proprie gran-
 dis ad speciem refertur aeta-
 tis, ut grandis puer,
 grandis uirgo et grandis 20
 senex dicitur.

363 16 1 CVI IN OPERE VITA
 ERAT 'uita' pro uictu po-
 suit. 2 *Et* 'opera' hic
 septimus casus est. 3 RVRI

16 1 CVI OPERA VITA
 ERAT hic ostenditur quam
 pauper fuerit. 2 OPERA VITA
 'opera' septimus casus est 25

1 NATV] homo iam natu V, iam homo O; cf. *Umpfenb. ad h. v.* || 2 grandior *add. W.* | hinc RO || 3 non est sed W.: et (om. OV) non *codd.* | significantiam O || 4 a positiuo <et> minus <significat> O, <quod magis siue> minus a positiuo <significet> V (*L, edd.*) | Vergilius] ut O || 8 NATV] iam V, om. O || 10 et om. CV || 11 ad om. R || 14 quasi dicat D, quasi <qui> dicat OV (*L*), quasi <quidem> dicat RC || 15 quam om. O || 16 nosse] optime O, optime nosse L || 17 <iam> grandior OV || 19 puer <et> V || 22 (A) IN OPERE] in opera V || 23 uictu *cod. Cuiac.*, uictu V, uitu O, uicta RC || 24 opera] sic in ras. V², uita *rell.* | OPERA VITA] et V || 25 (A) septimus] *** O | (B) opera om. RC | septimus V, -mi *cod. Cuiac.*, vn RC, ablatiuo O | est om. RCO

FERE <SE> CONTINEBAT CONTINERE <se> dicitur, qui contra uoluntatem se retinet.

et 'uita' nominatiuus.

3 RVRI FERE id est: qui <ruri> opere faciendo quarebat cibum.

4 Et bene addidit 'fere': non enim 5 semper, sed plerumque.

5 RVRI FERE SE CON. expresse ostendit miseriam eius, qui in urbe natus interdixerat sibi accessus eius ob pudorem inopiae. nam hoc significat 'continebat', unde contenti dicuntur in malis durantes.. hoc autem apud ueteres faciebant nobiles, 15 cum ad paupertatem redacti erant.

365. 18 SAEPE INTEREA MIHI SENEX NARRABAT habet miseriam otiosa narratio.

18 1 COLENDVM HABEBAT Vergilius (*Aen. XII* 520) 'conductaque pater 20 tellure serebat'. 2 SAEPE INTEREA MIHI SENEX NARRABAT miserabiliter et inuidiose positum 'senex' et maiore fide, quia 'narrabat' dixit, 25 non 'querebatur'. 3 Et uide congestionem argumentorum: et 'saepe narrabat' et 'senex'.

1 et om. O | nominatiui O || 2 se add. Steph. || 3 uoluptatem RCV | continet RC | ruri add. ed. pr. || 4 Et om. RCO || 5 addit C | enim om. R || 9 interdixerit V, -xit erat O || 10 accessum V; -u Steph. | ob pudorem] hoc pudore RCO || 11 significabat R || 15 nobiles in ras. V² || 16 pauperiem O || 17 erant om. C || 18 habebant OV || 19 miseriam codd. (etiam Cuiac.); misericordiam Steph. || 20 otiosa O, ociosa RC, cod. Cuiac.; odiosa V || 24 senem V || 26 Et om. C || 28 et <ordo est> V (dett.) || 29 et om. V (dett.)

366

19 1 *Et* SE HVNC NEGLEGERE ἀμφιβολία, sed quae sensu dissoluitur. 2 COGNATVM SVVM hoc est crimen. et causa est, quia 'cognatum' addidit.

367

20 QVEM EGO VIDERIM IN VITA OPTIMVM modo 'in uita' in moribus.

20 1 AT QVEM VIRVM qualitas iniuriae a dignitate personae: multi enim tales sunt, ut cognatione abdicandi 10 sint. 2 QVEM EGO VIDERIM IN VITA OPTIMVM in actu ac moribus. 3 *Et* IN VITA hoc est: cum uiueret et quoad uixit. 15

368

21 VIDEAS TE ATQVE ILLVM VT NARRAS melius hoc clare dictum a seruo accipimus, ut defendisse dominum uideretur.

21 1 VIDEAS TE ATQVE ILLVM VT NARRAS deest 'uidisti'. 2 VT NARRAS scit enim illum non uera dicere. 3 IN MALAM CRUCEM ad- 20 uerbialiter, ut (*Andr. I 1, 43*) 'huc uiciniae'.

369

22 1 NAM NI EVM ITA EXISTIMASSEM ut 'in uita optimum' iudicarem. 25

368

21 4 VIDEAS TE ATQVE ILLVM VT NARRAS hoc est:

1 *Et om. OV* | negligere <cognatum> *V* || 2 ἀμφιβολία *V*, ***** *rell.* | sed *om. V* || 4 hic *O* || 5 est *om. R* || 8 ad dignitatem *codd.*, *corr. Steph.* || 12 in actu *bis C* | ac] et *O*, in *V* || 15 quod ad uixit *cod. Cuiac.*, quod a uiuo fit *rell.*, *corr. W.* || 17 (*A*) narres *V* | deest] esse *RC*; *fort.* <scilicet> esse || 18 ut <sic> narras (-es *V*) *RCV* | scit] sic *V* || 20 IN] *pro isne scilicet, ut sit malam crucem aduerbialiter dictum* || 21 ut] et *V* || 22 huic uiciniae *codd.*; huc uiciniam *Sabbad.*, cf. *Andr. I 1, 43; 78; Ad. IV 4, 40; Phorm. I 2, 45* || 23 NAM — 25 iudicarem *om. V*

parem tete illi existimo
atque illum tibi. 5 An po-
tius: seruus sciens hanc per-
sonam fingi uel certe etiam
mortui uis(um) hominis in- 5
duci, male precatur parasito,
ut etiam ipse sic aut nus-
quam sit ut fictus aut pereat
ut mortuus? 6 An sic
accipiendum est, ut seruus 10
summissa uoce hoc per iocum
dixerit: tantum tu in uita
te uideas optimum, quantum
fuit ille quem narras?

7 An sic intellegendum, ut 15
seruus hoc dicat: si optimum
est uictum opera quaerere
et in alieno agro esse, uideas
te atque illum uidisti, quem-
admodum narras, uiuere, et 20
alluserit ad illud quod ait
(v. 20) 'quem ego uiderim
in uita optimum'?

22 2 NVMQVAM TAM GRA-
VES hoc non quasi timidus 25
sed quasi religiosus et fidus
loquitur Phormio.

23 1 OB HANC tamquam
praesens sit mulier de qua
lis est, demonstratiua parti- 30

369

370 23 OB HANC id est pro
filia ipsius.

1 parem te *Westerh.* (tete *Sabbad.*): parentem te *codd.* ||
4 fingit *V* || 5 etiam] et *O* | mortui uis (uis *om. O*) hominis
RCO, mortuum hominem *V*, *corr. Schoell* | induci] non duci
RC || 7 etiam] iam *V* | sic *Schoell*: sit *codd.*; *del. Steph.* || 8 aut *O*
(*dett.*), ut *rell.* || 12 tu *om. C* || 13 optimum *om. C* || 15 intel-
legendum <est> *V* || 17 quaereret et *CO* || 18 alio *RCO* | esset
RCO || 20 uiuere<t> *RC*, **** *O* || 21 illum *CV* || 28 id est
om. V || 29 sit *post* mulier *V*, *om. RCO*

cula usus est dicendo 'hanc'.

2 INIMICITIAS CAPEREM
capere dicimus, cum id
quod in nobis <non> est assu-
mimus. unde capere et pro 5
eligendo ponitur.

371 24 1 QVAM IS ASPER-
NATVR <NVNC> TAM ILLIBE-
RALITER aspernari est
auerti non solum corpore,
sed etiam animo. 2 Asper-
nari est recusare aut fere
non agnoscere. est autem
dictum ab 'a' et 'sperno'.

24 1 QVAM HIC ASPER-
NATVR NVNC TAM ILLIBERA-
LITER ordo est: ob hanc,
quam hic aspernatur nunc 10
tam illiberaliter. 2 Ἀπό-
δοσις: 'quam' enim supra
reuocauit ad puellam refe-
rens, ut (*Verg. Aen. IV*
355) 'quem regno Hesperiae 15
fraudo' et Sallustius (*Hist.*
I fr. 57 M.) 'nam Syllae
dominationem <queri non>
audebat' et interpositis qui-
busdam 'qua offensus' <sci- 20
licet> dominatione Syllae.

3 NVNC TAM ILLIBERA-
LITER apud ueteres illibe-
raliter dicebant factum, si
quid excessisset omne genus 25
maleficii. sic in Adelphis

4 non add. Karsten || 5 et] .i. RC || 6 ponitur dett.,
impon- rell. || 7 (A) is] hic V || 9 hanc <causam> V || 10 auerti
— 12 est om. C || 11 ΑΠΟΔΟΣΙΣ cod. Cuiac., ἀποδοσις et
(ante 9 ordo) V, ***** O, om. RC || 12 aut fere] auertere
dett. | enim] est V || 13 est — sperno] deponens est O || 14 ab
om. RC | a et sperno. PERGIN (schol. 25)] a spergo pergin V,
aspergin RC || 17 Syllae] si ille V || 18 queri non add. ex Arus.
Mess. Gr. L. VII 504, 11 || 19 et om. RCV | interpositis dett.,
impositis RCOV || 20 qua Keil: neque codd. | offensus Keil:
est offensus V, confessus (c p O) offensus RCO; fuit off.
Maurenbr. | scilicet add. W.; hoc est Keil || 24 dicebatur V ||
26 maleficii] mali RC

(IV 5, 28—30) 'factum est a vobis duriter immisericorditer<que> atque etiam, si est dicendum magis aperte, illiberaliter'. uide more *αὐξήσεως* pro magno hoc ultimum poni.

372 25 1 PERGIN *ἀπόστροφος*
per *παρένθεσιν*. 2 MALE
LOQVI pro 'maledicere'.
3 IMPVRISSIME improbiissime.

25 1 PERGIN ERO ABSENTE argute addit 'absente', ut uideatur fidelior, qui defendit absentem: quod praestans argumentum est id animi habuisse Getam etiam peregrinante domino. 2 MALE LOQVI pro 'male dicere'. et 15 quaerit Probus, quis ante Terentium dixerit. *Pl. Capt. 564. Tru. 2.65*

373 26 AIN TANDEM CARCER non carcereum sed carcerem asperius appellauit. sic Lucilius (*l. inc. fr. 107 M.*) 'carcer uix carcere dignus'. et 'uix' pro 'non'.

26 1 DIGNVM AVTEM HOC ILLO EST non negat 'male loqui', sed hoc dignum esse contendit malo homine. 2 AIN TANDEM 'ain': *ἀπόστροφος* nota est, quae separat E ab N [†]littera .i. tenuit sed sonum. est enim 25 integrum 'aisne'. 3 CARCER

5 uides V | mores R | *αὐξήσεως* Steph.: *αὐξέως* R, *αὐξέως* V, **** CO || 7 ponit RC || 8 *ΔΠΟΤΡΟΦΟΣ* PER ΠΑΡΕΝΘΕCIN cod. *Cuiac.*, *ἀποστροφος* *παρένθεσιν* V, **** per **** RC, ***** O || 10 defendat OV || 13 animo V | fuisse getam RC; f. Getae? | etiam om. C || 15 dicere. et *dett.*, diceret O, dicere RCV || 18 carcere *codd.* || 19 carcereum *Schoell.*: carceri RCV, -ranum O, -rarium *ed. pr.* | carcerem O, -re RCV | est non] eum RC || 22 AIN] *aisne codd.* | ain] *aisne* O, om. RV | *ἀποστροφος* V, ***** *rell.* || 23 nata CO, nota V | separat E] separate RC || 24 littera .i. tenuit sed (se sed V; v. etiam *append.*)] fort. unde littera s ante n amittit sonum

Lucilius (*l. inc. fr. 107 M.*)
'carcer uix carcere dignus'.

374 **27** BONORVM EXTORTOR
LEGVM CONTORTOR fingit illi
crimina de causa et de
negotio.

27 BONORVM EXTORTOR
LEGVM CONTORTOR ingeniose
de ipso negotio sunt inuenta 5
conuicia.

375 **28** QVIS HOMO EST HEM
mire seruus finxit se non
uidisse senem, ut ea quae
dixerit in Phormionem sin-
cere dixisse credatur.

28 1 RESPONDE timuit
poeta, ne huiusmodi uoci-
feratio Getae quasi ueram
discordiam apud populum 10
fingeret, et ideo fecit eum
a Phormione admoneri.

2 QVIS HOMO EST HEM ita
mira dissimulatione additum
'homo', ut uideatur nihil de 15
praesentia domini cogitasse.

3 ABSENTI TIBI TE IN-
DIGNAS tunc fidelis opera
est, cum absens aliquis de-
fenditur; hoc ergo confirmat 20
uelut indicando. sic in An-
dria (*IV 4, 44—45*) 'o
Chreme, per tempus aduenis:
ausculta'.

376 **29** SEQVE DIGNAS CON-
TVMELIAS id est: quas ipse
debet audire.

25

377 **30** DESINE imponit silen-
tium Getae, quasi ualidiora

30 OHE IAM DESINE hac
uoce ostendit plus iusto pro

4 finxit *R* | illi crimina de *O*, illa criminandi *rell.* || 7 HEM |
heu *RC*, *om. O* || 8 mire *L*, miser *RCO*, -re *V* | non se *V* ||
11 facit *COV* || 12 a Phormione] phormionem *C* || 13 HEM ita
om. V || 14 additur *V* || 16 domini *om. C* || 21 indicando *C* ||
24 ausculta] *hic sequitur in V (L) schol. 29 ser. A* SEQVE
+ audire *ita, ut bis exstet; cf. praef. vol. I p. XXIX* || 26 id
est *om. R* || 28 hoe *V* | hanc uocem *RCO*

dicturus sit, et sic et supra
(v. 28) 'tace' dixit senex.

se locutum uideri Getam,
nam 'ohe' interiectio est
satietaem usque ad fasti-
dium designans. Horatius
(*serm. II 5, 96—97*) 'donec'
'ohe!' iam ad caelum mani-
bus sublati dixerit, urge'.

378 **31** 1 ADVLESCENS PRIMVM

ABS TE est haec auctoritas
in senibus, ut minores aetate
appellatione pueri uel adu-
lescentis uel iuuenis mi-
nores etiam ostendant aucto-
ritate, ut hoc de nomine
illis quidem detrahant, sibi
uero auctoritatem attribuant.
sic Vergilius (*Aen. XII 19*)
'o praestans animi iuuenis,
quantum ipse f.' etc. 2 BONA
ABS TE VENIA PETO sine ira,
sine discordia.

379 **32** 1 SI TIBI PLACERE

POTIS EST pro 'potest'.
2 MIHI VT RESPONDEAS bene
'mihi' utpote patri adule-
scentis uel domino Getae
uel etiam seni. 3 Et uer-
bum est scrupulose aliquid
interrogantium. sic Vergi-

1 sit] sic R | sic et] sic V || 2 hoe interrogatio V || 4 sig-
nans RC, significat O || 6 hoe V || 9 est] et C || 10 minoris
RCV | etates O, aetatis RC, <qui> aetatis <fuerint> V, corr.
Sabbad. || 12 uel] et RCV | minoris CO, <ab illis appellentur>
minores V || 13 ostendant Steph.: -dat O, -dit rell. | auctoritate
Sabbad.: aetate (-tis O) codd.; dignitate vel grauitate Schoell ||
20 ueniam R || 23 pro potes C || 25 patris C || 26 uel] et R ||
27 etiam] et R || 29 interrogatium C

lius (*Aen. II 149*) 'mihique
haec edissere uera roganti'
et (*Ecl. III 1*) 'dic mihi,
Damoeta, cuium pecus?'

380 **33** 1 QVEM AMICVM AIS
F. 'ais' dicimus de his, qui
uana loquuntur, dicere
autem de his, qui ualidiora.

2 EXPLANA manifesta, ex-
pone.

381 **34** ET QVI COGNATVM
'qui' quomodo, unde.

382 **35** PROINDE EXPISCARE
QVASI NON NORIS expiscari
est diligentissime quaerere,
ubinam pisces lateant. ergo
tractum uerbum a piscato-
ribus.

383 **36** EGO ME NEGOTV Q.
A. subauditur ad omnia
'nosse'.

384 **37** EHO TV SOBRINVM T.
populari quadam uulgarique
fatigatione utpote scurra re-
spondit.

385 **38** 1 NOMEN MAXIME falsa
non habent memoriam.

2 Hic ergo deest 'nescio'
uel 'necessarium est'.

3 QUID NVNC TACES urget

1 mihi (*om. -que*) *RC* || 2 edixere *RC* || 6 F.] fuisse fuisse *V* ||
9 manifeste *RC* || 11 cognatum <et> qui *C* || 13 (*A*) perinde
expiscare *V*, proinde expectare *C* || 14 nosse (noisses *A*) *codd.*
Ter. || 16 ut *om.* *RC* || 19 Q. A.] quid ais *V* || 22 heo *V*, hec
RC | consobrinum *RCO* | T.] tuum *V*, a *RC* || 23 quadam
(a ex o) *V* || 24 fatigatione ex cogit- *corr.* *R*; flagit- *Sabbad.*,
at cf. II 3, 5 | utpote *om.* *V* | scurrae *RC* | respondit *om.* *C* ||
26 falsam *C* || 27 memoria *R*

Donati comm. rec. Wessner. II.

senex, quia intellegit eum
nomen nescire.

387 40 SVBICE suggere.

388 41 NON DICO QVASI NON

NORIS T. AD. mire, nam uide-
tur arte celare, quod in-
uitus nesciebat.

390 43 STILPHONEM INQVAM

NORAS figura ἐπιτροχασμός.

est autem ἐπιτροχασμός uer-
borum super se inuicem
effusio uel supermersio, quae
fit aduersarii causa turbandi.
sic Cicero (*Catil. I 4, 8*)
'num negare audes? quid
taees?' conuincam, si negas';
Vergilius (*Aen. XI 387—89*)
'non longe scilicet hostes
quaerendi nobis: circumstant
undique muros. imus in
adu. quid cess.?'

393 46 AT SI TALENTVM REM

REL. ἀξιόπιστον illud fecit.

1 quia O, qui RCV || 5 T. AD.] p ad RC, tu. O, om. V ||
6 <id> quod V (L) || 8 silempsis OV, simile sic RC || 9 uoras
R, <non> noras O | επιτροχασμος V, ***** rel. | prima]. 1.
RCO | reddit C, redit rel. (probat Hartman); scholiasta legisse
videtur Stilpho ē, inquam: noueras || 10 επιτροχασμος V, epi-
trachasmos R, epytrochosmos C, epitasmos O || 11 se om. RCO |
rursus C || 12 uel superuersio V, om. O | quae O, quod rel. ||
13 causa aduersarii C || 14 sic cicero cod. Cuiac., sic dic RCV,
sic de O || 15 num — taces suppl. Schoell || 16 conuincam L, con-
uicam V, conn. (comi. C) in eam RC, conu et O, conuitium
et cod. Cuiac. | si neges RCV, om. O, cod. Cuiac. (ut vid.) ||
18 nam V; nec Verg. || 20 imus — cess.] quid cessim inuicem
ad u. V, quid cess. musin. ad u. RC, quid ces. mus. m. ad
O || 22 (A) AT — REL.] adsit aduertam rem uel (at R) RC, adsit
aduentum rem rel. O, aduertam rem uel. at si talentum rem
reliquisset V || 23 ἀξιόπιστον V, ***** rel. || O. m. m. m. m.

43 STILPHO EST σὺλ-

λημφης prima, nam reddit
ad nominatiuum 'est' utique
Stilpho, et rursum ad accu-
satiuum 'noueras' Stilpho-
nem scilicet.

46 AT SI TALENTVM REM

RELIQVISSET more Romano-

rum, apud quos hereditas pecuniae erat. 'talentum' autem quod dixerit, more Graecorum admiscuit.

396 49 1 ITA VT DICIS EGO TVM CVM AD. ita sum, inquit, ut dicis, auarus et superbus. 2 Et uide senem de iniuria non agere, quia iustae confidit et nititur causae; plerumque enim hac constantia animi fulciuntur, qui iuri confidunt. at contra qui nullo iure freti litigant, ad iniurias prosiliunt, ut his saltem perturbent aduersarium, quia iure non ualent. condono igitur, inquit, tibi omne contumeliae genus. 3 EGO TVM CVM ADVENISSEM deest 'ad iudicium', ut sit: cum ad iudicium uenissem. 4 QVI MIHI COGNATA 'qui' unde, quomodo.

398 51 1 HEVS NOSTER RECTE Geta sic laudat senem, ut optet uincere Phormionem. 2 HEVS NOSTER RECTE plaudit sibi Terentius supposita persona, quasi recte dixisset.

2 pecunia V || 3 autem O, aut *rell.* || 5 c. om. RC | σχῆμα — συγχώρησις Sabbad.: Scema διανοήσθησθαι V, ***** RC, om. O || 6 AD. ita] addita RC, ait as O, aduenissem itan V || 7 ut dicit RCO | et om. V || 11 causa V | hanc V, hanc C || 14 freti <sunt> litigant <et> *codd.*, *corr.* Sabbad. || 17 quia W.: qui *codd.* || 20 audiuissem RC || 21 iudicium — ad om. RC | <uenissem> ut V || 22 iudicium C || 26 Geta — RECTE om. V | ut optet] utpote R || 28 laudabit sibi C

49 QVI MIHI C. σχῆμα 5
διανοίας· συγχώρησις.

10

15

20

25

30

400 **53** IVDICIBVS probauit
iudicibus, inquit.

401 **54** FILIVS CVR NON RE-
FELLIT refellere est argu-
endo falsum ostendere.

402 **55** CVIVS DE STVLTTITIA
DICI VT DIGNVM compendium
conuiciorum est, nihil dignum
inuenire pro magna iniuria
quod respondeas.

403

405 **58** QVANDOQVIDEM SO-
LVVS REGNAS quoniam regnum
solutum legibus est et oppri-
mens libertatem. sic alibi
(*Ad. II 1, 21*) 'regnumne
tu hic, Aeschine, possides?'

406 **59** HIC DE EADEM CAUSA
'hic' uidelicet apud Athenas,
ubi leges, ubi libertas omni-
bus communis est.

408

56 MAGISTRATVS ADI

*****.

61 POTIVS QVAM LITES

SECTER AVT QVAM TE AVDIAM
bis posuit 'quam', quod 25
genus figurae primo ζεύγματος
est contrarium, ut in Heau-
tontimorumeno (*II 3, 18*)
'propter quam in summa
infamia sum et meo patri 30
minus <sum> obsequens',
item (*V 2, 11*) 'cepi ratio-

1 probauit iudicibus *om. RC* || 2 inquit <quibus> *V* || 4 est
om. O || 7 dicit *C* || 9 magistratum *codd.* || 12 ***** *O, om.*
rell.; fort. σιγῶντα suppl. || 19 hic] bis *V*, hac *RC* | eadem de
causa *RC* || 24 sectar *RV*, secta *C*, sere *O* || 26 figurate *C*, -ta
ut *vid. R* | σκηνῶντα *V*, ζεύγματος *R*, ***** *CO* || 27 eauton. *V*,
eutoñ *O*, ***** *RC* || 31 sum *add. Bentley*

- 409 **62** 1 ID QVOD LEX IVBET
DARE DOTE^m modo id agit,
quod reprehendit a filio non
esse factum (II 1, 67) 'do-
tem daretis, quaereret alium'.

2 Et dotem voluit cu-
stodem esse pudoris.

410

- 411 **64** HAHAE hic risu
destruxit, quod praetendebat
senex.

- 412 **65** ANNE HOC QVIDEM
<EGO> ADIP. Q. I. P. EST quia
enim a lege stat, recitat tan-
tum id, quod scriptum est.

- 413 **66** 1 ITANE TANDEM
QVAESO ITEM VT <M.> maiora
sunt argumenta, quae per
interrogationem proferuntur.

2 VBI ABVSVS SIS uti-
mur cum honore, abuti-
mur cum iniuria.

- 414 **67** ATQVE AMITTERE bene

nem ut neque egeres neque
ut hoc posses perdere'.

- 62** ID QVOD LEX IVBET
pro 'ob id quod lex iubet'.

5

63 DOTE^m DARE <A.H.> MI- 10
NAS QVINQVE ACCIPE <*****>.

- 64** [†]HOMO SVAVIS[†] prae-
scriptio, cum iam alterum
factum sit, utrumque fieri
non posse.

15

66 VBI ABVSVS <SIS> 20
scriptum et voluntas.

25

1 neque 1.] neque C, neque <tu> V || 2 ut] tu V, om.
RCO || 3 (A) IVBET] id pro ob id add. V (= L), male repet. ex
altera serie || 4 DARE DOTE^m] sic et Eugr.; dotem dare abduce
hanc minas u. a. V (sim. L) | (B) pro — iubet om. C | ob
om. V || 11 accip R | lac. sign. Sabbad.; ἀνακόλουθον suppl.
Schoell || 12 habet C | HOMO SVAVIS] scholion ad superiora per-
tinere docet Eugr. ad v. 52 sq. | perscriptio C || 13 destruxit R,
destrinxit O, cod. Cuiac. | protendebat cod. Cuiac. || 17 q. — EST
om. O || 18 stat O (Steph.), om. RCV | id tantummodo V ||
19 est om. R || 21 ITEM VT] itane V | <est> et V || 27 admittere
bene admittere RC, emittere bene emittere V

'amittere', quia finis cupiditatis amissio est.

415 **68** 1 AN VT NE QVID TVRPE CIVIS IN SE ADMITTERET idoneum testimonium bonorum esse natalium, 'cuiem' dixisse; nam apud ueteres peregrinae mulieres in meretricum numero habebantur. sic ipse alibi (*Andr. III 1, 11*) 'adeon est demens? ex peregrina?' et alibi (*Eun. I 2, 27*) 'Samia mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi' et Parmeno comprobans respondit 'potest taceri hoc', id est: meretricem matrem te habuisse.

2 AN VT NE QVID C. T. I. S. A. hic a uoluntate.

417 **70** VT CVM VNO AETATEM DEGERET quid est enim pudicitia nisi unius scientia uiri?

419 **72** ACTVM AIUNT N. A. 'aiunt' dicimus, cum pro uerbum significamus. acta res est, de qua sententia prolata sit.

420 **73** 1 SINE MODO haec minantis sunt uerba. 2 Et bene imitatus est modum comminantis.

73 1 DONEC PERFECERO hoc ut (*Verg. Aen. II 719* 30 —20) 'donec me flumine uiuo abluero'. 2 INEPTVS ut

2 a^dmissio C, admissio O, emissio V || 3 quid cuius turpe V || 17 te matrem meretricem V || 20 hic om. CV || 24 N. A. om. RC || 25 aiunt L, actum rell. || 28 probata RCO, prolata (ante sententia) V | sit] est V || 31 modum V, enim R, om. CO; uim Schoell || 32 ut om. V | a om. C

422 75 TVVS EST DAMNATVS
GNATVS N. T. pro uoluntate
contententis est prolatio sen-
tentiae.

424 77 ILLVM PVTATO QVAE
EGO NVNC D. D. diffinitue
respondit.

425 78 CVM VXORE HAC
<'hac'> id est tali.

426 79 TV TE IDEM MELIVS
FECERIS locus est hic, ut se
ostendat Phormio <non> de
compacto egisse cum Anti-
phone.

a sapientia 'sapis' dicimus,
ita ab ineptia 'ineptis'.

75 1 TVVS EST DAMNA-
TVS GNATVS NON TV ludit
Phormio, cum dicit 'non tu'. 5

2 NAM TVA PRAETERIE-
RAT IAM DVCENDI AETAS
nihilò contemptibiliorem in
hac causa sibi senem quam
Antiphonem fuisse <dicat>, 10
sed aetatem in illo esse de-
spectam.

79 TV TE IDEM MELIVS
FECERIS quidam sic intel-
legunt 'tu te idem melius 20
feceris', ut senex potius
exeat quam eiciat filium.
artificiose autem loquitur
Phormio, ut adimat suspi-
cionem seni consensionis et 25
conuenientiae inter parasi-
tum et filium.

1 dicitur V | ita] et V || 5 concedentis CV | non tu om.
RC || 6 NAM TVA] nam R, om. V | PRAETERIERAT — AETAS om. V
(D) || 7 ducenti C, dicendi R || 8 nihilò] et V (L) | contempti-
bili in re R, (i re in mg.) C || 9 causa] scena RC || 10 dicit sed
W.: sed RCO, ait simulque V (dicat s. L); significat sed Goetz
et Schoell || 13 QVAE] quem RC || 17 hac add. Schoell || 18 (B) IDEM
om. RC || 19 se W.: sic codd. | quidam — feceris om. RC ||
20 non add. Teuber || 25 consensionis OV, consensionis ab con-
fessionis L, confessionis RC || 26 conuenientiae O, cod. Cuiac.,
conuentionis V (L), ueritatis RC, cod. Huls. (unitatis Schoell);
coniuentioniae Guyet, at cf. III 1, 10

- 428 **81** SEDVLO sine dolo,
instanter.
- 429 **82** 1 DISSIMVLAT fingit,
mentitur. 2 QVIN QVOD EST
FERENDVM FERAS cur non,
inquit, accommodas necessi-
tati uoluntatem?
- 433 **86** QVAE TVAM SENECTV-
TEM OBLECTET non 'te' sed
'senectutem tuam'.
- 435 **88** 1 MINVE VERO IRAM
contemnentis est iracundiam
dissuadere iracundia. 2 HOC
AGE annuentis est.
- 437 **90** DIXI PHORMIO 'dixi'
solent dicere peracta causa.
- 439 **92** DIXI DEMIPHO mire
comminationem eius et fero-
citatem imitatus est simili
uerbo.
- 440 **93** 1 SI QVID OPVS FVERIT
H. D. M. haec repentina dis-
cessio habet aliquam maio-
rem litigandi denuntiationem.
2 Et bene breuiter, ne
multiloquio frangeretur su-
periorum comminatio.

4.

- 441 **1** 1 QVANTA ME CVRA ET SOLLICITVDINE AFFECIT GNA-
TVS cura est in spe bonorum, sollicitudo in metu
3 dissimulet RCV || 5 FERAS] sic Ter. codd. praeter A ||
11 minime uero illam RCV || 12 iracundiam (ante est V)] -dum
Sabbad. || 13 iracundiā R || 16 solet RCO | parata RCO || 22 H.
om. V | ἐκλήψεις R, ἐκλήψις V, elisis O, om. C || 24 litigandi|
litigaturi (-tur in O) OL, edd. || 26 infringeretur OL | superior
OL, edd. || 29 <uel> in spe RCO | bonorum L, bona RCOV

malorum. 2 QVANTA ME CVRA ET SOLL. haec delibera-
tina est, in qua aduocati <tres> sunt, quorum unus sua-
det, alter dissuadet, tertius qui sequi alterutrum debuisset,
eiusmodi sententiam dicit, ut rursum deliberatione opus
esse uideatur.

5

447 7 EGO CRATINVM CENSEO potest 'ego' distingui, ut
subaudiendum sit 'dicam uis?'

449 9 QVAE IN REM TVAM SINT bene principio ἀπὸ τῆς
τιμῆς [καὶ] τοῦ συμβουλευόντος beniuolentiam suam commen-
dauit et sic consilium dedit.

10

451 11 AEQVVM ESSE ab honesto; ET BONVM ab utili;

452 12 1 ET ID IMPETRABIS a possibili. 2 Et leuiter
deliberatiuae tres locos tetigit: iustum, utile et possibile.

453 13 1 EGO SEDVLO HVNC DIXISSE CREDO artificiose per-
sonam <non> reprehendit sententiam reprehensurus, ne, si 15
inimicus sit, adimat auctoritatem sententiae suae. 2 VERVM
ITA EST subiunxit locum ἀποκρίσεως oratoriae, ut inuidiae
contradicturus occurreret.

455 15 1 MIHI NON VIDETVR a possibili. 2 QVOD SIT
FACTVM LEGIBVS hic alio ordine locos suasoriae tetigit: 20
primum a possibili, secundum ab honesto; —

456 16 ET TVRPE INCEPTVM EST ab honesto. — utilitatis
partem praetermisit, quae ubi <quid> non potest fieri
frustra separatur.

2 est om. CO | tres add. Steph. || 3 qui sequi W.: quisque se
RCO, qui se V; qui obsequi (alterutri) Schoell | alterum O, alteri
RC, alterutri <addere> V; corr. W. | debuisse RCO || 6 potest
ego V, porresti O, oportet RC || 7 subaudiatur V, -ditur O |
<ego> dicam uis (uis om. OV) codd. || 8 sunt V | ἀπο τῆς τιμῆς
καὶ τοῦ συμβουλευόντος (ante QVAE) V, ***** RCO; καὶ
secl. W. duce Schoellio || 11 AEQVVM ESSE (sic Ter. codd. δ) om. V ||
12 id <quod> C | Et om. V | leuiter] breuiter V; Eugr. || 13 de-
liberatiui V, -ratum et O, -rauit et RC, corr. Steph. || 15 non add.
Sabbad. | ne si Steph.: nisi RCO, ut si V || 16 sit om. V || 17 ἀπο-
κρίσεως V, apochriseos O, **** RC | inuidis V, in iudice O ||
20 ordine locos Steph.: ordine locum O, ordine et loco RC, loco
et ordine V || 21 secundo C || 22 inceptum RO (Eugr.), -tu CV |
utilitatis W. (duce Steph.): in lrs RCO, m. lram V || 23 quid
add. Goetz | fieri non possit V || 24 frustra om. O | separatur
Schoell (coll. Rhet. l. m. 571, 17): sectatur RCV, petitur O

- 458 18 RES MAGNA EST causa ampliandi sententiam.
 459 19 INCERTIOR SVM MVLTQVAM DVDM ex tribus enim
 unus suavit, alter dissuasit, tertius nihil dixit.
 464 24 IN TEMPORE HVC SE RE. <'in tempore'> opportune,
 ἐναιτῶς. Sallustius (*Hist. I fr. 32 M.*) 'maximeque ferocia 5
 regis Mithridatis in tempore bellaturi'.

III.

1.

- 465 1 ENIMVERO ANTIPHO MVLTIS MODIS CVM ISTOC ANIMO
 ES 'cum istoc animo' pro 'huius animi'. Ennius (*ann. l.*
inc. fr. 21 M. = v. 550 V.) 'optima cum pulchris animis
 Romana iuuentus'.
 466 2 ITA TENE HINC ABISSE ET VITAM TVAM ἐν ὑποκρίσει,
 ut (*Verg. Aen. XI 269—70*) 'inuidisse deos, patriis ut
 r. o. c. o. et <p. C. u.? et> (*Ter. Andr. III 5, 3*) 'ser-
 uon fortunas meas <me> commisisse futili'
 467 3 1 ALIOS TVAM REM ab infinituo ad indicatium 15
 transitum fecit. 2 CREDIDISTI pro 'putasti'.
 469 5 PATERETVR MALI legitur et 'potiretur', quia potiri
 τῶν μέσων fuit. Plautus (*Capt. I 1, 24; 2, 41; III 5, 104*)
 'hostium potitus est'.
 470 6 1 SPES OPESQVE SVNT haec quidem de his sunt, 20
 quae amant iungi. 2 SPES OPESQVE SVNT ut (*Sall. Jug.*
73, 6) 'res fidesque' <et> (*Plaut. Rud. III 3, 11*) 'res
 fortunaeque'.

4 SE RE.] se se OV, se RC | in tempore add. Schoell | oportuna R || 5 ἐναιτῶς V, **** RC, om. O || 8 ES — animo om. RCO || 9 animis] annis RC || 11 ITA TENE] itane te (sic et O) vel itane codd. Ter. | ἐν υποκρίσει V, **** RC, om. O || 13 o. 1.] a. codd. | p. — et add. W. (duce Steph.) | seruo RC || 16 facit CO || 17 patiretur mali RC | lege C, leg. R | quia] pro C || 18 ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ cod. Cuiac., τῶν μετῶν V, **** RCO | Plautus est potitus hostium vel p. est h. vel p. h. est; ad *Epid. IV 1, 35* hostium est potita rettulit Westerh. || 20 haec — SVNT om. RC || 21 amant iungi cod. Cuiac., amantum O, amant V || 22 et add. Schoell | res fortunaeque ut vid. cod. Cuiac., om. rell.

- 471 7 QVI ABIERIS mollius quam 'fugeris'.
 472 8 SED EA CAUSA quod 'abieris'.
 474 10 NUMQVID PATRI SVBOLET conuenientiam suam et
 Phormionis dicit.
 477 13 1 CONFVTAVIT VERBIS conuicit, ut si diceret 'refu-
 tauit'. 2 Sed refutatio in rem est, confutatio in
 personam.
 478 14 1 EV PHORMIO <EGO QVOD POTVI PORRO> de se
 mediocriter per ἡλιφιν, moraliter satis. 2 EGO QVOD
 POTVI PORRO ordine: primo dominum, post Phormionem, 10
 ultimum se posuit.
 482 18 1 HVC SALVVM NVNC PATRVVM GETA non optat
 saluum patruum uenire secundum Apollodorum, et osten-
 dit non congruere salutem eius cum comodo suo.
 2 An non dicit malum esse et incommodum sibi, sed tan-
 tum magni terroris plenum aduentum patriui?
 484 20 PALAESTRA EXIT FORAS bene palaestram dixit
 lenonis domum, <a> quo est exercitus amator assidue.
 Plautus (*Bacch. I 1, 33*) ⁶⁶ 'ad sine a palaestra, ubi dam-
 nis desudascitur'.

20

2.

- 485 1 1 DORIO AVDI OBSECRE haec scaena in petitione
 est, quae saepe admittit deliberatiuae locum. 2 DORIO
 AVDI OBSECRE sunt qui sic legant, ut 'Dorio' dicat Phae-

1 qvi] quod *codd.* | mollis quia *RC* || 2 sed <de> ea *O*,
 secunda *RC* | quod *W.*: quo *RC*, qua *OV*; quia *Steph.* || 4 con-
 uenientia sua *codd.*, corr. *W.* || 6 refutatio] -tauit *RC* | re *V* ||
 7 persona *V* || 8 ev] heus *V*, Tū *RCO* | mediocriter dese *C* ||
 9 ἡλιφιν *V*, eclipsim *O*, **** *RC* || 12 hvc] hunc *CV* | saltem *C* ||
 13 secundum] sed *RO* | et] sed *Westerh.* || 15 et om. *C* || 17 bene]
 hem *R*, hen *C* | <eius> dixit *V* || 18 a quo] quo *RCOV*, a qua
schol. Ricc.; in qua *Steph.* || 19 ad sine a *RC*, adsit mea *O*,
 abstine a *V*; longe aliter Plautus hoc ipso loco corruptus, v. *append.* |
 damnis *V*, dem nisi *O*, demens *RC* || 21 haec — OBSECRE om.
O | haec om. *RC* || 22 deliberatiuum *V*

dria, 'audi' leno, 'obsecro' iterum Phaedria. 3 QVIN OMITTE 'quin' modo corripiendi uel imperandi uim habet, ut (*Verg. Ecl. III 52*) 'quin age'.

491 6 1 NE ALIQVID SVO SVAT CAPITI deest 'mali'. 'suat' autem appingat, affigat. 2 SVO SVAT CAPITI ἀποσιώπησις διὰ τὸν εὐφημισμὸν. 3 'Suo capiti' dixit, cum dicturus esset 'Phaedriae', ut (*Verg. Aen. IV 640*) 'Dardaniique rogam capitis'.

493 8 1 FAENERATVM ab utili. 2 FAENERATVM ISTVD BENEFICIVM id est: a te faeneratum. 10

494 9 VERVM HERCLE HOC EST bene ipse dictum suum confirmauit.

495 10 CANTILENAM EANDEM c. ita dicitur uetus et uulgata cantio.

496 11 1 TV MIHI COGNATVS ab honesto. 2 TV PARENS 15 TV AMICVS <TV> secunda ἀποσιώπησις.

500 15 1 FALERATIS DICTIS honestis atque ornatis, quia dixit (*v. 11*) 'tu mihi cognatus, tu parens'. 2 Et quasi leno irridet honestatem et despicit.

501 16 1 MISERTVM EST εἰρωνεία. 2 HEI VERIS VINCOR 20 hoc sibi dicit adulescens.

502 17 1 NEQVE ANTIPHO ALIA CVM OCCVPATVS ESSET SOLLICITVDINE hoc dolet Phaedria, quod in eadem re laborauerit Antipho, id est in amore, quodque amare contigerit.

2 NEQVE ANTIPHO ALIA 'alia' minore aliqua sollicitudine quam haec est quam nunc gerit. 3 An 'alia' praeter hanc quam de me gerit? 4 Ordo et sensus hic est:

2 uim habet V, uim magis O, cum (tum R) aget RC || 4 NE] quin *codd. praeter O* | ALIQVID] quid *Ter. codd. Ad* || 5 ἀποσιώπησις διὰ τὸν εὐφημισμὸν V, diposiphosis ***** O, ***** RC || 9 ISTVD (*sic et Andr. III 2, 22*)] istuc V (*sic infra ad v. 31 et Ad. V 3, 37*) || 10 id est a te] id est ei a te OV, idem etate RC; id est mihi a te *Steph.* || 11 ipsum RCO || 13 c. om. RC || 15 MIHI — PARENS TV om. C || 16 aposiopesis OV, **** RC || 18 tu <mihi> parens V || 20 ἰρωνία V, ἰρωνία R, εἰ **** C, om. O || 21 adulescens dicit V || 22 ne C | ALIA] illa C || 23 hic V | dolor phedrie RC | quod] atque C | eandem rem RCV | laborauit *codd., corr. Westerh.* || 24 amore <est> RC | quoque RCO || 25 alia] aliam RC

neque tum esset mihi hoc obiectum malum, cum Antipho alia sollicitudine esset occupatus, leui quapiam, non hac de nuptiis, quae est grauissima.

505 20 VMQVAM VSVS VENIT opus fuit aut necesse fuit.

506 21 AVRIBVS TENEQ LVPVM Graecum prouerbium 'τῶν ὧτων ἔχω τὸν λύκον' οὔτε γὰρ ἔχειν οὔτ' ἀφείναι δύναμαι.

508 23 <NE PARVM> LENO SIES ἔλλειψις: deest <enim> 'metuis'.

511 26 AERE EMPTAM SVO belle 'suo' quasi de tertia persona.

516 31 1 CONDVLICAVERT subiectiuum pro indicatiuo, id est 'conduplicabit'. 2 Hoc est aliter (v. 8) 'faeneratum istuc beneficium pulchre tibi dices'.

521 36 NIHIL FERENTEM FLENTM usitatum ueteribus ὁμοιοτέλευτον.

523 38 TIBI QVIDEM EST OL. D. hic 'olim' futuri temporis est; nam leno de accipienda ab adulescente pecunia diem constituerat et inuenta meliore condicione anteceperat tempus cum adulescente praescriptum.

525 40 1 IAM NE EA PRAETERIIT interrogatiue pronuntian- dum. 2 NON VERVM HAEC ANTECESSIT urbane leno 'haec antececessit', ut alii putant meretrix uendita, ut alii dies lenoni, <in> quam constitutum fuit. 3 An aperte leno perfidus mentitur? unde sequitur 'non pudet uanitat'. 4 Ergo plus est 'antececessit' quam 'praeteriit'.

5 NON PVDET VANITATIS apparet supra lenonem de perfidia anticipati temporis esse confessum.

2 leni R || 5 τῶν — δύναμαι cod. Cuiac. (ed. pr., nisi quod λύκον ὃν οὔτ' ἔχειν), ***** RC, om. OV || 7 NE PARVM add. Steph. | leno scies elipsis V, om. RCO | enim add. Steph. || 8 metuis W. (cf. Plaut. Pers. IV 6, 4): mis V, mis. RC, om. O; uereris Steph. || 9 quia RCV || 10 <posuit> pro? || 11 id est om. V | conduplicauit RC, om. V || 13 ὁμοιοτέλευτον ed. pr.: ὁμονοτενετη V, ***** O, om. RC; ὁμοιον τῷ γένει Steph., ὁμοιοπτατον Schoell || 15 esto olim dies V, esto. L. d. <melioribus locus (cf. v. 37)> RC || 16 de om. RCO || 18 perscriptum CO || 19 praeterit V || 20 urbane — antececessit om. R | <ut hanc> leno urbane V || 21 putant — alii om. RC || 22 lenoni del. ?; olim in Schoell | in add. W. | An om. RC || 24 Ergo — VANITATIS L (ed. pr.), om. rell. || 25 <iam> non L

- 532 48 MEA LEGE VTAR iure lenonum scilicet, in quo
semper commodum prius est quam fides.

3.

- 534 1 QVID FACIAM οἰκονομία ad futurum exitum comoediae.
535 2 MINVS N. ὑπερβολή.
537 4 1 ADIVVERIT secundum v pronuntiari <non> debet. 5
2 ADIVVERIT COMITER <'comiter'> ueteres dixerunt παρὰ
τὸ κόσμος.
540 7 QVID FACIAM comice, quamuis uterque intellegat
quid alteruter dicat, dissimulant tamen.
542 9 ETIAM TV HINC ABIS ut 'etiam tu stas? quid tibi uis?' 10
544 11 <NI ETIAM NVNC ME HVIVS CAUSA QVAERERE IN
MALO IUBEAS CRVCEM quasi dicat> 'in malo aliud
malum'.
547 14 RELINQVATVR PRECI bene 'preci'.
552 19 1 PEDETEMPTIM caute, a pedibus et temptando. 15
2 PEDETEMPTIM TAMEN hoc quidam sic accipiunt, tam-
quam Getae dicat Antipho, ut caute aggrediatur senem
fallere.
558 25 ISTA VERO VILIS EST amatorie.

1 MEA — VTAR om. RC | iure Schoell: me RC, om. OV | leno-
num Schoell: -nem RC, -nia OV; -nis Eugr. | in quo RC, in qua
OV; Eugr. apud quem || 3 QVID] tamen hoc RC (unde?), qui
scaenae initium non agnoscunt, cf. infra et praef. vol. I p. XLIX |
οικονομία V, οἰκονομία R, **** CO || 4 N.] enim RV | υπερ-
βολή RV, perbelle O, **** C || 5 adiuveneris V | u. CV, N. R,
om. O | non add. Guyet || 6 et iuuerit RC | comiter add. Steph. |
παρὰ τὸ κόσμος R, παρατοκοσμα V, putacosmos D, ****
CO || 8 QVID FACIAM] hic nova scaena incipit in RC (D); cf.
supra | comice Westerh.: comiter codd. || 9 quod RCV | dicat
RCO || 10 ETIAM — uis om. Steph. | tu stas quid Schoell: ut si qua
codd. || 11 NI — dicat add. Steph. || 12 <an malo iubeas quasi>
in malo O | aliud] aliquod V || 15 pedetentim semper codd.;
item tentando | caute — PEDETEMPTIM om. R || 17 ut] et C ||
19 ita nero RCO | utilis RCOV

- 562 29 SOLVS EST HOMO AMICVS AMICO Apollodorus 'μόνος
ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους'.

IV.

1.

- 567 1 QVID QVA PROPECTVS CAUSA H. narratio simplex.
575 9 SENECTVS IPSA MORBVS EST Apollodorus 'τὸ γῆρας
ἐστὶν αὐτὸ <****>'. 5
577 11 HANC CONDICIONEM SI CUI TVLERO κνριολογία, quia
ferre condicionem alicui dicimus.
581 15 TE MIHI FIDEM ESSE ATQVE EGO SVM AEQVE MIHI
mire admixtum ante completam sententiam de extraneo
'te mihi fidelem esse' etc. 10
583 17 TACEBIT DVM INTERCEDET FAM. incertum quando
proditum iri se dicat, ante an post nuptias.
586 20 VT ME EXCVTIAM legitur et 'executiat'.
587 21 MEORVM SOLVS SVM M. <'μόνος> ἐγὼ γάρ εἰμι τῶν
<ἐμῶν> ἐμός' Apollodorus. 15
590 24 DONEC QVOD POLLICITVS SVM ut Vergilius (Aen. II
719—20) 'donec me flumine uiuo abluero'.

1 homo <παροιμία> ed. pr. | μονος ἐπιστάτε φιλεῖν τοὺς φίλους V, μόνος ἐπιστάτε φιλεῖν τοὺς φίλους R, ***** C, om. O; μ- ἐπ- φ- τ- φ- ed. pr., μόνος φιλεῖν <γάρ> τοὺς φίλους ἐπίσταται Guyet; μ. ἐ. | φιλεῖν <ἐαντοῦ> τ. φ. Schoell || 3 pro-
fectus <est> R | h. haec codd. || 4 τὸ γῆρας ἐστὶν αὐτο V, τὸ
γῆρας-ἐστὶν αὐτὸ R, ***** C, om. O; νοσημα add. ed. pr. (cf.
Kock); v. append. || 6 κνριολογία R, κνριολομία V, **** CO ||
7 ferre Steph.: per V, prae RC, parere O | condicione RC ||
11 FAM.] tam C, fa. RV || 12 an post] aut post V, tps RC |
nuptiis R, -tiis C || 13 EXCVTIAM] excruciat V | et] ut RCO |
executiat dett., -am RCOV || 14 m.] i V, m& R, m2 C, nam& O |
ξο γὰρ ἐμμεν το μεμος et V, ***** C, om. RO; μονος γαρ
εἰμεμων εμος ed. pr. || 17 abluam ut vid. R

(2.)

- 592 2 VENIO AD HOMINEM uenuste repetitum 'hominem'.
 605 15 HVNC ADORIAM HOSPITEM astute 'hospitem' de eo
 qui superuenit, nomen aptum imprudenti rerum atque
 alieno ab earum scientia. Sallustius (*Catil.* 2, 8) 'uitam
 sicuti peregrinantes transiere' etc.

3.

- 606 1 EXPECTO QVAM MOX RECIPIAT SE<SE> GETA ad er-
 rorem cumulandum persona Antiphonis interponitur utque
 ei adaucto metu amittendae uxoris maior fiat repentinae
 repetitio laetitiae.
 610 5 VOLUP EST hoc uolup nomen est, ut hoc facul; 10
 sic enim per ἀποκοπήν ueteres loquebantur.
 611 6 1 COMPLURIA secundum regulam locutus est, nam
 hoc complure et haec compluria. 2 <COMPLURIA>
 sic ueteres, quod nostri dempta syllaba complura dicunt.
 sic et Cato Originum V (*lib. I fr. 24 Peter; 23 Jord.*) 15
 'fana in eo loco compluria' et Cicero in Protagora (*fr. 5 M.*)
 'confirmandi genera compluria'. credo quia ueteres hoc
 plure, non hoc plus dicebant.

fr. 4 p. 55b
 Rapp.

v. c. l. I praef.
 p. XLIX

1 ueni RC; continuatur haec scaena antecedenti | uetuste
 Bentley, at cf. II 1, 62 || 2 nunc RCO | adorior R || 4 earum
 scientia] ea sententia RC || 5 transierunt O, -igere rell. || 7 utque
 W.: atque codd.; ut Steph. || 8 adducto R, aducto C, adductu
 V, andato O; corr. Steph. | maior <uis> fiat repentinae laetitiae
 OV; aut repetitio del. aut repentina repetitione laetitiae scrib. ||
 10 uolupte est codd. | uoluptatis codd., corr. Steph. | ut] et O,
 om. V | hec RC | facultatis codd., corr. Steph. || 11 per ἀποκοπήν
 RV, per apocopen O, **** C || 13 haec complura C | COMPLURIA
 add. Steph. || 14 dicunt — credo] dicunt fana hoc loco com-
 pluria cicero in protagora confirmanda sic dicendum cato
 originum innuit genera compluria credo V, primus dicit diceto
 (-ito C) cato originum . v. fana nec loco compluritiem in pro-
 tagora confirmandi genera (-re R) compluria credo (-de C)
 RC, praeter confirmandi genere compluria credo om. O

- 614 9 1 COMMODVM 'commodum' aestimatio est temporis.
2 COMMODVM tantum quod. Lucilius (*lib. inc. fr. 137 M.*)
'mihi commodum est aut dare uestimentorum posueram[†].
618 13 IS QVI ISTAM ἀποσιώπησις tertia: deest enim 'ob-
trusit nobis' aut 'defendit' aut quid tale. 5
623 18 1 FVGITANS LITIVM casu genetiuo iunctum uim
nominis habet 'fugitans', accusatiuo uim participii.
2 FVGITANS LITIVM quasi quod uult in domino facere, id
iam in eo esse dicit, praeparans hominem ad contemptum
pecuniae, quae poscetur statim. 10
633 28 DARI TIBI IN MANVM in manum datur ei, qui
furtim accipit sine arbitro aut interprete, ut praeuaricator
aut iudex corruptus.
635 30 1 HAEC HINC FACESSAT pro 'hinc se faciat', id
est abeat, ut 'huc se faciat' huc accedat significat. 15
2 HAEC HINC FAC. 'faccessat' pro 'cedat', alias faciat.
ergo duas res significat hoc unum uerbum. 3 An 'hinc
faccessat' prouerbialiter quasi hinc faciat? Plautus (*fr.*
dub. XII G.) 'argentum hinc facite'. 4 'Huc te fac' dici-
tur pro 'huc accede'. 20
637 32 ALIQVAM PARTEM etsi non totum, uel 'aliquam
partem'.
639 34 1 VERBA HODIE INTER VOS sic dicebant iurgium

1 comoda aestimatio *codd.*, *corr.* W. intimatio Schoell ||
2 quod *om.* C || 3 dare CO, clare R, ulla V | uestimentoꝝ (-tum O)
posueram RCO, uestimenta reposueram V; *v. append.* || 4 his
RCV | quis tam R, qui tam C | ἀποσιώπησις V. ἀποσιώπησις
R, aposiophosis O, **** C | .III. RC, in O, III^a V | enim W.:
et *codd.*; aut Schoell | obtrusit R, -xit OV || 6 casu — LITIVM
om. C | genetiuo iunctum V, *om.* RO | fugitans uim nominis
habet V || 7 uim] contrarium O, *om.* R | participium R || 8 in
domo C; dominum Hartman | facere] fieri Teuber || 10 qui C ||
11 <tibi> dari C | in manum *om.* C | ei] enim C || 12 furtim
cod. Cuiac., ferrum O, separatim RCV | ut] et C || 14 HINC] huic
V | id est — faciat *om.* RC || 15 habeat OV | huic 1. V | <et>
huc 2. *codd.* || 16 HINC] huic V | recedat O | faciat] facessat RC ||
17 ergo — facessat *om.* RC | An] ut O | hic . . . hinc O, huic
. . . huic V || 18 facessat] faciat O || 19 huic facite V, hic faciet
O; *v. append.* || 21 etsi — partem *om.* RCV | uel *dett.*, *om.* O ||
23 vos] nos RV | sic dicebant *om.* RC | iurgium *om.* V

significantes. 2 Proprie uerba commutare est, quod nos altercari dicimus.

- 643 38 QUID NIMIVM QVANTVM LIBVIT apud quosdam diuersae personae cum uerbis singulis. *f. Charis. I. p. 207, 13*
- 646 41 PARVI RETVLIT nihil interfuit uel parum interfuit, id est nihil profuit.
- 647 42 NON SVSCEPISSE INVENTA EST QVAE DOTE in Graeca fabula senex hoc dicit: 'quid interest me non suscepisse filiam, si modo dos dabitur alienae?'
- 654 49 1 SED MIHI *παρένθεσις* prima. 2 SED MIHI OPVS E. in ductio doli est, nam antequam petat, petendi causam ingerit.
- 655 50 1 QVAE AFFERRET QVI DISSOLVEREM quia si opum causa habendarum dotatam quaereret, minor esset necessitas captandae opulentioris. 2 Aes alienum addidit, cui rei nihil opponi potest.
- 657 52 1 AB HAC ACCIPIO QVAE SPONSA EST mire 'accipio', non 'accepturus sum'. 2 Et definitum modum ponit, ne de summa dotis supersit disputatio.
- 659 54 VTRVM STVLITIA FACERE *παρέλκον* tertium: [hoc] idem enim ualet 'utrum' quod 'an'.
- 660 55 DICAM SCIENTEM AN I. *ἀντίθετον* secundum, nam scienti imprudentem reddidit.
- 661 56 1 QUID SI ANIMAM DEBET Graecum prouerbum spreuit 'εἰ δὲ ὠφέλει τὰς χεῖρας?' 2 AGER OPPOSITVS EST

1 uerba proprie V | commutari RCO || 3 Quid nimium quantum <quia nimium quantum> *codd.* | licuit O || 5 retulit parue (-rum O) RCO | parum interfuit] inter parum fuit RCV || 7 dote V || 8 quid *dett.*, quod OV, quia RC | non me R || 10 *παρένθεσις* V, *παρένθεσις* R, parenthesis O, **** C | prima] . i. O, f. RC | SED MIHI *om.* RC || E.] est O, est et V, et RC | inductio *Wieling*: inductio V, inductio RC, inductio O || 12 QVAE] qui C | ferret RC | si *om.* R || 14 cui rei *Steph.*: uir ei RCV, iure O || 15 apponi V || 16 EST] est et V, et RC || 17 ponit L, *om. tell.* || 19 *parelcon* tertium V, **** RCO | hoc *secl. W.*: hic *Schoell* || 20 idem *om.* V | utrumque an RC || 21 AN I.] ac. i. V, *om.* RC | antitheton secundum V, ***** RCO || 24 εἰ — *χεῖρας* *Rabbow*: ΕΙΔΑΚΟ ΦΗΤ ΔΕ ΓΥΚΥΡΑ C *cod. Cuiac.*, εἰλεο φηλεν τὰς χεῖρας V, ***** RCO; τι δε ει την ψυχην οφελει *ed. pr.* | appositus R | EST *om.* CO

PIGNORI <OB> DECEM MINAS argute non protinus 'triginta minas' dixit, sed paulatim colligit, ut partibus congestis in summa triginta minae sint et senex minus aggrauetur; nam si semel diceret, deterreret parcissimum senem. denique auditis decem minis statim respondet 'dabo'; con-
ceduntur ab alio <decem>. de reliquis decem superest
disputatio, nam difficilis <est> ad dandum.

666 61 1 SYMPTV AD NVPTIAS 'opus est' subauditur.

2 SANE INQVIT DECEM MINAS bene 'sane inquit', quasi plus quidem exigat, sed contentus sit.

668 63 1 SEXCENTAS PROINDE POTIVS MIHI IAM SCRIBITO perspicere hinc licet consuetudinem utriusque sermonis, nam Apollodorus *μυριάς* dixit pro multis. 2 Et ut apud Graecos *μύρια*, ita apud nos 'sexcenta' dicere pro multis usitatum est. Cicero (*in Verr. II, I 47, 125*) 'sexcenta possum decreta proferre'.

673 68 MEA CAUSA EICITVR ME HOC EST AEQVVM AMITTERE ratio, cur ipse uiginti dare debeat minas dante Demiphone decem.

674 69 QVANTVM POTES ME CERTIOREM <F.> festinat Geta: 20 scit enim dixisse lenonem (*III 2, 48*) 'mea lege utar, ut potior sit, qui prior ad dandum est'.

678 73 QVAE QVIDEM RES ILLI VERTAT MALE non desinit poeta ostendere auaritiam Demiphonis, qui nec ideo libenter fert dari aliquid Phormioni, quia sic commodum ei

1 argute O, arguit RC, astute V || 2 congesti; O, coruistis C, cōmestis R || 3 et W.: ut RCV. om. O | senex om. RC | mitius R | aggrauetur RC, grau- OV || 4 denique (cf. Eugr.) Demipho Bentley et Westerh., utique Schoell || 5 additis COV | respondet statim V | conceditur RC || 6 decem add. Steph. | decem] · x · R, ex · C, · x · <minis> V || 7 dubitatio COV | nam Steph.: non codd. | est add. Lindenbr. || 8 sumptum codd. || 9 minis RC | inquit sane V, sane CO | quasi L, quia si O, quia rell. || 11 SEXCENTAS] ducentas V, sex · R, sed C | perinde V | IAM SCRIBITO] inscribito RCV || 12 prospicere RC || 13 *μυριάς* Steph.: cc V, cū RC, om. O; *ἐκατὸν δίκας* Bentley | ut om. C || 14 *μύρια* Steph.: c OV, cū RC; *ἐκατὸν* Bentley | sexcenta] dc · codd. || 18 minus RC || 19 decem om. RCO || 25 ei Steph.: rei codd.

est. Vergilius (*Ecl. IX 6*) 'hos illi — quod nec bene uertat — mittimus haedos'.

679 74 MECVM ARGENTVM ATTVLII comicum: argentum praesto est et causa additur, cur praesto sit et unde. simul

et iracundiae uxoris et iurgio praeparatur locus.

680 75 1 FRVCTVM QVEM LEMNO et 'Lemni' et 'Lemno' legitur. 2 REDDVNT PRAEDIA proprie de fructu dixit

'reddunt'. 3 FRVCTVM QVEM LEMNI VX. R. P. *σχῆμα διαβολας· ἐπεξήγησις.*

681 76 1 ID SVMAM non 'fructum' sed 'argentum'. 2 ID 10

SVMAM impendam, unde et sumptus dicti sunt. 3 VXORI

TIBI OPVS ESSE DIXERO bene 'esse', non 'fuisse', ne iam repetundum uideretur. 4 OPVS ESSE D. adiunctium pro

pronuntiatuio, ut in Eunuchio (*II 3, 88*) 'perculeris iam tu me'.

15

4.

682 1 1 GETA HEM anxius Antipho <****>. 2 ARGENTO

EMVNII SENES mire, cum e contrario 'emunctus' dicatur

homo elegans et facetus, unde Horatius de Lucilio (*Serm.*

I 4, 7—8) 'facetus, emunctae naris' inquit.

683 2 1 SATISNE ID EST idne tibi uidetur satis esse ad 20

miserias meas? 2 Quasi inimico dicit, ut dicere sole-

4 cur] cum *C* || 5 et 2.] ac *O* || 6 LEMNO] lemni *V* (*dett.*) | et lemni *R*, lemni *C*, om. *OV* | lemnio *V* || 8 reddunt om. *RC* | vx. r. p.] ux. et. p. *C*, uix & p. *R*, uix. § *V* | *σχῆμα διαβολας· ἐπεξήγησις* *W.*: *σχῆμα* *ἐν* *** depim dixerim efferit id. a. *R*, *σχῆμα* *ἐν* depire efferri iussit i. a. *V* ***** dipirim efferri iussit id. a. *C*, *** clipeum efferri iussit *O*, scema ephexegesis *L*, *σχῆμα* per *ἐπεξήγησιν*. RED. P. epexegesis *Sabbad.* || 10 argentum *L*, sumptum *RCV*, fructuum *O* | *id*. i. *codd.* || 11 vxori — opvs om. *RC* | vxori tibi om. *O* || 13 repetendum *OV* | ESSE D.] esse di. *V*, e. d. *C*, c. d. *R* | adiunctum *RC* | pro om. *R* || 14 ut om. *RC* | pertuleris *RO*, prot- *C* || 15 tum mea *RC*, tum *O* || 16 geta <g. (geta *V*)> *RCV* | anxius Antipho] antipho *V*, quid egisti *O* | lac sign. Schoell || 18 unde] ut *V*, et *O* || 20 ne id satis est *RC* | idne] id est *RCV* | uideor *RC*, -eo *O* | esse satis *V* || 21 <an> quasi *ἐἰρωνεύς* dicit *Steph.* | diceret *V*

mus aut 'bene habet nunc' aut 'fecisti certe quod uolui-
sti'. ideo autem subambigue locutus est, ut posset <per>quam
aliter interpretari a Geta, qui respondet 'nescio hercle:
tantum iussus sum'. 3 SATIN EST ID <ἐ^πὄρων^{μα}> est.

690 9 VLVVS TANGERE prouerbiale, non enim εἰρωνυκῶς dixit. 5

696 15 IN NERVVM POTIVS IBIT decipiet, a prouerbio tracto
a sagittariis, cum uis conatusque tendentis arcum non in
uolatum teli, sed in ruptionem nerui expetit.

698 17 1 TV QVOD BONI EST EXCERPI honeste 'excerpis'
dixit. 2 Et attende, quemadmodum dicat excerpti bona, 10
quibus non utatur.

709 28 1 ANTE BRVMAM irrisit homines Terentius, quibus
religio est aggredi negotium aliquod diebus decrescientibus.

708 27 1 GALLINA CECINIT obstetricum est, cum †cidonia
gallina canat, superstitem marito esse uxorem. 2 INTER- 15
DIXIT HARIOLVS 'hariolus' est, qui diuina mente uaticina-
tur, dictus hariolus quasi fariolus a fari; scilicet H
pro F, ut et F pro H, in multis locutionibus mutabantur.

3 An ab halando? nam halitu solebant excludere
ueluti mortalem animam, ut diuinam reciperent. unde et 20
uoces eiusmodi dabant, †quae est ex hoc qui hunc sonum
exhalandi praestant†.

709 28 2 ANTE BRVMAM ante quam dies decrescere incipiant.

1 habet om. C || 2 perquam Schoell: quam RC, equam O,
nequaquam (ante posset) V; an etiam? || 4 ἐπὶ ὄρωνμα Schoell:
recte codd. || 5 non (sic D) enim W.: nomen V, noui RC, nota
O | εἰρωνυκῶς V, ὑγρονύα R, **** CO || 8 expetitur V || 9 honeste
excerpis om. RCO || 10 dixit et] dicisque RCO (cf. Ter.) |
attende] Att C, añ. R || 12 <ante (arte V)> irrisit OV || 13 ex-
crescentibus V || 14 cum] ut O, in V | cidonia R, cidoma C,
qui domo O, qua domo V; circum alcedonia Schoell || 15 inter-
dicat RC || 16 hariolus om. C || 17 fariolus C | a fari scilicet] a
fatis RC, a fictis O, a phar. V | . h . pro . f . ut est . f . pro . h .
RC, f . ph . pro f . ut est V, p . f . etatem f . p . l . O || 18 imi-
tabantur RC || 19 alando nam alitu codd. | solent codd., corr.
W. || 21 quae est ex hoc qui hunc sonum (socium V) exalandi
(uim add. V) praestant (-at V) RCV, quae est res quae solum
hoc exhalandi uim praestat O; v. append. || 23 ante quam]
quam ante brumam R, aut quod ante brumam O, om. C

- 710 29 HARVSPEX VETVIT 'haruspex' ab hariga eius nominatur; nam hariga hostia dicitur ab hara, in qua concluditur ac seruatur, hara autem, in qua pecora includuntur. Plautus 'rusticus, hircus, hara' Mostellaria (I 1, 39).
- 711 30 1 FIENT ME VIDE id est: uultus mei fiduciam gere, non aliter laeti nisi quia nullum periculum est. 2 'Me uide' dicit, qui in iure suam promittit et interponit fidem, quod nos dicimus me habes, me respice.

5.

- 713 1 QUIETVS ESTO INQVAM EGO CVRABO 'quietus' id est securus: ab eo quod praecedit id quod sequitur.
- 715 3 VT CAVTVS EST VBI NIHIL OPVS EST consulit, inquit, quemadmodum detur, cum omnino dare non debuerit, siquidem argentum Phaedriae detur sub nomine Phormionis.
- 716 4 DVM LIBIDO EADEM HAEC MANET bene libidinem posuit pro uoluntate hominis incerti ac levis.
- 717 5 1 FORSITAN NOS REICIAT mulierem scilicet. 2 An uere 'nos', id est negotium nostrum et condicionem?
- 718 6 REM IPSAM PVTASTI pro 'disputasti' modo.

1 auruspex *codd.* | metuit *R*, *om.* *C* | auruspex *RV*, *om.* *C* | ariga *V*, arriga *RCO*; sic et *infra* | eius *om.* *O* || 2 dicitur hostia *V* | hara *V*, harria *O*, arriga *RC* | in que *RC* || 3 ac seruatur | ad ser- *C*, (*ex corr.*) *R*, obser- *O*, (*ante corr.*) *R*, et ser- *V* | hara *COV*, harra *R*, horia *cod. Cuiac.* | autem est locus in quo inclusa seruantur *cod. Cuiac. t. Lindenbr.* || 4 mysticus *O*, *cod. Cuiac.* | hirsus *codd.* || hara *CV*, harra *R*, ara *O* | <molestest> mostellaria *RC* || 5 FIENT <quietus (quiestu *V*) esto sient> *codd.*, in quibus hic nova scaena incipit | me uides *R* | id est | in *C*, *om.* *V* | me *C* | agere *RC* || 6 laeti nisi quia *W.*: latini si quia (quidem *V*) *codd.* || 7 qui *W.*: quia *codd.* || 8 me <uides> respice *codd.*, *corr.* *W.*; cf. *Andr.* II 2, 13 || 9 v. ad IV 4, 30 | quietus *om.* *RCO* || 11 EST 1. *om.* *V* | est opus *V* || 12 cum *W.*: ut *codd.*; ubi *Steph.*, ut qui *Schoell* || 13 nomine <pro uoluntate hominis incerti ac levis> *RCV*; cf. *infra* || 16 FORSITAN *om.* *RC* | nos *om.* *V* | muliere *R*, uñ. *O* || 17 id est | an *C*

- 723 11 1 QUID TVA MALVM ID REFERT interiectio est
 'malum'; ordo: quid tua id refert? 2 MAGNI DEMIPHO
 nota responsum contra 'quid refert?', non ad 'quid' rela-
 tum; et quaere, quomodo dicatur 'quid mea' aut 'quid
 tua': an deest 'ad', ut sit ad mea aut ad tua? 5
- 727 15 REFERIRE ILLAS filiam et uxorem.

V.

1.

- 731 4 AVDIO VIOLENTER quod Graece dicitur δεινῶς.
- 732 5 1 NAM QVAE HAEC ANVS. EST ἀναστροφή (*Verg. Geo.*
IV 445) 'nam' quis te, iuenum confidentissime, nostras'.
 et figura haec apta est commotis aliqua re noua. 10
 2 A FRATRE pro 'a domo fratris', ut (*Verg. Aen. II 311*
 —12) 'iam proximus ardet Vcalegon'.
- 733 6 EGESTAS ME IMPVLIT uenialis status.
- 734 7 INTEREA VITA VT IN TVTO FORET compensatiua
 qualitas. 15
- 735 8 NISI ME ANIMVS FALLIT docte Terentius, nam uisa
 uel corporis uel animi sunt, hoc est rationis uel sensus.
- 739 12 ET MEVM NOMEN mire nomen suum illa agnoscit,
 hic dissimulat.
- 741 14 PAVLVLVM ISTORSVM nunc 'paululum' aduerbium 20
 est, alias nomen.
- 743 16 QVEM SEMPER TE ESSE DICTITASTI 'esse' pro 'nomi-
 nari' antiquorum more dixit.

1 <ibi> interiectio V | est om. C || 2 malum om. RCO |
 id om. C | MAGNI magis RC || 3 ad quod RC || 5 ad mea aut
 ad tua L, ad tua aut ad mea O, aut ad tua ad mea (me C)
 RCV || 6 filiam O, -um RCV || 7 δεινῶς ed. pr.: δινος V,
 δῖνος R, clinos O, *** C || 8 ἀναστροφή RV, *** CO || 9 nam
 add. Steph. || 10 et W.: sed codd. || 14 IN] inde C || 16 docte
 terentius cod. Cuiac., docte ren. O, docerem V, doc. RC ||
 17 uel animi uel corporis V || 18 MEVM] mecum C, nrm V | illa
 ... hic Steph.: ille ... uel (ille O) codd. || 20 nunc paululum L,
 nunc O, ne istoc nunc paululum V, ne istoc RC

- 744 17 CONCLVSAM HIC HABEO V. S. illaturus 'saeuam' bene
'conclusam' praetulit, ut si diceret 'feram'.
- 746 19 1 EFFVTIRETIS eloqueremini, euacuaretis, inaniretis.
2 EFFVTIRETIS <'effutire' dicitur> ab eo quod est
effundere; nam translatio est a uase futile nomine, 5
quod patulo ore, fundo acuto instabile nihil per se con-
tinet, unde et futilis dicitur eiusmodi homo, qui nihil
intra se contineat et semper inanis sit.
- 750 23 1 EX AEGRITVDINE infirmitate ac morbo. 2 EX
AEGRITVDINE MORS CONSECVTA EST bene moderatus est, ut 10
neque nimis aegre ferat neque rursum ἀπαθῶς. et haec
οἰκονομία est, ne in eadem urbe duae uxores plus mali
ex sollicitudine afferant Chremeti quam ex alterius morte
tristitiae, nec in comoedia possunt nimis miserabiles mor-
tes esse, ne res in tragoediam transiret. 15
- 751 24 DESERTA EGENS IGNOTA singula pronuntianda sunt
argumenta: haec enim ad ueniale statum proferuntur.
- 756 29 COMPOSITO FACTVM EST sic ueteres, non 'ex com-
posito', ut (Verg. Aen. II 129) 'composito rupit uocem
et me destinat arae'. 20
- 758 31 1 QVAE NON AVDEAS OPTARE pro 'quae non audeat
quis', ut (Eun. II 3, 84) 'facile pro Eunucho probes'.
2 OFFENDI ADVENIENS pro 'cum aduenissem', ut (Verg.
Geo. I 16) 'ipse nemus linquens patrium', quod <Graeci
'ἀφικόμενος' 'λιπών'>, quia lingua Latina deficit hac decli- 25
natione.

1 v. s.] uxorem saeuam (sce- O) OV, . II . RC | bene] unde
V || 2 praemisit Schoell || 3 eliqueremini V || 4 effutire dicitur
add. W. || 5 effundere (sic Steph.) nam W.: effundam RCO, effa-
nare O | est om. V | fictili RCV || 6 per se] pre se RC, presse O,
in se V; prorsus Steph. || 7 unde O, ut RC, om. V | et futilis
effutilis C, et effutilis V, futilis RO | homo om. V | qui] ut OV ||
8 sit om. RC || 10 <et> bene V || 11 ἀπαθῶς Sabbad.: ἀπειρώς
R, ἀπειρώ sit V, *** C, om. O; ἀπαθῆς sit Steph. || 12 οἰκο-
νομία est R, οἰκονομία V, **** est CO || 14 tristitia C ||
15 transirent RCO; transiliret? cf. Ad. IV 2, 2; Euanth. III 5 ||
18 non] nos ed. pr. | expositione ut RC || 19 rumpit libri Verg.
meliores || 21 pro quem RCO || 22 ut <alibi> V | pro] in
RCO || 24 quod] lac. sign. W.; Graeci — λιπών suppl. Schoell

- 761 34 HAEC SOLA FECIT si 'hic' legerimus, Antiphonem intellegemus, si 'haec', Sophronam.
 764 37 SED PER DEOS adiurationis genus.

2.

- 766 1 NOSTRAPTE CVLPA ET REL. queritur de se senex, quod dum auari infamiam fugit, stulti reprehensionem inciderisset.
 768 3 1 ITA FVGIAS NE PRAETER CASAM VT AIVNT ita fugito, ne praetermittas casam tuam, quae sit tibi tutissimum receptaculum. 2 Aut: ita fugias, ne praetereas casam tuam, ubi custodiri magis et prehendi fur et mulcari uerberibus potest. 3 Aut uerbum erat ipsius custodis furem exagitantis et interea prohibentis, ne ante casam transeat, ne in praetereundo etiam inde aliquid rapiat.
 770 5 DVM ALIVD ALIQUID uetuste 'dum aliud aliquid'.
 773 8 MODO VT HOC CONSILIO POSSIT DIS. VT IST. DVC. ne 15 paeniteat dominum pecuniam dedisse, terrorem seruus iniecit.
 780 15 1 VERSVRAM SOLVES creditorem mutas. 2 VER. SOL. uersuram facere dicitur, cum quis alienum aes aere alieno soluat. 3 Dicitur etiam uersuram facere, 20 qui cum minore faenore acceptam pecuniam maiore occupat.

1 anti. RCO || 2 intellegemus W.: -gimus codd. | sophroniam (-ia C) RCO || 3 genus <est> V || 4 NOSTRAPTE — REL. om. V | ET REL.] facinus ut malos expediat esse O | queritur — incidisset in codd. post 13 rapiat leguntur, transp. W. || 5 quod Bentley: qui V, om. RCO; ut qui Schoell | fagerit V || 7 causam codd.; sic et infra plerumque | ut aiunt <prouerbiū> V || 9 praetereas] praeter C || 10 et 1. om. C | prendi RCO | mulctari RO, mult. CV || 12 furem] finem RO || 13 etiam eē V || 14 ALIVD] aliquid V | uetuste V, uenuste rell. | dum — aliquid om. V || 16 errorem COV || 18 uorsuram V; sic semper | solves R, *alues C, uolues OV; scholiasta cum D legit soluis, inde expl. mutas || 19 SOL.] uol. RCV, uel. O | cum om. V || 20 soluit Steph. || 21 cum minore] cōminetur V | acceptam <quisque (quis V)> codd., corr. Schoell | maiorem codd., corr. Steph.

- 781 16 1 MALVM IN DIEM ὁπορορά. 2 PLAGAE CRESCVNT
ἀνθυπορορά.

3.

- 784 1 AGEDVM VT SOLES NAVSISTRATA diuitis uxoris de
marito licentius conquerentis haec allocutio est cum dispo-
sitione futurarum turbarum. 5
786 3 AC DVDM RE OPITVLATA supra enim dixerat Chre-
mes (IV 3, 76) 'id sumam: uxori tibi opus esse dixerō'.
790 7 STATIM CAPIEBAT 'statim' perpetuo, aequaliter et
quasi uno statu. Plautus (*Amph. I 1, 120*) 'ita statim
stant signa'. 10
811 28 1 VIN SATIS QVAESITVM hoc totum pro una per-
sona quidam legunt. 2 FILIA AMICI NOSTRI hoc est tua.
814 31 COMMODIVS ESSE IN OMNES et circa illum qui duxit
et circa illam quae ducta est et circa te socerum.
815 32 PERLIBERALIS VISA EST CVM VIDI MIHI ordo est: 15
perliberalis uisa est mihi.

(4).

- 820 1 LAETVS SVM persona Antiphonis est.
821 2 PARARE ANIMO C. uetuste additum 'animo'. Ennius
in sexto (*ann. VI fr. 30 M. = v. 204 V.*²) 'sed et ego hic
animo lamentor'. 20

1 ὁπορορά RV, **** CO || 2 ἀνθυπορορά R, ἀνθυπορορά
V, **** CO || 3 diuitis <****> V || 4 conquerentis licen-
tius C || 6 opitulari RCO || 8 cupiebam R || 10 stante V |
signa. VIN] ignauia codd.; post signa exhibet Lindenbr. nescio
unde et habet primam longam, quando autem significat aliud,
primam breuem habet; cf. Westerh. ad h. l. et Mueller ad
Non. p. 393, 19 || 11 pro om. V || 12 quidem R || 13 et om. V |
dixit RO || 14 dicta O || 17 LAETVS SVM] noua scaena non incipit
in RC; in OV res incerta | ante persona lac. sign. Schoell,
qui suppl. timida semper || 18 <in> animo V | c.] et codd. |
uetuste Klotz: uenuste codd. | Ennius V (L), **** rell. || 19 in
VI° V | sed et RC, sed OV; sed quid L, edd.; it et Schoell

- 822 3 CVM RES ADVERSAE SINT cum desideratae fuerint,
id est cum harum penuria euenerit.
- 825 6 1 IN PROBRO SIEM apud patrem scilicet. 2 SI HOC
CELETVR IN METV ἀνακόλουθον quartum, nam cum prae-
posuisset 'si hoc celetur', <non> intulit 'sin nescitur'. 5

5.

- 829 1 ARGENTVM ACCEPI iactantia hic inducitur Phormionis,
qua sibi omnes conatus prouenisse laetatur.
- 830 2 PROPRIA PHAEDRIA Vergilius in primo (*Aen. I 73*)
'conubio iungam stabili propriamque dicabo'.
- 835 7 VICISSIM TVAS PARTES ACTVRVS EST secundum illud, 10
quod dictum est (*II 1, 37*) 'reddunt operas mutuas'.
- 836 8 TE SVAM ROGAVIT RVRSVM VT AGERES 'partem' ite-
rum subaudimus. et est ζεύγμα a superiore.

6.

- 841 1 1 O FORTVNA O FORS FORTVNA 'fortuna' dicta in-
certarum rerum, 'fors fortuna' euentus fortunae bonus. 15
2 O FORS FORTVNA aliud 'Fortuna' est, aliud 'Fors
Fortuna'; nam 'Fors Fortuna' est, cuius diem festum

2 harum *L*, aurum *rell.* | penuria (*Steph.*) euenerit *W.*:
pecunie uen- *codd.* || 3 in] ut *RCO*, ut in *V* | siet *RC*,
sit *O* || 4 metu <sim> *V* | ἀνακόλουθον *RV*, **** *CO* | quar-
tum] III^a *V*, q^a *RC*, om. *O* || 5 non *add.* *W.* | sin iescitur *C*,
sin nescit *R*, sin nescierit *O*, sim nesciret *V* || 6 <a> iactantia
RCO | inducitur <****> *V* | phormionis <et> *V* || 7 qua sibi
W.: quasi *codd.* | omnes conatus *W.*: omnis senatus *cod.*
Cuiac., omnis scena *** *RO*, omnis scena *C*, omnis scenae
uis *V* | prouenisse] prout in se in *mg.* *RC* (= *dett.*) || 8 pro-
priam *RCO*, propria <ea> *V* | phedriā *RO* | in p^o *RCV* ||
11 reddunt] tradunt *Ter.* || 12 rursus *RC* | subaudimus iterum
V || 13 ζεύγμα *V*, ζεύγμα *R*, **** *CO* || 14 incertarum rerum *cod.*
Cuiac., incerta re *codd.* || 17 Fortuna 1. om. *V* | est om. *C*

colunt, qui <sine> arte aliqua uiuunt. huius aedes trans Tiberim est.

844 4 HVMERVM EXONERO PALLIO recte, quia palliata fabula est, non togata.

849 9 PERGIT HERCLE potest distingui hic 'pergit' et coniuncte legi 'hercle numquam tu odio tuo me uinces'.

850 10 VAPVLABIS ID QUIDEM TIBI IAM FIET 'id' quod sibi dicit fieri.

851 11 FAMILIARIOREM O. E. H. qui 'minitatur'. et <est> conueniens error festinanti. 10

854 14 SINE CONTROVERSA sine ambiguitate.

856 16 SI TE DELIBVTVM GAUDIO REDDO ad animum transulit, quod est corporis, nam delibutus unctus dicitur.

859 19 VT MODO ARGENTVM uide narrationem coeptam, unde opus est. 15

860 20 MITTIT ERVS ME AD VXOREM TVAM conuersus ad Antiphonem hoc dixit.

869 29 PVLCHERRIMVM FACINVS in quinto huiusmodi locos poetae actoribus indulgent, quod in his actoris est commendatio. 20

872 32 PATRVVS TVVS P. EST IN. PH. VX. T. ut Sallustius in primo (*Hist. I fr. 45 M.*) 'liberis eius auunculus erat'.

877 37 ATQVE HERCLE EGO QVOQVE ILLAM AVDIVI FABVLAM Plautus in Milite glorioso (*II 2, 56*) 'nam os colum-natum poetae esse inaudiui barbaro'. 25

1 sine arte *Steph.*; cf. *Ovid. Fast. VI 781* 'plebs colit hanc' || 3 exoneret *V*; hunc onero *Ter.* || 6 odio tuo] hodie *V* || 7 VAPVLABIS] hic add. iam id pepi *V*, pepi iam id *L*; fort. VAPVLA id est peri, cf. *Varro ap. Fest. 372, 31. Calph. nescio unde exhibet Vapulabis ideo ποτοτελετορο* | TIBI om. *V* || 8 fieri om. *V* || 9 familiarem *V*, om. *rell.* | o. c. h. *RCO* | qui] q. quasi *O* | minitatus *RO*, m. *V* | est add. *Steph.* || 10 festinantis *codd.*, corr.

Steph. || 13 corporum *RCO* || 16 mittet *V* || 18 in quinto (sc. actu) *Schoell.*: in. v. *RC*, in quinatum *O*, a. *V* | locum *RCO* || 22 in p^o *RCO* | eius] ei *V* || 23 atqui *V* | AVDIVI] sic *codd. Ter. praeter A¹*, qui habet INAVDIVI, ut etiam scholiasta legit: vestigium transcriptionis || 24 os] hoc *codd.* || 25 esse poetae *V* | in-auditu *RCO*

(7).

- 886 3 CVRAM ADIMERE 'adimere' magis 'curam' pro 'eludendi <et> adimendi haec occasio est'.

8.

- 898 5 PRIVS QVAM DILAPIDET disperdat.
 900 7 VISAM VT QVOD ἀποσιώπησις secunda.
 902 9 NE NON ID FACEREM QVOD <RECEPISSEM SEMEL quod> 5
 spopondissem. et deest 'ad me', ut in Heautontimorumenos (V 5, 12—13) 'ad me recipio: faciet'.
 904 11 ADHVC CVRAVI τῷ ἀρχαῖσμι addidit 'adhuc', cum
 potuisset sine hoc integer sensus esse.
 914 21 1 QVAE TVTE DVDVM CORAM ME INCVSAVERAS noua 10
 locutio 'coram me incusaueras', non ἀπλῶς 'me incusaueras'. 2 CORAM ME INCVSAVERAS belle, ut, si quid
 neget, contra se ipsum sentire uideatur.
 915 22 SATIN SVPERBE ILLVDITIS ME et accusatiuum et
 datiuum regit 'illudo'. 15
 922 29 1 RVRSVM IVBE RESCRIBI PHORMIO 'rescribi' reddi,
 scilicet per mensae scripturam. 2 IVBE RESCRIBI quoniam
 adnumerationem pecuniae antecedit scriptura, re-

1 CVRAM] nova scaena non incipit in codd. [ADIMERE] adhibere RCO | adimere (-rint ut vid. R) magis curam RCO, v. vol. I praef. p. XLIX
 argentariam uarietas V | pro eludendi Westerh.: proludendi RO, prael. CV || 2 et add. W. | adimenda (post accusatio) O |
 hoc R, om. V | occasio] accusatio RO || 4 ἀποσιώπησις R,
 ἀποσιώπησις V, αποσιώπησις O, **** C | secunda om. RC ||
 5 NE] ut RCO | QVOD — spopondissem W.: quod spopondissem
 V, et spopondissem O, et spopondissem quod spopondissem RC ||
 7 me recipio] meretriciam οἷο R, meretricem non (cum C, om. V)
 COV || 8 ADHVC] id RCO | τῷ ἀρχαῖσμι V, τῷ ἀρχαῖσμι R,
 ***** CO | addit RCO || 10 QVAE — INCVSAVERAS] me G. R,
 in 9. CO || 11 ἀπλῶς Schoell: qui huc (hunc V) codd. || 12 CORAM
 ME INCVSAVERAS om. V | si quis V || 14 SATIN] statim V || 15 da-
 tiuū] ablatiuum O | illudo om. RCO || 17 scilicet Klotz: seu
 codd.

scribere dicebant pro renumeratione, et sic infert 'quod ego rescripsi porro illis quibus debui?' haec est ergo figura, in qua secunda de primis significatum sumunt.

3 IVBE RESCRIBI per scripturam, id est de mensae scriptura dari. unde hodie additur chirographis 'domo ex arca 5 sine mensae scriptura'.

923 30 1 QVOD EGO RESCRIPSI ILLIS illis per scripturam reddidi. 2 Illis dedi, ut apud Vergilium (*Aen. VII 144*) 'deditur hic subito Troiana per agmina rumor'.

935 42 QVIN TV MIHI ARGENTVM <CEDO IMMO VERO VXOREM 10 TV> CEDO hoc ab utroque cum clamore dici accipendum est.

936 43 IN IVS AMBVLA ad iudicem eamus scilicet, nam 'ius' pro loco est. Cicero (*pro Mur. 12, 26*) 'quando te in iure conspicio'. 15

937 44 1 ENIMVERO SI PORRO ODIOSI ESSE uultu iuandum est et pronuntiatione hoc quadam suspenditur.

2 ENIMVERO principium aliquid per iracundiam dicturi. <Cicero> (*in Verr. II, I 26, 66*) 'hic tum alius ex alia parte «Enimvero hoc fer.»' etc. 20

947 54 CONDONAMVS TE accusatio, ut in Eunuchō (*prol. 17*) 'habeo alia multa, quae <nunc> condonabitur'.

938 45 INDOTATIS hoc est ut Phanio.

940 47 ETIAM DOTATIS SOLEO ut Nausistratae.

941 48 NVLLVS SVM perii, mortuus sum. 25

1 dicebatur pro renumerare V | sic] simul V | quod] ne V || 2 praescripsi V | est haec V || 4 <reddi> id est V | de] per V | scripturam ROV. -ram C || 5 ex arca (*sic Steph.*) sine (*sic L.*) ex actisne RCOV || 7 quon] ne V | illis] multi V (-is L), *om. rell.* | per — dedi *om. C* || 8 deditur *vel* diditur *Verg.*; *scholion igitur ad discripsi spectat* || 10 qui C || 14 quando] qm RC, quoniam O, quin V || 15 in *om. RCO* || 16 utiandum RCO || 17 quadam] tum minaciter V || 18 principium <est> V || 19 Cicero *add. W.*; ut *Steph.* | aliud V || 20 haec V | fer. etc.] feret et ferre V, ferret et ferre CO, ferret et fere R || 21 CONDONAMVS TE] adonantis V, dotatis RCO | accusatio Klotz: ablatiuo *codd.*; *fort. <acc- pro> abl-* || 22 habet RCO | nunc *add. ed. pr.* | condonabantur *codd.* (*cf. ad Eun. l.*) || 23 ut L, in *rell.* || 24 ETIAM] et C

- 943 50 SEPVLTVS SVM αὔξεισις, nam plus est quam 'nullus sum'.
- 946 53 QUID VIS TIBI ARGENTVM QVOD HABES CONDONAMVS TE 'uis' iterum subaudiendum est, ut sit: argentum uis, quod habes?, et est ἀσυνδότης inferendum 'condonamus te'. sic est illud apud Vergilium (*Aen. I* 572—73) 'uultis et his mecum pariter considerare regnis? urbem quam statuo? uestra est'.
- 948 55 MALVM ERGO SIC ME LVDIFICAMINI 'malum' aduerbium est interpositae indignationis. 10
- 950 57 <NOLO VOLO> VOLO NOLO primo singula separatim, deinde simul utraque pronuntianda sunt.
- 957 64 ANIMO VIRILI ad necessaria adhortatur.
- 962 69 NOSTRO <MODO> VLCISCI 'modo' ingenio scilicet.
- 964 71 1 HI GLADIATORIS ANIMO parato ad periculum, hoc 15 est: ita perditio ac temerario, ut non sibi caueat, dummodo uulneret, ut Sallustius (*Iug. 60, 1*) 'auidius alteri alteros sauciare quam semet tegere'. 2 AD ME AFFECTANT VIAM plenum, quod nos ἐλλειπτικῶς.
- 965 72 VT PLACARI POSSIT 'ut' pro 'ne non'. 20
- 967 74 1 CVM E MEDIO EXCESSIT <'cum'> pro 'quia'.
2 EXCESSIT id est: mortua est. <sed> sic dicere tragicum erat, 'e medio excessit' et ad dictum et ad rationem dicti comicum est.

1 auxesis — sum *V* (*L*), *om. rel.* || 3 argenti *codd.* || 4 TE] tibi *codd.* | iterum *om. C* | argenti uis *RCO*, uis argentum *V* || 5 ἀσυνδότης *R*, asinetheton *V*, ***** *CO* || 6 te] tibi *V* || uultis] *C*¹ in *mg.* (= *D*) Nota bene non ex illo (non esse in eo *D*) uersu urbem etc. antitosis (-im *D*) casus (-um *D*) pro casu, sed iterum subintelligendum (subaud- *D*) uultis || 13 uiribus *V* | a necessario *V* | hortatur *O*, coartatur *V* || 14 ingenio *f. R*, ingenio frui *rell.* || 15 hic gladiatorio *V* | parato] *** *RCO* || 17 auid¹ us *V*, -dus *rell.* | alteri alteros *cod. Lindenbr.* (*Cuiac.*?), alter alterum *RCOV* || 19 ἐμπικνός *R*, ἐμπικνός *V*, ***** *CO* || 20 pro *sscr. V*, non *L*, *om. rel.* || 21 excesserit *I. RCOV* | cum *add. Schoell* || 22 sed sic *W.*: si *codd.* | diceret *CV* || 23 ad dictum *L*, dictum *V*, dictu *RCO* | ad rationes *C* | dici *codd.*, *corr. Steph.*

- 968 **75** 1 ASTVTE AGGREDIMINI *εἰσπνεῖα*. 2 *Et* proprie aggredi accedere ad dimicandum est. bene ergo serua-
uit translationem a gladiatoribus coeptam.
- 972 **79** AIN TV modo ad Chremem cum inuentione con-
uersus est. 5
- 973 **80** LAVTVM PECCATVM TVVM ut labem uel maculam.
- 975 **82** 1 LACRIMIS SI EXSTILLAVERIS stillare est guttare
ex corpore, exstillare ipsum corpus guttatim finiri.
2 Ergo quasi totum in lacrimas conuerti et ex toto stil-
lare corpore. 10
- 978 **85** PVBLICITVS id est publica cura atque consilio.
- 979 **86** IN SOLAS TERRAS signanter. Vergilius (*Aen. XI*
569) 'pastorum et solis exegit montibus aeuum'; Sallu-
stius in primo (*Hist. I fr. 117 M.*) 'solis uiis'.
- 981 **88** 1 IN IVS EAMVS ad praetoris sellam; modo enim 15
locum significat. 2 IN IVS HVC SI QVID LIBET apparet
parasitum ad domum senis Chremetis, non ad forum conari
abstrahere.
- 983 **90** 1 ENIM SOLVS 'enim' pro 'at' posuit, ut turbatum
ostenderet. sic alibi (*Ad. II 1, 14*) 'enim non sinam'. 20
2 VNA INIYRIA EST pro 'actio iniuriarum ex lege'.
- 984 **91** 1 ALTERA quam fecisti dotatae uxori. 2 LEGE
AGITO ERGO 'lege agito' dicebatur ei, cuius intentio con-
temptibilis aduersario uidebatur. Plautus in Aulularia
(*III 3, 10*) 'lege agito'. 25
- 985 **92** ENIMVERO VOCE OPVS EST <****>.

1 *ἰσπνεῖα* V, *ὑπνῶνα* R, **** CO || 4 inuentione ROV ||
6 labem Bentley: lauem *codd.* | uel W.: ut *codd.* || 7 stillare
Steph.: extillare *codd.* || 8 <et> extillare CV || 9 conuerti et L,
conuertit ut RCO, conuertitur V || 12 signauit RO, sig^t V ||
13 parthorum *codd.* | et om. V || 14 in p^o CV | uis V || 15 ius
uiis RCO || 16 ius] uiis C | hvc] sic hac V || 18 abstrahere
<litum> V || 19 at] aut V || 21 pro] q C, id est V || 23 agite 1.
RCO | lege] age RCO | ei] et RCO | contentibilis *codd.* ||
26 Enim uero (*hoc del. R*) uoce opus est RCO, ei cenam
coquo V (*cf. Plauti l. c. ei, cenam coque*) | lac. sign. W.; fort.
Graecum excidit (*cf. Diom. 316, 32? Schoell*)

- 988 95 1 PVGNOS IN VENTREM INGERE urbane 'in uentrem' quasi parasito. 2 An 'uentrem' totum parasitum dicit, ut Lucilius in secundo (*V fr. 29 M.*) 'uiuete lurcones, comedones, uiuete uentres'? 3 An simpliciter, quia qui resistit nec sequitur collo trahentem obtorto, repandum se facit et uentrem proicit, cum in uentrem feritur, currit et sequitur?

9.

- 990 1 QVIS NOMINAT ME hic uelut controuersia est, in qua reus fit maritus malae tractationis. et est status qualitas uenialis. ¹⁰
 997 8 DELIRAT MISER TIMORE grauiter utrumque, et 'delirat' et 'timore', nam deliratio senectuti conuenit, timor conscientiae.
 1005 16 MIHOMO DI MELIUS DVINT quaerit Probus, an matrona tam familiariter recte dicat alieno, sed frustra: nam feminarum oratio, etsi non blanditur, blanda est.
 1007 18 QUID AGIMVS facete additum.
 1010 21 1 QVI MIHI eleganter inseruit 'mihi', ut in Heautontimorumenos (*II 1, 8*) 'is mihi, ubi adbibit plus paulo, sua quae narrat facinora!' 2 AD VXORES VENTVM EST TVM FIVNT SENES eleganter fieri dixit. et generaliter inuidiosius, quam si unum accusaret senem.
 1014 25 EGO NAVSISTRATA qualitas uenialis a concessa actione.

1 ingere in uentrem *C* | in uentre 2. *RCO* || 2 parasitorum *RCO* || 3 in 2° *R* | uiuete *V*, inuitus *rell.* | lurcones *Nonius* 11, 9: glaucones *V*, clauc- *RCO*; gluttones *Scaliger* || 4 uiuete | uiuit et *RCO* | uentres *V*, -rem *rell.* || 5 restitit *R* | abtorto *V* | repandum *Steph.*: ore pandum (pardum *O*, *** *C*) *codd.* || 9 qualitatis *V* || 11 et *om.* *RCO* || 14 dicunt *R*. *** *O* || 16 <est> etsi *RCO*, <est> ut si *V* || 18 qvi | ubi *V*, ut *RCO* | mi 1. *RO* | mihi 2. *om.* *RCO* | Heautont. *om.* *C* || 19 adhibet *RO*, adibit *C* | plus *om.* *RCO* || 20 quae sua *C* || 24 concessa accusatione *V*; concessione *Steph.*, confessa actione *Bentley*

- 1015 **26** VERBA FIVNT MORTVO non est passus parasitus, ut totam sententiam senex explicaret.
- 1016 **27** NAM NEQVE NEGLEGENTIA TVA N. O. I. F. T. locus in hac causa principalis est ἀπὸ τῆς εὐνοίας, et ideo in duo diuisit: nec neglegentia circa te nec odio, inquit, 5 factum est. praeterea et περιστάσεως addidit defensionem 'uinolentus' etc.: ab aetate eius, a tempore criminis, a diminutione contemptuque pellicis, ab euentu, ab animo facientis quod mortua est, postremo a precibus. et epilogum quod ἀπὸ τῆς εὐνοίας [†]actu defecit, admonens oratorie illam mansuetudinis suae.
- 1017 **28** 1 VINOLENTVS ab imprudentia defensio. 2 ABHINC ANNOS QVINDECIM a tempore defensio.
- 1018 **29** 1 EAM COMPRESSIT bene 'compressit', quod interdum iniuriae est, non amoris. 2 ET NON ATTIGIT POSTEA 15 ita facti paenituit, quod quidem 'animo aequo ut feras' (v. 31) <orat>. hic locus ἀπὸ τῆς ἐμβάσεως est, id est <ab eo> quod futurum sit; facilius enim ignoscitur non ultra peccaturis.
- 1021 **32** DEFVNGIER defungi, desinere.
- 1022 **33** PORRO MINVS quia dixit (v. 28) 'abhinc annos 20 quindecim'.
- 1023 **34** SENECTVS SI VERECVNDOS FACIT modeste et grauiter.
- 1025 **36** QVID MIHI HIC AFFERS callidius hic usa est ad

3 t. om. RC || 4 est ἀπὸ τῆς ἀν^{νη}πας V, ***** O, om. RC; ἀπὸ τῆς συγγνώμης καὶ εὐνοίας Lindenbr. (ex cod. Cuiac.?) | in om. RCO || 6 περιστάσεως Steph.: presto codd.; prestes eos ed. pr., alias partes (adducit ad def.) Lindenbr. (ex cod. Cuiac.?) || 8 a diminutione contentuque L, ad imitationem (imut- R) contemptumque rell. | ab euentu] euentum RCO || 9 postrema RO | perilogum RCO, periol- V, corr. Steph. (ἐπιλ.) || 10 quod (om. edd.) | quidem Goetz; an quoque? | ἀπο τῆς ἐνν^ηπας V, ἀπὸ τῆς *** R, ***** CO; ἀπὸ τῆς εὐνοίας τῆς ἐμβάσεως Lindenbr. (unde?) | actu defecit RO, actu deficit CVD, fecit L edd.; ac fort. ex dittogr. (eynoiac) ortum, tu de = τοῦ λέ- <γοτος>? | oratorem RO || 11 illam om. RCO || 13 defensio <est> COV || 16 quod — feras om. V || 17 orat add. Schoell | ἀπὸ τῆς ἐμβάσεως est Steph.: ἀπὸ τῆς ἐμβάσεως est V, ἀπὸ τῆς ***** R, ***** CO | ab eo add. Steph. || 18 agnoscitur RCO | peccaturus RO || 20 MINVS] multis modis V | annis V || 23 hic om. RCO | callidus CV

ultimum $\pi\acute{o}\sigma\mu\alpha\tau\epsilon$ conuersa ad ipsum defensorem mariti
'quid mihi hic affers'; de qua uero contradictionis exultat
parasitus tamquam confecto mortuoque aduersario suo.

1026 **37** EXSEQUIAS CHREMETI bono ordine: primo (v. 8)
'delirat miser timore', post (v. 26) 'uerba fiunt mortuo',⁵
ad ultimum 'exsequias Chremeti': delirat, moritur, effertur.

1027 **38** AGE NVNC PHORMIONEM QVI VOLET LACESSITO Ver-
gilius (*Aen. II* 549) 'degeneremque Neoptolomum narrare
memento'.

1028 **39** FAXO TALI SVM MACTATVM 'sum' modo pro eo¹⁰
quod est 'eum': sic frequenter ueteres. Ennius (*ann.*
VIII fr. 7 M. = v. 470 V.) 'omnes corde patrem debent
animoque benigno circum sum'.

1035 **46** IGNOSCE ORAT CONFITETVR PVRGAT uerba uenialis
status sunt: 'ignosce' 'confitetur'.¹⁵

1048 **59** 1 TV TVVM NOMEN DIC bene dicit 'tu': interim pro-
nomine utitur, quod non habet nomen. 2 An potentio-
rum blandimentum circa inferiores fuit hoc, ut nomina
eorum quaerent et cum audissent, ipsis nominibus eos
compellarent statim? tale est in Adelphis (*V* 6, 3—4) 'qui 20
uocare? — <Geta.> — Geta, hominem maximi preti' etc.

1049 **60** 1 VESTRAE FAMILIAE hoc propter Antiphonis ami-
citiam dixit. 2 AMICVS ET TVO SVMVVS PHAEDRIAE sci-
licet 'amicus' iterum subaudiendum.

1052 **63** VIN PRIMVM HODIE FACERE facete ex persona para-²⁵
sitica beneficii optio facta est, quod promiserat mulier.

1 $\pi\acute{o}\sigma\mu\alpha\tau\epsilon$ Steph.: $\nu\sigma\mu\alpha\tau\epsilon$ V, *** RCO || 2 uis V || 4 bono
— Chremeti om. V || 5 declarat RCO || 6 <et> moritur codd. |
effertur Steph.: et feratur V, om. RCO || 10 faxo tali cum
mactatum V, ausum acturum RCO | sum modo W.: summo
codd. || 11 eum om. RCO | frequentes C | Ennius] eamus V ||
12 corde CV, condere RO || 13 sum Ilberg: suam RCO, fini
cui V; cf. omnino Vahlen || 16 NOMEN — interim om. C | TVVM]
interim codd., quod ex scholio irrepsit | dic V | interim] tuum
V || 17 quia V | An] nam V (probat Goetz) || 18 <an> blandi-
mentum RCO | hoc fuit V || 20 compellerent RO || 21 hominem
om. RCO || 23 tuus C | scilicet W.: sed codd. || 24 iterum]
uerum RO || 25 facete om. RCO || 26 beneficii optio V, bene-
ficia RO, -icta C | promiserit R, -sit CO

- 1054 **65** SED VBI EST PHAEDRIA IVDEX NOSTER bene 'iudex':
ad illum enim mulieris dicta est sententia (*cf. v. 57*), ut,
cum ita agitur, tuta sint omnia marito; nam ridicule dicit
ea, quae irritata erat.
- 1055 **66** 1 IVDEX NOSTER nihil facetius quam iudicem capi 5
aduersus crimen paternae uoluptatis et amatorem filium
et fratrualem Antiphonis, cui nubit furtiua filia. 2 IVDEX
NOSTER terribilis scilicet censor paternarum deliciarum.
uides igitur hic consedatam uxoris iracundiam.

2 dicta (*sic et Eugr.*)] delata *Steph.* | ut] et *C* || 3 igitur *C* |
nam] et per ironiam *V* | dicit *O*, -tur *rell.* || 4 irritata *Schoell*:
irrita (*irata in mg. L, recte? cf. Phorm. praef. III 5*) *codd.* |
erant *CV* || 5 facetius] facilius *Lindenbr. ex cod. (Cuiac.?)* ||
7 fratrualem *W.*: fratrem (-ris *C*) *codd.* | antiphonem *V* | cui
cum *V* || 9 consedatam *W.*: consolatam *RCO*, -latiuam *V*;
conciliatam *Goetz*, consopitam *Schoell*

Ad. praef.:
De Dona
et font. 1
Ad. praef. I
nomen ad
Ad. praef. I
" praef. I
I 3. — v.
Ad. praef.
" praef. I
II 3; Eun
mantel 27
praef. 45
Ad. praef. I
Euanth. 1
v. Scheide
Ad. praef. I
Mus. Rhe
modulata
Rabbow 3
Ad. praef. I
37 sq.; Ber
98; id. ap
mantel 40
say, 'Anch
Ad. praef. I
— v. Sch
Ad. praef. I
praef. I 10
*) v. vo

Appendix.*)

Adelphoe.

- Ad. praef.: v. Scheidemantel, Quaest. Euanth. 25 sqq.; Rabbow, De Donati comm. 320 sqq.; Smutny, De schol. Terent. auct. et font. 100 sqq.
- Ad. praef. I 1: v. Scheidemantel 45 sq.; Rabbow 326. — a facto nomen accepit] cf. De comoedia VI 4.
- Ad. praef. I 2: cf. Euanth. IV 4; Don. Ad. prol. 24²; III 2, 1.
- „ praef. I 3: cf. Euanth. II 6; Eun. praef. I 9; Hec. praef. I 3. — v. Scheidemantel 34 sq.
- Ad. praef. I 4: cf. Don. Ad. prol. 24.
- „ praef. I 4*: cf. Euanth. III 1; Ad. praef. III 7; Andr. praef. II 3; Eun. praef. I 5*; Hec. praef. I 4*; III 6. — v. Scheidemantel 27; 31; Rabbow 322; Dziatzko-Hauler, Phormios² praef. 45 adn. 1.
- Ad. praef. I 5: prologus] v. Rabbow 323. — *πρότασις* etc.] cf. Euanth. IV 5; De com. VII. — quarum partium etc.] v. Scheidemantel 33.
- Ad. praef. I 6: cf. De com. VI 3; Eun. praef. I 6. — v. Dziatzko, Mus. Rhen. XXI 66; Scheidemantel 37; Rabbow 325. — modulata etc.] cf. De com. VIII 11. — v. Scheidemantel 40; Rabbow 324; Dziatzko-Hauler l. c. 44 adn. 6.
- Ad. praef. I 7: cf. De com. VIII 9. — v. Ritschl, Opusc. III 37 sq.; Bergk, Philol. XXX 231; Dziatzko, Mus. Rhen. XXVI 98; id. ap. Pauly-Wissowa 'Realencycl.' III 960; Scheidemantel 40 sq.; Rabbow 321 sq.; Dziatzko-Hauler 43; Lindsay, 'Ancient Editions of Plautus' 91.
- Ad. praef. I 8: cf. Euanth. III 2; Andr. praef. I 8; Hec. I 1, 1. — v. Scheidemantel 64 sq.
- Ad. praef. I 8*: cf. De com. VIII 1; Andr. praef. I 6*; Eun. praef. I 10. — v. Scheidemantel 35 sq.; Rabbow 328.

*) v. vol. I p. 498 adn.

- Ad. praef. I 9: cf. III 6; Ad. I 2, 1. — v. Scheidemantel 63.
 „ III 1—5: v. Rabbow 323; Smutny 100 sq.
 „ III 6: cf. I 9; Ad. V 3, 1. — v. Scheidemantel 64.
 „ III 7: cf. I 4* c. adn.
 „ III 8: cf. Eun. praef. I 11. — v. Rabbow 326.

- Ad. prol. 1¹: cf. Don. Phorm. prol. 1; schol. Bemb. ad utrumque 1; Serv. Dan. Aen. IX 717.
 Ad. prol. 1³: v. Smith, 'Archaisms of Terence mentioned in the Commentary of Donatus' 19; 32.
 Ad. prol. 2¹: cf. Serv. Dan. Aen. XI 531.
 „ prol. 2²⁻³: cf. Don. Andr. I 1, 142² c. adn.; adde Serv. Dan. Aen. XI 725 (Plaut. Amph.); Non. 360, 10 (Verg. Geo. Ter. Andr.); Festus 190, 12. — v. Laemmerhirt, De prisc. script. locis a Servio allatis 360.
 Ad. prol. 3: cf. Don. Andr. prol. 8² c. adn.
 „ prol. 4³: cf. Don. Eun. IV 4, 45¹ c. adn.; adde Non. 434, 23; Isid. Diff. verb. I 232; Tib. Donatus Aen. II 77; III 609. — v. Hoppe, De Tib. Claudio Donato 27.
 Ad. prol. 7: cf. Euanth. IV 1 c. adn. — crepidata] cf. Lyd. de mag. 1, 40.
 Ad. prol. 9: cf. schol. Bemb. et Eugr. ad h. l.; Don. Hec. V 4, 23; Acron ap. Charis. (Iul. Roman.) I 210, 10; Serv. Aen. IX 242; schol. Pers. V 42.
 Ad. prol. 10²: cf. Tib. Don. Aen. V 533; Serv. ad h. l.; Non. 395, 31. — v. Hoppe l. c. 28.
 Ad. prol. 11³: v. Nencini, De Terentio eiusque fontibus 118 adn. 1. — Dziatzko-Kauer, adn. iam ad h. v.
 Ad. prol. 15¹: cf. Don. Hec. I 2, 99³; schol. Bemb. Heaut. II 1, 13 (Plaut.).
 Ad. prol. 15²: cf. Vita Sueton. 2; 4 c. adn.; Vita Ambros.; Don. Ad. prol. 20; Eugr. Ad. prol. 15 et 20; schol. Bemb. Ad. prol. 15. — v. Sabbadini 'Studi Italiani di Filologia classica' II 26; Dziatzko-Kauer ad h. v.
 Ad. prol. 16¹: cf. Don. et schol. Bemb. Phorm. prol. 35. — 'adiutamini' in Pacuvii fragm. iam Ritschl scripsit (Mus. Rhen. I 146 [Opusc. III 795] sqq.); 'adiuta mihi', quod exhibent Donati codd., tutari videtur Smith l. c. 12 sq., ubi Don. Hec. III 2, 24 avertit, vix recte: nam propter formam, non propter syntaxin Pacuvius hic laudatur, ut ap. Non. 74, 1.
 Ad. prol. 16²: v. Dziatzko-Kauer, adn. crit. p. 142.
 „ prol. 20: cf. ad v. 15².
 „ prol. 24¹: σχῆμα ὁπεξαιρέσεως σχ. ἀποσιώπησεως Lindenbrog. (ex ipso Paris. A) et qui eum secuti sunt editores, quod hoc loco sensu prorsus caret (hariolatur Hahn 1872, 9, qui

‘σζ. δ. <non> est’ scribendum censet): immo excipiuntur senes ex omni personarum numero; cf. Rhet. lat. min. 73, 11 (ὄψεξις [ubi cod. C ‘Afexeresis’] . . exceptio).

Ad. prol. 24²: cf. Euanth. IV 4 c. adn.

„ prol. 24²: deest ‘uestra’] v. Dziatzko-Kauer ad. h. v.

Ad. I 1, 1¹: cf. Don. Andr. I 3, 21⁴ c. adn. En habes nomina personarum comicarum, de quibus in his scholiis agitur: Andria (Ter.) Don. Andr. I 1, 58⁴; Chrysalus (Plaut.) Andr. I 3, 21⁴; Cratinus (Ter.) Ad. IV 2, 42; Donax (Ter.) Eun. IV 7, 4³; Geta (Ter.) Ad. I 1, 1¹; Lesbia (Ter.) Andr. I 3, 21⁴; Misargyrides (Plaut.) Ad. I 1, 1¹; Myrrina (Ter.) Ad. I 1, 1¹; Mysis (Ter.) Andr. I 3, 21⁴; Pamphilus (Ter.) Ad. I 1, 1¹; Parmeno (Ter.) Ad. I 1, 1¹; Phormio (Ter.) Phorm. praef. I 1; prol. 26 (schol. Bemb.); I 2, 72²; Phrygia (Ter.) Ad. V 9, 16¹; Pinacium (Plaut.) Andr. I 3, 21⁴; Polemon Ad. I 1, 1¹; Pseudulus (Plaut.) Andr. I 3, 21⁴; Scirtus (Ter.) Ad. I 1, 1¹; Hec. I 2, 3⁴; Simalio (Ter.) Eun. IV 7, 4³; Ad. V 1, 1³; Simulo (Ter.) Ad. III 2, 54¹; Storax (Ter.) Ad. I 1, 1¹; Strato (Ter.) Eun. III 1, 24²; Syrisceus (Ter.) Eun. IV 7, 4³; Syrus (Ter.) Andr. I 3, 21⁴; Ad. I 1, 1¹; V 9, 16¹; Thraso (Ter.) Ad. I 1, 1¹; Thylacus Andr. I 3, 21⁴. Adde Gnatho (Ter.) schol. Bemb. Eun. II 1, 22; cf. Curculio (Plaut.) Varro ap. Serv. (= schol. Bern.) Geo. I 186 (Wilmanns fr. 112 p. 223). — v. Ritschl, Opusc. III 301 sqq.; Leo, ‘Plaut. Forsch.’ 96 sqq.; Dziatzko-Hauser ad Phorm. p. 78; Lindsay ad Plaut. Capt. p. 111; Smutny 131.

Ad. I 1, 1²: cf. Don. Ad. praef. I 4; prol. 24; praef. I 9.

„ I 1, 1⁴: cf. Eugr. ad h. l.

„ I 1, 2²: cf. Thes. l. l. I 848, 33.

„ I 1, 2³: cf. Don. Ars gr. IV 392, 12 = Comin. ap. Charis. I 265, 13; Consent. V 388, 5; Anon. de ult. syll. IV 242, 5; Serv. Aen. I 545; II 25; 497. — v. Smith l. c. 25 (‘tale est ff.’ is evidently the addition of a later hand); Hartman 165 (nugas profert); Dziatzko-Kauer ad Ter. v.

Ad. I 1, 3²: cf. Don. Ad. I 1, 12¹.

„ I 1, 5²: cf. Don. Phorm. prol. 13¹ (Verg.); Serv. Aen. II 124; Ps.-Acron. Hor. Sermon. I 4, 138. — v. Gerstenberg, De Eugraphio 71 adn. 2.

Ad. I 1, 6: cf. Don. Andr. I 1, 10⁴; III 1, 18³; Ad. III 4, 10¹; Hec. II 3, 4¹; Phorm. II 2, 24³: de nominibus ad aliquid.

Ad. I 1, 8¹: cf. Serv. Dan. Aen. II 546; Quintil. VIII 3, 88. — v. Volkmann, ‘Rhetorik d. Gr. u. R.’² 447; Moore, ‘Tropes and Figures of Vergil’ 287.

- Ad. I 1, 8⁶: v. Hahn 1870, 10.
 " I 1, 10⁸: v. Hahn 1872, 11.
 " I 1, 15⁴: cf. Acron. ap. Iul. Romanum = Charis. I 229, 21
 'argute, nam per hanc coniunctionem (sc. 'atque') transitum
 fecit ad narrationem'.
 Ad. I 1, 15⁵: cf. Don. Eun. I 2, 124 c. adn.
 " I 1, 17²: cf. Don. Ad. V 4, 10².
 " I 1, 18²: caelibem quasi caelitem] cf. Gavius ap. Quintil.
 I 6, 36; Fest. P. 44, 5; Isid. or. X 34; Gr. L. VII 299, 27. —
 v. 'Arch. f. lat. Lex.' II 130.
 Ad. I 1, 18²⁻³: v. Dziatzko, Mus. Rhen. XXXI 392; Nencini l. c.
 135 c. adn.; Dziatzko-Kauer ad Ter. v. et p. 15.
 Ad. I 1, 18⁴: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 162; XXIII 94.
 " I 1, 18⁵: cf. Don. Andr. I 1, 86¹; Ad. I 2, 19¹.
 " I 1, 20²: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 103 c. adn. 1.
 " I 20³: 'parce' ad servandum] cf. Don. Hec. III 1, 2³; Eugr.
 Phorm. I 1, 10; Serv. Geo. I 4; III 403; Aen. X 532; Ti.
 Don. Aen. X 532; Non. 370, 29; v. Hoppe l. c. 29. — 'du-
 riter ad laborem r.] cf. Don. Andr. I 1, 47³.
 Ad. I 1, 22¹⁻²: cf. Don. Eun. prol. 11¹ et I 2, 35¹ c. adn.; adde
 Schlee, Schol. Ter. 150, 16.
 Ad. I 1, 23¹: cf. Serv. Dan. Aen. IX 670; Non. 298, 19 (Ter.).
 — v. Smith l. c. 22; Steele, 'Archaisms in Vergil' 170.
 Ad. I 1, 23²: cf. Don. Andr. IV 5, 14 (Cic.).
 " I 1, 24: cf. Don. Ad. III 3, 81; IV 5, 9².
 " I 25¹: cf. Don. Andr. IV 1, 55³; Eun. I 2, 58²; Ad. II
 2, 43⁵; III 3, 59³; Hec. I 1, 6³; Phorm. II 3, 81; Acron ap.
 Charis. (Iul. Roman.) I 192, 30; 219, 5; Eugr. Ad. II 2, 43;
 Serv. Dan. Aen. II 374; Non. 37, 26; Isid. or. X 244; 247;
 Schlee, Schol. Ter. 133, 6.
 Ad. I 1, 25²: cf. Don. Eun. III 1, 54; Hec. IV 2, 7; Andr. I
 1, 62¹; Serv. Dan. Aen. X 537 (Ter.); Lact. Stat. Theb. II
 595 (Verg., Ter.).
 Ad. I 1, 26³: alia differentia Beck, De diff. script. 33, 46; Isid.
 Diff. verb. 68 (cf. orig. X 7); cf. etiam Don. Andr. I 1, 9.
 Ad. I 1, 32²: argumentum a coniugatis] cf. Don. Ad. I 2, 47²;
 Cic. Top. 3, 12; Rhet. l. m. 116, 8; 466, 28; v. Volkmann,
 'Rhetorik d. Gr. u. R.'² 224. — liberalitate] cf. Don. Ad.
 III 4, 18; IV 5, 30; Fest. P. 121, 13; Isid. Diff. verb. 324;
 Thes. gl. s. vv. liberalis et liberalitas.
 Ad. I 1, 34²: cf. Thes. gl. s. vv. conuenio et non conueniunt.
 " I 1, 35¹: cf. Cic. De invent. I 19, 27 (Ter.) et Victorinus
 (Rhet. l. m.) 202, 35 sq. (Ter.).
 Ad. I 1, 35³: cf. Don. Phorm. I 4, 39; II 2, 8; cf. etiam Andr.
 V 3, 1⁴ (ubi 'quid ais?').
 Ad. I 1, 36¹: cf. Don. Ad. II 4, 12² (τῷ ἰδιωτισμῷ Steph.); III

- 4, 30⁵ (τῷ ἀντιμισθῷ *cod. Cuiac.*); 30⁷ (τῷ ἰδιωτ. *Steph.*);
 V 3, 4⁵ (τῷ ἰδιωτ. *Steph.*); Eun. prol. 45 (τῷ ἀντιμ.); II 2,
 53¹; Hec. III 5, 54³ (τῷ ἀντιμ.); Phorm. I 4, 45¹ (τῷ ἀντιμ.).
 Ad. I 1, 36³: cf. Don. Ad. I 1, 26¹.
 " I 1, 40¹: 'longe' valde] cf. Non. 339, 9 sq. (Ter.); Serv.
 Aen. I 13; V 406; Thes. gl. s. v. longe; al.
 Ad. I 1, 44²: ὁ τὸ καθήκον ποιῶν] cf. Serv. Dan. Aen. I 548.
 — officium ab efficiendo] cf. Don. Andr. I 5, 1⁷ c. adn.
 Ad. I 1, 45²: cf. Albin. De Orthogr. (Gr. L. VII) 306, 18; Fest.
 P. 221, 18.
 Ad. I 46³: cf. Don. Eun. IV 4, 44² c. adn.; adde Andr. III 2,
 30¹ et Eun. II 3, 15⁴ c. adn.; schol. Bemb. Heaut. I 1, 88.
 Ad. I 1, 47¹: ἀντέθην] sic etiam Don. Andr. I 1, 3⁴.
 " I 1, 48¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 150, 27.
 " I 1, 54¹: cf. Tib. Don. Aen. VII 291; v. Burckas, 'De Tib.
 Claudii Donati in Aen. comm.' 29. — De Vergili loco
 laudato v. Ribbeckii adn. ad Aen. VII 292.
 Ad. I 1, 54²: cf. Don. Andr. II 2, 3¹; V 1, 22¹.
 Ad. I 2, 6²: cf. Eugr.
 " I 2, 7¹⁻⁴: cf. Eugr. ad v. 6; Schlee, Schol. Ter. 151, 2;
 Nonius 96, 5 (Ter.); Porphy. et Ps.-Acron Hor. Ep. I 5, 16;
 Ps.-Acron Hor. Ep. I 7, 6; Thes. gl. s. vv. designo et dis-
 signat. — v. Dziatzko-Kauer ad Ter. v.
 Ad. I 2, 8—9: cf. Eugr. ad h. l.; Sacerd. VI 455, 15 (Ter.).
 " I 2, 10¹: cf. Don. et Eugr. Hec. I 1, 8; Serv. et Serv. Dan.
 Aen. VIII 724; Macrobian. Sat. VI 5, 2; Festus P. 144, 2; Isid.
 orig. X 179; Prisc. II 230, 11; Thes. gloss. s. v. Mulciber.
 Ad. I 2, 10⁴: v. Dziatzko-Kauer, Ad. p. 14 adn. 2.
 " I 2, 13¹: cf. Arus. VII 488, 10 (Sall. hist.).
 " I 2, 16²: v. Weinberger, Stud. Vindob. XIV 121.
 " I 2, 19¹: cf. Don. Andr. I 1, 86¹; Gr. L. VII 520, 30.
 " I 2, 24: hic fortasse excidit scholion, cf. Don. Andr. I 2,
 17⁶ c. adn.
 Ad. I 2, 29¹: cf. Don. Hec. IV 2, 19²; cf. etiam Don. Andr. II
 6, 4⁵ c. adn.; Beck, Diff. scr. 84, 27.
 Ad. I 2, 30¹: v. Hahn 1872, 11 (cf. 1870, 9); Moore l. c. 282.
 " I 2, 30²: cf. Don. Ad. III 3, 78; Hec. V 1, 20².
 " I 2, 31¹: cf. lul. Roman. ap. Charis. I 241, 25 (242, 1).
 " I 2, 34: cf. Rhet. lat. min. 118, 8; 240, 7. — v. Volkman,
 'Rhetorik' 2 191.
 Ad. I 2, 36¹: cf. Don. Ad. I 2, 63²; Hec. I 2, 19² (Verg.);
 Phorm. I 2, 41² (Verg.); Prisc. II 130, 2; Explan. in Don.
 IV 510, 16. — v. Ribbeck, Proleg. Vergil. 184; Smith
 l. c. 32.
 Ad. I 2, 36³: cf. Don. Andr. I 1, 35²; Thes. gloss. s. v. fero.
 " I 2, 40: cf. I 2, 6².

- Ad. I 2, 41¹: cf. Don. Andr. III 2, 19³; 28²⁻³; V 1, 8; Hec. prol. II 30. — v. Smith l. c. 21.
- Ad. I 2, 47²: a coniugatis] cf. Don. Ad. I 1, 32² c. adn. — consilium] cf. Festus P. 41, 11; aliter Varro, De l. l. VI 43; Serv. Dan. Aen. IX 4 (= Isid. orig. VI 16, 12). — consultor] cf. Serv. Aen. XI 410.
- Ad. I 2, 47³⁻⁴: cf. Don. Phorm. II 3, 73¹ (Verg.); IV 1, 24 (Verg.); Serv. Dan. Aen. II 720; Ps.-Acron Hor. ep. 1, 32 (Verg.); Rhet. lat. min. 57, 24 (Verg.). — v. Steele, l. c. 170.
- Ad. I 2, 52 et 54: cf. Don. Ad. V 9, 34; Serv. Aen. IV 381 (Ter.); Lact. Stat. Theb. I 659 (Verg.); Iul. Rufin. (Rh. l. m.) 45, 17 (Verg.); Quintil. IX 2, 48 (Verg.). — v. Volkmann, 'Rhetorik d. Gr. u. R.'² 501; Moore l. c. 179.
- Ad. I 2, 59³: cf. schol. Bemb. Heaut. III 1, 46.
- „ I 2, 61¹: cf. 62¹; 67; Eugr. Ad. I 2, 61; Schlee, Schol. Ter. 151, 7. — v. Gerstenberg l. c. 86 c. adn.; Hahn 1872, 8 (qui tamen in quibusdam erravit, v. adn. ad Ad. IV 2, 13²).
- Ad. I 2, 61⁴: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 103; Dziatzko-Kauer ad Ter. v.
- Ad. I 2, 63²: cf. Don. Ad. I 2, 36¹ c. adn.
- „ I 2, 63³: cf. Don. Phorm. I 4, 17.
- „ I 2, 64: cf. Schlee, Schol. 151, 10.
- „ I 2, 66: v. Hahn 1870, 4.
- „ I 2, 69¹⁻³: v. Rabbow, De Donati comm. 310.
- „ I 2, 70: cf. Don. Phorm. IV 3, 49¹ ('παρὲνθεσις prima').
- „ I 2, 73¹: cf. Don. Andr. IV 4, 51; videtur scholiasta distinxisse 'ecce autem de integro, nisi — quicquid est volo scire' etc. (aliter ad Ad. III 3, 11¹). — v. etiam Hahn 1872, 9.
- Ad. II 1, 1¹: populares ciues] cf. Eugr. ad h. l.; Don., Eugr., schol. Bemb. Phorm. I 1, 1; Nonius 39, 31 (Ter. Phorm.). — quiritari] cf. Varro, De l. l. VI 68; Nigidius (fr. LVIII Swob.) ap. Non. 21, 19 sq.; Thes. gloss. s. v. quiritat.
- Ad. II 1, 2³: cf. Don. Andr. II 3, 24¹; V 2, 1³; Philarg. (= schol. Bern.) Verg. Ecl. I 6 (cf. Thilonis adn. ad Serv.); Thes. gloss. s. vv. otiosus et otium.
- Ad. II 1, 2⁴: cf. Don. Andr. III 2, 34.
- „ II 1, 3: cf. Don. Andr. II 4, 7² (Verg.); Eun. II 3, 99¹ (Verg.), al.; Serv. Dan. Aen. II 670.
- Ad. II 1, 5¹: cf. Sacerd. VI 457, 23 ('anac. primum'), qui affert Verg. Aen. II 12—13, ad quem cf. Serv. Dan. (haec ap. Hahnium 1872, 10 sq. desiderantur).
- Ad. II 1, 5²: cf. Don. Ad. praef. III 2. — v. Dziatzko-Kauer, Ad.² p. 14 adn. 2.
- Ad. II 1, 5³: cf. Serv. Dan. Aen. I 136; Non. 248, 31; Thes. gl. s. v. commissum.

- Ad. II 1, 9⁷: cf. Don. Andr. I 2, 4³.
 " II 1, 11²⁻³: cf. Dziatzko-Kauer ad h. v.
 " II 1, 13¹: cf. Don. Andr. I 1, 144² c. adn.
 " II 1, 14: cf. Don. Phorm. V 8, 90¹ (c. Ad. 1.); Prisc. III 103, 20 (Ter.); 285, 13 (Ter.). — v. Smith l. c. 14.
 Ad. II 1, 15²: cf. Don. Ad. IV 2, 37³ (Verg.); Non. 367, 20 (Verg. . . Ter.); Arus. VII 502, 6 (Verg.); Schlee, Schol. Ter. 151, 23; Thes. gloss. s. v. propter. — v. Steele l. c. 172.
 Ad. II 1, 17¹⁻²: cf. Don. Hec. prol. II 25⁴; Isid. orig. XVIII 1, 10 (cf. XI 1, 69); aliter Festus 218, 8. — v. Smutny, De schol. Ter. auct. et font. 119 adn. 2.
 Ad. II 1, 19³: v. Dziatzko-Kauer ad h. v.
 Ad. II 1, 21⁴: cf. Don. Andr. I 2, 19²; Eun. III 2, 39²; Ad. IV 2, 50¹ (Verg.).
 Ad. II 1, 21⁶: nam tyranni — maxime proxime] aut omnia me fallunt aut ex Graeco scholio (ad Menandri Adelphos opinor) fluxit haec adnotatio [et maxime proxime = καὶ μάλιστα πρὸ ὀλίγων], quam fortasse apposuit is, qui Terenti comœdiam cum Menandrea fabula contulit.
 Ad. II 1, 22²: cito ostendit] v. Rabbow l. c. 309 adn.
 " II 1, 22³: cf. Don. Eun. V 8, 60¹; Eugr. Ad. II 1, 22; Schlee, Schol. Ter. 151, 27. — v. Smith l. c. 13; 32.
 Ad. II 1, 25⁴: cf. Don. Ad. III 3, 35².
 " II 1, 26: cf. Lact. Stat. Theb. II 417 (Ter.).
 " II 27¹: haec nescio an ex adnotatione prodierint, qualem habemus ap. Fest. P. 117, 13.
 Ad. II 1, 27²: mancipium] cf. Varro, De l. l. VI 85; Isid. orig. IX 4, 45; Diff. verb. 525; Beck, Diff. script. 56, 6; cf. etiam Fest. P. 128, 11; Thes. gloss. s. v. mancipium. — seruus] cf. Isid. orig. IX 4, 43; Diff. verb. 525; Anecd. Helv. 223, 31; Thes. gloss. s. v. seruus. — praeterea cf. Iustin. Inst. I 3; Gai. Inst. I 121; August., De civ. Dei XIX 15. — v. Smutny l. c. 120.
 Ad. II 1, 29²: cf. Don. Ad. III 3, 6³; Eun. II 2, 4¹; Phorm. II 3, 23; schol. Bemb. Ad. II 1, 29; Eun. II 2, 4; Non. 324, 15 (Ter. Eun.); Thes. gloss. s. v. impurus. — v. Smith l. c. 19.
 Ad. II 1, 31: cf. Don. Ad. II 2, 12.
 " II 1, 32¹: cf. Don. Eun. I 2, 51; Ad. II 2, 12; V 3, 34.
 " II 1, 34: v. Volkmann, 'Rhetor. d. Gr. u. R.' 2 495.
 " II 1, 37¹: 'et iniquum' etiam Hartman, De Ter. et Don. 168.
 Ad. II 1, 37²: Vertumnus] cf. Don. Ad. IV 7, 10²; Hec. I 2, 121. — v. Wissowa, 'Religion u. Kultus der Römer' 234, qui aliorum explicationes (add. Ps.-Acron ad Hor. s. II 7, 14; ep. I 20, 1) collegit. — saepe autem male cedit etc.] cf. Serv. Ecl. IX 6.

- Ad. II 1, 40: cf. Don. Eun. IV 7, 35; Festus 320, 22; Comm. Bern. ad Luc. III 56. — v. Dziatzko-Kauer ad h. l.
- Ad. II 1, 42²: cf. Serv. Aen. II 463 (Ter.); VII 49 (Ter.); Georg. IV 319 (Ter.); 459 (Ter.); Lact. Stat. Theb. III 304 (Ter.); Porph. Hor. c. I 21, 3 (Ter.); Ps.-Acron ad h. l. (Ter.); Verg. Aen. VII 220; c. I 32, 13 (Ter.); Non. 388, 10 (Ter.); Sacerd. VI 462, 17 (Ter.).
- Ad. II 1, 45¹: v. Nencini l. c. 118 sq. c. adn.; 120 adn. 1; Kock, Com. att. fr. III 4; Hauler, Stud. Vindob. XXIII 95 sq.; Dziatzko-Kauer p. 12 c. adn. 3.
- Ad. II 1, 47: 'bene' multum] cf. Don. Andr. I 1, 105¹. — promeruit etc.] cf. Don. Andr. II 1, 31 c. adn.
- Ad. II 1, 52¹: cf. Don. Ad. III 3, 64³.
- „ II 1, 53: cf. Eugr. ad h. l. (c. Verg. l. 2?); Serv. Dan. Aen. XI 345; XII 657; Geo. IV 188; Non. 427, 12; Fest. P. 144, 14.
- Ad. II 2, 1²: iam] cf. Don. Andr. I 2, 19²; Eun. V 6, 20¹; Ad. IV 2, 50¹; Phorm. II 3, 4.
- Ad. II 2, 2³: cf. Don. Eun. III 1, 5 c. adn.; adde Ad. V 6, 3; 6; Phorm. V 9, 59.
- Ad. II 2, 4¹: fort. 'ἐν διαστροφῇ' supplendum.
- „ II 2, 5: incerta distinctio] v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 104; Dziatzko-Kauer ad h. l. — usque] cf. Don. Andr. II 1, 3 c. adn.; Hec. III 4, 9; Serv. Aen. VI 487.
- Ad. II 2, 6³: v. Hahn 1872, 2.
- „ II 2, 7²: cf. Don. Andr. I 2, 25²; Ad. IV 5, 26³.
- „ II 2, 7³: cf. Don. Eun. I 2, 19; 50¹; Ad. V 8, 20.
- „ II 2, 12²: cf. Don. Eun. I 2, 51; Ad. II 1, 31; 32; V 3, 23; 34; 44; schol. Bemb. et Eugr. Ad. II 2, 12.
- Ad. II 2, 12⁴: cf. Plaut. Asin. 216.
- „ II 2, 15¹: cf. Don. Andr. III 4, 19² c. adn.
- „ II 2, 16: v. Smith l. c. 8.
- „ II 2, 17⁴: v. Kauer, Stud. Vind. XXII 106; Dziatzko-Kauer ad Ter. v.
- Ad. II 2, 21¹: cf. Don. Andr. V 4, 37² c. adn.
- „ II 2, 21³: ἐξοχή] v. Moore l. c. 170 c. adn. 1. — σόλημψις] v. Hahn 1870, 5.
- Ad. II 2, 22: cf. Eugr. ad h. l.; Fest. P. 52, 6; schol. Horat. passim; Plaut. Poen. 339 sq.
- Ad. II 2, 23¹: cf. Eugr. ad h. l.
- „ II 2, 24²: cf. Don. Phorm. II 3, 72. — v. Richter, Donati comment. etc. 27 adn. 1; Dziatzko-Kauer app. crit. ad h. v.
- Ad. II 2, 29²: cf. Don. Eun. V 4, 45¹; V 7, 1⁵; Hec. prol. II 10²; Phorm. I 4, 48 (Heaut.).
- Ad. II 2, 31¹ et 31³ cohaerent.
- „ II 2, 33¹: μακρολογία notatur etiam Ad. I 1, 43³; cf. Quintil. VIII 3, 53; Charis. I 271, 12; Diom. I 449, 26;

Don. Ars gr. IV 395, 7. — v. Volkmann, 'Rhetorik d. Gr. u. R.'² 435.

Ad. II 2, 33²: cf. Lact. Stat. Theb. VII 645 (ex Donato?).

„ II 2, 35: cf. Don. Ad. III 2, 42.

„ II 2, 37: cf. Isid. orig. XVII 10, 19; Thes. gloss. s. v. tuber.

„ II 2, 38: DEFRAVDAT (cf. schol. 36¹) cod. Bemb. ante corr. (DEFV DAT Ioviales cum *DEG*); lectio DEFRAVDET ex DEFVDET (sic *BCP*) cod. *F*; Eugr. red. *A* DEFV DAT, red. *B* DEFRAVDAT; C. gl. L. V 405, 76 (= 284, 24?) DEFRAVDAT (fraudem facit = Eugr. *A*).

Ad. II 2, 39¹: cf. Don. Eun. II 3, 50² c. adn.

„ II 2, 39³: cf. Don. Ad. IV 4, 22.

Ad. II 2, 41³: cf. Don. Andr. II 1, 13¹ c. adn.; adde Anecd. Helv. 263 adn.

Ad. II 2, 42: cf. Don. Phorm. II 3, 46. — v. Volkmann, 'Rhetor. d. Gr. u. R.'² 495.

Ad. II 2, 43¹: cf. Don. Andr. IV 1, 55³ c. adn.; Eun. I 2, 58; Ad. I 1, 25; III 3, 59; Hec. I 1, 6; Phorm. II 3, 81; Eugr. Ad. II 2, 43; Thes. gloss. s. v. sedulo.

Ad. II 2, 45²: cf. Don. Andr. I 5, 54¹ c. adn.; adde Hec. II 3, 3. „ II 3, 1³: cf. Don. Hec. IV 1, 40; Serv. Aen. I 95; comm. in Don. IV 411, 1; 436, 6; Expl. in Don. IV 502, 5 sqq.; 546, 31 sq.; Prob. inst. art. IV 133, 20.

Ad. II 3, 1⁴: v. Smith l. c. 28; Kauer, Stud. Vindob. XXII 104.

„ II 3, 3¹: v. Kauer l. c. 105.

„ II 3, 3^{2 et 4}: cf. Don. Andr. I 4, 7; III 2, 19; V 2, 12; Eun. III 5, 7.

Ad. II 3, 3³: cf. Rhet. lat. min. 556, 11 sqq.

„ II 3, 5: v. Richter l. c. 27 adn. 2.

„ II 3, 6: v. Kauer l. c. 105 sq.

„ II 3, 6³⁻⁴: cf. Don. Eun. III 5, 1³ c. adn.; Eugr. Ad. II 3, 6.

Ad. II 3, 7⁴⁻⁵: cf. Don. Andr. V 2, 14 c. adn.

„ II 3, 8¹⁻²: v. Rabbow l. c. 309 adn.; Leo, Mus. Rhen. XXXVIII 332. — cf. Don. Ars gr. IV 400, 25; Serv. Aen. I 399. — v. Volkmann, 'Rhet.'² 422; Moore l. c. 165.

Ad. II 3, 9³: cf. schol. Bemb. Eun. II 2, 8; Schlee, Schol. Ter. 99, 7; Prisc. III 49, 26 (Ter. Eun.); Albin. De orth. VII 307, 25 (Ter. Eun.); Thes. gloss. s. v. prae me.

Ad. II 3, 10³: cf. Serv. Dan. Aen. IV 558.

„ II 3, 11²: cf. Serv. Aen. X 481; Diom. I 441, 32; Charis. I 278, 22; Prisc. II 251, 17; III 68, 12; Don. Ars gr. IV 396, 6; 12; Anon. de ult. syll. IV 263, 16; Consent. V 388, 21. — v. Smith l. c. 26; Steele l. c. 170.

Ad. II 3, 11³: decrepiti] cf. Don. Eun. II 1, 25³ c. adn. — fores] cf. Ps.-Acron Hor. c. I 2, 67 (Ter.).

- Ad. II 4, 2^s: cf. Don. Ad. V 5, 3; V 7, 3.
 " II 4, 3¹: cf. Don. Ad. II 1, 31; II 2, 12.
 " II 4, 3^s: cf. Don. Eun. V 4, 8; Hec. II 2, 8.
 " II 4, 5¹: cf. Prisc. III 11, 4 (Ter.)
 " II 4, 5²⁻³: cf. Schlee, Schol. Ter. 153, 9; Arus. VII 482, 21.
 " II 4, 6¹⁻²: cf. Schlee, Schol. Ter. 153, 10. — v. Smith
 l. c. 12.
 Ad. II 4, 6^s: cf. Don. Andr. IV 1, 31. — qvo] lectio cod.
 Bemb., rell. qvov, ut schol. 4.
 Ad. II 4, 8¹: vulgatam lectionem (τῷ ἰδιωτισμῷ) sequitur Dziatzko-
 Kauer ad h. v.; sane quomodo 'mihi dolet' τῷ ἄπινισμῷ
 dictum sit, non video, nisi forte dativus scholiastam com-
 movit, ut hoc statueret, cf. ad Eun. prol. 45; II 2, 53; Ad.
 III 4, 30^s et 30⁷ (ubi ἰδιωτ- Steph.); Hec. III 5, 54; Phorm.
 I 4, 45; cf. etiam Ad. III 4, 45 (aliter Ad. V 8, 5, ubi
 ἀρχαϊσμός notatur).
 Ad. II 4, 10^s: Donatus (Ars Gr. IV 374, 34 sq.), Servius (Aen.
 VII 790; Comm. in Don. IV 431, 74 sq.), alii cum de 'tam'
 particula disputant, diminutivorum mentionem non faciunt.
 Ad. II 4, 10¹: pro 'perire' Teuber coniecit 'ire', at hoc scholium
 neglegenter excerptum est ex iis quae secuntur 11²; nam τὸ
 'perire' respondet τῷ 'mori', ita ut εὐφηνισμός (quo de
 cf. Moore l. c. 181) magis ad Menandrum pertineat quam
 ad Terentium, apud quem sola ἀποσιώπησις; v. etiam
 Dziatzko-Kauer ad h. l.
 Ad. II 4, 12¹: hoc scholium iungendum est cum schol. 8^s; cf.
 etiam 14²; 16².
 Ad. II 4, 12²: τῷ ἰδιωτισμῷ] fort. rectius τῷ ἄπινισμῷ, cf. locos
 ad II 4, 8¹ allatos.
 Ad. II 4, 13¹: cf. Don. Phorm. V 8, 29.
 " II 4, 15¹⁻²: etiam] cf. Don. Andr. V 2, 8; Hec. V 3, 13;
 " Serv. et Serv. Dan. Aen. XI 373.
 Ad. II 4, 15³⁻⁴: scholiasta Terenti uerba sic distinxit 'Ne tam
 quidem quam uis — etiam — maneo otiosus hic', de particu-
 la 'etiam' dubitavit quomodo intellexeret; si enim con-
 sentientis est, idem valet ac 'propero', ut perturbatus leno
 (cf. schol. 14²) modo negauerit se properare, modo conces-
 serit, modo rursum negauerit; sin hortantis est, subaudiendum
 'dicas me properare' (cum quadam ironia dictum), ut
 totum inde ab 'ne tam quidem' usque ad 'hic' negandi
 vim habeat. hinc olim conieceram scholium corruptum sic
 esse restituendum: MANEO OTIOSVS HIC <haec> exclamatio
 negandi [a olim sscr.] <uim habet>: dicit enim [sc. illa
 exclamatio] <non> propero, quia [pro et, ut saepissime]
 rursum consenserat in Syri uerba, properasse se dicens [τὸ
 etiam enim consentientis est].

Ad. II 4, 12³: cf. Don. Andr. IV 1, 12; Schlee, Schol. Ter. 153, 12.

Ad. II 4, 17⁴: cf. Don. Eun. II 2, 3.

„ II 4, 18²: cf. Don. Andr. III 4, 18⁴ c. adn.; adde schol. Bemb. Ad. II 4, 18; schol. Pers. I 108; Fest. P. 101, 9; Thes. gloss. s. v. hirrio; v. etiam Smutny 126; corrige Keil, De Capro 34 (pro 274). — in Lucili fragmento pro 'quam homo' legendum est 'quod homo', ut omnes habent codices. — extrema 'lenonem autem' etc. conferenda sunt cum schol. 17³.

Ad. II 4, 19²: cf. Thes. gl. s. v. latex.

„ II 4, 20²: cf. Don. Andr. II 1, 1; Phorm. I 2, 84 (ubi tamen non 'illa' sed 'nostra' ἡδινός dictum esse adnotatur).

Ad. II 4, 23: v. Dziatzko-Kauer app. crit. ad h. v.

Ad. III 1, 1¹: cf. Euanth. IV 5; De com. VII 1; 4 (πρότασις ἐπί-
τασις παρατροπή). — v. Leo, 'Plaut. Forsch.' 209 sqq.;
Usener, 'Ein altes Lehrgebäude der Philologie' 622 adn. 1.

Ad. III 1, 2¹: modo] cf. Don. Hec. III 5, 8; Prisc. III 81, 2 (Ter.).
— mea tu] cf. Don. Eun. IV 3, 14.

Ad. III 1, 3²: tute] cf. Serv. Aen. I 207; Prisc. II 590, 26 sqq.;
III 14, 12; 528, 20. Cf. etiam Don. Andr. IV 3, 12.

Ad. III 1, 4¹: cf. Don. Ad. III 1, 4⁶.

„ III 1, 7¹: cf. Don. Andr. I 1, 8; Hec. III 4, 8.

„ III 1, 8¹: Lucili fragmentum L. Mueller sic dedit 'p. i. i. |
hic e re nata sei ius dedit haud malus est <uir>'; Dziatzko,
Annal. Fleck. suppl. X 691 sic 'Pu<blius> hic e re nata —
sic eiu' dedit <res> | Haut malus est': utrumque satis in-
certum; de trimetro iambico cogitari posse monet Schoell
(hic é re náta ∟ ∟ ∟ haúd malúst); cf. etiam Lucil. ed.
Marx v. 962.

Ad. III 1, 9²: cf. Don. Andr. II 6, 6 c. adn.; II 6, 22.

„ III 1, 10³: cf. Don. Ad. III 1, 1¹.

„ III 1, 10¹ et 10⁴: cf. Rhet. I. min. 556, 11 sqq.

„ III 2, 1¹: notoria] cf. Ad. praef. I 2.

„ III 2, 1²: animaduerte scholiastam, qui schol. 1² addidit,
non 'quod' legisse in codice suo, sed 'cum' (= 1⁴).

Ad. III 2, 1³: cf. Schlee, Schol. Ter. 154, 11.

„ III 2, 1⁴ et 2³: v. Hahn 1870, 12 sq.; Smith l. c. 11.

„ III 2, 4²: cf. schol. Bemb. ad h. l. — pro 'impressio' fort.
propter locos allatos scribendum 'et pressio'.

Ad. III 2, 5: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 154, 12 sqq.

„ III 2, 6¹: cf. Eugr. ad h. l. (Verg.); Serv. et Serv. Dan.
Aen. I 605 (Ter.); Ti. Don. Aen. I 605. — v. Hoppe l. c.
23; Burckas l. c. 31.

- Ad. III 2, 7: cf. Don. Eun. IV 2, 14² c. adn.
 " III 2, 8²: cf. Eugr. et schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 154, 14.
 Ad. III 2, 8⁴: cf. Serv. Aen. V 457; v. Hahn 1872, 6.
 " III 2, 10²: cf. Den. Eun. V 4, 24; Serv. Dan. Aen. II 285.
 " III 2, 10³: v. Rabbow l. c. 312 c. adn.
 " III 2, 12¹: cf. Don. Eun. III 2, 19 (Lucil.); Phorm. II 3, 26 (Lucil.).
 Ad. III 2, 12²: cf. schol. Bemb. et Eugr. ad h. l.; Festus P. 109, 5; Thes. gloss. s. vv. compos et impos.
 Ad. III 2, 14: cf. Don. Hec. IV 4, 94 (Verg. Aen. I 98); Phorm. II 3, 78; Serv. Aen. I 98; 253; II 554; VIII 427; IX 479; XI 16; Charis. I 268, 14. — v. Laemmerhirt l. c. 336.
 Ad. III 2, 15²: v. Hoppe l. c. 25.
 " III 2, 16¹: cf. Lact. Stat. Theb. I 255 (Ter. et Verg.; ex Donato?); comm. Bern. Luc. IX 7 (Verg.); Serv. Aen. II 93.
 Ad. III 2, 20¹: cf. Don. Ad. IV 5, 67.
 " III 2, 21¹: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Don. Ad. IV 2, 11; Serv. Dan. Aen. IX 513; XII 305; 453 (Ter.); Serv. Geo. I 105; Non. 379, 31 sqq.; Thes. gloss. s. v. ruo (Ter.).
 Ad. III 2, 21³: cf. schol. Bemb. ad h. l. (Verg. Aen. V 265), ubi explicatur 'persequer'; sic et schol. Pith. Iuven. I 52 (Verg. Aen. V 265); Serv. Dan. Aen. IV 245. — extrema 'id est — praeuenitque' ad Vergilii uerba pertinent et rectius inclinatis litteris reddi debuerunt.
 Ad. III 2, 23²: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 107; Dziatzko-Kauer ad Ter. v.
 Ad. III 2, 25: de hoc loco egerunt praeter Westerhovium Jahn, Proleg. Pers. CXL et CXLV; Steup, De Probis 68; 70; 94 sq.; Teuber, Ann. Fleck. 1891, 364; Smutny 127 adn. 2; v. etiam Laemmerhirt l. c. 325; 401; Beck, De M. Val. Probo 21. — festinas] cf. Don. Eun. IV 3, 8 c. adn.
 Ad. III 2, 26²: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 154, 21.
 Ad. III 2, 26⁴: cf. Don. Andr. III 1, 7; schol. Bemb. Heaut. III 1, 47.
 Ad. III 2, 31²: cf. Don. Hec. III 3, 3; Serv. Aen. I 208 (Ter.); Serv. et Serv. Dan. Aen. IV 359; v. Moore l. c. 285.
 Ad. III 2, 32¹: cf. Don. Andr. II 5, 14 c. adn.; schol. Bemb. Ad. II 2, 32 (Verg.); Ti. Don. Aen. IV 373 (Ter. Heaut.). — v. Burckas l. c. 33; Hoppe l. c. 27 c. adn. 78; Laemmerhirt l. c. 359.
 Ad. III 2, 33: cf. Don. Andr. I 1, 6; Phorm. I 2, 47; Thes. gloss. s. v. situs.
 Ad. III 2, 35¹: cf. Dziatzko-Kauer ad h. v.
 " III 2, 37²: cf. Don. Andr. I 5, 43 c. adn.; adde Don. Andr.

- prol. 22; III 4, 17; IV 3, 16; Eun. I 2, 87; Hec. III 1, 18; 20;
 V 2, 12; Thes. gloss. s. v. porro.
 Ad. III 2, 42²: cf. Don. Ad. II 2, 35.
 „ III 2, 43: cf. Eugr. ad h. l.
 „ III 2, 45: cf. Don. Andr. I 5, 24. — v. Umpfenb. ad h. v.
 „ III 2, 47²: cf. schol. Bemb. ad h. l.
 „ III 2, 47⁴: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 107.
 „ III 2, 48²: aliter Don. Hec. prol. I 5.
 „ III 2, 49¹: cf. Eugr. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 154, 23;
 Thes. gloss. s. v. infitias ire.
 Ad. III 2, 50: cf. Don. Andr. III 2, 7.
 „ III 2, 52¹: cf. Schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter.
 154, 26.
 Ad. III 2, 52²: cf. Don. Eun. I 2, 91; II 3, 97; Ad. I 2, 53; Prisc.
 III 85, 9 (Ter.); Schlee, Schol. Ter. 154, 26.
 Ad. III 2, 52³: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Lact. Stat. Theb. V 343
 (Ter.).
 „ III 2, 52⁴: cf. Don. Eun. II 3, 86³ c. adn.; schol. Bemb. Ad.
 III 2, 52.
 Ad. III 2, 53¹: v. Dziatzko-Kauer praef. 16.
 „ III 2, 54²: cf. Don. Eun. II 2, 40; Schlee, Schol. Ter. 154, 27.
 „ III 2, 54³: cf. Don. Andr. I 5, 46⁶ c. adn. — colere autem
 etc.] cf. Don. Ad. V 8, 4 (Verg.); Serv. Dan. Aen. I 16;
 Serv. Ecl. III 61; v. Steele l. c. 172.
 Ad. III 2, 55²: cf. Don. Ad. III 1, 1; 2.
 „ III 3, 2: cf. Serv. et Ti. Don. Aen. IV 217; Isid. orig. V
 26, 15 (ex Servio).
 Ad. III 3, 4²: nequitia] cf. Gell. VI 11, 2; 7.
 „ III 3, 5²: ganeum] cf. schol. Bemb. ad h. l.; Festus P.
 96, 9 (Ter.); Isid. orig. X 115; Thes. gloss. s. vv. ganea, ganeo,
 ganeum. — v. Smutny l. c. 120.
 Ad. III 3, 6³: cf. Don. Eun. II 2, 4¹ et Ad. II 1, 29² c. adn.;
 adde Serv. Aen. II 254. — v. Laemmerhirt l. c. 359.
 Ad. III 3, 7: cf. Don. Eun. II 3, 14 c. adn.
 „ III 3, 8²: cf. schol. Bemb. Heaut. II 3, 4 (Cic.); Heaut. prol. 45.
 Ad. III 3, 9¹: cf. Thes. gloss. s. v. quaerito.
 „ III 3, 11²: cf. Serv. Aen. III 3 (Probus); Ti. Don. Aen.
 III 3. — v. Laemmerhirt l. c. 351 adn. 4; Hoppe l. c. 28;
 Steup, De Probis 109.
 Ad. III 3, 12: cf. Don. Eun. V 2, 4⁵; Hec. III 3, 40 (Ter. Ad.);
 Phorm. II 1, 20.
 Ad. III 3, 18: cf. Schlee, Schol. Ter. 155, 19.
 „ III 3, 19¹: cf. Don. Andr. II 5, 9; Ad. II 4, 2; IV 4, 14;
 Hec. III 2, 4; 5; al.
 Ad. III 3, 19²: cf. Don. Eun. II 2, 40⁴; Ad. V 7, 3.
 „ III 3, 21¹: cf. III 3, 25³; 26¹.

- Ad. III 3, 25¹: cf. Don. Andr. II 5, 7 (Ter. Ad.); Hec. IV 2, 17.
 " III 3, 25²: cf. Eugr. ad h. l.; Serv. Aen. VIII 632 (Ter.);
 Geo. I 369 (Ter.).
- Ad. III 3, 26²: cf. Thes. gl. s. v. salsamentum.
 " III 3, 28¹⁻²: cf. Don. Eun. IV 4, 53. — v. Hahn 1872, 5.
 " III 3, 37: alia differentia ap. Serv. Aen. IV 336.
 " III 3, 40¹: cf. Prisc. III 135, 15 (Ter.).
 " III 3, 40⁴: cf. Don. Ad. III 4, 24.
 " III 3, 42¹⁻²: cf. Don. et Eugr. Eun. II 2, 46.
 " III 3, 43¹: multum dixit] cf. Don. Hec. II 1, 20 ὀπερβολῇ
 usus est⁷.
- Ad. III 3, 43³: cf. schol. Bemb. ad h. l. — nares] cf. Fest. 166,
 19; Isid. orig. XI 1, 47 (cf. etiam X 143). — v. Smutny
 l. c. 133.
- Ad. III 3, 45: cf. Don. Eun. IV 7, 19 (Plaut.).
 " III 3, 46²: cf. 47² et ⁴.
 " III 3, 47¹ et ³: cf. Don. Ad. IV 2, 14; Isid. orig. X 14; Thes.
 gl. s. vv. abactor, abigeus, abigo.
- Ad. III 4, 47⁶: cf. Varro, De l. l. V 34; Isid. orig. XV 13, 1;
 Varronem reprehendit Quintil. I 6, 37.
- Ad. III 3, 48: cf. Schlee, Schol. Ter. 155, 31; Non. 373, 3 (Ter.).
 " III 3, 50¹: cf. Don. Andr. I 4, 7⁴ (Verg.); III 3, 24.
 " III 3, 50²: cf. Don. Andr. III 1, 21.
 " III 3, 52¹: cf. Schol. Bemb. Heaut. II 3, 40.
 " III 3, 55: cf. Eugr. et schol. Bemb. ad h. l.; Lact. Stat.
 Theb. V 728 (Ter.; ex Donato?); Serv. Aen. V 343 (Ter.).
- Ad. III 3, 58³: cf. Schlee, Schol. Ter. 155, 32.
 " III 3, 59³: cf. Don. Ad. I 1, 25¹ c. adn.
 " III 3, 63: cf. Serv. et Serv. Dan. Aen. IV 405; Isid. orig.
 X 41; diff. verb. 87; 421; Thes. gl. s. v. callis.
- Ad. III 3, 68: cf. Eugr. ad h. l.
 " III 3, 69: cf. Quintil. VI 3, 47. — v. Smith l. c. 11; 31.
 " III 3, 70: cf. Eugr. ad h. l.
 " III 3, 71²: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Prisc. II 459, 10.
 " III 3, 73: cf. schol. Bemb. ad h. l.
 " III 3, 77²: v. Otto, 'Sprichw.' s. v. homo 8.
 " III 3, 81: cf. Schlee, Schol. Ter. 156, 3.
 " III 3, 87¹: ne] cf. Don. Andr. prol. 17; II 1, 24; IV 4, 33; al.
 " III 3, 90: cf. Don. Ad. V 8, 24.
 " III 4, 4²: cf. Don. Eun. V 2, 60¹ c. adn.; Non. 278, 27.
 " III 4, 4⁴: uidelicet] cf. Thes. gl. s. v. uidelicet. — scilicet]
 cf. schol. Bemb. Heaut. II 3, 117; Ad. IV 7, 11; Thes. gl.
 s. v. scilicet. — ilicet] cf. Don. Phorm. I 4, 30; Schlee,
 Schol. Ter. 130, 5; Serv. Dan. Aen. II 424; Serv. Aen. VI
 216; Thes. gl. s. v. ilicet.
- Ad. III 4, 8⁴: v. Hahn 1870, 6.

- Ad. III 4, 10: patronus] cf. schol. Bemb. ad h. l.; Don. Phorm.
II 2, 24.
- Ad. III 4, 12³: cf. Don. Eun. IV 4, 35. — v. Teuber, De auctor.
comm. in Ter. 1881, 16.
- Ad. III 4, 14: v. Rabbow l. c. 313. — inbeo] cf. Don. Andr.
III 3, 1² c. adn.
- Ad. III 4, 17: cf. Don. Ad. III 4, 30³.
- „ III 4, 20¹: cf. Thes. gl. s. v. aequalis.
- „ III 4, 20²: cf. Don. Eun. I 2, 91; Ad. IV 2, 34.
- „ III 4, 21: cf. Don. Andr. I 2, 23; II 6, 4; V 4, 16; Eun. IV
7, 35.
- Ad. III 4, 24²: impulsio] cf. Don. Ad. III 4, 25²; Hec. I 2, 64.
- „ III 4, 24³: cf. Don. Ad. III 4, 36².
- „ III 4, 24⁴: cf. Don. Ad. III 4, 40⁴.
- „ III 4, 25²: v. Hartman, De Ter. et Don. 176; Schlee, Ann.
Burs. 93, 159; Dziatzko-Kauer p. 209.
- Ad. III 4, 26¹: cf. Don. Eun. I 1, 4³.
- „ III 4, 30¹: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter.
156, 16.
- Ad. III 4, 30¹⁻⁷: v. Teuber 1881, 10.
- „ III 4, 30^{5 et 7}: cf. adn. ad Don. Ad. II 4, 8¹; Don. Ad. I 1, 36¹.
- Ad. III 4, 32²: cf. Don. Ad. III 4, 37; Hec. II 1, 9; IV 4, 75;
V 1, 17; Rhet. l. min. 269, 25 sq.; 387, 2 sq.
- Ad. III 4, 34⁴: cf. Eugr. ad h. l.; Thes. gl. s. v. captus.
- „ III 4, 35¹: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Don. Andr. III 5, 2¹
c. adn.; Thes. gl. s. v. iners.
- Ad. III 4, 35⁶: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 108.
- „ III 4, 36²: cf. Don. Ad. III 4, 24³.
- „ III 4, 36³: cf. schol. Bemb. ad h. l. et v. 37; Ad. V 7, 8;
12; Serv. Aen. XI 463; Charis. I 256, 18; Diom. I 349, 23. —
ablata] cf. Don. Ars gr. IV 396, 12; De nom. et pron. Gr.
L. V 555, 18; De ult. syll. IV 263, 12. — v. Smith l. c. 26.
- Ad. III 4, 36⁵: cf. Don. Ad. IV 7, 15; Hec. V 2, 8.
- „ III 4, 37¹: cf. Don. Ad. III 4, 32² c. adn.
- „ III 4, 39¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 156, 19.
- „ III 4, 40: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter.
156, 20.
- Ad. III 4, 41¹: cf. Don. Andr. praef. I 9; III 1, 15⁴.
- „ III 4, 41²: cf. Don. Andr. III 1, 15³.
- „ III 4, 44: cf. schol. Bemb. ad h. l.
- „ III 4, 45³: cf. Eugr. et schol. Bemb. ad h. l.; Serv. Aen.
VIII 127 (Ter.); aliter Don. Ad. V 8, 5; Schlee, Schol. Ter.
Ad. III 4, 22; cf. etiam Non. 499, 7 sq. (Ter.); Sacerd. VI
455, 1 (Ter.); Arus. VII 765, 1 (Ter.). — v. Laemmerhirt
l. c. 336; Bartels, De Ter. mem. ap. Non. serv. 25; 39;
Smith l. c. 28; Dziatzko-Kauer ad Ad. III 4, 45.

- Ad. III 4, 50: v. Hahn 1870, 10 sq., qui tamen vulgatam lectionem secutus aliquantum erravit.
- Ad. III 4, 53²: cf. Varro, De l. l. VI 69—72; Festus 343, 34; cf. etiam Plaut. Capt. 898—99.
- Ad. III 4, 61: 'ultimi in loquendo' Hartman, De Ter. et Don. 176.
- „ III 4, 62¹: cf. Eugr. ad h. l.
- „ III 4, 62^{5 et 6}: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 156, 23.
- Ad. III 4, 64: cf. Don. Andr. I 2, 5 c. adn.
- „ III 4, 65: cf. Don. Hec. III 5, 65².
- „ III 5, 1¹: hi — feruntur] v. Koenigshoff, De schol. in Ter. 8; Dziatzko-Kauer, App. crit. ad h. l.
- Ad. III 5, 1²: fort. scr.: nam aliud significat (*Andr. V 6, 14*) 'sequere hac me intus', ubi <a>dicatur (*Andr. V 6, 16* —17) etc.
- Ad. III 5, 1³: cf. Don. Eun. IV 7, 29³ c. adn.
-
- Ad. IV 1, 6¹: cf. Dziatzko-Kauer, App. crit. ad h. l.
- „ IV 1, 7²: cf. Don. Andr. III 2, 40¹ c. adn.
- „ IV 1, 14²: cf. Rhet. l. m. 303, 17.
- „ IV 1, 17: cf. Schlee, Schol. Ter. 156, 29; Thes. gl. s. v. calleo.
- Ad. IV 1, 18¹: cf. Non. 503, 14; Serv. Aen. IV 403; Serv. Dan. Aen. IV 567; VIII 677; Geo. III 221; IV 169; Don. Ars. gr. IV 392, 17; Explan. in Don. IV 505, 31; De ult. syll. IV 241, 20 (Ter.); Charis. I 265, 14 (ex Comin.); Diom. I 452, 15; Prisc. II 443, 22; 478, 18 (Ter.)
- Ad. IV 1, 21²: cf. Eugr. et schol. Bemb. ad h. l.; Serv. Ecl. IX 54; Plin. n. h. VIII 80; Pomp. comm. V 311, 31; Comm. Einsidl. in Don. (Anecd. Helv.) 273, 11; Don. Ars. gr. IV 402, 13; Isid. orig. I 37, 28; XII 2, 24; alia attulit Lindenbr. p. 642 B. — v. Otto, 'Sprichw.' s. v. lupus 10; Dziatzko-Kauer ad Ad. IV 1, 21.
- Ad. IV 2, 1²: cf. Don. Andr. prol. 17 c. adn.
- „ IV 2, 4¹: cf. Don. Eun. IV 3, 24³.
- „ IV 2, 4⁴: cf. Don. Eun. IV 7, 41 c. adn.; Serv. Aen. IV 547.
- „ IV 2, 5²: cf. Don. Eun. IV 7, 10^{5 et 6}; Ad. IV 2, 18; Phorm. V 8, 55.
- Ad. IV 2, 6²: v. Kauer, Stud. Vind. XXII 108.
- „ IV 2, 7¹: v. Hahn 1870, 10.
- „ IV 2, 8¹: cf. Eugr. ad h. l. — adnuntiare] aliter Isid. Diff. verb. 25; Beck, Diff. script. 31. — nam proprie etc.] v. Wissowa, 'Religion u. Kultus d. Römer' 458 adn. 7.
- Ad. IV 2, 9: cf. Don. Eun. III 1, 22².
- „ IV 2, 11^{1 et 3}: cf. Don. Ad. III 2, 21 c. adn.

- Ad. IV 2, 11⁴: cf. Don. Andr. V 2, 8.
- „ IV 2, 13²: Gronov (v. praef. vol. I p. XVI) ex Pithoeorum collatione haec transcripsit: 'Vul(go). Legitur figurative ut dicimus. In locum pro in loco. V(etus) C(odex). latenter figura λιτότης ut dicimus in locum quasi in loco'. Videtur autem illud λιτότης insertum esse ex coniectura Pithoeorum olim adscripta, quam Lindenbrog recepit, sed iniuria; nam primum quin 'figuravit' sit restituendum, vix potest esse dubium (cf. ad Hec. prol. I 1²); deinde autem quid hic sibi vult 'λιτότης'? (recte Moore l. c. 182 scholium Lindenbrogianum, quod Volkmann, 'Rhet. d. Gr. u. Röm.' 434 laudavit, obscurum esse censuit.) Itaque cod. C secutus 'elegantem' scripsi, quod apud scholiastam saepius occurrit.
- Ad. IV 2, 13³: cf. Varro De l. l. V 162; Festus P. 66, 9; Serv. Aen. I 433; Isid. orig. XV 3, 9 — ad lect. cod. C 'posculentis' cf. Gell. IV 1, 17.
- Ad. IV 2, 14²: cf. Don. Ad. III 3, 47.
- „ IV 2, 15: cf. Serv. Aen. I 207; Porph. Hor. c. I 14, 7; Non. 285, 9 (Verg., Ter.) — v. Bartels l. c. 28.
- Ad. IV 2, 17: cf. schol. Bemb. et Eugr. ad h. l.; Varro, De l. l. VII 103; Non. 450, 6; Fest. P. 99, 1; Fest. 177, 16; Thes. gl. s. v. gannio.
- Ad. IV 2, 18: et hic] respicit ad IV 2, 5.
- „ IV 2, 20¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 157, 7; 98, 12; 103, 9.
- „ IV 2, 20²: 'praecidere' iam Smith l. c. 22 correxit.
- „ IV 2, 20³: qui haec scripsit, aut ipse Aspri commentum ante se habuit aut solam Aspri adnotationem in eo quod exscripsit commento (Donati videlicet) invenit alteramque scholii partem ex suo addidit; si illud est, Donatum ipsum habemus, sin hoc, interpolatorem (cf. Sabbadini, 'Studi ital.' II 13). Simillime res se habet Phorm. I 2, 24. — v. etiam Smutny l. c. 127 et 131; Dziatzko-Kauer ad Ad. IV 2, 20.
- Ad. IV 2, 24²: cf. Don. Andr. I 2, 4.
- „ IV 2, 25²: cf. Don. Eun. II 3, 16⁴ c. adn.; adde Ad. IV 7, 5. — v. Hoppe l. c. 30.
- Ad. IV 2, 28²: v. Dziatzko-Kauer ad h. v.
- „ IV 2, 31: cf. Don. Andr. I 2, 25; Ad. II 2, 7; IV 5, 26.
- „ IV 2, 33²: cf. Don. Hec. I 1, 6 (Verg.); IV 2, 4 (Verg.); Phorm. I 2, 12 (Verg.).
- Ad. IV 2, 34³: c⁴. Don. Eun. II 3, 37; IV 4, 7; Ad. III 4, 20.
- „ IV 2, 37²: cf. Trebatius ap. Gell. VII 12, 5; Varronis locum ad Ant. rer. divin. V (sic pro VI scribendum) rettulit Smutny 121.
- Ad. IV 2, 37³: cf. Thes. gl. s. v. propter; Don. Ad. II 1, 15 'propter: iuxta' (Verg.).

- Ad. IV 2, 38¹: v. Dziatzko-Kauer ad h. v.
 " IV 2, 39¹: cf. Eugr. ad h. l.; Don. et schol. Bemb. Eun.
 V 2, 6; Varro, De l. l. V 145; VI 41; Festus P. 17, 10; Ps.-
 Acron Hor. c. I 25, 10; Thes. gl. s. v. anguiportus. — Angitia]
 cf. Serv. Aen. VII 750; Thes. gl. s. v. anguitia — domos . . por-
 tus] cf. Fest. 233, 28; v. Smith l. c. 16. — domos . . insulas]
 cf. Fest. P. 111, 5.
 Ad. IV 2, 41²: cf. Don. Andr. I 2, 24; I 4, 2; V 2, 7; Hec. I 2,
 103; III 5, 9.
 Ad. IV 2, 41³: erratio ad animum refertur in Differ. ap.
 Beckium 55.
 Ad. IV 2, 43²: cf. Schlee, Schol. Ter. 157, 17; Porph. et Ps.-
 Acron Hor. serm. I 9, 35 (Ter.); Prisc. III 304, 13 (Ter.).
 Ad. IV 2, 44¹: porta] cf. Varro, De l. l. V 142—43; Plut. Quaest.
 Rom. 27 (Varro); Serv. Aen. V 755 (Cato); Isid. orig. XV
 2, 3. — v. Smutny l. c. 121.
 Ad. IV 2, 45: cf. Don. Ars gr. IV 376, 7, ubi eadem exempla
 habes; de aliis grammaticis v. Jeep, 'Lehre v. d. Rede-
 teilen' 157 c. adn. 5; Wilmanns, De Varronis libr. gramm. 152.
 Praeterea cf. Serv. Dan. Aen. II 324; Isid. orig. I 28, 4;
 Thes. gl. s. vv. pistrilla, dies, diecula.
 Ad. IV 2, 47¹: pro 'iungi' Hartman, De Ter. et Don. 178 con-
 ciecit 'iniungi'.
 Ad. IV 2, 48¹: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 108.
 " IV 2, 50¹: iam] cf. Don. Eun. II 1, 13; V 6, 20; Ad. II 2, 1;
 Phorm. II 3, 4 et Don. Andr. I 2, 19; Eun. III 2, 39; Ad. II
 1, 21; IV 4, 23.
 Ad. IV 2, 48²: cf. Eugr. et schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol.
 Ter. 157, 22; Fest. 294, 18; Fest. P. 295, 2; Serv. Aen. V 92;
 Fulgent. expos. serm. ant. 8; Cramer, Anecd. Oxon. I 103.
 — v. Hartman, De Ter. et Don. 178; Rabbow l. c. 310;
 Smutny l. c. 125; Wessner, Comm. philol. Ienens. VI 2,
 109 sq.; Osthoff, Etymol. Parerga I 64.
 Ad. IV 2, 51: cf. Prisc. III 496, 24 (Ter.); Cassiod. de orthogr.
 VII 173, 11; Fest. P. 35, 10; cf. etiam Varro ap. Gell.
 XIII 12, 7.
 Ad. IV 2, 52¹: cf. Serv. Dan. Aen. IV 2; Non. 252, 7 sq.; schol.
 Pers. V 151; Porphyry. et Ps.-Acron Hor. c. I 11, 8; Thes.
 gl. s. v. carpo.
 Ad. IV 2, 52²: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Don. Andr. III 5, 9.
 Ad. IV 3, 4¹: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 108.
 " IV 3, 10²: v. Wessner, 'Berl. philol. Wochenschr.' 1903,
 220 sqq.
 Ad. IV 3, 14¹ et 16¹ unum auctorem produunt.
 " IV 3, 17¹: cf. Don. Andr. III 2, 10¹ c. adn.
 Don. Ad. IV 4, 1²: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Don. Eun. II 2, 43;

- Phorm. I 4, 10; Serv. Aen. I 14; X 686; XII 19. — v. Smith l. c. 29.
- Don. Ad. IV 4, 10²: ex Terenti codicibus *A* habet 'ubi eam uidi', reliqui 'ubi uidi eam'.
- Don. Ad. IV 4, 14¹: cf. Don. Ad. III 3, 19¹ c. adn.
- " " IV 4, 14²: cf. Don. Andr. IV 2, 13³ c. adn.
- " " IV 4, 25: cf. Don. Eun. I 2, 4 c. adn.
- " " IV 4, 26: cf. Schlee, Schol. Ter. 158, 12; Don. Andr. I 1, 28²; Eun. prol. 3; Prisc. III 184, 19 (Ter.); 304, 8 (Ter.); 365, 11 (Ter.). — v. Smith l. c. 14.
- Ad. IV 5, 4³: cf. Don. Andr. IV 5, 13; V 1, 13.
- " IV 5, 5¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 158, 20.
- " IV 5, 9²: cf. Don. Ad. I 1, 24.
- " IV 5, 14³: v. Smith l. c. 12.
- " IV 5, 16¹: cf. Don. Ad. IV 7, 13; Serv. Ecl. VI 47; Aen. XI 687 (Ter.). — v. Laemmerhirt l. c. 331; Smith l. c. 19.
- Ad. IV 5, 21²: error scholiastae vix ex Ovid. Trist. I 10, 41 natus.
- Ad. IV 5, 23²: cf. Don. Hec. III 1, 53; Thes. gl. s. vv. commenta et commisscor.
- Ad. IV 5, 28: cf. Don. Andr. I 1, 47; Ad. I 1, 20.
- " IV 5, 32²: v. Smith l. c. 29.
- " IV 5, 34¹: cf. Don. Hec. III 2, 15 (Ter. Ad.; Verg.); Serv. et Serv. Dan. Aen. IV 83 (Verg. Aen. X 600; Ter.). — v. Laemmerhirt l. c. 351.
- Ad. IV 5, 34²: cf. schol. Bemb. ad v. 31 (Verg.).
- " IV 5, 36²: cf. Don. Eun. IV 7, 34; Ad. V 8, 28; Phorm. II 3, 43. — v. Volkmann, 'Rhetorik d. Gr. u. R.'² 491 adn. 1.
- Ad. IV 5, 37⁴: cf. Thes. gl. s. v. auctor.
- " IV 5, 38¹: cf. Serv. et Ti. Don. Aen. XII 15; Ti. Don. Aen. IX 4; XI 460. — v. Hoppe l. c. 30.
- Ad. IV 5, 39: cf. Don. Phorm. II 3, 15. — v. Smith l. c. 20.
- " IV 5, 42: subaudiendum 'non enim aduerbium est'.
- " IV 5, 47: cf. Don. Hec. IV 2, 4 (Cic.). — v. Smith l. c. 30.
- " IV 5, 50¹: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 158, 28.
- Ad. IV 5, 51³: cf. Don. Eun. V 2, 68.
- " IV 5, 51⁴: cf. Don. Phorm. II 3, 59. — v. Hartman, De Ter. et Don. 181.
- Ad. IV 5, 56¹⁻²: cf. Don. Ad. IV 5, 57; Hec. III 2, 25; schol. Bemb. Ad. IV 5, 56; Schlee, Schol. Ter. 158, 30; Thes. gl. s. v. qua.
- Ad. IV 5, 58: v. Weinberger, Stud. Vindob. XIV 121 adn. 2.
- " IV 5, 58²: cf. Serv. Aen. IV 231; 431 (aliter I 252); Thes. gl. s. v. prodo.
- Ad. IV 5, 59²: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 109.

- Ad. IV 5, 64: cf. Don. Andr. III 2, 40¹ c. adn. — v. Laemmerhirt l. c. 359. — qui uirtutes mediocritates esse dixerunt] Peripatetici sc., cf. Arist. Eth. Nic. II 5 sq.; Cic. De off. I 25, 89; Acad. pr. II 44, 135; Tusc. III 10, 22; IV 20, 46; al.
- Ad. IV 5, 65³: cf. Don. Andr. I 1, 1.
- „ IV 5, 66²: cf. Don. Eun. II 3, 86³ c. adn.
- „ IV 5, 67²: cf. Don. Ad. III 2, 20.
- „ IV 5, 68³: benigne] cf. Don. Hec. V 2, 2; Thes. gl. s. v. benigne.
- Ad. IV 5, 71²: cf. Ti. Don. Aen. II 707. — v. Hoppe l. c. 28.
- „ IV 5, 72: v. Koenighoff l. c. 9; Dziatzko-Kauer, App. crit. ad h. v.
- Ad. IV 5, 74¹: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 158, 32; Don. Eun. V 3, 2; Ad. V 3, 14; Phorm. I 2, 79; 80; II 3, 34; 49.
- Ad. IV 6, 1: de] cf. Don. Eun. II 2, 49¹ c. adn.; adde Gell. VII 16, 3; Eugr. Heaut. IV 6, 21; Serv. Ecl. II 72; Ti. Don. Aen. I 157; Prisc. III 49, 2. — v. Hoppe l. c. 27.
- Ad. IV 6, 1²: ut] cf. Don. Eun. II 3, 11.
- „ IV 6, 3¹: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Thes. gl. s. v. perreptaui.
- „ IV 6, 4: cf. schol. Bemb. ad h. l.
- „ IV 7, 1³: cf. schol. Bemb. ad h. l.
- „ IV 7, 3¹ et 4¹: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 159, 8.
- Ad. IV 7, 4²⁻³: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 159, 8; Don. Phorm. II 1, 34 (Verg. Aen. II 203); Serv. Dan. Aen. II 203 (Verg.; Cic.); Serv. Aen. II 270 (Verg. Aen. II 203); Ti. Don. Aen. II 57; 203; Ps.-Ascon. Cic. Verr. I 30 (Verg. Aen. II 203). — v. Burckas l. c. 31.
- Ad. IV 7, 4⁴: cf. Serv. Ecl. III 86; Serv. et Serv. Dan. Aen. II 228 (Verg. Ecl. III 86); Serv. Aen. III 181; 240 (Ecl. III 86); IX 641 (Ecl. III 86); Serv. Dan. Geo. I 43 (Ecl. II 22; III 86); Serv. Geo. IV 356 (Ecl. III 86).
- Ad. IV 7, 5¹: cf. Don. Ad. IV 2, 25³ c. adn.
- „ IV 7, 10²: cf. Don. Ad. II 1, 37² c. adn. — v. Smutny l. c. 120.
- Ad. IV 7, 11³: cf. Don. Andr. I 5, 19 (Verg.); Eun. I 2, 17 (Verg.); Hec. IV 3, 3.
- Ad. IV 7, 13¹: cf. Don. Ad. IV 5, 16¹ c. adn.
- „ IV 7, 13²: cf. Don. Ad. I 2, 31; II 1, 43.
- „ IV 7, 15: cf. Eugr. ad h. l.; Don. III 4, 36⁵ c. adn.
- „ IV 7, 17²: cf. Don. Andr. I 1, 75; Varro, De l. l. VI 71.
- „ IV 7, 22: v. Spengel, App. crit. ad h. l.; Kauer, Stud. Vindob. XXII 105.
- Ad. IV 7, 33: v. Rabbow l. c. 314.
- „ IV 7, 34¹: cf. Eugr. et schol. Bemb. ad h. l.

- Ad. IV 7, 36 : Scheidemantel, Quaest. Euanth. 69 sq. proposuit
'mire urbanitatem expressit non contra obiurgantis';
malim 'non' ultro obiurgantis'.
- Ad. IV 7, 37¹: cf. Don. Andr. III 2, 30 (Ad.); Eun. I 2, 112 (Ad.);
Ad. V 3, 49 (Ad. IV 7, 37).
- Ad. IV 7, 37²: cf. Don. Ad. V 3, 8; Phorm. I 4, 12; Cic. Tusc.
IV 9, 21; 12, 27 (exscr. Non. 443, 24); 24, 54; Sueton diff.
p. 274 Reiff. (c. adn.); Isid. diff. verb. 301; de propr. serm.
25; Beck, Diff. script. 65; Albin., De orthogr. VII 305, 5;
Ps.-Front. de diff. VII 530, 11.
- Ad. IV 7, 38¹: cf. Hel. Acron ap. Charis. (Iul. Roman.) I 200,
15 (ad Ad. II 3, 23); Prob. cath. IV 15, 7.
- Ad. IV 7, 43²: memor est scholiasta Horatiani 'uincere Caeci-
lius grauitate' (*Ep. II 1, 59*), cuius etiam meminit ad Hec.
I 2, 63.
-
- Ad. V 1, 1³: cf. Don. Eun. IV 7, 4; Prisc. II 115, 1 (Ter.).
- „ V 1, 1⁴: cf. schol. Bemb. ad h. l.
- „ V 1, 2¹⁻²: cf. schol. Bemb. ad h. l.
- „ V 1, 8: cf. Eugr. ad h. l.
- „ V 1, 12: cf. Don. Phorm. II 1, 35 (Verg.). — v. Hoppe
l. c. 25.
- Ad. V 1, 13: cf. Don. Andr. I 1, 13⁷; schol. Bemb. Ad. V 1, 13
(inde ap. Don. 'quod exierit' sc. Syrus?).
- Ad. V 2, 4³: cf. Don. Ad. IV 2, 46 extr.
- „ V 2, 11: cf. Eugr. ad h. l.; Prisc. III 267, 3 (Ter.).
- „ V 3, 3⁴: cf. Don. Ad. IV 2, 1³.
- „ V 3, 4¹: cf. Serv. Aen. I 133.
- „ V 3, 4³: cf. Serv. Aen. I 58; Asper ap. Ps.-Prob. ad Verg.
Ecl. VI 31 (p. 337, 25 H.; laudat Aen. I 58).
- Ad. V 3, 4⁴: cf. schol. Bemb. ad h. l. (Verg. Ecl. VIII 58); Don.
Andr. IV 2, 12³ (Ad., Verg. Ecl. VIII 58); Serv. Dan. Ecl.
VIII 58. — an omnia accusat] cf. Don. Ad. III 2, 6 (Verg.
Aen.; Ecl.).
- Ad. V 3, 4⁵: cf. Don. Ad. V 4, 30⁷ c. adn.
- „ V 3, 8²: cf. Don. Ad. IV 7, 37² c. adn.
- „ 3, 8³⁻⁴: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Don. Andr. III 5, 16¹
(Verg.).
- Ad. V 3, 10²: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Don. Andr. II 6, 11
c. adn.; adde Varro, De l. l. VI 63; Serv. Dan. Aen. VIII
522; Gell. VII 5, 6; Non. 369, 23 sq. (Verg.); 157, 28 (Plaut.);
Isid. orig. XVII 5, 32; Thes. gl. s. v. putamen.
- Ad. V 3, 14²: qui] cf. Don. Ad. IV 5, 74.
- „ V 3, 18: cf. Cic. de leg. I 12, 34.
- „ V 3, 19¹: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 110.
- „ V 3, 21: cf. Don. Eun. IV 3, 11.

- Ad. V 3, 22: cf. Don. Andr. II 1, 5.
 " V 3, 23: cf. schol. Bemb. ad h. l.
 " V 3, 29: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Arus. VII 513, 31 (Ter.).
 " V 3, 34¹: cf. Don. Ad. II 2, 12.
 " V 3, 45¹: mirum quod in glossario Ps.-Philoxeni (C. Gl. L. II 138, 38) eadem leguntur *ομισηορες ανημενοι ανεταρτοι*, ubi Stephanus (edit. a. 1573) *ανειμενοι* correxit. Unde nascitur suspicio Cuiacium ex glossario suo (v. Goetzii praef. XVI), glossam illam collationi codicis Donatei adscripsisse, Gronovium autem, sicut etiam Lindembrogium, perperam pro veteris codicis lectione habuisse.
 Ad. V 3, 37: cf. Don. Andr. III 2, 22 (Phorm.); Phorm. I 2, 54.
 " V 3, 41: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 111.
 " V 3, 44²: cf. Don. Ad. V 3, 20.
 " V 3, 49²: ne] cf. Don. Ad. III 3, 87 c. adn. — subaudiamus etc.] cf. Schlee, Schol. Ter. 160, 28.
 Ad. V 3, 49³: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Don. Ad. IV 7, 37 c. adn.
 " V 3, 55³⁻⁴: cf. schol. Bemb. ad h. l. — v. Smith l. c. 23.
 " V 3, 57²: cf. Don. Eun. V 2, 60 (Lucil.).
 " V 3, 58²: cf. Don. Andr. III 2, 30; Eun. II 3, 15; Thes. gl. s. v. prorsus.
 Ad. V 3, 61²: cf. Serv. Aen. I 179; Serv. Dan. Geo. I 267; Don. Ars gr. IV 401, 8 (Verg. Aen. I 179); al. — v. Moore l. c. 190; Laemmerhirt l. c. 338; Hoppe l. c. 23 adn.
 Ad. V 3, 62¹: cf. Pomp. comm. V 136, 7 (Ter.).
 " V 3, 62²: cf. Varro, De l. l. VI 4; Cic., Orator 47, 154 (exscr. Non. 60, 18); Quintil. I 6, 30; Isid. orig. V 30, 15; cf. etiam Don. Hec. III 4, 27. — v. Smutny l. c. 124; Smith l. c. 31.
 Ad. V 1, 1²: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Non. 399, 11 (Ter.).
 " V 4, 3: v. Hahn 1870, 6 c. adn. 1.
 " V 4, 4: cf. Don. Phorm. prol. 27; 28; Schlee, Schol. Ter. 161, 2; Serv. Dan. Aen. I 24; Serv. Aen. II 636.
 Ad. V 4, 5¹: v. Smith l. c. 13.
 " V 4, 10²: cf. Don. Ad. I 1, 17.
 " V 4, 12²: cf. schol. Bemb. ad h. l.
 " V 4, 17: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Serv. Aen. III 278 (Ter.); Diom. I 319, 26 (Ter.); Prisc. III 281, 16 (Ter.); 279, 9 (Ter.); 333, 27 (Ter.); Arus. VII 498, 5 (Ter.); Non. 481, 22 (Ter.). — v. Laemmerhirt l. c. 350.
 Ad. V 4, 20¹: v. Hahn 1870, 7; Smith l. c. 12.
 " V 4, 26³: cf. schol. Bemb. ad h. l.
 " V 5, 2: cf. Don. Eun. II 2, 40⁴; Ad. III 3, 19²; V 7, 3¹.
 " V 5, 3³: cf. Don. Ad. V 6, 8.
 " V 5, 4: cf. Schlee, Schol. Ter. 161, 11.
 " V 5, 5⁵: cf. Don. Ad. IV 7, 37³.

- Ad. V 5, 7²: cf. schol. Bemb. Heaut. I 1, 118; Thes. gl. s. v. propediem.
- Ad. V 6, 1²: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Don. Andr. V 5, 1.
- " V 6, 3²: o] cf. Serv. Aen. I 327. — moris est etc.] cf. Don.
- Ad. V 6, 6; Phorm. V 9, 58; Serv. Dan. Aen. I 38; 65; Tib. Don. Aen. I 65; 581. — v. Burckas l. c. 32.
- Ad. II 6, 6¹: cf. Serv. Aen. II 632. — v. Steele l. c. 172.
- " II 6, 6²: v. Don. Ad. II 6, 3² c. adn.
- " II 6, 10²: cf. Serv. Dan. Aen. II 396; Asper ap. Don. Phorm. I 2, 24.
- Ad. V 7, 1²: cf. Serv. Dan. Aen. XI 158; Macrobi. III 3, 6.
- " V 7, 5: v. Weinberger, Stud. Vindob. XIV 129.
- " V 7, 6²: cf. Eugr. ad h. l.; Serv. Aen. I 651; Serv. Dan. Aen. IV 99; 127; Ecl. VIII 30; Lact. Stat. Theb. III 283; Isid. orig. IX 7, 22.
- Ad. V 7, 6³: cf. Serv. Aen. VII 398; Schlee, Schol. Ter. 161, 18; Thes. gl. s. v. hymenaeus.
- Ad. V 7, 10: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Thes. gl. s. v. maceria. — pro 'non altus' Schoell ex codicum lectione 'nunc altus' coniecit 'non cal(c)tus' (cf. 'sine caemento' gloss.).
- Ad. V 7, 16⁵: quod editiones, deteriorum fere librorum scripturam secutae, exhibent, sensu caret; propono hoc: *ivæ quasi hoc dicere insultantes solemus 'nunc minare!' 'nunc si(s) obsiste!'*, cum <quem> afflictum tenemus. ita et Demea Micioni dicit 'iube nunc!' Scholium recte intellexit Hartman, De Ter. et Don. 184.
- Ad. V 7, 17: v. Dziatzko-Kauer, App. crit. ad h. v.
- " V 8, 1¹: cf. Eugr. ad h. l.
- " V 8, 1²: cf. Schlee, Schol. Ter. 161, 25.
- " V 8, 4¹: v. Hahn 1870, 2 sq.
- " V 8, 4²: cf. Eugr. ad h. l.
- " V 8, 4³: cf. Don. Ad. III 2, 54; Serv. Dan. Aen. I 16; Serv. Ecl. III 61.
- Ad. V 8, 5: cf. Don. Ad. III 4, 45³ c. adn.
- " V 8, 6¹: cf. Serv. Aen. V 623.
- " V 8, 8^{2 et 4}: aperta duplicis commenti vestigia, v. Teuber 1881, 10.
- Ad. V 8, 12²: cf. Don. Andr. IV 2, 2; V 3, 19; Eun. I 2, 15; III 3, 30; Ad. II 4, 5; III 2, 38; Phorm. II 1, 24. — v. Sabbadini, 'Studi ital.' III 348.
- Ad. V 8, 15¹: v. Nencini, De Ter. eiusque font. 144 sqq.; Dziatzko-Kauer, Ad. praef. 16.
- Ad. V 8, 15⁴: cf. Don. Andr. V 3, 11.
- " V 8, 16²: cf. Thes. gl. s. v. auctor.
- " V 8, 16³: cf. Don. Eun. II 1, 25³ c. adn.
- " V 8, 19¹: cf. Serv. Don. Aen. I 519; Serv. Aen. III 144.

- Ad. V 8, 20: v. Smith l. c. 19. — age] cf. Don. Ad. II 2, 7³ c. adn.
 „ V 8, 24²: cf. Don. Ad. III 3, 90.
 „ V 8, 27²: cf. Don. Eun. IV 7, 46³ c. adn.; adde Fest. 270, 28; Non. 18, 11; Serv. Aen. VIII 90; Isid. orig. XI 1, 59.
 Ad. V 8, 28¹: cf. Don. Ad. IV 5, 36² c. adn.
 „ V 8, 29¹⁻²: cf. Don. Andr. I 1, 18¹ c. adn.; adde Chrysipp. ap. Diog. Laert. VII 1, 48 (65).
 Ad. V 8, 29³: v. Smutny l. c. 121.
 „ V 8, 35²: v. Smith l. c. 8.
 „ V 9, 2¹: cf. Don. Eun. III 5, 60 et IV 7, 46² c. adn.
 „ V 9, 2²: v. Moore l. c. 186.
 „ V 9, 5: ad hunc verum pertinent, quae Charisius (Iul. Romanus) ex Aconis commento affert I 119, 12; 192, 30; 219, 5.
 Ad. V 9, 7: cf. Schlee, Schol. Ter. 162, 5.
 „ V 9, 8: cf. Arus. VII 468, 30 (Ter.). — ad v. 9 scholion excidisse videtur, cf. Serv. Aen. I 399 et Don. Ad. II 3, 8.
 Ad. V 9, 15¹: cf. Don. Andr. V 4, 36; Eun. V 8, 21.
 „ V 9, 15²: cf. Thes. gl. s. v. perpetuus.
 „ V 9, 16¹: cf. Don. Andr. I 3, 21¹ c. adn.
 „ V 9, 18² τὸ 'serio' delendum videtur, cf. Hartman, De Ter. et Don. 185.
 Ad. V 9, 18³: cf. Don. Andr. IV 4, 3; Eun. II 3, 65; de forma hybrida v. Sabbadini, 'Studi ital.' III 352.
 Ad. V 9, 21: cf. Don. Ad. III 2, 1; 2. — v. Smith l. c. 11.
 „ V 9, 28²: cf. Thes. gl. s. v. subitus.
 „ V 9, 29¹: cf. Don. Dan. III 1, 3².
 „ V 9, 33: cf. Don. Andr. I 3, 9; Eun. V 8, 28.
 „ V 9, 34³: cf. Don. Ad. I 2, 52; 54 (Verg.); Serv. Aen. IV 381 (Ter. Ad. I 2, 54); Rhet. l. m. 45, 15 (Verg.). — v. Volkmann, 'Rhet. d. Gr. u. R.'² 498; Laemmerhirt l. c. 353.
 Ad. V 9, 37¹: cf. Thes. gl. s. v. secundo; Non. 169, 30; Serv. Aen. III 36. — alii] cf. Schlee, Schol. Ter. 123, 17; Thes. gl. s. v. obsecundo. — Animadvertendum, qui scholium 1 scripsit, eum in codice suo legisse SECYNDARE, deinde scholion transcriptum esse in librum, qui exhibebat OBSECYNDARE, quod nunc in lemmate legitur; unde manifestum est eum, qui schol. 2 addit, post transcriptionem demum in Donati commento operam suam collocasse. illi alii quoque, quos prior scholiasta laudat, OBSECYNDARE habuerunt, quod efficitur interpretamento 'obsequi'.

Hecyra.

Hec. praef. I 1: cf. Vita Ter. 10; Eugr. Hec. prol. in. — v. Gerstenberg, De Eugraphio 53; Nencini, De Ter. eiusque font. 50 sqq.; Leo, 'Plaut. Forsch.' 126 adn. 4; Dziatzko-Hauler, Phormio p. 18 adn. 1. — Hecyra autem dicitur] cf. Don. Hec. II 1, 4¹; II 1, 45²; Schlee, Schol. Ter. 140, 9; Eugr. Hec. prol. 1; cf. etiam De com. VI 4.

Hec. praef. I³: cf. Don. Eun. praef. I 9; Ad. praef. I 3; Euanth. II 6. — v. Scheidemantel, De Euanthio 34 sq.

Hec. praef. I 4^{*}: in subditis] sc. praef. c. III. — cf. Don. Ad. praef. I 4^{*}. — v. Rabbow, De Donati comm. 322.

Hec. praef. I 6: cf. Don. Hec. prol. I 1³. — v. Rabbow l. c. 328 sq.

Hec. praef. I 8: cf. Don. Hec. praef. III 1; I 1, 1¹ c. adn.

„ praef. I 9: cf. Euanth. III 4; Don. Eun. I 2, 118; Hec. II 1, 1³; III 2, 2²; V 1, 1¹; 30; V 2, 8³; 10; V 3, 42. — v. Scheidemantel l. c. 52 sq.; Smutny, De schol. Ter. auct. et font. 102.

Hec. praef. II: huic argumento metricam formam restituere conati sunt Sabbadini, 'Bollettino di filol. class.' I 20 sic:

... uitiatum in tenebris ante nuptias
Cui..... extorserat anulum
... meretricem amans dum ignorat Pamphilus
Uxorem duxit gravidam ex compressu suo.
Peregre profectus cum reliquisset domi,
... rediens
Parientem offendit furtim apud matrem suam.
Quare commotus repudium parentibus
Dum parat inuitis et causam haud scientibus,
Tandem per meretricem
Apud quam inuentus anulus, cognoscit et
Vitiatam a se uxorem et natum ex se filium';

Smutny l. c. 101 sic:

'Vitiatum in tenebris anulum cui extorserat,
Uxorem duxit gravidam ex compressu suo.
Profectus peregre cum reliquisset domi
Rediens parientem offendit ad matrem suam.
Quare commotus dum inuitis parentibus
Parat repudium causam nescientibus,
Cognoscit tandem per meretricis anulum
Vitiatam uxorem et ex se natum filium.'

Hec. praef. III 1: cf. praef. I 9 c. adn.

„ praef. III 3: v. Rabbow l. c. 335.

„ praef. III 5: v. Rabbow l. c. 334.

Hec. praef. III 6: cf. Don. Andr. praef. II 3; III 6; Eun. praef. I 5*; Ad. praef. I 4*; III 7. — v. Scheidemantel l. c. 32 c. adn. 1; Leo, 'Plaut. Forsch.' 209 sq.; Smutny l. c. 105 c. adn. 4.

Hec. prol. I 1²: cf. Serv. Aen. I 267 (Ter.); Arus. VII 494, 14 (Ter.). — v. Laemmerhirt, De prisc. script. locis a Servio allatis 349; Smith, 'Archaisms of Terence' 27.

Hec. prol. I 1³: cf. Don. Hec. praef. I 6; didasc. codd. Ter.

Hec. prol. I 1⁴: conquestionem] cf. Eugr.

" prol. I 5 et 7: cf. Don. Hec. prol. II 7; 32.

" prol. I 1⁸: σύλληψις] v. Hahn 1870, 5. — παρονομασία] v. Hahn 1870, 13.

Hec. prol. I 2²: cf. Cic. de nat. deor. II 4, 11 ('uitio creatos consules'); Liv. VIII 15, 6; XXIII 31, 13.

Hec. prol. I 2³: cf. Don. et schol. Bemb. Eun. I 1, 34; Serv. et Serv. Dan. Georg. I 151; Thes. gl. s. vv. calamitas et grando. — v. Hartman, De Ter. et Don. 185; Steup, De Probis 98.

Hec. prol. I 3³: cf. Don. Andr. I 1, 1²; al.

" prol. I 3⁴: novum scholion sic constituit Schoell: An 'hecyra' dicatur, hoc est quae sit omnino <suspecta>; cf. Ter. Hec. II 3, 4; vulgo legitur 'an Hecyra sciri dicatur, quae scita sit nomine'. Mihi non liquet, nisi quod aliquam rationem inter hoc scholion et II 1, 4¹ (cf. II 1, 45²) intercedere suspicor.

Hec. prol. I 4¹: a derivatione causae... ad commutationem causae ind.] cf. Eugr. Hec. in.

Hec. prol. I 4³: cf. Don. Eun. IV 2, 14³ c. adn.

" prol. I 5: cf. Don. Ad. III 2, 48².

" prol. I 7¹: cf. Don. Andr. III 2, 18²⁻³ c. adn.; adde Hec. prol. II 30, quo scholio nititur Schoellii supplementum.

Hec. prol. I 8: cf. Eugr. ad h. l.

" prol. II 1¹: Caecilio, magno tunc poetae] cf. Don. Hec. prol. II 3¹.

Hec. prol. II 2²: cf. Eugr. ad h. l.; Thes. gl. s. v. exoro; Don. Andr. prol. 24 (Hec.); Lact. Stat. Theb. I 666 (Ter.).

Hec. prol. II 3²: cf. Don. Phorm. II 3, 15 (Verg.); Ars gr. IV 374, 28 (Verg.); Prisc. II 92, 9 (Verg.); Serv. Aen. VI 304 (Varro-Plinius); Aen. V 409 (Varro); Isid. orig. XI 2, 25 (Ter.) — 26; Wilmanns, De Varron. libr. gramm. 158; Beck, Plin. libr. dub. serm. rell. 41.

Hec. prol. II 4¹: v. Hahn 1870, 7.

" prol. II 4¹: cf. Don. Andr. prol. 27.

" prol. II 6: a simili argumentum] cf. Eugr. Hec. prol. II 12; 21.

- Hec. prol. II 7²⁻³: cf. Gell. X 13; Thes. gl. s. v. partim.
 „ prol. II 7⁴: cf. Don. Hec. prol. I 1⁷ c. adn.; Andr. prol. 27.
 „ prol. II 9⁴: cf. Rhet. lat. min. 5, 17; 64, 13. — v. Volk-
 mann, 'Rhet. d. Gr. u. R.'² 480.
 Hec. prol. II 10²: cf. Don. Eun. IV 7, 1; V 4, 45; Ad. II 2, 29;
 Phorm. I 4, 47.
 Hec. prol. II 11¹: v. Hahn 1870, 11 sq., apud quem hic locus
 desideratur; Smith l. c. 11.
 Hec. prol. II 11²: iterum causa honestatis] spectat ad II 5.
 „ prol. II 12²: cf. Don. Hec. IV 4, 22; Andr. II 6, 12⁶ c. adn.;
 adde Serv. Aen. II 462; Pomp comm. V 229, 5 sq.
 Hec. prol. II 12³: cf. Eugr. ad h. l.
 „ prol. II 14: cf. Don. Phorm. prol. 22; Ars gr. IV 392, 10;
 Serv. Aen. I 34. — v. Smith l. c. 31.
 Hec. prol. II 20²: inter se cohaerent schol. 20²; 21³; 22¹; 23;
 24. — cf. Don. Hec. prol. II 47; Eugr. 44; Auct. ad Her.
 I 5, 8.
 Hec. prol. II 21²: cf. Eugr. ad h. l.
 „ prol. II 22¹: cf. Auct. ad Her. l. c.
 „ prol. 25⁴: cf. Don. Ad. II 1, 17 c. adn.; Smutny l. c.
 119 adn. 2.
 Hec. prol. II 26^{1 et 3}: cf. Eugr. Hec. prol. II 21.
 „ prol. II 26²: cf. Don. Andr. I 1, 7.
 „ prol. II 27¹: v. P. Thomas, Hec. ad h. v.
 „ prol. II 27³: v. Weinberger, Stud. Vindob. XIV 120 adn. 1.
 „ prol. II 30: cf. Don. Hec. prol. I 7¹ c. adn.
 „ prol. II 31¹: cf. schol. Bemb. Eun. prol. 22 (Ter. Hec.;
 Hor. a. p. 189); Euanth. II 2; III 1; Don. Eun. praef. I 5*;
 Ad. praef. I 4*; Hec. praef. I 4*; item omnium praefationum
 cap. III. — v. Leo, 'Plaut. Forsch.' 205 sqq.
 Hec. prol. II 32: cf. Don. Hec. prol. I 1⁵.
 „ prol. II 35^{1 et 3}: apertum vestigium duplicis commentii!
 „ prol. II 35²: cf. Thes. gl. s. v. turba; Dig. XLVII 8, 4
 (Labeo).
 Hec. prol. II 38¹: ἐπιπλήξῃς] cf. Rhet. lat. min. 44, 8.
 „ prol. II 42³: v. Hahn 1870, 12.
 „ prol. II 47¹: cf. Don. Hec. prol. II 2³; 20¹.
 „ prol. II 47²: cf. Don. Hec. prol. II 20².
 „ prol. II 47⁴: v. Hahn 1870, 12.
 „ prol. II 48¹: v. Gerstenberg, De Eugr. 71.
 „ prol. II 48²: cf. schol. Bemb. Heaut. prol. 10.
 „ prol. II 49²: cf. Eugr. ad v. 39.
 „ prol. II 49³: v. Dziatzko-Hauler, Phormio p. 33 c. adn. 7;
 Weinberger, Stud. Vindob. XIV 124.

- Hec. I 1, 1¹: cf. Euanth. III 2; Don. Hec. praef. I 8. — v. Scheide-
mantel, Quaest. Euanth. 65; Karsten, De scholiis quibusdam
Don. ad Ter. 206 sq.; Nencini, De Ter. eiusque font. 57 sq.
— cf. etiam Eugr. ad h. l.
- Hec. I 1, 1²: errat Scheidemantel l. c. adn. 1 vulgatam lectio-
nem secutus.
- Hec. I 1, 1³: cf. Euanth. III 4; Don. Eun. I 2, 118; Hec. praef.
I 9; III 2, 2; V 1, 1; 30; V 2, 8; 10; V 3, 42. — v. Scheide-
mantel l. c. 52 sq.
- Hec. I 1, 1⁴: cf. Don. Andr. III 2, 6° (Hec.); Serv. Aen. I 644
(Hec.). — v. Laemmerhirt l. c. 354 c. adn. 3.
- Hec. I 1, 1⁵: quidam] sine dubio commentator ille, qui Latinam
fabulam cum Graeca contulit, Terentium ex Apollodoro
corrigere voluit, sicut Andr. III 4, 13 ex Menandro; eundem
ni fallor habemus ad Eun. I 1, 1⁷ et Phorm. I 1, 15°, unde
simul apparet eum a Probo diuersum fuisse et post eum
commentum suum composuisse. Fortasse ex scholio ad Ad.
III 2, 25 recte colligitur Asprum fuisse illum commenta-
torem, sed haec hic tetigisse sat habeo. V. etiam adn. ad
Hec. III 4, 26³.
- Hec. I 1, 1⁶: cf. Don. Hec. III 1, 5.
" I 1, 2³: cf. Don. Andr. III 1, 2¹ c. adn.; Phorm. I 2, 26.
" I 1, 3²⁻³: cf. Don. Andr. III 2, 9² c. adn.; Phorm. I 2, 93;
" Eugr. Hec. I 1, 3 (Verg.); Eun. III 1, 7 (Verg.); Schlee, Schol.
Ter. 141, 18.
- Hec. I 1, 6²: cf. Don. Ad. IV 2, 33² c. adn.
" I 1, 6³: cf. Don. Andr. IV 1, 55; Ad. III 3, 59; Phorm. II
3, 81; adn. ad Ad. I 1, 25¹.
- Hec. I 1, 6⁴: cf. Don. Andr. II 2, 14.
" I 1, 8¹: cf. Don. Eun. V 2, 3; Hec. I 2, 52; 75.
" I 1, 8²: lacerare] cf. Beck, Diff. script. 67, 4.
" I 1, 8³: imminuas] cf. Thes. gl. s. v. mutilo; Schlee, Schol.
Ter. 141, 20. — mutili] cf. Thes. gl. s. v. mutilis; Schlee,
Schol. Ter. l. c. — mulciber] cf. Don. Ad. I 2, 10¹ c. adn.;
ultima consentiunt cum Eugr. Hec. I 1, 8 et Serv. (et Serv.
Dan.) Aen. VIII 724. — v. Smutny l. c. 119.
- Hec. I 1, 9¹: cf. Don. Phorm. II 3, 25 et 26.
" I 1, 9²⁻³: 6: eximius] cf. Eugr. ad h. l.; Fest. P. 82, 3;
" Macrob. Sat. III 5, 6. — egregius] cf. Don. Andr. I 1, 31¹
c. adn.; adde Fest. P. 80, 16; 23, 8; Thes. gl. s. v. egregius.
— lectae] cf. Serv. Aen. IV 57.
- Hec. I 1, 10¹: cf. Don. Andr. I 1, 63² (Hec.); Phorm. I 2, 30²
(Hec.). — v. Hahn 1872, 6.
- Hec. I 1, 11¹: cf. Don. Hec. II 1, 43².
" I 1, 11²: cf. Don. Eun. II 2, 9² c. adn.; Sabbadini, 'Studi
Ital.' III 351 coniecit 'immunificos', quod esset *ἄν. λει.*

- Hec. I 1, 14²: cf. Thes. gl. s. v. iniurius.
 " I 1, 18; cf. Ovid. Met. VII 43.
 " I 2, 1²: cf. Eugr. ad h. l. — v. Gerstenberg, De Eugr. 65.
 " I 2, 1⁴: cf. Schlee, Schol. Ter. 141, 26.
 " I 2, 2²: cf. Festus 214, 8; Festus P. 215, 8; Non. 44, 16. —
 v. Smutny l. c. 125.
 Hec. I 2, 3⁴: cf. Don. Ad. I 1, 1.
 " I 2, 4: cf. Don. Andr. II 2, 33 (Hec.); Eun. II 1, 10 (Hec.);
 Eugr. ad h. l. (Hec.) et Andr. II 2, 33; Schlee, Schol. Ter.
 141, 30; Serv. Dan. Geo. I 125 (Ter.); Charis. (Iul. Rom.)
 I 207, 7 (Ter.). cf. etiam Rh. l. m. 58, 18. — v. Steele,
 'Arch. in Verg.' 172; Smith l. c. 22.
 Hec. I 2, 5¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 141, 31; Thes. gl. s. vv.
 alias et alias dico.
 Hec. I 2, 8¹: v. Smith l. c. 23.
 " I 2, 8³: cf. Non. 46, 6; Serv. Aen. III 441; Cic. Orat. 48,
 160. — v. Smith l. c. 31; 32.
 Hec. I 2, 11⁴: cf. Eugr. Hec. I 2, 10 sq.
 " I 2, 12¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 142, 1; Don. Ad. V 9, 15.
 " I 2, 13¹: coniungenda scholia 13¹ et 13⁴, fort. etiam 13².
 " I 2, 15: cf. Schlee l. c. 2.
 " I 2, 16¹: τὸ 'iterum' ad schol. 11⁴ spectat; ceterum cohae-
 rent scholia 16¹, 17, 19¹.
 Hec. I 2, 19³: cf. Don. Ad. I 2, 36; 63; Phorm. I 2, 41. —
 v. Ribbeck, Proleg. Verg. 184.
 Hec. I 2, 19⁴: cf. Schlee, Schol. Ter. 142, 2.
 " I 2, 19⁵: cf. Eugr. ad h. l.
 " I 2, 20: cf. Thes. gl. s. v. commode.
 " I 2, 22³ et ⁴: manifestum duplicis commentu vestigium. —
 v. Teuber 1881, 11.
 Hec. I 2, 27²: cf. Schlee, Schol. Ter. 142, 4; Thes. gl. s. v. si
 iure (leg. in re) est.
 Hec. I 2, 29²: v. Kauer, Stud. Vind. XXII 112 adn.
 " I 2, 31¹: cf. schol. Bemb. Heaut. III 1, 54.
 " I 2, 32: v. Laemmerhirt l. c. 366.
 " I 2, 38: cf. Don. Ad. V 3, 8³.
 " I 2, 39¹: cf. Serv. Dan. Aen. II 13.
 " I 2, 39³: cf. Serv. Aen. I 667; Thes. gl. s. v. ut.
 " I 2, 39⁵: cf. Schlee, Schol. Ter. 142, 6.
 " I 2, 41¹: cf. Don. Eun. III 3, 16; III 5, 3; Thes. gl. s. v. cum.
 " I 2, 47¹: v. Hahn 1872, 11.
 " I 2, 48¹: eadem de verbo 'obtundere' leguntur Don. Andr.
 II 2, 11⁴; cf. Eun. III 5, 6; Ad. I 2, 33; Serv. Dan. Aen. IV
 448 (Ter.).
 Hec. I 2, 48³: cf. Don. Hec. I 2, 81. — efficimus] cf. Don. Andr.
 I 1, 4.

- Hec. I 2, 48⁶: cf. Don. Hec. I 2, 59.
 " I 2, 50: cf. Don. Hec. III 3, 43.
 " I 2, 51³: cf. Don. Hec. I 2, 53².
 " I 2, 52²: cf. Don. Hec. I 1, 8 c. adn.
 " I 2, 53¹: cf. Don. Andr. IV 1, 59.
 " I 2, 53²: cf. Don. Hec. I 2, 51³.
 " I 2, 53³: cf. Eugr. ad h. l. (Verg.).
 " I 2, 53⁴: coniungendum cum schol. 56^{2 et 3}.
 " I 2, 54: cf. Don. Eun. II 2, 30.
 " I 2, 56¹: v. Hahn 1872, 6.
 " I 2, 56⁴: cf. Don. Hec. I 2, 58; III 5, 32.
 " I 2, 56⁵: cf. Don. Andr. I 3, 16; Eun. II 2, 13; Ad. II 1, 50; Hec. I 2, 73; V 3, 7.
 Hec. I 2, 59²: cf. Don. Hec. I 2, 48⁶; Ps.-Acron Hor. serm. I 7, 6—8; Schlee, Schol. Ter. 142, 8.
 Hec. I 2, 60²: cf. Quintil. IV 2, 31 sqq.
 " I 2, 60³: cf. Serv. Aen. IV 458 (exscr. Isid. orig. IX 7, 12); adde Serv. Aen. VI 219 (Ennius).
 Hec. I 2, 61: alteri commento tribuendum schol. 61¹, alteri 61^{2 et 4}, fort. etiam 61⁵. — v. Teuber 1881, 14.
 Hec. I 2, 63¹: intentio] addito 'una' augetur significatio τοῦ 'mecum', non enim illud hic *παρέλκεται*, sicut schol. 56¹ annotatum; cf. etiam Gell. VI 7, 5.
 Hec. I 2, 63² et 64 ad eundem auctorem redeunt; ex altero commento fluxit schol. 63³, unde factum, ut schol. 64 inter 63² et 63³ poneretur.
 Hec. I 2, 63³: cf. Eugr. ad h. l.
 " I 2, 65²: aliquo modo comparari potest Auct. ad Her. IV 44, 57.
 Hec. I 2, 73¹: cf. Thes. gl. s. v. decerno.
 " I 2, 73²: cf. Don. Hec. I 2, 56² c. adn.
 " I 2, 75¹: cf. Don. Hec. I 1, 8¹ c. adn.
 " I 2, 75³: de codd. dett. lectione v. Arch. lexic. lat. XII 284.
 " I 2, 78¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 142, 16.
 " I 2, 81: cf. Don. Hec. I 2, 48³ c. adn.; Andr. I 1, 120⁶; Phorm. I 2, 71; Thes. gl. s. v. denique.
 Hec. I 2, 84²: cf. Serv. et Serv. Dan. Aen. I 536 (v. Thilo praef. XXII adn. 1); Isid. orig. IX 7, 7; X 215; Varro, De l. l. VII 80; Festus P. 224, 17; Festus 249, 1 (Fest. P. 248, 1); Non. 23, 17 et 19 (Ter.); schol. Bemb. et Eugr. Heaut. II 1, 15; Ps.-Acron Hor. serm. II 6, 66; Thes. gl. s. vv. procax, procare, procacitas, procus. — v. Smutny l. c. 120.
 Hec. I 2, 85¹: atqui immo] cf. Thes. gl. s. v. atqui. — legitur et atque] sic Ter. codd. praeter A.
 Hec. I 2, 92⁴: cf. Don. Andr. II 3, 15.
 " I 2, 92⁵: cf. Serv. et Serv. Dan. Aen. IV 13; Ti. Don. ad h. v.

- Hec. I 2, 93²: cf. Don. Andr. IV 4, 38; Ad. III 2, 2. — v. Hahn 1870, 13; Smith l. c. 11.
- Hec. I 2, 95¹: cf. Eugr. ad h. l.
- „ I 2, 96²: cf. Don. Andr. I 1, 78³ c. adn.; Phorm. I 2, 45; V 1, 23.
- Hec. I 2, 98¹: cf. Eugr. ad h. l.
- „ I 2, 98²: cf. Thes. gl. s. v. extrudo.
- „ I 2, 99³: cf. Don. Ad. prol. 15 (Plaut. Mil. gl. I 1, 5) — schol. Bemb. Heaut. II 1, 13. — v. Smith l. c. 14.
- Hec. I 2, 103¹: cf. Don. Andr. I 4, 2.
- „ I 2, 103²: cf. Don. Andr. I 2, 24; V 2, 4; Ad. IV 2, 41; Hec. III 5, 9; Serv. Dan. Aen. X 48; Thes. gl. s. v. sane.
- Hec. I 2, 105²: cf. Don. Andr. IV 1, 15⁵.
- „ I 2, 108^{2 et 5}: cf. Don. Ars gr. IV 383, 11; Prob. Inst. art. IV 157, 18; al.; Thes. gl. s. v. patior.
- Hec. I 2, 110¹: cf. Don. Hec. V 3, 2². — v. Smith l. c. 27.
- „ I 2, 114¹: cf. Don. Phorm. I 2, 52¹ (Verg.); Serv. Dan. Aen. I 527.
- Hec. I 2, 114²: cf. Don. Hec. III 2, 10³.
- „ I 2, 114⁴: cf. Don. Hec. III 1, 5; IV 1, 4²; V 4, 28; Gell. II 19, 2.
- Hec. I 2, 117¹: v. Hahn 1872, 6.
- „ I 2, 118²: v. Hahn 1870, 6.
- „ I 2, 119¹: cf. Non. 318, 20 (Ter.).
- „ I 2, 121: cf. Don. Ad. II 1, 37² c. adn.; Serv. Ecl. IX 6. — v. Laemmerhirt l. c. 370; Smutny l. c. 120.
-
- Hec. II 1, 1¹: v. Gerstenberg l. c. 64 sq.
- „ II 1, 1²: cf. Don. Hec. praef. I 9; III 2, 2; V 2, 8. — v. Scheidemantel l. c. 52.
- Hec. II 1, 1⁵: cf. Eugr. ad h. l.
- „ II 1, 1⁷: cohaerent inter se schol. 1⁵, 1⁷, 2².
- „ II 1, 4¹: cf. adn. ad Don. Hec. prol. I 3¹.
- „ II 1, 4²: cf. Hieron. adv. Iovin. p. 317 vol. II Valla (Ter.); in Mich. 7 (Ter.).
- Hec. II 1, 5¹: aliud argumentum] hoc scholion cum schol. II 1, 2¹ ad unum auctorem referendum est.
- Hec. II 1, 5²: cf. Agroec. de orth. VII 122, 20.
- „ II 1, 8¹: et haec ἐμπειρίας coepit] cf. schol. 1².
- „ II 1, 8²: v. Rabbow, De Don. comm. 311 adn.
- „ II 1, 9²: cf. Don. Ad. III 4, 32² c. adn.
- „ II 1, 9³: v. Hahn 1872, 2. — Scholiasta legit 'di bene ament', ut est in lemmate schol. 9¹ (= Ter. codd. D² G), at in codice, unde schol. 9^{2 et 3} descripta sunt, τὸ 'bene' deerat (= Ter. codd. ACP).

- Hec. II 1, 10¹: cf. Don. Andr. III 3, 18; Hec. IV 2, 3.
 " II 1, 11¹: cf. Isid. orig. II 21, 45; Rhet. gr. I 352, 26 Sp.;
 adn. ad Don. Hec. III 4, 26¹.
 Hec. II 1, 11³: cf. Don. Hec. I 2, 114⁴ c. adn.
 " II 1, 12: amare *παρ' ἔξιν* schol. 23 habes 'amare pro merito
 to ... contra meritum': quo nititur Schoellii supplementum.
 Hec. II 1, 13²: *δεινότης*] immo *δεινότης*; cf. Quintil. VI 2, 24;
 Rhet. l. min. 120, 9, sed Andr. V 4, 7¹ (et Ad. III 3, 56 ex
 suppl. Stephani) eodem sensu adhibetur vox *δεινότητος*, qua
 quidam orationis character significatur. — v. Volkmann,
 'Rhet. d. Gr. u. R.'² 537 sqq.
 Hec. II 1, 13³: cf. Isid. Diff. verb. 139 (= Beck, Diff. script.
 50, 12) 'turpis' ad animum refertur.
 Hec. II 1, 15¹: cf. Serv. Aen. X 532 (Ter.); Gell. II 13; August.
 De civ. dei XVI 40 (Sueton. rell. 277, 12 Reiff.). — v. Laem-
 merhirt l. c. 350.
 Hec. II 1, 17¹: cf. Don. Hec. IV 1, 10 (Hec. II 1, 17); Serv. et
 Ti. Don. Aen. IV 216 (Don. laud. Ter.); Eugr. Heaut. V 3, 4
 (Ter. Hec.).
 Hec. II 1, 17³: idem Vergili versus laudatur ab Eugr. ad h. l.
 " II 1, 17⁵: v. Nencini, De Ter. eiusque font. 59 adn. 1.
 " II 1, 19: cf. Don. Eun. IV 4, 10 c. adn.
 " II 1, 23: cf. Don. Hec. II 1, 27².
 " II 1, 33¹: cf. Don. Andr. prol. 8 (Verg.); Serv. Dan. Aen.
 II 20; Asper, Gramm. Verg. (Serv. ed. Thilo-Hagen III 2)
 536, 12.
 Hec. II 1, 36³⁻⁵ et 37¹⁻² duplicem commenti originem mani-
 festant.
 Hec. II 1, 37³: quidam etc.] sic Eugr. ad h. l. — v. Gersten-
 berg l. c. 48; 55.
 Hec. II 1, 38 et 40: cf. Eugr. ad h. l.
 " II 1, 41²: cf. Thes. gl. s. v. enim; Schlee, Schol. Ter.
 143, 2.
 Hec. II 1, 41³: cf. Eugr. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. l. c.;
 Festus P. 184, 6; Non. 361, 5; Thes. gl. s. v. oppido. —
 v. Smutny l. c. 124.
 Hec. II 1, 42: cf. Eugr. Hec. II 1, 41.
 " II 1, 43¹: cf. Don. Hec. II 1, 19 c. adn.
 " II 1, 43²: cf. Don. Hec. I 1, 11¹.
 " II 1, 44¹: cf. Don. Hec. III 1, 14. — ab initio ad finem]
 sic Iul. Vict. (Rhet. l. m.) 386, 33. — v. Gerstenberg l. c. 73.
 Hec. II 1, 43²: cf. Eugr. Hec. II 1, 41.
 " II 1, 45¹ et ³ ex diuersis eiusdem originis commentis
 fluxerunt.
 Hec. II 2, 1¹: cf. Eugr. ad h. l.
 " II 2, 1²: cf. Schlee, Schol. Ter. 143, 5.

- Hec. II 2, 1⁴ et 2: haec duo scholia propter laudatum eundem Ad. versum ex uno commento vix derives.
- Hec. II 2, 3¹: cf. Don. Phorm. IV 5, 4.
- " II 2, 4¹: cf. Don. Eun. V 2, 66; Thes. gl. s. v. optime.
- " II 2, 4²: legitur et 'hinc'] sic cod. Ter. *A* ante corr.
- " II 2, 6²: deest 'tamen'] sc. quod responderet τῷ 'etsi' v. 5, ut docet expressis verbis Iul. Romanus (ex Acronis commento?) ap. Charis. I 229, 3 de anacolutho in his Ter. vv. agens; reicienda igitur quae Hahn 1872, 10 sq. disputavit.
- Hec. II 2, 8¹⁻²: cf. Don. Ad. II 3, 4; Eun. V 4, 8.
- " II 2, 9¹: cf. Eugr. ad h. l.
- " II 2, 10: cf. Don. Andr. III 2, 12.
- " II 2, 12¹: cf. Rhet. l. m. 191, 19; 459, 33; 497, 2; al.
- " II 2, 15: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 112 adn. 1.
- " II 2, 21: scholia 21⁵ et 21⁶ olim illi commento, ad quod pertinet scholion 21⁴, in margine adscripta fuisse videntur, cui scholio ex altero commento additum est schol. 21⁷.
- Hec. II 2, 25^{1 et 2}: hic quoque duplicis commenti vestigium manifestum.
- Hec. II 2, 25²: eho] cf. Don. Andr. I 2, 13; III 2, 20; IV 1, 43; 4, 9; V 4, 43.
- Hec. II 2, 25⁴: cf. Don. Andr. prol. 8⁷; Eun. prol. 44.
- " II 2, 26: cf. Don. Phorm. I 4, 25; Andr. I 1, 34¹ c. adn.; IV 2, 11; Gell. VI 7, 5 sq.; Serv. et Serv. Dan. Aen. XII 816 (Ter.).
- Hec. II 2, 27²: fort. iungendum cum schol. 28³.
- " II 2, 30²: cf. Don. Eun. II 3, 50; 72; Ad. II 2, 39; cf. etiam Eun. I 2, 111.
- Hec. II 2, 31: cf. Don. Eun. III 3, 31²; IV 6, 25²; Serv. Aen. IV 154.
- Hec. II 3, 1²: cf. Don. Hec. prol. II 42. — v. Smith l. c. 11.
- " II 3, 3³: cf. Don. Andr. I 5, 54; Hec. III 2, 3.
- " II 3, 4²: cf. Don. Hec. III 1, 12.
- " II 3, 6: cf. Don. Eun. IV 7, 9; Hec. III 1, 54; IV 1, 38; Phorm. II 3, 34; 49; Thes. gl. s. v. qui.
- Hec. III 1, 1¹: cf. Eugr. ad h. l.; praeterea nota hanc seriem scholiorum rhetoricorum: 1³, 1⁴, 2¹, 2², 3, 4¹.
- Hec. III 1, 2³: cf. Eugr. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 143, 19; Non. 370, 25 sq.; Sacerd. VI 433, 3 (Ter.); aliter Beck, Diff. script. 75, 6 = Gr. L. VII 522, 1 ex Diom. I 368, 8 ni fallor; cf. etiam Serv. Aen. I 144.
- Hec. III 1, 4³: cf. Explan. in Don. IV 558, 19.
- " III 1, 5: cf. Don. Hec. II 1, 11³ c. adn.

- Hec. III 1, 6³: v. Hahn 1870, 9.
 " III 1, 6⁶: cf. Eugr. ad h. l. (Verg.), qui et ipse 'locutionis';
 cf. etiam Serv. Dan. Aen. X 244.
 Hec. III 1, 8³: cf. Don. Hec. III 1, 17².
 " III 1, 12¹ et 12³ scholia parallela.
 " III 1, 12⁴: cf. Don. Hec. II 3, 4².
 " III 1, 14²: desiderantur adnotationes de locis in re et post
 rem, cf. schol. 14³; cf. etiam 20¹.
 Hec. III 1, 14³: cf. Don. Hec. II 1, 44¹ c. adn.
 " III 1, 16²: cf. Don. Andr. I 5, 15⁴.
 " III 1, 16³: v. Sabbadini, 'Bollett. di fil. class.' I 20.
 " III 1, 17¹: cf. Thes. gl. s. v. uix.
 " III 1, 18²: cf. Don. Eun. I 2, 87 c. adn.; Ad. III 2, 37.
 " III 1, 20¹: cf. Don. Hec. III 1, 14³.
 " III 1, 20²: cf. Don. Eun. I 2, 87; III 3, 22; 5, 65; de con-
 iunctione 'porro' cf. Don. Andr. I 5, 43; Ad. III 2, 37; Serv.
 Dan. Aen. IX 188.
 Hec. III 1, 22²: cf. Agroec. de orth. VII 116, 23; Non. 357, 31;
 Serv. Aen. I 20.
 Hec. III 1, 26²: cf. Don. Eun. V 2, 55.
 " III 1, 27¹: v. Moore, 'Tropes a. fig. of Verg.' 184. — alii]
 cf. 27⁴.
 Hec. III 1, 29²: cf. Schlee, Schol. Ter. 143, 27.
 " III 1, 29³: cf. Isid. Diff. verb. 301; Beda de orthogr. VII
 276, 3 (= VII 530, 11).
 Hec. III 1, 32¹: cf. Eugr. ad h. l.
 " III 1, 30^{3 et 5} cf. Don. Phorm. I 4, 47; Schlee, Schol. Ter.
 117, 20; Serv. Aen. I 41; Festus 174, 32; Isid., De propr.
 serm. 154; Gr. L. VII 524, 21; Thes. gl. s. vv. noxa et
 noxia.
 Hec. III 1, 31³: v. Hahn 1872, 12.
 " III 1, 33¹: v. Koenigshoff, De schol. in Ter. 5 sq.; Richter,
 Don. comm. 11 adn. 3; Smith l. c. 30.
 Hec. III 1, 33²: cf. Schlee, Schol. Ter. 144, 3.
 " III 1, 33³: legitur et 'consciuisse' cf. Ter. cod. A, ubi
 pro 'conciuerit' (sic rell. codd.) correctum est 'conciuisset'.
 Hec. III 1, 33^{4 et 5} Schoell in unum contraxit et hanc effecit
 differentiam: 'conciuisse' est rem nouam fecisse, 'consci-
 uisse' decretam fecisse.
 Hec. III 1, 35¹: cf. Don. Eun. IV 4, 44; Ad. I 1, 46; Eun. V 8,
 28 c. adn. — sursum deorsum] Eun. II 2, 47. — hac illac]
 Heaut. III 2, 1; cf. Eun. I 2, 25. — *ἐνω ὑπότω*] cf. Thes. gl. s. v.
 sursum deorsum.
 Hec. III 1, 38³: cf. Don. Eun. III 2, 1² c. adn.
 " III 1, 41¹: cf. Serv. Aen. I 92 (Ter.). — v. Laemmerhirt l. c.
 353 sq.

- Hec. III 1, 42¹ et 42² duplicem commenti originem produunt;
hinc et qui nunc legitur ordo scholiorum perturbatus.
- Hec. III 1, 45¹: cf. Don. Phorm. I 4, 23³.
- „ III 1, 45²: cf. Thes. gl. s. v. affectus; Schlee, Schol. Ter.
144, 6.
- Hec. III 1, 53: cf. Don. Ad. IV 5, 23 c. adn.
- „ III 1, 54²: cf. Don. Hec. II 3, 6 c. adn.
- „ III 2, 1¹: cf. Eugr. ad h. l. et v. 5. — v. Gerstenberg
l. c. 65.
- Hec. III 2, 2²: cf. Don. Hec. I 1, 1³ c. adn.
- „ III 2, 3: cf. Don. Andr. I 5, 54; Hec. II 3, 3.
- „ III 2, 4¹: cf. Serv. Aen. VII 454.
- „ III 2, 4²: cf. Don. Ad. IV 4, 14 c. adn.; Hec. III 2, 5.
- „ III 2, 6: cf. Don. Hec. III 1, 52.
- „ III 2, 10²: cf. Don. Hec. I 2, 114.
- „ III 2, 12²: cf. Don. Andr. I 1, 24⁴; II 1, 15¹; Eun. I 1, 14;
Phorm. I 2, 58.
- Hec. III 2, 15²: cf. Don. Ad. IV 5, 34¹ c. adn.
- „ III 2, 16¹: v. Hahn 1872, 12.
- „ III 2, 18^{1 et 2} ad fontem diuersum redeunt; item 19^{1 et 2}.
- „ III 2, 20²: cf. Don. Eun. II 3, 51¹ c. adn.; Ad. V 5, 3.
- „ III 2, 21¹: cf. Don. Andr. II 2, 28 c. adn.; Schlee, Schol.
Ter. 144, 17.
- Hec. III 2, 21²: cf. Don. Andr. IV 1, 43² (Verg.); Phorm. II 3,
32 (Verg.).
- Hec. III 2, 22¹: cf. Eugr. ad h. l.
- „ III 2, 22⁴: cf. Don. Andr. I 2, 21; II 1, 21; 2, 16; Eun. I
2, 59; Hec. V 1, 22; Phorm. II 3, 33.
- Hec. III 2, 23³: cf. Don. Eun. III 2, 47.
- „ III 2, 24³: cf. Arus. VII 453, 23. — v. Smith l. c. 12; Moore
l. c. 184.
- Hec. III 2, 25¹: cf. III 2, 24¹.
- „ III 2, 25²: cf. e. g. Diom. I 405, 9; Explan. in Don. IV
511, 25.
- Hec. III 2, 25³: cf. Don. Ad. IV 5, 56.
- „ III 3, 1^{1 et 3}: cf. Eugr. ad h. l. — v. Gerstenberg l. c. 65.
- „ III 3, 1⁴: cf. Don. Andr. III 2, 12; IV 4, 18; Thes. gl. s. v.
idoneus.
- Hec. III 3, 2: cf. Don. Eun. prol. 11¹ c. adn.
- „ III 3, 3²: cf. Serv. Aen. IV 359 ('pleonasmos'); Aen. I 208
(Aen. IV 359; Ad. III 2, 31); 614 (Aen. IV 359); Quintil. VIII
3, 54 (Verg.); Don. Ad. III 2, 31; Pomp. comm. V 294, 4
(Verg. Aen. IV 359). — v. Steup, De Probis 105; Laemmer-
hirt l. c. 336; Ribbeck, Proleg. ad Verg. 144.
- Hec. III 3, 4: cf. Don. Andr. I 4, 7¹ c. adn.; Andr. II 2, 5.
- „ III 3, 5²: cf. Don. Eun. IV 2, 14³ c. adn.

- Hec. III 3, 6²: cf. Don. Ad. V 3, 3²; Phorm. I 3, 26.
 „ III 3, 6³: cf. Don. Eun. I 2, 47; V 4, 2 (ubi *ὁπομονή* legendum censet Volkmann, 'Rhet. d. Gr. u. R.'² 499 adn. 1); Serv. Aen. III 39 parenthesin vocat. V. etiam Sabbadini, 'Studi Ital.' III 349.
 Hec. III 3, 8^{1 et 3}: cf. Don. Andr. II 3, 2; Eun. II 3, 32; al.; Schlee, Schol. Ter. 144, 23; Thes. gl. s. v. idcirco.
 Hec. III 3, 10: cf. Don. Ad. III 1, 9².
 „ III 3, 12²: cf. Schlee, Schol. Ter. 144, 23.
 „ III 3, 15: cf. Schlee I. c. 24.
 „ III 3, 20: Apollodori versus sic restituere conati sunt Meineke 'οὕτως ἐκαστός ἐστι διὰ τὰ πράγματα | ἢ σεμνός ἢ ταπεινός'; Nauck 'οὕτως ἐκαστός διὰ τὰ πράγματα σεμνός ἦν | ἢ καὶ ταπεινός'; Cobet 'ἡμῶν ἐκαστός ἐστι παρὰ τὰ πράγματα | ἢ σεμνός ἢ ταπεινός'; Fritzsche 'οὕτως ἐκαστός ἐστι πρὸς τὰ πράγματα | σεμνός τε καὶ ταπεινός'.
 Hec. III 3, 22² et 23¹: cf. Eugr. ad h. l.
 „ III 3, 23⁵: cf. Don. Ad. IV 5, 16; Serv. Aen. XI 687 (Ter.).
 „ III 3, 26¹: cf. Eugr. ad h. l.
 „ III 3, 26^{2 et 3}: cf. Don. Phorm. V 6, 1.
 „ III 3, 27¹: cf. Eugr. Hec. III 3, 26.
 „ III 3, 27²: cf. Don. Andr. I 5, 56¹ c. adn.
 „ III 3, 29¹: cf. Don. Andr. I 5, 57¹; Serv. Aen. V 798 (si = siquidem); Ti. Don. ad h. l.
 Hec. III 3, 32: cf. Eugr. ad h. l.
 „ III 3, 33³: cf. Arus. VII 497, 19 (Ter.).
 „ III 3, 38⁴: cf. Don. Hec. IV 1, 16².
 „ III 3, 39¹: cf. 38².
 „ III 3, 40⁴: cf. Eugr. ad h. l. — *παρέλκον* quartum] cf. Don. Ad. III 3, 12 c. adn.
 Hec. III 3, 41¹: v. Hahn 1872, 11.
 „ III 3, 41³: cf. Eugr. ad h. l.
 „ III 3, 42¹: cf. Don. Andr. II 3, 27¹ c. adn.
 „ III 3, 43: cf. Don. Hec. I 2, 50.
 „ III 3, 46¹: cf. Don. Hec. III 3, 26³; Phorm. V 6, 1; Serv. Dan. Aen. XII 436.
 Hec. III 3, 46²: v. Richter I. c. 13; Thomas, Hecyra, not. crit. ad h. v.
 Hec. III 3, 48¹: codd. Ter. vel 'idem' (AD) vel 'item' (PC¹) habent.
 „ III 3, 53: cf. Don. Hec. III 2, 24¹.
 „ III 3, 54: cf. Serv. Aen. I 5; Serv. Dan. Aen. I 265; Serv. Aen. II 455; Thes. gl. s. v. dum.
 Hec. III 4, 1: cf. Don. Andr. 4, 1¹; Scheidemantell I. c. 72 ultima sic scribit: 'nam in hac scaena hoc *ἐνθημα* inducitur: donec perueniat ad Pamphilum Parmeno cum hoc, ostenditur quid mali sit navigatio'.

Hec. III 4
 " III 4
 " habet
 non
 Pro
 app.
 in su
 legitu
 transc
 Hec. III 4
 " III 4
 " VI 614
 c. adn.
 Hec. III 4
 " III 4
 " Aen. V
 Hec. III 4
 sed hu
 Don. IV
 Donatu
 Hec. III 4
 " III 4
 " berger.
 Hec. III 4
 (Rhet.
 (I. c. 4,
 comm.
 Latinos
 quamqu
 modo r
 declarat
 Hec. III 4, 2
 in glossis
 'coniunct
 Hec. III 4, 2
 rum ill
 Eun. IV 4
 soris!) cf.
 I 1, 15; 2
 I. c. 313 et
 Ter. etc.
 Mevoro']
 Schneidewi
 xpo] Mevoro
 cedunt, neq
 Koenigshof

Hec. III 4, 1²: cf. Don. Phorm. II 3, 26.

„ III 4, 3: quamquam cod. V in exemplo Vergiliano 'tanto' habet — C tacet — (cf. Ribb. adn. ad h. v.), tamen dubium non est quin scholiasta legerit 'tam tu', quod iam Ribbeck, Proleg. ad Verg. 180 restituit; etiam in Terentio, sicut in app. crit. adnotavi, scholiasta 'quam' (sic codd. praeter A) in suo invenit, non 'quantum' (= A), ut nunc in lemmate legitur, quod ideo non corrigendum putavi, ne vestigium transcriptionis deleteretur. Cf. etiam Serv. Geo. IV 411.

Hec. III 4, 7¹: cf. Don. Andr. IV 1, 53; Hec. III 4, 8².

„ III 4, 8¹: cf. Eugr. ad h. l. (Verg.); Serv. et Ti. Don. Aen. VI 614. — v. Gerstenberg l. c. 38; Hoppe, De Tib. Don. 29 c. adn. 94.

Hec. III 4, 8²: cf. Don. Hec. III 4, 7¹.

„ III 4, 9: cf. Don. Ad. II 2, 5; Serv. Dan. Aen. II 628; Serv. Aen. VI 487.

Hec. III 4, 10⁴: Don. Ars gr. IV 387, 19 'promissius ut legam, sed hunc nos modum non accipimus' (cf. Serv. comm. in Don. IV 412, 6; Explan. in Don. IV 503, 29; 549, 4; 13), unde Donatum huius scholii auctorem esse veri fit simillimum.

Hec. III 4, 10⁵: v. Smith l. c. 17.

„ III 4, 17^{1 et 6}, 17^{4 et 5}: vestigia duplicis commentii. — v. Weinberger, Stud. Vind. XIV 121 adn. 2.

Hec. III 4, 26¹: *ἄθροισμός* apud solum Isidorum orig. II 21, 41 (Rhet. l. m. 521, 21) legitur, cum alii habeant *συναθροισμός* (l. c. 4, 11; 68, 139; 75, 21; Eugr. Andr. I 1, 15; Cassiod. comm. in ps. 30 v. 27); sic et *ἐπαγγελία* (Hec. II 1, 11) inter Latinos solus Isidorus exhibet. 'properatio' quod seclusi quamquam magis ad *ἐπιπροχασμόν* spectat, tamen aliquo modo τῷ 'festinatione' Isidori respondet; ceterum schol. 2 declarat ad h. v. *ἄθροισμόν* adnotatum fuisse.

Hec. III 4, 26²: 'coniunctivum' pro 'coniunctio' praeter h. l. in glossis tantum ni fallor extat; Thes. gl. s. v. coniunctivus 'coniunctivum *συνζυγία δημάτων*'.

Hec. III 4, 26³: en habes criticum et defensorem Terenti, quorum ille Graecam fabulam adhibuit. Idem agnoscitur ad Eun. IV 4, 22 Menandrum comparans (nota τὸ 'ego' defensoris!) cf. praeterea Don. Andr. III 2, 3; Phorm. prol. 25; I 1, 15; 2, 41. V. etiam adn. ad Hec. I 1, 1⁵ et Rabbow l. c. 313 et 318; Smutny l. c. 130; Koenighoff, De schol. in Ter. etc. 15. — unde etiam proverbiū Graecum 'μία Μύκονος', cf. Zenob. V 17; Paroemiogr. Gr. ed. Leutsch-Schneidewin I p. 445, 6 c. adn. — Quod vulgo editur 'φαλαγκοὶ Μυκόνιοι', nihil est nisi translatio verborum quae antecedunt, neque convenit cum librorum memoria. — v. etiam Koenighoff l. c.; Otto, 'Sprichw.' s. v. Myconius.

- Hec. III 4, 26⁴ et ⁵: cf. Thes. gl. s. v. caesius; Ps.-Acron Hor. ep. 16, 7; Serv. Geo. III 82; Gellius (Nig. fr. 72 Sw.) II 26, 19.
- Hec. III 4, 27²: v. Smutny l. c. 120 adn. 4.
- " III 4, 27³: cf. Don. Andr. I 2, 12; Isid. orig. X 45.
- " III 4, 27⁴: cf. Don. Ad. V 3, 62; Serv. Aen. VI 481.
- " III 4, 30¹: lectionem *ILLIC ABIT* habent (sic et schol. 2); attamen τὸ 'illigavit' vix aliter explicari potest.
- Hec. III 4, 32: v. Moore l. c. 286 c. adn. 2, qui omisit Andr. IV 4, 55; Ad. I 1, 8; Phorm. I 1, 6. De forma 'ἐφεξήγησας' moneo hanc esse unice testatam in Donati commento, sicut ap. Porph., Ps.-Acron., Serv., Rhet. l. m. 73, 15; al.
- Hec. III 4, 33³: sunt tamen qui . . . iungunt] cf. Eugr. ad h. l.
- " III 4, 35: cf. Schlee, Schol. Ter. 145, 18; al.; Thes. gl. s. v. attat; aliter Don. Andr. I 1, 98; Eun. IV 5, 1.
- Hec. III 4, 36: cf. Thes. gl. s. v. pergo.
- " III 5, 1²: cf. Eugr. ad h. l.
- " III 5, 3²: cf. Don. Andr. I 5, 32³.
- " III 5, 7⁴: v. Koenighoff l. c. 10.
- " III 5, 8¹: cf. Don. Ad. III 1, 2 c. adn.; Andr. III 4, 7².
- " III 5, 9¹ et ²: cf. Non. 557, 10; Isid. orig. IX 6, 14; Thes. gl. s. v. consobrinus. — Neque quae vulgo eduntur neque quae Wieling apud Westerhovium proposuit, bonum praebent sensum. Schoell coniecit 'et hac propinquitate Terentius frequenter admonet <nat>uram heredum'; malim 'et h. pr. T. frequenter naturam monstravit heredum', sed in textum recipere haec non audeo. Sobrini mentionem fecit Ter. Andr. IV 5, 6 et Phorm. II 3, 37, consobrini solo nostro loco; hereditatis Andr. IV 5, 20 et Phorm. II 3, 46 et h. l.
- Hec. III 5, 9² et ³: cf. Don. Andr. IV 5, 6; Festus 297, 6; 230, 31; Non. 557, 9 et 10; Isid. orig. IX 6, 13 et 14; Thes. gl. s. vv. consobrinus, patruelis, sobrinus.
- Hec. III 5, 9⁴: cf. Don. Andr. I 2, 24; 4, 2; V 2, 7; Ad. IV 2, 41; Hec. I 2, 103.
- Hec. III 5, 15²: cf. Don. Andr. II 3, 10; 4, 7; Phorm. I 2, 71.
- " III 5, 18²: cf. Serv. Dan. Aen. II 4 (ut = quemadmodum).
- " III 5, 25¹: cf. Don. Hec. prol. II 42³ c. adn. — v. Smith l. c. 11.
- Hec. III 5, 28²: cf. Don. Hec. IV 2, 2; Cic. de sen. 18, 65; Porph. Hor. c. I 9, 17; Ps.-Acron Hor. a. p. 319; Non. 433, 25.
- Hec. III 5, 32²: cf. Don. Andr. I 2, 19¹; Ad. V 3, 14¹.
- " III 5, 37: cf. Don. Andr. II 1, 31 c. adn.; Ad. II 1, 47 c. adn.; adde Serv. Aen. I 74; Thes. gl. s. v. commerui.
- Hec. III 5, 40: cf. Non. 291, 13 (Verg., Ter.).
- " III 5, 44: cf. Don. Andr. II 5, 7; Hec. IV 2, 17.

- Hec. III 5, 47: cf. Eogr. ad h. l.
 „ III 5, 50²: cf. Don. Eun. IV 1, 12 et IV 7, 27 (Verg.); Serv.
 Aen. II 657; Quintil. XI 3, 176.
 Hec. III 5, 52²: cf. Eogr. ad h. l.
 „ III 5, 52³: cf. Don. Eun. IV 7, 26² (Ter.).
 „ III 5, 53²: cf. Thes. gl. s. v. proterius.
 „ III 5, 54¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 145, 30; Thes. gl. s. v.
 contumax.
 Hec. III 5, 54³: cf. Don. Eun. prol. 45; II 2, 53; Ad. III 4, 30⁵;
 Phorm. I 4, 45.
 Hec. III 5, 57¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 145, 31; Non. 385, 28 (Ter.).
 „ III 5, 63²: cf. Don. Phorm. I 4, 19.
 „ III 5, 65²: cf. Don. Ad. III 4, 65.
-
- Hec. IV 1, 1⁴: cf. Don. Ad. V 3, 3.
 „ IV 1, 2^{1 et 2}: propter Vergili locum haec duo scholia ex
 eodem commento derivari non possunt; schol. 3 post a lectore
 quodam additum videtur.
 Hec. IV 1, 2²: cf. Serv. Aen. VI 426; Gell. XV 17, 2 (Varro);
 Thes. gl. s. v. vagitus.
 Hec. IV 1, 2³: cf. Don. Eun. III 2, 1² c. adn.
 „ IV 1, 3¹: cf. Don. Hec. III 3, 5; Thes. gl. s. v. corripio.
 „ IV 1, 3²⁻³: cf. Don. Hec. IV 1, 39; Ars gr. IV 387, 13;
 Non. 517, 8; 518, 18 (Ter.); Victorin. VI 202, 16 (Ter.);
 Cledon. V 69, 31; Pomp. V 255, 6; Charis. I 116, 22; Diom.
 I 405, 35; Andax VII 348, 27 (Ter.).
 Hec. IV 1, 4²: cf. Don. Hec. I 2, 114 c. adn.
 „ IV 1, 8³: cf. Don. Andr. V 2, 8⁵.
 „ IV 1, 8⁴: cf. Don. Hec. IV 1, 41.
 „ IV 1, 9³: cf. Serv. Dan. Geo. I 24; Don. Eun. I 2, 124; II
 3, 21; Ad. I 1, 15.
 Hec. IV 1, 10²: cf. Don. Hec. II 1, 17¹.
 „ IV 1, 14³: v. Kauer, Stud. Vind. XXII 142 adn. 1.
 „ IV 1, 14⁵: cf. Don. Eun. II 2, 49¹ c. adn.
 „ IV 1, 15¹: cf. Eogr. ad h. l. ('aliud intenditur'); Don. Hec.
 IV 1, 12³ ('propositio criminis').
 Hec. IV 1, 17²: coniungenda schol. 17², 18¹, 19¹.
 „ IV 1, 17³: cf. Don. et Eogr. Hec. IV 1, 32; Isid. orig. X
 211; Thes. gl. s. v. pervicax.
 Hec. IV 1, 19³: cf. Don. Hec. IV 4, 34; Arus. VII 495, 21 (Ter.). —
 v. Smith l. c. 28.
 Hec. IV 1, 20²: cf. Don. Andr. I 1, 89; III 2, 23; V 4, 37.
 „ IV 1, 22^{2 et 3}: cf. Don. Phorm. II 3, 23; Serv. Aen. I 396
 (Geo. II 230); Non. 253, 6 (Ter.; Verg. Geo. II 230); Thes.
 gl. (Placidus) s. v. capio (Geo. II 230).

- Hec. IV 1, 24²: cf. Eugr. ad h. l.
 " IV 1, 31¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 146, 10.
 " IV 1, 33¹: cf. Eugr. ad v. 32.
 " IV 1, 36²: v. Hahn 1870, 5.
 " IV 1, 37³: cf. Thes. gl. s. v. cohibentia.
 " IV 1, 38³: cf. Don. Andr. IV 2, 15²; Eun. II 1, 21²⁻³; III 1, 24¹; V 4, 13; 8, 47²; Ad. IV 5, 29².
 Hec. IV 1, 38⁴: cf. Don. Andr. V 4, 51; Eun. IV 7, 9; Hec. II 3, 6; Phorm. II 3, 34; 49.
 Hec. IV 1, 39²: cf. Don. Hec. IV 1, 3 c. adn.
 " IV 1, 40²: ex schol. ad Andr. I 5, 44 desumptum.
 " IV 1, 40³: cf. Don. Ad. II 3, 1 c. adn.
 " IV 1, 40⁴: cf. Don. Ad. IV 5, 32³.
 " IV 1, 41¹: cf. Don. Hec. IV 1, 8⁴; Schlee, Schol. Ter. 146, 12.
 Hec. IV 1, 41³: cf. Don. Phorm. II 1, 64.
 " IV 1, 48¹⁻²: cf. Don. Eun. III 5, 30; IV 7, 36; Isid. orig. V 13.
 Hec. IV 1, 49¹: demonstratiue] sic et Andr. I 2, 15, alibi δεκτι-
 ζωs, cf. Andr. I 1, 3; II 1, 33; al.
 Hec. IV 1, 55²: cf. Don. Phorm. II 1, 18.
 " IV 1, 57: cf. Don. Ars gr. IV 382, 33; Diom. I 385, 17. —
 v. Smith l. c. 25.
 Hec. IV 2, 1¹: cf. Eugr. ad h. l. — v. Gerstenberg l. c. 65.
 " IV 2, 2¹: cf. Don. Hec. III 5, 28² c. adn. — v. Smutny
 l. c. 120.
 Hec. IV 2, 3¹: cf. Eugr. ad h. l.
 " IV 2, 3³: cf. Don. Andr. III 3, 18; Hec. II 1, 10.
 " IV 2, 4²: cf. Don. Ad. IV 5, 47 (Cic.); Ps.-Asc. ad Cic.
 divin. 13, 41.
 Hec. IV 2, 7²: series schol. rhetor. 7², 9², 11², 13¹ (= 13²),
 13³, 14¹, 16; cf. Eugr. ad v. 7 sqq.
 Hec. IV 2, 7³: cf. Don. Ad. I 1, 25.
 " IV 2, 14³: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 112 adn. 1.
 " IV 2, 17¹: cf. Don. Hec. III 5, 44 c. adn.
 " IV 2, 18¹: cf. Don. Andr. II 6, 12⁵ c. adn.
 " IV 2, 18⁴: v. Hoppe l. c. 24.
 " IV 2, 19³: cf. Don. Ad. I 2, 29.
 " IV 2, 24¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 146, 20.
 " IV 2, 25^{1 et 4}: cf. Prisc. III 28, 9; 52, 16.
 " IV 3, 1²: cf. Schlee, Schol. Ter. 146, 27; Serv. Dan. Aen.
 II 42; Serv. Aen. III 13; V 124; VI 10; X 835; Thes. gl.
 s. v. procul.
 Hec. IV 3, 1³: cf. Don. Eun. I 2, 36⁵ c. adn.
 " IV 3, 3⁴: cf. Don. Andr. I 5, 19; Eun. I 2, 17; Ad. IV 7, 11.
 " IV 3, 4¹: cf. Eugr. ad h. l.

- Hec. IV 3, 4²: cf. Don. Eun. I 2, 54; Phorm. V 6, 1.
 " IV 3, 4³: cf. Non. 111, 7.
 " IV 3, 4⁶: cf. Don. Ad. IV 2, 33 (Verg.); Phorm. I 2, 12 (Verg.).
 Hec. IV 3, 5¹: cf. Eugr. ad h. l.
 " IV 3, 5²: cf. Serv. Aen. IV 133 (Ter. Heaut.).
 " IV 3, 12^{1 et 3}: cf. Schlee, Schol. Ter. 146, 30.
 " IV 3, 15: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 112 adn. 1.
 " IV 3, 16: cf. Don. Andr. IV 4, 44² et 19⁴; Phorm. II 4, 24.
 " IV 4, 3¹: cf. Don. Phorm. II 1, 4⁵; I 4, 48.
 " IV 4, 3⁴: cf. Eugr. ad v. 1.
 " IV 4, 4²: *παντολογία*] cf. locos ad Hec. IV 3, 16 adnotatos.
 " IV 4, 4⁴: cf. Festus 190, 4; Serv. Aen. XI 305. — v. Smutny l. c. 125.
 Hec. IV 4, 8²: cf. Schlee, Schol. Ter. 147, 4.
 " IV 4, 11⁴: cf. Schlee, Schol. Ter. l. c.
 " IV 4, 12^{1 et 3}: cf. Don. Ad. II 4, 15; Schlee, Schol. Ter. 147, 6; schol. Bemb. Heaut. II 1, 10.
 Hec. IV 4, 13¹: cf. Don. Andr. I 1, 8².
 " IV 4, 16³: cf. Don. Andr. III 4, 19^{1 et 3}.
 " IV 4, 16⁵: cf. Don. Ad. III 4, 24.
 " IV 4, 19: aliter Festus P. 97, 15; Isid. Diff. verb. 455.
 " IV 4, 21³: cf. Don. Andr. I 5, 15¹; Eun. II 2, 6; V 1, 17²; Varro ap. Charis. I 109, 5; Arus. VII 505, 3 (Ter).
 Hec. IV 4, 22: cf. Don. Hec. prol. II 12.
 " IV 4, 25¹⁻²: cf. Don. Andr. IV 5, 16; ceterum habes hic duplicis commenti aperta vestigia.
 Hec. IV 4, 31¹: cf. Isid. Diff. verb. 95; Agroec. VII 118, 22 = Beda VII 264, 20.
 Hec. IV 4, 34¹: cf. Don. Hec. IV 1, 19 c. adn.
 " IV 4, 34³: cf. Varro, De l. l. V 72; Serv. Aen. XI 77; Aug. De off. II 19; Isid. orig. IX 7, 10; Thes. gl. s. v. nuptiae. — v. Moore l. c. 163.
 Hec. IV 4, 38²: cf. Eugr. ad h. l. — v. Gerstenberg l. c. 77 adn. 2.
 Hec. IV 4, 42²: cf. Serv. Aen. IX 525 (syllepsis per numeros); X 189; Sacerd. VI 450, 2. — v. Laemmerhirt l. c. 336.
 Hec. IV 4, 43: v. Koenighoff l. c. 11.
 " IV 4, 45²: v. Smutny l. c. 136.
 " IV 4, 46³: cf. Schlee, Schol. Ter. 147, 10 (adverb.). — v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 112, adn. 1.
 Hec. IV 4, 48^{2 et 3}: v. Kauer l. c.
 " IV 4, 50¹: cf. Don. Ad. IV 5, 58; Serv. Aen. I 251; Serv. et Serv. Dan. Aen. IV 231; schol. Bemb. Heaut. III 1, 70; Thes. gl. s. v. porro damur.
 Hec. IV 4, 53¹: cf. Eugr. ad v. 52.

- Hec. IV 4, 55: cf. Eugr. ad v. 52.
 " IV 4, 74¹: aliter Isid. orig. VIII 9, 14. — v. Otto, 'Sprichw.'
 s. v. sapiens 2.
 " IV 4, 75¹: cf. Don. Ad. III 4, 32² c. adn.; Eugr. ad v. 72
 et V 1, 1.
 Hec. IV 4, 83: cf. Eugr. ad h. l.
 " IV 4, 89¹: cf. Eugr. ad h. l.
 " IV 4, 94¹: cf. Don. Ad. III 2, 14 (Verg.); Serv. Aen. I 98.
 " IV 4, 95^{1 et 2}: cf. Serv. Aen. X 96.
 " IV 4, 96: cf. Don. Eun. I 2, 39³.
-
- Hec. V 1, 1¹: cf. Don. Hec. praef. I 9; V 2, 8; 3, 42; Eun. I
 2, 118. — v. Scheidemantel l. c. 52 sq.
 Hec. V 1, 1³: cf. Eugr. ad h. l.
 " V 1, 3²: cf. Don. Andr. II 2, 36¹; IV 3, 21; Phorm. I 4, 12;
 " II 2, 13.
 Hec. V 1, 3³: cf. Festus P. 227, 2.
 " V 1, 4²: cf. Don. Hec. V 1, 11^{1 et 5}.
 " V 1, 4⁴: cf. Don. Andr. I 1, 13² c. adn. — v. Smith l. c. 12.
 " V 1, 5²: cf. Serv. et Serv. Dan. Aen. IV 92.
 " V 1, 5³: Scheidemantel l. c. 73 coniecit: 'non tam m. o. s.,
 quam u. a.' etc.
 Hec. V 1, 8¹: cf. Don. Hec. V 1, 36; Serv. Aen. I 5. — v. Hahn
 1872, 6.
 Hec. V 1, 8⁴: cf. Don. Hec. III 3, 5² c. adn.
 " V 1, 9⁵: v. Koenigshoff l. c. 10.
 " V 1, 11^{1 et 5}: cf. Don. Hec. V 1, 4².
 " V 1, 14²: cf. Don. Hec. III 3, 10.
 " V 1, 14³: cf. Don. Andr. III 2, 6⁵ c. adn.
 " V 1, 16²: in archetypo et Graeca forma maiusculis litteris
 ΑΙΤΟΤΗC (sed corrupta sic ΔΙΤΟΤΗC) et Latina minu-
 sculis litteris αιτυτεf scripta erat; inde lectio codd. nata.
 Vox 'ταπεινσις' mero Stephani arbitrio debetur; errat
 igitur Hahn 1872, 8.
 Hec. V 1, 17^{2 et 5}: cf. Eugr. ad h. l.
 " V 1, 17⁷: idem hic plenius dicitur, quod sollemni formula
 'non . . . sed' adhibita 17³ legitur, qua de v. Karsten, Mne-
 mos. XXXII 242 sqq.
 Hec. V 1, 17⁸: cf. Eugr. ad v. 1.
 Hec. V 1, 18²: cf. Don. Hec. V 1, 19¹; Serv. Aen. XII 25; Schlee,
 Schol. Ter. 147, 25.
 Hec. V 1, 18⁴: cf. Don. Hec. IV 4, 94¹ c. adn.
 " V 1, 18⁹: cf. Don. Andr. I 1, 135².
 " V 1, 19¹: cf. ad v. 18².
 " V 1, 19²: ἀποσιώπησις tertia] recte sec. Don. Andr. IV 4, 51.

- Hec. V 1, 20¹: cf. Don. Phorm. II 1, 67 (Verg.).
 „ V 1, 20⁴: series schol. rhetor. 18³, 18⁸(?), 20⁴.
 „ V 1, 22¹: cf. Eugr. ad h. l.
 „ V 1, 22³: cf. Don. Eun. I 2, 59; Phorm. II 3, 33; al.
 „ V 1, 26²: cf. Don. Hec. V 2, 30.
 „ V 1, 27²: cf. Eugr. ad h. l.
 „ V 1, 27³: sodes] cf. Don. Andr. I 1, 58¹ c. adn.; adde schol.
 Pers. III 89. — sis] cf. Don. Eun. II 3, 21; IV 7, 29³ c. adn.;
 Schlee, Schol. Ter. 108, 16; Festus 297, 31; al.
 Hec. V 1, 29¹: Terentianum est] 'animum explore' legitur Andr.
 I 2, 17; II 2, 2; Hec. V 2, 19; 21.
 Hec. V 1, 29²: cf. Non. 297, 36 (Ter.).
 „ V 1, 29³: 'olim sequebatur scholium tale: TEQVE HOC CRIMINE EXPEDI quod tibi prosit' Rabbow l. c. 313.
 Hec. V 1, 30: v. Karsten, De schol. quibusd. Donati 207 sq.
 „ V 1, 33: cf. Serv. Aen. I 151 = Isid. orig. X 113 = Thes.
 gl. s. v. gravis; Serv. Dan. Aen. XII 458 (gravem = fortem);
 Serv. Aen. V 114; X 207; Non 315, 1.
 Hec. V 1, 34²: v. Hahn 1870, 13.
 „ V 1, 36³: cf. Don. Hec. V 1, 8¹ c. adn.
 „ V 1, 39¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 147, 32 (eclipsis).
 „ V 2, 2¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 148, 2.
 „ V 2, 2²: cf. Don. Ad. IV 5, 68; Thes. gl. s. v. benigne.
 „ V 2, 3²: cf. Prisc. II 127, 22; 155, 6; 237, 22 (Ter.); III
 444, 23.
 Hec. V 2, 5¹⁻³: cf. Don. Eun. II 2, 49¹ c. adn.. — v. Teuber
 1881, 11.
 Hec. V 2, 6³: v. Hahn 1872, 12.
 „ V 2, 7¹: cf. Eugr. ad v. 1.
 „ V 2, 8¹: cf. Don. Ad. III 4, 36; IV 7, 15.
 „ V 2, 8³: v. Scheidemantel l. c. 53; Karsten, De schol.
 quib. Don. 207.
 Hec. V 2, 9¹: cf. Serv. Aen. I 77. — v. Hahn 1872, 8; Moore
 l. c. 182.
 Hec. V 2, 10¹: v. Scheidemantel l. c. 53.
 „ V 2, 10²: cf. Schlee, Schol. Ter. 148, 4.
 „ V 2, 12¹: cf. Don. Andr. prol. 22; III 4, 17; Ad. III 2, 37; al.
 „ V 2, 13²: cf. Don. Hec. V 2, 26¹; Thes. gl. s. v. crimen;
 Beck, Diff. script. 49, 56.
 Hec. V 2, 16²: cf. Thes. gl. s. v. discidium.
 „ V 2, 29: cf. Schlee, Schol. Ter. 148, 6; Thes. gl. s. v.
 dispendium.
 Hec. V 2, 30: cf. Don. Hec. V 1, 26².
 „ V 2, 31²: cf. schol. Bemb. Heaut. II 1, 15.
 „ V 3, 1¹: cf. Don. Hec. III 2, 24; III 3, 53.
 „ V 3, 2²: v. Smith l. c. 27.

Hec. V 3, 4²: idem valet quod dicit 'quasi ineptus' (oppos. 'vere ineptus'), atque illud 'moraliter additum' schol. 4¹; non igitur de origine vocis 'ineptus' agitur (qua de cf. Eugr. Eun. II 3, 20; Non. 60, 20; Isid. orig. X 145), ut putabat Stephanus.

Hec. V 3, 5¹: adverbium 'comoedice' Plautinum est (Mil. gl. II 2, 58 = 213). — v. etiam Leo, Mus. Rhen. 38, 339 adn. 1.

Hec. V 3, 7¹: cf. Don. Hec. I 2, 56² c. adn.

" V 3, 9³: cf. Don. Hec. V 3, 1¹ c. adn.

" V 3, 10¹: cf. Don. Hec. V 3, 1¹ c. adn.

" V 3, 13²: cf. Don. Ad. II 4, 15; Serv. Aen. XI 373. — v. Steele, 'Archaisms in Vergil' 171.

Hec. V 3, 18: cf. Eugr. ad h. l.

" V 3, 19³: cf. Serv. Dan. Aen. IV 10 (quis = qualis).

" V 3, 21: cf. Don. Eun. I 2, 67 c. adn.

" V 3, 24¹: cf. Eugr. ad h. l.

" V 3, 24²: cf. Don. Ad. prol. 9; Serv. Aen. IX 244 (242 ap. Thil.); Acron. ap. Charis. (Iul. Roman.) I 210, 10 (Verg.).

Hec. V 3, 26: mi] cf. Don. Andr. IV 4, 49; Hec. II 1, 35; al. — amabo] cf. Don. Eun. III 3, 31; IV 3, 14.

825 Hec. V 3, 27²: v. Nencini l. c. 60 sq.; Hartman l. c. 220. *Inc 25*

Hec. 325¹

" V 3, 28: cf. Thes. gl. s. v. simulo; Isid. Diff. verb. 515; Beck, Diff. script. 83, 16; Diff. Gr. L. VII 527, 25.

Hec. V 3, 30²: cf. Eugr. ad h. l.

" V 4, 1: cf. Eugr. ad h. l.

" V 4, 4: cf. Don. Andr. I 1, 2¹ c. adn.

" V 4, 7: Schoell coniecit 'quasi iam late patens dicit' vel 'quasi iam late patens dicit'.

Hec. V 4, 8: cf. Don. Andr. I 5, 10.

" V 4, 19¹: cf. Eugr. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 148, 19.

" V 4, 24: cf. Eugr. ad h. l.

" V 4, 26¹: cf. Thes. gl. s. v. muttio.

" V 4, 26²: cf. Eugr. ad h. l.

" V 4, 27¹: cf. Eugr. ad v. 26.

" V 4, 27⁴ et 28¹⁻³: cf. Don. Hec. II 1, 11; III 1, 5 c. adn.

" V 4, 38¹: cf. Eugr. ad h. l.

" V 4, 38²: cf. Don. Phorm. V 9, 38 (Verg.).

" V 4, 40²: cf. Don. Phorm. IV 3, 55 (*ἀντιθετον* secundum).

Phorm. praef.

praef. I 1

Phorm. praef.

" praef.

" praef.

" praef.

mantel, Qu

Phorm. praef.

" praef.

" praef.

Heautontin

tinuisse lo

Eunuchus

cf. etiam H

Phorm. praef.

29; Smutny

Forsch. 170

Phorm. prol. 1²:

'Archaisms o

Phorm. prol. 1²:

" prol. 2²:

" prol. 2²:

(Verg.).

Phorm. prol. 3²:

" prol. 6²:

" prol. 7²:

" prol. 11:

" prol. 12:

c. adn.

Phorm. prol. 16²:

" prol. 17²:

Vergiliani; in

Phorm. prol. 18²:

" prol. 18²:

l. c. 3; 13.

Phorm. prol. 20²:

" prol. 21²:

184, 4; al. — v.

locati comm. rec. W

Phormio.

Phorm. praef. I 1: cf. Don. Phorm. prol. 25 et 26 c. adn.; Hec. praef. I 1 c. adn.

Phorm. praef. I 3: cf. Euanth. III 5.

„ praef. I 5: cf. Euanth. III 5.

„ praef. I 6: cf. Rabbow, De Donati comm. 325.

„ praef. I 7: cf. Don. Andr. et Hec. praef. I 7. — v. Scheidemantel, Quaest. Euanth. 42 adn. 1.

Phorm. praef. I 8: cf. Don. Phorm. I 1, 1¹; 1³; 1¹².

„ praef. I 9: cf. Euanth. III 9.

„ praef. I 10: nescio an ex hac adnotatione recte conicias Heautontimorumeni ante Phormionis commentum olim obtinuisse locum, ut hic efficeretur ordo fabularum: Andria Eunuchus Heautontimorumenos Phormio Hecyra Adelphoe; cf. etiam Rabbow l. c. 327 sqq. (inpr. 330—331).

Phorm. praef. I 11: cf. De com. VII 2. — v. Scheidemantel l. c. 29; Smutny, De schol. Ter. auct. et font. 104; Leo, 'Plant. Forsch.' 170 sqq. (inpr. 194 et 213).

Phorm. prol. 1²: cf. Don. Ad. prol. 1¹ c. adn. — v. Smith, 'Archaisms of Terence' 30.

Phorm. prol. 1⁵: v. Hahn 1870, 7.

„ prol. 2²: v. Dziatzko-Hauler ad h. v.; Smith l. c. 20.

„ prol. 2³: cf. Don. Phorm. I 2, 73¹; 4, 17⁵; Eun. II 2, 30⁴ (Verg.).

Phorm. prol. 3²: cf. Serv. Dan. Aen. I 73.

„ prol. 6³: v. Koenighoff, De schol. in Ter. 9.

„ prol. 7¹: cf. Eugr. ad h. l.

„ prol. 11: cf. Don. Andr. III 2, 46. — v. Smith l. c. 30.

„ prol. 12¹: cf. Don. Ad. I 1, 5³ (Verg., Ter. Phorm.) c. adn.

Phorm. prol. 16¹: cf. Eugr. Phorm. in.

„ prol. 17¹: non satis intellego, quid sibi velint versus Vergiliani; in scholiis Bembinis desunt.

Phorm. prol. 18²: cf. Eugr. ad h. l.

„ prol. 18⁴: cf. Don. Eun. III 5, 38² c. adn. — v. Smith l. c. 3; 13.

Phorm. prol. 20²: cf. Serv. Dan. Aen. I 548 (Ter.).

„ prol. 21³: cf. Serv. Aen. I 30; Don. Ars gr. IV 392, 11; 396, 4; al. — v. Smith l. c. 31.

Donati comm. rec. Wessner. II.

- Phorm. prol. 22¹ cf. Don. Phorm. II 1, 40³.
 " prol. 23¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 127, 19.
 " prol. 23⁴: cf. Don. Eun. II 1, 24⁴.
 " prol. 25: v. Koenighoff l. c.; Dziatzko, Mus. Rhen. 31, 248 adn. 1; Nencini, De Ter. eiusque font. 106 sq.; Dziatzko-Hauler, Phormio p. 68 adn. 1; Schwind, 'Über d. Recht b. Ter.' 34. Donatum huius adnotationis auctorem esse recte negavit Dziatzko; ad vetustiores igitur commentatorem referatur necesse est. Atque iam alibiprehendimus eum, qui Terentium cum Graecis comparavit et interdum critici partes sustinuit, cf. adn. ad Hec. I 1, 1⁶ et III 4, 26³; eidem quin hoc scholium tribuamus, nihil impedit. Quamquam intellegi non potest, quomodo is qui Apollodori fabulam vel fabulas ante oculos habebat in tantum errorem incidit, siquidem quae viri docti de hoc loco iudicaverunt recte disputata sunt. Ceterum pugnant quae hic leguntur cum eis, quae praefationis I 1 auctor scripsit ipse ni fallor didascalia nisus.
- Phorm. prol. 26^{1 et 2}: cf. Don. Phorm. praef. I 1; I 2, 72²; schol. Bemb. Phorm. prol. 26. — v. Sabbadini, 'Studi ital.' II 22; Nencini l. c. 107 et 112 adn. 2; Dziatzko-Hauler, Phormio p. 78. — Apparet eum, qui Apollodori comoediam cum Terentiana contulit — quem Asprum fuisse suspicor — Phormionis nomen ab eo quod est *φóρμιον* derivasse, deinde alium commentatorem (fort. Donatum) originationem Latinae aliunde sibi cognitae addidisse ita, ut illum reiceret. Ex hoc scholio alterum fluxit, quod ad eundem versum legitur adscriptum, neque minus ex eo pendet auctor praefationis I 1 (ubi idem reprehenditur error qui scholio 26¹) et qui scholium ad I 2, 72² scripsit et cum illo praefationis loco et cum schol. 26¹ artissime coniunctum. Illud quoque non neglegendum videtur, quod duplex vocis *φóρμιον* sensus respicitur: etenim illud 'tegiculum a quo insternitur pauimentum' aliquo modo comparari potest cum verbis praefationis 'stramen nauticum', deinde 'fiscus sparteus' respondet *τῷ* 'phormione sparteo, quem nos errorem dicimus'. Huc accedit, quod schol. 26¹ a utilitate parasito nomen inditum esse contenditur, scholio I 2, 72² a capacitate, quamquam hoc non expressis verbis dicitur; in praefatione autem legimus 'uel a capacitate uel utilitate' parasitum nomen accepisse. Quibus omnibus adducor, ut eundem scholiastam putem et scholium 26¹ additamento auxisse et schol. I 2, 72² scripsisse et praefationem composuisse: qui quin Donatus ipse fuerit, vix potest dubitari.
- Phorm. prol. 27: cf. Don. ad v. 28¹; Ps.-Ascon. ad Cic. divin. in Caec. 15, 48 (Ter.); Schlee, Schol. Ter. 127, 20.

Phorm. prol. 2
 " prol. 2
 " prol. 2

Phorm. I 1, 1
 nentiam
 Karsten, M
 Phorm. I 1, 1
 Engr. ad l

Phorm. I 1, 1
 (Sall.); No
 Phorm. I 2, 2
 Charis. (Ju

Phorm. I 1, 2
 v. Smith l
 Phorm. I 1, 2
 " I 1, 3
 " I 1, 5

Aen. XI 3
 Phorm. I 1, 3
 31; Serv.

Phorm. I 1, 3
 " I 1
 " I 1
 2, 4; sch

III 1, 94.
 Phorm. I 1, 9
 " I 1, 9
 " I 1, 9
 " I 1, 9

tuo (leg.
 gloss. cod.
 gl. Ter. co
 525, 5 (Ter.)

Phorm. I 1, 10
 argyr. Ver
 Phorm. I 1, 11
 " I 1, 12

128, 6.
 Phorm. I 1, 12
 Ter. 128, 7.
 Phorm. I 1, 14

Serv. Dan. A
 Tropae an
 'Archaisms

- Phorm. prol. 32¹: cf. Eugr. ad h. l.
 „ prol. 32²: cf. Don. Andr. II 1, 17⁴.
 „ prol. 33²: cf. Eugr. ad h. l.

Phorm. I 1, 1¹: cf. Euanth. III 2 c. adn. — textum et continentiam] v. Scheidemantel, Quaest. Euanth. 66 adn. 2; Karsten, Mnemos. XXXII 248; 250.

Phorm. I 1, 1²: cf. Don. Andr. I 1, 1¹⁻²; Euanth. II 6; cf. etiam Eugr. ad h. v.

Phorm. I 1, 1⁷⁻¹¹: cf. Don. Ad. II 1, 1¹; Eugr. Phorm. prol. 1 (Sall.); Non. 39, 31 (Ter.); Schlee, Schol. Ter. 127, 28.

Phorm. I 2, 2²: cf. schol. Bemb. Heaut. I 1, 15; Quintil. I 7, 22; Charis. (Iul. Rom.) I 200, 11 (Ter.); Festus P. 99, 15. — v. Smith l. c. 26.

Phorm. I 1, 2³: cf. schol. parall. I 1, 2⁵.

„ I 1, 3²: cf. Prisc. II 109, 21.

„ I 1, 5¹: cf. Don. Andr. III 4, 23; Eun. II 2, 58; Serv. Aen. XI 33. — v. Sabbadini, 'Studi ital.' III 352.

Phorm. I 1, 6¹: cf. Porph. Hor. ep. 17, 48; Apul. met. IX 30; 31; Serv. Aen. V 64.

Phorm. I 1, 6³: de forma *ἐφεξήγησις* cf. adn. ad Hec. III 4, 32.

„ I 1, 6⁶ cf. Eugr. ad h. l.

„ I 1, 7¹: cf. Don. Eun. I 1, 2 (Phorm.) c. adn.; Ad. II 2, 4²; schol. Bemb. Heaut. II 4, 17 (Phorm.); fort. etiam III 1, 94.

Phorm. I 1, 9³: v. Smith l. c. 18; Dziatzko-Hauler ad h. v.

„ I 1, 9⁴: cf. Eugr. ad h. l.

„ I 1, 9⁷: cf. Sen. ep. 80, 7.

„ I 1, 9⁸: cf. Eugr. ad h. l.; Thes. gl. s. v. De dimenso tuo (leg. 'suo': pertinet enim ad glossas Terentianas, quas gloss. cod. Vatic. 3321 continet permultas, cf. Gnuég, De gl. Ter. cod. Vat. 3321, Diss. Jen. 1903, 36); aliter Non. 525, 5 (Ter.); Schlee, Schol. Ter. 128, 2.

Phorm. I 1, 10: cf. Eugr. ad h. l.; Serv. Geo. I 302 (Ter.); Philargyr. Verg. Ecl. V 74 (Ter.).

Phorm. I 1, 11¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 128, 5.

„ I 1, 12³: cf. Ti. Don. Aen. II 784; Schlee, Schol. Ter. 128, 6.

Phorm. I 1, 12⁴ et 13¹⁻²: cf. Eugr. ad v. 13; Schlee, Schol. Ter. 128, 7. — v. Teuber 1881, 9.

Phorm. I 1, 14²: cf. Eugr. ad h. l. (Verg.); Serv. Ecl. III 76; Serv. Dan. Aen. IX 641; Porph. Hor. c. III 4, 63. — v. Moore, 'Tropes and Figures of Vergil' 276 adn. 1; Steele, 'Archaisms of Vergil' 184; Sabbadini, 'Studi ital.' V 293.

Phorm. I 1, 15²: hoc scholion excerptum est ex schol. 15³; pertinet autem prius illud 'quidam' ad (Varronem et) Probum, posterius ad eum qui Berytium impugnat.

Phorm. I 1, 15³: cf. Eugr. ad h. l. — Varronis logistoricum bis laudat Nonius 108, 15 et 480, 1; Donati locum dubitanter Antiquitatibus Rer. Div. l. XIV inseruit Agahd, Annal. philol. suppl. XXIV 171 (cf. adn.); v. etiam Sabbadini, 'Studi ital.' V 293. — De Probo v. Steup, De Probis 98; 118; Beck, De Probo 21. — De scholiasta, qui Apollodorum consuluit, cf. adn. ad Hec. I 1, 1⁵. — apud quem legitur etc.] v. Nenciini l. c. 109 adn. 2; Dziatzko-Hauler app. crit. ad v. 49; Schwind l. c. 27.

Phorm. I 2, 1²: cf. Don. Andr. IV 4, 51.

" I 2, 2⁴: cf. Eugr. ad h. l.

" I 2, 3¹: cf. schol. Pers. II 59.

" I 2, 3⁵: cf. Serv. Aen. X 541; Don. Hec. I 1, 9; Schlee, Schol. Ter. 128, 11. — v. Hoppe, De Ti. Claudio Donato 29.

Phorm. I 2, 5¹: v. Dziatzko-Hauler ad h. l.

" I 2, 5⁸: cf. Don. Phorm. I 4, 23.

" I 2, 6¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 128, 13.

" I 2, 6³: cf. Don. Eun. prol. 6¹ (Phorm.).

" I 2, 7²: cf. Don. Phorm. I 4, 15; 37; Andr. prol. 11; III 2, 4.

Phorm. I 2, 7³: cf. Don. Hec. I 2, 22¹ (Phorm.).

" I 2, 7⁴: cf. schol. 7⁶.

" I 2, 7⁵: cf. Eugr. ad h. l.; Don. Andr. V 4, 34³ c. adn.; adde Ps.-Acon Hor. Ep. I 6, 10. — v. Hartman, De Ter. et Don. 118; Kiessling ad Hor. a. p. 108.

Phorm. I 2, 9²: cf. Don. Andr. I 5, 42².

" I 2, 9³: cf. Don. Andr. IV 1, 6; Eun. V 8, 43; Schlee, Schol. Ter. 128, 17; Serv. Aen. III 116.

Phorm. I 2, 10¹: cf. Don. Andr. II 5, 14 (Phorm.).

" I 2, 12¹: cf. Don. Ad. IV 2, 33² c. adn.

" I 2, 12³: cf. Serv. Dan. Aen. I 73 (Ter.).

" I 2, 13²: cf. Eugr. ad h. l. (Verg.; Ter. Eun.); Don. Phorm. I 2, 61³.

Phorm. I 2, 17¹: cf. Don. Andr. III 3, 7¹ (Verg.) c. adn.

" I 2, 18¹: cf. Eugr. ad h. l. (Verg.); Festus P. 207, 1; Thes. gl. s. v. pellicio.

Phorm. I 2, 18²: cf. Don. Eun. III 1, 32¹; Prisc. II 328, 10 (Ter.); schol. Pers. III 65. — v. Otto, 'Sprichw.' s. v. mons 1.

Phorm. I 2, 18³: cf. Eugr. ad h. l. (Sallust.).

" I 2, 18⁴: v. Dziatzko-Hauler ad h. v.

" I 2, 19¹: cf. Don. Andr. I 1, 140¹ c. adn.

" I 2, 19⁴: cf. Don. Phorm. I 2, 70¹.

" I 2, 22³: cf. Don. Andr. I 2, 21³; Serv. Aen. V 669

cf. Donator's scholion
Plaut. - all. expl.
frangit. l. 11.
Gryphus - 1884 p. 15

(Ter. Phorm.
Servio alla
Phorm. I 2, 22
quit. Ren
et font. 12
Phorm. I 2, 24
pertinere r
nam, nisi
quae legitim
Serv. Aen.
Aen. II 396
Aspro, qui
sibi persuas
ad Ad. IV
evitandam
comprobet,
considerabi
non audaci
exstitisse a
vel, ut ap
videtur —
Phorm. I.
mento Nae
connerteret;
protulisse
373) vix cre
Don. Andr. I
videtur. — v.
orm. I 2, 26²;
I 2, 28¹;
Diom. I 462, 2
s. v. stimulus
orm. I 2, 28³; c
I 2, 29: cf
'Sprichw.' s.
ad h. l.
orm. I 2, 30²: cf
I 2, 30³: cf
I 2, 31¹: cf
I 2, 32¹: To
ment; 'perdite'
al. Roman.) I 2
orm. I 2, 33¹: v.
I 2, 36²: cf.
I 2, 36³: cf.
I 2, 37¹: lect

(Ter. Phorm.). — v. Laemmerhirt, De prisc. script. locis a Servio allatis 359 sq.

Phorm. I 2, 22⁴: cf. Isid. orig. XIV 5, 19; ad Varronis Antiquit. Rer. Hum. XIII refert Smutny, De schol. Ter. auct. et font. 123; cf. 134.

Phorm. I 2, 24: Teuber 1881, 11 Vergili locum non ad Asprum pertinere ratus ante 'hoc Asper' lacunam statuit, vix recte; nam, nisi omnia me fallunt, ad eundem Asprum redeunt, quae legimus ap. Serv. Dan. Aen. XII 539 (Ter. Phorm.; Serv. Aen. IV 610) et Aen. IV 610 (Aen. XII 539), cf. etiam Aen. II 396 et Don. Ad. V 6, 10² et Eugr. Phorm. I 2, 24. Aspro, qui cum aliis 'habere nos singulos deos nostros' sibi persuasit, obloquitur scholiasta quidam, quode cf. adn. ad Ad. IV 2, 20⁵ et Hec. III 4, 26³. Is tantum ad ἀμφιβολίαν evitandam a Terentio additum putat τὸ 'meo', quod ut comprobet, affert Naevii versum initio mutilatum. Iam si considerabimus schol. 24³ ex scholio 24¹ esse excerptum, non audacior videbitur coniectura, in ipso Donati commento exstitisse additamentum illud ad Aspri adnotationem factum, vel, ut apertius dicam, Donatum ipsum verba 'sed mihi videtur — homo est' adiecisse (cf. Don. Andr. IV 1, 27¹ cum Phorm. I.). Fieri autem potuit, ut Donatus in Aspri commento Naevianum exemplum inveniret et suum in usum converteret; nam Asprum ipsum hic duplicem explicationem protulisse (sicut alibi fecit, cf. e. g. schol. Veron. Aen. IX 373) vix credam. — Ad schol. 24² cf. Eugr.; ad schol. 24⁴ Don. Andr. II 5, 18, unde Ennianum illud esse desumptum videtur. — v. etiam Laemmerhirt l. c. 348; Smutny l. c. 127.

Phorm. I 2, 26²: cf. Don. Andr. III 1, 2¹ c. adn.; Hec. I 1, 2³.
 " I 2, 28¹: cf. Don. Ars gr. IV 402, 12; Charis. I 276, 24; Diom. I 462, 29; Anecd. Helv. 273, 8. — v. Otto, 'Sprichw.' s. v. stimulus 1.

Phorm. I 2, 28³: cf. Serv. Aen. V 324.

" I 2, 29: cf. schol. Iuven. (Pith.) VII 221 (Ter.). — v. Otto, 'Sprichw.' s. v. forum 1. — sensus autem etc.] cf. Eugr. ad h. l.

Phorm. I 2, 30²: cf. Don. Hec. I 1, 10¹ c. adn.

" I 2, 30³: cf. Don. Eun. III 1, 23.

" I 2, 31¹: cf. Eugr. ad h. l.

" I 2, 32¹: Terenti codd. lectionem 'perditus' non agnoscunt; 'perdite' etiam Arruntius Celsus legit teste Charisio (Iul. Roman.) I 213, 16.

Phorm. I 2, 33¹: v. Rabbow, De Don. comm. 309 adn.

" I 2, 36²: cf. Don. Eun. II 2, 31³ c. adn.

" I 2, 36⁴: cf. Don. Hec. IV 1, 36². — v. Hahn 1870, 5.

" I 2, 37⁴: lectionem cod. Cuiaciani in textum recepit.

- Lindenbrog, cuius editioni adscriptis Gronov 'sic V. C. ἐναργεῖς δὲ ἐπιμελούμεθα Pith.'; hinc ni fallor ortum quod Westerhov 'codici (editioni?) Antverpiensi a veteri manu adscriptum e Ms' dicit: *Ἀναλκεις δεσυνεμαμωα ἐναργης δε συνεπιμελούμεθα*. — v. Nencini l. c. 115.
- Phorm. I 2, 38: v. Koenigshoff l. c. 11; Hahn 1872, 5; Dziatzko-Hauler ad h. v. Ceterum τὸ 'annotatur' prodere videtur quendam commentum Terentianum excerptem; simul intellegitur illud commentum scriptum fuisse in codice Terentiano, ex quo variam lectionem 'illico' (= A¹) excerptor desumpsit. Hinc nescio an comprobentur et quae ipse de duplicis commenti natura exposui 'Berl. philol. Wochenschr.' 1895, 428 et quae de variarum lectionum auctoritate post alios statuit Smutny l. c. 132.
- Phorm. I 2, 39²⁻³ et 40³: v. Hahn 1872, 6.
- " I 2, 41²⁻³: cf. Don. Ad. I 2, 36¹ c. adn.
- " I 2, 41⁴: habemus et hoc loco commentatorem poetam Latinum cum Graeco comparantem, v. adn. ad Hec. III 4, 26³ et Rabbow l. c. 318.
- Phorm. I 2, 45: cf. Celsus ap. Charis. (Iul. Roman.) I 223, 11 (ubi per errorem 'Terentius in Hecura') 'adverbialiter ut domi militiaeque'; Don. Andr. I 1, 43¹ c. adn. — v. Schopen, De Ter. et Don. 38; Smutny l. c. 129.
- Phorm. I 2, 45³ et 46²: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 98.
- " I 2, 45⁴: v. Scheidemantel l. c. 60.
- " I 2, 46¹ et 46³ iungenda; cf. etiam 50¹.
- " I 2, 47¹: cf. Don. Andr. I 1, 6³; Ad. III 2, 33; Thes. gl. s. v. situs.
- Phorm. I 2, 48³ et 4⁴ scholia parallela.
- " I 2, 49²: cf. Prisc. II 392, 16 sq. (Ter.).
- " I 2, 51¹: cf. Engr. ad h. l.; Consentius V 388, 13 sq. (Ter.); Ps.-Acron Hor. serm. II 1, 71 (Ter.).
- Phorm. I 2, 52¹: cf. Serv. Dan. Aen. I 527.
- " I 2, 52⁴: cf. 53¹; 53²; 85⁴; 85⁵; Andr. I 1, 100⁵.
- " I 2, 54¹: cf. 54³.
- " I 2, 54²: cf. Don. Andr. III 2, 22¹ (Plaut.; Ter. Phorm.).
- " I 2, 55¹: cf. Don. Andr. prol. 24.
- " I 2, 56¹: cf. 56⁵; schol. Bemb. Heaut. II 3, 49 'capillum dicit more suo (cf. Eun. V 2, 20 c. Don.) crinem incultum'; cf. etiam Varro ap. Charis. I 104, 20. — a Graeca oratione profluxit haec dictio] cf. Thes. gl. capillus: *ῥοίξ*; hariolatur Nencini l. c. 110 adn. 1.
- Phorm. I 2, 56²: cf. Non 370, 12 (Ter.), ubi 'dispersum' L. Mueller.
- Phorm. I 2, 56⁵: cf. Serv. Dan. Aen. V 403.
- " I 2, 57¹: *ἀσύνδετον* tertium] collato scholio ad 53²

- apparet numeros ad solum ordinem pertinere, quo haec ἀσύνδετα apud Terentium exstant.
- Phorm. I 2, 57³: cf. Varro ap. Non. 531, 24; Festus P. 81, 11; 84, 3; 91, 13; Serv. Aen. VIII 453 (exscr. Isid. orig. XIX 7, 3; cf. X 100; XX 13, 3; Diff. verb. 262); schol. Veron. (Vel. Longus) Aen. IV 149; Vel. Long., De orthogr. VII 71, 15; Cassiod., De orthogr. VII 161, 2.
- Phorm. I 2, 58²: cf. Don. Eun. I 1, 14.
- „ I 2, 58³⁻⁴: haec excerpta sunt ex schol. 57³. — v. Teuber 1881, 11.
- Phorm. I 2, 60¹: iungendum 'formam aliam' i. e. alterius virginis formam 'placuisse amanti', quod non intellexit, qui in codice Marucelliano 'formam' in 'fidicinam' mutavit.
- Phorm. I 2, 60²: quod in cod. V (= dett.) legitur ἀποσιώπησις (<tertia>), hoc quidem quadrat ad ea, quae ad Andr. V 4, 51 de tribus ἀποσιώπησεως generibus exposita sunt, sed aperte pugnat cum sequentibus 'quotiens — sunt'; quae verba Hahn 1872, 8 perperam interpretatus est, nam hoc unum significant, loquentem verba rebus apte respondentia invenire non potuisse.
- Phorm. I 2, 60³: cf. Don. Andr. III 2, 6⁵ c. adn.
- „ I 2, 61³: cf. Don. Phorm. I 2, 13² c. adn.
- „ I 2, 61³: cf. Eugr. ad h. l.; Don. Andr. I 1, 100¹; I 2, 5²; Serv. Aen. II 531.
- Phorm. I 2, 64^{1 et 2} scholia parallela.
- „ I 2, 65¹: v. Smutny l. c. 120.
- „ I 2, 65²: iungendum cum schol. 64⁴.
- „ I 2, 66¹: v. Kauer, Stud. Vind. XXII 98.
- „ I 2, 66³: hoc scholion neque Hahn 1870, 6 neque Teuber 1891, 366 neque Sabbadini 'Studi ital.' V 296 recte intellexerunt; verum vidit Rabbow l. c. 311; cf. schol. 63².
- Phorm. I 2, 67³: ambiguitatem scholiasta repperisse videtur in infinitivo historico 'nescire', contra 'sequentia' i. e. 'cupiebat' et 'metuebat' nihil habent ambigui; cf. schol. 67².
- Phorm. I 2, 68: cf. Don. Andr. I 1, 79¹ c. adn.
- „ I 2, 69²⁻³: cf. Eugr. ad h. l.; Serv. Dan. Aen. V 64
- „ Don. Hec. IV 1, 55; Phorm. II 1, 18².
- Phorm. I 2, 70¹: cf. Don. Phorm. I 2, 19⁴.
- „ I 2, 70³: cf. Isid. orig. IX 7, 29.
- „ I 2, 71²: cf. Don. Andr. IV 4, 51. — v. Hahn 1872, 7 sq.
- „ I 2, 71³: cf. Don. Andr. II 3, 10; 4, 7; Hec. III 5, 15.
- „ I 2, 71³: cf. Don. Phorm. II 2, 11²; Andr. I 1, 120. — v. Hahn 1872, 3; Kauer, Stud. Vindob. XXII 94 sqq. Quid scholiasta hic 'in fine sensus' et altero Phorm. loco 'in ultima sententia' dixerit, ex ultimis 'ad postremum' apparet; utrum recte hoc statuerit necne alia res.

Phorm. I 2, 72¹: quartam ἀποσιώπῃσιν (quae etiam ad Andr. IV 4, 28¹ annotatur) auctor scholii ad Andr. IV 4, 51 non agnoscit; τὸ 'deest' ostendit ἔλλειψιν et ἀποσιώπῃσιν in unum esse confusas.

Phorm. I 2, 72²: cf. adn. ad Phorm. prol. 26.

" I 2, 73¹: cf. Don. Eun. II 2, 30³; Ad. I 2, 63³; Phorm. prol. 2; I 4, 17; II 1, 22; 62; IV 2, 2.

Phorm. I 2, 73²: cf. Don. Andr. V 3, 5 c. adn. — v. Steele l. c. 172.

Phorm. I 2, 73³: Marx Lucil. v. 56 sic edidit 'qui <di> te, montane, malum — <atque> ad cetera pergit': priora probō, posteriora ne accipiam, monet inprimis schol. 73⁴, 'hoc autem certum genus est παρηνθέσεως'. Fuit igitur qui sic Terenti uerba intellexeret: 'GE. ... Est parasitus quidam Phormio, Homo confidens, qui — illum di omnes perduint! DA. Quid is fecit? GE. — hoc consilium, quod dicam, dedit.' Si igitur Geta narrationem illa exclamatione interrupt, pergit per 'hoc consilium' etc. (cf. schol. 74¹ et 74²), ut 'qui' sit pronomen (relativum); sin 'qui' (= utinam) cum sequentibus iungitur (sicut ad Phorm. II 2, 11), expletivum est. Lucili autem versus ideo affertur, ut interpretatio 'qui = utinam' exemplo comprobetur. Fortasse qui schol. 73³ ex integro commento excerpserit, ultima Lucili verba adiecta compendii nota recidit; deinde nescio quis alius adnotationibus, quae ad v. 74 leguntur, commotus ea addidit, quae inclinatis litteris exprimenda curavi; tum librarius rem male intellegens τὸ 'pergit' antecedentibus iunxit et pro 'et cetera' suo Marte substituit 'ad cetera'.

Phorm. I 2, 75: cf. Eugr. ad vv. 72 et 75. — v. Dziatzko-Hauler ad h. v.; Schwind, 'Über d. Recht b. Ter.' 32 sqq.

Phorm. I 2, 76: cf. Don. Ad. IV 5, 18.

" I 2, 77¹: cohaerent inter se scholia 77¹, 77⁴, 78.

" I 2, 77⁵: cf. Don. Phorm. II 2, 15² (Cicero).

" I 2, 80²: cf. Don. Phorm. I 2, 79; Schlee, Schol. Ter. 129, 5.

Phorm. I 2, 80³: v. Smith l. c. 9, qui tamen vulgatam lectionem ἀρχαϊσμός sequitur.

Phorm. I 2, 81³: de falsiloquio] cf. adn. ad Eun. II 1, 1¹. — sic enim ueteres etc.] cf. Cic., De divin. I 45, 102.

Phorm. I 2, 82²: cf. Don. Phorm. II 3, 54; Thes. gl. s. v. refello.

Phorm. I 2, 83¹: Sabbadini, 'Studi ital.' V 297 variam lectionem codicis V secutus 'mire, συκοφάντα!' scripsit.

Phorm. I 2, 84²: cf. Don. Andr. IV 4, 43.

" I 2, 84³: cf. Eugr. ad h. l., qui Andr. IV 4, 43 comparat.

Phorm. I 2, 85¹
" I 2, 85²
" 84; Eugr. I
Phorm. I 2, 87¹
" I 2, 87²
" I 2, 90¹
" Dan. Aen.
Phorm. I 2, 91¹
" I 2, 92¹
" I 2, 92²
" I 2, 93¹
" Schol. Ter.
Phorm. I 2, 94¹
" I 2, 96¹
" I 2, 97¹
" I 2, 98¹
" I 2, 10¹
" I 2, 10²
" I 2, 10³
" I. 1. XIII f
Phorm. I 3, 1¹
" I 3, 2¹
28 sq.
Phorm. I 3, 2²
" I 3, 2³
idem exta
habent (=
Phorm. I 3, 3¹:
" I 3, 3²:
s. v. expect
" I 3, 3³:
Enniam; Sae
Phorm. I 3, 7¹:
" I 3, 9¹:
" I 3, 10¹:
" I 3, 10²:
" I 3, 12¹:
" I 3, 12²:
Thes. gl. s.
" I 3, 14¹:
" I 3, 16¹:
" I 3, 17¹:
" I 3, 18¹:
modestus.
Phorm. I 3, 19¹:
" I 3, 19²:
" I 3, 19³:
" I 3, 19⁴:
" I 3, 19⁵:
" I 3, 19⁶:
" I 3, 19⁷:
" I 3, 19⁸:
" I 3, 19⁹:
" I 3, 19¹⁰:
" I 3, 19¹¹:
" I 3, 19¹²:
" I 3, 19¹³:
" I 3, 19¹⁴:
" I 3, 19¹⁵:
" I 3, 19¹⁶:
" I 3, 19¹⁷:
" I 3, 19¹⁸:
" I 3, 19¹⁹:
" I 3, 19²⁰:
" I 3, 19²¹:
" I 3, 19²²:
" I 3, 19²³:
" I 3, 19²⁴:
" I 3, 19²⁵:
" I 3, 19²⁶:
" I 3, 19²⁷:
" I 3, 19²⁸:
" I 3, 19²⁹:
" I 3, 19³⁰:
" I 3, 19³¹:
" I 3, 19³²:
" I 3, 19³³:
" I 3, 19³⁴:
" I 3, 19³⁵:
" I 3, 19³⁶:
" I 3, 19³⁷:
" I 3, 19³⁸:
" I 3, 19³⁹:
" I 3, 19⁴⁰:
" I 3, 19⁴¹:
" I 3, 19⁴²:
" I 3, 19⁴³:
" I 3, 19⁴⁴:
" I 3, 19⁴⁵:
" I 3, 19⁴⁶:
" I 3, 19⁴⁷:
" I 3, 19⁴⁸:
" I 3, 19⁴⁹:
" I 3, 19⁵⁰:
" I 3, 19⁵¹:
" I 3, 19⁵²:
" I 3, 19⁵³:
" I 3, 19⁵⁴:
" I 3, 19⁵⁵:
" I 3, 19⁵⁶:
" I 3, 19⁵⁷:
" I 3, 19⁵⁸:
" I 3, 19⁵⁹:
" I 3, 19⁶⁰:
" I 3, 19⁶¹:
" I 3, 19⁶²:
" I 3, 19⁶³:
" I 3, 19⁶⁴:
" I 3, 19⁶⁵:
" I 3, 19⁶⁶:
" I 3, 19⁶⁷:
" I 3, 19⁶⁸:
" I 3, 19⁶⁹:
" I 3, 19⁷⁰:
" I 3, 19⁷¹:
" I 3, 19⁷²:
" I 3, 19⁷³:
" I 3, 19⁷⁴:
" I 3, 19⁷⁵:
" I 3, 19⁷⁶:
" I 3, 19⁷⁷:
" I 3, 19⁷⁸:
" I 3, 19⁷⁹:
" I 3, 19⁸⁰:
" I 3, 19⁸¹:
" I 3, 19⁸²:
" I 3, 19⁸³:
" I 3, 19⁸⁴:
" I 3, 19⁸⁵:
" I 3, 19⁸⁶:
" I 3, 19⁸⁷:
" I 3, 19⁸⁸:
" I 3, 19⁸⁹:
" I 3, 19⁹⁰:
" I 3, 19⁹¹:
" I 3, 19⁹²:
" I 3, 19⁹³:
" I 3, 19⁹⁴:
" I 3, 19⁹⁵:
" I 3, 19⁹⁶:
" I 3, 19⁹⁷:
" I 3, 19⁹⁸:
" I 3, 19⁹⁹:
" I 3, 19¹⁰⁰:
" I 3, 19¹⁰¹:
" I 3, 19¹⁰²:
" I 3, 19¹⁰³:
" I 3, 19¹⁰⁴:
" I 3, 19¹⁰⁵:
" I 3, 19¹⁰⁶:
" I 3, 19¹⁰⁷:
" I 3, 19¹⁰⁸:
" I 3, 19¹⁰⁹:
" I 3, 19¹¹⁰:
" I 3, 19¹¹¹:
" I 3, 19¹¹²:
" I 3, 19¹¹³:
" I 3, 19¹¹⁴:
" I 3, 19¹¹⁵:
" I 3, 19¹¹⁶:
" I 3, 19¹¹⁷:
" I 3, 19¹¹⁸:
" I 3, 19¹¹⁹:
" I 3, 19¹²⁰:
" I 3, 19¹²¹:
" I 3, 19¹²²:
" I 3, 19¹²³:
" I 3, 19¹²⁴:
" I 3, 19¹²⁵:
" I 3, 19¹²⁶:
" I 3, 19¹²⁷:
" I 3, 19¹²⁸:
" I 3, 19¹²⁹:
" I 3, 19¹³⁰:
" I 3, 19¹³¹:
" I 3, 19¹³²:
" I 3, 19¹³³:
" I 3, 19¹³⁴:
" I 3, 19¹³⁵:
" I 3, 19¹³⁶:
" I 3, 19¹³⁷:
" I 3, 19¹³⁸:
" I 3, 19¹³⁹:
" I 3, 19¹⁴⁰:
" I 3, 19¹⁴¹:
" I 3, 19¹⁴²:
" I 3, 19¹⁴³:
" I 3, 19¹⁴⁴:
" I 3, 19¹⁴⁵:
" I 3, 19¹⁴⁶:
" I 3, 19¹⁴⁷:
" I 3, 19¹⁴⁸:
" I 3, 19¹⁴⁹:
" I 3, 19¹⁵⁰:
" I 3, 19¹⁵¹:
" I 3, 19¹⁵²:
" I 3, 19¹⁵³:
" I 3, 19¹⁵⁴:
" I 3, 19¹⁵⁵:
" I 3, 19¹⁵⁶:
" I 3, 19¹⁵⁷:
" I 3, 19¹⁵⁸:
" I 3, 19¹⁵⁹:
" I 3, 19¹⁶⁰:
" I 3, 19¹⁶¹:
" I 3, 19¹⁶²:
" I 3, 19¹⁶³:
" I 3, 19¹⁶⁴:
" I 3, 19¹⁶⁵:
" I 3, 19¹⁶⁶:
" I 3, 19¹⁶⁷:
" I 3, 19¹⁶⁸:
" I 3, 19¹⁶⁹:
" I 3, 19¹⁷⁰:
" I 3, 19¹⁷¹:
" I 3, 19¹⁷²:
" I 3, 19¹⁷³:
" I 3, 19¹⁷⁴:
" I 3, 19¹⁷⁵:
" I 3, 19¹⁷⁶:
" I 3, 19¹⁷⁷:
" I 3, 19¹⁷⁸:
" I 3, 19¹⁷⁹:
" I 3, 19¹⁸⁰:
" I 3, 19¹⁸¹:
" I 3, 19¹⁸²:
" I 3, 19¹⁸³:
" I 3, 19¹⁸⁴:
" I 3, 19¹⁸⁵:
" I 3, 19¹⁸⁶:
" I 3, 19¹⁸⁷:
" I 3, 19¹⁸⁸:
" I 3, 19¹⁸⁹:
" I 3, 19¹⁹⁰:
" I 3, 19¹⁹¹:
" I 3, 19¹⁹²:
" I 3, 19¹⁹³:
" I 3, 19¹⁹⁴:
" I 3, 19¹⁹⁵:
" I 3, 19¹⁹⁶:
" I 3, 19¹⁹⁷:
" I 3, 19¹⁹⁸:
" I 3, 19¹⁹⁹:
" I 3, 19²⁰⁰:
" I 3, 19²⁰¹:
" I 3, 19²⁰²:
" I 3, 19²⁰³:
" I 3, 19²⁰⁴:
" I 3, 19²⁰⁵:
" I 3, 19²⁰⁶:
" I 3, 19²⁰⁷:
" I 3, 19²⁰⁸:
" I 3, 19²⁰⁹:
" I 3, 19²¹⁰:
" I 3, 19²¹¹:
" I 3, 19²¹²:
" I 3, 19²¹³:
" I 3, 19²¹⁴:
" I 3, 19²¹⁵:
" I 3, 19²¹⁶:
" I 3, 19²¹⁷:
" I 3, 19²¹⁸:
" I 3, 19²¹⁹:
" I 3, 19²²⁰:
" I 3, 19²²¹:
" I 3, 19²²²:
" I 3, 19²²³:
" I 3, 19²²⁴:
" I 3, 19²²⁵:
" I 3, 19²²⁶:
" I 3, 19²²⁷:
" I 3, 19²²⁸:
" I 3, 19²²⁹:
" I 3, 19²³⁰:
" I 3, 19²³¹:
" I 3, 19²³²:
" I 3, 19²³³:
" I 3, 19²³⁴:
" I 3, 19²³⁵:
" I 3, 19²³⁶:
" I 3, 19²³⁷:
" I 3, 19²³⁸:
" I 3, 19²³⁹:
" I 3, 19²⁴⁰:
" I 3, 19²⁴¹:
" I 3, 19²⁴²:
" I 3, 19²⁴³:
" I 3, 19²⁴⁴:
" I 3, 19²⁴⁵:
" I 3, 19²⁴⁶:
" I 3, 19²⁴⁷:
" I 3, 19²⁴⁸:
" I 3, 19²⁴⁹:
" I 3, 19²⁵⁰:
" I 3, 19²⁵¹:
" I 3, 19²⁵²:
" I 3, 19²⁵³:
" I 3, 19²⁵⁴:
" I 3, 19²⁵⁵:
" I 3, 19²⁵⁶:
" I 3, 19²⁵⁷:
" I 3, 19²⁵⁸:
" I 3, 19²⁵⁹:
" I 3, 19²⁶⁰:
" I 3, 19²⁶¹:
" I 3, 19²⁶²:
" I 3, 19²⁶³:
" I 3, 19²⁶⁴:
" I 3, 19²⁶⁵:
" I 3, 19²⁶⁶:
" I 3, 19²⁶⁷:
" I 3, 19²⁶⁸:
" I 3, 19²⁶⁹:
" I 3, 19²⁷⁰:
" I 3, 19²⁷¹:
" I 3, 19²⁷²:
" I 3, 19²⁷³:
" I 3, 19²⁷⁴:
" I 3, 19²⁷⁵:
" I 3, 19²⁷⁶:
" I 3, 19²⁷⁷:
" I 3, 19²⁷⁸:
" I 3, 19²⁷⁹:
" I 3, 19²⁸⁰:
" I 3, 19²⁸¹:
" I 3, 19²⁸²:
" I 3, 19²⁸³:
" I 3, 19²⁸⁴:
" I 3, 19²⁸⁵:
" I 3, 19²⁸⁶:
" I 3, 19²⁸⁷:
" I 3, 19²⁸⁸:
" I 3, 19²⁸⁹:
" I 3, 19²⁹⁰:
" I 3, 19²⁹¹:
" I 3, 19²⁹²:
" I 3, 19²⁹³:
" I 3, 19²⁹⁴:
" I 3, 19²⁹⁵:
" I 3, 19²⁹⁶:
" I 3, 19²⁹⁷:
" I 3, 19²⁹⁸:
" I 3, 19²⁹⁹:
" I 3, 19³⁰⁰:
" I 3, 19³⁰¹:
" I 3, 19³⁰²:
" I 3, 19³⁰³:
" I 3, 19³⁰⁴:
" I 3, 19³⁰⁵:
" I 3, 19³⁰⁶:
" I 3, 19³⁰⁷:
" I 3, 19³⁰⁸:
" I 3, 19³⁰⁹:
" I 3, 19³¹⁰:
" I 3, 19³¹¹:
" I 3, 19³¹²:
" I 3, 19³¹³:
" I 3, 19³¹⁴:
" I 3, 19³¹⁵:
" I 3, 19³¹⁶:
" I 3, 19³¹⁷:
" I 3, 19³¹⁸:
" I 3, 19³¹⁹:
" I 3, 19³²⁰:
" I 3, 19³²¹:
" I 3, 19³²²:
" I 3, 19³²³:
" I 3, 19³²⁴:
" I 3, 19³²⁵:
" I 3, 19³²⁶:
" I 3, 19³²⁷:
" I 3, 19³²⁸:
" I 3, 19³²⁹:
" I 3, 19³³⁰:
" I 3, 19³³¹:
" I 3, 19³³²:
" I 3, 19³³³:
" I 3, 19³³⁴:
" I 3, 19³³⁵:
" I 3, 19³³⁶:
" I 3, 19³³⁷:
" I 3, 19³³⁸:
" I 3, 19³³⁹:
" I 3, 19³⁴⁰:
" I 3, 19³⁴¹:
" I 3, 19³⁴²:
" I 3, 19³⁴³:
" I 3, 19³⁴⁴:
" I 3, 19³⁴⁵:
" I 3, 19³⁴⁶:
" I 3, 19³⁴⁷:
" I 3, 19³⁴⁸:
" I 3, 19³⁴⁹:
" I 3, 19³⁵⁰:
" I 3, 19³⁵¹:
" I 3, 19³⁵²:
" I 3, 19³⁵³:
" I 3, 19³⁵⁴:
" I 3, 19³⁵⁵:
" I 3, 19³⁵⁶:
" I 3, 19³⁵⁷:
" I 3, 19³⁵⁸:
" I 3, 19³⁵⁹:
" I 3, 19³⁶⁰:
" I 3, 19³⁶¹:
" I 3, 19³⁶²:
" I 3, 19³⁶³:
" I 3, 19³⁶⁴:
" I 3, 19³⁶⁵:
" I 3, 19³⁶⁶:
" I 3, 19³⁶⁷:
" I 3, 19³⁶⁸:
" I 3, 19³⁶⁹:
" I 3, 19³⁷⁰:
" I 3, 19³⁷¹:
" I 3, 19³⁷²:
" I 3, 19³⁷³:
" I 3, 19³⁷⁴:
" I 3, 19³⁷⁵:
" I 3, 19³⁷⁶:
" I 3, 19³⁷⁷:
" I 3, 19³⁷⁸:
" I 3, 19³⁷⁹:
" I 3, 19³⁸⁰:
" I 3, 19³⁸¹:
" I 3, 19³⁸²:
" I 3, 19³⁸³:
" I 3, 19³⁸⁴:
" I 3, 19³⁸⁵:
" I 3, 19³⁸⁶:
" I 3, 19³⁸⁷:
" I 3, 19³⁸⁸:
" I 3, 19³⁸⁹:
" I 3, 19³⁹⁰:
" I 3, 19³⁹¹:
" I 3, 19³⁹²:
" I 3, 19³⁹³:
" I 3, 19³⁹⁴:
" I 3, 19³⁹⁵:
" I 3, 19³⁹⁶:
" I 3, 19³⁹⁷:
" I 3, 19³⁹⁸:
" I 3, 19³⁹⁹:
" I 3, 19⁴⁰⁰:
" I 3, 19⁴⁰¹:
" I 3, 19⁴⁰²:
" I 3, 19⁴⁰³:
" I 3, 19⁴⁰⁴:
" I 3, 19⁴⁰⁵:
" I 3, 19⁴⁰⁶:
" I 3, 19⁴⁰⁷:
" I 3, 19⁴⁰⁸:
" I 3, 19⁴⁰⁹:
" I 3, 19⁴¹⁰:
" I 3, 19⁴¹¹:
" I 3, 19⁴¹²:
" I 3, 19⁴¹³:
" I 3, 19⁴¹⁴:
" I 3, 19⁴¹⁵:
" I 3, 19⁴¹⁶:
" I 3, 19⁴¹⁷:
" I 3, 19⁴¹⁸:
" I 3, 19⁴¹⁹:
" I 3, 19⁴²⁰:
" I 3, 19⁴²¹:
" I 3, 19⁴²²:
" I 3, 19⁴²³:
" I 3, 19⁴²⁴:
" I 3, 19⁴²⁵:
" I 3, 19⁴²⁶:
" I 3, 19⁴²⁷:
" I 3, 19⁴²⁸:
" I 3, 19⁴²⁹:
" I 3, 19⁴³⁰:
" I 3, 19⁴³¹:
" I 3, 19⁴³²:
" I 3, 19⁴³³:
" I 3, 19⁴³⁴:
" I 3, 19⁴³⁵:
" I 3, 19⁴³⁶:
" I 3, 19⁴³⁷:
" I 3, 19⁴³⁸:
" I 3, 19⁴³⁹:
" I 3, 19⁴⁴⁰:
" I 3, 19⁴⁴¹:
" I 3, 19⁴⁴²:
" I 3, 19⁴⁴³:
" I 3, 19⁴⁴⁴:
" I 3, 19⁴⁴⁵:
" I 3, 19⁴⁴⁶:
" I 3, 19⁴⁴⁷:
" I 3, 19⁴⁴⁸:
" I 3, 19⁴⁴⁹:
" I 3, 19⁴⁵⁰:
" I 3, 19⁴⁵¹:
" I 3, 19⁴⁵²:
" I 3, 19⁴⁵³:
" I 3, 19⁴⁵⁴:
" I 3, 19⁴⁵⁵:
" I 3, 19⁴⁵⁶:
" I 3, 19⁴⁵⁷:
" I 3, 19⁴⁵⁸:
" I 3, 19⁴⁵⁹:
" I 3, 19⁴⁶⁰:
" I 3, 19⁴⁶¹:
" I 3, 19⁴⁶²:
" I 3, 19⁴⁶³:
" I 3, 19⁴⁶⁴:
" I 3, 19⁴⁶⁵:
" I 3, 19⁴⁶⁶:
" I 3, 19⁴⁶⁷:
" I 3, 19⁴⁶⁸:
" I 3, 19⁴⁶⁹:
" I 3, 19⁴⁷⁰:
" I 3, 19⁴⁷¹:
" I 3, 19⁴⁷²:
" I 3, 19⁴⁷³:
" I 3, 19⁴⁷⁴:
" I 3, 19⁴⁷⁵:
" I 3, 19⁴⁷⁶:
" I 3, 19⁴⁷⁷:
" I 3, 19⁴⁷⁸:
" I 3, 19⁴⁷⁹:
" I 3, 19⁴⁸⁰:
" I 3, 19⁴⁸¹:
" I 3, 19⁴⁸²:
" I 3, 19⁴⁸³:
" I 3, 19⁴⁸⁴:
" I 3, 19⁴⁸⁵:
" I 3, 19⁴⁸⁶:
" I 3, 19⁴⁸⁷:
" I 3, 19⁴⁸⁸:
" I 3, 19⁴⁸⁹:
" I 3, 19⁴⁹⁰:
" I 3, 19⁴⁹¹:
" I 3, 19⁴⁹²:
" I 3, 19⁴⁹³:
" I 3, 19⁴⁹⁴:
" I 3, 19⁴⁹⁵:
" I 3, 19⁴⁹⁶:
" I 3, 19⁴⁹⁷:
" I 3, 19⁴⁹⁸:<

- Phorm. I 2, 85³: cf. adn. ad Hec. III 4, 32.
 „ I 2, 85⁴ et ⁵: cf. Don. Eun. III 5, 45¹; Phorm. I 2, 53 et 54; Eugr. Phorm. I 2, 85 (Phorm. I 2, 53; Eun. III 5, 45).
 Phorm. I 2, 87²: v. Scheidemantel l. c. 58 sqq.
 „ I 2, 88¹: cf. Don. Andr. I 1, 34² c. adn.
 „ I 2, 90³: cf. Schlee, Schol. Ter. 129, 7; Serv. et Serv. Dan. Aen. VIII 127 (Ter.).
 Phorm. I 2, 91²: cf. Ti. Don. Aen. II 148. — v. Smith l. c. 22.
 „ I 2, 92³: cf. Schlee, Schol. Ter. 129, 9.
 „ I 2, 92⁴: cf. Don. Andr. I 2, 25.
 „ I 2, 93²: cf. Don. Andr. III 2, 9² c. adn.; Schlee, Schol. Ter. 129, 9.
 Phorm. I 2, 94²: cf. Eugr. ad h. l.
 „ I 2, 96²: cf. Eugr. ad h. l.; Non. 344, 1 (Ter.).
 „ I 2, 97³: cf. Don. Andr. I 5, 6¹.
 „ I 2, 98: cf. Thes. gl. s. v. quoad; Prisc. III 139, 1 (Ter.).
 „ I 2, 100²: cf. Non. 24, 14 (Ter.); Ti. Don. Aen. VI 298.
 „ I 2, 100³: cf. Eugr. ad h. l.
 „ I 2, 102³: cf. Varro ap. Charis. I 104, 1 (Wilmanns, De l. l. XIII fr. 29).
 Phorm. I 3, 1²: cf. Eugr. ad h. l. — v. Gerstenberg, De Eugr. 65.
 „ I 3, 2²⁻⁴: cf. Prisc. III 188, 3 (Ter.). — v. Smith l. c. 28 sq.
 Phorm. I 3, 2⁵: cf. Don. Andr. II 2, 28 c. adn.
 „ I 3, 2⁶: 'uenit' omnes Ter. codd. exhibent praeter A¹; idem exstat in lemmatis schol. 2² et ³, at schol. 2⁴⁻⁶ 'ueniat' habent (= A¹).
 Phorm. I 3, 3¹: v. Steup, De Probis 97.
 „ I 3, 3²: cf. Don. Ad. I 2, 29²; Non. 301, 16; Thes. gl. s. v. exspecto.
 „ I 3, 5⁴⁻⁵: v. Smith l. c. 17/18; 32; Vahlen adn. ad Ennium; Szelinski, 'Nachtr. u. Bericht. z. Otto, Sprichw.' 36.
 Phorm. I 3, 7²: cf. Rhet. l. m. 60, 31 (Verg.).
 „ I 3, 9³: cf. Don. Ad. IV 5, 32; Hec. IV 1, 40⁴.
 „ I 3, 10²: *ἀπόρρητος*] v. Hahn 1870, 4.
 „ I 3, 10³: cf. Eugr. ad v. 11.
 „ I 3, 10⁴: cf. Don. Ad. II 4, 8¹.
 „ I 3, 12¹: cf. I 2, 8² et ³.
 „ I 3, 12³: cf. Don. Phorm. II 3, 16; 20; Ad. III 2, 42; Thes. gl. s. v. vita.
 „ I 3, 14¹: cf. Thes. gl. s. v. depecisci.
 „ I 3, 16⁵: cf. Eugr. ad v. 14.
 „ I 3, 17¹ et 17³: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 99.
 „ I 3, 18: cf. Non. 55, 23; 30, 1; 520, 17; Thes. gl. s. v. modestus.
 Phorm. I 3, 19²: cf. Don. Ad. I 2, 59³ (Heaut.).

- Phorm. I 3, 20¹⁻²: cf. Don. Andr. I 1, 28 et Eun. I 2, 5 c. adn.
 " I 3, 20³: cf. Don. Eun. V 6, 12² (Heaut.) c. adn.
 " I 3, 22: cf. Don. Andr. prol. 26.
 " I 3, 23: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 100.
 " I 3, 26¹: cf. Don. Ad. V 3, 3²; Hec. III 3, 6.
 " I 4, 1²: cf. Charis. (Iul. Roman.) I 214, 12 (Ter.); Prisc.
 II 152, 1 (Ter.); 334, 13 sqq. (Ter.)
 Phorm. I 4, 2¹: cf. Arus. VII 480, 25 (Ter.); Festus 161, 6 sqq.
 " I 4, 2²: cf. Eugr. ad h. l.
 " I 4, 4²: v. Swoboda, P. Nigidii Figuli op. rel. p. 82
 adn. 2; Smutny l. c. 128.
 Phorm. I 4, 7¹: v. Dziatzko, Ann. philol. suppl. X 690 adn. 5;
 Sabbadini, 'Studi ital.' V 298; Marx, C. Lucilii carm. reli-
 quiae p. 33 (v. 472).
 Phorm. I 4, 9³: *παροιμία*] cf. etiam Schlee, Schol. Ter. 129, 27
 ('prouerbium').
 Phorm. I 4, 10¹: cf. Don. Andr. I 1, 69¹.
 " I 4, 10²: cf. Don. Eun. II 2, 43⁶ c. adn.; Ad. IV 4, 1. —
 v. Smith l. c. 24.
 Phorm. I 4, 12³: cf. Schlee, Schol. Ter. 129, 32.
 " I 4, 12⁵: cf. Don. Ad. IV 7, 37² c. adn.; V 3, 8².
 Phorm. I 4, 12⁷: cf. Eugr. ad h. l. (Verg.). — v. Hoppe, De
 Tib. Claudio Donato 28.
 Phorm. I 4, 13¹: cf. Non. 87, 24 (Ter.); Thes. gl. s. v. conuasare.
 " I 4, 13²: coniungendum cum schol. 14¹ et 14².
 " I 4, 13³: cf. Festus P. 226, 20 (Ter.); Non. 375, 34 sqq.
 — v. Richter, Donati comm. 4 sqq.; Koenigshoff l. c. 13 (qui
 '<in aliis> protinam fuit' coniecit); Smutny l. c. 128.
 Phorm. I 4, 14³: cf. Don. Ad. V 3, 61 (*ἀπόδοσις* octaua). —
 v. Sabbadini, 'Studi ital.' V 299.
 Phorm. I 4, 15²: cf. Don. Andr. II 1, 10² (Sall.) c. adn.; de loc.
 Sallust. v. 'Berl. philol. Wochenschr.' 1900, 1436 sq.
 Phorm. I 4, 17⁴: cf. Don. Phorm. II 1, 60².
 " I 4, 17⁵: cf. Don. Phorm. II 2, 73¹ c. adn.
 " I 4, 19¹: cf. Don. Hec. III 5, 63³.
 " I 4, 20³: cf. 21²; 21³; Eugr. ad v. 22.
 " I 4, 22¹: cf. Don. Phorm. V 1, 5.
 " I 4, 22²: cf. Serv. Dan. Aen. I 535; II 680.
 " I 4, 23²: cf. Don. Phorm. I 2, 5³.
 " I 4, 23³: cf. Don. Hec. III 1, 45¹ (Phorm.); Schlee,
 Schol. Ter. 130, 2.
 Phorm. I 4, 24¹: cf. Don. Hec. I 2, 4 c. adn.
 " I 4, 25¹: cf. Don. Hec. II 2, 26 c. adn.
 " I 4, 25²: cf. Cicero, Tusc. II 11.
 " I 4, 27²: cf. Don. Eun. IV 2, 14³ c. adn.
 " I 4, 28¹: cf. Don. Andr. I 1, 112²; Serv. Dan. Aen. IV 335.

- Phorm. I 4, 30⁴⁻⁵: cf. Don. Eun. I 1, 9 c. adn.; Ad. III 4, 4⁴ c. adn.; Serv. Dan. Aen. II 424; Ti. Don. Aen. XI 468; Eugr. Eun. II 3, 56; Schlee, Schol. Ter. 130, 5.
- Phorm. I 4, 31²: cf. Schlee, Schol. Ter. 130, 6; Serv. Dan. Aen. IV 99.
- Phorm. I 4, 35²⁻³: cf. Non. 363, 1 (Ter.); Festus 234, 24; Serv. Aen. VIII 249; II 468 (exscr. Isid. orig. XVIII 7, 10); IX 507; cf. etiam Eugr. ad h. l. et Schlee, Schol. Ter. 130, 8. — a pro et tendendo] cf. Thes. gloss. s. v. telum: 'Tela arma a tendendo dicta'; Stephanus ediderat 'a πρὸ et ἐλεῖν', Klotz 'a πρὸ et ἐλκεῖν', Schoell coniecit 'a πρὸ et τῆλε ἐλεῖν'.
- Phorm. I 4, 35⁴: v. Dziatzko-Hauler ad h. v.
- " I 4, 37²: cf. Porph. Hor. Ep. I 20, 18 (Ter.).
- " I 4, 39²: cf. Don. Andr. I 1, 107.
- " I 4, 42: v. Smutny l. c. 120.
- " I 4, 45: Don. Hec. III 5, 54 c. adn.; Prisc. III 280, 13 (Ter.).
- Phorm. I 4, 47¹: cf. Don. Ad. II 2, 29² c. adn.
- " I 4, 47²: cf. Don. Eun. V 2, 13; Hec. III 1, 10; Festus 174, 32; Non. 438, 19; Serv. Aen. I 41; Schlee, Schol. Ter. 130, 11; Thes. gl. s. v. noxa.
- Phorm. I 4, 50²: v. Hahn 1872, 6.
- " I 4, 51¹: cf. Don. Phorm. II 1, 22¹ (Verg.).
- " I 4, 51² et 52¹: cf. Eugr. ad h. l.; Festus 306, 25; Isid. orig. IX 3, 49; Schlee, Schol. Ter. 130, 12 sqq. — v. Mueller, adn. ad Fest.; Smutny l. c. 124; Weinberger, Stud. Vindob. XIV 129.
- Phorm. II 1, 1¹: cf. Eugr. ad h. l. — v. Gerstenberg, De Eugr. 68; 72 c. adn. 1.
- Phorm. II 1, 1⁴: cf. Festus 360, 11 (Ter.).
- " II 1, 2¹: cf. Don. Eun. V 5, 20.
- " II 1, 2³: 'ac' lectio est codd. Ter. A et D¹; idem legitur ap. Cic. ad Att. II 19, 1.
- Phorm. II 1, 2⁴: cf. Thes. gl. s. v. similtas.
- " II 1, 4²: cf. Don. Ad. III 2, 6³ (Phorm.).
- " II 1, 5¹: cf. Don. Andr. IV 4, 11²; Eun. II 2, 59².
- " II 1, 5²: cf. Schlee, Schol. Ter. 130, 30.
- " II 1, 9⁴: cf. Don. Andr. II 3, 24⁵.
- " II 1, 10¹: cf. Eugr. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 131, 1; Don. Andr. III 4, 18⁴ (Phorm.) et Ad. II 4, 18² c. adn.
- Phorm. II 1, 11²: cf. Eugr. ad h. l.
- " II 1, 17: fort. ultima separanda sunt: ANTE EO pro

'ante eam'; ex tali glossa varia lectio nata videtur, quam Ter. libri non agnoscunt.

Phorm. II 1, 18²: cf. Don. Hec. IV 1, 55.

" II 1, 19²: legit scholiasta in codice suo ESSE, sicut habent codd. Ter. *A¹D¹G*; altera lectio vsqve, quam quidam probabant, exstat in *A³D²M* et in lemmate schol. 19¹; utramque (ESSE vsqve) praebent codd. *BCF* et Lactantius (Inst. VII 27, 3), ad quos accedunt codd. *EP* (EST vsqve). Si scholiastae fides habenda est, genuinum fuit MOLENDVM ESSE (sic etiam schol. II 1, 56²), quod nescio quis cum offenderet in nominativo HABENDAE COMPEDES, coniectura mutavit in M. vsqve; alii ut offensam vitarent, ESSE in EST correxerunt (hinc lectio codd. *EP*). In omnes autem Terenti codices editionesque serius ocus irrepsit illud vsqve.

Phorm. II 1, 20²: gerundia] sc. 'molendum' 'uapulandum'; participia] sc. 'habendae' 'faciundum'.

Phorm. II 1, 20⁴: cf. Don. Eun. V 2, 45 et Ad. III 3, 12 (παρῆλ-
ζον quartum); Phorm. I 2, 30 (π. tertium). — v. Hahn 1872, 6.

Phorm. II 1, 20³ et ⁵: cf. Don. Phorm. II 1, 9; Eugr. Phorm. II 1, 15 (Verg. Aen. IV 103—4); Serv. Verg. Aen. IV 419.

Phorm. II 1, 21¹: cf. Don. Ad. III 3, 70.

" II 1, 22¹: cf. Don. Phorm. I 4, 51.

" II 1, 22²: cf. Don. Phorm. I 2, 73¹.

" II 1, 24¹: cf. Don. Andr. IV 2, 2; 4, 49; V 3, 19; Eun. I 2, 15; III 3, 30; Ad. II 4, 5; III 2, 38; V 8, 12; Hec. II 1, 35.

Phorm. II 1, 25¹: v. Hahn 1872, 7.

" II 1, 25⁴: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 101.

" II 1, 28¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 131, 3 (ironicos).

" II 1, 28²: cf. Eugr. ad h. l.

" II 1, 29²: 'dolus' iam Umpfenbach proposuerat coll Serv. Dan. Aen. I 657 (Ter.).

Phorm. II 1, 30: cf. Eugr. ad h. l. et Schlee l. c. 4.

" II 1, 34¹: cf. Don. Ad. IV 7, 4²⁻³ c. adn.

" II 1, 35: cf. Don. Ad. V 1, 12 (Verg.).

" II 1, 37²: v. Hahn 1870, 2 sq.

" II 1, 38: cf. Don. Eun. I 2, 56³.

" II 1, 39³: cf. Serv. Aen. XII 565; VIII 653 (Ter. 'pro illo stares').

Phorm. II 1, 40¹: cf. Eugr. ad h. l.

" II 1, 40³: cf. Don. Phorm. prol. 22.

" II 1, 41³: Eugr. ad v. 40.

" II 1, 42¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 131, 7.

" II 1, 43¹: cf. Serv. Aen. II 136.

- Phorm. II 1, 43²: cf. Eugr. ad h. l.
 " II 1, 44²: cf. Rhet. l. m. 381, 31.
 " II 1, 45²: cf. Rhet. l. min. 381, 23.
 " II 1, 51²: *περίστασιν*] error subesse videtur aut scholia-
 stae aut librarii; fort. *περιστροφήν*, cf. Rhet. l. m. 117, 27;
 491, 2 (Schoell).
 Phorm. II 1, 51⁴: cf. Eugr. ad v. 53. — v. Gerstenberg l. c. 77
 adn. 2.
 Phorm. II 1, 52²: cf. Schlee, Schol. Ter. 131, 10. — v. Smith l. c. 28.
 Phorm. II 1, 52³: v. Gerstenberg l. c. 73; 77 adn. 2.
 " II 1, 54: cf. Don. Eun. IV 2, 14² c. adn.
 " II 1, 57¹: v. Smith l. c. 19.
 " II 1, 57²: cf. Eugr. ad h. l.
 " II 1, 57³: cf. Don. Ad. III 3, 18 (Phorm.); Schlee, Schol.
 Ter. 131, 11.
 Phorm. II 1, 59²: cf. Eugr. ad h. l. (Phorm. I 4, 51).
 " II 1, 60²: 'horunc' lectio est codd. Ter. *Μγ.* — τὸ
πλῆρες cf. Don. Phorm. I 4, 17; praeterea cf. Don. Andr. IV
 1, 32¹ c. adn.; Prisc. III 5, 17 sqq. — v. Smith l. c. 25.
 Phorm. II 1, 60³: cf. Don. Andr. III 2, 25² c. adn.; Schlee,
 Schol. Ter. 131, 12.
 Phorm. II 1, 62²: cf. Don. Andr. V 1, 9² (Sall.); Serv. Aen. I
 409 (Sall.). — v. Smith l. c. 8; Laemmerhirt l. c. 404 adn. 1.
 Phorm. II 1, 62³: cf. Don. Eun. III 2, 36 (Phorm.).
 " II 1, 65²: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 101.
 " II 1, 66: v. Weinberger, Stud. Vindob. XIV 121 adn. 2.
 " II 1, 67: cf. Don. Hec. V 1, 20¹ (Verg.).
 " II 1, 68²: v. Kauer l. c.
 " II 1, 70¹: v. Weinberger l. c. 120; Smutay l. c. 109.
 " II 1, 72²: cf. Don. Phorm. I 2, 10.
 " II 1, 73²: cf. Prisc. III 337, 9 (Ter.).
 " II 1, 78¹: cf. Eugr. ad h. l.
 " II 1, 81³: cf. Serv. Aen. XII 257. — v. Laemmerhirt l.
 c. 364 adn. 1.
 Phorm. II 1, 82¹: cf. Don. Eun. IV 2, 7.
 " II 1, 83¹: v. Smith l. c. 19.
 " II 1, 83²: cf. Don. Andr. prol. 24⁵; Phorm. II 3, 3².
 " II 1, 84: cf. Don. Eun. III 1, 49¹; Phorm. I 3, 5⁵.
 " II 2, 1¹: cf. Don. Eun. II 2, 1¹. — Hartman, De Ter. et
 Don. 203, recte animadvertit expectari hic 'potioribus
 ... uilioribus', quod nunc inverso ordine legitur: nam
 ut quod sequitur de assentatoribus minime in Phormionem
 cadit, ita maxime in Gnathonem. Sed mihi verba 'et his
 — assentatoribus' interpolationem sapere visa sunt, accedit
 quod ad prol. 26¹ (cf. praef. I 1) Phormio 'uilissimae
 condicionis homo' nuncupatur; qua de causa traditam

- Phorm. II 2, 27^b: cf. Eugr. ad h. l.; Non. 165, 4 (Ter.); Ps.-Acron Hor. Ep. II 2, 128; Thes. gl. s. v. ringor.
- Phorm. II 2, 28^b: cf. Porph. Hor. Sermon. II 2, 77 (Ter.); Schlee, Schol. Ter. 132, 9.
- Phorm. II 2, 29^b: aliter Prisc. II 84, 17 (Ter.).
- Phorm. II 2, 31^b: cf. Eugr. ad h. l. — ut Sol. Luna] cf. Caesar, De b. G. VI 21, 2. — alii] cf. Schol. Bern. Geo. II 127; Serv. et Serv. Dan. Georg. I 10. — v. Ribbeck, Proleg. Vergil. 184.
- Phorm. II 3, 1^b: cf. Eugr. ad h. l. — v. Gerstenberg l. c. 65.
- " II 3, 3^b: cf. Don. Andr. prol. 24; Phorm. I 2, 55; II 1, 83.
- Phorm. II 3, 3^b: cf. Don. Eun. I 2, 50¹.
- " II 3, 4^b: cf. Don. Eun. V 6, 20; Ad. II 2, 1; IV 2, 50.
- " II 3, 4^b: τὸ 'fidem' et in Ter. cod. A additum est ('corr. rec.' Umpf.) et legitur apud Prisc. III 375, 4 sq.
- Phorm. II 3, 7^b: v. Hahn 1870, 7.
- " II 3, 10²⁻⁵: scholia primaria sunt 10² 'IGNORATUR non agnoscitur' et 10⁴ 'PARENS pater'; ad illud additum est quod saepius legitur 'hoc enim significat modo', deinde in margine adscriptum et postea insertum 10³ 'Ignoratur quod fingitur'; schol. 10⁴ auctum est causali illo enuntiato 'nam — patrem'. De ultimo scholio iudicium incertum: potest enim et ad auctorem schol. 10² et 10⁴ referri et ad compilatorem. Optime autem hoc loco quae fuerit alterius commentum natura atque indoles cognoscitur.
- Phorm. II 3, 12¹ (B): cf. schol. Bemb. Heaut. I 2, 30 (Cic.).
- " II 3, 15⁴: cf. Don. Hec. prol. II 3² (Verg.). c. adn.
- " II 3, 15⁷: cf. Don. Ad. IV 5, 39¹. — v. Smith l. c. 20.
- " II 3, 16¹ (B): cf. Eugr. ad h. l.
- " II 3, 16⁵: nam — durantes] v. Smutny l. c. 120.
- " II 3, 19¹: v. Hahn 1872, 12.
- " II 3, 19²: cf. Eugr. ad h. l.
- " II 3, 20 (A) et 20² (B): cf. Don. Phorm. I 3, 12 c. adn.
- " II 3, 21⁵: cf. Don. Eun. III 3, 30; Phorm. I 2, 45 (Andr.)
- v. Dziatzko-Hauler ad h. v.
- Phorm. II 3, 21⁴ sqq.: cf. Eugr. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 132, 22.
- " II 3, 23²: cf. Don. Hec. IV 1, 22²⁻³ c. adn.
- " II 3, 24² (B): cf. Serv. Aen. IV 355. — v. Rabbow l. c. 339.
- Phorm. II 3, 24²: cf. Don. Ad. IV 5, 30. — v. Smith l. c. 23.
- " II 3, 25¹ (A): cf. schol. 26² (B).
- " II 3, 25²: cf. Serv. Dan. Aen. XII 351. — v. Steup, De Probis 91 adn. 12; 98; Rabbow l. c. 313. — 'male loqui' ante Terentium Plautus dixit Truc. 265.

- Phorm. II 3, 25³: cf. Don. Eun. II 2, 4; Ad. II 1, 29² c. adn.
 " II 3, 26²: cf. Don. Phorm. II 3, 25¹(A); Andr. V 3, 4¹
 (Probus). — Schoell coniecit: ἀπόστροφος nota est quae
 separat ε ab η littera, id est tenuit <consonans, uocalis
 ami>sit sonum (cf. Prisc. II 32, 6; Don. Ars gr. IV 372, 9).
 Phorm. II 3, 26³ (= 26 A): cf. Don. Andr. I 2, 12² (Lucil.);
 Eun. IV 3, 3¹ (Lucil.). — 'carcerarium' quod exhibet ed.
 princ. (cf. cod. O), hic ineptum est, cum non carcere
 dignum sed carceris custodem significat, cf. Thes. gl.
 s. v. carcerarius; carceris legitur apud Eccles. — Marx
 fragm. Lucilianum (inc. v. 1128) sic restituit '— — — — car-
 cer, e<ris> uix carcere dignus'. — Ultima 'et — non' in-
 terpolata sunt aut ex Don. Eun. III 2, 19¹ aut Ad. III 2, 12¹.
 Phorm. II 3, 27 (B): cf. Schlee, Schol. Ter. 132, 26.
 " II 3, 30: ohe] cf. Ps.-Acron Hor. Sermon. II 5, 96.
 " II 3, 31¹: cf. Serv. Aen. XII 19.
 " II 3, 32³: cf. Don. Andr. IV 1, 43² (Verg. Ecl.); Hec. III
 2, 21² (Verg. Ecl.).
 Phorm. II 3, 33¹: cf. Don. Andr. II 1, 21; Eun. I 2, 59; Hec. V
 1, 22; al.
 Phorm. II 3, 34: cf. Don. Eun. IV 7, 9; V 3, 2; Ad. IV 5, 74;
 Hec. II 3, 6; III 1, 54; IV 1, 38; Phorm. I 2, 79; 80; II
 3, 49.
 Phorm. II 3, 35 (B): cf. schol. Bemb. Heaut. I 1, 13.
 " II 3, 43 (A): cf. Don. Eun. IV 7, 34; Ad. IV 5, 36²; V
 8, 28¹; Rhet. l. m. 24, 16; 72, 28.
 Phorm. II 3, 49¹: cf. II 3, 34 c. adn.
 " II 3, 54: cf. Don. Phorm. I 2, 82² c. adn.
 " II 3, 58 et 59: cf. Don. Ad. II 1, 21⁶.
 " II 3, 61: v. Hahn 1870, 2.
 " II 3, 64 (B): cf. Eugr. ad v. 52; 62; 66; 71.
 " II 3, 65: hic 'scriptum', infra 68² 'uoluntas'; cf. II
 3, 66 (B).
 Phorm. II 3, 66 (B): cf. Rhet. l. m. 99, 1; al.
 " II 3, 66² (A): cf. Don. Andr. prol. 5.
 " II 3, 68¹: cf. Don. Eun. I 2, 27 c. adn.
 " II 3, 68²: cf. schol. 65.
 " II 3, 72: cf. Don. Andr. I 2, 21; III 1, 7² (Phorm.); Ad.
 II 2, 24.
 Phorm. II 3, 73¹ (B): cf. Don. Ad. I 2, 47³ (Verg.); Phorm. IV
 1, 24 (Verg.); Serv. Dan. Aen. II 720.
 Phorm. II 3, 75¹ (B): cf. Eugr. ad v. 74.
 " II 3, 81: cf. Don. Ad. I 1, 25¹ c. adn.
 " II 3, 90: cf. Don. Hec. IV 3, 6.
 " II 4, 1²: cf. Eugr. ad h. l. — v. Gerstenberg l. c. 65.
 " II 4, 7: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 101.

Phorm. II 4
 dunt sc
 liis 12³
 Eugr.
 Phorm. II
 " Schol.
 Phorm. II
 — v.
 Phorm. II
 " II
 " III
 133, 1¹
 Phorm. II
 " II
 " ad h.
 Phorm. I
 — v.
 " Mo
 Phorm.
 " an f
 Phorm.
 " 33;
 " 31.
 lup
 Phorm
 'A
 Phorm
 Aer
 Phorm
 " orig
 Phorm.
 Don

- Phorm. II 4, 11: iungenda schol. rhet. 11 et 12¹, quibus accedunt schol. 15¹ et 16; altera series parallela efficitur scholiis 12² et 15², quae ad eundem auctorem redeunt; cf. etiam Eugr. ad v. 11 sqq. (a iusto — an fieri possit — ab inhonesto).
 Phorm. II 4, 19: cf. Eugr. ad v. 17.
 „ II 4, 24: cf. Don. Andr. IV 4, 19; Hec. IV 3, 16; Schlee, Schol. Ter. 133, 10; Thes. gl. s. v. in tempore.

Phorm. III 1, 5: cf. Serv. Aen. III 56; XI 493; Prisc. II 502, 16.
 — v. Koenigshoff l. c. 13; Dziatzko-Hauler ad h. v.

Phorm. III 1, 6¹ et ² vestigia duplicis commentii?

„ III 1, 10: cf. Don. Phorm. II 3, 79 (B).

„ III 1, 13¹: cf. Non. 249, 20 (Ter.); Schlee, Schol. Ter. 133, 17; Thes. gl. s. v. confuto.

Phorm. III 1, 14²: cf. Eugr. ad v. 13.

„ III 1, 18¹: v. Nencini l. c. 111 adn. 2; Dziatzko-Hauler ad h. v.

Phorm. III 2, 1¹: cf. Eugr. ad h. l.; Don. Andr. II 1, 19² c. adn.
 — v. Gerstenberg l. c. 65.

„ III 2, 1³: cf. Gell. XVII 13, 1 c. Hosii adn.

„ III 2, 6²: cf. Don. Ad. II 4, 11². — v. Hahn 1872, 10; Moore, 'Tropes and Figures of Vergil' 181 sq.

Phorm. III 2, 8¹: cf. Eugr. ad h. l.

„ III 2, 10: cf. Thes. gl. s. v. cantilena.

„ III 2, 11¹: Eugr. ad v. 10 adnotat 'hoc a facili, etiam an fieri possit' et ad v. 11 'hoc a precibus'.

Phorm. III 2, 11²: cf. Don. Andr. IV 4, 51.

„ III 2, 15¹: cf. Eugr. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 133, 33; Thes. gl. s. v. phaleratus.

„ III 2, 16²: cf. Schlee, Schol. Ter. 134, 1.

„ III 2, 17¹: cf. Schlee l. c.

„ III 2, 17²: cf. Eugr. ad h. v.

„ III 2, 21: cf. Aristænet. Epist. II 3; Varro, De l. l. VII 31. — v. Nencini l. c. 115 c. adn. 2; Otto, 'Sprichw.' s. v. lupus 9.

Phorm. III 2, 36: v. Hahn 1870, 14; Smith l. c. 13; Steele, 'Archaisms in Vergil' 170.

Phorm. III 2, 38: cf. Serv. Aen. I 20; 203; 288; Serv. Dan. Aen. IV 627; al.; Ps.-Acron Hor. c. II 10, 17.

Phorm. III 2, 40¹: cf. Eugr. ad h. l.

„ III 2, 40²: cf. Eugr. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 134, 9.

„ III 2, 48: cf. Eugr. ad h. l.; Don. Ad. II 2, 9² (Phorm.).

„ III 3, 4¹: v. Smith l. c. 20; Dziatzko-Hauler ad h. v.

„ III 3, 4²: Varro, De l. l. VII 89: 'Comiter . . . cuius origo graeca κῶμος'.

Phorm. III 3, 9: v. Smith l. c. 28.

- Phorm. III 3, 19¹: cf. Non. 29, 1; Thes. gl. s. v. pedetemptim.
 " III 3, 25: cf. Eogr. ad h. l.
 " III 3, 29: v. Nencini l. c. 115 sq.
- Phorm. IV 1, 1: cf. Eogr. ad h. l.
 " IV 1, 9: v. Nencini l. c. 116; Otto, 'Sprichw.' s. v. senectus 1.
- Phorm. IV 1, 21: Apollodori fragmentum sic constituit Guyet:
 ἐπὶ γὰρ εἶμι τῶν ἐμῶν ἐμὸς μόνος; cf. Nencini l. c. 116;
 Schwind, 'Über d. Recht b. Terenz' 50 c. adn. 1.
- Phorm. IV 1, 24: cf. Don. Phorm. II 3, 73¹ c. adn.
 " IV 2, 2: cf. Don. Phorm. II 1, 62² c. adn.
 " IV 3, 1: cf. Eogr. ad h. l.
 " IV 3, 5: cf. Diom. 452, 26; aliter Fest. P. 87, 1; Fest. 214, 20; Non. 111, 21. — v. Smith l. c. 24.
- Phorm. IV 3, 6: cf. Gellius V 21; Charis. I 60, 10 (Ter.); (Modestus) 73, 12 (Ter.); (Iul. Roman. ex Plin. et Modesto) 125, 3 (Ter.); Prisc. II 89, 3 (Ter.); 315, 11 (Ter.); 350, 10 (Ter.). — Catonis fragm. plenius exstat ap. Fest. 162, 30. — v. Beck, Plin. libr. dub. serm. rell. 23, 14; Froehde, De Iul. Romano 608 sq.; Smith l. c. 24.
- Phorm. IV 3, 9²: cf. Thes. gl. s. vv. commodo et commodum. — Marx ad Lucil. v. 933 coniecit 'mihi commodum statuerat dare, iam uestimenta posueram'; Schoell 'mihi commodum <obuiam> est | ut <reliquias ad> Larem uestimentorum posueram'.
- Phorm. IV 3, 13: cf. Eogr. ad h. l.; Don. Andr. IV 4, 51.
 " IV 3, 18¹: cf. schol. Pers. II 31 (Ter.); Diom. I 311, 26 (Ter.); Prisc. III 217, 19 (Ter.); 293, 17 (Ter.); 488, 3 (Ter.); Cledon. V 72, 10 (Ter.); Arus. VII 475, 6 (Ter.).
- Phorm. IV 3, 30: cf. Schlee, Schol. Ter. 135, 22 sqq.; Fest. P. 86, 18; Non. 306, 32; Charis. I 256, 5; Diom. I 379, 9 (Ter.); Explan. in Don. IV 557, 24; Cledon. V 61, 34 (Ter.); Serv. Aen. IV 259 (Ter.); Serv. Dan. Aen. IX 44 (Ter.); Thes. gl. s. v. facesso. — argentum] fort. titulus Plautinae comoediae (Artemone?) latet (Schoell). — v. Laemmerhirt l. c. 359; Heraeus, 'Sprache d. Petronius' 35 n. LXII.
- Phorm. IV 3, 34: cf. Don. Andr. II 4, 7.
 " IV 3, 38: cf. Celsus ap. Charis. (Iul. Roman.) I 207, 14 '... licet quidam sic legant ut nimium seruus dicat, quantum uero senex ...' — v. Smutny l. c. 129; Froehde, De Iul. Romano 639.
- Phorm. IV 3, 41: cf. Don. Andr. III 2, 16⁴.
 " IV 3, 42: v. Nencini l. c. 110; Schwind l. c. 46 c. adn. 3.
 " IV 3, 54: v. Hahn 1872, 6.
 " IV 3, 55: cf. Don. Hec. V 4, 40²

- Phorm. IV 3, 56¹: v. Nencini l. c. 116; Rabbow l. c. 308, 3 c. adn.
 " IV 3, 56²: cf. Eugr. ad h. l.
 " IV 3, 63¹: v. Woelfflin, Arch. lex. lat. IX 180.
 " IV 3, 63²: cf. Eugr. ad h. l. (Cic.).
 " IV 3, 69: cf. Eugr. ad h. l. (Phorm. III 2, 48).
 " IV 3, 73: cf. Eugr. ad h. l. (Verg.).
 " IV 3, 75¹: 'Lemno' in codd. Ter. non legitur.
 " IV 3, 75²: cf. Schlee, Schol. Ter. 136, 6.
 " IV 3, 76²: cf. Thes. gl. s. v. sumo.
 " IV 3, 76⁴: adiunctius] cf. Diom. I 340, 24; Anon. de ult. syll. IV 241, 1; 244, 13; Explan. in Don. IV 551, 14; Ps.-Asper V 551, 14; Sacerd. VI 432, 29; Anon. Bob. I 562, 34 (Thes. l. l. I 705, 1—9). — pronuntiatius] cf. Don. Phorm. II 1, 17; 2, 27; Diom. I 338, 25; Anon. de ult. syll. IV 237, 10; 242, 9; Explan. in Don. IV 549, 1; Sacerd. VI 432, 18.
 Phorm. IV 4, 1²: cf. Porph. et Ps.-Acron Hor. Sermon. I 4, 8; Thes. gl. s. v. emungo.
 Phorm. IV 4, 2³: 'ἐρώτημα est'] cf. Rhet. l. m. 25, 19; 75, 27; possis etiam 'ἐρώτησις', cf. Don. Hec. I 1, 13; Phorm. II 1, 45.
 Phorm. IV 4, 9: cf. Schlee, Schol. Ter. 136, 15. — v. Otto, 'Sprichw.' s. v. ulcus.
 Phorm. IV 4, 15: cf. Don. Phorm. II 2, 10⁶ c. adn.; Eugr. ad h. l.
 " IV 4, 27²: cf. Varro ap. Vel. Long. VII 69, 8 (De serm. lat. III fr. 58 Wilms.; cf. etiam Birt 'Der Hiat bei Plautus' 138); Thes. gl. s. v. hariolus; schol. Bemb. ad Phorm. l. l.
 Phorm. IV 4, 27³: verba corrupta sic emendare conatur Schoell: 'qua(r)e sunt <dicti> ex hoc, qui hunc sonum exhalandi praestant'; vulgo editur: '(unde et vocem eiusmodi dabant) quae est oē, quod oē sonus exhalandi vim praestat'.
 Phorm. IV 4, 29: cf. Varro, De l. l. V 98; Festus P. 100, 6; Non. 120, 20; Thes. gl. s. v. hara. — v. Merkel, prol. ad Ovid. Fast. CXVI; Smutny l. c. 123.
 Phorm. IV 4, 30²: cf. Don. Andr. II 2, 13².
 " IV 5, 1: cf. Thes. gl. s. v. quietus.
 " IV 5, 6: cf. Non. 369, 29.
 " IV 5, 11¹⁻²: cf. Eugr. ad h. l.
 " IV 5, 15: cf. Schlee, Schol. Ter. 136, 21.
-
- Phorm. V 1, 5¹: cf. Eugr. et schol. Bemb. 'ad h. l. (Verg.); Quintil. IX 3, 15 (Verg.); Serv. Geo. IV 444 (Ter.) — v. Laemmerhirt l. c. 354; Steele l. c. 186; Moore l. c. 270.
 Phorm. V 1, 5²: cf. Serv. Aen. II 311.
 " V 1, 6: cf. Eugr. ad v. 1.
 " V 1, 7: cf. Eugr. ad h. l.
 " V 1, 8: cf. Don. Eun. III 2, 1²; Hec. III 1, 38³; ceterum

- exspectes aut 'uel animi uel corporis' (sic cod. V: ex corr.?)
aut 'sensus uel rationis'.
- Phorm. V 1, 16: v. Smith l. c. 32.
- " V 1, 17: cf. Don. Andr. II 3, 12² (Phorm.); Eun. IV
3, 25¹ (Phorm.).
- Phorm. V 1, 19: cf. Don. Andr. III 5, 3² c. adn.; Lact. Stat.
Theb. VIII 297 (ex Serv.); Varro, De l. l. V 119; Ps.-Acron
Hor. a. p. 231; Non. 103, 18 (Ter.); Eugr. ad Phorm. l.;
Thes. gl. s. vv. effutire, futis, futilis.
- Phorm. V 1, 23²: v. Scheidemantel, Quaest. Euanth. 59.
- " V 1, 24: cf. Eugr. ad h. l.
- " V 1, 29: cf. Serv. Aen. II 129.
- " V 1, 31¹: cf. Don. Eun. II 3, 84⁴; Serv. Aen. IV 401.
- " V 1, 31²: hac declinatione] sc. tempore aoristo.
- " V 1, 34: v. Dziatzko-Hauler, App. crit. ad h. l.
- " V 1, 37: cf. Schlee, Schol. Ter. 137, 17.
- " V 2, 3: cf. Eugr. et Schol. Bemb. ad h. l.; Pomp. comm.
V 311, 33 (Ter.). — v. Otto, 'Sprichw.' s. v. casa 1.
- Phorm. V 2, 8: cf. Eugr. ad h. l.
- " V 2, 15¹: cf. Eugr. ad h. l.
- " V 2, 15²: cf. schol. Bemb. ad h. l.; Thes. gl. s. v. versura.
- " V 3, 7: cf. Non. 393, 8 (Ter.; Plaut.) c. Muellieri adn.;
mihi et Donati scholion et Nonii locus ad eundem fontem
redire videntur, i. e. ad vetustiore commentarium in Ter.
- Phorm. V 4, 1: cf. Eugr. ad h. l.
- " V 4, 2: v. Smith l. c. 9.
- " V 4, 6²: v. Hahn 1872, 12; quartum ἀνακόλουθον, quod
etiam Don. Heec. III 4, 3 adnotatur, non agnoscit Sacerdos
VI 457, 23 sqq. (cf. Porph. Hor. Ep. II 2, 190).
- Phorm. V 5, 1: cf. Eugr. ad h. l.
- " V 5, 2: cf. Serv. Dan. Ecl. VII 31 (Ter.); Aen. I 73;
Don. Andr. IV 3, 1; V 5, 3²; 4.
- Phorm. V 5, 8: v. Hahn 1870, 3.
- " V 6, 1²: cf. Don. Heec. III 3, 26³; Eugr. ad Phorm. l.;
Schlee, Schol. Ter. 138, 27.
- Phorm. V 6, 1²: v. Weinberger, Stud. Vindob. XIV 129.
- " V 6, 9: v. Kauer, Stud. Vindob. XXII 102.
- " V 6, 11: cf. Eugr. ad v. 10.
- " V 6, 16: cf. Isid. orig. X 70 (Ter.) = Thes. gl. s. v. delibutus.
- Phorm. V 6, 19: cf. Eugr. ad h. l.
- " V 6, 32: cf. Don. Heec. II 2, 16² (Sall.).
- Phorm. V 7, 3: rectius dixisset: 'eludendi occasio est et curam
adimere' pro 'eludendi et adimendi haec occasio est',
quod magis posuit sc. ut variaret.
- Phorm. V 8, 5: cf. Eugr. ad h. l.; Thes. gl. s. v. dilapido.
- " V 8, 7: fort. τὸ 'secunda' cum RC omittendum, nam

- collato schol. Andr. IV 4, 51 hic exspectes 'ἀποσιώπησις
 tertia', cum Demiphonis interuentu sileat Phormio.
 Phorm. V 8, 9: cf. Non. 383, 29; 54, 6.
 " V 8, 11: v. Smith l. c. 6.
 " V 8, 22: cf. Eugr. ad h. l. et ad Heaut. IV 4, 19; Don.
 Andr. IV 4, 19¹ c. adn.; Serv. Aen. IX 631.
 Phorm. V 8, 29: cf. Eugr. ad h. l.; Schlee, Schol. Ter. 139, 14;
 Ps.-Acron Hor. Serm. II 3, 74 (Ter.); Serv. Aen. VII 422;
 Don. Ad. II 4, 13. — v. Hermann-Blümner, 'Griech. Antiq.'
 IV 454 sq.
 Phorm. V 8, 43: cf. Don. Phorm. V 8, 88¹.
 " V 8, 44²: cf. Don. Andr. I 3, 1³ (Cic.); schol. Bemb.
 Heaut. II 3, 79.
 Phorm. V 8, 45 et 47: cf. Eugr. ad h. l.
 " V 8, 53: cf. Don. Eun. IV 3, 11 c. adn. — v. Kauer,
 Stud. Vindob. XXII 102.
 Phorm. V 8, 54: cf. Don. Eun. prol. 17 (Phorm.) c. adn. —
 v. Smith l. c. 29.
 Phorm. V 8, 71²: cf. Serv. Aen. III 670 (Ter.). — v. Smith
 l. c. 9; Laemmerhirt l. c. 361.
 Phorm. V 8, 72: cf. Don. Phorm. I 2, 9² c. adn.
 " V 8, 74¹: cf. Schlee, Schol. Ter. 139, 22.
 " V 8, 75²: cf. Don. Hec. V 1, 5² c. adn.
 " V 8, 82: cf. Schlee, Schol. Ter. 139, 23.
 " V 8, 85: cf. Celsus ap. Charis. (Iul. Roman.) I 214, 4.
 " V 8, 86: cf. Don. Andr. II 4, 3¹.
 " V 8, 88¹: cf. Don. Phorm. V 8, 43.
 " V 8, 88²: cf. Eugr. ad h. l.
 " V 8, 90¹: cf. Don. Ad. II 1, 14. — v. Hey, Arch. lex.
 lat. XIII 208.
 Phorm. V 8, 90²: v. Dziatzko-Hauler ad h. l.
 " V 9, 1: cf. Eugr. ad h. l. — v. Gerstenberg l. c. 65.
 " V 9, 16: v. Steup, De Probis 97; Rabbow l. c. 313;
 Smutny l. c. 128; Dziatzko-Hauler ad h. v.
 Phorm. V 9, 21¹: cf. schol. Bemb. III 1, 98 (Phorm.).
 " V 9, 25: cf. Eugr. ad v. 1 et 28.
 " V 9, 27 et 28: cf. Eugr. ad v. 25.
 " V 9, 33: cf. Eugr. ad v. 31.
 " V 9, 38: cf. Don. Hec. V 4, 38 (Verg.; Ter. Phorm.).
 " V 9, 39: cf. Fest. 298, 2 (cum exemplis Ennianis a
 nostro diversis). — v. Richter, Don. comm. 28 adn. 1;
 Sabbadini, 'Museo ital. di ant. class.' III 467.
 Phorm. V 9, 46: cf. Eugr. ad v. 1 et 28.
 " V 9, 59²: cf. Don. Ad. V 6, 3²; Serv. Dan. Aen. I 38.
 " V 9, 65: cf. Eugr. ad h. l.

Corrigenda et addenda.

- pag. 42, 1 *lege*: pompam . ideo
 „ 64, 25 *pro*: quam homo *lege*: quod homo, *ut omnes habent*
codd.
 „ 105, 17 *pro*: re *lege*: ne
 „ 106, 27 *pro*: aequum *lege*: aegrum
 „ 119, 12 *pro*: VI *lege*: V
 „ 120, 22 *app. lege*: 21 et] *ut CV* || 22 <et> *ut V*
 „ 121, 24 *pro*: XI *lege*: XII
 „ 122, 26 *pro*: XI *lege*: IX
 „ 154, 19 *fort. scrib.*: *ut (Lucret. V 92) 'principio maria ac*
terras <c. t.' et (Verg. Aen. I 58) 'ni faciat,
maria ac terras> c. p.'; cf. Ps.-Probus in Verg.
p. 343 H.
 „ 206, 8 *v. app. ad Hec. I 1, 11².*
 „ 207, 11 *pro*: saena *lege*: scaena
 „ 265, 25 *app. adde*: 25 *missum codd., corr. ed. pr.*
 „ 288, 22 *lege*: a uerisimili: an *etc.*
 „ 353, 15 *app. lege*: ΠΕΡΙΦΡΑΚΤΙΚΩC et ΔΝΤΙ ΤΟΥ *cod.*
Cuiac.
 „ 353, 21 *lege*: AB STVDIO†
 „ 353, 23 *lege*: Eun. III 5, 38
 „ 360, 21 *lege*: adnumeraretur, assis
 „ 366, 12 *pro*: Sic *lege*: sic
 „ 381, 6 *lege*: ambiguitatem, qua
 „ 395, 4 *app. pro*: corr. W. *lege*: corr. Umpfenb.
 „ 432, 18 *lege*: E BALNEIS haec
 „ 454, 32 *pro*: INEPTVS *lege*: INEPTIS
 „ 509 *ad Hec. praef. I³ lege*: Scheidemantel, Quaest.
 Euanth.

Wissenschaftliche Ausgaben griechischer und lateinischer Schriftsteller

im Verlage von

B. G. Teubner in Leipzig.

Sammlung wissenschaftlicher Kommentare zu griechischen und römischen Schriftstellern.

- Aetna. Von S. Sudhaus. geh. *M.* 6.—, in Leinw. geb. *M.* 7.—
Lucretius Buch III. Von R. Heinze. geh. *M.* 4.—, in Leinw. geb. *M.* 5.—
Sophokles Elektra. Von G. Kaibel. geh. *M.* 6.—, in Leinw. geb. *M.* 7.—
P. Vergilius Maro Aeneis Buch VI, erklärt von E. Norden
geh. *M.* 12.—, in Leinw. geb. *M.* 13.—

Kritische und kommentierte Ausgaben.

Neue Erscheinungen 1902—1903.

- Boll, F., Sphaera. Neue griechische Texte und Untersuchungen
zur Geschichte der Sternbilder. Mit einem Beitrag von
Karl Dyroff, 6 Tafeln und 19 Textabbild. gr. 8. geh. *M.* 24.—
Commentationes philologiae Ienenses. Edd. seminarii philo-
logorum Ienensis professores. Vol. VII. Fasc. I. gr. 8. geh. *M.* 9.—
Corpus glossariorum Latinorum. Vol. VII. Fasc. II: Index
Graecolatinus. Confecit W. Heraeus. Accedit Index
Anglosaxonicus ab eodem compositus. gr. 8. geh. *M.* 12.—
Cumont, G., die Mysterien des Mithra. Ein Beitrag zur
Religionsgeschichte der römischen Kaiserzeit. Autorisierte
deutsche Ausgabe von G. Gehrich. Mit 9 Abbild. im Text
u. auf 2 Tafeln, sowie einer Karte. gr. 8. geh. *M.* 5.—, geb. *M.* 5.60.
Dieterich, A., eine Mithrasliturgie. 8. geh. *M.* 6.—, geb. *M.* 7.—
Ennianae poesis reliquiae. Iteratis curis rec. I. Vahlen. gr. 8.
geh. *M.* 16.—
Grammatici Graeci. Pars III. Scholia in Dionysii Thracis artem
grammaticam rec. A. Hilgard. geh. *M.* 36.—
Grammatik, historische, der lateinischen Sprache. Unter Mitwirkung
von H. Blase (Mainz), A. Dittmar (Grimma), J. Golling (Wien),
G. Herbig (München), C. F. W. Müller (Breslau), J. H. Schmalz
(Rastatt), Fr. Stolz (Lunsbruck), J. Thüssing (Feldkirch), A. Wein-
hold (Schneeberg) herausgegeben von Gustav Landgraf
in München. III. Band: Syntax des einfachen Satzes. 1. Heft:
Einleitung in d. Geschichte d. latein. Syntax (Golling); Literatur
z. histor. Syntax d. einzelnen Schriftsteller (Landgraf u. Golling);
Tempora u. Modi; Genera Verbi (Blase). gr. 8. geh. *M.* 8.—
Heinze, R., Vergils epische Technik. gr. 8. geh. *M.* 12.—,
geb. *M.* 14.—
Hesiodi carmina. Accedit Homeri et Hesiodi certamen. Rec.
A. Rzach. geh. *M.* 18.—
Hoppe, Dr. Heinrich, Syntax und Stil des Tertullian. gr. 8.
geh. *M.* 8.—
Immisch, O., philologische Studien zu Plato. Zweites Heft:
De recensionis Platonicae praesidiis atque rationibus. gr. 8.
geh. *M.* 3.60.
Kaerst, J., Geschichte des hellenistischen Zeitalters.
Erster Band: Die Grundlegung des Hellenismus.
gr. 8. geh. *M.* 12.—, geb. *M.* 14.—
Stoicorum veterum fragmenta coll. I. ab Arnim. Vol. III. geh. *M.* 12.—
Thucydidis historiae rec. C. Hude. Tom. I. geh. *M.* 10.—. Tom. II.
geh. *M.* 12.—

**Bibliotheca scriptorum
Graecorum et Romanorum Teubneriana.**
Neue Erscheinungen.

- Antonini, Marci, imperatoris commentariorum quos sibi ipsi scripsit libri XII. Iterum rec. I. Stieh. geh. *M.* 2.40, geb. *M.* 2.80.
- Apocalypsis Anastasiae. Ad trium codicum auctoritatem Panonni-
tani, Ambrosiani, Parisii nunc primum integram ed. H.
Homburg. geh. *M.* 1.20, geb. *M.* 1.60.
- Bacchylidis carmina ed. Fr. Blass. Ed. III. geh. *M.* 2.40, geb. *M.* 2.90.
- Didymus de Demosthene edd. Diels et Schubart. geh. *M.* 1.20,
geb. *M.* 1.50.
- Dionysii Halicarnasei opuscula edd. H. Usener et L. Rader-
macher. Vol. II. Pars I. geh. *M.* 7.—, geb. *M.* 7.60.
- Gai institutionum commentarii quattuor. Separatim ex iuris-
prudantiae antejustinianae reliquiarum a Ph. E. Husccke
compositarum editione sexta ed. E. Seckel et B. Kuebler.
geh. *M.* 2.80, geb. *M.* 3.20.
- Heronis Alexandrini opera quae supers. omnia. Vol. III. ed.
H. Schöne. geh. *M.* 8.—, geb. *M.* 9.—
- Hesiodi carmina rec. A. Rzach. geh. *M.* 1.50, geb. *M.* 2.—
- Hippocratis opera quae feruntur omnia. Vol. II. Ex codicibus
Italicis ed. H. Kuehlewein. geh. *M.* 5.—, geb. *M.* 5.50.
- Inscriptiones Graecae ad illustrandas dialectos selectae. Scholarum
in usum edidit Felix Solmsen. geh. *M.* 2.—, geb. *M.* 3.—
- Libanii opera rec. R. Foerster. Vol. II. Orationes XII—XXV.
geh. *M.* 12.—, geb. *M.* 12.80.
- Lydi, Ioannis, de magistratibus populi Romani libri III
ed. R. Wuensch. geh. *M.* 5.—, geb. *M.* 5.60.
- Mythographi Graeci. Vol. III. Fasc. I. Pseudo-Eratosthenis
Catasterismi rec. A. Olivieri. geh. *M.* 1.20, geb. *M.* 1.60.
- Vol. III. Fasc. II. Palaephati *Ἰστορίαι*. Heracliti
qui fertur libellus *Περὶ ἀποριῶν*. Excerpta Vaticana (vulgo Ano-
nymus de incredibilibus). Ed. N. Festa. geh. *M.* 2.80, geb. *M.* 3.20.
- Nonii Marcelli de compendiosa doctrina libros XX ed. W. M.
Lindsay. Voll. I/III, libros I—XX et indices continens.
geh. *M.* 17.20, geb. *M.* 19.—
- Παυσανίου Ἑλλάδος περιήγησις*. Pausaniae Graeciae
descriptio. Rec. Fr. Spiro. Vol. I/III, libros I—X et in-
dices continens. geh. *M.* 7.60, geb. *M.* 9.20.
- Plauti comoediae. Ex recens. G. Goetz et Fr. Schoell. Ed. II.
Fasc. II. geh. *M.* 1.50, geb. *M.* 1.90.
- Procli Diadochi in Platonis rem publicam commentarii ed. G. Kroll.
Vol. I. geh. *M.* 5.—, geb. *M.* 5.60. Vol. II. geh. *M.* 8.—, geb. *M.* 8.60.
- Ptolemaei, Claudii, opera quae exstant omnia. Vol. I. ed. I. L.
Heiberg. Pars II, libros VII—XIII continens. geh.
M. 12.—, geb. *M.* 13.—
- Scholia vetera in Pindari carmina rec. A. B. Drachmann.
Vol. I. Scholia in Olympionicas. Adiecta est tabula
phototypica. geh. *M.* 8.—, geb. *M.* 8.60.
- Senecae, L. Annaei, tragoediae edd. R. Peiper et G. Richter.
geh. *M.* 5.60, geb. *M.* 6.20.
- Supplementum ed. Fr. Haase. Accedit index rerum
memorabilium. geh. *M.* 1.80, geb. *M.* 2.40.
- Statius, P. Pap. Vol. I. Silvae ed. Klotz. geh. *M.* 2.—, geb. *M.* 2.50.
- Theodoretii Graecarum affectionum curatio. Rec. J. Raeder.
geh. *M.* 6.—, geb. *M.* 6.60.
- Thucydidis historiae rec. C. Hude. Vol. I/II: libri I—VIII. Ed.
minor. geh. *M.* 2.40, geb. *M.* 3.60.
- Ed. maior. geh. *M.* 4.80, geb. *M.* 6.—

	geh.	geb.		geh.	geb.
	<i>M. 3.</i>	<i>M. 3.</i>		<i>M. 3.</i>	<i>M. 3.</i>
Eudocia, Procl., Claud. ed. <i>Ludwich</i>	4.—	4.40	Isocrates edd. <i>Benseler-Blass</i> . 2 voll.	2.70	3.60
Eudociae violarium ed. <i>Flach</i> . . .	7.50	8.20	Juliani opera ed. <i>Hertlein</i> . 2 voll.	6.75	7.60
Euripides ed. <i>Nauck</i> . 3 voll. Ed. III	7.80	9.30	Iurisprudentiae anteiustinianae re-		
<i>Singulae tragoediae</i>	—40	—70	<i>liquiae</i> ed. <i>Huschke</i> . Ed. V. . .	6.75	7.40
Eusebius ed. <i>Dindorf</i> . 4 voll. . .	23.60	25.80	— <i>Indices</i> ed. <i>Fabrieius</i>	1.80	
Eutropius ed. <i>Rühl</i>	—45	—75	— <i>Supplementum</i>	—75	
Fabulae Aesopicae ed. <i>Halm</i>	—90	1.30	— <i>antehadrianae</i> rel. ed. <i>Bremer</i> . I	5.—	5.60
— Roman. ed. <i>Eberhard</i> . Vol. I.	3.75	4.30	— II, 1 <i>M. 8.—</i> , geb. <i>M. 8.60</i> . II, 2	8.—	8.80
Favonii Eulog. de somn. Scip. ed.			Iustiniani institut. ed. <i>Huschke</i> . .	1.—	1.40
<i>Holder</i>	1.40	1.80	— <i>novellae</i> ed. <i>Zachariae</i> . 2 voll.	10.50	11.60
Firmicus Mat. edd. <i>Kroll, Skutsch</i> . I.	4.—	4.50	— <i>appendix</i> I. II	1.80	2.60
Florileg. Graec. Sing. fasc. 1/10 je	—50	—60	Iustinus ed. <i>Rühl</i>	1.50	2.—
11/15 je	—60	—75	Iuvenalis ed. <i>Hermann</i>	—45	—75
Florus ed. <i>Rosbach</i>	2.80	3.20	Iuvenal. libb. evang. ed. <i>Marold</i> . .	1.80	2.40
— ed. <i>Halm</i> . <i>Ampelius</i> ed. <i>Woelflin</i>	1.—	1.40	Libanii op. rec. <i>Foerster</i> . 2 voll. .	21.—	23.—
Frontini strategem. ed. <i>Gundermann</i>	1.50	1.90	Livius edd. <i>Weissenborn-Müller</i> . 6 voll.	6.—	9.—
Frontulii opera ed. <i>Helm</i>	4.—	4.50	Vol. I—IV = 8 fasc.; sing. fasc.	—60	1.—
Galenii scripta minora. 3 voll. . . .	7.50	9.—	— lib. I et II	—45	
— instit. logica ed. <i>Kalbfeisch</i> . .	1.20	1.60	Lucani de bello civ. libb. ed. <i>Hosius</i>	3.60	4.20
— de victu atten. ed. <i>Kalbfeisch</i>	1.40	1.80	Lucianus ed. <i>Jacobitz</i> . 3 voll. (= 6 ppt.)	6.30	7.80
Gellius ed. <i>Hosius</i> . 2 voll. Ed. II	6.80	8.—	Lucretius ed. <i>Brieger</i> . Ed. II . . .	2.10	2.50
Geoponica ed. <i>Beckh</i>	10.—	10.80	Lycophron ed. <i>Kinkel</i>	1.80	2.20
Georgii Monachi Chronicon ed.			Lycurgus ed. <i>Blass</i> . Ed. minor. . .	—60	—90
<i>Carolus de Boor</i> . 2 voll.	18.—	19.20	— Ed. maior	—90	1.30
Georgius Acropol. ed. <i>Heisenberg</i> . I	8.—	9.—	Lydus ed. <i>Wachsmuth</i> . Ed. II . . .	6.—	6.60
— II.	3.60	4.20	— de mensibus ed. <i>Wünsch</i> . . .	5.20	5.60
Georgius Cyprius ed. <i>Getzer</i>	3.—	3.50	— de magistratibus ed. <i>Wünsch</i> .	5.—	5.60
Hermippus dial. edd. <i>Kroll et Viereck</i>	1.80	2.20	Lyrica, Anthol., ed. <i>Hiller</i> . Ed. IV	3.—	3.60
Hierodanus ed. <i>Bekker</i>	1.20	1.60	Lysias ed. <i>Thalheim</i> . Ed. minor. .	1.20	1.60
Herodotus edd. <i>Dietsch-Kallenberg</i> .			— Ed. maior	3.—	3.60
2 voll. (= 5 fasc.). Ed. II	2.70	3.60	Macrobius ed. <i>Eyssenhardt</i>	8.—	8.60
Herondae mim. ed. <i>Crusius</i> . Ed. IV			Marcellus ed. <i>Helmreich</i>	3.60	4.20
min.	2.40	2.80	Martialis ed. <i>Gilbert</i> . Ed. II . . .	2.70	3.20
Heronis Alex. op. I. Suppl. ed. <i>Schmidt</i>	12.—	13.20	Martianus Capella ed. <i>Eyssenhardt</i>	4.50	5.—
— II, 1 edd. <i>Nix et Schmidt</i> . . .	8.—	9.—	Maximus et Ammon ed. <i>Ludwich</i> .	1.80	2.20
— III ed. <i>Schöne</i>	8.—	9.—	Metrical scr. Gr. ed. <i>Westphal</i> . Vol I	2.70	3.20
Hesiodus ed. <i>Rzach</i>	1.50	2.—	— <i>Metrologici</i> scr. ed. <i>Hultsch</i> . 2 voll.	5.10	6.—
Hierocles Synecdemus ed. <i>Burchardt</i>	1.20	1.60	— [Milit.] Inc. scr. Byz. deram. ed. <i>Vari</i>	2.40	2.80
Hieronymi de vir. ill. lib. ed. <i>Herding</i>	2.40	2.80	Minnelli Felice Octaviani rec. <i>Boenig</i>	1.60	2.—
Hildegardis causae et curae ed.			Mulomedicina Chironis ed. <i>Oder</i> . .	12.—	12.80
<i>Kaiser</i>	4.40	5.—	Musici scriptores Graeci ed. <i>Jan</i> . .	9.—	9.80
Hipparchus Bith. ed. <i>Manilius</i> . . .	4.—	4.60	— Suppl.: melod. reliquiae . . .	1.20	1.60
Hippocrates edd. <i>Kühlwein-Illberg</i> . I	6.—	6.60	Mythogr. Gr. I. Apollod., Pedia.	3.60	4.20
— II	5.—	5.50	— II, 1. Parthen., Antonin. Lib.	2.40	2.80
Histor. Apoll. rog. Tyr. ed. <i>Riese</i> . Ed. II	1.40	1.80	— II, 1. Supplem.: Parthen. . .	2.40	2.80
Historiae Augustae scr. ed. <i>Peter</i> .			— III, 1. Eratosthenis Catast.	1.20	1.60
2 voll. Ed. II	7.50	8.60	— III, 2. Palaephati <i>n. antior</i> .	2.80	3.20
Histor. Gr. min. ed. <i>Dindorf</i> . 2 voll.	8.25	9.30	Natur. rer. scr. Graeci ed. <i>Keller</i> . I	2.70	3.10
— Rom. fragm. ed. <i>Peter</i>	4.50	5.—	Nicephori opusce. hist. ed. de <i>Boot</i>	3.80	3.70
Homeri carm. ed. <i>Dindorf</i> . Ed. IV			Nicephorus Blemm. ed. <i>Heisenberg</i>	4.—	4.40
cum Sengebuschii dissert. <i>Ilias</i>	2.25		Nicomachus ed. <i>Hoche</i>	1.80	2.10
— <i>Odyssaea</i>	2.25		Nonni Dionys. ed. <i>Koehly</i> . 2 voll.	12.—	13.—
— Ed. <i>Vour-Hentze</i> . <i>Ilias</i> . 2 part.	1.50	2.20	— paraphrasis ed. <i>Scheindler</i> . .	4.50	5.—
— <i>Odyssaea</i> . 2 partes.	1.50	2.20	Odonis abb. Clun. occup. ed. <i>Swoboda</i>	4.—	4.60
— ed. <i>Ludwich</i> . <i>Odyss.</i> 2 voll.			Onosandros ed. <i>Koehly</i>	1.20	1.60
— Ed. min. <i>Utrunque</i> vol. . . .	—75	1.10	Orosius ed. <i>Zangemeister</i>	4.—	4.50
[—] <i>Iliadis</i> carmina ed. <i>Koehly</i>	3.—	3.60	Ovidius edd. <i>Merkel-Ehwald</i> . 3 voll.	2.90	4.10
Horatius ed. <i>Müller</i> . Ed. II maior	1.—	1.40	— <i>Tristia</i>	—45	—75
— Ed. II minor	—75	1.10	— <i>Fasti</i>	—60	—90
Hyginus gromaticus ed. <i>Gemoll</i> . . .	—75	1.10	— <i>metamorphos. del.</i> ed. <i>Polle</i> .	—60	—90
Hyperides ed. <i>Blass</i> . Ed. II maior	2.10	2.50	Palladius ed. <i>Schmitt</i>	5.20	5.60
Iamblichi Protrepticus ed. <i>Pistelli</i>	1.80	2.20	Panegyrici Lat. XII ed. <i>Bachrens</i>	3.60	4.20
— de mathematica scient. ed. <i>Festa</i>	1.80	2.20	Patr. Nicaen. nom. edd. <i>Getzer</i> . al.	6.—	6.60
— de Nicom. arithm. ed. <i>Pistelli</i>	2.40	2.80	Pausanias ed. <i>Spiro</i> . I/III	7.60	9.—
Inscr. Gr. ad. industr. dial. ed. <i>Solmsen</i>	2.—		Pelagonii ars veterinaria ed. <i>Ihm</i>	2.40	2.90
Isaephus ed. <i>Naber</i> . 6 voll.	26.—	29.—	Persius ed. <i>Hermann</i>	—30	—60
Isaicus ed. <i>Thalheim</i>	2.40	2.80	Phaedrus ed. <i>Müller</i>	—30	—60
			Philodemi de musica libri ed. <i>Kenke</i>	1.50	2.—

	geh.	geb.		geh.	geb.
	M. 2.	M. 2.		M. 2.	M. 2.
Philodemi voll rhet. ed. <i>Sudhaus.</i>			<i>Senecae</i> trag. edd. <i>Peiper et Richter</i>	5.60	6.20
2 voll. Suppl.	11.—	12.60	<i>Serenus</i> ed. <i>Heiberg</i>	5.—	5.50
Philoponi de opif. mundi ed.			<i>Sidonius Apollinaris</i> ed. <i>Mohr</i>	5.60	6.20
Reichardt	4.—	4.60	<i>Sili Italici Punica</i> ed. <i>Bauer</i> , 2 voll.	4.80	5.60
de aetern. mundi ed. <i>Rabe</i>	10.—	10.80	<i>Sophocles</i> edd. <i>Dind.</i> — <i>Mekier</i> , Ed. min.	1.35	1.80
Philostrati opera ed. <i>Kayser</i> , 2 voll.	8.25	9.25	— Ed. maior	1.65	2.20
minoris imagines et Callistrati			Singulae tragoediae	—30	—60
descriptions edd. <i>Schenkt-Reich</i>	2.40	2.80	[—] Scholia vetera ed. <i>Papageorgius</i>	4.80	5.40
<i>Pindarus</i> ed. <i>Christ</i> , Ed. II	1.80	2.30	<i>Soranus</i> ed. <i>Rose</i>	4.80	5.40
<i>Plato</i> edd. <i>Hermann-Wohlrab</i> , 6 voll.	10.50	13.60	<i>Status</i> edd. <i>Klotz</i> , <i>Kuhnmann</i> , 2 voll.	7.55	9.—
<i>Plantus</i> edd. <i>Goltz-Schoell</i> , Fasc. I.			II, 1. <i>Achilleis</i> ed. <i>Klotz</i>	1.20	1.60
Amphitruo. <i>Asinaria</i> . <i>Aulularia</i>	1.50	2.—	III. <i>Lactant</i> , <i>Plac.</i> ed. <i>Jahnke</i>	8.—	8.60
— II. <i>Bacch</i> . <i>Capt. Casina</i>	1.20	1.60	<i>Stobaei floril.</i> ed. <i>Meineke</i> , Vol. IV	2.40	
— III. <i>Cist. Curo</i> . <i>Epidicus</i>	1.—	1.40	— eclogae ed. <i>Meineke</i> , 2 voll.	6.—	7.—
— IV. * <i>Men. Merc.</i> * <i>Mil. gl.</i>	1.50	2.—	<i>Strabo</i> ed. <i>Meineke</i> , 3 voll.	10.80	12.60
— V. * <i>Most. Persa.</i> * <i>Poen.</i>	1.50	2.—	<i>Suetonius</i> ed. <i>Roth</i>	1.50	2.—
— VI. * <i>Pseud.</i> * <i>Rud. Stich.</i>	1.50	2.—	<i>Syrrianus</i> ed. <i>Rabe</i> , 2 voll.	3.20	4.10
— VII. * <i>Trin. Truc. Fagm.</i>	1.50	2.—	<i>Tacitus</i> ed. <i>Halm</i> , 2 voll. Ed. IV.	2.40	3.20
Suppl. de Pl. test., metr.	—45	—75	Vol. I. <i>Annales</i> . <i>Uterque fasc.</i>	—75	1.10
Sing. comed. (*not. M.—60,			Vol. II. Fasc. I. <i>Historiae</i>	—75	1.10
geb. M.—90; rel.)	—45	—75	Vol. II. Fasc. II. <i>Germ. Agric.</i> , dial.	—45	—75
<i>Plini</i> epistolae rec. <i>Müller</i>	2.80	3.40	<i>Terentius</i> ed. <i>Fleckeisen</i> , Ed. II	2.10	2.60
— libb. dub. serm. rel. ed. <i>Beck</i>	1.40	1.80	Singulae comoediae	—45	—75
— nat. hist. ed. <i>Jan-Mayhoff</i> , II—VI	22.—	24.70	— Ed. I.	1.20	
<i>Plinius</i> et <i>Gargilius Mart.</i> ed. <i>Rose</i>	2.70	3.10	[—] Scholia ed. <i>Schlee</i>	2.—	2.40
<i>Plotinus</i> ed. <i>Volkmann</i> , 2 voll.	9.—	10.10	Testamentum novum Graece ed.		
<i>Plutarchi vitae</i> ed. <i>Sintenis</i> , 5 voll.	11.70	14.20	Buttmann, Ed. V.	2.25	2.75
— moralia ed. <i>Bernardakis</i> , 7 voll.	35.—	39.20	<i>Themistius</i> ed. <i>Spengel</i> , 2 voll.	9.—	10.20
<i>Poet. Lat. min.</i> ed. <i>Baehrens</i> , 6 voll.	20.10	23.40	<i>Theodoretus</i> rec. <i>Rader</i>	6.—	6.60
— Rom. fragm. ed. <i>Baehrens</i>	4.20	4.80	<i>Theodorus Prodrum</i> ed. <i>Hercher</i>	—50	—75
— Latin. eclogae ed. <i>Brandt</i>	1.—	1.40	<i>Theophrastus</i> ed. <i>Wimmer</i> , Vol. III	2.40	
— Graec. eclogae ed. <i>Stadtmüller</i>	2.70	3.20	<i>Theophylacti historiae</i> ed. de Boor	6.—	6.60
— Anth. a. röm. Dicht. v. <i>Mann</i>	—60	—90	<i>Thiofridi vita Willibr.</i> ed. <i>Rosberg</i>	1.80	2.20
<i>Polemon</i> ed. <i>Hinck</i>	1.—	1.40	<i>Thucydides</i> ed. <i>Hude</i> , 2 voll. Ed. min.	2.40	3.60
<i>Polyaenus</i> ed. <i>Wiggin-Melher</i> , Ed. II	7.50	8.—	— Ed. maior	4.80	6.—
<i>Polybius</i> edd. <i>Büttner-Wobst</i> , 5 voll.	20.60	23.60	<i>Tibullus</i> ed. <i>Müller</i>	—30	—60
<i>Pomponius Mela</i> ed. <i>Frick</i>	1.20	1.60	<i>Tryphiod.</i> <i>Colluthus</i> ed. <i>Weinberger</i>	1.40	1.80
<i>Porphyrii</i> opp. sel. ed. <i>Nauck</i> , Ed. II	3.—	3.50	<i>Ulpianus</i> ed. <i>Huschke</i> , Ed. V.	—75	1.10
<i>Priscianus</i> , <i>Theod.</i> , ed. <i>Rose</i>	7.20	7.80	<i>Valerius Flaccus</i> ed. <i>Baehrens</i>	1.50	2.—
<i>Proclus</i> ed. <i>Friedlein</i>	6.75	7.30	<i>Valerius, Iulius</i> , ed. <i>Kübler</i>	4.—	4.50
— ed. <i>Kroll</i> , 2 voll.	13.—	14.20	<i>Valerius Maximus</i> ed. <i>Kempf</i>	7.20	7.80
<i>Procopii Caesar.</i> rec. <i>Haury</i> , 2 voll.	24.—	25.20	<i>Varronis</i> rer. rust. libb. ed. <i>Keil</i>	1.50	2.—
<i>Propertius</i> ed. <i>Müller</i>	—60	—90	<i>Vegetius</i> ed. <i>Lang</i> , Ed. II	3.90	4.40
<i>Pseudacronis</i> scholia ed. <i>Keller</i> , I. II	21.—	23.—	<i>Velleius Paterculus</i> ed. <i>Haase</i>	—60	—90
<i>Ptolemaei</i> opera. I. <i>Syntaxis</i> math.			— ed. <i>Halm</i>	1.—	1.40
ed. <i>Heiberg</i> , Vol. I. II	20.—	21.60	<i>Vergilius Maro</i> ed. <i>Ribbeck</i> , Ed. II	1.50	2.—
<i>Quintilian</i> inst. ed. <i>Bonnet</i> , 2 voll.	3.—	3.85	— <i>Bucolica</i> et <i>Georgica</i>	—45	—75
— declamationes ed. <i>Ritter</i>	4.80	5.40	— <i>Aeneis</i>	—90	1.30
<i>Remigii Autissiodorensis</i> in artem			— ed. <i>Güthling</i> , 2 voll. Vol. I.		
Donati min. comm. ed. <i>Fox</i>	1.80	2.20	— <i>Bucolica</i> et <i>Georgica</i>	—45	—75
<i>Rhetores Graeci</i> ed. <i>Spengel</i> , Vol. I	4.20	4.80	— Vol. II. <i>Aeneis</i>	—90	1.30
<i>Rutilius Namatianus</i> ed. <i>Müller</i>	—75	1.10	<i>Vergilius gramm.</i> ed. <i>Huemer</i>	2.40	2.80
<i>Sallustius</i> ed. <i>Eussner</i>	—45	—75	<i>Vitae sanct. IX metr.</i> ed. <i>Harster</i>	3.—	3.50
<i>Scaen. Rom. poes. frgm.</i> ed. <i>Ribbeck</i> ,			<i>Vitruvii</i> de architectura libri X.		
Ed. III. 2 voll.	9.—	10.20	Iterum ed. <i>V. Rose</i>	5.—	5.60
Scholia vetera in <i>Pindari</i> carmina			<i>Xenophontis</i> expeditio <i>Cyri</i> ed.		
rec. <i>Drachmann</i> , Vol. I.	8.—	8.60	<i>Gemoll.</i> Ed. min.	—75	1.10
<i>Scribonii Largi</i> comp. ed. <i>Helmreich</i>	1.80	2.20	— Ed. maior	1.20	1.60
<i>Scriptores</i> originum Constantino-			— hist. Graeca ed. <i>Keller</i> , Ed. min.	—90	1.30
politanarum ed. <i>Preger</i> , Fasc. I	4.—	4.60	— institutio <i>Cyri</i> ed. <i>Hug</i> , Ed. min.	—90	1.30
— physiognom. ed. <i>Förster</i> , 2 voll.	14.—	15.20	— Ed. maior	1.50	2.—
— sacri et profani. Fasc. V	6.—	6.60	— commentarii ed. <i>Gilbert</i> , Ed. min.	—45	—75
<i>Senecae</i> (phil.) opp. ed. <i>Haase</i> , 3 voll.	8.10	10.—	— Ed. maior	1.—	1.40
— Suppl.	1.80	2.40	— scripta min. ed. <i>Dindorf</i> , 2 fasc.	1.35	2.10
— de benef. de clem. ed. <i>Hosius</i>	2.40	2.80	<i>Zacharias Rhetor</i> , <i>Kirchengesch.</i> v.		
— epistulae ed. <i>Hense</i>	5.60	6.20	Ahrens u. Krüger	10.—	10.80
— dialogorum libr. XII ed. <i>Hermes</i>	3.20	3.80	<i>Zonaras</i> ed. <i>Dindorf</i> , 6 voll.	27.20	30.80

Arundines Celsus: perw Commun. citiert bei Charisius:

Phonem. I 2, 32

Charis. (Roman) p. 213

I 2, 45

223

I 4, 17

212

IV 3, 38

207

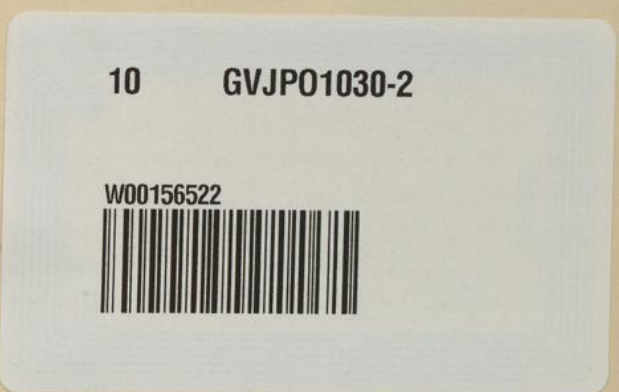
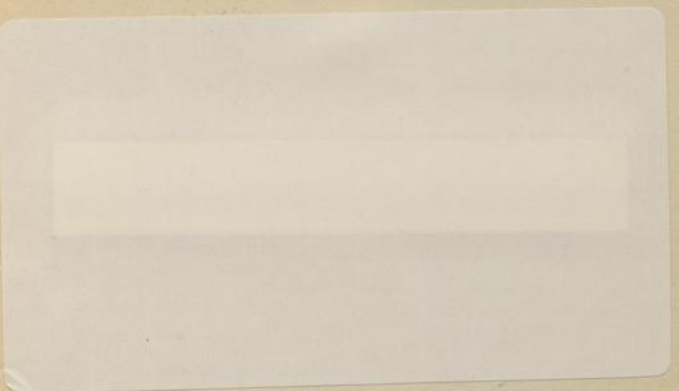
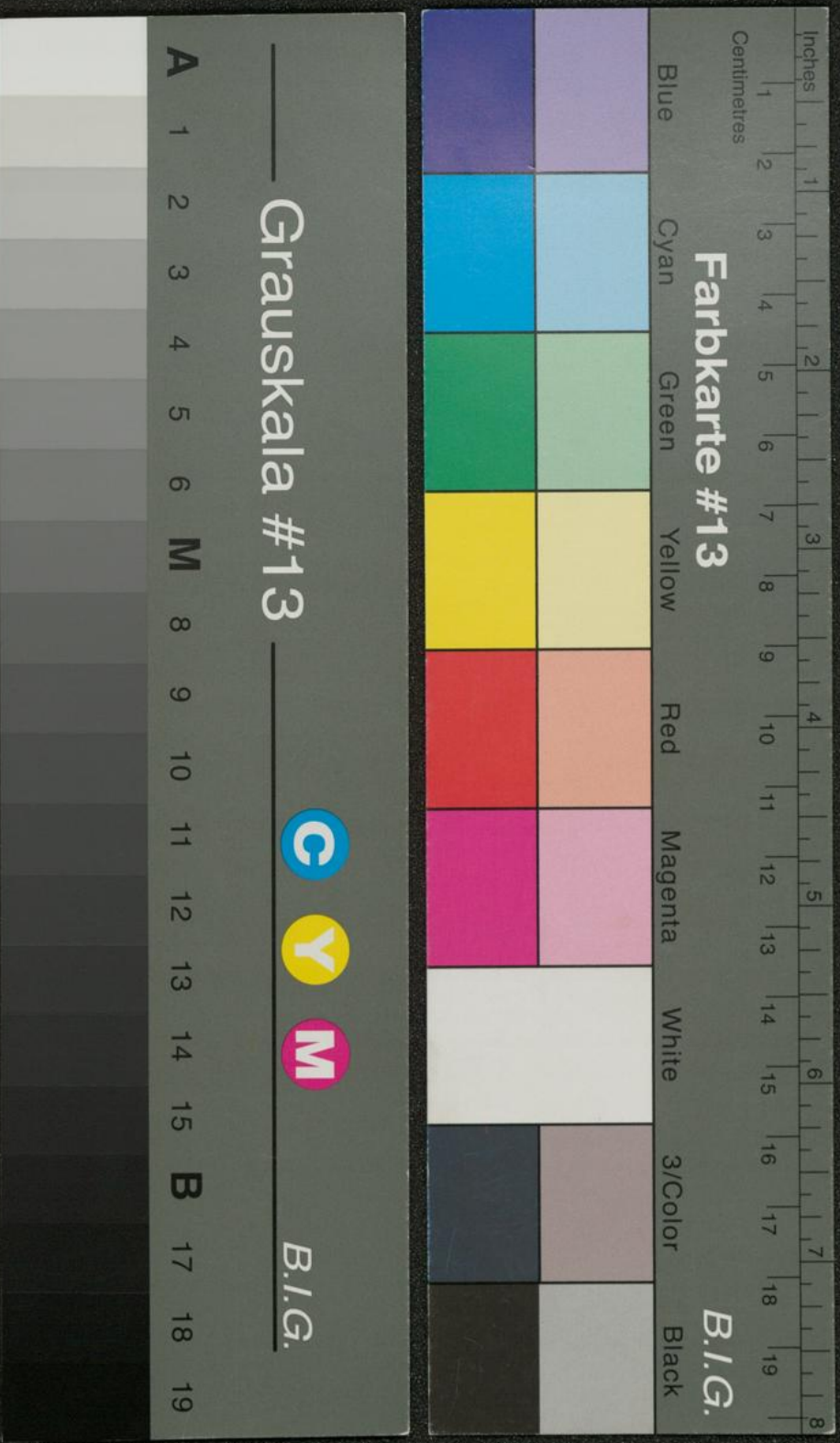
IV 4, 6

222

V 9, 55 (978)

214

10

GVJPO1030-2

W00156522

